Mötesbok: Kommunstyrelsen (2026-10-13)

Kommunstyrelsen

Datum: 2026-10-13

Plats: Kommunstyrelsens sammanträdesrum

Kommentar:

Dagordning

Bolagsinformation

158/26 Bolagsinformation 2026-10-13: Umeå hamn 3

Beslutsärenden

159/26 Uppföljning verksamhetsplan jan-aug 2026 4

160/26 Finans- och kraftrapport augusti 2026 80

161/26 Teknisk ramjustering 2027: Kommunstyrelsen och tekniska nämnden gällande postdistribution samt hyresintäkter för Kulturväven 88

162/26 Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd 94

163/26 Svar på remiss: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer 127

164/26 Svar på remiss: Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet SOU 2026:24 144

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 152

166/26 Årsrapport 2025, Umeå-Vasa samarbetet 365

167/26 Svar Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap Röbäcks 4H-gård 380

168/26 Dispens från regler gällande dygnsvila 389

169/26 Anmälan av delegationsbeslut 2026-10-13 418

Till KF

170/26 Svar på Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå 422

171/26 Hemställan från Vakin om revidering av föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun 430

172/26 Antagande: Detaljplan för Ön 1:96 m.fl. (broetapp) 667

173/26 Fastställande av Planeringsdirektiv och budget 2027 samt plan 2028–2030 877

174/26 Tillägg: Kommunalråd 4 i ”Riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda” 968

175/26 Redovisning av motionerunder beredning 2026 992

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-08

Kommunstyrelsen

Diarienr: KS-2026/00032

Bolagsinformation 2026-10-13: Umeå hamn

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Som en del i kommunstyrelsens uppsiktsplikt över bolagen inbjuds verkställande direktör eller annan representant för bolaget att redovisa hur verksamheten har planerats och genomförts utifrån generella och specifika ägardirektiv samt destinerade inriktningsmål och beskriva framtida utmaningar/möjligheter.

Presentationen ska vara max 15 minuter och sedan avsätts tid för frågor.

Bolagsinformation lämnas av vd Patrik Mattsson.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-09

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00453

Verksamhetsuppföljning jan-aug 2026

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

- godkänna uppföljningen av kommunstyrelsens egna verksamheter för perioden januari till augusti 2026
- godkänna uppföljning av internkontrollplanen för perioden januari-augusti 2026

Ärendebeskrivning

Alla nämnder i Umeå kommun, även kommunstyrelsen, ska lämna underlag till en sammanställd rapportering till kommunfullmäktige. Enligt anvisning ska underlaget innehålla uppföljning av grunduppdrag, inriktningsmål och program, tilläggsuppdrag samt väsentliga ekonomi och personalförhållanden. Den sammanfattande rapporten utgör underlag till gemensam rapportering till fullmäktige.

Samtidigt görs en fördjupad uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan som enbart tillställs kommunstyrelsen.

Rapporteringen innefattar även uppföljning av kommunstyrelsens plan för intern styrning och kontroll för perioden januari–augusti 2026

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanfattad rapport jan-aug 2026
Bilaga 2. Fördjupad uppföljning av verksamhetsplan jan-aug 2026
Bilaga 3. Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2026
Bilaga 4. Uppföljning internkontrollplan jan-aug 2026

Beredningsansvariga

Malin Degerman, Anna Engman, Sara Nordström

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Kommunstyrelsens rapport till KS, januari–augusti 2026

Verksamhetsuppföljning

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsens verksamhet bedrivs i en förvaltning, stadsledningskontoret som leds av stadsdirektör.

Nämndens grunduppdrag

	Bedömning januari-augusti 2026	Prognos för januari-december 2026
Kommunstyrelsens grunduppdrag i sin helhet	I hög grad uppfyllt	I hög grad uppfyllt

Bedömning och motivering

Utifrån direktiv från fullmäktige har styrelsen konkretiserat sin planering i en verksamhetsplan för 2026. Bedömningen av grunduppdraget vilar på i vilken grad verksamhetsplanen har verkställts. Då verksamhetsplanens olika delar och uppdrag i de flesta fall är genomförda eller i hög grad uppfyllda bedöms grunduppdraget vara i hög grad uppfyllt.

Fördjupad uppföljning av verksamhetsplanen finns i separat bilaga. I nedanstående tabell redovisas en sammanställning av väsentliga delprocesser inom kommunstyrelsens grunduppdrag och resultatet av genomförande.

Kommunstyrelsens grunduppdrag	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Styrning, ledning och samordning	Genomförande av styrelsens uppsiktsplikt	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet. Arbete pågår med uppdrag att utveckla kommunstyrelsens uppsikt och kontrollverktyg.	Hög grad uppfyllt
	Genomförande av övergripande planerings- och uppföljningsprocess	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden genomfört planerings- och uppföljningsprocessen i enlighet	Hög grad uppfyllt

Kommunstyrelsens grunduppdrag	Uppföljning	Resultat	Bedömning
		med kommun-fullmäktiges riktlinje.	
	Efterlevnad god ekonomisk hushållning	God ekonomisk hushållning innebär att både kommunens finansiella mål och verksamhetsmässiga grunduppdrag uppnås. Kommunstyrelsens följer upp ekonomin månadsvis och nämndernas grunduppdrag i samband med delårsbokslut och årsbokslut.	Hög grad uppfyllt
	Ansvar som anställande myndighet	Kollektivavtal implementeras lokalt, löneprocess efterlevs, samverkansavtalet efterlevs, anställningar och förhandlingar utförs i enlighet med lag och avtal.	Hög grad uppfyllt
Beredning inför och uppföljning av kommunfullmäktiges beslut	Efterlevnad riktlinje för styrdokument	Riktlinjen är känd och efterlevs i stort. Arbete pågår med att utveckla uppföljningen samt hantera äldre styrdokument.	I hög grad uppfyllt
	Uppföljning av motionshantering	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2026. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år.	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av verkställande av motioner (KF) och åtaganden vid revisionsgranskning (KS)	Systematik kring uppföljning kan förbättras.	Delvis uppfyllt
Utveckling av strategiskt viktiga områden	Uppföljning av inriktningsmål i delårs- och årsrapport	Uppföljning i särskild bilaga tillställd fullmäktige. Delvis måluppfyllelse.	Delvis uppfyllt
	Utveckling av modell för programhantering	Samordningen och ledning av programmen har stärkts i kommunkoncernen.	I hög grad uppfyllt
	Genomförande av avdelningarnas uppdrag	Uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan visar att den efterlevs i hög grad	I hög grad uppfyllt

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

Kommunstyrelsen har ett ansvar för kommunens styrning och ledning. I flera år har fokus varit på utveckling av den formella styrningens struktur till exempel genom översyn av planerings- och budgetprocess, ägarstyrning, aktiverande styrning, nämndernas grunduppdrag, styrdokument, upphandlingsområdet med mera. Under perioden har steg tagits för att stärka arbetet med kommunens ledning för att öka genomförandekraften och stärka förmågan att agera som en sammanhållen organisation. Det har pågått ett arbete med att stärka ledningsfunktioner och deras förmåga att tillsammans prioritera och fatta verkställande beslut.

Det har tagits Initiativ för att växla upp arbetet med tillväxtuppdraget och stärka Umeå som tillväxtnod genom att konkretisera arbetsinsatser i en tiopunktslista. Arbetet koordineras och drivs av stadsledningskontoret men i samverkan med övriga förvaltningar, kommunala bolag och externa aktörer såsom universitet, region och Umeås näringsliv.

Ett ökat fokus och på förvaltnings- och koncernövergripande samordning i arbetet med inriktningsmål och program har fortsatt under året, inte minst genom stadsdirektörens ledningsgrupp och kommunkoncernövergripande träffar mellan kommun och kommunala bolag. Förslag på en ny utvecklad struktur för sammanhållande programrapport och uppföljning av inriktningsmål har tagits fram med syfte att tydliggöra utvärderande analys närmare till mål och program och på så vis ge ett bättre underlag för kommunstyrelsen styrning och uppföljning.

Förflyttningar har också skett inom säkerhetsområdet där arbete pågår för att stödja och samordna nämnder och förvaltningar inom flera områden. Det handlar till exempel om att stärka förmågan att upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid störningar, stärka krisledningsförmåga och civil beredskap, upprätta en krigsorganisation, förhindra välfärdsbrottslighet, stärka informationssäkerhetsarbete och utveckla säkerhetsskyddet vid hot mot Sveriges säkerhet.

En ändamålsenlig och rättssäker visselblåsarfunktion finns på plats som arbetar och hanterar ärenden enligt fastställd riktlinje.

Inriktningsmål och program

Kommunstyrelsen har ett ansvar för samordningen av inriktningsmål och program. Förutom de samordnande uppdraget har insatser gjorts inom kommunstyrelsens egna verksamheter där destinerade medel från kommunfullmäktige nyttjats.

Kvarstanning och kompetensförsörjning

Arbete pågår för att förbättra förutsättningarna för att fler studenter och arbetstagare ska stanna kvar i Umeå efter studier eller etablering på arbetsmarknaden. Ett bra exempel är DBK-projektet, datadriven befolknings- och kompetensutveckling. Där utvecklas kunskapsunderlag och arbetssätt som stärker kommunens förmåga att analysera framtida behov av kompetens, arbetskraft och befolkningsutveckling.

Bostäder och barnfamiljer

En analys har initierats kring om bostadsbyggandet möter barnfamiljers behov, med fokus på bostadstyper, lägen, storlek och förutsättningar för kvarboende i Umeå. Inom arbetet har tre förslag tagits fram för hur kommunen kan arbeta vidare tillsammans med olika aktörer. Ett exempel är Småhuslyftet, som syftar till att stärka förutsättningarna för fler småhus och bostäder som bättre möter barnfamiljers behov.

Planberedskap

Prognoser har tagits fram för både bostäder och verksamhetsmark som underlag för kommunens långsiktiga planberedskap. Arbetet fortsätter att utvecklas i pågående planeringsprocesser och projekt för att möta framtida behov av bostäder, näringslivsetableringar och samhällsservice.

Strategisk infrastruktur

Arbetet med strategisk infrastruktur har fortsatt, bland annat genom påverkan på nationell plan där utfallet bedöms som överlag positivt för Umeå. Parallellt pågår en analys av Umeås framtida transportsystem, med fokus på kapacitet, flöden och långsiktiga infrastrukturbehov som är avgörande för tillväxt, beredskap och regional tillgänglighet.

Klimatomställning och upphandling

Ny upphandlingspolicy och tillhörande regelverk är på plats. Arbetet går nu vidare med att stärka den strategiska styrningen där upphandling används som ett verktyg för att driva klimatomställningen, bland annat genom tydligare krav, prioriteringar och uppföljning kopplat till kommunens klimatmål.

Social hållbarhet

Arbetet inom Umeå växer tryggt och säkert har fortsatt och ett program håller på att slutföras. Programmet ska tydliggöra prioriteringar för det framtida arbetet och stärka den

samlade styrningen, samordningen och genomförandekraften inom trygghet och social hållbarhet.

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status
2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.	Delvis genomfört	Kommunstyrelsen fastställde i april anvisning för nämndernas hantering av tilläggsuppdraget. Den innehåller vad analysen ska innehålla samt att nämnd ska överlämna analys och konsekvensbeskrivning till Kommunstyrelsen och tekniska nämnden senast 30 okt 2026 för att möjliggöra att nämndernas analyser infogas som underlag till planeringsprocess för 2028. Efter att nämnderna rapporterat kommer underlagen från nämnderna att sammanställas och en kommunövergripande analys göras till KS.	Genomfört
2025:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, samt tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och externa parter ta fram förslag på samverkan kring och samnyttjande av anläggningar för djurhållning.	Delvis genomfört	Arbetet med uppdraget pågår. Behoven och möjligheterna har preciserats, ett studiebesök till Skara genomförts tillsammans med SLU och alternativa lösningar har kartlagts. Delrapportering har gjorts i GVN och TN. Ett förslag håller nu på att tas fram och det kommer att inarbetas i budgetprocessen för 2028 och framåt.	Genomfört
2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.	Genomfört	Arbetet är i slutfas och en slutrapport kommer att göras innan årsskiftet.	Genomfört
2025:7 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att	Delvis genomfört	Arbetet med uppdraget pågår. En nulägesanalys har genomförts av befintliga	Genomfört

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status
genomföra en översyn av kommunens arbete med antidiskriminering i syfte att göra en nulägesanalys av befintliga insatser, styrning och behov av aktiva åtgärder på området. Översynen ska också innehålla en omvärldsanalys av andra kommuner		insatser, styrning och behov av aktiva åtgärder inom antidiskrimineringsområdet, med särskilt fokus på Umeå kommun som arbetsgivare. Parallellt har en omvärldsanalys gjorts där erfarenheter och arbetssätt från andra kommuner samlas in. Underlaget håller på att kompletteras med relevanta tillsynsrapporter och meddelanden från Diskrimineringsombudsmannen. Utifrån den samlade analysen planeras möjliga förslag till fortsatta insatser för Umeå kommun att tas fram och presenteras under hösten 2026.	
2025:10 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att teckna nytt avtal med Fritidsbanken och att det i överenskommelsen ska ingå ytterligare en fritidsbank.	Genomfört	Kommunstyrelsen näringslivs- och arbetsutskott har beslutat att bevilja fritidsnämnden 3 mnkr per år till ett idéburet offentligt partnerskap med Fritidsbanken under avtalstiden 2026–2029 från kommunstyrelsens tillväxtanslag, med förbehåll: - att kommunstyrelsens medfinansiering inkluderar en ny fritidsbank på Ersboda och ska reduceras i omfattning till dess att ett hyresavtal för Fritidsbanken på Ersboda har tecknats och avtalet justerats till att inkludera verksamheten på Ersboda. - att fritidsnämnden får i uppdrag att tillse att kommunens finansiering av partnerskapet anpassas till verksamhetens omfattning i enlighet med ovanstående.	Genomfört
2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.	Delvis genomfört	En fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder under 2025. För att bredda ansatsen och ta med fler parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska	Delvis genomfört

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status
		förändringar som ingår en viktig komplettering och förutsättning för att komma vidare med uppdrag 2023:1. Nämndernas ska rapportera på tilläggsuppdrag 2025:1 senast 30 oktober. Därefter kommer tilläggsuppdrag 2023:1 återigen att aktualiseras med avseende på formulering av framtida inriktning för respektive nämnd.	
2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings-och nämndgränser.	Delvis genomfört	Under året har uppdraget/syftet och agendan för stadsdirektörens ledningsgrupp omformats för att nyttja den gemensamma kompetensen och mandatet för att utveckla kommunen i den riktning som pekats ut av kommunfullmäktige.	Delvis genomfört
2021: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.	Delvis genomfört	Kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrottslighet har genomförts. Arbete med lokal lägesbild är utvecklad för att fånga upp risker för välfärdsbrott. En grundstruktur är framtagen för att motverka möjliggörare. Stöd till myndighetsutövning inom stöd- och omsorg har tagits fram för att upptäcka välfärdsbrott, tillsammans med nationell samverkansgrupp “CURA”. Inom Säkerhetsenheten pågår arbetet med att ta fram en nulägesanalys samt förslag till fortsatt arbete för att motverka välfärdsbrottslighet och korruption/otillbörlig påverkan inom kommunens organisation. Denna analys och förslag kommer sedan att ligga till grund för kommunövergripande strukturer och styrning för att motverka välfärdskriminalitet.	Delvis genomfört

Personaluppföljning

Nämndens arbete för att nå personalpolitiska mål

	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål januari-augusti 2026	Prognos för januari-december 2026
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	Enligt plan	Enligt plan
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	Enligt plan	Enligt plan
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	Enligt plan	Enligt plan

Åtgärder och viktig utveckling/viktiga händelser inom målområdena

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

Kompetensförsörjningen är en fortsatt utmaning för flera av Kommunstyrelsens verksamheter. Det är därför av stor vikt att förvaltningen utvecklar och arbetar för att utveckla och behålla redan anställda medarbetare. Det görs bland annat genom ett kontinuerligt arbete för en god arbetsmiljö och genom att säkerställa att anställningsvillkoren är konkurrenskraftiga.

Med utgångspunkt i behållaperspektivet, deltar förvaltningen i det EU-finansierade projektet SAMBA, Samverkansmodell för att behålla arbetskraft. Projektet syftar till att finna nya former för att knyta samman rehabiliterings- och kompetensförsörjningsprocesserna och därigenom skapa förutsättningar att finna nya vägar tillbaka till arbete för medarbetare som drabbats av ohälsa.

Ledarskap (mål 6)

Antalet medarbetare per chef är inom kommunstyrelsens verksamheter fortsatt lägre än riktvärdet 30 för samtliga chefer. Ambitionen är att bibehålla den chefstätheten. I de fall antalet anställda närmar sig 30 vidtas därför åtgärder som säkerställer att gränsen hålls.

Vid cirka två tillfällen per termin hålls Stadsledningskontorets chefsforum. Forumet är ett mötesforum för utbyte mellan chefer och för information till och kompetensutveckling för chefer på olika teman som rör chefs-/ledarskap. En kommunikations- och samarbetsyta på Teams finns för förvaltningens chefer. Den möjliggör snabb och enkel dialog med samtliga chefskollegor inom SLK.

Friskfaktorer (mål 7)

Vid vårens workshop för dialog om det systematiska arbetsmiljöarbetet och aktiva åtgärder för lika rättigheter och möjligheter, identifierade förvaltningens chefer och arbetstagarorganisationer ett behov av att i verksamheterna öka kunskapen om Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF, i arbetslivet. Under tertial 2 har förberedelser pågått inför SLK-dagen den 1 oktober då samtliga medarbetare kommer att erbjudas en föreläsning med fokus på NPF i arbetslivet. Konkreta tips på strategier kopplat till tidiga insatser och arbetsanpassningar kommer lyftas, samt även återhämtningsmetoder, som är gynnsamma för alla, såväl medarbetargruppen med NPF, som för samtliga medarbetare.

Den totala sjukfrånvaron inom kommunstyrelsens verksamheter har under perioden sjunkit något. Den förändring som skett återfinns bland män, för vilka andelen långtidsfriska ökar samtidigt som antalet sjukdagar per årsarbetare minskar. Förändringen bland kvinnor är däremot minimal, se tabell nedan. Andelen långtidsfriska inom kommunstyrelsens verksamhetsområde ligger på 78 procent (jämfört kommunen totalt: 63%), sjukfrånvaron ligger på totalt 3,2 procent (jämför kommunen: 6,4 procent), antalet sjukdagar per årsarbetare är för kommunstyrelsens verksamheter 7,6 (jämför kommunens genomsnitt: 15,1. Med andra ord ser sjuk-/friskstatistiken för kommunstyrelsens verksamheter bra ut.

Nyckeltal	Utfall jan–aug 2026			Utfall jan–aug 2025		
	Kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt
Heltidsanställda, procent	95	88	93	95	91	93
Långtidsfriska, procent	74	88	78	73	77	74
Personalomsättning, procent	4,4	4,2	4,3	3,7	3,0	3,5
Sjukdagar per årsarbetare, antal	9,2	3,6	7,6	9,3	6,3	8,4
Sjukfrånvaro, procent	4,0	1,3	3,2	3,8	2,5	3,4
Sysselsättningsgrad, genomsnittlig	98	96	97	98	97	97
Tillsvidareanställda, procent	95	83	91	95	85	92
Utomnordisk bakgrund, procent	8	3	7	8	3	7

Ekonomiuppföljning

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

Kommunstyrelsen redovisar en positiv avvikelse mot budget om 124,2 mnkr efter andra tertialet 2026. Det är främst intäkterna som är högre än budgeterat och i huvudsak är det krafthandeln, som haft osedvanligt gynnsamma förutsättningar, som är orsaken. Krafthandelns överskott uppgår till 95 mnkr av den totala intäktsavvikelsen på 127, 8 mnkr. Även finansiella intäkter kopplade till värdeförändringar i pensionsstiftelsen bidrar. Kostnadssidan ligger nära budget med en avvikelse på bara 3,6 mnkr. Den positiva resultatavvikelsen är följaktligen främst orsakad av krafthandeln.

Årsprognosen för kommunstyrelsen nettokostnad bedöms efter andra tertialet till en positiv avvikelse om 144,0 mnkr. Det är en ökning sedan T1 med 25% och beror, precis som utfallet, främst ett starkt resultat från krafthandeln. Även pensionerna har en positiv påverkan på prognosen. Detta trots en ny högre prognos från KPA nu i augusti, men den möts framför allt av avkastning från placeringarna i pensionsstiftelsen. Mindre volymer i mark- och exploateringsverksamheten påverkar också nettokostnaden.

(mnkr med en decimal)	Budget jan–aug 2026	Utfall jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens intäkter	213,6	341,4	127,8	43,8	327,7	457,2	129,5
Verksamhetens kostnader	-1 110,7	1 114,3	-3,6	1,2	-1 679,9	-1 665,4	14,5
Verksamhetens nettokostnad	-897,1	-772,9	124,2	45,0	-1 352,2	-1 208,2	144,0

Investeringar

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2026	Utfall 31 aug 2026	Budget-avvikelse 30 aug 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens netto-investeringar	-215,1	-140,9	74,2	-152,4	-322,7	-220,7	102,0

Investeringsutfallet ligger lägre än budgeterat till följd av förseningar och avbrott i ett antal projekt. Därav att årsprognosen nu uppvisar en avvikelse om 102 mnkr, vilket är 22 mnkr mer än i april. Mark- och exploateringsprojekten Klockarbäcken samt Dåva står fortsatt för en del i detta, projekten Guldskrinet, Olofsdal och NLC Park har tillkommit. Även fastighetsförvärv för egen verksamhet har bromsat upp och inverkar till den lägre investeringsvolymen.

Övriga investeringsprojekt inom kommunstyrelsen är prognosen att utfall blir i enlighet med budget.

UMEÅ KOMMUN

Fördjupad uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan Jan-aug 2026

Fastställd av:
Kommunstyrelsen

Diarienummer:
KS-2026/00453

Datum och paragraf för beslutet:
2026-10-13 §xx

Dokumenttyp:
Rapport

Rapportperiod:
jan-aug 2026

Dokumentansvarig:
SLK, Ekonomi och styrning

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 2
Bakgrund 3
Organisation kommunstyrelsens verksamheter 3
Kommunstyrelsens grunduppdrag 4
Uppföljning av kommunstyrelsens grunduppdrag 5
Uppföljning fokus 2026 6
Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter 8
HR 8
Ekonomi och styrning 10
Strategisk utveckling 12
Mark och exploatering 14
Näringsliv och platsutveckling 15
Demokrati och juridik 16
Kommunikation 17
Säkerhet (inom avdelningen Samhällsskydd och beredskap) 18
Kommunstyrelsens uppföljning inriktningsmål och program 21
Uppföljning av fokus för 2026 21
Utvecklingsområden 22
Tilläggsuppdrag 24
Personaluppföljning 28
Ekonomiuppföljning 28

Bakgrund

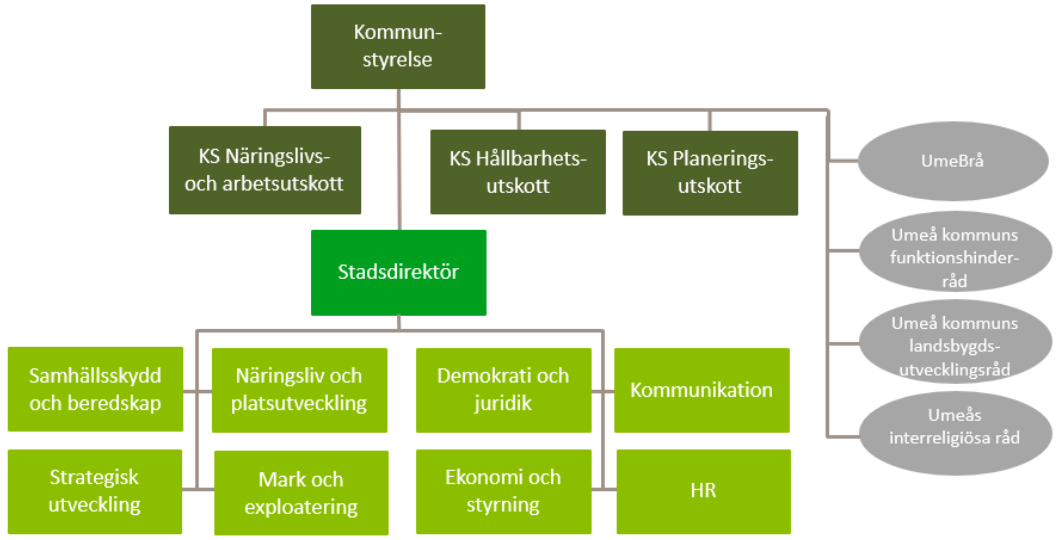
Uppföljningen för perioden jan-aug 2026 bygger på en uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan för 2026.

Organisation kommunstyrelsens verksamheter

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare. Presidiet består av ordförande samt förste och andre viceordförande. Ordförande är Hans Lindberg (S)

Kommunstyrelsen har tre utskott; ett näringslivs- och arbetsutskott, ett planeringsutskott samt ett hållbarhetsutskott. Utskotten har sju ledamöter och sju ersättare.

Nedan finns schematisk beskrivning av organisation med utskott, samverkansorgan och verksamheter.

Figur 1: Schematisk beskrivning av Kommunstyrelsens organisation.

Kommunstyrelsens verksamhet bedrivs i en förvaltning, stadsledningskontoret (SLK) som leds av stadsdirektör. Styrelsens och styrelsens utskott har förvaltningen till stöd för att verkställa grunduppdrag samt de ansvar och åtaganden som kommunfullmäktige delegerat till kommunstyrelsen eller ansvar/uppdrag som kommunstyrelsen är ålagd enligt lagstiftning /förordning. Förvaltningen är indelad i åtta avdelningar.

Inom stadsledningskontoret finns tre verksamheter som arbetar på uppdrag av annan nämnd; Umeåregionens brandförsvar inom avdelningen för samhällsskydd och beredskap samt valkansliet och överförmyndarenheten inom avdelningen för demokrati och juridik.

Under perioden har stadsdirektör fått ett uppdrag att utreda och återkomma med förslag på anpassning av SLK:s organisation. Organisationsanpassningen genomförs successivt med målsättningen är att organisationsanpassningen i sin helhet är på plats under första halvåret 2027. Det första steget är att rekrytera en biträdande förvaltningschef för stadsledningskontoret. I organisationsöversynen ingår också utredning av vart vissa strategiska funktioner ska ligga inom SLK som till exempel informationsförvaltning.

Kommunstyrelsens grunduppdrag

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för:

- Kommunkansli, arkiv och juridik
- arbetsgivarfrågor & lönehantering
- ekonomi, styrning & upphandling
- kommunikation
- markförsörjning och exploatering
- näringslivsutveckling
- säkerhet och trygghet
- strategisk utveckling & innovation
- översiktsplanering

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Andra väsentliga åtaganden enligt kommunstyrelsens reglemente

Kommunstyrelsen har särskilt ansvar för kommunens visselblåsarfunktion.

Kommunstyrelsen har ansvar för ägarstyrning av kommunens bolag och ansvar för att bereda frågor av principiell karaktär till kommunfullmäktige för fastställande.

Kommunstyrelsen har även ansvar för ett flertal samverkansforum och råd, exempel är Umebrå, Umeå Interreligiösa råd, Umeå Funktionshindersråd och Umeå kommuns landsbygdsutvecklingsråd.

Uppföljning av kommunstyrelsens grunduppdrag

Grunduppdrag/deluppdrag	Bedömning
Kommunstyrelsens grunduppdrag i sin helhet	
HR	Hög grad uppfyllt
Ekonomi och styrning	Hög grad uppfyllt
Strategisk utveckling	I hög grad uppfyllt
Mark och exploatering	I hög grad uppfyllt
Näringsliv och platsutveckling	I hög grad uppfyllt
Demokrati och juridik	Hög grad uppfyllt
Kommunikation	Hög grad uppfyllt
Samhällsskydd och beredskap	Hög grad uppfyllt

Kommunstyrelsens grunduppdrag	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Styrning, ledning och samordning	Genomförande av styrelsens uppsiktsplikt	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet. Arbete pågår med uppdrag att utveckla kommunstyrelsens uppsikt och kontrollverktyg.	Hög grad uppfyllt
	Genomförande av övergripande planerings- och uppföljningsprocess	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden genomfört planerings- och uppföljningsprocessen i enlighet med kommun-fullmäktiges riktlinje.	Hög grad uppfyllt
	Efterlevnad god ekonomisk hushållning	God ekonomisk hushållning innebär att både kommunens finansiella mål och verksamhetsmässiga grunduppdrag uppnås. Kommunstyrelsens följer upp ekonomin månadsvis och nämndernas grunduppdrag i samband med delårsbokslut och årsbokslut.	Hög grad uppfyllt
	Ansvar som anställande myndighet	Kollektivavtal implementeras lokalt, löneprocess efterlevs, samverkansavtalet efterlevs, anställningar och förhandlingar	Hög grad uppfyllt

		utförs i enlighet med lag och avtal.	
Beredning inför och uppföljning av kommunfullmäktiges beslut	Efterlevnad riktlinje för styrdokument	Riktlinjen är känd och efterlevs i stort. Arbete pågår med att utveckla uppföljningen samt hantera äldre styrdokument.	I hög grad uppfyllt
	Uppföljning av motionshantering	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2026. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år.	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av verkställande av motioner (KF) och åtaganden vid revisionsgranskning (KS)	Systematik kring uppföljning kan förbättras.	Delvis uppfyllt
Utveckling av strategiskt viktiga områden	Uppföljning av inriktningsmål i delårs- och årsrapport	Uppföljning i särskild bilaga tillställd fullmäktige. Delvis måluppfyllelse.	Delvis uppfyllt
	Utveckling av modell för programhantering	Samordningen och ledning av programmen har stärkts i kommunkoncernen.	I hög grad uppfyllt
	Genomförande av avdelningarnas uppdrag	Uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan visar att den efterlevs i hög grad	I hög grad uppfyllt

Uppföljning fokus 2026

Kommunstyrelsen har ett ansvar för kommunens styrning och ledning. I flera år har fokus varit på utveckling av den formella styrningens struktur till exempel genom översyn av planerings- och budgetprocess, ägarstyrning, aktiverande styrning, nämndernas grunduppdrag, styrdokument, upphandlingsområdet med mera. Under perioden har steg tagits för att stärka arbetet med kommunens ledning för att öka genomförandekraften och stärka förmågan att agera som en sammanhållen organisation. Det har pågått ett arbete med att stärka ledningsfunktioner och deras förmåga att tillsammans prioritera och fatta verkställande beslut.

Det har tagits Initiativ för att växla upp arbetet med tillväxtuppdraget och stärka Umeå som tillväxtnod genom att konkretisera och gruppera arbetsinsatser i en tiopunktslista. Konkreta arbetsinsatser knyts till viktiga tillväxtfrågor. Arbetet koordineras och drivs av stadsledningskontoret men i samverkan med övriga förvaltningar, kommunala bolag och externa aktörer såsom universitet, region och Umeås näringsliv.

Ett ökat fokus och på förvaltnings- och koncernövergripande samordning i arbetet med inriktningsmål och program har fortsatts under året, inte minst genom stadsdirektörens ledningsgrupp och kommunkoncernövergripande träffar mellan kommun och kommunala bolag. Förslag på en ny utvecklad struktur för sammanhållande programrapport och uppföljning av inriktningsmål har tagits fram med syfte att tydliggöra utvärderande analys närmare till mål och program och på så vis ge ett bättre underlag för kommunstyrelsen styrning och uppföljning.

Förflyttningar har också skett inom säkerhetsområdet där arbete pågår för att stödja och samordna nämnder och förvaltningar inom flera områden. Det handlar till exempel om att stärka förmågan att upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid störningar, stärka krisledningsförmåga och civil beredskap, upprätta en krigsorganisation, förhindra välfärdsbrottslighet, stärka informationssäkerhetsarbete och utveckla säkerhetsskyddet vid hot mot Sveriges säkerhet.

En ändamålsenlig och rättssäker visselblåsarfunktion finns på plats som arbetar och hanterar ärenden enligt fastställd riktlinje.

Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter

HR

HR-avdelningen har till uppgift att stödja kommunens verksamheter så att de kan uppnå sina mål och bidra till att Umeå kommun är en attraktiv arbetsgivare som klarar kompetensförsörjningen.

Huvuduppgiften är att ta ansvar för en enhetlig och konsekvent tillämpad personalpolitik hos arbetsgivaren som helhet.

HR-avdelningen ska vara en professionell och värdeskapande funktion som levererar stöd med hög kvalitet till förvaltningar och chefer som skapar förutsättningar för att starkt gemensamt arbetsgivarskap. Avdelningen ansvarar även för adekvata beslutsunderlag som beretts i samspel mellan förvaltningar till personalnämnden, kommunstyrelsen, PA-nämnden och kommunfullmäktige. HR-avdelningen ska tillhandahålla, utveckla, förvalta och följa upp strukturer, system och processer för

- Förhandling och arbetsrätt
- Lönebildning
- Aktiva åtgärder mot diskriminering
- Systematiskt arbetsmiljöarbete
- Rehabilitering och anpassning
- Ledarskap, medarbetarskap, förändringsledning och värdegrund
- Omställningskapacitet och lärande organisation
- Kompetensförsörjning och rekrytering

Grunduppdrag HR	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kompetens-försörjning	Kommungemensam kompetens-försörjningsplan	Umeå kommun har en kommungemensam kompetensförsörjningsplan genom personalnämndens verksamhetsplans bilaga 1	Hög grad uppfyllt
Lönebildning, avtal lönebildning	Lönekartläggning och utfall i relation till riktlinje för lönestrategiska frågor	Lönekartläggningen 2025 påvisar inte några osakliga löneskillnader i Umeå kommun. Det ojusterade lönegapet, det vill säga kvinnors medellön dividerat med mäns medellön visar att kvinnor totalt inom Umeå kommun tjänar 2,7 % mer än män. Inte heller några övriga avvikelser mot riktlinjen har i övrigt påvisats.	Hög grad uppfyllt
Arbetsmiljö/ aktiva åtgärder	Uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet (process)	Alla nämnder har godkänt den årliga uppföljningen av det systematiska arbetet för 2025 och inlett arbetet med uppföljning av 2026. Utifrån nämndernas redovisningar av den årliga uppföljning av SAM, bedöms Umeå kommun ha ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete, men att nämnderna har sina olika utmaningar att hantera. Förvaltningarna/ verksamhetsområden har tydligt presenterat de prioriteringar som är viktigast för dem att arbeta vidare med för 2026 och framåt.	Hög grad uppfyllt
	Uppföljning av aktiva åtgärder för	Resultatet av den årliga uppföljningen har aggregerats inom varje nämndområde. Arbete	Delvis uppfylld.

Grunduppdrag HR	Uppföljning	Resultat	Bedömning
	att förhindra diskriminering (process) inkl. arbetssätt för att bättre mäta och analysera åtgärder i relation till diskrimineringsgrunderna.	har genomförts med stöd av workshops där både chefer och samverkansgrupper deltagit. Ett centralt utarbetat material har erbjudits förvaltningarna som stöd i att fånga flera olika perspektiv. Varje verksamhetsområde/förvaltning har utarbetat en rapport med tillhörande handlingsplan för arbetet med SAM och aktiva åtgärder och redovisat detta till ansvarig nämnd. Den samlade analysen och rapporteringen ställs till personalnämnden i september.	Bedöms genomföras under året.
Ledarskap medarbetar-skap	Implementeringsarbetet av reviderad medarbetarpolicy och ledarpolicy	Revideringsarbetet av medarbetarpolicy och ledarpolicy fortgår.	Delvis uppfyllt. Bedöms genomföras under året.

Fokusområden och verksamhet 2026

Lagstiftning, rutiner och delegation för registerkontroller inför anställning har steg för steg kommit på plats under året. Det stärkta samspelet i säkerhetsfrågorna mellan arbetsgivarperspektivet och det geografiska säkerhetsarbetet har påtagligt stärkts. Polismyndighetens möjlighet och tydligare roll att delge information till andra myndigheter innebär också en påtaglig förflyttning i säkerhets och skyddsarbetet inför anställning men även hantering av arbetsrättsliga behov av befintligt anställda.

Informationssäkerhetsfrågorna och digitaliseringsarbetet inom HR-objekten är omfattande till följd av den data som hålls i systemen och skärpt lagstiftning inom EU. Under året har ny objektstyrning, nya och tydliga roller och ansvar kommit på plats i samspel mellan samtliga förvaltningars HR och DoIT. Flertalet av kommunstyrelsens dokumenthanteringsplaner för HR-området har uppdaterats samt nya rutiner införts för arkivhantering. En större upphandling av nytt rekryteringssystem är genomförd efter omfattande informations och IT-säkerhetsarbete i såväl kravställning, utvärdering som kravställning och avtalsskrivning. Förstudie och val av Lärplattform/LMS har även genomförts under våren. HR-direktören har även utsetts ingå i SKR:s Ledningsråd för AI som under våren inlett sitt arbete.

Kompetensförsörjningen en del av verksamhetsuppdraget och samtliga nämnder har en integrerad kompetensförsörjningsplan i den resurssatta verksamhetsplaneringen. Utgångspunkten är Umeå kommuns arbetsprocess med analysverktyget i Power BI kring behov och tillgång. Det är ett unikt prognosverktyg som även genom Datadriven befolknings och kompetenstillväxt i norr (DBK), ger möjlighet att tillsammans med Övik och Luleå kommun nå ut och verkligen påverkar det strukturella arbetet i kompetensförsörjningsfrågorna nationellt. I juni beviljades även Umeå kommun ett EU-projekt, *Umeå talent lab*. Det syftar till att målgruppsanpassat och aktivt jobba med etableringsarbetet av studenter under studietiden, för ökad stannandegrad efter studier vid Umeå universitet och innehåller även satsningen på ett Karriärcenter vid Umeå universitet. Det genomgående behållaperspektivet tar även tydliga steg där SAMBA-projektet leder till förflyttningar som inte minst omhändertas inom kommunen genom det återstartade rehabiliteringsnätverket.

Utvecklingsområden

Pågående förändringsarbete inför kommande år omfattar bland annat en ny utformning av den årliga medarbetarenkäten. Beredning av frågornas och enkätens utformning sker i förvaltningsgemensamt arbete och i dialog med fackliga företrädare. Syftet med förändringen är bland annat att i högre grad fånga och stödja arbetsplatsernas arbete med friskfaktorer, i enlighet med våra kollektivavtal, utöver den lagefterlevnadskrav på uppföljning och analys gällande arbetsmiljörisker och strukturell diskriminering.

Det är även viktigt att kommunen genomför revideringsarbetet av medarbetar och ledarpolicy så att det viktiga ramverket tydligt kan visa på förväntningar, förutsättningar och krav på våra anställda som grundläggande komplement och förtydligande av anställningsavtalet.

Under hösten måste parterna säkerställa en genomarbetad lokal implementering av centrala kollektivavtal, för att på så sätt undanröja svårigheter för efterföljande avtalsperiod. Våren 2027 innebär ett ytterligare ”superavtalsår”, dvs att de flesta huvudöverenskommelser/kollektivavtal på svensk arbetsmarknad förhandlas samtidigt i tid.

Ekonomi och styrning

Avdelningen för ekonomi och styrning har i uppdrag att skapa förutsättningar för en god ekonomisk hushållning, detta innebär att avdelningen ska stödja kommunstyrelse och kommunfullmäktige och stadsledning med relevanta och adekvata beslutsunderlag inom ekonomi- och anskaffningsområdet. Avdelningen ska även tillhandahålla, utveckla och förvalta strukturer, system och processer för:

- Budget & investering
- Finansiering
- Anskaffning (upphandling & inköp)
- Bokföring & Redovisning
- Uppföljning & rapportering
- Styrning och samordning

Avdelningen ansvarar även för att följa upp och utvärdera huruvida ekonomistyrning och finansiell styrning är ändamålsenlig och leder till god ekonomisk hushållning.

Grunduppdrag Ekonomi och styrning	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Budget och investering	Årlig utvärdering av processen, justeringar sker fortlöpande på uppdrag av KSnau.	Årlig utvärdering av planeringsprocessen har genomförts, förslag till justeringar av operativ karaktär tillställs KSnau i september.	Hög grad uppfyllt
Finansiering	Följs i kraft- och finansrapport. Där framgår om låneportföljens sammansättning är i enlighet med policy och riktlinjer på området.	Rapportering har skett månatligt i enlighet med fastställd riktlinje. Väsentliga avvikelser har ej konstaterats.	Hög grad uppfyllt
Anskaffning	Genomförande och uppföljning av plan för implementering av policy upphandling.	Arbete med implementering av ny policy och riktlinje för upphandling och inköp har pågått under året och kommer att fortgå resten av året samt under delar av 2027. Tidplanen är delvis förskjuten.	Delvis uppfyllt

Bokföring och redovisning	Extern revisionsgranskning av delårs- och årsbokslut, vars syfte är att säkra rättvisande räkenskaper.	Extern revisionsgranskning har genomförts som visar på rättvisande räkenskaper och att det ej finns några väsentliga avvikelser.	Hög grad uppfyllt
Uppföljning och rapportering	Extern revisionsgranskning av delårs- och årsbokslut.	Extern revisionsgranskning har genomförts utan anmärkning. Kommunrevisionen har påtalat att uppföljning och rapportering av grunduppdrag samt inriktningsmål kan förbättras på nämnds- och bolagsnivå.	Hög grad uppfyllt
Styrning och samordning	Efterlevnad riktlinje för styrdokument.	Riktlinjen efterlevs och process för aktualitets- och relevansprövning av styrdokument genomförs återkommande (2 ggr/år)	Hög grad uppfyllt
	Genomförande och resultat av uppsiktsplikt	Kommunstyrelsen har under rapporteringsperioden verkställt sin uppsiktsplikt över bolag, nämnder och övrig verksamhet. Uppsiktsplikten tillgodoses genom kontinuerlig kontroll av fasta moment samt genom tillämpning av rutin för avvikelsehantering och genom inhämtande av information fr bolag, nämnder och övr. verksamhet. Arbete pågår med uppdrag att utveckla kommunstyrelsens uppsikt och kontrollverktyg.	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Arbete med datadriven kommun och fokus på juridiska frågor samt tre fördjupade verksamhetsspecifika insatser
Arbetet med att skapa förutsättningar för ett mer datadrivet arbetssätt i kommunen har fortsatt under året. Under perioden har teknik- och fastighetsförvaltningen, stöd- och omsorgsförvaltningen samt för- och grundskoleförvaltningen varit fokusområden för fördjupade insatser och kunskapsbyggnad. Parallellt med fokusområdena har juridiska aspekter hanterats, bl a kopplat till datasäkerhet och riskbedömning av molntjänster och leverantörer av molntjänster. Kopplat till detta har också styrdokument för AI arbetats fram och är på väg ut på remiss inför fastställande i början av nästa år.

Implementering av policy och riktlinjer upphandling och inköp
Kommunfullmäktige beslutade om ny policy och riktlinje för upphandling och inköp i slutet av 2025. Under 2025 har implementering påbörjats utifrån den implementeringsplan som kommunstyrelsen fastställt. En viss förskjutning har dock blivit där kommunstyrelsens förändrade roll som strategisk part i upphandlingshänseende kommer att implementeras först under 2027. Nu pågår arbete med att säkerställa roll- och ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och nämnder och därigenom upphandlingsbyrån och kommunens förvaltningar i det praktiska arbetet.

Planeringsprocessen (investeringar) utifrån beslut om långsiktiga finansiella mål
En översyn av investeringsprocessen har inletts där tanken är att vissa delar är tänkt att få genomslag redan i processen för budget/plan för 2028-2031. Förslag kommer att presenteras för kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott under september/oktober. I planeringsprocessen

kommer de beslutade finansiella målen med riskindikatorer att användas för visa på finansiell risk för kommunen utifrån föreslagna investeringsnivåer.

Utvecklingsområden

Ett omfattande arbete har genomförts under några år avseende riktlinjer/regler för prioriterade styrprocesser/styrformer i kommunen. Detta har innefattat budget- och investeringsprocess, aktiverande styrning, normerande styrning, ägarstyrning, hantering av styrande dokument samt ekonomistyrning. Dessa riktlinjer/styrande dokument har gett en struktur för styrning och implementeras successivt inom strategiska områden i kommunen.

Den styrform som återstår att se över är den organiserande styrningen.

När översynen av budget och investeringsprocessen gjordes var dock fokus i huvudsak på budgetprocessen för driftbudget, medan det bara gjordes mindre justeringar i investeringsprocessen. Under 2026 och 2027 kommer därför en ordentlig översyn och utveckling av investeringsprocessen att göras i syfte att få en mer ändamålsenlig process som ger goda förutsättningar för medvetna beslut.

Sammanfattningsvis kan konstateras att ekonomiprocesserna i huvudsak är stabila och tydligt definierade, vilket syns i utvärderingar och i räkenskapsrevisionen. Nu pågår ett omfattande arbete med att implementera ny policy och riktlinje för upphandling och inköp med målsättning att kunna nyttja upphandling/inköp som ett strategiskt verktyg för att nå kommunens målsättningar, samt översynen av investeringsprocessen enligt ovan.

Nästa steg kommer att vara att utveckla uppföljningsprocessen så att planeringsprocess och uppföljningsprocess länkas bättre ihop. På sikt behöver också behovet av riktlinje för den organiserande styrningen behöva analyseras och utvärderas.

Strategisk utveckling

Strategisk utveckling initierar, leder och samordnar uppdrag av strategisk och verksamhetsövergripande karaktär inom social, ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbarhet. Uppdraget är att samverka, samordna, styra och stödja inom områdena: bostadsförsörjning, brottsförebyggande, folkhälsa, innovation, jämställdhet, jämlikhet, klimat, landsbygd, miljö, minoritets- och rättighetsfrågor, stadsutveckling, tillgänglighet och tillväxt.

Strategisk utveckling arbetar med att växla upp kommunens utvecklingsfrågor inom ramen för det regionala, nationella och internationella innovationssystemet.

Avdelningen tar fram underlag, analyser, prognoser och scenarier samt genomför uppföljning inom områden som är av strategisk betydelse för Umeås utveckling.

Strategisk utveckling har ansvar för den översiktliga planeringen som sätter riktningen för efterföljande planerings- och utvecklingsarbete i kommunen.

Grunduppdrag Strategisk utveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Strategisk planering som möjliggör långsiktigt hållbar tillväxt genom att aktivt förverkliga	Antalet färdigställda bostäder. Investeringsmedel i nationella planen.	Infrastrukturplaneringen har utvecklats genom tydligare samverkan, men konjunkturläget innebär att byggstarter fördröjs och demografin påverkar Umeå tillväxt. Umeås position i den nationella infrastrukturplaneringen har bevakats och utfallet bedöms vara godkänt. Arbetet med	Delvis uppfyllt

Grunduppdrag Strategisk utveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
översiktsplanens intentioner i extern och intern samverkan.		FÖP Holmsund/Obbola är i slutskedet och arbetet med FÖP Hörnefors pågår enligt plan. TÖP Vindkrafts har tidplanen förskjutits på grund av ändrade förutsättningar. Arbetet återupptas under senhösten 2026.	
Samordning och positionering av strategiska utvecklingsfrågor kring Umeås hållbara tillväxt	Trender för de indikatorer som är utpekade i program för tillväxt, social hållbarhet och klimatneutrala Umeå 2040. Trender i övrig uppföljning t.ex. befolkningsprognoser, resvaneundersökning, unga-enkäten, jämlika liv.	Samordningen av kommunövergripande utvecklingsfrågor har stärkts genom insatser kopplade till tillväxt, klimatneutrala Umeå 2040, samt social hållbarhet. Umeå har positionerats i nationella och internationella sammanhang.	Hög grad uppfyllt
Växla upp kommunens utvecklingsfrågor inom ramen för det regionala, nationella och internationella innovationssystemet för att skapa välfärd och hållbar tillväxt	Volym extern finansiering. Investeringar i FoU (offentliga/privata).	Arbetet med extern finansiering och innovationspartnerskap har utvecklats. En samordningsfunktion för att söka externa medel har utvecklats inom kommunkoncernen. Flera projektansökningar har färdigställts och många har beviljats under perioden. Samverkan med universitet, näringsliv och civilsamhälle har utvecklats i syfte att stödja transformativ omställning.	Hög grad uppfyllt
Identifiera utmaningar och möjligheter för Umeås utveckling genom att ta fram underlag, analyser, prognoser och scenarier	Användning av framtagna underlag, analyser, prognoser och scenarier.	Analyser har genomförts kring demografi, klimatpåverkan och sociala livsvillkor. Underlag har tagits fram baserat på befolkningsprognoser, bostadsutveckling, Följande fördjupade rapporter har tagits fram under 2026: - Befolkningsprognos 2026-2037 - Bostadsbyggandet i Umeå - Resvaneundersökning vinter och höst 2025 - Antisemitism och hatbrott – Förstärkta insatser i Umeå kommun 2026	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Strategisk utveckling har under året arbetat med att stärka kommunens långsiktiga förmåga att möta Umeås tillväxt och omställning. Arbetet med strategisk samhällsplanering har utvecklats genom bland annat fördjupade översiktsplaner, stadsdelskomplettering, framtidens robusta transportsystem och förberedelser inför nästa planeringsstrategi. Parallellt har arbetssätt för extern finansiering, innovation, omställning och medborgarengagemang utvecklats. Strategisk utveckling har också stärkt stödet till kommunens verksamheter genom tvärgående processer, fokusområdesteam, framsyn och facilitering, med syfte att skapa större gemensam genomförandekraft kring hållbar tillväxt, social hållbarhet och klimatneutralitet.

Utvecklingsområden

Arbetet inom fokusområdena har utvecklats väl, men nästa steg behöver tydligare fokusera på prioritering, genomförande och att knyta samman strategiska processer. Strategisk utveckling behöver stärka kopplingen mellan analys, strategi och faktisk förflyttning samt förmågan att leda genom andra. Ett särskilt fokus blir översynen av översiktsplanen och utvecklingen mot en digital ÖP som verktyg för Umeås hållbara tillväxt. En planeringsstrategi ska först tydliggöra behov och vägval, följt av en sammanhållen ÖP-process med nära koppling till demografi, bostadsbehov och bostadsbyggande samt Umeå hållbara tillväxt. Parallellt behöver arbetet med extern finansiering systematiseras och framsyn, medborgarengagemang, ungdomsdelaktighet och innovativa arbetssätt integreras tydligare i ordinarie planering och styrning.

Mark och exploatering

Mark och exploatering säkrar markförsörjningen så att det finns utrymme för Umeås nuvarande och framtida utveckling samt leder arbetet med att planera och genomföra översiktsplanens intentioner avseende stadens tillväxt. Det sker framför allt genom att utveckla nya områden för bostäder och verksamheter på kommunal mark. Avdelningen ska också skapa framdrift i samhällsbyggnadsprocessen genom att identifiera behov av och ta initiativ till samordning samt bevaka och följa upp genomförandeaspekter i exploateringsprocessen i både kommunala och privata projekt.

Avdelningen initierar förstudier och planläggning av kommunens egna områden för bostadsbyggande, verksamheter och kommunala behov, ansvarar för utbyggnad av infrastruktur inom projekten och hanterar försäljning av tomtmark. För genomförande av detaljplaner på privat mark skriver Mark och exploatering exploateringsavtal med byggherrar.

Mark och exploatering leder också utredningar och genomför statligt och kommunalt finansierade saneringar av förorenad mark.

Grunduppdrag Mark och exploatering	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Mark-försörjning	Sammanställd status- och aktivitets-rapportering	Markförvärv för utveckling av nya områden har genomförts i Röbäck, Stöcke, Sörmjöle, Dåva och på östra Ersboda. Bebyggda fastigheter har förvärvats på Teg (Röbäcksdalen) och i Holmsund.	Hög grad uppfyllt
Exploatering på kommunal mark	Sammanställd status- och aktivitets-rapportering	Detaljplaneberedskapen är f.n. förhållandevis god. Utbyggnad av infrastruktur pågår i flera områden, t.ex. på Tomtebo strand, Klockarbäcken, Guldskrinet och Olofsdal.	Hög grad uppfyllt

Sanering av förorenad mark	Återrapportering via handlingsplanen för förorenade områden	Under året har flera mindre objekt i olika fas hanterats. För Patholmsviken pågår åtgärdsutredning, riskbedömning har gjorts av ett objekt Öst på stan och bidragsansökningar gällande kompletterande undersökningar för Sandviks såg och tre nedlagda kemtvättar har förberetts.	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Arbetet med att ta fram en första version av utbyggnadsplan pågår enligt plan. Ett textavsnitt med prioriteringsgrunder har varit på bred remiss under våren och första versionen av kartmaterial färdigställs under andra halvan av 2026.

Utbyggnaden av infrastruktur på Tomtebo strand pågår för fullt och som ett steg i den praktiska klimatomställningen sker det för första gången med eldrivna arbetsmaskiner. Det ställer nya krav på hur entreprenadarbetena planeras vilket ger värdefull erfarenhet in i andra kommande projekt.

Utvecklingsområden

Antalet färdigställda bostäder bedöms de närmsta åren bli betydligt lägre än vad behoven är. Det är därför avgörande att kommunen dels fortsätter säkerställa att förutsättningarna i form av lagakraftvunna detaljplaner och byggklar mark finns på plats när konjunktur och efterfrågan gör det möjligt att byggstarta, men närmsta tiden är det också extra viktigt att det finns en lyhördhet för i vilken takt och omfattning marknaden kan realisera sina projekt.

Näringsliv och platsutveckling

Näringsliv är Umeå kommuns operativa och strategiska organ för näringslivsutveckling och tillväxt. Näringslivsavdelningen arbetar nära näringslivet och dess organisationer, universiteten och andra aktörer i syfte att skapa bästa möjliga förutsättningar för Umeås tillväxt med det övergripande målet om fler arbetstillfällen och företag.

Grunduppdrag Näringsliv och platsutveckling	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Förutsättningar för arbetstillfällen	Netto arbetstillfällen.	Starkare tillväxt 2026 efter ett svagare 2025	Hög grad uppfyllt
Branschbredd	Bibehållen branschbredd är grundläggande för långsiktigt hållbar tillväxt.	Fortsatt god branschbredd med utveckling av ett antal nya näringsgrenar. Fortsatt stark utveckling inom företagstjänster och statliga jobb	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Avdelningen följer branschbredden men avser att hitta en metod att även analysera de underliggande näringsgrenarnas utveckling för bättre underlag inför hur tillväxtskapande insatser ska prioriteras.

Demokrati och juridik

Avdelningen har ett särskilt ansvar för kommunkansli, juridik och arkiv. Avdelningen samordnar ärendeberedning till kommunfullmäktige och kommunstyrelse med dess utskott. Vidare samordnar, stödjer och utvecklar avdelningen det kommunövergripande arbetet inom juridik samt ansvarar för det centrala kommunarkivet.

Grunduppdrag Demokrati och juridik	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kommunkansli	Motioner ett par gånger årligen.	Sammanställning av motioner som är under beredning har redovisats till KF i april 2026. Motionshanteringen håller sig inom den stipulerade tiden ett år. Nästa redovisning görs i oktober 2026.	Hög grad uppfyllt
Arkiv	Utökad program-funktion för att kommunens verksamheter ska kunna söka och ta del av handlingar i e-arkivet på egen hand (API) är klar senast tertial två.	Flera verksamheter har börjat använda lösningen. Speglingen av e-arkivet är ännu inte klar, eftersom leverantören ännu inte har färdigställt den tekniska lösningen.	Hög grad uppfyllt
	Fortsatt stöd i arbetet med dokument-hanteringsplaner vid kommunstyrelsen. Nämndadministration m.fl. generiska processer samt HR-processer klart tertial 1.	Dokumenthanteringsplan för nämndadministration vid KF och KS, HR-processer inom rekrytering och arbetsmiljö samt processer inom offentlig dialog, som tillhandahållande av allmänna handlingar, hantering av personuppgifter och registratur är klar. Planen omfattar även samtliga processer inom mark och exploatering.	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

En första processbaserad dokumenthanteringsplan för Kommunstyrelsen antogs den 1 juni 2026. Arbetet med dokumenthanteringsplan fortsätter inom bland annat ekonomi, HR och kommunikation. Arkivet fortsätter att stödja verksamheterna i arbetet.

Arbetet med planering för regelbunden arkivtillsyn inom kommunens verksamheter pågår.

Leveranser till e-arkivet har fortlöpt under perioden och stora mängder information har successivt införts. De löpande leveranserna har i huvudsak fungerat väl och bidragit till ett ökat digitalt bevarande. Större leveranser har däremot medfört tekniska problem och behov av extra hantering. Vidare har vissa nödvändiga specifikationer för överföringen inte fungerat fullt ut och för att

säkerställa en fungerande och effektiv hantering av dessa leveranser krävs justeringar och åtgärder hos leverantören.

Kommunikation

Kommunikationsavdelningen är ett strategiskt och operativt stöd för Stadsledningskontoret och övriga förvaltningar. Avdelningen leder, samordnar och stöttar i många typer av kommunikations-uppdrag. Det sker med Umeåbornas bästa i fokus och i linje med kommunens inriktningsmål.

Kommunikationsarbetet bidrar till förståelse, insyn och uppmärksamhet för kommunens organisation, uppdrag och beslut. Avdelningen arbetar i kommunövergripande insatser för att stärka Umeås position och roll som kommun, plats och arbetsgivare. Det inkluderar uppdrag och projekt där Stadsledningskontoret har samordningsansvar.

Avdelningen förvaltar och utvecklar kommunens kommunikation och kanaler. Dessa utvärderas löpande för att skapa goda förutsättningar för effektfull kommunikation med kommunens målgrupper. Avdelningen är en central del i kommunens krisorganisation vilket inkluderar kommunikatör i beredskap och central krisledning. Den samlade erfarenheten bidrar också till att kompetensutveckla och stärka medarbetare och ledare i kommunen.

Receptionen bidrar genom stadshusreceptionen med ett positivt värdskap för alla besökare och säkerställer en säker inpassering i stadshusmiljön.

Grunduppdrag Kommunikation	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Utveckla och förvalta bilden av Umeå kommun	Månatliga mediemätningar som regelbunden uppföljning av våra egna kanaler.	Under perioden har det regelbundet redovisats, via ett nyhetsbrev, hur bilden av Umeå kommun ser ut. Det har kompletterats med exempel som integreras i medieutbildningar.	Hög grad uppfyllt
Utveckla och förvalta kommunens kanaler	Regelbunden utveckling av intranät, webb och andra redaktionella kanaler.	Arbetet pågår för att utveckla närvaro ytterligare. En viktig del i det arbetet är sammanslagning av kalendrar som ska förenkla för såväl kommunen som för medborgare.	Hög grad uppfyllt
Utbilda medarbetare och ledare inom kommunikation	Utbildningar erbjuds regelbundet och anpassas efter behov.	Under våren har en rad utbildningar genomförts vilket fortsätter enligt plan under hösten. Det är en stor efterfrågan på såväl medieutbildningar som webbutbildningar.	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Under perioden har det övergripande kommunikationsarbetet fortsatt att utvecklas vilket inkluderat mer regelbunden kontakt med lokala medier. Det har inkluderat enskilda möten för att bättre förstå varandras uppdrag samt ha en tätare dialog vid fel.

Månatliga mätningar visar att mediebilden av Umeå kommun är stabil och att den över tid fortsätter vara övervägande neutral (den negativt och positivt viktade bevakningen är på ungefär samma nivåer). Ett fokus har varit, och fortsätter vara, att skickliggöra och utbilda medarbetare/chefer inom Umeå kommun. Det har inkluderat såväl mediehantering som kommunikativt ledarskap.

Arbetet fortsätter också med att utveckla närvaro, digitalt och analogt, för att skapa bättre förutsättningar för genomslag. Under perioden har avdelningen bland annat tittat på hur intranätet kan anpassas bättre samt hur digitala kanaler (sociala medier) kan utvecklas och användas bättre.

Utvecklingsområden

Även om mediebilden är övervägande neutral finns behov av att fortsätta jobba för att stärka det kommunikationsövergripande arbetet för att bli tydligare. Det kräver en mer uppsökande kultur som bland annat inkluderar ett möte mellan lokala mediechefer och stadsdirektörens ledningsgrupp (där flera avdelningschefer från SLK deltar).

Under hösten vidareutvecklas arbetssätt för att bättre möta de tillväxtuppdrag som stadsdirektör pekat ut. Det kräver anpassningar och prioriteringar som påverkar verksamheten på ett positivt sätt. Det ligger i linje med den organisationsanpassning som pågår på Stadsledningskontoret och det behöver få ta tid. Samtidigt fortsätter arbetet för de fokusområden som ligger fast för året. Det sker också utveckling av webbmiljöer för att bättre möta Umeås invånare.

Säkerhet (inom avdelningen Samhällsskydd och beredskap)

Säkerhetsenheten ingår i avdelningen för samhällsskydd och beredskap och har uppgiften att arbeta för att kommunen har en ändamålsenlig planering enligt lagen om kommunens skyldigheter vid och inför extraordinära händelser, höjd beredskap och krig.

Enheten samordnar kommunens arbete enligt säkerhetsskyddslagen, samordnar det kommunövergripande arbetet inom informationssäkerhet, tillgodoser kommunens försäkringsbehov och stödjer kommunens verksamheter i det skadeförebyggande och trygghetshöjande arbetet.

Säkerhetsenheten har även uppdraget att samordna kommunens verksamheter och externa aktörer för att motverka möjligheten för att bedriva organiserad brottlighet och välfärdsbrott på lokal nivå.

Inom avdelningen för samhällsskydd och beredskap ingår även verksamheten Umeåregionens brandförsvar, som styrs av Umeåregionens brand- och räddningsnämnd.

Grunduppdrag Samhällsskydd och beredskap	Uppföljning	Resultat	Bedömning
Kommun-övergripande arbete med interna säkerhetsfrågor i kommunen	Samlad bedömning	Arbetet följer plan. Under perioden har process och stödmaterial till förvaltningarna för genomförande av verksamhetsskyddsanalys utifrån otillåten påverkan och infiltration har tagits fram. Riktlinjen för ”Forum – verksamhetsskydd för personalrisker” har fastställts. Syftet med forumet är att fungera som bedömningsstöd vid olika former av personalrisker. I forumet ingår kompetenser från Säkerhet, HR och Juridik. Implementering av forumet kommer ske under hösten.	Hög grad uppfyllt
Övergripande ansvar för att säkerhetsskyddslagen följs	Samlad bedömning	Arbetet följer plan. Under perioden har bland annat säkerhetsskyddsanalys samt säkerhetsskyddsplan och befattningsanalys fastställts. Skalskyddet har förstärkts samt	Hög grad uppfyllt

		tillhörande rutiner för hantering av säkerhetskänsliga uppgifter.	
Kommunens krisberedskap och krisberedskap i enlighet med lagen om extraordinära händelser	Årlig uppföljning av användningen av statliga medel görs av Länsstyrelsen Västerbotten.	Länsstyrelsen i Västerbotten har under våren 2026 genomfört uppföljning av kommunens användning av statliga medel för 2025.	Hög grad uppfyllt
	Löpande uppföljning inom ramen för Konkretiserad plan för Civil beredskap (KS-2023/00819).	Arbetet inom ramen för den konkretiserade planen för civil beredskap fortgår. Uppföljning av arbetet redovisas i separat uppföljning.	Hög grad uppfyllt
Kommun-övergripande arbete med civilt försvar	Årlig uppföljning av användningen av statliga medel görs av Länsstyrelsen Västerbotten.	Länsstyrelsen i Västerbotten har under våren 2026 genomfört uppföljning av kommunens användning av statliga medel för 2025.	Hög grad uppfyllt
	Löpande uppföljning inom ramen för Konkretiserad plan för Civil beredskap (KS-2023/00819).	Arbetet inom ramen för den konkretiserade planen för civil beredskap fortgår. Uppföljning av arbetet redovisas i separat uppföljning.	Hög grad uppfyllt
Kommun-gemensam samordning internt och externt i trygghetsskapande och brotts-förebyggande syfte	Samlad bedömning	Arbetet följer plan. Samverkan med flertalet aktörer pågår, tex lokal operativ samverkan (LOS) tillsammans med andra kommunala verksamheter, Polisen och andra statliga myndigheter.	Hög grad uppfyllt
Tillgodose kommunens behov av försäkringsskydd	Samlad bedömning	Arbetet följer plan. Under perioden har bland annat upphandling av försäkringsförmedlare genomförts.	Hög grad uppfyllt
Informationssäkerhet	Samlad bedömning	Arbetet följer plan. Bland annat har förslag till reviderad informationssäkerhetspolicy och informationssäkerhetsriktlinje tagits fram, planen är att dessa ska kunna fastställas av KS under hösten.	Hög grad uppfyllt

Fokusområden och verksamhet 2026

Metod och mallar för kommunens systematiska kontinuitetsarbete har tagits fram av Säkerhetsenheten. I slutet av augusti lanserades materialet för kommunens verksamheter vilka nu kan använda de systematiska arbetssätten för sitt fortsatta arbete. Arbetet med kommunens krigsorganisation fortgår. Fokus under perioden har varit arbete med att skapa grundläggande förutsättningar för krigsorganisationen.

Under perioden har arbetet med att ta fram en nulägesanalys samt förslag till fortsatt arbete för att motverka välfärdsbrottslighet och korruption/otillbörlig påverkan inom kommunens organisation fortgått. Denna analys och förslag kommer vidare att ligga till grund för framtagande av kommunövergripande strukturer och styrning för att motverka välfärdskriminalitet.

Arbete med att ta fram reviderad informationssäkerhetspolicy och reviderade informationsriktlinjer pågår. Under perioden har ett kommuninternt informationssäkerhetsnätverk i syfte att stödja kommunens verksamheter i deras informationssäkerhetsarbete startats upp. Alla kommunens förvaltningar är nu i gång med genomförande av den digitala informationssäkerhetsutbildningen som finns för kommunen.

Utvecklingsområden

Det förändrade säkerhetsläget ställer högre krav på evenemangssäkerhet och utformning av allmänna platser än tidigare. Samtidigt är behovet av stöd i säkerhetsfrågor kopplade till olika evenemang stort både internt inom kommunen och från arrangörer. Säkerhetsenheten ser därför behov av personalförstärkning inom området evenemangssäkerhet.

Uppgifter kopplat till säkerhetsskyddsarbetet växer och ställer löpande högre krav på organisationen i takt med att arbetet med totalförsvarsplaneringen fortskrider både nationellt och internt. Den förändrade kravbilden ställer också högre krav på att kommunens säkerhetsskyddsorganisation och visar på att organisationen behöver förstärkas med kompetens från fler stödfunktioner, såsom HR, IT och Fastighet.

Säkerhetsenheten ser ett behov av att utveckla styrningen av kommunens arbete med försäkringar. Arbete med framtagande av försäkringspolicy samt ev tillhörande riktlinjer bör inledas.

Kommunstyrelsens uppföljning inriktningsmål och program

I detta avsnitt redovisas kommunstyrelsens verksamheters arbete med fullmäktiges inriktningsmål och program[1].

Inriktningsmål 1
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050

Inriktningsmål 2
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Inriktningsmål 3
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Inriktningsmål 4
Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Uppföljning av fokus för 2026

Kommunstyrelsen har en central roll i genomförande av kommungemensamma inriktningsmål och program (programstyrningen). Kommunstyrelsen ansvarar för att ta fram, utveckla och förvalta struktur för programstyrning. Programansvariga chefer arbetar inom stadsledningskontoret och så även programansvariga tjänstepersoner.

Fokus för kommunstyrelsens ansvar avseende samordning 2026 är:

Gemensam riktning och samordnad kraft

Arbetet med att stärka gemensam riktning och samordning i kommunkoncernen har fortsatt under perioden. Den övergripande koncernledningsgruppen med bolagens VD:ar och förvaltningschefer har etablerats och används som forum för gemensam dialog, förankring och samordning kring strategiskt viktiga frågor.

Gemensamma samhällsutmaningar

Fokus har stärkts på samhällsutmaningar som kräver gemensamma insatser över organisatoriska gränser. Ett exempel på detta är 10-punktslistan för Umeås hållbara tillväxt. Arbetet bidrar till ökad förståelse för beroenden mellan förvaltningar och bolag samt till bättre förutsättningar att samla kraft kring frågor där kommunkoncernen behöver agera samordnat.

[1] Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål som programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

En tydligare prioritering i programarbetet

En sammanhållen rapportering för inriktningsmålen och programmen har tagits fram. Rapporteringen ger en samlad bild av utveckling, resultat och behov av fortsatt prioritering. Utifrån denna rapportering driver koncernledningsgruppen arbetet med att tydliggöra prioriteringar i arbetet med inriktningsmål och program, i syfte att stärka samordning och genomförandekraft.

Fokus för kommunstyrelsens egen verksamhet 2026 och där, från kommunfullmäktige destinerade medel kommer att nyttjas är:

Kvarstanning och kompetensförsörjning

Arbete pågår för att stärka Umeås attraktionskraft och förbättra förutsättningarna för att fler studenter och arbetstagare ska stanna kvar i Umeå efter studier eller etablering på arbetsmarknaden. Ett bra exempel är DBK-projektet, datadriven befolknings- och kompetensutveckling, där utvecklas kunskapsunderlag och arbetssätt som stärker kommunens förmåga att analysera framtida behov av kompetens, arbetskraft och befolkningsutveckling.

Bostäder och barnfamiljer

En analys har initierats kring om bostadsbyggandet möter barnfamiljers behov, med fokus på bostadstyper, lägen, storlek och förutsättningar för kvarboende i Umeå. Inom arbetet har tre förslag tagits fram för hur kommunen kan arbeta vidare tillsammans med olika aktörer, varav ett är Småhuslyftet, som syftar till att stärka förutsättningarna för fler småhus och bostäder som bättre möter barnfamiljers behov.

Planberedskap

Prognoser har tagits fram för både bostäder och verksamhetsmark som underlag för kommunens långsiktiga planberedskap. Arbetet fortsätter att utvecklas i pågående planeringsprocesser och projekt för att möta framtida behov av bostäder, näringslivsetableringar och samhällsservice.

Strategisk infrastruktur

Arbetet med strategisk infrastruktur har fortsatt, bland annat genom påverkan på nationell plan där utfallet bedöms som överlag positivt för Umeå. Parallellt pågår en analys av Umeås framtida robusta transportsystem, med fokus på kapacitet, flöden och långsiktiga infrastrukturbehov som är avgörande för tillväxt, beredskap och regional tillgänglighet.

Klimatomställning och upphandling

Ny upphandlingspolicy och tillhörande regelverk är på plats. Arbetet går nu vidare med att stärka den strategiska styrningen där upphandling används som ett verktyg för att driva klimatomställningen, bland annat genom tydligare krav, prioriteringar och uppföljning kopplat till kommunens klimatmål.

Social hållbarhet

Arbetet inom Umeå växer tryggt och säkert har fortsatt och ett program håller på att slutföras. Programmet ska tydliggöra prioriteringar för det framtida arbetet och stärka den samlade styrningen, samordningen och genomförandekraften inom trygghet och social hållbarhet.

Utvecklingsområden

Inriktningen bedöms fortsatt relevant och inga större justeringar av fokusområdena föreslås i nuläget. Arbetet har tagit viktiga steg genom etablerad koncernledning, samlad rapportering och

flera pågående analyser. Nästa steg bör vara att tydligare omsätta gemensam riktning i prioriteringar, ansvar och genomförande. Uppföljningen behöver utvecklas så att den bättre visar vilka frågor som kräver politiska eller koncernövergripande vägval. Särskilt viktigt är att säkerställa att analys- och utvecklingsarbete leder vidare till beslutade arbetssätt, gemensamma åtaganden och konkret genomförandekraft över organisatoriska gränser.

Tilläggsuppdrag

I detta avsnitt redovisas ansats och/eller planering för de tilläggsuppdrag kommunfullmäktige har tilldelat kommunstyrelsen samt de uppdrag kommunstyrelsen har tilldelat förvaltningen.

Tilläggsuppdrag från fullmäktige	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.	Delvis genomfört	Kommunstyrelsen fastställde i april anvisning för nämndernas hantering av tilläggsuppdraget. Den innehåller vad analysen ska innehålla samt att nämnd ska överlämna analys och konsekvensbeskrivning till Kommunstyrelsen och tekniska nämnden senast 30 okt 2026 för att möjliggöra att nämndernas analyser infogas som underlag till planeringsprocess för 2028. Efter att nämnderna rapporterat kommer underlagen från nämnderna att sammanställas och en kommunövergripande analys göras till KS.	Genomfört
2025:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, samt tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och externa parter ta fram förslag på samverkan kring och samnyttjande av anläggningar för djurhållning.	Delvis genomfört	Arbetet med uppdraget pågår. Behoven och möjligheterna har preciserats, ett studiebesök till Skara genomförts tillsammans med SLU och alternativa lösningar har kartlagts. Delrapportering har gjorts i GVN och TN. Ett förslag håller nu på att tas fram och det kommer att inarbetas i budgetprocessen för 2028 och framåt.	Genomfört
2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska	Genomfört	Arbetet är i slutfas och en slutrapport kommer att göras innan årsskiftet.	Genomfört

Tilläggsuppdrag från fullmäktige	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.			
2025:7 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av kommunens arbete med antidiskriminering i syfte att göra en nulägesanalys av befintliga insatser, styrning och behov av aktiva åtgärder på området. Översynen ska också innehålla en omvärldsanalys av andra kommuner.	Delvis genomfört	Arbetet med uppdraget pågår. En nulägesanalys har genomförts av befintliga insatser, styrning och behov av aktiva åtgärder inom antidiskrimineringsområdet, med särskilt fokus på Umeå kommun som arbetsgivare. Parallellt har en omvärldsanalys gjorts där erfarenheter och arbetssätt från andra kommuner samlas in. Underlaget håller på att kompletteras med relevanta tillsynsrapporter och meddelanden från Diskrimineringsombudsmannen. Utifrån den samlade analysen planeras möjliga förslag till fortsatta insatser för Umeå kommun att tas fram och presenteras under hösten 2026.	Genomfört
2025:10 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att teckna nytt avtal med Fritidsbanken och att det i överenskommelsen ska ingå ytterligare en fritidsbank.	Genomfört	Kommunstyrelsen näringslivs- och arbetsutskott har beslutat att bevilja fritidsnämnden 3 mnkr per år till ett idéburet offentligt partnerskap med Fritidsbanken under avtalstiden 2026–2029 från kommunstyrelsens tillväxtanslag, med förbehåll: - att kommunstyrelsens medfinansiering inkluderar en ny fritidsbank på Ersboda och ska reduceras i omfattning till dess att ett hyresavtal för Fritidsbanken på Ersboda har tecknats och avtalet justerats till att inkludera verksamheten på Ersboda. - att fritidsnämnden får i uppdrag att tillse att kommunens finansiering av partnerskapet anpassas till verksamhetens omfattning i enlighet med ovanstående.	Genomfört
2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i	Delvis genomfört	En fördjupad analys av framtida tillgång till och efterfrågan av kompetens är genomförd och hanterad i berörda nämnder under 2025. För att bredda ansatsen och ta med fler parametrar som är väsentliga för formulering av framtida inriktning för respektive	Delvis genomfört

Tilläggsuppdrag från fullmäktige	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.		nämnd är tilläggsuppdrag 2025:1 och den analys av demografiska förändringar som ingår en viktig komplettering och förutsättning för att komma vidare med uppdrag 2023:1. Nämndernas ska rapportera på tilläggsuppdrag 2025:1 senast 30 oktober. Därefter kommer tilläggsuppdrag 2023:1 återigen att aktualiseras med avseende på formulering av framtida inriktning för respektive nämnd.	
2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings-och nämndgränser.	Delvis genomfört	Under året har uppdraget/syftet och agendan för stadsdirektörens ledningsgrupp omformats för att nyttja den gemensamma kompetensen och mandatet för att utveckla kommunen i den riktning som pekats ut av kommunfullmäktige.	Delvis genomfört
2021: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.	Delvis genomfört	Kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrottslighet har genomförts. Arbete med lokal lägesbild är utvecklad för att fånga upp risker för välfärdsbrott. En grundstruktur är framtagen för att motverka möjliggörare. Stöd till myndighetsutövning inom stöd- och omsorg har tagits fram för att upptäcka välfärdsbrott, tillsammans med nationell samverkansgrupp “CURA”. Inom Säkerhetsenheten pågår arbetet med att ta fram en nulägesanalys samt förslag till fortsatt arbete för att motverka välfärdsbrottslighet och korruption/otillbörlig påverkan inom kommunens organisation. Denna analys och förslag kommer sedan att ligga till grund för kommunövergripande strukturer och styrning för att motverka välfärdskriminalitet.	Delvis genomfört

Uppdrag från kommunstyrelsen	Status jan-aug	Uppföljning och resultat	Prognos helår
KS Uppdrag 1 Kommunstyrelsen ger stadsledningskontoret i uppdrag att inrätta ett klimatpolitiskt råd.	Delvis genomfört	Arbetet med uppdraget pågår. Stadsledningskontoret har tagit fram förslag på former för ett klimatpolitiskt råd, inklusive rådets syfte, uppdrag, sammansättning och arbetssätt. Förslaget bereds för beslut under hösten 2026. Efter beslut kan rådet inrättas och arbetet påbörjas i enlighet med beslutad struktur.	Genomfört

Personaluppföljning

Uppföljning av personalpolitiska mål görs i Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen jan-aug 2026 enligt anvisning.

Ekonomiuppföljning

Uppföljning av ekonomi och budget redovisas i Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen jan-aug 2026 enligt anvisning.

Rapport

Umeå kommuns inriktningsmål och program jan-aug 2026

UMEÅ KOMMUN

Innehåll

Sammanfattning....3
Övergripande analys....4
Trafikljus....6
Inriktningsmål....7
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050....7
Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer....7
Universiteten som tillväxtmotorer....8
Etableringar och företagens tillväxt....8
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden....9
Stärka inkludering och jämlikhet....9
Förebygga brottslighet och våld....10
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv....11
Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering....12
Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling....12
Umeå ska vara klimatneutralt till 2040....13
Fler exempel på viktiga satsningar....15
....17

Sammanfattning

Umeå kommun står sammantaget relativt starkt i förhållande till de fyra inriktningsmålen. Kommunen har flera tydliga styrkor, bland annat en attraktiv livsmiljö, starka universitet, ett växande näringsliv, hög tillit och trygghet samt ett långvarigt och utvecklat arbete med jämställdhet och hållbar stadsutveckling. Det finns också en stor bredd av pågående insatser och investeringar som skapar bättre förutsättningar för fortsatt utveckling.

Samtidigt visar bedömningen att **utvecklingen inte är tillräckligt stark inom flera avgörande områden för att målen ska kunna anses vara uppnådda**. Tillväxtmålet utmanas framför allt av den låga bostadsbyggtakten och behovet av ett mer varierat bostadsutbud. Även om förutsättningarna för bostadsutveckling har stärkts byggs det inte i den takt som krävs för kommunens långsiktiga ambitioner. Inom näringsliv och kompetensförsörjning är utvecklingen positiv, men etableringar och expansion begränsas på sikt av tillgången på verksamhetsmark och infrastruktur, samtidigt som arbetet med att få fler studenter att stanna kvar behöver stärkas.

När det gäller **social hållbarhet och ett Umeå utan utsatta områden** är utgångsläget förhållandevis gott. Umeå har hög tillit och trygghet och saknar stadsdelar på polisens lista över utsatta områden. Det bedrivs också ett brett och systematiskt arbete för inkludering, jämlikhet och brottsförebyggande arbete. Samtidigt finns betydande skillnader mellan grupper när det gäller bland annat livsvillkor, hälsa, ekonomi och delaktighet. Den organiserade brottsligheten och olika former av våld utgör fortsatt allvarliga utmaningar.

Jämställdhetsmålet är ett område där Umeå har en tydlig styrkeposition, med ett långvarigt arbete och en ny policy som ytterligare stärker förutsättningarna för att integrera jämställdhet i kommunens ordinarie verksamhet. Umeå ligger också relativt väl till när det gäller attraktivitet, tillit och trygghet jämfört med andra kommuner. Samtidigt visar indikatorerna att jämställdheten inte är fullt uppnådd. Exempelvis upplever betydligt fler tjejer än killar att de har mindre makt i samhället, och kvinnor känner sig något mindre trygga än män i det offentliga rummet.

Den **största målkonflikten och utmaningen finns inom klimatmålet**. Utsläppen minskar inte i den takt som krävs för Parisavtalet och kommunkoncernen nådde inte målet om klimatneutralitet 2025. Samtidigt pågår en omfattande klimatomställning inom bland annat elektrifiering, kollektivtrafik, fossilfria entreprenader, återbruk, byggande och energisystemet. Flera åtgärder är långsiktiga och effekterna av dessa syns ännu inte fullt ut i utsläppsstatistiken. Klimatomställningen är en komplex systemfråga där kommunen endast har rådighet över delar av utsläppen och utvecklingen påverkas av nationella styrmedel, marknaden och andra aktörers beslut. Ökningen av de territoriella utsläppen 2023–2024 förklaras exempelvis till stor del av den nationellt sänkta reduktionsplikten.

Umeå har många av de byggstenar som behövs för att möta framtiden. Nästa steg handlar om att fortsätta bygga vidare på dem med uthållighet, samverkan och mod att tänka nytt. Umeå kan inte styra över alla förutsättningar, men vi kan välja hur vi möter dem. Genom att göra **mer tillsammans** och använda vår rådighet där den gör störst skillnad kan Umeå också framåt vara en kommun som växer, håller ihop och ställer om.

Övergripande analys

Umeå har en stark utvecklingskraft men samhällsförändring tar tid

Den samlade bilden är att Umeå har goda grundförutsättningar och en tydlig utvecklingskraft. Kommunen står stark inom flera områden, bland annat attraktivitet, trygghet och tillit, jämställd stadsutveckling, universitetens betydelse och ett diversifierat näringsliv. År 2024 utsågs Umeå till Sveriges bästa kommun att leva i av Fokus och Infostat. Samtidigt visar uppföljningen att positiva insatser och stärkta förutsättningar inte alltid omedelbart avspeglas i de övergripande resultaten.

Flera av inriktningsmålen handlar om långsiktiga och trögrörliga samhällsprocesser. Bostadsbyggande, klimatomställning, kompetensförsörjning och minskade socioekonomiska skillnader förändras över längre tidsperioder och påverkas av många aktörer. Det innebär att utvecklingen behöver bedömas både utifrån faktiska resultat och utifrån om kommunen stärker de strukturer och den kapacitet som krävs för att nå resultat över tid.

På motsvarande sätt är arbetet för en sammanhållen stad ett exempel på hur flera perspektiv kan förstärka varandra. Sociala, ekologiska, kulturella och ekonomiska perspektiv integreras i stadsutvecklingen. En tät och sammanhållen stad kan samtidigt skapa bättre förutsättningar för hållbart resande, möten mellan människor, tillgänglighet och social sammanhållning. Den fysiska utvecklingen blir därmed också ett verktyg för social hållbarhet, klimat och attraktivitet.

Omvärlden får allt större betydelse för den lokala utvecklingen

Utvecklingen i Umeå påverkas i hög grad av faktorer utanför kommunens direkta rådighet. Konjunkturen påverkar bostadsbyggande och företagens investeringar, nationella beslut påverkar klimatutsläppen och den demografiska utvecklingen påverkar såväl befolkningstillväxt som framtida kompetensförsörjning. Även inom trygghetsområdet blir omvärldsberoendet tydligare när organiserad brottslighet, digital rekrytering och andra former av brottslighet i allt mindre utsträckning begränsas av kommunens geografiska gränser. Det ökar behovet av omvärldsbevakning och förmåga att anpassa kommunens insatser när förutsättningarna förändras.

Samverkan har utvecklats från arbetssätt till strategisk förmåga

Samverkan är en av kommunens viktigaste förmågor för att åstadkomma förändring. Det handlar både om samverkan mellan kommunens förvaltningar och bolag, och samarbete mellan universitet, näringsliv, civilsamhälle samt andra myndigheter. Flera goda exempel visar också att samverkan ger stor effekt när den kombineras med en gemensam riktning och tydlig samordning. Arbetet med kompetensförsörjning, trygg och jämställd stadsutveckling och klimatomställning visar på olika sätt hur kommunen kan samla flera aktörer kring gemensamma samhällsutmaningar.

Kommunens roll förändras när den direkta rådigheten minskar

När en större del av måluppfyllelsen är beroende av marknaden, staten, näringslivet, universiteten och invånarnas val blir kommunens roll bredare än att själv genomföra åtgärder. En allt viktigare uppgift är att skapa förutsättningar för andra att agera genom exempelvis fysisk planering, mark- och infrastrukturarbete, upphandling, samordning, kunskapsbyggande och partnerskap.

Det innebär också att uppföljningen behöver skilja mellan vad kommunen direkt kan påverka och de samhällseffekter som kommunen endast delvis har rådighet över. En sådan distinktion skapar bättre förutsättningar för realistiska bedömningar av måluppfyllelse och för prioritering av de insatser där kommunen kan göra störst skillnad.

Förmågan att hålla riktning och samtidigt ställa om blir viktigare

Rapporten visar sammantaget på behovet av både uthållighet och anpassningsförmåga. De långsiktiga målen kräver en stabil riktning över tid, samtidigt som vägen mot målen behöver kunna förändras när omvärlden förändras.

Kommunens utvecklingskraft handlar därför inte enbart om resultatet under ett enskilt år. Den handlar också om förmågan att bygga långsiktig kapacitet, identifiera förändrade förutsättningar och omsätta dem i nya prioriteringar och arbetssätt. Att kunna hålla fast vid den långsiktiga riktningen samtidigt som insatserna anpassas blir därmed en central förutsättning för framtida måluppfyllelse.

Umeå Eco Industrial Park är ett tydligt exempel. Genom industriell symbios kan avfall, restprodukter och spill från en verksamhet bli resurser i en annan. Här blir klimat och tillväxt delar av samma utvecklingslogik, där resurseffektivitet kan bidra till både klimatnytta, innovation och ekonomisk utveckling.

Det finns samtidigt tydliga exempel på genomförandekraft

Även om flera av de övergripande samhällseffekterna tar tid att förändra finns konkreta resultat som visar kommunens förmåga att omsätta ambitioner i handling. Jämställd stadsplanering, fossilfria entreprenader, Umeå växer tryggt och säkert, och förmågan att attrahera och genomföra stora evenemang är exempel på detta.

Dessa exempel är inte enbart enskilda framgångar. Tillsammans visar de på en bredare kommunal förmåga att samla aktörer, utveckla nya arbetssätt och driva komplexa utvecklingsprocesser över verksamhetsgränser. Det är en viktig tillgång när kommunen ska hantera samhällsutmaningar där resultaten är långsiktiga och där den egna rådigheten är begränsad.

När perspektiven kopplas samman uppstår en större effekt än om frågorna drivs var för sig

Den fortsatta utmaningen är inte att välja mellan tillväxt, klimatneutralitet eller social hållbarhet. Utmaningen är att få dem att förstärka varandra ytterligare. De stora samhällsutmaningarna kan sällan lösas av en enskild förvaltning, ett enskilt program eller ens av kommunen ensam. De kräver att vi bygger vidare på befintliga samverkansstrukturer och fortsätter hitta de beröringspunkter där arbetet ger störst effekt.

Trafikljus

	Görs det tillräckligt?
Mål 1 Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	
Mål 2 Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	
Mål 3 Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv	
Mål 4 Umeå ska vara klimatneutralt till 2040	 *

I kolumnen ”Görs det tillräckligt” har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

 = Ja, det görs tillräckligt

 = Nej, mer arbete krävs

 = Nej, det behöver göras mycket mer

*Klimatmålets röda bedömning avser avståndet mellan den faktiska utsläppsutvecklingen och den minskningstakt som krävs för att nå målet. Den innebär inte att åtgärder saknas. En omfattande omställning pågår, men behöver accelereras. Effekterna av åtgärderna tar tid och utsläppsutvecklingen påverkas samtidigt av faktorer utanför kommunens direkta rådighet.

Inriktningsmål

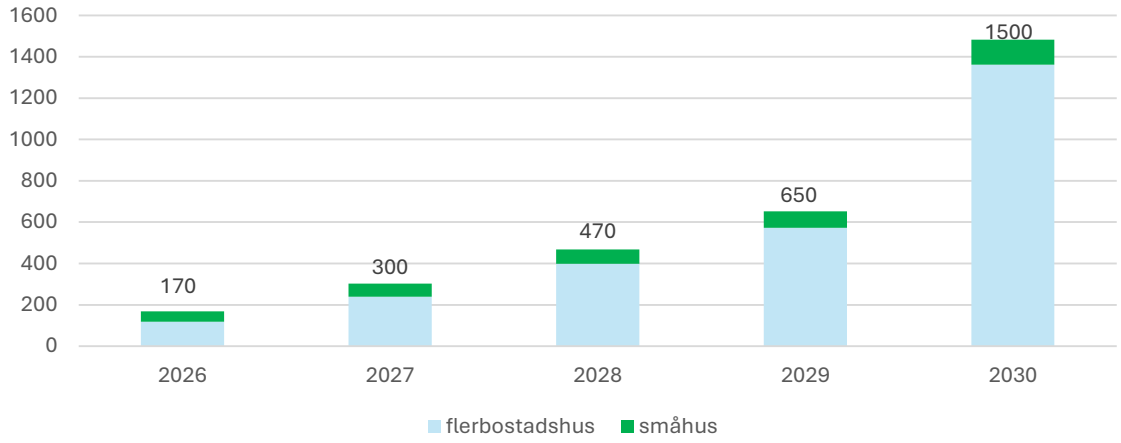
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050

Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Umeå fortsätter att erbjuda attraktiva livsmiljöer och uppvisar en stark utveckling i jämförelse med många av våra jämförelsekommuner. Under året har den kommunkoncernövergripande samplaneringen stärkts ytterligare, vilket skapat bättre förutsättningar att samordna bostadsförsörjning, markberedskap och kommunala investeringar. Samtidigt har den nationella utvecklingen med svagare befolkningstillväxt och fortsatt lågt barnafödande märkbart påverkat den kommunala verksamheten, vilket ställer nya krav på den långsiktiga planeringen.

Bostadsmarknaden visar tecken på återhämtning genom en stabilisering av priser och förbättrade marknadsförutsättningar. Bostadsbyggandet ligger fortsatt på en låg nivå inom samtliga bostadstyper. Särskilt tydligt är behovet av fler småhus och större lägenheter då dessa bostäder efterfrågas av barnfamiljer, eftersom dessa grupper är viktiga för både befolkningsutvecklingen och den framtida kompetensförsörjningen.

Figur 1. Förväntat antal nyproducerade bostäder, 2026–2030

Källa: Prognos för bostadsbyggandet, Umeå kommun

Det långsiktiga arbetet med **jämställd stadsplanering och utvecklingen av centrala Umeå** är ett exempel på hur investeringar i stadsmiljön bidrar till ökad attraktivitet, trygghet och livskvalitet.

Sammantaget har viktiga förutsättningar för framtida bostadsutveckling stärkts under året, men byggtakten och bostadsutbudet utvecklas inte i den omfattning som krävs för att möta kommunens långsiktiga tillväxtambitioner. Arbetet med att skapa förutsättningar för ett ökat och mer varierat bostadsbyggande behöver därför fortsätta.

Universiteten som tillväxtmotorer

Universiteten är fortsatt Umeås starkaste tillväxtmotorer och bidrar genom att attrahera studenter, forskare och kompetens från hela landet och internationellt. Umeå universitet har även under året haft ett mycket starkt söktryck och stärkt sin position som ett av Sveriges mest attraktiva lärosäten.

Under året har arbetet med att stärka studenters kvarstanning fått ökad strategisk betydelse. Genom analyser, dialoger och samverkansinsatser har kunskapen ökat om vilka faktorer som påverkar studenters beslut att stanna kvar efter examen. Samtidigt har arbetet med att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad utvecklats genom ökad samverkan mellan universitet, kommun och arbetsgivare genom **Karriärcentret** som planeras att starta fullt ut under hösten 2026. Genom har arbetet med Karriärcentret utvecklas en gemensam plattform mellan universitet, kommun och arbetsgivare för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad.

Utvecklingen av Universitetsstaden har fortsatt och bidrar till att skapa en mer attraktiv och integrerad miljö för studier, innovation och arbetsliv. Tillsammans stärker dessa insatser universitetens förutsättningar att bidra till kompetensförsörjning, innovation och långsiktig tillväxt.

Sammantaget har viktiga steg tagits för att stärka universitetens roll som tillväxtmotorer. Trots detta kvarstår utmaningar kopplade till studenters kvarstanning och övergången mellan studier och arbetsmarknad. För att fullt ut tillvarata den kompetens som utbildas i Umeå behöver arbetet med matchning, attraktiva karriärvägar och platsens attraktivitet fortsätta utvecklas.

Etableringar och företagens tillväxt

Umeås näringsliv visar fortsatt stark utvecklingskraft. Antalet företag fortsätter att öka samtidigt som kommunen har en långsiktigt positiv utveckling av befolkningen i arbetsför ålder. Trots ett mer utmanande konjunkturläge och en viss minskning av antalet anställda under året finns flera tecken på att näringslivet befinner sig i en omställningsfas snarare än en period av försvagning.

Under året har arbetet med strategiska etableringar och näringslivsutveckling stärkts. Kunskapen har ökat om vilka branscher och verksamheter som har särskilt goda förutsättningar att växa i Umeå, samtidigt som samverkan mellan kommun, näringsliv och andra aktörer har utvecklats. Detta skapar bättre förutsättningar för att möta framtida kompetensbehov och stärka näringslivets konkurrenskraft.

Samtidigt har betydelsen av markberedskap och strategisk infrastruktur blivit allt tydligare. På kort sikt kan mycket av näringslivets utveckling hanteras inom befintliga strukturer, men på längre sikt riskerar begränsad tillgång till verksamhetsmark att hämma etableringar och expansion. Infrastrukturinvesteringar och ett samordnat etableringsarbete är därför fortsatt avgörande för att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt.

Gymnasiets yrkesutbildningar och etableringen av **Teknikcollege** är exempel på hur utbildningssystemet utvecklas i nära samverkan med arbetslivet för att möta företagens framtida kompetensbehov.

Sammantaget har viktiga steg tagits för att stärka Umeås framtida tillväxtkapacitet. Samtidigt kvarstår utmaningar kopplade till markförsörjning, infrastruktur och genomförandekraft i etableringsarbetet, vilket innebär att ytterligare insatser krävs för att fullt ut möta framtidens behov.

Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Umeå är en kommun med höga värden när det gäller tillit och trygghet. För att uppnå kommunens mål om att växa hållbart krävs ett långsiktigt arbete tillsammans med en rad olika samhällsaktörer. I enlighet med målsättningen om att växa hållbart har två delmål fastställts, att *Stärka inkludering och jämlikhet,* samt att *Förebygga brottslighet och våld*.

Stärka inkludering och jämlikhet

I arbetet med att stärka inkludering och jämlikhet har ett antal nyckelfaktorer identifierats:

- Att främja goda och jämlika levnadsvillkor samt likvärdiga möjligheter för alla.
- Att skapa förutsättningar för social blandning genom att öka flöden mellan stadsdelar och stärka mötesplatser.
- Att stärka möjligheterna till dialog och delaktighet så att alla känner sig som en del av samhället och har möjlighet att göra sina röster hörda.

Det kvalitativa arbetet med inkludering och jämlikhet har vägts samman med ett antal kvantitativa indikatorer inom området. Resultatet visar att det finns ett aktivt arbete med att minska sociala skillnader och stärka människors möjligheter att delta i samhällslivet. Samtidigt kvarstår stora skillnader mellan olika grupper i befolkningen vad gäller livsvillkor, hälsa, ekonomi och delaktighet.

En viktig del av arbetet handlar om att skapa delaktighet genom hela livet. **Seniortorget** erbjuder aktiviteter och mötesplatser för äldre invånare i syfte att motverka ensamhet, främja hälsa och stärka äldres delaktighet i samhället. **Summer Zone** är en annan satsning som bidrar till ökad inkludering bland barn och unga genom kostnadsfria aktiviteter, mötesplatser och kulturupplevelser under sommarlovet. Genom att aktiviteterna är öppna för alla ges fler möjlighet att delta oavsett ekonomiska förutsättningar.

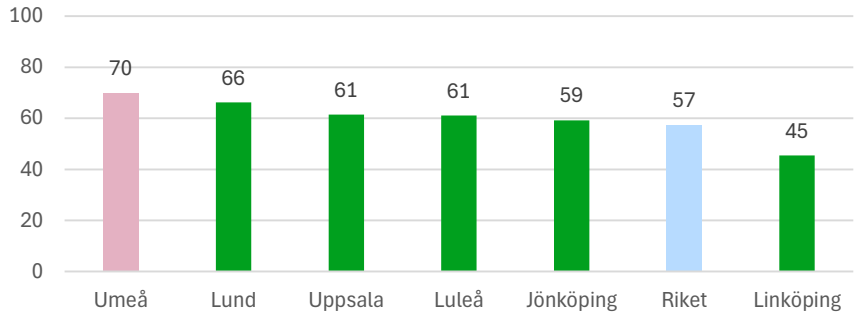
För personer som riskerar att leva i utanförskap har ytterligare stödinsatser tillförts utöver de redan existerande verksamheterna i kommunen. **Kraftverket** erbjuder vägledning och stöd till de som behöver hjälp att hitta rätt stödinsatser, arbete, studier eller ett socialt sammanhang. Ett annat gott exempel är implementeringen av **Bostad först**, där personer i hemlöshet kan erbjudas en permanent bostad utan krav på nykterhet eller genomförd behandling. Utgångspunkten är att en trygg bostad är en grundläggande förutsättning för att kunna förbättra sin livssituation.

Den sammantagna bedömningen är att arbetet med att stärka inkludering och jämlikhet bedrivs systematiskt och på bred front. Flera kommunala verksamheter bedriver arbete med inkludering och jämlikhet inom sitt grunduppdrag. Genom riktade insatser skapas dessutom förutsättningar för ökad delaktighet, mer inkludering och förbättrade livsvillkor. Fortsatta insatser krävs dock för att ytterligare främja området och för att minska de skillnader som finns mellan olika grupper i befolkningen.

Förebygga brottslighet och våld

Umeå har ingen stadsdel på polisens lista över utsatta områden och står sig väl i en jämförelse med andra kommuner, både när det gäller trygghet, säkerhet och tillit.

Figur 2. Kommunindex, trygghet och säkerhet[1]

Källa: Tillväxtverket

Det största hotet mot Umeås trygghet utgörs fortsatt av den organiserade brottsligheten. Kriminella grupperingar i Umeå är aktiva inom narkotikahandel, arbetslivskriminalitet, välfärdsbrott och bedrägerier, och fortsätter att rekrytera arbetskraft, inklusive bland barn och unga. Tack vare polisens arbete med att lagföra nyckelaktörer, och det förebyggande arbetet som sker i samverkan, så syns en viss ljusning under hösten 2026 när det gäller läget i Umeå, där de lokala nätverken har försvagats[2]. Risken att rekryteras digitalt är dock fortsatt hög, här spelar inte geografi inte någon roll. Polisen ser att andelen unga tjejer bland de som rekryteras digitalt har ökat markant, vilket är något alla förebyggande aktörer bör ha i åtanke.

Säkerhetsenheten samordnar arbetet med att rusta kommunen mot ekonomisk brottslighet, infiltration och otillåten påverkan, som förblir stora och viktiga utmaningar. Inom **UVTS** fortsätter det långsiktiga arbetet med att stärka barn och ungas motståndskraft mot kriminell rekrytering. Många samarbeten har pågått länge och fortsätter utvecklas – exempelvis **SSPF** – medan nya goda initiativ startar upp, som **SAO-jobben** på högstadiet eller kultursamordnaren på Väven.

Det finns även behov av förstärkningar inom det våldsförebyggande fältet. Våld i nära relation, främst mäns våld mot kvinnor, är ett allvarligt och återkommande problem i Umeå som kräver förstärkta insatser på kort och lång sikt. Även hedersrelaterat våld och förtryck utgör en viktig utmaning. Goda exempel på förebyggande arbete är förskolans kompetenshöjande satsning Trygga barn – hållbar framtid eller Dragonskolans förebyggande arbete mot sexuell exploatering och människohandel.

Det blir allt tydligare, såväl när det gäller organiserad brottslighet och våld, att Umeås brottslighet inte längre är lokal, utan global. Umeå påverkas i realtid av utvecklingar inom den globala narkotikahandeln, sexuell exploatering av barn på nätet och våldsbejakande misantropin, något sommarens rättegång kopplad till 764 tydligt visar. Det skapar ett ökat behov av kompetensutveckling bland personal inom många olika verksamheter, för att möjliggöra tidig upptäckt och ett samordnat förebyggande arbete.

[1] Kommunindex för tema Trygghet och säkerhet baseras på indikatorerna Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%). Elever i åk 8: Känner du dig trygg i skolan? Gymnasieelever i år 2: Känner du dig trygg i skolan? Andelar som har svarat "Helt och hållet" eller "Till stor del".

[2] För mer information om det delvis förändrade läget, se beskrivningen i följande artikel: Så tappade Dalen sitt järngrepp om Umeå

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Under 2025 antog kommunfullmäktige en ny Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun som är tänkt att fungera som ett stöd till framför allt nämnder i förståelsen av hur jämställdhetsarbete ska integreras i den egna nämndens ordinarie arbete. Umeå kommuns jämställdhetsarbete utgår ifrån följande bärande principer: datadrivet jämställdhetsarbete som bygger på kunskap, jämställdhetsarbete med utgångspunkt i formulerade problem, vikten av samverkan och lösningar över verksamhetsgränserna, förståelse av makt och motstånd, samt jämställdhetsarbete är utvecklingsarbete och en del av omställning. Som en del i förankringsprocessen för den nya policyn har jämställdhetsutskottet under 2026 erbjudit samtliga nämnder föredragning och dialog.

Umeå kommuns Ungaundersökning 2024 omfattar elever i högstadiet och gymnasiet. Undersökningen inkluderade en ny jämställdhetspolitisk fråga med fokus på upplevelse av makt. Enligt resultatet tycker 47 procent av alla tjejer att de har mindre makt än killarna, medan 13 procent av killarna tycker att tjejer har mer makt. Denna indikator visar på ett behov av fortsatt arbete.

Figur 3. Ungas upplevelser av maktfördelning i samhället

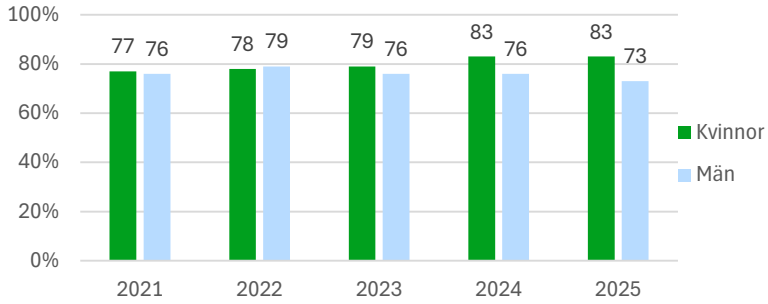

Källa: Umeå kommun, Ungaundersökningen 2024[3]

Relativt riket och jämförbara kommuner är det en hög andel invånare som kan rekommendera andra att flytta till kommunen. Andra index från SCB:s medborgarundersökning, exempelvis *sociala relationer och tillit* samt *kommunen är en bra plats att bo och leva på*, ligger också på en bra nivå vilket sammantaget ger en generell bild av Umeå kommun som en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Andelen kvinnor som uppger att de kan rekommendera andra att flytta till Umeå kommun har ökat över tid, men däremot minskat något bland männen.

[3] Tycker du att du som kille för det mesta har samma makt som tjejer i samhället? Tycker du att du som tjej för det mesta har samma makt som tjejer i samhället?

Figur 4. Kan du rekommendera andra att flytta till kommunen, andelar[4]

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

Jämställdhet är en övergripande strategisk fråga för kommunen och ska även fortsatt genomsyra samtliga program och verksamheter genom ett aktivt jämställdhetsarbete inom ramen för sina grunduppdrag. För att främja den sociala hållbarheten pekas i program för social hållbarhet särskilt ut två utvecklingsområden inom jämställdhetsarbete; fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering samt systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling.

Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering

Arbete med jämställdhet i samhällsutvecklingen har varit en central del av utformningen av staden i över fyra decennier. Umeå är en ledande stad i Europa inom jämställd och hållbar stadsutveckling och både bredd och spets är nödvändiga i arbetet för att skapa en stad som är inkluderande och rättvis för alla invånare. Några exempel på detta arbete är pilotsatsningar för **jämställdhet i investeringsplanen,** arbete med **sociala konsekvensanalyser** i detaljplaneskedet, **Bostadens arbete med trygghet och våldsförebyggande** och den treåriga samverkanssatsningen **Stadsdelslyft Ålidhem**.

En viktig del i arbetet med jämställd stadsplanering är upplevd trygghet i det offentliga rummet. Här finns en könsskillnad där kvinnor anger en något lägre grad av trygghet än män. Däremot upplever sig både kvinnor och män mer trygga i Umeå än i många andra jämförbara städer.

Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling

I takt med klimatomställningen är det viktigt att säkerställa en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället som innebär att vinsterna kommer flertalet till del samtidigt som kostnaderna och ansvaret fördelas efter bärkraft. Rättvisa är också centralt för att skapa acceptans för den hållbara utvecklingen. På detta sätt är arbetet med rättvis omställning nära sammanlänkat med jämställdhetsarbetet som handlar om att genomföra åtgärder för en jämnare fördelning av makt och resurser samt för att skapa förutsättningar för alla att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation, genom att synliggöra livsvillkor.

Några exempel på detta arbete är fortsättningsprojektet om **hållbar och jämställd arbetspendling på Västerslätt** och det nyligen uppstartade Horizon-projektet **CareFabric** som ska utforska hur kulturell delaktighet kan stärka social sammanhållning, tillit och medborgarengagemang – och därigenom bidra till en rättvis och inkluderande grön omställning.

[4] Andel som har svarat "Helt och hållet" eller "Till stor del" på frågan "Kan du rekommendera andra som inte bor här i kommunen att flytta hit?" i SCB:s medborgarundersökning. De som har svarat "Ingen åsikt" har exkluderats.

Umeå ska vara klimatneutralt till 2040

Figur 5. Utsläpp (scope 1- 2, kton CO_2e)

	1990	...	2022	2023	2024	Målvärde år 2040
Territoriella utsläpp (scope 1-2) Umeå kommun	482		317	330	365	72*
Kommunkoncernens utsläpp (scope 1-2)	-		94	96	95	5

* Parisavtalet kräver mycket snabba utsläppsminskningar, för Umeå cirka 41 procent redan till nästa år

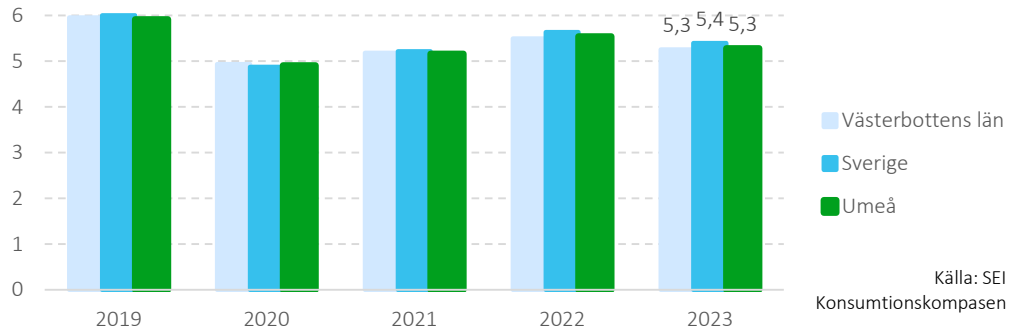
Källa: Nationella emissionsdatabasen, SCB och egna beräkningar

De territoriella utsläppen i Umeå kommun ökade mellan år 2023 och 2024, från 330 kton CO_2e till 365 kton CO_2e. Utsläppen ökade främst inom kategorierna transporter och arbetsmaskiner. Detta beror till stor del på förändringen av reduktionsplikten som trädde i kraft den 1 januari 2024. Från och med detta datum krävdes lägre nivå av inblandat biobränsle i bensin och diesel vilket gjorde att utsläppen ökade. De territoriella utsläppen per capita i Umeå är betydligt lägre än rikssnittet: 2,7 kton CO_2e jämfört med 4,5 kton CO_2e. På både nationell och lokal nivå har utsläppen per capita ökat under de senaste åren.

Transporter tillsammans med el och fjärrvärme står för 67 procent av Umeås totala utsläpp inom scope 1 och 2.

När det gäller kommunkoncernen så har utsläppen legat på en liknande nivå under de senaste åren med endast små förändringar mellan åren. Det finns ett mål om klimatneutralitet till 2025 men som kan utläsas ur tabellen ovan nåddes det inte.

Figur 6. Hushållens konsumtion (kton CO_2e)

Statistiken ovan visar hushållens konsumtionsbaserade utsläpp. De ingår i kommunens målsättning där en marginell förändring ses mellan 2022 och 2023 och mer behöver göras.

Klimatomställningen pågår för fullt, men målen är ännu inte inom räckhåll

Växthusgasutsläppen minskar inte i den takt som Parisavtalet anger, och kommunkoncernens mål om klimatneutralitet till 2025 nås inte. Ökningen mellan 2023 och 2024 förklaras till stor del av det nationella beslutet om sänkt reduktionsplikt snarare än av förändrade förutsättningar lokalt. Det visar att Umeås klimatomställning är sårbar för styrmedelsförändringar när den delvis

är beroende av inblandning av biodrivmedel i befintliga fordon. Flera åtgärder som nu genomförs syftar därför till att byta ut själva tekniken till framför allt el som drivmedel.

Transporter samt el och fjärrvärme står för ca 67 procent av utsläppen i scope 1 och 2[5], och det är också där de största insatserna görs. Inom transportområdet **har UKF investerat i 50 elbussar** som även bidrar till minskat buller och gör kollektivtrafiken mindre känslig för påverkan av eventuella framtida förändringar i drivmedelspolitik och tillgång på drivmedel. Under 2026 erbjöds **gratis sommarlovsbiljetter för barn och unga** vilket syftade till att både etablera vanor inom och öka det hållbara resandet genom att fler väljer kollektivtrafik. På längre sikt kan planerna på **produktion av e-bränslen** i Umeå minska utsläpp inom delar av transportsektorn.

Elektrifieringen är en avgörande pusselbit för Umeås klimatomställning. Umeå Energi genomför flera **åtgärder för att stärka elnätet och öka eleffekten** in till Umeå, vilket är en viktig förutsättning för att flera sektorer ska kunna ställa om och för att nya gröna industrier ska kunna etablera sig. För att minska utsläppen från förbränning av avfall planerar bolaget också en **avfallssorteringsanläggning på Umeå Eco Industrial Park** som både kan ge betydande utsläppsminskningar från fjärrvärmeproduktionen och bidra till ett mer cirkulärt samhälle.

Arbetsmaskiner är den andra kategorin där utsläppen ökade under 2024. Umeå var bland de första kommunerna i Sverige att införa **fossilfria krav i ramavtal** och driver omställningen till utsläppsfria bygg- och anläggningsentreprenader genom upphandling och samverkan med branschen. Genom projektet **E-NORM** utvecklar och testar Umeå tillsammans med andra norrländska kommuner och branschen upphandlingskrav, affärsmodeller och laddlösningar för att göra elektrifierade arbetsmaskiner till det nya normala.

För de konsumtionsbaserade utsläppen saknas i dag fullständiga data för kommunens och kommun-koncernens upphandling och inköp, vilket gör att måluppfyllelsen inte kan bedömas fullt ut. Däremot genomförs åtgärder i rätt riktning: Måltidsservice har **minskat matsvinnet med mer än 30 procent** genom mer exakt planering och minskad överproduktion. Matsvinn utgör en relativt stor del av de konsumtionsbaserade utsläppen. Inom bygg använder Fastighet och AB Bostaden **Umeåmodellens gränsvärden och klimatberäkningsanvisningar[6]** vid beställning av byggnader. Återbruk sker till exempel genom **Byggåterbruket** som erbjuder kvalitetsbedömda bygg- och anläggningsmaterial till privatpersoner och företag och drivs av Umeå kommun i samarbete med ABC Ekonomisk förening. Internt inom kommunen sker återbruk bland annat via appen **Återbruksportalen** som möjliggör att Teknik- och fastighetsförvaltningen på ett enklare sätt kan återbruka material, byggprodukter och fast inredning. Ytterligare en **Fritidsbanken** har öppnat på Ersboda och gör det möjligt för fler att låna sport- och friluftsutrustning utan kostnad. Dessa åtgärder visar att återbruk ger värde för ekonomi, klimat och jämlikhet.

Gemensamt för nämnda åtgärder är att effekten ännu inte syns i statistiken. Flera av åtgärderna förväntas få genomslag under kommande år.

---

[5] Scope 1 är organisationens direkta utsläpp från egna verksamheter, medan Scope 2 är indirekta utsläpp från inköpt el, värme och kyla.

[6] Umeåmodell klimatberäkningsanvisning version mars_2025.pdf

Fler exempel på viktiga satsningar

Rapporten har lyft ett antal viktiga insatser, åtgärder och projekt inom respektive programområde. Parallellt pågår även ett stort antal andra insatser som bidrar till kommunens utveckling och som inte redovisats. Nedan lyfts några exempel på sådana satsningar. Det pågår ett brett utvecklingsarbete i kommunens verksamheter men även i de kommunala bolagens verksamheter, dessa går att följa i nämndernas och bolagens års- och tertialredovisningar.

Stark samverkan som skapar nya lösningar

Kulturlotsen på Väven – Kulturförvaltningen har tillsammans med Stöd och omsorg utvecklat ett gemensamt arbetssätt för att tidigt fånga upp unga och lotsa vidare till rätt stöd och aktiviteter.

Salam tillsammans – Arbetsmarknad och integration samverkar med Östra Ersbodaskolan, Ersängsskolan och Rädda Barnen för att tillsammans erbjuda läxhjälp, föräldrastöd och dagtidsaktiviteter för föräldrar utan sysselsättning.

Digital vård och omsorg utvecklar nya arbetssätt med sensorer/kameror för behovsstyrd och innovativ omsorg.

Samordning som skapar framdrift och kapacitet

Evenemangsforumet – Fritid, Kultur, Tekniska, Näringsliv, UKF och Visit Umeå skapar gemensam beredning för strategiska evenemang, vilket ger bättre planering och större effekt.

SM-veckan – tydlig rollfördelning och stark samordning genererade ett mycket lyckat genomförande. Nu ser vi fram emot SM-vinterveckan!

Umeå växer tryggt och säkert samordnar förvaltningar och aktörer med tydlig riktning, vilket har skapat gemensam framdrift i det brottsförebyggande arbetet.

Umeå som attraktiv och hållbar plats

Jämställd stadsplanering och centrumbilden – Stadsbyggnadsförvaltningen har levererat långsiktigt arbete som nu syns tydligt i centrala Umeås kvalitet och trygghet. Medborgarna ger positiva kvitton.

Besöksmålsutveckling – initiativ kring Holmön, Norrbyskär m.fl. lyfts som möjligheter att stärka Umeås attraktionskraft.

Kompetensförsörjning och etableringskraft

Gymnasiets yrkesutbildningar som tillväxtmotor – nära samarbete med universitet, näringsliv och branscher gör att Umeå kan möta företagens kompetensbehov (exempelvis start av teknikcollege).

Delade tjänster mellan Näringsliv och Gymnasie- och vuxenutbildningen skapar starkare arbetsmodell för att fånga behov vid företagskontakter.

Utvecklingen av kreativa och kulturella branscher där Kulturförvaltningen och Näringsliv tillsammans arbetar för att stärka kulturella näringar och öka Umeås attraktivitet.

Förebyggande arbete som stärker social hållbarhet

Förebyggande arbete i förskola/skola – basutbildning kring våld mot barn för att stärka tidig upptäckt och ge stöd.

Klimat och cirkulär omställning

Byggåterbruket är samverkan mellan Gymnasie- och vuxenutbildningen och ett bolag som konkret bidrar till cirkulär omställning och minskad klimatpåverkan samtidigt som grunden för individens väg in i arbetslivet stärks.

Förbättrad styrning och uppföljning

Förbättrad rapportering och uppföljning inom För och grundskolan utvecklingsarbete pågår för att få mer strategisk uppföljning kopplad till inriktningsmålen.

Äldreförvaltningen ser att inriktningsmålen vässar deras grunduppdrag och driver utveckling i rätt riktning.

Strategisk utveckling
Besök: Stadshuset,
Skolgatan 31A
Postadress: 901 80
Umeå 090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

UMEÅ KOMMUN

Uppföljning Kommunstyrelsens arbete med internkontroll jan-aug 2026

Fastställd av:	**Diarienummer:**	**Datum, paragraf för beslut:**	**Nästa uppföljning**
Kommunstyrelsen	KS- KS-2026/00453	2026-10-13, § XX	Jan- dec 2026
Dokumenttyp:	**Rapporteringsperiod:**	**Dokumentansvarig:**	
Rapport	jan-aug 2026	SLK, Ekonomi och styrning	

Inledning

Bakgrund

Den interna kontrollen är ett av styrelsens verktyg för att styra och följa upp verksamheten. Internkontrollplanen finns för att hantera risker och ge styrelsen möjlighet att förebygga och åtgärda det som inte ska/bör hända.

Eftersom kommunstyrelsen verksamheter inom många områden har ett samordnande ansvar i kommunen omfattar styrelsens arbete med internkontroll både risker som är kommungemensamma, och risker som är mer avgränsade till kommunstyrelsens egna verksamheter.

Internkontrollplanen är uppbyggd enligt kommungemensam modell. Aktiviteter och åtgärder i planen baseras på en, av styrelsen fastställd riskanalys och riskvärdering. Riskanalysen med samtliga kontrollåtgärder bifogas rapporten, se bilaga 1. Uppföljningen bygger på den riskanalys och den internkontrollplan som kommunstyrelsen fastställde 2025-12-02.

Alla kontrollområden ska inte följas upp varje tertial.

Lagar och andra krav

Enligt kommunallagen 6 kapitlet 6 § har nämnderna det yttersta ansvaret för den interna kontrollen.

Kommunallagen ställer krav på att alla nämnder ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Internt i kommunen regleras verksamheten genom

- Riktlinje för Internkontroll (KF 2011-09-26)
- Handledning för internkontroll (KS 2019-12-19)

1. Kontrollområde säkerhet och trygghet

R3. Otillbörlig påverkan

Identifierad risk: Risk för att förtroendevalda och tjänstemän utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillbörlig påverkan på verksamhet eller beslutsprocess.

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Rutiner gällande hot och våld, fortsatt arbete med tilläggsuppdrag 2021:8, rutiner vid jäv, regler för representation samt digital utbildning

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna åtgärder och kontrollmoment: Säkerställa tydlig ansvarsfördelning och metoder för hur otillbörlig påverkan genom hot, påtryckningar eller påverkanskampanjer ska motverkas och hanteras samt att stärka kompetensen inom området.

Kontroll av att styrande dokument och rutiner inom området är uppdaterade och att kompetenshöjande åtgärder är genomförda.

Ansvarig: Beredskapsdirektör

Uppföljningsintervall: T2 och T3

Uppföljning

Säkerhetsenheten har tillsammans med HR-avdelningen utarbetat en rutin och stödmaterial för genomförande av verksamhetsskyddsanalys på kommunens förvaltningar. Syftet med verksamhetsskyddsanalysen är att identifiera skyddsvärden, befattningar och funktioner som kan vara särskilt utsatta eller kritiska ur ett säkerhetsperspektiv och bedöma vilka skyddsåtgärder som kan vara nödvändiga för att skydda verksamheten mot otillåten påverkan, infiltration och möjliggörare.

R4. Välfärdsbrottslighet

Identifierad risk: Risk för att kommunala medel finansierar organiserad brottslighet

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Fortsatt arbete med tilläggsuppdrag 2021:8, avtalsuppföljning, efterlevnad riktlinjer för privata utförare

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna åtgärder och kontrollmoment: Säkerställa kommungemensam inriktning kring ansvarsfördelning och arbetssätt/metoder för hur välfärdsbrott ska motverkas. Utveckla samverkan med andra aktörer.

Kontroll av att kommungemensamma styrande dokument inom området är fastställda, informationsinsatser är genomförda samt att strukturer för samverkan finns upprättade.

Ansvarig: Beredskapsdirektör

Uppföljningsintervall: T2 och T3

Uppföljning

Arbete pågår med kommungemensamma styrande dokument.

Informationen avseende välfärdsbrottslighet har utvecklats på Intranätet. SKR:s stöd- och utbildningsmaterial Kompassen finns tillgängligt för kommunens medarbetare.

Strukturer för samverkan finns upprättade och kommunen ingår i flera samverkansforum. Forumen skapar förutsättningar för en gemensam lägesbild av samhällsutvecklingen men även för hur välfärdsbrott ska hanteras.

R5. Samhällsviktig verksamhet

Identifierad risk: Risk för att samhällsviktig verksamhet störs vid krissituationer i fredstid, krigsfara eller krig.

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Kontinuitetsplanering, krisledningsplaner inklusive utbildning och övning i dessa, bemanning av kris- och krigsorganisation.

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna kontrollmoment och åtgärder:

- Inför arbetssätt för systematisk kontinuitetshantering inklusive systemstöd.
- Säkerställ att kommunstyrelsen har organisation, arbetssätt och resurser för att hantera störningar av samhällsviktig verksamhet.
- Kontroll av att arbetssätt för systematisk kontinuitetshantering är införda och att systemstöd används. Kontroll av organisation, arbetssätt och resurser vid hantering av störningar av samhällsviktig verksamhet under kommunstyrelsens ansvar.

Ansvarig: Beredskapsdirektör

Uppföljningsintervall: T1, T2 och T3

Uppföljning

Metod och mallar för kommunens systematiska kontinuitetsarbete har tagits fram. Materialet finns tillgängligt för kommunens verksamheter som nu kan använda de systematiska arbetssätten för deras fortsatta arbete. De verksamheter som ej inlett sitt arbete med kontinuitetshantering kommer att göra det under hösten 2026.

Konsultstöd för utbildning och annat stöd inom krishantering har upphandlats, med möjlighet för kommunens förvaltningar att avropa.

Arbetet med kommunens krigsorganisation fortgår.

R6. Informations- och cybersäkerhet

Identifierad risk: Risk för avbrott, informationsförluster eller informationsläckor på grund av cyberattacker mot systemstöd kommunstyrelsen förvaltar

Nivå: Kommunstyrelsens verksamheter

Nuvarande åtgärder/kontroller: Klassning och kravställning av information i system och kontinuitetsplaner för kommunstyrelsens system genomförs till viss del.

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna kontrollmoment och åtgärder: Säkerställ och kontrollera:

- Att kommunstyrelsen har organisation, arbetssätt och resurser för att hantera incidenter i verksamheten.
- Att beroenden mellan system, information och verksamhet är identifierade och dokumenterade.
- Att klassning och kravställning av information i system är gjord samt att relevanta kontinuitetsplaner är fastställda och följs upp.

Ansvarig: Stadsdirektör

Uppföljningsintervall: T2 och T3

Uppföljning

Inom området informationssäkerhet har det gjorts en förstärkning som innebär att det finns en resurs som ska stödja stadsledningskontorets avdelningar i arbetet med informationssäkerhet. Inom området informationsförvaltning finns för närvarande en vakans och ev. rekrytering avvaktar översyn av SLKs organisation. I organisationsanpassningen

hanteras frågor om vart ansvaret för vissa strategiska områden bäst hör hemma, till exempel informationsförvaltning.

2. Kontrollområde ekonomistyrning

R7. Resursanvändning vid omställning

Identifierad risk: Risk för mindre effektiv resursanvändning när kommunen ställer om med anledning av demografisk utveckling

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Kostnadsberäkning av investeringsplaner, Uppföljning av tilläggsuppdraget 2025:1, Komplettering med fler nyckeltal i budgetprocessen

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna åtgärder och kontrollmoment: Följa och påvisa utveckling av resursanvändning över tid. Inhämta, analysera och sammanställa data.

Ansvarig: Ekonomidirektör

Uppföljningsintervall: T2

Uppföljning

Budgetprocessen är kompletterad så till vida att en justering för demografi läggs in redan i planeringsdirektiv 1 som nämnder och bolag ska yttra sig på. Detta synliggör demografins utveckling i ett ekonomiskt hänseende tidigt i processen. I översynen av investeringsprocessen som pågår är tanken att få in data och nyckeltal som påvisar nuläge samt riktningsförändring vad gäller resursanvändning över tid.

Nämndernas rapporter avseende tilläggsuppdrag 2025:1 rapporteras till kommunstyrelsen i oktober varvid en kommunövergripande bild och analys sammanställs av effekter av demografiutvecklingen.

R8. Långsiktiga finansiella risker

Identifierad risk: Risk för att kommunens investeringsplan medför ökade lån, långsiktiga finansiella risker och undanträngningseffekter.

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Uppföljning av finansiella mål

Inriktning riskhantering: Reducera risk

Föreslagna åtgärder och kontrollmoment: Inhämta och analysera och sammanställa data. Kontinuerlig uppföljning av finansiella mål vid planering och rapportering.

Ansvarig: Ekonomidirektör

Uppföljningsintervall: T2, T3

Uppföljning

Kommunens finansiella mål inklusive riskindikatorer kommer att användas i värderingen av förslag på investeringsplan/budget, i syfte att påvisa ekonomisk påverkan. I investeringsprocessen för 2028-2031 kommer också mer information i form av relationstal och underlag som visar på riktningsförändringar vad gäller resursanvändning att presenteras.

3. Kontrollområde inköp och upphandling

R9. Otydlig ansvarsfördelning

Identifierad risk: Risk att otydlig roll- och ansvarsfördelning får negativ inverkan på kommunens förmåga att genomföra upphandling (inkl. direktupphandling) och följa upp ingångna avtal. Bristande förmåga kan medföra att kommunen tvingas betala skadestånd eller upphandlingsskadeavgift.

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Ny policy och riktlinje för upphandling november 2025. Förtydligande av ansvar i reglemente. Plan för implementering förändringar inköp och upphandling 2025–2027

Inriktning riskhantering: Reducera risk

Föreslagna kontrollmoment och åtgärder:

- Säkerställa att roll- och ansvarsfördelning implementeras enligt reviderad policy, riktlinje och reglemente.
- Kontroll att roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling efterlevs.
- Kontroll av att implementering genomförs enligt plan för implementering.

Ansvarig: Ekonomidirektör

Uppföljningsintervall: T1, T2, T3

Uppföljning

Arbete pågår enligt beslutad implementeringsplan, dock med viss tidsförskjutning. Dialog förs med förvaltningarnas ledningsgrupper för att tydliggöra roll- och ansvarsfördelning utifrån ny policy och riktlinje. Nya delegationsordningar är beslutade eller på väg att beslutas i nämnderna utifrån detta.

4. Kontrollområde efterlevnad lagar och regler

R11. Cybersäkerhetslagen

Identifierad risk: Risk för bristande efterlevnad av cybersäkerhetslagen

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller: Utbildning ledningsgrupper och medarbetare, revidering policy och riktlinjer informationssäkerhet samt stödmaterial, systemstöd för informationssäkerhet

Inriktning riskhantering: Minimera risk

Föreslagna kontrollmoment och åtgärder:

- Säkerställ att de finns förutsättningar för nämnderna att arbeta systematiskt med informationssäkerhet.
- Kontrollera att relevanta styrdokument fastställs samt att kommungemensamt systemstöd för informationssäkerhet har implementerats.

Ansvarig: Beredskapsdirektör

Uppföljningsintervall: T1, T2, T3

Uppföljning

Omarbetade/uppdaterade styrdokument för arbetet med informationssäkerhet är ute på remiss till kommunens nämnder, planen är att styrdokumenten ska fastställas under hösten 2026. Arbete med förstudie inför upphandling av systemstöd för informationssäkerhet har inletts.

R12. Visselblåsarlagen

Identifierad risk: Risk för bristande efterlevnad av visselblåsarlagen

Nivå: Kommungemensam

Nuvarande åtgärder/kontroller:

Inriktning riskhantering: Reducera risk

Föreslagna kontrollmoment och åtgärder:

- Säkerställ politisk styrning av samt tydlig ansvarsfördelning för visselblåsarfrågor
- Kontroll av att roll-och ansvarsfördelning är tydliggjord samt att styrande dokument är fastställda

Ansvarig: Stadsdirektör

Uppföljningsintervall: T1, T2 och T3

Uppföljning

Riktlinje för visselblåsarfunktionen är fastställd. Det finns en organisation för hantering av ärenden och det finns en interimistisk chefslösning för visselblåsarfunktionen till dess att biträdande förvaltningschef för stadsledningskontoret är tillsatt. Både äldre och nyare ärenden kan nu hanteras enligt riktlinje.

Bilaga 1. Riskinventering och riskanalys

Fastställd av Kommunstyrelsen 2025-12-02. Riskvärdering har skett i enlighet med nedanstående definitioner:

Riskinventering/riskanalys

Sannolikhet	Definition	Värde
Osannolik	praktisk taget obefintlig risk att fel uppstår	1
Mindre sannolik	mycket liten risk att fel uppstår	2
Möjlig	det finns en möjlig risk att fel uppstår	3
Sannolik	det är mycket troligt att fel uppstår	4

Konsekvens	Definition	Värde
Försumbar	konsekvensen av ett fel är obetydlig för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	1
Lindrig	konsekvensen av ett fel är liten för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	2
Kännbar	konsekvensen av ett fel uppfattas som besvarande för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	3
Allvarlig	konsekvensen av ett fel är så stor att felet inte får uppstå	4

Riskhantering

Riskvärde	Rekommendation till hur risken ska hanteras	Innebär
12–16	Minimera risk	*Direkta och omfattande åtgärder ska finnas med i internkontrollplan*
4–11	Reducera risk	*Åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplan*
1–3	Acceptera risk	*Inget agerande krävs – åtgärder tas ej med i internkontrollplan*

Riskinventering och riskvärdering

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Risk-hantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontroll-planen
Kompetens-försörjning	Risk att kompetensbrist för yrkesgrupper och/eller nyckelkompetenser leder till negativ verksamhetspåverkan och brister i arbetsmiljö (kommunstyrelsen).	R1	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Kompetensförsörjningsplaner ingår i KS VP Arbete med tilläggsuppdrag 2023:1 från KF	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Arbetsmiljö	Risk för att brister i arbetsmiljö medför negativ påverkan för medarbetare och verksamhet (kommunstyrelsen).	R2	Mindre sannolik	Kännbar	6	Reducera risk	Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) på enhetsnivå. Årliga uppföljning av SAM och löpande riskvärderingar för respektive verksamhetsår. OSA-mål och åtgärder baserade på analys av medarbetarenkätens resultat.	Nej, risk hanteras i annat förfarande
Säkerhet och trygghet	Risk för att förtroendevalda och tjänstemän utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillbörlig påverkan på verksamhet	R3	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	Rutiner gällande hot och våld Fortsatt arbete med tilläggsuppdrag 2021:8. Rutiner vid jäv. Regler för representation samt digital utbildning.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Risk-hantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontroll-planen
	eller beslutsprocess (kommungemensam).							
	Risk för att kommunala medel finansierar organiserad brottslighet (kommungemensam).	R4	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	Fortsatt arbetet med tilläggsuppdrag 2021:8. Avtalsuppföljning. Riktlinjer för privata utförare.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
	Risk för att samhällsviktig verksamhet störs vid krissituationer i fredstid, krigsfara eller krig (kommungemensam).	R5	Sannolik	Allvarlig	16	Minimera risk	Kontinuitetsplanering. Krisledningsplaner inklusive utbildning och övning i dessa. Bemanning av kris- och krigsorganisation.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
	Risk för avbrott, informationsförluster eller informationsläckor på grund av cyberattacker mot systemstöd som kommunstyrelsen förvaltar (kommunstyrelsen).	R6	Sannolik	Kännbar	12	Minimera risk	Klassning och kravställning av information i system och kontinuitetsplaner för kommunstyrelsens system genomförs till viss del.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Risk-hantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontroll-planen
Ekonomistyrning	Risk för mindre effektiv resursanvändning när kommunen ställer om med anledning av demografisk utveckling (kommungemensam).	R7	Sannolik	Kännbar	12	Minimera risk	Kostnadsberäkning av investeringsplaner Uppföljning av tilläggsuppdraget 2025:1 Komplettera budgetprocessen med fler nyckeltal.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
	Risk för att kommunens investeringsplan medför ökade lån, långsiktiga finansiella risker och undanträngningseffekter (kommungemensam).	R8	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Uppföljning av finansiella mål.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Inköp och upphandling	Risk att otydlig roll- och ansvarsfördelning får negativ inverkan på kommunens förmåga att genomföra upphandling (inkl. direktupphandling) och följa upp ingångna avtal. Bristande förmåga kan medföra att kommunen tvingas betala skadestånd eller upphandlingsskadeavgift (kommungemensam).	R9	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Hösten 2025: Ny policy och riktlinje för upphandling Förtydligande av ansvar i reglemente Plan för implementering förändringar inköp och upphandling 2025–2027.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan

Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Risk-hantering	Befintlig hantering av risken Befintliga åtgärder/kontroller	Behövs fler åtgärder/ kontroller i internkontroll-planen
Lönehantering	Risk för att felaktiga löner betalas ut (kommunstyrelsen).	R10	Möjlig	Lindrig	6	Reducera risk	Kontroll och uppföljning av andel extrautbetalningar i procent/år Utbildningar och information för chefer Stödmaterial och mallar för chefer Rollfördelning och uppföljning av process Systeminställningar	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
Efterlevnad av lagar och regler	Risk för bristande efterlevnad av cybersäkerhetslagen (kommungemensam).	R11	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk	Klassning och kravställning av information i system och kontinuitetsplaner för system genomförs till viss del. Utbildning ledningsgrupper och medarbetare. Revidering policy och riktlinjer informationssäkerhet samt stödmaterial.	Ja, risk ska ingå i internkontrollplan
	Risk för bristande efterlevnad av visselblåsarlagen (kommungemensam).	R12	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk	Igångsättningsbeslut för beredning av formaliserad och politiskt fastställd styrning för området är fattat av kommunstyrelsen.	Ja, risk ska ingå i intern-kontrollplan

Internkontrollplan

Kontrollområde	Nr.	Kontrollmoment och åtgärder	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapporteras
Kompetens-försörjning	R1	Risk hanterad.			
Arbetsmiljö	R2	Risk hanterad.			
Säkerhet och trygghet	R3	**Otillbörlig påverkan** Säkerställa tydlig ansvarsfördelning och metoder för hur otillbörlig påverkan genom hot, påtryckningar eller påverkanskampanjer ska motverkas och hanteras samt att stärka kompetensen inom området.	Kontroll av att styrande dokument och rutiner inom området är uppdaterade och att kompetenshöjande åtgärder är genomförda.	Beredskaps-direktör	T2, T3
	R4	**Välfärdsbrott** Säkerställa kommungemensam inriktning kring ansvarsfördelning och arbetssätt/metoder för hur välfärdsbrott ska motverkas. Utveckla samverkan med andra aktörer.	Kontroll av att kommungemensamma styrande dokument inom området är fastställda, informationsinsatser är genomförda samt att strukturer för samverkan finns upprättade.	Beredskaps-direktör	T2, T3
	R5	**Samhällsviktig verksamhet** Inför arbetssätt för systematisk kontinuitetshantering inklusive systemstöd. Säkerställ att kommunstyrelsen har organisation, arbetssätt och resurser för att hantera störningar av samhällsviktig verksamhet.	Kontroll av att arbetssätt för systematisk kontinuitetshantering är införda och att systemstöd används. Kontroll av organisation, arbetssätt och resurser vid hantering av störningar av samhällsviktig verksamhet under kommunstyrelsens ansvar.	Beredskaps-direktör	T1, T2, T3

Kontrollområde	Nr.	Kontrollmoment och åtgärder	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapporteras
	R6	**Informations- och cybersäkerhet** Säkerställ att; kommunstyrelsen har organisation och arbetssätt för att hantera incidenter i verksamheten, att beroenden mellan system, information och verksamhet är identifierade och dokumenterade samt att klassning och kravställning av information i system är gjord och att relevanta kontinuitetsplaner är fastställda.	Kontroll av att: - kommunstyrelsen har organisation, arbetssätt och resurser för att hantera incidenter - beroenden mellan system, information och verksamhet är identifierade och dokumenterade. - klassning och kravställning av information i system är gjord samt att relevanta kontinuitetsplaner är fastställda och följs upp.	Stads-direktör	T2, T3
Ekonomistyrning	R7	**Resursanvändning vid omställning** Följa och påvisa utveckling av resursanvändning över tid.	Inhämta och analysera och sammanställa data	Ekonomi-direktör	T2
	R8	**Finansiella risker/Tillämpning av riktlinje för god ekonomisk hushållning** Upparbeta och föreslå långsiktiga finansiella mål.	Inhämta, analysera och sammanställa data. Kontinuerlig uppföljning av finansiella mål vid planering och rapportering.	Ekonomi-direktör	T2, T3
Inköp och upphandling	R9	**Ansvarsfördelning** Säkerställa att roll- och ansvarsfördelning implementeras enligt reviderad policy, riktlinje och reglemente.	Kontroll att roll- och ansvarsfördelning för inköp och upphandling efterlevs. Kontroll av att implementering genomförs enligt plan för implementering.	Ekonomi-direktör	T1, T2, T3
Lönehantering	R10	**Löneutbetalningar** Uppföljning av antal löneskulder på övergripande nivå.	Kontroll av antal löneskulder i kommunen genomförs tertialvis.	HR-direktör	T3

Kontrollområde	Nr.	Kontrollmoment och åtgärder	Kontrollmetod	Ansvarig	Åter-rapporteras
Efterlevnad lagar och regler	R11	**Cybersäkerhetslagen** Säkerställ att de finns förutsättningar för nämnderna att arbeta systematiskt med informationssäkerhet.	Kontroll att relevanta styrdokument fastställs samt att kommungemensamt systemstöd för informationssäkerhet har implementerats.	Beredskaps-direktör	T1, T2, T3
	R12	**Visselblåsarlagen** Säkerställ politisk styrning av samt tydlig ansvarsfördelning för visselblåsarfrågor.	Kontroll av att roll- och ansvarsfördelning är tydliggjord samt att styrande dokument är fastställda.	Stads-direktör	T1, T2, T3

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-09-22

§ 297

Diarienr: KS-2026/00453

Verksamhetsuppföljning januari–augusti 2026

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att godkänna uppföljningen av kommunstyrelsens egna verksamheter för perioden januari till augusti 2026

att godkänna uppföljning av internkontrollplanen för perioden januari-augusti 2026.

Ärendebeskrivning

Alla nämnder i Umeå kommun, även kommunstyrelsen, ska lämna underlag till en sammanställd rapportering till kommunfullmäktige. Enligt anvisning ska underlaget innehålla uppföljning av grunduppdrag, inriktningsmål och program, tilläggsuppdrag samt väsentliga ekonomi och personalförhållanden. Den sammanfattande rapporten utgör underlag till gemensam rapportering till fullmäktige.

Samtidigt görs en fördjupad uppföljning av kommunstyrelsens verksamhetsplan som enbart tillställs kommunstyrelsen.

Rapporteringen innefattar även uppföljning av kommunstyrelsens plan för intern styrning och kontroll för perioden januari–augusti 2026

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanfattad rapport jan-aug 2026
Bilaga 2. Fördjupad uppföljning av verksamhetsplan jan-aug 2026
Bilaga 3. Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2026
Bilaga 4. Uppföljning internkontrollplan jan-aug 2026

Beredningsansvariga

Malin Degerman, Anna Engman, Sara Nordström

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-09-22

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

-

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-21

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00013

Årsärende 2026: Finans- och kraftrapport augusti 2026

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar
Att godkänna Finans- och kraftrapport augusti 2026

Ärendebeskrivning
Med anledning av de regler och delegationer som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige beslutat om avseende finans- och kraftverksamhet rapporteras månadsvis positioner och genomförda affärer för att kommunstyrelsen ska vara uppdaterad om dessa verksamhetens positioner samt att beslutade regler och ramar följs.

Beslutsunderlag
Finans- och kraftrapport augusti 2026

Beredningsansvariga
Anna-Karin Nilsson
Anna Westerlund

Beslutet ska skickas till
Olof Jansson

Förnamn, Efternamn
Befattning

Anna Westerlund
controller

FINANS- & KRAFTRAPPORT

AUGUSTI 2026

Handläggare, Finans: Anna Westerlund
Handläggare, Kraft: Anna-Karin Nilsson
Ansvarig: Olof Jansson

Internbankens finansiella positioner

mnkr

Upplåning	aug-26	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Internbankens skuldportfölj	10 602,1	-313,6	-335,1
Totalt	**10 602,1**	**-313,6**	**-335,1**

Utlåning	aug-26	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Umeå kommun	1 994,6	-361,8	-211,4
UKF	8 532,2	44,8	-118,3
Folkets Hus	75,4	3,4	-5,4
Totalt	**10 602,1**	**-313,6**	**-335,1**

Umeå kommuns nettoupplåning

mnkr

	aug-26	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte
Internbanken	1 994,6	-361,8	-211,4
Nettoskuld	**1 994,6**	**-361,8**	**-211,4**

UKFs upplåning

mnkr

UKF-koncernen	I-banken	Externt	Totalt	Förändr. fg mån
Bostaden	4 025,8		4 025,8	-52,6
Umeå Energi	1 578,1	351,1	1 929,1	12,3
VAKIN	1 838,0		1 838,0	25,5
INAB	667,1		667,1	2,4
Umeå Hamn	811,4		811,4	26,6
UKF	-256,8	300,0	43,2	23,2
Övriga	-131,4		-131,4	7,4
UKF-koncernen	**8 532,2**	**651,1**	**9 183,2**	**44,8**

Umeå kommuns räntenetto

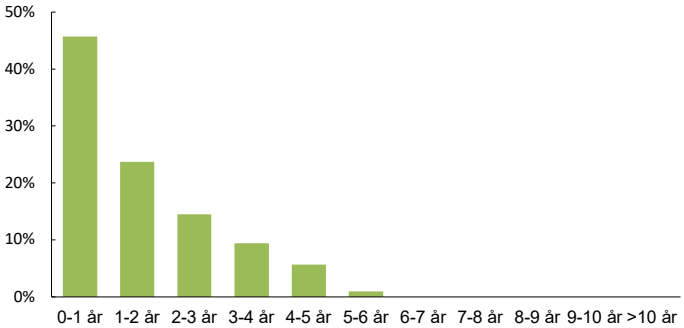
mnkr

	aug-26
Internbankens nettointäkt	34,0
Umeå kommuns räntekostnad	-36,9
Umeå kommuns räntenetto	**-2,9**

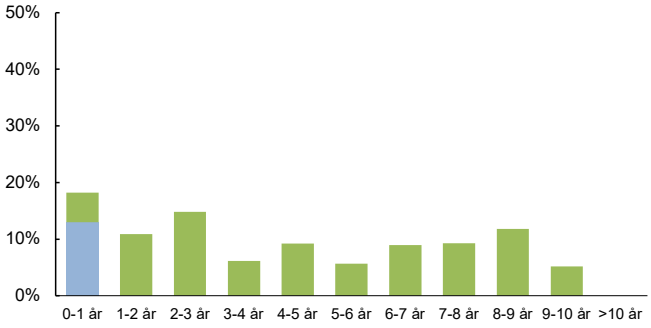
Internbankens skuldportfölj

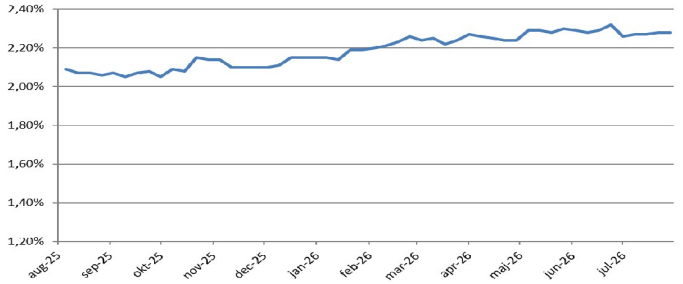
Total skuld (mnkr)	**10 602,1**
varav bundet	*9 225,0*
varav rörlig ränta	*1 377,1*

Kapitalförfall

Ränteförfall

Skuldportföljens upplåningsränta per 2026-08-31 2,31%

*exkl. 0.45% internbanksmarginal

FINANS- & KRAFTRAPPORT

AUGUSTI 2026

Skuldportföljens finansiella nyckeltal - avstämning mot finansiella regler

FINANSIERINGSRISK **RÄNTERISK** **FINANSIELL MOTPARTSRISK**

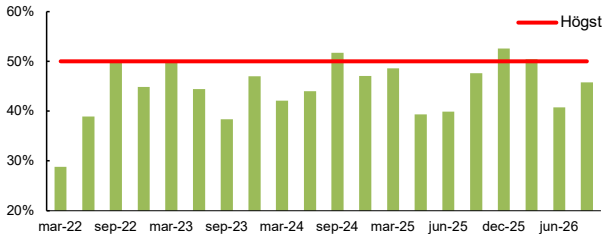
Finansieringsrisk

Finansiella regler	aug-26	Inom reglerna
A. Högst 50% får förfalla inom 1 år	45,7%	JA
B. Snittkapitalbindning 1,25-2,5 år, norm 1,5 år	1,54	JA
C. Likviditetsreserv minst 300 mnkr	934	JA
Genomsnittlig kreditmarginal	0,27%	

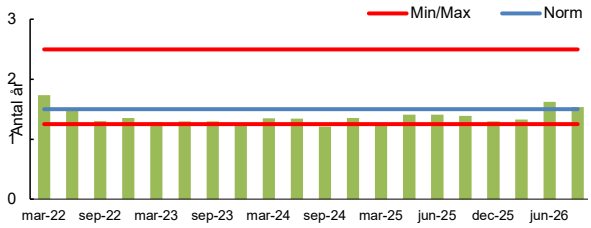
Kommentar

A.
B.
C.

A. Andel kapitalförfall inom 1 år

B. Kapitalbindningtid

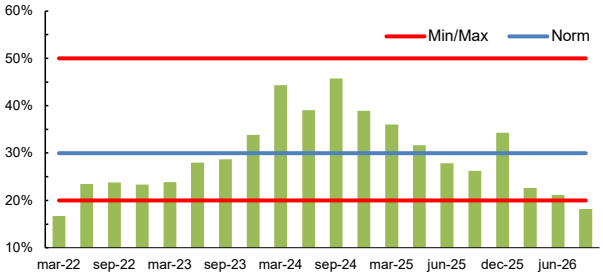
Ränterisk

Finansiella regler	aug-26	Inom reglerna
A. Ränteförfall inom 0-1 år lägst 20% och högst 50%, norm 30%	18%	NEJ
B. Snitträntebindning 3 - 6 år, norm 4 år	4,23	JA
C. Lån eller derivat > 10 år ska motiveras	9,5	JA
D. Icke tillåtna derivat	Nej	JA
E. Ställda optioner nya derivat	Nej	JA
F. Derivatvolym < kreditvolym	Ja	JA

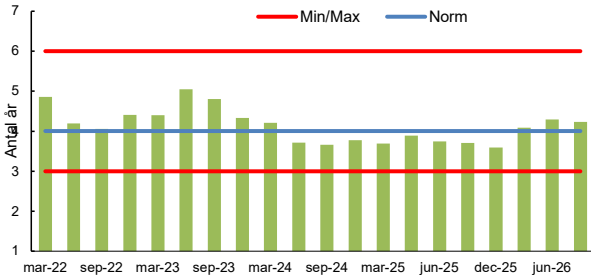
Kommentar

A. Augustis skatter och arbetsgivaravgifter om 235mnkr utbetalades först 2 september.
B.
C.
D.
E.
F.

A. Andel ränteförfall inom 1 år

B. Räntebindningstid

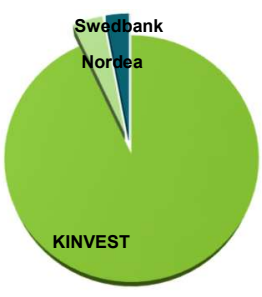
Motpartsrisk

Finansiella regler

Vid affärsuppgörelser som avser lån, derivat och extern placering av likvida medel ska motpartens långa kreditvärdighet hos kreditvärderingsinstituten Moody's vara lägst A2 eller hos S&P lägst A–.

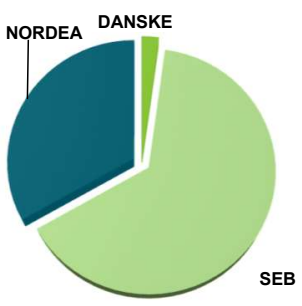
Kommentar

Kreditgivare	S&P rating	mnkr	Andel
KINVEST	AAA	10 486,5	99%
Nordea	AA-	450,0	4%
Swedbank	A+	-334,4	-3%
Totalt		**10 602,1**	**100%**

Derivatgivare*	S&P rating	mrdkr	Andel
DANSKE	A+	200,0	2%
SEB	AA-	5 960,0	65%
NORDEA	AA-	3 065,0	33%
Totalt		**9 225,0**	**100%**

* inkl fwd startade

UMEÅ KOMMUN

FINANS- & KRAFTRAPPORT

AUGUSTI 2026

Marknadsräntor och kommentar

3M Stibor och 5års Swap

Valet i september gör att utsikterna för finanspolitiken är osäkra. En regering som hämtar stöd från alla fyra röd-gröna partier får just nu stöd i opinionsundersökningarna men kommer att få svårt att enas om stora delar av den ekonomiska politiken. Starka tillväxtutsikter har fått mer stöd och inflationen väntas under nästa år periodvis bli lite högre än målet. Givet att arbetsmarknaden vänder uppåt under början av nästa år är det troligt att Riksbanken försiktigt börjar justera räntan uppåt.

Donationsmedel

mnkr

	aug-26	Förändr. fg mån	Förändr. årsskifte*
Marknadsvärde	21,9	1,0	2,0

* inkl. utdelning

Borgen

mnkr

	2025-12-31*	Förändr. årsskifte
Kommunägda företag	1 170,2	3,6
Extern borgen	99,0	-1,2
Totalt	**1 269,2**	**2,4**

* uppdateras årsvis

Pensionsstiftelser

mnkr

	Marknadsvärde		Avkastning mån		Avkastning 2026		Avk. sedan start *	
	Kommun***	UKF**	Portfölj	Index	Portfölj	Index	Portfölj	Index
TOTALVÄRDE	203,4	179,6	1,8%	1,5%	10,1%	9,5%	7,2%	7,0%
VÄRDE fg mån	200,6	176,5						

* Start 2012-10-31. Avkastning anges på årsbasis

** Avyttrat 6,1 mnkr 0326 för utbetalning av gottgörelse

UMEÅ KOMMUN

FINANS- & KRAFTRAPPORT

Augusti 2026

Marknadskommentar - krafthandel

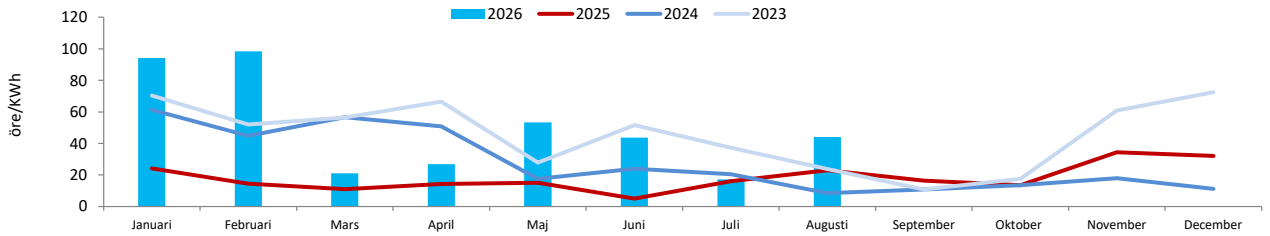
En månad med stora prisfluktuationer på spotmarknaden. Efter en inledning med mycket vind och låga priser, blev andra halvan vindfattigare med stundtals höga priser. Marknaden är också påverkad av fortsatta oroligheter kring Hormuzsundet som drivit upp gaspriser. Tack vare god magasinsnivå har perioder med höga priser kunnat optimeras med hög produktion. Årsprognosen höjs till 225 mnkr.

Krafthandelns produktion och resultat

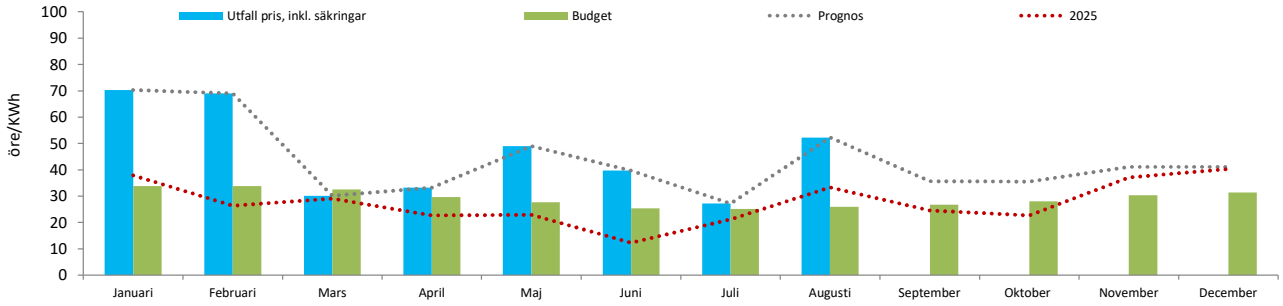
mnkr

	Augusti 2026	Budget	Avvikelse	Ack utfall	Ack budget	Ack avvikelse	Årsprognos	Årsbudget	Avvikelse
Totalt resultat	**20,7**	**7,7**	**13,0**	**166,3**	**70,4**	**95,9**	**225**	**107**	**118**

Marknadens spotpris, historiskt månadsmedel

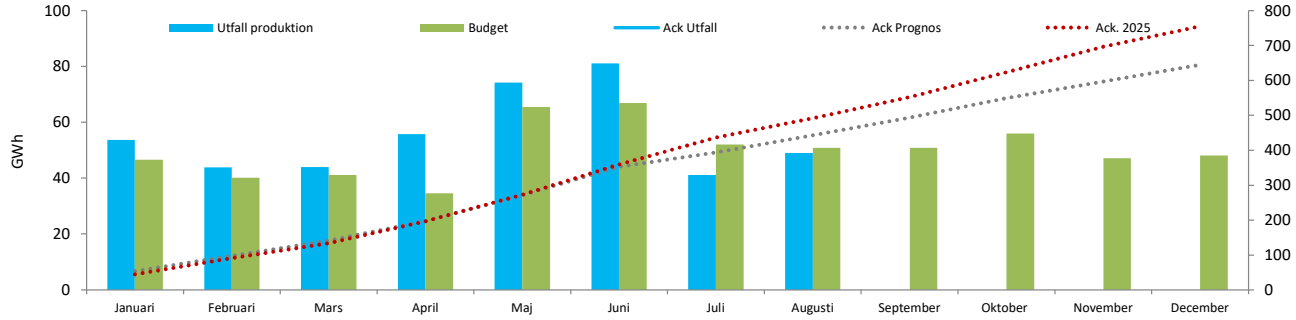

Produktionspris inkl. säkringar

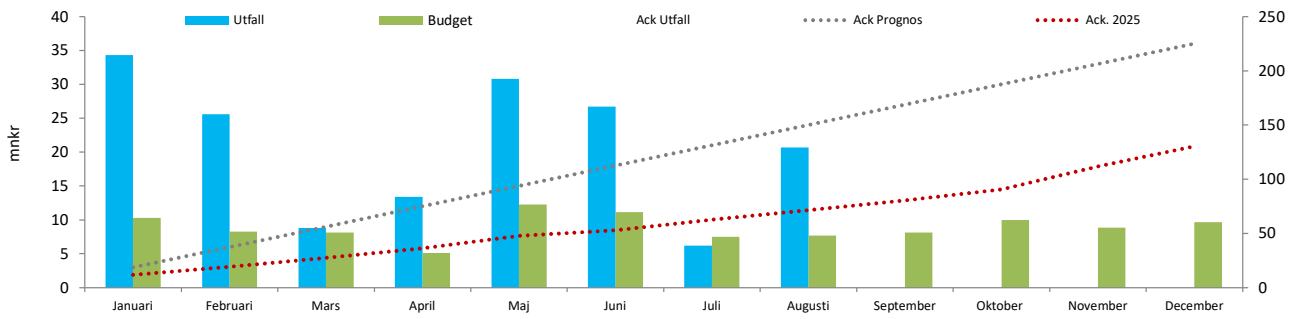
Produktion, Kommunens andel - 25,85% av Stornorrfors

GWh

Resultat - Kraftverksamhet

mnkr

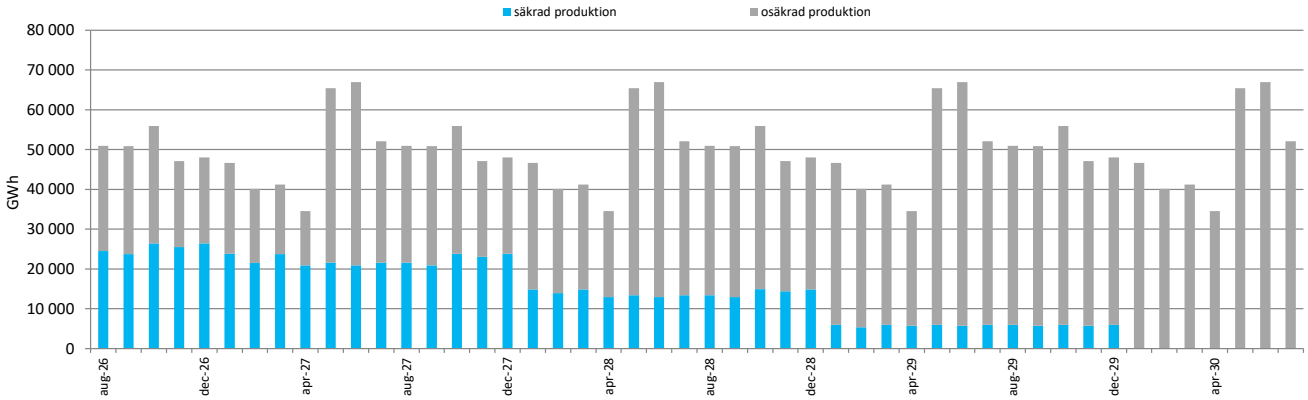
UMEÅ KOMMUN

FINANS- & KRAFTRAPPORT

Augusti 2026

Prissäkrade produktionsvolymer

En målsättning med kommunens försäljning av sin andelskraft är att få en över åren jämn, stabil och sannolik försäljningsintäkt. Strategin för att uppnå detta är en indexliknande hantering där terminsaffärer genomförs kontinuerligt och strukturerat. Genom att över tiden fylla på säkringsvolymer för varje kalenderår uppstår en prisutjämnande effekt. Nedan redovisas prognostiserade produktionsvolymer samt hur stor del av dessa som är prissäkrade.

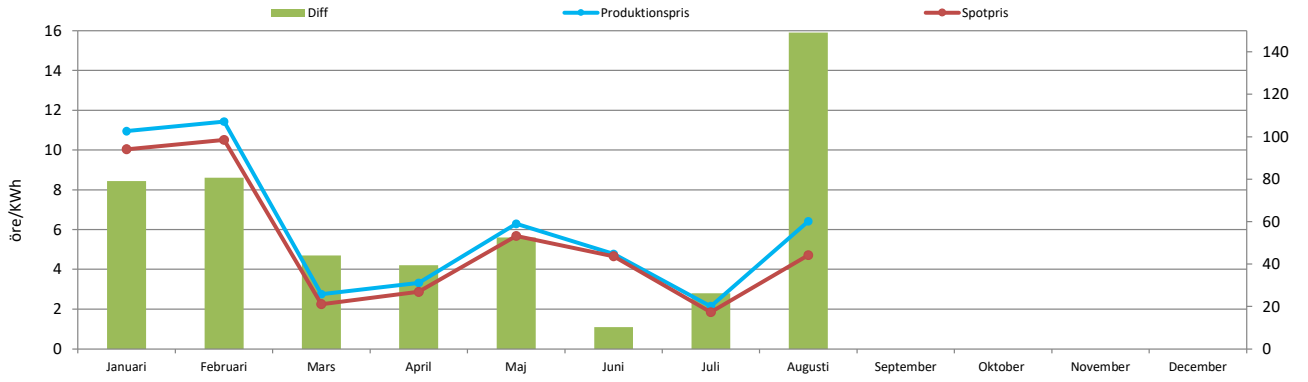

Optimering

öre/KWh

Umeå kommun är delägare i Stornorrfors kraftverk till 25,85% och därmed berättigad till samma andel av den kraft som produceras. Kommunen har enligt avtal rätt att fiktivt, inom avtalat intervall, "köra" sin produktionsandel som om det vore en egen kraftstation. Målsättningen med kommunens "körning" är därför att optimera produktionen och resultatet genom att planera sitt kraftuttag.

Kurvorna visar de olika priserna medan höjden på staplarna beskriver skillnaden mellan det pris som optimeringen åstadkommit och det verkliga genomsnittliga spotpriset.

Ekonomifunktionen

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Olof Jansson
Finanschef

BESLUT GENOMFÖRDA ENLIGT DELEGATION FRÅN KOMMUNSTYRELSEN

Augusti 2026

NYA FINANSIELLA AFFÄRER

Löpnr	*Motpart*	*Belopp*	*Nom.ränta*	*Affärsdag*	*Likvdatum*	*Sffdatum*
KI_188161	Kommuninvest	300 000 000	Stib 3M+21 pkt	2026-08-04	2026-08-12	2030-02-20
KI_188252	Kommuninvest	300 000 000	Stib 3M+15 pkt	2026-08-21	2026-09-30	2028-09-29
KI_188255	Kommuninvest	300 000 000	Stib 3M+16 pkt	2026-08-21	2026-09-30	2028-10-27

NYA ELHANDELSAFFÄRER

*Eltermin**	*Portfölj***	*Effektenheter (MW)****	*MWh*	*Pris/MWh*	*Startdatum*	*Sffdatum*
FWYR-27	UK produktion prissäkr.	2	17 520	341,25	2027-01-01	2027-12-31
FWYR-28	UK produktion prissäkr.	2	17 568	344,75	2028-01-01	2028-12-31
FWYR-29	UK produktion prissäkr.	2	17 520	337,75	2029-01-01	2029-12-31

* Med uttrycket "eltermin" avses ett kontrakt om att köpa/sälja en bestämd mängd kraft till ett fastställt pris under en viss tidsperiod (prissäkring). I Umeå kommuns fall utförs elterminer endast med finansiell avräkning mot spotpriset, dvs. ingen fysisk leverans ingår i elterminsavtalet. Terminernas löptid fås genom att enbart läsa de sista tecknen i produktens namn. T.ex. är **SUNYR-27** en produkt som sträcker sig över hela året 2027, **SUNQ4-27** sträcker sig över kvartal fyra år 2027.
** Umeå kommun har två elhandelsportföljer; en produktions- och en egenanvändningsportfölj (inköpsportfölj). Inköp/försäljning av elterminer i dessa portföljer görs för att diversifiera prisriskerna.
*** Effektenheter är energin man köpt/sålt per tidsenhet.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 322

Diarienr: KS-2026/00013

Finans- och kraftrapport augusti 2026

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att godkänna Finans- och kraftrapport augusti 2026.

Ärendebeskrivning
Med anledning av de regler och delegationer som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige beslutat om avseende finans- och kraftverksamhet rapporteras månadsvis positioner och genomförda affärer för att kommunstyrelsen ska vara uppdaterad om dessa verksamhetens positioner samt att beslutade regler och ramar följs.

Beslutsunderlag
Finans- och kraftrapport augusti 2026

Beredningsansvariga
Anna-Karin Nilsson
Anna Westerlund

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
Olof Jansson

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-28

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00832

Teknisk ramjustering 2027: Postdistribution samt hyresintäkter för Kulturväven

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att tillstyrka en teknisk ramjustering om 251 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende postdistribution.

att tillstyrka en teknisk ramjustering om -464 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende hyresintäkter för Kulturväven.

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott beslutar

att bevilja en teknisk ramjustering om 251 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende postdistribution, under förutsättning att kommunstyrelsen tillstyrker ramjusteringen.

att bevilja en teknisk ramjustering om -464 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende Kulturväven, under förutsättning att kommunstyrelsen tillstyrker ramjusteringen.

Ärendebeskrivning
I samband med avskaffandet av internfakturering var det den nämnd som bedrev verksamhet och stod för den externa kostnaden som erhöll den ekonomiska ramen för kostnaderna. Kommunstyrelsen har senare beslutat om principer som ska vara vägledande när enskilda frågor som kvarstår efter avskaffandet av interna affärer ska lösas ut (2021-2-09 §17). Bland principerna framgår att intäkter och kostnader bör följas åt så långt det är möjligt. Mot bakgrund av detta föreslås att medel för postdistribution samt hyresintäkter avseende Kulturväven förs till tekniska nämnden, som ombesörjer aktiviteterna.

Konsekvenser av ramjusteringarna
Justeringen är kostnadsneutral och tillser renodling av verksamheter, där kostnader och intäkter följs åt.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00832

Beslutsunderlag

Tekniska nämndens beslut

Beredningsansvarig

Anna Engman, controller

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen
Tekniska nämnden
Anette Sjödin
Anna Engman

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-09-24

§ 88
Diarienr: TN-2026/00693

Teknisk ramjustering gällande postdistribution och Väven

Beslut
Tekniska nämnden beslutar

att föreslå kommunstyrelsen att bevilja en teknisk ramjustering om 251 tkr från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende postdistribution samt att bevilja en teknisk ramjustering om -464 tkr från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende Kulturväven. Ramjustering gäller från 1 jan 2027.

Ärendebeskrivning
I samband med avskaffandet av internfakturering var det den nämnd som bedrev verksamhet och stod för den externa kostnaden som erhöll den ekonomiska ramen för kostnaderna. Kommunstyrelsen har senare beslutat om principer som ska vara vägledande när enskilda frågor som kvarstår efter avskaffandet av interna affärer ska lösas ut (2021-2-09 §17). Bland principerna framgår att intäkter och kostnader bör följas åt så långt det är möjligt. Mot bakgrund av detta föreslås att medel för postdistribution samt hyresintäkter avseende Kulturväven förs till tekniska nämnden, som ombesörjer aktiviteterna.

Justeringen är kostnadsneutral och tillser renodling av verksamheter, där kostnader och intäkter följs åt.

Beslutsunderlag
Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut anses inte tillämpbar.

Beredningsansvariga
Anna Engman, controller

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-09-24

Beslutet ska skickas till

Marcus Bystedt
Anette Sjödin, SLK ekonomi
Anna Engman, SLK ekonomi
KSdiarium

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 323

Diarienr: KS-2026/00832

Teknisk ramjustering 2027: Kommunstyrelsen och tekniska nämnden gällande postdistribution samt hyresintäkter för Kulturväven

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att tillstyrka en teknisk ramjustering om 251 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende postdistribution.

att tillstyrka en teknisk ramjustering om -464 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende hyresintäkter för Kulturväven.

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott beslutar

att bevilja en teknisk ramjustering om 251 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende postdistribution, under förutsättning att kommunstyrelsen tillstyrker ramjusteringen.

att bevilja en teknisk ramjustering om -464 tkr 2027 från kommunstyrelsen till tekniska nämnden avseende Kulturväven, under förutsättning att kommunstyrelsen tillstyrker ramjusteringen.

Ärendebeskrivning

I samband med avskaffandet av internfakturering var det den nämnd som bedrev verksamhet och stod för den externa kostnaden som erhöll den ekonomiska ramen för kostnaderna. Kommunstyrelsen har senare beslutat om principer som ska vara vägledande när enskilda frågor som kvarstår efter avskaffandet av interna affärer ska lösas ut (2021-2-09 §17). Bland principerna framgår att intäkter och kostnader bör följas åt så långt det är möjligt. Mot bakgrund av detta föreslås att medel för

postdistribution samt hyresintäkter avseende Kulturväven förs till tekniska nämnden, som ombesörjer aktiviteterna.

Konsekvenser av ramjusteringarna
Justeringen är kostnadsneutral och tillser renodling av verksamheter, där kostnader och intäkter följs åt.

Beslutsunderlag
Tekniska nämndens beslut

Beredningsansvarig
Anna Engman, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen
Tekniska nämnden
Anette Sjödin
Anna Engman

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-28

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00806

Fastställande av uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inklusive budget

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

- att fastställa uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inklusive budget.
- att bevilja Umeå kommuns klimatråd 500 000 kr/år 2027–2029, att tas från kommunstyrelsens anslag för tillväxt.

Ärendebeskrivning
I Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2026, Program för Klimatneutrala Umeå 2040, beslutade kommunfullmäktige att:
”För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.”

Strategisk utveckling, Stadsledningskontoret fick uppdraget och har i handläggningen haft kontinuerlig dialog med bl.a. Umeå universitet och SLU, vilka tog fram en omvärldsanalys om klimatråd, och med Enheten för samordning och styrning. Arbetet har resulterat i ett förslag till uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inkl. budget och årshjul.

Kommunstyrelsen föreslås avsätta 500 000 kr/år 2027–2029 för klimatrådet, att tas från kommunstyrelsens anslag för tillväxt. Huvuddelen av budget avsätts till arvoden för ledamöter i rådet.

Beslutsunderlag
2026-08-11 Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd, förslag
Bilaga 1 Omvärldsanalys klimatråd som stöd i Umeås omställning, Umeå universitet
Bilaga 2 Årshjul för Umeå kommuns klimatråd, 2026-08-11
Bilaga 3 Ytterligare detaljer om sammansättning, former och arvodering, 2026-08-11

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00806

Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott 2026-09-01 - Protokollsutdrag

Beredningsansvariga

Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Beslutet ska skickas till

Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Anna Sandström Emmelin
utvecklingsstrateg

Annika Myrén
utvecklingsstrateg

Rapport
Klimatneutrala Umeå 2030
Lokalförsörjningsenheten
090-786 50 00

Dnr FS 1.6.1-2121-21

UMEÅ UNIVERSITET

Omvärldsanalys: klimatråd som stöd i Umeås omställning

4 mars 2024

Lokalförsörjningsenheten Umeå universitet

I samarbete med forskargruppen knuten till projektet
Klimatneutrala Umeå FS 2021/2121

Rapport
Klimatneutrala Umeå 2030
Lokalförsörjningsenheten
090-786 50 00

Dnr FS 1.6.1-2121-21

UMEÅ UNIVERSITET

Innehåll

1. Bakgrund ... 3
1.1 Syfte och frågeställningar ... 3
1.2 Metod ... 4
2. Klimatpolitiska råd eller motsvarande ... 4
2.1 Nationella klimatpolitiska rådet ... 4
2.2 Lunds klimatpolitiska råd ... 5
2.3 Göteborgs stads klimatråd ... 6
2.4 Forskarråd för Västra Götalands klimatomställning ... 8
2.5 Växjö klimatråd ... 9
2.6 Andra nätverk och föreningar med liknande syfte och organisering ... 9
2.6.1 Uppsala klimatprotokoll ... 9
2.6.2 Malmö stad: Tillväxtkommission ... 11
2.6.3 Övriga ... 11
3. Resultat ... 12
4. Slutsatser ... 13
5. Förslag på klimatråd i Umeå ... 14
Referenslista ... 16

1. Bakgrund

Umeå kommun har ambitionen att bli en klimatneutral stad år 2030 och en klimatneutral kommun år 2040 (Umeå kommun 2020). Umeå är en av EU:s utvalda 112 städer, NetZeroCities, och har ett klimatkontrakt, Klimatkontrakt 2030, med det strategiska innovationsprogrammet Viables Cities, som en av 23 svenska städer.

För att genomföra klimatomställning har Umeå kommun genom projektet Klimatneutrala Umeå 2030 tagit fram en *klimatfärdplan* för organisationer och verksamheter i offentlig sektor, näringsliv, civilsamhälle och akademi. Klimatfärdplanen fungerar både som en sammanställning av vad som behöver göras för att minska klimatutsläppen och som en plattform för samverkan mellan de anslutna aktörerna. Genom *Klimatkontrakt 2030* ges Umeå också möjlighet att samverka med de övriga 22 svenska städerna inom Viable Cities samt de myndigheter som undertecknat klimatkontrakt för att påskynda omställningen, exempelvis Trafikverket, Tillväxtverket och Naturvårdsverket.

Inom projektet Klimatneutrala Umeå 2030 samverkar Umeå kommun med Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitetet, RISE, Umeå Energi och Coompanion Västerbotten. Syftet är att utveckla nya former för samverkan med sikte på att påskynda klimatomställningen och minska utsläppen. Projektet finansieras av Vinnova, Formas och Energimyndigheten genom Viable Cities och pågår under perioden 211001 till och med 240930. Samverkan inom Klimatneutrala Umeå är också ett fokusområde i det strategiska partnerskap som tagits fram mellan Umeå kommun och Umeå universitet.

Ett mål inom arbetspaket 2 (AP2) i Klimatneutrala Umeå 2030-projektet är att ta fram ett förslag på metod för vetenskaplig utvärdering av kommunens klimatpolitik som också kan implementeras. Metoden är tänkt att finnas kvar efter projektets slut. Vidare ska ett förslag på kunskapshöjande moment i omställningsarbetet utarbetas.

Som grund för ett förslag har Umeå universitet i samverkan med SLU genomfört denna omvärldsanalys där former för befintliga vetenskapliga stöd i omställningsarbetet hos svenska städer, kommuner och regioner genomlyses. Vetenskaplig rådgivning och granskning av policyarbete gällande klimatet är även ett växande internationellt fenomen (Averchenkova, Fankhauser och Finnegan, 2021).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med omvärldsanalysen har varit att undersöka hur svenska kommuner och regioner har organiserat vetenskapliga stöd i sitt klimatarbete och hur dessa fungerar. Omvärldsanalysen besvarar följande frågeställningar:

- Hur är den akademiska konstellationen organiserad?
- Vilken typ av beslut/processer i kommunerna utvärderas?

- Vilka miljö-, klimat- och/eller hållbarhetsaspekter utvärderas?
- I vilken frekvens sker inspel till det politiska beslutfattandet?
- Vilka resurser tilldelas det vetenskapliga stödet?
- Vilka lärdomar, framgångsfaktorer och fallgropar kan identifieras?

1.2 Metod

För att genomföra omvärldsanalysen har regeringens, regioners, kommuner och/eller städers webbinformation studerats. Intervjuer med representanter från kommuner, regioner eller motsvarande, samt lärosäten där en formaliserad klimatsamverkan finns, har också genomförts. Vidare har ett nationellt seminarium om erfarenhetsutbyte mellan kommuner och lärosäten i klimatarbetet arrangerats av Umeå universitet. Vid seminariet belystes fallgropar, framgångar och resultat från klimatsamverkan i Uppsala, Göteborg och Lund kommuner. Även Växjö kommun som står i startgroparna med att införa ett klimatråd deltog med sina insikter. Seminariet leddes av Annika Egan Sjölander, professor i medie- och kulturvetenskap vid Umeå universitet och genomfördes i samarbete med Umeå Transformation Research Initiative, UTRI. Andra omställnings- och hållbarhetsforskare vid Umeå universitet i form av docent Karl-Johan Bonnedahl från Handelshögskolan och docent Annika Nordlund från Psykologiska institutionen tillika ledamot i det nationella Klimatpolitiska rådet deltog, visavi docent Dimitris Athanassiadis verksam vid SLU i Umeå medverkade också i den efterföljande diskussionen. Då lyftes särskilt vikten av att hantera de målkonflikter som uppstår och att kunna möta dessa i arbetet för klimatomställning. Utöver deltagare från lärosäten och kommuner deltog representanter från RISE och Viable Cities vid seminariet.

Vidare har omvärldsanalysens resultat och slutsatser konkretiserats i ett förslag till metod i Umeå.

2. Klimatpolitiska råd eller motsvarande

Omvärldsanalysen belyser råd och nätverk där representanter från akademin har en granskande och/eller rådgivande roll för kommuners, regioners eller motsvarandes klimat- och hållbarhetsarbete. Det nationella klimatpolitiska rådet som granskar regeringens klimatpolitik ingår också.

2.1 Nationella klimatpolitiska rådet

Det nationella klimatpolitiska rådet (KPR) är ett oberoende tvärvetenskapligt expertorgan med uppgift att bland annat utvärdera om regeringens politik leder mot målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser år 2045 (Riksdagen 2017). Uppdraget innebär att identifiera områden där åtgärder behövs för att nå klimatmålen, belysa effekter av insatser och analysera hur klimatmålen på ett

kostnadseffektivt sätt kan nås. Utöver detta ska KPR även bidra till en ökad diskussion i samhället om klimatpolitiken.

Organisering och resurser

Rådets arbete påbörjades 2017 då regeringen utsåg åtta ledamöter att arbeta under en tre årsperiod. Därefter har ledamöterna själva föreslagit efterträdare för att stärka rådets oberoende. Kravet på ledamöterna är att de ska ha en hög vetenskaplig kompetens inom relevanta ämnesområden. Utöver ledamöterna stöds rådet av ett kansli med fyra anställda. KPR analyserar årligen regeringens samlade politik som kan kopplas till klimatet och lämnar rekommendationer för framtiden i en särskild rapport (Klimatpolitiska rådet, 2023). Klimatpolitiska rådets verksamhet finansieras från Formas förvaltningsanslag där en budget på 17 489 tkr föreslås för 2024 (Formas 2024).

2.2 Lunds klimatpolitiska råd

Lund kommuns klimatpolitiska råd bildades 2018 och blev till efter inspiration från det nationella klimatpolitiska rådet och var få det första lokala klimatpolitiska rådet bland svenska kommuner. Rådet utgörs av en expertgrupp med kompetens inom olika vetenskaper från Lunds universitet och SLU Alnarp. Rådets uppgift är att granska kommunens arbete med att minska klimatpåverkan och för att förbättra klimatanpassningen, samt att föreslå åtgärder och förbättringar för att kommunen ska nå sina klimatmål. Rådet ska även främja en ökad diskussion om klimatfrågor bland kommuninvånarna (Lunds klimatpolitiska råd, 2023).

Organisering och resurser

Rådet består av sex till åtta ledamöter vilka maximalt får sitta under sex år. År 2018 bestod de av åtta ledamöter, från 2022 är de sex ledamöter. Vid det gemensamma seminariet om erfarenhetsutbyte mellan kommuner och lärosäten nämndes att åtta ledamöter var att föredra, då uppdraget är omfattande.

Rådet består av en ordförande som även innehar rollen som redaktör för den årliga rapporten, en vice ordförande samt övriga ledamöter. Vartannat år beslutar kommunstyrelsen vilka som sitter med i rådet. De ledamöter som avslutar sitt uppdrag ger förslag på efterträdare baserat på vilken kompetens som behövs för rådets sammansättning som helhet. Till rådet finns ett kansli, bestående av en kommunal tjänsteman, knutet som stöttar i praktiska och administrativa frågor samt agerar sekreterare vid möten. Kansliet tar fram underlag, bjuder in relevanta externa personer till möten, samt är ingången till kommunen för att förmedla kontakter. Stöd för rapportens grafiska formgivning inryms också i kansliet. Kansliets stöd upplevs som avgörande för rådets arbete.

Rådets ledamöter möts sex gånger per år à två timmar. Däremellan bidrar ledamöterna med tid i form av inläsning, intervjuer eller andra insatser som krävs för att de ska kunna genomföra sitt uppdrag. Rådets ordförande och vice ordförande erhåller ekonomisk ersättning likvärdig arvodet för politiker i

kommunala nämnder. Övriga ledamöter erhåller inte någon ersättning från kommunen (Intervju Linda Birkedal, miljöstrateg, Lunds kommun, 231110).

Arbetssätt och överlämning

Lunds klimatpolitiska råd lämnar årligen en rapport till kommunstyrelsen, med sin granskning av kommunens klimatarbete i relation till de klimatmål som kommunfullmäktige har antagit. Rådet bestämmer rapportens mer precisa inriktning och innehåll, men väger in vad kommunen har på gång och inom vilka områden det finns kunskapsluckor. Även rådets spetskompetenser kan spela roll för rapportens innehåll. Då rådets granskning belyser hela Lund kommuns geografiska område rör rekommendationerna inte enbart områden där kommunen har rådighet, utan annan nödvändig samhällsutveckling och/eller samverkan som har påverkan på klimatanpassning belyses också om så ses relevant. Efter att rapporten har presenterats för kommunstyrelsen har kommunens miljö- och hälsoutskott i uppdrag att utvärdera vilka rekommendationer som ska prioriteras i det fortsatta arbetet.

För att utvärdera om Lunds klimatpolitiska råd och deras granskningar och rekommendationer ger effekt på kommunens mål, styrning, arbetssätt med mera har kommunen låtit Svenska miljöinstitutet IVL genomföra en utvärdering.[1] Resultatet visade att rådet har en positiv effekt, men att det finns utmaningar. Utvärderingen lyfte särskilt tre rekommendationer för det fortsatta arbetet (IVL, 2021):

1. Skapa en tydligare intern process och bättre organisering inom kommunen för att ta hand om rådets rekommendationer. I dagsläget är hanteringen av rekommendationerna avhängda på enskilda tjänstepersonernas intresse och engagemang.
2. Diskutera möjligheten att rådets rapporter tar fasta på fokusområden i stället för att ge en helhetsbild. Fokusområdena skulle kunna tas fram i samråd med kommunen och identifieras utifrån var kommunens tjänstepersoner behöver utökad kunskap.
3. Säkerställ att social hållbarhet och rättvis klimatomställning beaktas för att klimatanpassningar inte bidrar till ökad ojämställdhet eller ojämlikhet. En möjlighet för detta är att inrätta ett socialt hållbarhetsråd som samverkar med det klimatpolitiska rådet.

2.3 Göteborgs Stads klimatråd

Göteborgs Stad beslutade hösten 2021 att ge Miljö- och klimatnämnden uppdraget att skapa Göteborgs Stads klimatråd. Rådets uppdrag är att oberoende av politiska och tjänstemannamässiga påverkningar analysera hur stadens klimatmål kan nås på ett kostnadseffektivt sätt med fokus på att föreslå genomförbara åtgärder. Ledamöterna i rådet ska vara aktiva forskare och ha en bred expertis inom de tre

[1] Utvärdering Lunds kommuns klimatpolitiska råd, 2021.

hållbarhetsdimensionerna, det vill säga ekologi, ekonomi och det sociala (Göteborg Stad, 2023).

Organisering och resurser

Göteborgs stads klimatråd består av fem till sju ledamöter. År 2023 har rådet sju ledamöter. Ledamöterna föreslås av stadens miljöförvaltning och dess miljö- och klimatnämnd fattar själva beslutet om sammansättningen. Vid avhopp eller omval väljs ersättare i dialog med sittande ledamöter. Ledamöterna sitter i två år och omval sker med ”överlapp” för att behålla kontinuitet.

Rådet utser själva ordförande och vice ordförande vilken även är redaktör för rapporten. Ordförande respektive vice ordförande/redaktör avlönas med 30 000 kronor årligen och övriga ledamöter med 15 000 kronor. Rådet ska sammanträda minst fyra gånger per år och ordföranden kallar ledamöterna till sammanträdena. Även Miljöförvaltningen deltar på sammanträdena, för att bistå med kunskapsstöd och för att föra minnesanteckningar.

Det nuvarande rådet har träffats en gång i månaden på eget initiativ. Någon ytterligare tidsuppskattning av ledamöternas tid har inte gjorts.

Arbetssätt och överlämning

Rådet sammanställer årligen åtgärder med förväntad klimatnytta och en tids- och kostnadsuppskattning för respektive föreslagen åtgärd i en rapport, vilken överlämnas till Miljö- och klimatnämnden. (Reglemente för Göteborgs Stads klimatråd, 2022). Vilka precisa områden som undersöks bestämmer rådet själva. Den första rapporten, som blev klar i december 2023[2], är av en mer övergripande karaktär. Planen är att kommande rapporter ska ha ett fokusområde identifierat av rådet. Miljöförvaltningen står för formgivning av rapporten. Efter att rapporten har presenterats för miljö- och klimatnämnden är den offentlig. Erfarenheter visar att presentationen av rapporten behöver breddas och kommuniceras till fler målgrupper, de som berörs av åtgärderna samt till allmänheten (Intervju Helena Granstedt Löfman, miljöutredare, Göteborgs stad, 231123).

De åtgärder som framförs i rapporten ser Göteborgs stad ligger till grund för fortsatt arbete. Dock finns behov att dels arbeta fram en plan för hur åtgärderna exempelvis integreras i ordinarie verksamhetsplanering, dels för att tydligare förankra rådets arbete kopplat till stadens övriga klimatarbete (Intervju Helena Granstedt Löfman, Göteborgs stad).

Under seminariet om erfarenhetsutbyte mellan kommuner och lärosäten gav Göteborgs stads klimatråds ordförande Fredrik Hedenus, biträdande professor, Chalmers, sina reflektioner på rådet och dess nytta. Bland annat lyftes frågan om kommunens rådighet när det gäller genomförande av de klimatåtgärder som behövs och frågan om vilken egentlig inverkan de förslag som rådet presenterar

[2] : Miljöförvaltningen Göteborgs Stad, 2023:12 Rapport från Göteborgs Stads klimatråd 2023.

har. Vidare efterfrågades en definition om var i de kommunala processerna rådets rekommendationer införlivas, Avsaknaden av resurser var en annan utmaning, då det i nuvarande klimatrådsarbetet bedöms svårt att genomföra djupa analyser och nå data av hög validitet och kvalité. Positivt är dock det goda samarbetet mellan rådets medlemmar som har kunnat utformats ändamålsenligt i och med att uppdraget inte är så detaljerat specificerat.

2.4 Forskarråd för Västra Götalands klimatomställning

Forskarrådet för Västra Götalands klimatomställning inrättades 2021 i samband med att regionen antog en så kallad koldioxidbudget (Västra götalandregionen 2024). Forskarrådets uppdrag innebär att analysera klimatarbetet i Västra Götaland, ge rekommendationer på åtgärder, samt förstärka omställningsarbetet. Analysen och rekommendationerna presenteras i en årlig rapport.

Organisering och resurser

Forskarrådet består av sex forskare från olika discipliner från Chalmers och Göteborgs universitet vilka har kompetens inom klimatomställning, teknik, naturvetenskap, samhällsvetenskap respektive beteendevetenskap. Av rådets sex ledamöter har en ledamot rollen som ordförande och en annan som vice ordförande. Till sin hjälp har rådet en anknuten sekreterare på 40 procent, som är placerad vid Göteborgs centrum för hållbar utveckling (en samverkansenhet mellan Chalmers och Göteborgs universitet). Ledamöterna sitter två, fyra eller sex år. När en ledamot avslutar sitt uppdrag föreslås en ersättare, som sedan beslutas formellt av Miljö- och regionnämnden i Västra Götalandsregionen. Forskarrådet har en årlig budget om 600 000 kronor där ledamöter erhåller ett årligt arvode om 15 000 kr och ordförande 30 000 kr. Största delen av budgeten utgörs av ersättning för sekreteraren vilken också är den person som håller ihop framtagandet och författandet av rapporten. Sekreteraren bedöms som avgörande för rådets arbete (Intervju Hanna Jönsson, regionutvecklare Västra götalandsregionen, 231128).

Arbetssätt och överlämning

Rådets granskning utgår från regionens klimatmål, dess koldioxidbudget och den regionala utvecklingsstrategin. Rådet formulerar själva vilka fokusområden de ska granska och som är viktigast att prioritera i regionens klimatomställning. Områdena har varierat sedan rådet startade. Den första rapporten var en generell analys, den andra fokuserade på transporter och den tredje, som togs fram under 2023, fokuserar på industrin. I rådets uppdragsbeskrivning poängteras att rådet fritt kan inrikta sin analys mot olika aktörer, såsom regionen, kommuner, företag eller andra organisationer i Västra Götaland och att analysen inte enbart behöver begränsas till klimatinsatser utan även kan omfatta andra faktorer som påverkar möjligheten att uppnå klimatmål, som exempelvis politik eller samhällsutvecklingen i övrigt. Regionen har även en utsedd kontaktperson som planerar rådets arbete i förhållande till regionens övriga verksamhet och som också kan bistå rådet med sådan information som kan öka genomförbarheten i rådets rekommendationer.

Forskarrådets rapport presenteras för regionens ”Beredning för hållbar utveckling”, som är ett samverkansorgan mellan regionen och Västra Götalands kommuner i frågor som rör hållbar utveckling. Rapporten presenteras även för Klimatråd Västra Götaland, ett partnerskap mellan aktörer från näringsliv, offentlig sektor och akademi. Genom detta når rapporten många beslutsfattare inom Västra Götaland. Efter att rapporten presenterats i regionen gör tjänstemän inom regionen en analys av hur rekommendationerna kan omvandlas till genomförbara aktiviteter. Rekommendationerna används även som grund för politiska beslut. Västra Götalands miljö- och regionnämnd har ett särskilt ansvar för att följa upp och utvärdera hur Forskarrådet fungerar (Intervju Hanna Jönsson, regionutvecklare, Västra Götalandregionen 23-11-28)

2.5 Växjö klimatråd

Växjö kommun har fattat beslut om att införa ett klimatråd där forskares kunskaper i ökad utsträckning ska ligga till grund för kommunala beslut och kunna tillföras det kommunala klimatarbetet. Rådet kommer inrättas tidigast hösten 2024 (Förslag på former för ett externt klimatråd, Växjö kommun).

Under hösten 2023 har ett förslag tagits fram. Förslaget innebär att klimatrådet oberoende ska granska hur Växjös klimatarbete fortlöper i relation till kommunens Klimatkontrakt 2030 (Viable Cities) och målsättningarna om att nå klimatneutralitet till 2030. Rådet föreslås även identifiera områden där klimatomställningen behöver accelereras samt ge rekommendationer till fortsatt arbete. Granskningen föreslås vidare generera en årlig rapport som överlämnas till kommunstyrelsens hållbarhetsutskott som är kommunstyrelsens beredande organ för strategiska hållbarhetsfrågor och ska färdigställa, implementera och följa upp kommunens hållbarhetsprogram (Växjö kommun, 2024).

Antal ledamöter i klimatrådet ska vara minst sex, helst åtta, och bestå av aktiva forskare vid i första hand Linnéuniversitetet. Inom rådet ska en ordförande, en vice ordförande och en redaktör med ansvar för rapportens sammanställning utses.

Tidsuppskattningen för åtta ledamöter är budgeterad till 300 timmar vilket motsvarar ungefär 300 000 till 400 000 kronor. (Förslag på former för ett externt klimatråd, Växjö kommun, 2023).

2.6 Andra nätverk och föreningar med liknande syfte och organisering

2.6.1 Uppsala klimatprotokoll

Uppsala klimatprotokoll är ett lokalt branschöverskidande medlemsdrivet nätverk för företag, offentliga verksamheter, akademi och föreningar. I dagsläget deltar ett 40-tal medlemmar. Syftet är att samverka och inspirera varandra för att minska klimatutsläpp och för att öka takten i klimatomställningen. Uppsala klimatprotokoll påbörjade sitt arbete 2010. Det övergripande målet är att medlemmarnas gemensamma utsläpp av växthusgaser årligen ska minska med 14 procent jämfört med föregående år fram till och med 2030. Detta för att ligga i linje

med intentionerna i Parisavtalet. (Uppsala klimatprotokoll Avtal Period V 2021 - 2024). Klimatprotokollet har ingen granskande funktion utan arbetar enbart framåtsyftande inom medlemmarnas verksamheter. Uppsala kommun är juridisk huvudman för projektet medan medlemmar finansierar det genom en årlig medlemsavgift.

Ett gemensamt klimatavtal styr inriktning, målsättning och åtagande för protokollets medlemmar. Avtalet uppdateras vart tredje år och samtliga medlemmar skriver under det. Det senaste avtalet löper mellan hösten 2021 och våren 2024.

I och med medlemskapet i klimatprotokollet ges medlemmarna möjlighet att samverkan och utbyta erfarenheter samt möjlighet att söka medel tillsammans för gemensamma projekt. Varje medlem betalar en årlig medlemsavgift. Vidare krävs att medlemmarna är aktiva och att de också antar de av de 22 gemensamma klimatutmaningarna som är relevanta för dem. Utmaningarna är framtagna av medlemmarna och kategoriseras inom områdena: energi, transporter, byggnation, resor samt övrigt. Genom att medlemmarna utmanar varandra drivs frågorna framåt (Uppsala klimatprotokoll, 2023). Genom medlemskapet åtar sig medlemmarna även att årligen mäta och rapportera in sitt klimatutsläpp. Just inrapporteringen av utsläpp lyftes som extra viktigt under seminariet och en stor framgång för att kunna följa utvecklingen och visa på medlemmarnas faktiska resultat enligt Johanna Sennmark, medlem i klimatprotokollets samordningsgrupp,[3]. (Johanna Sennmark, 2023, miljöchef SLU230922).

Det operativa arbetet inom Uppsala klimatprotokoll genomförs inom fokus- och arbetsgrupper, som har bildats av medlemmarna. I dagsläget finns tre fokusgrupper: Klimatneutral byggnation- och anläggning; Transportomställning; och Energiomställning (Uppsala klimatprotokoll, 2023).

Klimatprotokollets organisation är indelad på flera nivåer och med olika beslutsorgan:

Årsmöten utgör beslutscentra, där mål, inriktning och processer fastställs. Årsmötena fungerar även som en mötesplats för medlemmarna att diskutera framsteg.

Det klimatstrategiska rådet inom medlemsorganisationen är rådgivande och fokuserar på branschöverskidande samverkan. Expertis samlas från medlemmarna för att säkerställa att de förslag som går till beslut på årsmöten är förankrade i nätverkets medlemmar.

Styrgruppen ansvarar för hur nätverket prioriterar aktiviteter utifrån vad som beslutas på årsmötet. Åtta valda ledamöter och en ordförande sitter i styrgruppen.

[3] Seminarium för erfarenhetsutbyte mellan lärosäten och kommuner 2023

Sedan 2023 leds denna av Uppsala kommuns hållbarhetschef som axlar rollen som klimatledare.

Medlemskansliet leder och samordnar nätverket övergripande och säkerställer att nätverkets arbete utvecklas enligt medlemmarnas gemensamma beslut. Uppsala kommun är värd för kansliet. (Uppsala klimatprotokoll, organisering, 2023).

Sammantaget är Uppsala klimatprotokoll strukturerat för att effektivt driva sitt arbete och främja klimatåtgärder genom samverkan och engagemang hos sina medlemmar.

2.6.2 Malmö stads Tillväxtkommission

Malmö tillväxtkommission fanns mellan åren 2021 till 2023 och hade i uppgift att analysera förutsättningarna för en inkluderande och hållbar tillväxt i Malmö samt att ge kommunstyrelsen rekommendationer som grundades i vetenskap.

För att driva arbetet tillsattes en så kallad kommissionsgrupp med handplockade experter från akademin och näringslivet. Gruppen bestod av 16 kommissionärer och hade sitt uppstartsmöte i mars 2021. För arbetsprocessen var kommissionärsmötena viktiga då diskussionerna fördes där vilka kom att ligga till grund för den slutrapporten som togs fram och som innehöll förslag till beslut.

Som underlag till slutrapporten i Malmö togs elva underlagsrapporter inom olika områden fram. Dessa författades av kommissionärer eller av forskare. Till varje underlagsrapport fanns en referensgrupp med representanter från Malmö Stad, kommissionärer och externa forskare från närliggande lärosäten i Skåneregionen och Danmark. Referensgruppen utgjorde stöd till rapportförfattarna genom att bistå med kunskaper och erfarenheter inom området. Till tillväxtkommissionen fanns även ett sekretariat som stöttade med administration och kommunikation placerad vid...

2.6.3 Övriga

Falköping kommun: Kommunen har beslutat att inrätta ett klimatpolitiskt råd men bedömer samtidigt att ett forskarråd likt det i Västra Götalandsregionen är för omfattande. I stället förs diskussioner om att samordna inom fokusområden som “Klimat 2030” som är ett gemensamt klimatinitiativ för länets kommuner och som ska ge återkoppling och “utvärdera” kommunens klimatarbete.

Forshaga Munkfors kommuner: Har ett nätverk som samlar kommuner, företag, föreningar, myndigheter och universitet mot det gemensamma målet att bli klimatneutrala.

Klimatkommunerna: En förening för kommuner och regioner. Den primära målgruppen är kommunala och regionala politiker och tjänstepersoner. Klimatkommunerna har funnits sedan i början av 2000-talet och idag är 51 kommuner och ett regionförbund medlemmar i föreningen. Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom

erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel. De vill också vara en pådrivande aktör för det nationella klimatarbetet genom att lyfta fram vilka möjligheter, hinder och drivkrafter som har betydelse för arbetets resultat. (Klimatkommunerna 2024)

Linköpings klimatråd: Detta råd har ersatts med tematiska möten två gånger per år. Rådet var kopplat till kommunens strategiska utskott.

3. Resultat

I omvärldsanalysen framkommer att det arbete som klimat(politiska) råden, eller motsvarande, genomför kan påverka omställningsarbetet. Det är samtidigt oklart i vilken faktisk utsträckning de rekommendationer och förslag på aktiviteter som råden tar fram används för att vägleda kommunerna i deras klimatarbete. Att rådens slutsatser och förslag vilar på vetenskaplig grund ger dock en tyngd i politiska beredningsprocesser.

De råd som har studerats författar en årlig rapport vilken presenteras för beslutsfattare inom den kommun eller motsvarande som rådet tillhör. I de flesta fall har respektive råd inlett det första året med en övergripande genomgång av kommunens klimatarbete och politiska beslutade åtgärder, för att därefter genomföra granskningar inom olika fokusområden utifrån aktualitet och/eller intern kompetens. Forskarna inom råden författar själva innehållet i granskningarna och man värnar efter att upprätthålla oberoendet gentemot kommunen/regionen om än samverkan kring inriktning och uppdrag eftersträvas.

En utmaning för flera är avsaknaden av en tydlig struktur för hur de rekommendationer som tas fram ska implementeras i kommunen/regionens hållbarhetsarbete. Vid omvärldsanalysens intervjuer har flera uttryckt att just detta är ett utvecklingsområde och att det av respekt för rådet bör finnas en fungerande struktur för att ta emot rådens resultat och eventuella rekommendationer. En integrering av respektive råds rapport i den ordinarie verksamheten och en särskilt utsedd ansvarig nämnd nämns som möjliga lösningar.

Organiseringen av råden ter sig olika. Antalet ledamöter varierar mellan fem och åtta, beroende på uppdragets omfattning. En rollfördelning för ordförande och vice ordförande är avgörande. Därtill tillkommer rollen som redaktör för att sammanställa en årlig rapport. Inom några råd läggs denna på ordförande eller vice ordförande, inom andra finns en särskild person utsedd som ansvarar för att rapporten tas fram utifrån ledamöternas diskussioner och resultat. Huruvida denna funktion ska utövas av rådets ledamöter eller åläggas en annan person utanför rådet kan variera. Det viktiga är att rådets oberoende och legitimitet kan bibehållas. Tidsåtgången för framtagandet av rapporten kan i vilket fall inte försummas och en diskussion bör föras kring tillgång på tid (resurser) och förväntat resultat.

Inget av råden hade räknat på hur mycket tid de utsedda ledamöterna lägger ner på arbetet i råden. Dock tycker flera att det skulle vara en fördel att på ett ungefär

uppskatta tidsåtgången, både för ledamöternas planering och för att sätta rimliga förväntningar på rapportens omfattning och innehåll. Det förslag som ligger till grund för exempelvis Växjös kommande klimatråd har dock med en tidsuppskattning i budgeten. Ekonomisk ersättning ges ibland enbart till ordförande och vice ordförande och men oftast också till övriga ledamöter. Den ekonomiska ersättningen lyfts både som en motivation till att utföra arbetet men också i nått fall som problematisk i samband med rådets oberoende.

Samtliga råd har tidsbestämt perioden en ledamot kan delta till mellan två och sex år. Nya ledamöter beslutas av kommunen i regel, men förslag till ersättare kommer oftast från den avgående ledamoten eller från rådet som helhet.

4. Slutsatser

Genomgången av befintliga klimatråd eller motsvarande ger en god fingervisning för vilka fallgropar och rekommendationer som finns inför ett eventuellt införande av ett lokalt klimatråd i Umeå. Råden som finns idag ser olika ut och anpassningar har skett under arbetets gång. Avslutningsvis kan några huvudsakliga slutsatser dras utifrån denna omvärldsanalys:

Definiera rådets uppdrag

Till att börja med är det centralt att definiera rådets uppdrag och vilken omfattning rådets granskning ska ha. Bestäm på förhand om det klimatpolitiska rådet/klimatrådet ska utvärdera och granska enbart områden där kommunen har egen rådighet (via kommunala beslutsprocesser etcetera), eller om granskningen ska omfatta kommunen som helhet och/eller hela det geografiska området.

Definiera hur och var i den politiska processen rådets rekommendationer hör hemma och kan göra skillnad

För att säkerställa att de resultat och rekommendationer som ges av rådet har en tydlig mottagare och inte ”faller mellan stolar” är det en central fråga att diskutera och definiera hur och var i den politiska processen som rådets arbete hör hemma. En tydlighet är önskvärd både för kommunen och för rådet om i vilken arbetsordning det sker och i vilka organ eller beslut som rekommendationerna ges störst inverkan så att rådets inspel kan spela faktisk roll i de kommunala och politiska (besluts)processerna. Förväntningar på klimatrådets arbete synliggörs på detta sätt redan från början.

Rådets sammansättning

Rådets ledamöter bör bestå av experter med kompetens inom olika relevanta vetenskapsområden. Minst en representant från Umeå universitets respektive fakultet bör ingå eftersom många olika typer av kompetenser behövs, liksom en representant från den skogliga fakulteten vid SLU, Umeå. Vidare kan det vara av värde att utse nya ledamöter med ett visst ”överlapp” för att undgå att alla

ledamöter i rådet byts ut samtidigt. Det är också viktigt att arvodera ledamöterna, för att säkerställa att arbetet kan prioriteras och genomföras enligt plan.

Planera för en stödtjänst till rådets ledamöter

De beskrivna råden har alla en stöd- eller kanslitjänst som stöttar respektive råds arbete med förberedelser och administration. Den exakta utformningen av stödtjänsterna eller kansliet varierar utifrån behov och struktur. I vissa fall ingår även en redaktör i denna formation. Layout och formgivning för rapporten kan även inrymmas här. En diskussion bör även hållas kring huruvida det bör skapas en ny fristående grafisk profil för rådets rapporter eller om de ska ligga under kommunen eller lärosätets verksamhet.

Rapportens utformning och presentation

En årlig granskningsrapport publicerar huvudresultatet av rådets arbete. En del råd arbetar med övergripande frågeställningar och ser till helheten varje år, medan andra väljer ut olika fokusområden beroende på kompetens och aktualitet. Även detta bör fastställas.

Den instans som har uppdragit åt rådet att genomföra granskningen spelar också en viktig roll när det gäller vem som får rapporten och rådets slutsatser presenterade för sig. I vissa fall har rapporten presenterats enbart för en ansvarig politiskt tillsatt nämnd, medan den i andra fall har presenterats för en bred målgrupp med många olika aktörer. En rekommendation här är att ta höjd för och förbereda resurser för att kunna möta önskemål om presentationer osv inte bara för uppdragsgivaren själv, utan även för bredare målgrupper.

5. Förslag på klimatråd i Umeå

A. Kommunstyrelsen i Umeå kommun utser i samråd med sitt hållbarhetsutskott och i dialog med representanter vid Umeå universitet och SLU vilka områden som det klimatpolitiska rådet/klimatrådet bör utvärdera och granska.
B. Kommunstyrelsen i Umeå kommun utser i samråd med sitt hållbarhetsutskott ett klimatråd bestående av vetenskaplig expertis.
C. Klimatrådet ska bestå av fem till sju forskare med olika kompetenser och i huvudsak ha sin tjänst knuten till Umeå universitet eller SLU i Umeå.
D. Klimatrådet ska ha en ordförande och en vice ordförande.
E. Klimatrådet ska årligen och oberoende granska hur och om klimatarbetet och politiken i Umeå ligger i linje med målsättningarna i Umeå klimatfärdplan och Klimatkontrakt 2030. Som bas i arbetet finns den uppföljning som kansliet för Umeå klimatfärdplan årligen genomför gällande kommunens klimatpåverkande utsläpp.
F. Granskningen ska resultera i rekommendationer för det fortsatta omställningsarbetet och avse kommunens verksamhet inklusive kommunala nämnder och bolag.

G. Klimatrådet ska stödjas administrativt av ett kansli och förslagsvis ha ett nära samarbete med Umeå klimatfärdplan. Förslagsvis utses någon från kansliet som sekreterare vid klimatrådets möten.
H. Klimatrådet möts minst fyra gånger per år. Kansliet kallar till mötena. Ordföranden leder mötena liksom arbetet i rådet.
I. Resultaten av rådets granskning sammanställs i en årlig rapport. Det administrativa stödet från kansliet bistår med redaktörsarbete.
J. Rapporten presenteras en gång per år för kommunstyrelsen och dess hållbarhetsutskott. Presentation bör ske samtidigt som nämnder och bolagsstyrelser presenterar sina uppföljningar/hållbarhetsredovisningar, det vill säga ..... Rapporten ska även vara möjlig att ta del av för en intresserad allmänhet och övriga samhällsaktörer.
K. Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott får i uppdrag att omsätta resultatet i konkreta förslag vilka kommunstyrelsen eller relevant nämnd sedermera fattar beslut om.

Uppskattad årlig budget: 300 000 – 400 000 kr för arvode till ledamöter, ca 40 timmar var per år, ordförande 60 timmar. Kostnad för redaktör/sekreterare och framtagning av rapport tillkommer på cirka 200 000 kr (lön och produktionskostader).

6. Referenslista

Program för klimatneutrala Umeå, Umeå kommun 2023
https://www.umea.se/download/18.62b6e32a18c2f89114284b5/1701691941163/Program%20f%C3%B6r%20klimatneutrala%20Ume%C3%A5%202040.pdf

Budgetunderlag För åren 2024 till 2026, Formas
https://formas.se/download/18.f65873b1869c967bcf24cf9/1678375786525/Budgetunderlag%202024-2026.pdf

Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige, Betänkande 2016/17:MJU24 Miljö- och jordbruksutskottet, Riksdagen Beslut 15 juni 2017.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/ett-klimatpolitiskt-ramverk-for-sverige_h401mju24/

Koldioxidbudget Västra götalandsregionen, 2024
https://www.vgregion.se/regional-utveckling/omraden/miljo-och-klimat/klimat/koldioxidbudget/

Göteborgs klimatråd, Miljö och klimat Göteborg 2030, Göteborgs Stad (https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/miljo-och-klimat-goteborg/tillsammans-for-miljon/samarbeten/goteborgs-klimatrad)

Reglemente för Göteborgs Stads klimatråd, 2022

Uppdragsbeskrivning Forskarråd för Västra Götalands klimatomställning, 2021 (PDF)

Forskarråd för Västra Götalands klimatomställning, Västra Götalandsregionen
https://www.vgregion.se/regional-utveckling/omraden/miljo-och-klimat/klimat/forskarrad/

Lunds klimatpolitiska råd, Lunds Kommun https://lund.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/radgivande-organ/lunds-klimatpolitiska-rad

Klimatpolitiska rådet, vårt uppdrag
https://www.klimatpolitiskaradet.se/uppdrag/

Seminarium Erfarenhetsutbyte mellan lärosäten och kommuner 220923
https://www.umu.se/kalender/erfarenheter-kommuner-och-larosaten-i-klimatarbetet_11821323/

Uppsala klimatprotokoll, om klimatprotokollet, 2023.
https://klimatprotokollet.uppsala.se/om-klimatprotokollet/

Averchenkova, Fankhauser och Finnegan, 2021. The influence of climate change advisory bodies on political debates:evidence from the UK Committee on Climate Change, CLIMATE POLICY. 2021, VOL. 21, NO. 9, 1218–1233, https://doi.org/10.1080/14693062.2021.1878008

Klimatkommunerna 2024
https://klimatkommunerna.se/

Intervjuer:

Linda Birkedal, Lunds kommun 23-11-10

Helena Granstedt Löfman, Göteborgs stad 23-11-23

Hanna Jönsson, Västra Götaland Region 23-11-28

Förslag årshjul för Umeå kommuns klimatråd

Lila text = rådet

Orange text = ansvariga tjänstepersoner UK

Inför träff med rådet: utvärdering av föregående år

Träff med rådet: Återkoppling till rådet + uppstart vårens arbete utifrån Program klimats T3-rapport, med tjänstepersoner

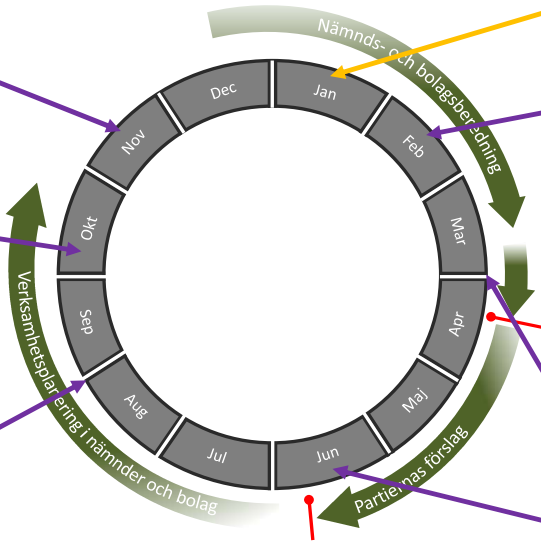
Rådet arbetar med rapporten

Beredskap för frågor, komplettering av underlag

Presentation på öppet möte, t ex för tjänstepersoner förvaltningar och bolag

Presentation KSHU, kunskapshöjande insats

Träff med rådet: diskussion på upplägg kunskapshöjning, med tjänstepersoner

Planeringsdialog
Nämnder/bolag presenterar yttranden för Ksnau, möjlighet till dialog/frågor

Beslut SLK:s förslag till planeringsdirektiv 2, inkl. yttrande fr nämnder/bolag överlämnas till partipolitisk beredning

Muntlig presentation av preliminära resultat för KSHU inkl. stadsdirektör och VD UKF

Rapporten presenteras för KSHU och skickas till Kommunstyrelsen

Juni - Kommunfullmäktige fastställer Planeringsdirektiv
- Grunduppdrag
- Drifts- och investeringsbudget
- Inriktningsmål & program
- Tilläggsuppdrag
- Revidering av taxor & avgifter (om behov finns)

UMEÅ KOMMUN

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 28

Diarienr: KS-2026/00806

Arbetsformer och uppdrag för Umeå kommuns klimatråd

Beslut

Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott beslutar

att rekommendera kommunstyrelsen att fastställa uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd.

Ärendebeskrivning

I Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2026, Program för Klimatneutrala Umeå 2040, beslutade kommunfullmäktige att:
”För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.”

Strategisk utveckling, Stadsledningskontoret fick uppdraget och har i handläggningen haft kontinuerlig dialog med bl.a. Umeå universitet och SLU, vilka tog fram en omvärldsanalys om klimatråd, och med Enheten för samordning och styrning. Arbetet har resulterat i ett förslag till uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inkl. budget och årshjul.

Beslutsunderlag

2026-08-11 Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd, förslag
Bilaga 1 Omvärldsanalys klimatråd som stöd i Umeås omställning, Umeå universitet
Bilaga 2 Årshjul för Umeå kommuns klimatråd, 2026-08-11
Bilaga 3 Ytterligare detaljer om sammansättning, former och arvodering, 2026-08-11

Beredningsansvariga

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Beslutet ska skickas till

Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Bilaga 3 Ytterligare detaljer om sammansättning, former och arvodering

Kommunstyrelsen har en årlig budget på 500 000 kronor för klimatrådet. Huvuddelen av budget avsätts till arvoden för ledamöter: 50 000 kronor per år och ledamot. Ordföranden gör en större arbetsinsats och får därför ytterligare 30 000 kronor per år. Vid behov kan rådet utse vice ordförande och/eller redaktör, om de utses reserveras ytterligare 20 000 kronor för var och en av dessa personer. Resterande budget kan användas till kommunikation, administration samt eventuella oförutsedda utgifter och ytterligare insatser.

På Stadsledningskontoret kommer det finnas intern beredskap för olika typer av kommunikationsinsatser som kan komma att behövas inom arbetet med rådet.

Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd, förslag

UMEÅ KOMMUN

2026-05-05

Inledning

I Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2026, Program för Klimatneutrala Umeå 2040, beslutade kommunfullmäktige att:

”För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.”

Uppdraget är beskrivet i Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2026:

”KS Uppdrag 1: Kommunstyrelsen ger Stadsledningskontoret i uppdrag att inrätta ett klimatpolitiskt råd. Återrapportering till KSnau T2”.

Avdelningen Strategisk utveckling, Stadsledningskontoret, har fått uppdraget och utarbetat det här underlaget som beskriver ett förslag på uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd.

Bakgrund och metod

Kommunfullmäktige gav kommunstyrelsen i uppdrag (Tilläggsuppdrag 2023:3) att utreda förutsättningarna för inrättande av ett klimatpolitiskt råd. Inom projektet Klimatneutrala Umeå 2030 (2019 – pågående) tog Umeå universitet i samarbete med SLU 2024 fram rapporten Omvärldsanalys: klimatråd som stöd i Umeås omställning, se bilaga 1. Med utgångspunkt i omvärldsanalysen utredde Strategisk utveckling förutsättningarna för inrättande av ett klimatråd i Umeå kommun, november 2024. Kommunfullmäktige beslutade sedan i juni 2025 att ett klimatråd ska inrättas och med tidigare underlag som bas ger den här rapporten ett förslag på uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd.

Inom ramen för projektet Klimatneutrala Umeå 3.0 har Umeå kommun, Umeå universitet och SLU fortsatt dialogen om hur ett klimatråd kan se ut. Dialog har också förts med Enheten för samordning och styrning för att få det att hänga ihop med Umeå kommuns styrning. Strategiska vägval har också diskuterats i intern grupp på Strategisk utveckling samt med ansvariga tjänstepersoner för Umeå kommuns Tillväxtråd.

Förslag på uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd

Klimatrådets syfte och uppdrag

Klimatrådets syfte är att bistå Umeå kommun, formellt Kommunstyrelsen, i utveckling och utvärdering av arbetet med att nå inriktningsmålet Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

Uppdraget för rådet är att konstruktivt bidra till att Umeå kommun uppfyller inriktningsmålet och kommunens andra klimatmål (se mer på www.umea.se/mal och www.umea.se/miljomal) och utförs genom att rådet:

- Varje vår analyserar styrning genom och innehåll i Program för Klimatneutrala Umeå 2040, med bas i den årliga Programrapport Klimatneutrala Umeå 2040 (se mer på www.umea.se/programklimatneutral). Rådet tar sedan fram rekommendationer för vad som kan göras för att accelerera arbetet med att nå inriktningsmålet Umeå ska vara klimatneutralt till 2040. Rekommendationerna sammanställs i en kortare rapport och kan med fördel prioriteras efter samhällelig nytto- och kostnadseffektivitet.

- Ger en muntlig presentation för kommunstyrelsens hållbarhetsutskott (KSHU) inklusive Stadsdirektör och VD för Umeå Kommunföretag (UKF) av preliminära resultat vid ett av KSHUs ordinarie möten i månadsskiftet mars/april.

- Presenterar den färdiga rapporten för KSHU senast vid vårens sista ordinarie möte. Rapporten skickas även till Kommunstyrelsen.

- Under hösten genomföra en kunskapshöjande insats för KSHU. Det kan även genomföras kunskapshöjande insatser/presentationer av rådets rekommendationer för tjänstepersoner eller andra målgrupper – vilka dessa insatser är tas fram i dialog mellan rådet och kommunala tjänstepersoner kopplade till rådet.

Ett årshjul där rådets arbete beskrivs koordinerat med kommunens budget- och planeringsprocess finns i bilaga 2.

I sitt uppdrag ska rådet förhålla sig till Umeå kommuns inriktningsmål med tillhörande program samt övriga beslutade klimatmål, planer och program. Rådet är fristående från Umeå kommun och inspel utgår från rådets kompetenser och kan därmed beröra frågor som i dagsläget inte är adresserade i exempelvis de beslutade programmen.

Rådets arbete omfattar likt Umeå kommunkoncerns klimatomställningsarbete hela det geografiska området Umeå kommun och inte enbart kommunkoncernens organisation.

Under det första året för klimatrådet görs en mer övergripande genomgång av klimatomställningsarbetet och följande år förs en dialog inför vårens arbete om det fortsatt ska vara brett eller om rådet ska fokusera mer på något område.

Rådets sammansättning och stöd

Umeå kommun erbjuder Umeå universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet SLU att utse ledamöter till Umeå kommuns klimatråd. Förslag av ledamöter presenteras för kommunstyrelsens hållbarhetsutskott och godkänns därefter av kommunstyrelsen.

Ledamöterna i rådet ska vara eller ha varit aktiva forskare och sammansättningen kan bestå av 5-7 ledamöter, initialt fyra ledamöter från Umeå universitet och en från SLU. Universiteten bestämmer hur urvalet av ledamöter går till, urvalet bör göras med ett helhetstänk kring sammansättningen så att en bredd av perspektiv beaktas. Universiteten ger också förslag på hur många år ledamöterna ska sitta samt hur överlapp möjliggörs så att inte alla ledamöter byts ut samtidigt.

När en ledamot avslutar sitt uppdrag ger universiteten förslag på ersättare och till det förslaget kan och bör rådet ge synpunkter. Förslaget presenteras för KSHU (kommunstyrelsens hållbarhetsutskott) och beslutas av kommunstyrelsen. Det står rådet fritt att engagera ytterligare personer i rådets arbete. För det utgår inget ytterligare arvode.

Rådet utser ordförande som ansvarar för att hålla samman rådet, sammanställa rapporten, leda möten och utgöra den primära kontaktytan till kommunen.

Stöd kommer finnas hos tjänstepersoner på Strategisk utveckling, vilka också har ansvar för koordinering av Program Klimatneutrala Umeå 2040 och/eller är beredande tjänstepersoner för Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott.

Det är kommunstyrelsen, med operativt stöd av tidigare nämnda tjänstepersoner, som ansvarar för att ta emot, utvärdera, följa upp och återkoppla till rådet hur rekommendationerna tagits emot och implementerats/ej implementerats.

Rådets arbetsformer

Rådet förhåller sig till kommunens styrmodell med inriktningsmål och tillhörande Program Klimatneutrala Umeå 2040 genom att rådet tar del av programrapportering för klimat under våren och ger kommunen konstruktiva rekommendationer som sammanställs i en kortare rapport och presenteras för kommunstyrelsens hållbarhetsutskott.

Under hösten genomför rådet en kunskapshöjande insats för kommunstyrelsens hållbarhetsutskott. Det kan även genomföras kunskapshöjande insatser/presentationer av rådets rekommendationer för tjänstepersoner eller andra målgrupper, vilka dessa är tas fram i dialog mellan rådet och kommunen.

Rådet kan också bjudas in till kommunfullmäktige i samband med de kunskapshöjande aktiviteter som kommunens politiker erbjuds: ”Nuläge och framtid” i december eller på fullmäktigedagen i augusti.

I uppstartsfasen av rådet liksom när nya ledamöter tillkommer får ledamöterna information om kommunens styr- och ledningssystem av tjänstepersoner från Umeå kommun.

Kostnader och finansiering

Kommunstyrelsen har en årlig budget för klimatrådet. Ett arvode utgår per helår till ledamöter i rådet, ordförande får ett större arvode för att hålla ihop rådets arbete, se vidare detaljer i bilaga 3.

Övrigt

Utvärdering av rådets uppdrag och former görs efter första året och därefter vartannat år på initiativ av Umeå kommun.

Bilagor

Bilaga 1: Omvärldsanalys: klimatråd som stöd i Umeås omställning, Umeå universitet

Bilaga 2: Årshjul för Umeå kommuns klimatråd

Bilaga 3: Ytterligare detaljer om sammansättning, former och arvodering

Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd

Kontaktuppgifter:

Annika Myrén, annika.myren@umea.se

Anna Sandström Emmelin, anna.emmelin@umea.se

Mer information:

Foto: Fredrik Larsson

Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd

2026-08-11
Strategisk utveckling,
Stadsledningskontoret
strategiskutveckling@umea.se

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-09-22

§ 296

Diarienr: KS-2026/00806

Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inklusive budget.

att bevilja Umeå kommuns klimatråd 500 000 kr/år 2027–2029, att tas från kommunstyrelsens anslag för tillväxt.

Särskilt uttalande
Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) deltar inte i beslutet.

Ärendebeskrivning

I Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2026, Program för Klimatneutrala Umeå 2040, beslutade kommunfullmäktige att:
”För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.”

Strategisk utveckling, Stadsledningskontoret fick uppdraget och har i handläggningen haft kontinuerlig dialog med bl.a. Umeå universitet och SLU, vilka tog fram en omvärldsanalys om klimatråd, och med Enheten för samordning och styrning. Arbetet har resulterat i ett förslag till uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd inkl. budget och årshjul.

Kommunstyrelsen föreslås avsätta 500 000 kr/år 2027–2029 för klimatrådet, att tas från kommunstyrelsens anslag för tillväxt. Huvuddelen av budget avsätts till arvoden för ledamöter i rådet.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-09-22

Beslutsunderlag

2026-08-11 Uppdrag och arbetsformer för Umeå kommuns klimatråd, förslag
Bilaga 1 Omvärldsanalys klimatråd som stöd i Umeås omställning, Umeå universitet
Bilaga 2 Årshjul för Umeå kommuns klimatråd, 2026-08-11
Bilaga 3 Ytterligare detaljer om sammansättning, former och arvodering, 2026-08-11
Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott 2026-09-01 - Protokollsutdrag

Beredningsansvariga

Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Särskilt uttalande
Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) deltar inte i beslutet.

Beslutet ska skickas till
Anna Sandström Emmelin
Annika Myrén

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-09

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00687

Svar på remiss: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa yttrande enligt fritidsnämndens och kulturnämndens förslag och översända det till

Ärendebeskrivning
Finansdepartementet har remitterat promemorian *Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer* (Fi2026/01570). Promemorian innehåller förslag till ändringar i lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer och förordningen (2022:903) om registrering av idéburna organisationer. Syftet med förslagen är att öka antalet organisationer som registreras i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer.

I promemorian föreslås bland annat att:
- samtliga idéburna organisationer ska kunna registreras i registret oavsett om de bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- begränsningar avseende värdeöverföringar endast ska gälla organisationer som bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- registret ska utökas med uppgifter om organisationernas verksamhetsområden och huvudsakliga verksamhetsorter
- den tid under vilken begränsningar avseende värdeöverföringar gäller efter avregistrering ska förkortas från fem till tre år
- kravet på årlig rapportering av värdeöverföringar ska avskaffas
- nuvarande straffbestämmelse för överträdelser ska tas bort
- Kammarkollegiet ska ges möjlighet att ingripa genom varning eller avregistrering.

De föreslagna lag- och förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00687

Stadsledningskontoret har inhämtat yttrande från kulturnämnden och fritidsnämnden. Individ- och familjenämnden avstår från att yttra sig.

Yttrande

Umeå kommun har tagit del av promemorians förslag och bedömer att dessa i huvudsak syftar till att förenkla regelverket samt öka möjligheterna för idéburna organisationer att registrera sig i Kammarkollegiets register.

Umeå kommun har inga invändningar mot de föreslagna förändringarna och har inte identifierat några negativa konsekvenser för våra verksamhetsområden eller för de idéburna organisationer som verkar inom kommunen. Umeå kommun tillstyrker därför promemorians förslag i sin helhet.

Beslutsunderlag

Remissen
Kulturnämndens yttrande
Fritidsnämndens yttrande

Beslutet ska skickas till

Finansdepartementet senast den 23 oktober 2026.
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se.
Ange diarienummer Fi2026/01570 och remissinstansens namn

Elin Pietroni
stadsdirektör

Tomas Jakobsson
kommunsekreterare

Från: "Maria Nordenback" <maria.nordenback@umea.se>
Skickat: den 3 september 2026 10:45:58
Till: "KS Diarium" <ksdiarium@umea.se>
Ämne: Beslut i kulturnämnden 2026-08-27 - Yttrande: Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer, KS-2026/00687
Bilagor: Protokollsutdrag.pdf

Hej,

Bifogat finns kulturnämndens yttrande på Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer, KS-2026/00687.

Med vänlig hälsning
Maria Nordenback
nämndsekreterare, registrator
Umeå kulturförvaltning
090-16 33 09
umea.kultur@umea.se

Umeå kommun
Kulturförvaltningen
901 78 Umeå
Besöksadress: Storgatan 31 A
www.umea.se

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 45

Diarienr: KU-2026/00037

Yttrande: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Beslut

Kulturnämnden beslutar

att ställa sig bakom yttrandet i tjänsteskrivelsen,

att lämna yttrandet till kommunstyrelsen som kulturnämndens svar på promemorian.

Ärendebeskrivning

Med en idéburen organisation avses, enligt 2 § lagen om registrering av idéburna organisationer, en juridisk person som uteslutande har ett allmännyttigt syfte som att bidra till samhällets utveckling eller till lösningen av ett samhällsproblem.

Sedan den 1 januari 2023 kan idéburna organisationer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet registrera sig i ett särskilt register enligt lagen om registrering av idéburna organisationer. Kammarkollegiet är enligt förordning registreringsmyndighet. Syftet med att registrera organisationer är att få fler idéburna organisationer att verka som aktörer i välfärden. Regeringen konstaterar dock i föreliggande promemoria, att antalet idéburna organisationer som har registrerat sig i registret inte motsvarar ambitionen vid inrättandet av registret. I mars 2026 beslutades därför att uppdra åt en sakkunnig att biträda Finansdepartementet med att se över registret.

Finansdepartementet har remitterat promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer (Fi2026/01570). Promemorian innehåller förslag till

ändringar i lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer och förordningen (2022:903) om registrering av idéburna organisationer. Syftet med förslagen är att öka antalet organisationer som registreras i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer.

I promemorian föreslås bland annat att:

- samtliga idéburna organisationer ska kunna registreras i registret oavsett om de bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- begränsningar avseende värdeöverföringar endast ska gälla organisationer som bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- registret ska utökas med uppgifter om organisationernas verksamhetsområden och huvudsakliga verksamhetsorter
- den tid under vilken begränsningar avseende värdeöverföringar gäller, efter avregistrering, ska förkortas från fem till tre år
- kravet på årlig rapportering av värdeöverföringar ska avskaffas
- nuvarande straffbestämmelse för överträdelser ska tas bort
- Kammarkollegiet ska ges möjlighet att ingripa genom varning eller avregistrering

De föreslagna lag- och förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Umeå kommun är remissinstans. Kommunstyrelsen har överlämnat remissen till fritidsnämnden, individ- och familjenämnden samt kulturnämnden för yttrande. Kommunstyrelsen sammanställer därefter kommunens samlade remissvar till Finansdepartementet.

Kulturnämndens yttrande

Kulturnämnden har tagit del av promemorians förslag och bedömer att dessa i huvudsak syftar till att förenkla regelverket samt öka möjligheterna för idéburna organisationer att registrera sig i Kammarkollegiets register.

Nämnden har inga invändningar mot de föreslagna förändringarna utan ser positivt på att öka möjligheten för föreningar och organisationer inom kulturområdet, att bidra till nytta för civilsamhället och samhället i stort. Förslag på yttrandet har skett i samråd med fritidsnämnden.

Kulturnämnden tillstyrker därför promemorians förslag i sin helhet.

Beslutsunderlag

Promemoria: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Beredningsansvariga

Daniel Andersson, ledningskoordinator

Kulturnämndens beslutsordning

Ordförande finner att nämnden beslutar att ställa sig bakom yttrandet, samt att lämna yttrandet till kommunstyrelsen som kulturnämndens svar på promemorian.

Beslutet ska skickas till
ksdiarium@umea.se

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2026-08-26

§ 48
Diarienr: FN-2026/00039

Svar på remiss: Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Beslut

Fritidsnämnden beslutar

att godkänna yttrande i enlighet med tjänsteskrivelsen.

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har remitterat promemorian *Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer* (Fi2026/01570). Promemorian innehåller förslag till ändringar i lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer och förordningen (2022:903) om registrering av idéburna organisationer. Syftet med förslagen är att öka antalet organisationer som registreras i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer.

I promemorian föreslås bland annat att:

- samtliga idéburna organisationer ska kunna registreras i registret oavsett om de bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- begränsningar avseende värdeöverföringar endast ska gälla organisationer som bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- registret ska utökas med uppgifter om organisationernas verksamhetsområden och huvudsakliga verksamhetsorter
- den tid under vilken begränsningar avseende värdeöverföringar gäller efter avregistrering ska förkortas från fem till tre år
- kravet på årlig rapportering av värdeöverföringar ska avskaffas
- nuvarande straffbestämmelse för överträdelser ska tas bort
- Kammarkollegiet ska ges möjlighet att ingripa genom varning eller avregistrering.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Fritidsnämnden 2026-08-26

De föreslagna lag- och förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027. Umeå kommun är remissinstans. Kommunstyrelsen har överlämnat remissen till fritidsnämnden, individ- och familjenämnden samt kulturnämnden för yttrande. Kommunstyrelsen sammanställer därefter kommunens samlade remissvar till Finansdepartementet.

Fritidsnämndens yttrande
Fritidsnämnden har tagit del av promemorians förslag och bedömer att dessa i huvudsak syftar till att förenkla regelverket samt öka möjligheterna för idéburna organisationer att registrera sig i Kammarkollegiets register.

Nämnden har inga invändningar mot de föreslagna förändringarna och har inte identifierat några negativa konsekvenser för fritidsnämndens verksamhetsområde eller för de idéburna organisationer som verkar inom kommunen. Fritidsnämnden tillstyrker därför promemorians förslag i sin helhet.

Beslutsunderlag
Remiss av promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Beredningsansvariga
Monica Svonni, verksamhetschef Föreningsbyrå/stab

Fritidsnämndens beslutsordning
Fritidsnämnden beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
KS diarium, märkning KS-2026/00687

Från: "Tamara Markovic" <tamara.markovic@regeringskansliet.se>
Skickat: den 24 juni 2026 09:23:21
Till: "kommunstyrelsen@alingsas.se" <kommunstyrelsen@alingsas.se>; "arvika.kommun@arvika.se" <arvika.kommun@arvika.se>; "kommunen@boden.se" <kommunen@boden.se>; "pia.jernberg@brackediakoni.se" <pia.jernberg@brackediakoni.se>; "stockholm@coompanion.se" <stockholm@coompanion.se>; "info@erstadiakoni.se" <info@erstadiakoni.se>; "kontaktcenter@falun.se" <kontaktcenter@falun.se>; "emma.henriksson@famna.org" <emma.henriksson@famna.org>; "info@folkbildningsradet.se" <info@folkbildningsradet.se>; "info@ideellasverige.se" <info@ideellasverige.se>; "susanne.birelius@fremia.se" <susanne.birelius@fremia.se>; "almega.epost@almega.se" <almega.epost@almega.se>; "info@funktionsratt.se" <info@funktionsratt.se>; "info@foretagarna.se" <info@foretagarna.se>; "forvaltningsrattenifalun" <forvaltningsrattenifalun@dom.se>; "forvaltningsrattenimalmo" <forvaltningsrattenimalmo@dom.se>; "forvaltningsratteniumea" <forvaltningsratteniumea@dom.se>; "stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se" <stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se>; "kommun@hammaro.se" <kommun@hammaro.se>; "kommunen@haparanda.se" <kommunen@haparanda.se>; "info@helamanniskan.se" <info@helamanniskan.se>; "kommunen@hjo.se" <kommunen@hjo.se>; "folkhogskola@hylliepark.se" <folkhogskola@hylliepark.se>; "kommun@habo.se" <kommun@habo.se>; "kommun@herjedalen.se" <kommun@herjedalen.se>; "info@ideburenskola.se" <info@ideburenskola.se>; "registratur" <registratur@kammarkollegiet.se>; "kammarrattenistockholm" <kammarrattenistockholm@dom.se>; "karlskrona.kommun@karlskrona.se" <karlskrona.kommun@karlskrona.se>; "knivsta@knivsta.se" <knivsta@knivsta.se>; "konkurrensverket" <konkurrensverket@kkv.se>; "krokoms.kommun@krokom.se" <krokoms.kommun@krokom.se>; "registrator" <registrator@liu.se>; "kommun@ljusdal.se" <kommun@ljusdal.se>; "info@lomma.se" <info@lomma.se>; "info" <info@mucf.se>; "kontakt@molndal.se" <kontakt@molndal.se>; "kommun@morbylanga.se" <kommun@morbylanga.se>; "info@nsph.se" <info@nsph.se>; "info@natverketmotcancer.se" <info@natverketmotcancer.se>; "info@pro.se" <info@pro.se>; "regelradet@regelradet.se" <regelradet@regelradet.se>; "region.dalarna@regiondalarna.se" <region.dalarna@regiondalarna.se>; "regionnorrbotten@norrbotten.se" <regionnorrbotten@norrbotten.se>; "region@skane.se" <region@skane.se>; "registrator.rlk@regionstockholm.se" <registrator.rlk@regionstockholm.se>; "regionen@regionvasterbotten.se" <regionen@regionvasterbotten.se>; "info@reningsborg.se" <info@reningsborg.se>; "info" <info@rfsu.se>; "info@roks.se" <info@roks.se>; "kommun@robertsfors.se" <kommun@robertsfors.se>; "stadshuset@ronneby.se" <stadshuset@ronneby.se>; "kundservice" <kundservice@rb.se>; "rio@sverigesfolkhogskolor.se" <rio@sverigesfolkhogskolor.se>; "kommun@sandviken.se" <kommun@sandviken.se>; "kundtjanst@skelleftea.se" <kundtjanst@skelleftea.se>; "info@skoopi.coop" <info@skoopi.coop>; "kansliet@skyddsvarnet.se" <kansliet@skyddsvarnet.se>; "kommun@smedjebacken.se" <kommun@smedjebacken.se>; "socialstyrelsen" <socialstyrelsen@socialstyrelsen.se>; "info@spfseniorerna.se" <info@spfseniorerna.se>; "info@stadsmissionen.se" <info@stadsmissionen.se>; "kommun@stromstad.se" <kommun@stromstad.se>; "info@studieforbunden.se" <info@studieforbunden.se>; "info" <info@svenskakyrkan.se>; "info" <info@redcross.se>; "info@svenskavard.se" <info@svenskavard.se>; "sverigesfrivilligcentraler@gmail.com" <sverigesfrivilligcentraler@gmail.com>; "info@sverigesforeningar.se" <info@sverigesforeningar.se>; "registrator@skr.se" <registrator@skr.se>; "info" <info@skr.org>; "soi@soi.se" <soi@soi.se>; "riksidrottsforbundet@rf.se" <riksidrottsforbundet@rf.se>; "info@sverigesstadsmissioner.se" <info@sverigesstadsmissioner.se>; "kommun@tjorn.se" <kommun@tjorn.se>; "Umeå kommun" <umea.kommun@umea.se>; "registrator" <registrator@uhmynd.se>; "info@Unizon.se" <info@Unizon.se>; "kansliet@vaxholm.se"

<kansliet@vaxholm.se>; "kommun@vetlanda.se" <kommun@vetlanda.se>; "kommun@vanersborg.se" <kommun@vanersborg.se>; "kommun@odeshog.se" <kommun@odeshog.se>
Kopia: "Simon Isaksson" <simon.isaksson@regeringskansliet.se>; "Johanna Edner" <johanna.edner@regeringskansliet.se>; "Susanna Grege" <susanna.grege@regeringskansliet.se>
Ämne: Remiss av Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer
Bilagor: Remissmissiv Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer.pdf

Remiss av Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Länk till PM: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 23 oktober 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2026/01570 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.
För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Med vänlig hälsning

Tamara Markovic
Kanslisekreterare
Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Kommunenheten
103 33 Stockholm
Tel. 084059441
Mobil 070-3102816
tamara.markovic@regeringskansliet.se
www.regeringen.se

Regeringskansliet

Remiss

2026-06-24
Fi2026/01570

Finansdepartementet

Promemorian Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Remissinstanser

1. Alingsås kommun
2. Arvika kommun
3. Bodens kommun
4. Bräcke diakoni
5. Coompanion
6. Ersta diakoni
7. Falu kommun
8. Famna
9. Folkbildningsrådet
10. Forum – idéburna organisationer med social inriktning
11. Fremia
12. Friskolornas riksförbund
13. Funktionsrätt Sverige
14. Företagarna
15. Förvaltningsrätten i Falun
16. Förvaltningsrätten i Malmö
17. Förvaltningsrätten i Umeå
18. Göteborgs kommun
19. Hammarö kommun

Telefonväxel: 08-405 10 00

Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Jakobsgatan 24
E-post: fi.registrator@regeringskansliet.se

20. Haparanda kommun
21. Hela människan
22. Hjo kommun
23. Hyllie Park
24. Håbo kommun
25. Härjedalens kommun
26. Idéburna skolors riksförbund
27. Kammarkollegiet
28. Kammarrätten i Stockholm
29. Karlskrona kommun
30. Knivsta kommun
31. Konkurrensverket
32. Krokoms kommun
33. Linköpings kommun
34. Ljusdals kommun
35. Lomma kommun
36. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor
37. Mölndals kommun
38. Mörbylånga kommun
39. Nationell samverkan för psykisk hälsa
40. Nätverket mot cancer
41. Pensionärernas riksorganisation
42. Regelrådet
43. Region Dalarna
44. Region Norrbotten
45. Region Skåne
46. Region Stockholm
47. Region Västerbotten
48. Reningsborg
49. Riksförbundet för sexuell upplysning

50. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
51. Robertsfors kommun
52. Ronneby kommun
53. Rädda barnen
54. Rörelsefolkskolornas intresseorganisation
55. Sandvikens kommun
56. Skellefteå kommun
57. Skoopi
58. Skyddsvärnet anno 1910
59. Smedjebackens kommun
60. Socialstyrelsen
61. SPF Seniorerna
62. Stockholms stadsmission
63. Strömstads kommun
64. Studieförbunden
65. Svenska kyrkan
66. Svenska Röda korset
67. Svenska vård
68. Sveriges frivilligcentraler
69. Sveriges föreningar
70. Sveriges Kommuner och Regioner
71. Sveriges kristna råd
72. Sveriges offentliga inköpare
73. Sveriges riksidrottsförbund
74. Sveriges stadsmissioner
75. Tjörns kommun
76. Umeå kommun
77. Upphandlingsmyndigheten
78. Unizon
79. Vaxholms kommun

80. Vetlanda kommun
81. Vänersborgs kommun
82. Ödeshögs kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 23 oktober 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2026/01570 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Simon Isaksson
Kanslirå d

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-09-22

§ 298

Diarienr: KS-2026/00687

Svar på remiss: Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa yttrande enligt fritidsnämndens och kulturnämndens förslag och översända det till Finansdepartementet.

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har remitterat promemorian *Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer* (Fi2026/01570). Promemorian innehåller förslag till ändringar i lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer och förordningen (2022:903) om registrering av idéburna organisationer. Syftet med förslagen är att öka antalet organisationer som registreras i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer.

I promemorian föreslås bland annat att:

- samtliga idéburna organisationer ska kunna registreras i registret oavsett om de bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- begränsningar avseende värdeöverföringar endast ska gälla organisationer som bedriver eller avser att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet
- registret ska utökas med uppgifter om organisationernas verksamhetsområden och huvudsakliga verksamhetsorter
- den tid under vilken begränsningar avseende värdeöverföringar gäller efter avregistrering ska förkortas från fem till tre år
- kravet på årlig rapportering av värdeöverföringar ska avskaffas
- nuvarande straffbestämmelse för överträdelser ska tas bort

- Kammarkollegiet ska ges möjlighet att ingripa genom varning eller avregistrering.

De föreslagna lag- och förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Stadsledningskontoret har inhämtat yttrande från kulturnämnden och fritidsnämnden. Individ- och familjenämnden avstår från att yttra sig.

Yttrande
Umeå kommun har tagit del av promemorians förslag och bedömer att dessa i huvudsak syftar till att förenkla regelverket samt öka möjligheterna för idéburna organisationer att registrera sig i Kammarkollegiets register.

Umeå kommun har inga invändningar mot de föreslagna förändringarna och har inte identifierat några negativa konsekvenser för våra verksamhetsområden eller för de idéburna organisationer som verkar inom kommunen. Umeå kommun tillstyrker därför promemorians förslag i sin helhet.

Beslutsunderlag

Remissen
Kulturnämndens yttrande
Fritidsnämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
Finansdepartementet senast den 23 oktober 2026.
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se**.**
Ange diarienummer Fi2026/01570 och remissinstansens namn

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-21

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00459

Remiss: Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet (SOU 2026:24)

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att avge remissvar enligt nedanstående remissvar.

Ärendebeskrivning
Regeringen beslutade den 8 maj 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera effekterna av utökade möjligheter till frivillig beskattning för mervärdesskatt vid uthyrning av lokaler och bedöma om en sådan utökning är lämplig. I uppdraget ingick också att bedöma hur de svenska reglerna om justering av tidigare gjorda avdrag för investeringsvaror bör ändras för att bli förenliga med EU-rätten och ta ställning till om det bör införas en möjlighet till frivillig beskattning för mervärdesskatt vid överlåtelse av fastigheter.
Utredningen, som fick namnet **Utredningen om utökade möjligheter till frivillig beskattning för mervärdesskatt avseende fastigheter (Fi 2024:02)**, överlämnade i mars 2026 sitt slutbetänkande **Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet (SOU 2026:24)**.
Umeå kommun fick möjlighet att lämna in remissvar. Remissvaret har sammanställts av kommunstyrelsen efter att tekniska nämnden lämnat in sitt yttrande.

Umeå kommun delar utredarens bedömning att möjligheten till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler inte bör utökas.

Umeå kommun har inget i sak att erinra mot att en möjlighet till frivillig beskattning införs för överlåtelser av fastigheter. Begränsningarna i utredningsdirektivet får dock betydande konsekvenser. Umeå kommun anser därför att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda, det som inte omfattats av denna utredning, innan nu föreslagna ändringar träder i kraft. Avsaknaden av övergångsbestämmelser bör i detta sammanhang noteras. Se bilaga 1.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00459

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Remissvar av betänkandet Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet (SOU 2026:24)

Beredningsansvariga

Maria Edlund

Beslutet ska skickas till

Beslut samt Bilaga 1 skickas till Finansdepartementet senast 27:e oktober enligt nedan:

fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till oliver.sparrings@regeringskansliet.se.

Ange diarienummer Fi2026/00876 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Maria Edlund
Controller

Umeå [2026-10-13]

Finansdepartementet

Remissvar Umeå kommun SOU 2026:24

Umeå kommun delar utredarens bedömning att möjligheten till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler inte bör utökas.

Umeå kommun har inget i sak att erinra mot att en möjlighet till frivillig beskattning införs för överlåtelser av fastigheter. Begränsningarna i utredningsdirektivet får dock betydande konsekvenser. Umeå kommun anser därför att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda, det som inte omfattats av denna utredning, innan nu föreslagna ändringar träder i kraft. Avsaknaden av övergångsbestämmelser bör i detta sammanhang noteras.

Allmänt - Utredningens uppdrag och begränsningar

Den 8 maj 2024 beslutade regeringen att tillsätta en utredning (Kommittédirektiv 2024:46) med uppdraget att analysera effekterna av utökade möjligheter till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler.

Utredaren gavs också i uppdrag att bedöma hur mervärdesskattereglerna om justering av avdrag ska bli förenliga med EU-rätten. Utredaren fick i uppdrag att särskilt analysera effekterna av utökade möjligheter till frivillig beskattning vid överlåtelse av fastigheter.

Utredaren var dock förhindrad att göra några analyser eller lämna författningsförslag avseende skatteplikt vid överlåtelse av nya fastigheter. Utredaren var också förhindrad att lämna några författningsförslag som inskränker avdragsbegränsningen avseende stadigvarande bostad i 13 kap. 26 § mervärdesskattelagen (2023:200),ML.

I utredningens uppdrag ingick inte att analysera och föreslå särskilda justeringsregler i lag om viss mervärdesskatt för kommuner m.fl. (2005:807), LEMK.

Umeå kommun
Skolgatan 31A
901 84 Umeå

090-16 10 00 (växel)
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Umeå kommun:s synpunkter

Frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler

Utredaren har gjort bedömningen att möjligheten till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler inte bör utökas.

Av betänkandet framgår att kostnaderna för många aktörer blir för höga i förhållande till den nytta som kan finnas. I betänkandet dras slutsatsen att en utökad frivillig beskattning skulle medföra ökade kostnader för de privata företag som bedriver vård, skola och omsorg. De privata aktörernas ökade kostnader kan komma att övervältras på kommuner och regioner.

Umeå kommun delar därför utredarens bedömning att möjligheten till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler inte bör utökas.

Frivillig beskattning vid överlåtelser av fastigheter

I syfte att harmonisera nuvarande svenska justeringsregler med EU-rätten föreslås, med ikraftträdande 1 januari 2028, en möjlighet till frivillig beskattning vid överlåtelser av fastigheter som omfattas av undantaget från beskattning enligt 10 kap. 35 § ML. Möjligheten ska dock inte gälla överlåtelser av byggnader innan dessa tagits i bruk första gången (nya fastigheter), mark för bebyggelse eller annan obebyggd mark eller byggnader med stadigvarande bostäder.

Umeå kommun har inget i sak att erinra mot att en möjlighet till frivillig beskattning införs vid överlåtelser av fastigheter.

Begränsningarna i utredningsdirektivet får betydande konsekvenser. Umeå kommun anser därför att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda, det som denna utredning var förhindrad att utreda, innan nu föreslagna ändringar träder i kraft. Avsaknaden av övergångsbestämmelser bör i detta sammanhang noteras.

Umeå kommun har valt att nedan närmare endast kommentera vad utredaren varit förhindrad att utreda.

Överlåtelser av nya fastigheter

Möjligheten till frivillig beskattning omfattar inte överlåtelse av byggnader innan dessa tagits i bruk (nya fastigheter).

De nuvarande justeringsreglerna i ML innebär att investeringsmoms avseende fastighet kan föras vidare till köparen vid en fastighetsöverlåtelse. EU-domen C-787/18 *Sögård Fastigheter*

från 2020 har underkänt den svenska tillämpningen. Investeringsmomsen kan inte föras vidare till köpare.

Enligt momsdirektivet ska leverans av en byggnad *före* första besittningstagandet (en nyproduktion) beläggas med moms. Eftersom överlåtelser av nya fastigheter alltid beskattas aktualiseras inte bestämmelser om justering eller frivillig beskattning vid överlåtelser.

I samband med Sveriges EU-inträde förhandlades en rätt fram att behålla den nationella skattebefrielsen för överlåtelse även av nya fastigheter. Det svenska fastighetsundantaget är därför mer omfattande än EU:s. Med nuvarande justeringsregler i ML har det svenska mer omfattande undantaget saknat betydelse. Att det svenska fastighetsundantaget även omfattar nya fastigheter får nu, vid avskaffandet av möjligheten att föra investeringsmomsen vidare, betydelse och konsekvenser.

Antagandet, att uttagsbeskattningsreglerna i ML som gäller byggföretag leder till samma resultat som en obligatorisk skatteplikt i enlighet med momsdirektivet, har varit korrekt fram tills nu när justeringsreglerna i ML måste anpassa till vad som följer av EU-rätten. Eftersom de svenska justeringsreglerna har bedömts inte vara förenliga med EU-rätten, torde inte heller ML:s regler om uttagsbeskattning vara det.

Eftersom kommuner och regioner inte omfattas av uttagsbeskattningsreglerna för byggföretag blir konsekvenserna betydande för den som köper en av kommunen/regionen uppförd fastighet/infrastrukturanläggning. Kommuner/regioner ska återbetala erhållen momsersättning och denna kan inte föras vidare till köparen, vars anskaffningskostnad således blir belastad med moms.

Umeå kommun anser att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda det som denna utredning varit förhindrad att utreda. En anpassning av ML:s regler till vad som följer av EU-rätten måste innebära antingen
- att undantaget från skatteplikt för överlåtelser av nya fastigheter avskaffas, eller
- att särskilda justeringsregler för kommuner och regioner införs i LEMK. Eftersom momsersättning inte utgör mervärdesskatt skulle detta inte strida mot EU-rätten.

Överlåtelse av fastighet som innehåller bostad

Möjligheten till frivillig beskattning föreslås inte gälla för överlåtelser av byggnader som, förutom lokaler, även innehåller bostäder.

Avdragsbegränsningen för stadigvarande bostad har inte någon motsvarighet i momsdirektivet. Av artikel 176 andra stycket följer att Sverige tills vidare får behålla avdragsbegränsningen i enlighet med vad som gällde i svensk rätt vid tiden för EU- inträdet.

Det är dock inte tillåtet att utvidga tillämpningsområdet. Utredaren har därför varit förhindrad att lämna några författningsförslag som utökar avdragsrätten.

Risken för att en särskild reglering, som kan medföra att avdragsrätten utökas, talar enligt utredaren för att det inte bör vara möjligt att använda frivillig beskattning vid överlåtelse av en byggnad som innehåller stadigvarande bostad.

Ett stort antal fastigheter kommer därför inte omfattas av möjligheten att frivilligt beskatta överlåtelsen. Att förekomsten av enstaka bostäder, eller lokaler som bedöms utgöra stadigvarande bostäder, inte omfattas av den möjligheten framstår som oproportionerlig.

Enligt LEMK (4 §) äger avdragsbegränsningen för stadigvarande bostäder i ML inte tillämpning på kommunernas rätt till momsersättning för vissa boendeformer. Kommuner har t.ex. rätt till momsersättning vid uppförandet av ett särskilt boende. Om fastigheten överlåts inom justeringsperioden (10 år) får kommunen justera viss del av den erhållna ersättningen enligt nu gällande regelverk. Köparen får i sin tur rätt till avdrag för ingående skatt (vid antagandet att köparen är ett bolag), men inte för ingående skatt som avser de ytor som anses utgöra bostäder enligt ML - detta eftersom avdragsbegränsningen gäller mervärdesskatt men inte momsersättning.

Det nu föreliggande förslaget innebär att kommuner blir skyldiga att justera erhållen momsersättning, vilken inte ger rätt till avdrag hos köparen utan i stället påverkar priset på fastigheten.

Umeå kommun anser att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda det som denna utredning varit förhindrad att utreda. Umeå kommun anser att fastigheter som innehåller bostäder bör kunna omfattas av möjligheten till frivillig beskattning utan att avdragsbegränsningen för stadigvarande bostad påverkas. Om det inte anses vara möjligt bör avdragsförbudet för stadigvarande bostäder tas bort, eller i LEMK införas särskilda justeringsregler som inte medför någon förändring i förhållande till nuvarande reglering. Avdragsbegränsningen för stadigvarande bostäder i ML påverkas inte av en sådan lösning.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 319

Diarienr: KS-2026/00459

Svar på remiss: Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet SOU 2026:24

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att avge remissvar enligt nedanstående remissvar.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 8 maj 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera effekterna av utökade möjligheter till frivillig beskattning för mervärdesskatt vid uthyrning av lokaler och bedöma om en sådan utökning är lämplig. I uppdraget ingick också att bedöma hur de svenska reglerna om justering av tidigare gjorda avdrag för investeringsvaror bör ändras för att bli förenliga med EU-rätten och ta ställning till om det bör införas en möjlighet till frivillig beskattning för mervärdesskatt vid överlåtelse av fastigheter.
Utredningen, som fick namnet **Utredningen om utökade möjligheter till frivillig beskattning för mervärdesskatt avseende fastigheter (Fi 2024:02)**, överlämnade i mars 2026 sitt slutbetänkande **Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet (SOU 2026:24)**.
Umeå kommun fick möjlighet att lämna in remissvar. Remissvaret har sammanställts av kommunstyrelsen efter att tekniska nämnden lämnat in sitt yttrande.

Umeå kommun delar utredarens bedömning att möjligheten till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler inte bör utökas.

Umeå kommun har inget i sak att erinra mot att en möjlighet till frivillig beskattning införs för överlåtelser av fastigheter. Begränsningarna i utredningsdirektivet får dock betydande konsekvenser. Umeå kommun anser därför att det är nödvändigt att ytterligare utreda och åtgärda, det

som inte omfattats av denna utredning, innan nu föreslagna ändringar träder i kraft. Avsaknaden av övergångsbestämmelser bör i detta sammanhang noteras. Se bilaga 1.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Remissvar av betänkandet Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet (SOU 2026:24)

Beredningsansvariga

Maria Edlund

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Beslut samt Bilaga 1 skickas till Finansdepartementet senast 27:e oktober.
fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till
oliver.sparrings@regeringskansliet.se.
Ange diarienummer Fi2026/00876 och remissinstansens namn**.**

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-07-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00728

Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48

Förslag till beslut
Kommunstyrelsens beslutar

att avge yttrande gällande Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 enligt tjänsteskrivelsen

Ärendebeskrivning
Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butik trädde i kraft den 1 mars 2021. Lagen utökades år 2022 till att även omfatta bibliotek och badanläggningar, vilket innebar att lagen bytte namn till lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

Regeringen beslutade den 11 september 2025 att uppdra åt en särskild utredare att överväga vissa frågor rörande bland annat tillträdesförbud, preventiva vistelseförbud och nödvärn. I delbetänkandet har utredningen bland annat sett över hur lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek tillämpas. Utredningen har även prövat frågor om straffsanktionerade tillträdesförbud och lämnat förslag på hur regleringen kan göras mer effektiv.

- Tillträdesförbud ska kunna användas i fler typer av lokaler. Idag omfattas butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen vill även inkludera andra affärslokaler som är öppna för allmänheten.

- Det införs en föreslagen presumtionsregel vilket innebär om någon har begått ett brott i eller i anslutning till lokalen och brottet kan påverka verksamheten, ska tillträdesförbud meddelas. Idag krävs en framåtblickande bedömning av risken för nya brott eller allvarliga trakasserier.
- Även utan ett konstaterat brott ska förbud i förslaget kunna meddelas om personens tidigare beteende innebär risk för att personen kommer begå brott, trakasserar någon, eller väsentligen stör verksamheten.
- Polismyndigheten ska få möjlighet att besluta om tillfälliga

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00728

tillträdesförbud direkt på plats. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart men som längst i fyra veckor. Idag behöver en anmälan alltid ställas i första läge till åklagare som har att fatta beslut om tillträdesförbud.

Yttrade har lämnats av kulturnämnden och fritidsnämnden

Umeå kommuns yttrande

Fritidsnämnden har tagit del av utredningens förslag och ställer sig positiv till en förenklad möjlighet att förbjuda tillträde för personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler. Störningar, hotfulla situationer och brottsliga handlingar kan påverka såväl verksamhetens bedrivande som tryggheten för övriga besökare. En störning av verksamheten är ytterst en arbetsmiljöfråga för anläggningens personal samt värnande av besökarnas trygghet. Fritidsnämnden tillstyrker därför utredningens förslag.

Kulturnämnden har tagit del av promemorians förslag och ser positivt på en förenkling av möjligheten att förbjuda tillträde till personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler, såsom biblioteken. Detta främst med anledning av att sådana störningar ytterst är en arbetsmiljöfråga för bibliotekens personal, samtidigt som besökarnas trygghet ska värnas.

I förslaget anges att det inte finns någon begränsning rörande vad som säljs respektive tillhandahålls i de olika lokaliteterna. Detta innebär att annan verksamhet som vanligtvis bedrivs i exempelvis bibliotekens lokaler inte faller utanför lagens tillämpningsområde. Således bör det tolkas att även övriga verksamheter i ett exempelvis kulturhus, omfattas av lagstiftningen, vilket nämnden ser som viktigt.

Nämnden vill dock framhålla vikten av bibliotekens öppna och demokratiska uppdrag som fastställs i bibliotekslagen (2013:801) och som bygger på principen om tillgänglighet för alla. Det är angeläget att lagen om tillträdesförbud inte tillämpas så att tillgängligheten för allmänheten påverkas negativt.

Kulturnämnden vill också betona betydelsen av preventiva insatser inom ramen för frågan. Resurser till och samverkan med socialförvaltning, vården, skola, polisen och civilsamhället med flera är den främsta insatsen för att förhindra de problem som lagstiftningen syftar till att begränsa.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00728

Beslutsunderlag

Kulturnämndens yttrande 2026 § 57
Fritidsnämndens yttrande 2026 § 53
Delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud

Beredningsansvariga

Olov Häggström

Beslutet ska skickas till

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 9 november 2026. Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L5@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2026/01671 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Förnamn, Efternamn	Olov Häggström
Befattning	Utredare

Tillträdesförbud

Delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:48

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1579-2 (tryck)
ISBN 978-91-525-1580-8 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 11 september 2025 att uppdra åt en särskild utredare att överväga vissa frågor rörande bl.a. tillträdesförbud, preventiva vistelseförbud och nödvärn. I den förstnämnda delen, som redovisas i detta delbetänkande, har utredningen haft att göra bl.a. en genomgång av tillämpningen av lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, ta ställning i vissa frågor om regleringen om straffsanktionerade tillträdesförbud och lämna förslag till en mer effektiv reglering.

Till särskild utredare förordnades den 11 september 2025 justitierådet Petter Asp.

Som sekreterare i utredningen anställdes den 12 september 2025 rättssakkunnige Henrik Starfelt.

Den 17 september 2025 förordnades rättssakkunnige, numera kanslirådet, Filip Lindström (Justitiedepartementet) som sakkunnig i utredningen och som experter biträdande rättschefen Marie Skåninger (Åklagarmyndigheten), poliskommissarien Kristian Malzoff (Polismyndigheten), utredaren Anna Öström (Brottsförebyggande rådet), juristen Petra Bergendahl (Socialstyrelsen), advokaten Ulrik Smedberg och hovrättsrådet Hedvig Trost (Svea hovrätt). Den 29 september 2025 entledigades Anna Öström från uppdraget att vara expert i utredningen och samtidigt förordnades i hennes ställe utredaren Lina Fjelkegård (från samma myndighet).

Arbetet har bedrivits i nära samråd med experterna och den sakkunnige, varför vi-form används i betänkandet. Experterna och den sakkunnige har också ställt sig bakom de redovisade förslagen och övervägandena. Skilda uppfattningar i enskildheter och beträffande enskildheter har förekommit utan att detta har behövt komma till särskilt uttryck i delbetänkandet. I arbetet har utredningen kunnat

beakta lagstiftning och andra förhållanden fram till mitten av april 2026.

Utredningen, som antagit namnet Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud (Ju 2025:18), får härmed överlämna delbetänkandet *Tillträdesförbud*, SOU 2026:48.

Arbetet fortsätter nu i enlighet med kommittédirektiven.

Stockholm i juni 2026

Petter Asp

Henrik Starfelt

Innehåll

Förkortningar 9

Sammanfattning 11

Summary 17

1 Författningsförslag 23

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek 23

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek 29

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister 31

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister 35

1.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 36

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen 37

2 Utredningens uppdrag och genomförande 39

2.1 Utredningsuppdraget 39

2.2 Arbetet 40

2.3 Delbetänkandets disposition 40

3 Bakgrund 43

3.1 Inledning 43

3.2 Rätten att vistas på allmän plats 44

3.3 Inskränkningar i rätten att vistas på allmän plats 45

3.4 Översikt av det tidigare lagstiftningsarbetet 49
3.4.1 Portförbuden och NJA 1995 s. 84 49
3.4.2 Trygghetsutredningens förslag 50
3.4.3 Den första bearbetningen av förslagen 51
3.4.4 Den andra bearbetningen av förslagen 52
3.4.5 Förslag utarbetade till följd av lagrådsyttrandet 57
3.4.6 Egendomsskyddsutredningens förslag 63
3.4.7 Utredningen inför tillträdesförbudslagen 66
3.4.8 Ändringar i 4 kap. 6 § brottsbalken 68

3.5 Gällande reglering om tillträdesförbud 70
3.5.1 Inledning 70
3.5.2 Tillträdesförbudslagen 71

3.6 Utblick mot några nordiska rättssystem 78
3.6.1 Finland 78
3.6.2 Norge och Danmark 79

3.7 Problembild avseende den nuvarande tillträdesförbudsregleringen 80
3.7.1 Inledning 80
3.7.2 Handelsbranschen är särskilt brottsutsatt 82
3.7.3 Något om brottslighetens konsekvenser 83

4 Straffsanktionerade tillträdesförbud 87

4.1 Inledning 87

4.2 Genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen 89
4.2.1 Grundläggande statistik 89
4.2.2 Skillnader i tillämpningen? 91
4.2.3 Statistik avseende överträdelser av förbuden 93
4.2.4 Motivering av beslut 95
4.2.5 Betydelsen av tidigare brottslighet inom ramen för riskbedömningen 98
4.2.6 Uppgifter om längden av tillträdesförbud m.m. 99

4.3 Utgångspunkter för en översyn 99
4.3.1 Bör eventuella ändringar ske i lagstiftningen om olaga intrång eller i reglerna om tillträdesförbud? 99
4.3.2 Tillträdesförbudslagen bör bättre återspegla den principiella bestämmanderätten 104
4.3.3 Vilka platser bör ett förbud kunna avse? 105
4.3.4 En presumtion för tillträdesförbud vid brott 108
4.3.5 En mer nyanserad riskbedömning 110
4.3.6 En möjlighet att besluta om tillträdesförbud för personer under 15 år? 112
4.3.7 En förlängd längsta giltighetstid för förbuden? 113
4.3.8 En möjlighet att fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud 115
4.3.9 En ändrad straffskala? 118
4.3.10 Det utvidgade system för tillträdesförbud som föreslås är befogat 119

5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser 121

5.1 Ikraftträdande 121

5.2 Övergångsbestämmelser 121

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

6 Konsekvenser 123

6.1 Inledning 123

6.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet 124

6.3 Ekonomiska konsekvenser 126

6.4 Övriga konsekvenser och utvärdering 128

7 Författningskommentar 133

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek 133

7.2 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek 149

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister 150

7.4 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister 152

7.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 153

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen 153

Referenser 155

BILAGOR 161

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2025:82 163

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2026:61 179

Bilaga 3 Överväganden oavsett ställningstagande i sak m.m. .. 181

Bilaga 4 Åklagare som intervjuats 197

Förkortningar

Bet.	Betänkande
Ds	Departementsserien
Europadomstolen	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
Europakonventionen	Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, med de tillägg och ändringar som gjorts genom de protokoll som Sverige ratificerat
EU:s dataskyddsförordning	Europaparlamentets och rådets förordning (EU 2016/679) av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG
EUT C	Europeiska unionens officiella tidning, C-serien
FN	Förenta nationerna
FN:s barnrättskonvention	Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter
HD	Högsta domstolen
JO	Riksdagens ombudsmän
Kap.	Kapitel i författningar
Kontaktförbudslagen	Lag (1988:688) om kontaktförbud

LBK	Lovbekendtgørelse
LRF	Lantbrukarnas Riksförbund
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RP	Regeringens proposition[1]
rd	Riksdagen[2]
Rskr.	Riksdagsskrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar
Tillträdesförbudslagen	Lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek
Tillträdesförbudslagarna	Tillträdesförbudslagen och lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang

[1] Avser Finlands regerings proposition till Finlands riksdag.
[2] Avser Finlands riksdag.

Sammanfattning

Uppdraget m.m.

Den del av utredningens uppdrag som redovisas i detta delbetänkande omfattar regleringen av straffsanktionerade tillträdesförbud till för allmänheten öppna lokaler, däribland butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen har haft att överväga om möjligheterna till sådana förbud bör utökas och i så fall om det bör ske genom en utvidgning av straffansvaret för olaga intrång eller ändringar av tillträdesförbudslagen eller genom en kombination, samt att ta ställning i vissa frågor rörande tillträdesförbudslagen – bl.a. om den längsta giltighetstiden av förbuden bör förlängas, om interimistiska beslut om förbud bör möjliggöras och om lagens straffskala bör skärpas. I enlighet med uppdraget i denna del har utredningen även gjort en genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen.

Utredningen har följaktligen haft att göra bedömningar och lämna förslag i en rad olika frågor. De mest centrala av de förslag som följer av utredningens ställningstaganden i sak och de huvudsakliga skälen för dessa förslag kan sammanfattas på följande sätt.

Möjligheterna att utfärda tillträdesförbud bör utökas

Med ägande-, nyttjande- eller liknande rätt till en lokal följer som utgångspunkt också en rätt att bestämma över lokalen och om vem som får inträda och vistas i den. Denna bestämmanderätt får emellertid ett mycket begränsat genomslag rent straffrättsligt. En person som exempelvis av ägaren nekas tillträde eller ombeds lämna en fritt tillgänglig butik riskerar som regel inte straffansvar för olaga intrång enligt 4 kap. 6 § brottsbalken om denne ändå beträder eller fortsätter att vistas i butikslokalen. Det beror på att butiker som är öppna för all-

mänheten faller utanför den straffbestämmelsens tillämpningsområde (Se ”Skrantahallen” NJA 1995 s. 84). Detsamma torde vara fallet med andra för allmänheten öppna lokaler.

Tillträdesförbudslagens tillkomst får ses i ljuset av det sagda – ytterst syftar dess bestämmelser till att kompensera för det förhållandet att straffbestämmelsen om olaga intrång inte kan användas i relation till lokaler som är öppna för allmänheten. Samtidigt är förutsättningarna för att meddela ett tillträdesförbud mycket restriktiva i jämförelse med vad som skulle ha gällt om lokaler av detta slag hade omfattats av bestämmelsen om olaga intrång. Utredningen menar, bl.a. i ljuset av det nu sagda, att den grundläggande rätten att bestämma över sin lokal i större utsträckning bör återspeglas i tillträdesförbudsregleringen eller – om man så vill – att möjligheterna bör utökas för den med bestämmanderätt över en lokal att tillse att personer ur allmänheten inte har tillträde till lokalen.

Utökningarna bör ske genom ändringar av tillträdesförbudslagen

Det kan tyckas vara näraliggande att låta bestämmanderätten få genomslag i brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång, genom att utvidga den så att ägaren, nyttjaren eller liknande rådighetshavare till en lokal får utfärda egna tillträdesförbud – ett slags privata normer som staten sedan skyddar med straffrättsliga medel.

Bestämmelsen är dock primärt utformad med sikte på andra typer av situationer än de där någon går in i en lokal som hålls öppen för allmänheten. Till det kommer att en utvidgning på det nu beskrivna sättet kommer att möta åtskilliga praktiska och lagtekniska frågor – bl.a. om hur länge besluten om förbud ska kunna gälla, om vem som ska vara behörig att meddela besluten och om hur besluten ska göras kända för den berörde – vilka inte låter sig regleras i sådana generella och syntetiskt utformade straffbestämmelser som finns i brottsbalken. Vidare skulle legitima intressen med avseende på den förbudsaktuella parten kunna trädas för när om man bygger lagstiftningen helt kring den enskilde ägarens etc. bestämmanderätt över en lokal, exempelvis intresset av att motverka diskriminering och – när det gäller dagligvaruhandeln på mindre orter – var och ens intresse av att kunna handla livsmedel.

Sammanfattningsvis är tillträdesförbud till öppna lokaler en särskild typ av förbud som bäst hanteras genom särskilt utformad lagstiftning, dvs. inom ramen för tillträdesförbudslagen.

Tillträdesförbudslagens tillämpningsområde vidgas

Ett tillträdesförbud kan nu enbart avse en butik, dvs. en lokal i vilken den huvudsakliga verksamheten är försäljning av varor, en badanläggning eller ett bibliotek. Dagens reglering framstår som påtagligt kasuistisk – särskilt som lagen omfattar butiker men inte lokaler där tjänster försäljs – och det utan goda skäl.

Utredningen föreslår att tillträdesförbudslagens tillämpningsområde vidgas till att omfatta även andra affärslokaler än butiker, så att lagens skydd kan tillkomma inte bara butiker utan alla lokaler där varor, tjänster eller en kombination av dessa erbjuds i affärssyfte till allmänheten – exempelvis kaféer, restauranger, frisörsalonger, banker, uthyrningsfirmor, hotell och varuhus (även om flera näringsidkare säljer varor och tjänster i lokalen).

En presumtionsregel om förbud införs och riskbedömningen renodlas

Det nu gällande tillträdesförbudsinstitutet vilar på ett visst tillvägagångssätt, som anvisas i tillträdesförbudslagen, för att bedöma risken för att en förbudsaktuell person ska agera i strid med lagens skyddsintressen. Enligt lagens bestämmelser kan ett förbud meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en risk för att den förbudsaktuella personen begår brott i en lokal som lagen omfattar eller allvarligt trakasserar någon som befinner sig där. Vad avser just bibliotek kan en risk för vissa ytterligare slags ageranden där också rendera ett förbud.

Dessa regler ändras för att bättre överensstämma med lokalägarens eller nyttjanderättshavarens bestämmanderätt över sin en egen lokal. Detta sker genom att den nuvarande hjälpregeln om att tidigare brottslighet särskilt ska beaktas vid riskbedömningen ersätts av en presumtionsregel, runt vilken det nya förbudsinstitutet konstrueras. Enligt denna regel ska tillträdesförbud som huvudregel meddelas en person som har begått ett brott i eller i anslutning till en lokal som omfattas

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

av lagen och som kan påverka verksamheten där. Detta gäller under förutsättning att en ansökan eller anmälan om förbud görs med anledning av brottet och inte särskilda skäl talar mot ett förbud. Presumtionsregeln syftar till att underlätta bedömningen av förbudsfrågan i situationer i vilka det från början står klart att det finns sakliga skäl bakom den önskan om tillträdesförbud som ägaren eller nyttjanderättshavaren ger uttryck för genom att begära ett sådant förbud.

I situationer där presumtionsregeln inte är tillämplig kan förbud meddelas med stöd av en ny generell regel som, liksom dagens reglering, bygger på en riskbedömning. Enligt denna regel får förbud meddelas vid en risk – som i motsats till vad som nu gäller inte behöver vara grundad i några särskilda omständigheter – för att den förbudsaktuella personen i eller i anslutning till en lokal som omfattas av lagen begår brott, trakasserar någon eller väsentligen stör verksamheten som bedrivs i lokalen. Riskbedömningen tar utgångspunkt i den förbudsaktuella personens beteende på den plats som är i fråga. Det bör räcka med att ett förbudsrelevant agerande upprepas inom en inte alltför lång tidsrymd för att en risk ska anses föreligga.

Interimistiska beslut om tillträdesförbud möjliggörs

Det är angeläget – både utifrån förbudens preventiva effekt och lokalinnehavarnas förtroende för rättsväsendets förmåga att hantera de problemsituationer som förekommer – att den förbudsrelevanta brottsligheten i klara fall kan mötas av en reaktion på plats.

Nya bestämmelser införs därför som innebär att polismän – om en företrädare för en lokal begär det – får meddela interimistiska beslut om tillträdesförbud. Dessa gäller omedelbart och fram till att förbudsfrågan avgörs av åklagare, men som längst i fyra veckor. En polisman kan utfärda ett sådant tillfälligt förbud direkt vid ett ingripande mot en person i eller i anslutning till en lokal som lagen omfattar, under förutsättning att det står klart att personen har begått en straffbelagd gärning på platsen och att det är sannolikt att åklagaren kommer att meddela ett tillträdesförbud med stöd av presumtionsregeln.

Handläggningen av de tillfälliga tillträdesförbuden särregleras, men i övrigt gäller lagens generella bestämmelser om delgivning, straffansvar m.m. för såväl de tillfälliga förbuden som de förbud som meddelas av åklagare.

168/996

Författningsförslag oavsett ställningstagande i sak

I uppdraget finns en fråga i vilken utredningen har haft att lämna författningsförslag oavsett ställningstagande i sak. Detta förslag redovisas i bilaga 3 (se även redogörelsen i kapitel 2).

Summary

The remit etc.

The part of the inquiry's remit outlined in this interim report concerns the regulation of punishable prohibition of access to premises that are open to the public, including shops, bathing facilities and libraries. The inquiry has been tasked with considering whether the possibilities for such prohibitions should be expanded, and if so, whether this should be done by expanding the criminal responsibility for unlawful intrusion or by amending the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries (2021:34), or through a combination thereof. The inquiry has also been tasked with considering certain questions concerning the Act, including whether the maximum duration of prohibitions should be extended, whether interim decisions on prohibitions should be possible, and whether the Act's penalty scale should be more severe. In this part of the remit, the inquiry has also reviewed the application of the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries.

The inquiry has thus been tasked with making assessments and presenting proposals on a number of different issues. The most significant of the proposals based on the inquiry's positions on the substance and the primary reasons for those proposals can be summarised as follows.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Possibilities to issue prohibitions of access should be expanded

As a basic rule, ownership rights, tenure rights or similar rights pertaining to premises also entail a right to decide how the premises are used and who may enter and stay on them. Nevertheless, this right to decide has very little practical effect under criminal law. For example, if the owner of a freely accessible shop denies an individual access to the shop or asks them to leave, and they enter anyway or remain on the premises, they are not ordinarily at risk of being held criminally responsible for unlawful intrusion under Chapter 4, Section 6 of the Swedish Criminal Code. This is because shops that are open to the public do not fall within the scope of the criminal provision (see Skrantahallen, NJA 1995 p. 84). The same is likely to be the case for other premises that are open to the public.

The establishment of the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries may be viewed in light of the above – its provisions ultimately aim to make up for the fact that the criminal provision on unlawful intrusion cannot be applied to premises that are open to the public. At the same time, the conditions for issuing a prohibition of access are very restrictive in comparison with what would apply if premises of this type had been covered by the provision on unlawful intrusion. In light of the above, the inquiry finds that the fundamental right to decide how one's premises are used should be better reflected in the regulations on prohibitions of access or – if preferred – the possibilities for those with a right to decide how premises are used to ensure that individual members of the public do not have access to the premises should be expanded.

Expansions should take place through amendments to the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries

It may seem logical to establish the right to decide in the Swedish Criminal Code provision on unlawful intrusion by expanding it so that the owner, usufructuary or similar person with the right to decide how premises are used may issue a prohibition of access – a sort of private 'rules' that the state can then enforce through criminal law.

172/996

However, the provision was drafted primarily with a view to situations that differ from those in which someone enters premises that are open to the public. Moreover, the aforementioned type of expansion would encounter numerous practical and legal questions – e.g. how long prohibition decisions should be able to apply, who should be authorised to issue decisions and how the affected individuals would be notified of such decisions – which cannot be regulated under criminal provisions that are as generally and abstractly formulated as those in the Swedish Criminal Code. Moreover, legitimate interests of the subject of the prohibition could arise if the legislation were built entirely around the right of individual owners etc. to decide how premises are used, such as the interest of counteracting discrimination and – as regards food retail in smaller towns – every individual's interest in being able to buy food.

In summary, a prohibition of access to open premises is a special type of prohibition that is best dealt with through specifically formulated legislation, i.e. within the framework of the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries.

Expanded scope of the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries

Currently, a prohibition of access may only concern a shop (i.e. premises in which the primary activity is the sale of goods), bathing facility or library. The current arrangement seems highly casuistic – particularly because the Act covers shops but not premises where services are sold – for no good reason.

The inquiry proposes that the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries be expanded to also cover commercial premises other than shops, whereby the protection under the Act could be afforded not only to shops but to all premises on which goods, services or a combination thereof are offered to the public for commercial purposes – e.g. cafes, restaurants, hairdressing salons, banks, rental services companies, hotels and department stores (including premises on which multiple business operators sell goods and services).

Introduction of a presumption rule on prohibitions and refinement of the risk assessment

The currently applicable system for prohibition of access is based on a certain approach, as outlined in the Act on Prohibitions of Access to Shops, Bathing Facilities and Libraries, in assessing the risk that a subject of a prohibition will act in violation of the Act's protective interests. Under the provisions of the Act, a prohibition can be issued if, due to special circumstances, there is a risk that the subject of a prohibition will commit an offence on premises covered by the Act or seriously harass someone there. As regards libraries, in particular, the risk that certain other types of conduct will take place there can also merit a prohibition.

These rules should be amended to better correspond to the right of the premises' owner or usufructuary to decide how the premises are used. This should be achieved by replacing the current guideline – that previous crime is to be given particular consideration in the risk assessment – with a presumption rule around which the new prohibition system is constructed. According to this rule, a prohibition of access should ordinarily be issued to an individual who has committed an offence on or adjacent to premises covered by the Act that can impact the activities there. This applies provided that an application for prohibition has been filed based on the offence and there are no special grounds for not issuing a prohibition. The presumption rule aims to facilitate the assessment of a prohibition in situations where it is clear from the outset that there are objective grounds on which the owner or usufructuary is requesting a prohibition of access.

For situations in which the presumption rule is not applicable, a prohibition can be issued pursuant to a new general rule that, like the current regulations, is based on a risk assessment. According to this rule, a prohibition may be issued when there is a risk – which, unlike now, does not have to be based on any special circumstances – that on or adjacent to premises covered by the Act, the subject of a prohibition will commit an offence, harass someone or seriously disturb the activities conducted on the premises. The starting point for the risk assessment is the conduct of the subject of a prohibition in the location in question. Repeated actions meriting a prohibition within a reasonable timeframe should be sufficient to substantiate that there is a risk.

Enabling interim decisions on prohibition of access

It is necessary – from the point of view of both the preventive effect of prohibitions and the confidence of owners of premises in the judicial system's ability to address problematic situations – to be able to tackle crime that warrants a prohibition, in clear-cut cases, by means of an immediate reaction.

New provisions should therefore be introduced to enable police officers – where requested by a representative of the premises – to issue interim decisions on prohibition of access. These would apply with immediate effect and until the question of a prohibition has been settled by a prosecutor, but no longer than four weeks. A police officer could issue such an interim prohibition immediately when taking action against an individual on or adjacent to premises covered by the Act, provided that it is clear that the individual has committed a punishable offence there, and it is likely that the prosecutor will issue a prohibition of access pursuant to the presumption rule.

The processing of an interim prohibition of access would be subject to special rules; otherwise, the Act's general provisions on service, criminal responsibility, etc. apply to both interim prohibitions and those issued by a prosecutor.

Legislative proposal regardless of position on the substance

The remit includes a question on which the inquiry is tasked with submitting a legislative proposal regardless of its position on the substance. The proposal is outlined in annex 3 (see also the account in chapter 2).

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek[1]

dels att rubriken till lagen ska ha följande lydelse,

dels att nuvarande 2 a § ska betecknas 4 §, 3–12 §§ ska betecknas 5–14 §§ och nuvarande 13–24 §§ ska betecknas 19–30 §§,

dels att 1 och 2 §§ och de nya 8, 14, 21, 29 och 30 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 3, 15, 16, 17 och 18 §§, av följande lydelse,

dels att det före 15 § ska införas en rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Lag om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek	**Lag om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek**
	1 §[2]
Enligt denna lag får en person förbjudas att få tillträde till och vistas i en butik, en badanläggning eller ett bibliotek, där verksamhet bedrivs som riktar sig till allmänheten (tillträdesförbud).	Enligt denna lag får en person förbjudas att få tillträde till och vistas i en butik, *en annan affärslokal*, en badanläggning eller ett bibliotek, där verksamhet bedrivs som riktar sig till allmänheten (till-

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2022:406.
[2] Senaste lydelse 2022:406.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

trädesförbud).

Tillträdesförbud får inte avse den som är under femton år.

Lagen påverkar inte den rätt som tillkommer den som förfogar över platsen att begränsa tillträdet till denna.

2 §[3]

En person *kan få tillträdesförbud, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att han eller hon kommer att begå brott i butiken, badanläggningen eller biblioteket eller allvarligt trakassera någon som befinner sig där. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om personen tidigare har begått brott på eller i anslutning till platsen. Brott som personen har begått före femton års ålder får inte beaktas.*

En person kan även i annat fall än som avses i första stycket få tillträdesförbud till ett bibliotek, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att han eller hon kommer att väsentligt störa verksamheten där eller orsaka betydande skada på bibliotekets egendom.

Om syftet med ett tillträdesförbud kan tillgodoses genom en mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Tillträdesförbud får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt

En person *som har begått ett brott i eller i anslutning till en butik, en annan affärslokal, en badanläggning eller ett bibliotek ska, om brottet kan påverka den verksamhet som bedrivs där, meddelas tillträdesförbud, om frågan om förbud tas upp efter en ansökan eller en anmälan som har gjorts med anledning av brottet och inte särskilda skäl talar mot ett tillträdesförbud.*

Ett tillträdesförbud avseende en sådan lokal som avses i första stycket får också meddelas om det annars på grund av personens beteende i eller i anslutning till lokalen bedöms finnas en risk för att han eller hon där kommer att

1. begå brott,

2. trakassera någon, eller

3. väsentligen störa verksamheten.

Brott som en person har begått före femton års ålder får inte beaktas vid bedömningen av om tillträdesförbud ska meddelas.

[3] Senaste lydelse 2022:406.

som åtgärden innebär för den enskilde.	
	3 § *Om syftet med ett tillträdesförbud kan tillgodoses genom en mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.* *Tillträdesförbud får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.*
6 §[4]	*8 §*
Allmän åklagare prövar frågor om tillträdesförbud. En fråga om tillträdesförbud tas upp på skriftlig ansökan av en företrädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket. En fråga om tillträdesförbud tas också upp på anmälan av Polismyndigheten. En sådan anmälan får dock göras endast efter samtycke från en företrädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket. Polismyndigheten är inte part i det ärende som anmälan gett upphov till.	En fråga om tillträdesförbud tas upp på skriftlig ansökan av en företrädare för butiken, *affärslokalen*, badanläggningen eller biblioteket. En fråga om tillträdesförbud tas också upp på anmälan av Polismyndigheten. En sådan anmälan får dock göras endast efter samtycke från en företrädare för butiken, *affärslokalen*, badanläggningen eller biblioteket. Polismyndigheten är inte part i det ärende som anmälan gett upphov till.

[4] Senaste lydelse 2022:406.

12 §[5]

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud som har fattats av åklagaren eller domstolen. Åklagaren får dock utvidga ett förbud endast om det begärs av en företrädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket.

14 §

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud som har fattats av åklagaren eller domstolen. Åklagaren får dock utvidga ett förbud endast om det begärs av en företrädare för butiken, *affärslokalen*, badanläggningen eller biblioteket.

Åklagaren får inte häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud om förbudet är föremål för domstolsprövning.

Tillfälliga tillträdesförbud

15 §

En polisman får, om en företrädare för lokalen begär det, meddela ett tillfälligt tillträdesförbud mot en person i samband med ett ingripande mot personen i eller i anslutning till en lokal som omfattas av denna lag, om

1. personen har begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen, och

2. det är sannolikt att förutsättningarna för att meddela ett förbud med stöd av 2 § första stycket föreligger.

16 §

Innan ett beslut om ett tillfälligt förbud meddelas, ska den som förbudet avses gälla få tillfälle att yttra sig.

[5] Senaste lydelse 2022:406.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Vid handläggningen av en fråga om tillfälligt tillträdesförbud gäller i tillämpliga delar 10 § andra och tredje styckena och 13 § i denna lag.

17 §

Ett beslut om tillfälligt tillträdesförbud ska vara skriftligt och ange

1. parterna,

2. förbudets innebörd och omfattning samt när det upphör att gälla,

3. skälen för beslutet,

4. de bestämmelser som åberopas,

5. vad som kan bli följden av att bryta mot förbudet, och

6. möjligheterna att begära omprövning av beslutet.

18 §

Meddelar polismannen ett beslut om tillfälligt tillträdesförbud ska han eller hon samtidigt göra en anmälan om tillträdesförbud till åklagaren. Ett tillfälligt förbud gäller omedelbart och till dess att frågan avgörs av åklagaren, men som längst fyra veckor.

Ett tillfälligt förbud får hävas av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten utsett, eller av åklagaren.

15 §[6]

Har åklagaren beslutat om tillträdesförbud är han eller hon skyldig att på begäran av en före-

21 §

Har åklagaren beslutat om tillträdesförbud är han eller hon skyldig att på begäran av en före-

[6] Senaste lydelse 2022:406.

181/996

trädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket föra dess talan vid domstolen, om inte särskilda skäl talar mot det.

trädare för butiken, *affärslokalen*, badanläggningen eller biblioteket föra dess talan vid domstolen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Domstolen ska begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

23 §[7]

Personuppgifter som avses i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) får behandlas i den verksamhet som bedrivs i den butik eller badanläggning eller det bibliotek som anges i beslutet om tillträdesförbud om det behövs för att förhindra eller upptäcka överträdelse av tillträdesförbudet.

29 §

Personuppgifter som avses i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) får behandlas i den verksamhet som bedrivs i den butik, *affärslokal* eller badanläggning eller det bibliotek som anges i beslutet om tillträdesförbud om det behövs för att förhindra eller upptäcka överträdelse av tillträdesförbudet.

24 §

Behandling av personuppgifter med stöd av *23* § får inte ske efter det att tillträdesförbudets giltighetstid löpt ut eller om tillträdesförbudet dessförinnan upphävts.

30 §

Behandling av personuppgifter med stöd av *29* § får inte ske efter det att tillträdesförbudets giltighetstid löpt ut eller om tillträdesförbudet dessförinnan upphävts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

---

[7] Senaste lydelse 2022:406.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek

Härigenom föreskrivs att rubriken till förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek[1] samt 1 och 4 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förordning om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek	**Förordning om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek**
	1 §[2]
När åklagaren har beslutat i fråga om tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, ska parterna underrättas om beslutet. Har Polismyndigheten gjort en anmälan om tillträdesförbud ska myndigheten underrättas om åklagarens beslut.	När åklagaren har beslutat i fråga om tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler,* badanläggningar och bibliotek, ska parterna underrättas om beslutet. Har Polismyndigheten gjort en anmälan om tillträdesförbud ska myndigheten underrättas om åklagarens beslut.
Av 4 § lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek framgår att ett beslut om tillträdesförbud ska delges den som förbudet avser.	Av *6* § lagen om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek framgår att ett beslut om tillträdesförbud ska delges den som förbudet avser.

[1] Senaste lydelse av förordningens rubrik F 2022:410.
[2] Senaste lydelse F 2022:410.

4 §[3]

Åklagarmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.	Åklagarmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2027.

[3] Senaste lydelse F 2022:410.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 3, 16 och 17 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Registret ska innehålla uppgifter om den som	
1. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,	
2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,	
3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,	
4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott, eller	
5. har meddelats	
a) kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,	
b) tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den lagen,	
c) förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,	
d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller	d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, *dock inte tillfälliga tillträdesförbud enligt 15 § i den lagen*, eller
e) vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.	

[1] Senaste lydelse 2024:8.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

16 §[2]

En uppgift i registret ska gallras

1. om en överrätt genom dom eller beslut frikänt den registrerade för den åtalade gärningen,

2. om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som avses i 1,

3. om dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har undanröjts,

4. om överrätt har upphävt ett beslut om förvandlingsstraff för böter,

5. om åklagares beslut att meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning har återkallats,

6. om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud har upphävts, eller	6. om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud har upphävts, eller

7. när den registrerade har avlidit.

17 §[3]

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

[2] Senaste lydelse 2024:8.
[3] Senaste lydelse 2026:527.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

4. säkerhetsförvaring gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd,

5. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och	13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 8 § förordningen (1999:1134) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §[1]	
I fråga om den som har meddelats kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang eller lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska belastningsregistret även innehålla uppgifter om beslutets innebörd och beslutets giltighetstid.	I fråga om den som har meddelats kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang eller lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska belastningsregistret även innehålla uppgifter om beslutets innebörd och beslutets giltighetstid.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2027.

[1] Senaste lydelse F 2024:12.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

1.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
35 kap.	
5 §[1]	
Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende	
1. enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,	
2. om en skyddsåtgärd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 606/2013 av den 12 juni 2013 om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga frågor, i den ursprungliga lydelsen,	
3. enligt lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,	
4. enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller	4. enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, eller
5. enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

[1] Senaste lydelse 2024:9.

190/996

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 12 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
12 §[1]	
En övervakningsåtgärd i ett utländskt beslut ska anpassas om åtgärden, helt eller delvis, är oförenlig med	
1. sådana förbud, föreläggande eller villkor som kan meddelas enligt 25 kap. rättegångsbalken, eller	
2. förbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek eller lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud	2. förbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek eller lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

En helt oförenlig övervakningsåtgärd ska anpassas genom att den ersätts med en åtgärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1. I övriga fall ska övervakningsåtgärden anpassas till en åtgärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1 eller 2.

En åtgärd som har anpassats ska så långt det är möjligt motsvara övervakningsåtgärden i det utländska beslutet och får inte vara strängare än denna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

---

[1] Senaste lydelse 2024:10.

2 Utredningens uppdrag och genomförande

2.1 Utredningsuppdraget

Direktiven för vårt uppdrag beslutades vid regeringssammanträdet den 11 september 2025 (dir. 2025:82).[1] Enligt dessa ursprungliga direktiv skulle uppdraget beträffande både regleringen om straffsanktionerade tillträdesförbud och lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ha redovisats senast den 10 juli 2026. Sedan utredningens texter till ett sådant delbetänkande lämnats till sättning beslutades i juni 2026 tilläggsdirektiv, av vilka följer att endast den del som avser tillträdesförbud ska redovisas i juli och att den del som avser vistelseförbud ska redovisas under hösten.

Den del av uppdraget som redovisas inom ramen för detta delbetänkande omfattar således enbart regleringen av straffsanktionerade tillträdesförbud till för allmänheten öppna lokaler, däribland butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen har att överväga om möjligheterna till sådana förbud bör utökas och i så fall om det bör ske genom en utvidgning av straffansvaret för olaga intrång, genom ändringar av tillträdesförbudslagen eller genom en kombination av sådana åtgärder. Oavsett vilket ställningstagande som görs i sak ska författningsförslag lämnas gällande båda de nyss nämnda vägarna. Utredningen har vidare att ta ställning till om förbudstiden och tidsgränsen för förlängning av förbud bör utökas, om det bör finnas en möjlighet för åklagare eller Polismyndigheten att fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud och om straffskalan för överträdelser av förbuden bör skärpas samt att lämna de författningsförslag som är nödvändiga. I uppdraget ingår det även att göra en genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen och vid behov lämna förslag

[1] Direktiven i dess helhet återfinns i bilaga 1.

på andra ändringar av lagen än de ovannämnda, i syfte att skapa en mer effektiv och ändamålsenlig reglering.

2.2 Arbetet

Arbetet har bedrivits på sedvanligt sätt. Vi har haft regelbundna sammanträden med förordnade experter och den sakkunnige, varav ett slutsammanträde över två dagar i internatform. Särskilda möten har därutöver hållits med Åklagarmyndigheten och med företrädare för branschorganisationerna Svensk Handel, Fastighetsägarna, Visita och ICA-handlarnas Förbund på förfrågan från respektive organisation. Synpunkter på tillträdesförbudsregleringen har dessutom förts fram av branschorganisationer- och förbund.

Utredningen har i november 2025 och januari 2026 genomfört telefonintervjuer med tre åklagare med erfarenhet av handläggning av ärenden om tillträdesförbud. Vidare har utredningen granskat hur skälen är utformade i ett 120-tal slumpmässigt utvalda beslut i fråga om tillträdesförbud till butik, vilka meddelats under perioden januari–oktober 2025 vid ett 30-tal åklagarkammare hörande till de olika åklagarområdena. I urvalet av åklagarkammare har en jämn spridning i fråga om storlek och geografisk belägenhet eftersträvats. Per kammare har granskats i genomsnitt två beslut med utgången att förbud utfärdas och två beslut med motsatt utgång.

Under arbetet har vi även inhämtat statistik och annat material från Brottsförebyggande rådet (Brå), Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten och Domstolsverket. Likaledes har statistik och publikationer från bl.a. dessa myndigheter och från de ovan nämnda branschorganisationerna konsulterats. Relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet har beaktats.

2.3 Delbetänkandets disposition

Utredningens författningsförslag finns i *kapitel 1*.

I *kapitel 3* redogörs översiktligt för det tidigare lagstiftningsarbetet rörande straffsanktionerade tillträdesförbud samt för straffbestämmelsen 4 kap. 6 § brottsbalken om olaga intrång från balkens införande till och med ändringarna av den 1 juli 2022. Där sammanfattas även statistik rörande handelns utsatthet för brott och konsekvenserna av

vanligt förekommande brottslighet som drabbar handeln. Kapitlet innehåller även beskrivningar av rätten att vistas på allmän plats m.m. samt av den gällande regleringen om tillträdesförbud. I kapitlet återges även den problembild som tecknas i bl.a. direktiven beträffande regleringen.

I *kapitel 4* redovisas dels våra överväganden rörande regleringen om straffsanktionerade tillträdesförbud till butiker, badanläggningar, bibliotek och andra lokaler, dels vår genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen.

I *kapitel 5* behandlas frågorna om den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande och behovet av övergångsbestämmelser.

Konsekvenserna av våra förslag behandlas i *kapitel 6*.

Författningskommentarerna finns i *kapitel 7*.

Delbetänkandet avslutas med *bilaga 1*, som utgörs av våra direktiv, *bilaga 2*, som utgörs av våra tilläggsdirektiv, *bilaga 3*, vilken innehåller de överväganden som görs och det författningsförslag som läggs fram oavsett ställningstagande i sak, med till detta författningsförslag hörande kommentar, samt en utredning av detta alternativa förslags konsekvenser, och *bilaga 4*, i vilken namnen på de åklagare som utredningen intervjuat är förtecknade.

3 Bakgrund

3.1 Inledning

Lagstiftningsarbetet med en tillträdesförbudsreglering som tar sikte på öppna lokaler inleddes i mitten av 1990-talet och är – vilket ju våra direktiv vittnar om – alltjämt pågående. I vår mening underlättar en översiktlig bild av det tidigare lagstiftningsarbetet avsevärt förståelsen av de centrala spörsmål som väcks vid utformningen av en sådan reglering och av det skälet ägnas i detta kapitel ett inte obetydligt utrymme åt att beskriva utvecklingen på området (se avsnitt 3.4). Vidare beskrivs i kapitlet den nuvarande tillträdesförbudsregleringen (avsnitt 3.5) med – av skäl som kommer att framgå i kapitel 4 – tonvikt på tillträdesförbudslagen, följt av en kort utblick mot vad som gäller på motsvarande område i våra grannländer. Bakgrundsvis söker vi även förmedla den problembild med regleringen som tecknas i våra direktiv och som framgår av diskursen runt regleringen (avsnitt 3.7). I anslutning härtill redovisas även viss statistik och andra uppgifter beträffande brottsligheten och annat som har koppling till tillträdesförbudslagens skyddsintressen.

Begreppet allmän plats är centralt för tillträdesförbudsregleringen. De i våra direktiv omtalade utökningarna av möjligheter att meddela tillträdesförbud – som ju utgör straffsanktionerade förbud för en enskild mot att beträda och uppehålla sig på en viss allmän plats – innebär med nödvändighet en inskränkning av den enskildes rörelsefrihet eftersom utgångspunkten är att friheten gäller på sådana platser. Sålunda inleds kapitlet med en översiktlig redogörelse för rätten att vistas på allmän plats och inskränkningarna i denna rätt i perspektiv som är relevanta för regleringen.

3.2 Rätten att vistas på allmän plats

Genom bestämmelsen i 2 kap. 1 § första stycket 4 regeringsformen tillförsäkras var och en frihet att anordna och delta i demonstrationer på allmän plats (demonstrationsfrihet). Genom bestämmelsen i 2 kap. 8 § första stycket andra meningen tillförsäkras medborgare[1] frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det (s.k. rörelsefrihet). Att fritt kunna röra sig i samhället är en förutsättning för att utöva bl.a. demonstrationsfriheten och av de nu nämnda bestämmelserna följer att det på allmän plats gäller rörelsefrihet. Den närmare innebörden av begreppet allmän plats framgår varken av regeringsformen eller dess förarbeten, men begreppet förekommer i andra författningar och då med varierande betydelse.

I brottsbalken[2] omfattar begreppet varje plats, utomhus eller inomhus, som är upplåten för eller frekventeras av allmänheten, under den tid det är fritt för allmänheten att tillträda. I denna mening utgör alltså fritt tillgängliga delar av exempelvis flygplatser och andra trafikområden, väntsalar, spårvägs- och busstationer, restauranger, hotell, affärer, teatrar, biografer, idrottsområden, bad- och campingplatser, kyrkogårdar, tåg, bussar och andra allmänna kommunikationsmedel allmän plats.[3] Platser som är fritt tillgängliga för allmänheten endast under vissa tider är dock att anse som allmänna under de tiderna, men inte i övrigt.[4]

En något snävare innebörd än brottsbalkens ger legaldefinitionen i 1 kap. 4 § första stycket i plan- och bygglagen (2010:900), enligt vilken en allmän plats är en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov. Samma betydelse av begreppet kan utvinnas av lydelsen av 1 kap. 2 § första stycket 2 ordningslagen (1993:1617), enligt vilken allmän plats

[1] Friheten tillkommer även andra än svenska medborgare, men utländska medborgares rörelsefrihet kan (bortsett från frihetsberövande) begränsas genom förordning efter bemyndigande av riksdagen, vilket regeringsformen inte tillåter avseende svenska medborgare. Jfr Holmberg, E., Stjernquist, N., Isberg, M., Eliason, M. & Regner, G., *Grundlagarna, Regeringsformen, Successionsordningen, Riksdagsordningen*, version 3A, 2019-07-03 (JUNO), kommentaren till 2 kap. 8 § regeringsformen.
[2] Begreppet används i straffbestämmelserna i 16 kap. 11 och 16 §§ i brottsbalken om otillåtet förfarande med pornografisk bild respektive förargelseväckande beteende och torde ha motsvarande betydelse i bestämmelserna i 6 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen och 3 kap. 12 § första stycket 1 yttrandefrihetsgrundlagen. Jfr Roos, M-A., *Brottsbalken (1962:700)*, 2025-01-01, Lexino (JUNO), kommentaren till 16 kap. 11 §, avsnitt 2.2.1.
[3] Se prop. 1987/88:98, s. 12.Jfr även prop. 1962:10 del B s. 238. Se även Åberg, K., *Ordningslagen, Kommentarer och rättspraxis*, version 5, 2025-08-28 (JUNO), kommentaren till 1 kap. 2 §.
[4] Se prop. 1987/88:98, s. 12. Jfr även prop. 1962:10, del B s. 421 och 422 samt NJA 1995 s. 84 och NJA 2023 s. 1057.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

är gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som sådan plats.

I ordningslagen används begreppet dock inom ramen för en uppräkning av de platser som utgör offentlig plats enligt lagen, vilket är en sammanfattande beteckning för allmänt tillgängliga trafikområden av skilda slag, även områden för gods- och gångtrafik. Till offentliga platser räknas således, förutom allmän plats (som upplåtits för sitt ändamål), allmänna vägar, områden som i detaljplan redovisas som kvartsmark för hamnverksamhet (om de upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten) samt andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.[5] Sistnämnda inomhusområden kan vara s.k. väntsalar samt gångvägar i gallerior eller köpcentrum.[6] Samtliga platser som i en detaljplan redovisas som allmänna är också offentliga platser i ordningslagens mening. Om ett område bara är tillgängligt för allmänheten under vissa tider är det dock enbart en offentlig plats under de tiderna.[7]

Både begreppet allmän plats i brottsbalkens bemärkelse och begreppet offentlig plats i ordningslagens tar sikte på utrymmen och områden som frekventeras av allmänheten eller i vart fall fritt kan tillträdas av den. Dessa slags platser torde också vara allmänna i regeringsformens mening och som varandes sådana omfattas de av rörelsefriheten.

3.3 Inskränkningar i rätten att vistas på allmän plats

Rörelsefriheten är emellertid underordnad andra fri- och rättigheter vid normkonflikter av visst slag. Exempelvis bestämmer den som med ägande-, nyttjande eller annan liknande rätt förfogar över en plats normalt vem som får vistas där, även om platsen är allmän, och det står i princip den personen fritt att begränsa rätten till tillträde. Det kan göras exempelvis genom att platsen inhägnas eller – om den utgörs av en lokal – genom att bevakning av entrén ordnas. Ett sådant tillvaratagande av rätten att bestämma över platsen innebär inte nödvändigtvis att den som ändå tar sig in där riskerar straffansvar för handlingen.

[5] 1 kap. 2 § ordningslagen.
[6] Jfr prop. 1992/93:210 s. 49 och 50.
[7] Jfr 1 kap. 2 § tredje stycket ordningslagen.

199/996

Rörelsefriheten är inte heller absolut utan den är föremål för ett flertal begränsningar på det sätt som anges i 2 kap. 20–22 §§ regeringsformen. Som exempel på mer eller mindre direkta begränsningar kan nämnas regleringarna om totalförsvarsplikt och tvångsomhändertaganden samt vissa av de straffsanktionerade individuella förbud som regleras i lag och som tar sikte på förbud att vistas på en viss plats, såsom kontaktförbud, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud.

Sådana förbud riktas mot enskilda i syfte att påverka den förbudsunderkastade individens beteende (och inte samhället i stort) och de sanktioneras med straff vid en överträdelse. De avser att skydda snävare intressen än en kriminalisering, exempelvis att skydda friheten och friden för en enda person eller ordningen och säkerheten på en utpekad plats från en viss persons icke-önskvärda ageranden. Dessa ageranden är i regel redan kriminaliserade och det att en förbudsöverträdelse sanktioneras med straff utgör således en indirekt (eller tidigt placerad) kriminalisering, inom ramen för vilken det för straffansvar räcker att den förbudsunderkastade individen gör något som under normala förhållanden (dvs. i avsaknaden av ett förbud) inte kan föranleda straffansvar. I fallet med förbud enligt någon av tillträdesförbudslagarna räcker det att personen som meddelats ett förbud befinner sig inom förbudsområdet. Således är dessa typer av förbud att betrakta som mer förebyggande än reaktiva. Utmärkande för de straffsanktionerade individuella förbuden är vidare att de grundas på en bedömning av risken för ett framtida icke-önskvärt agerande av den person som är tilltänkt för ett förbud, i vilken den ifrågavarande personens tidigare agerande tillmäts en avgörande betydelse.[8] I svensk rätt är förbudsinstituten ovanliga; som exempel kan nämnas förbud enligt kontaktförbudslagen, tillträdesförbudslagarna, lagen om preventiva vistelseförbud, lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter och djurskyddslagen (2018:1192).

Några andra centrala begränsningar av rörelsefriheten är förverkligade genom polislagens (1984:387) och ordningslagens bestämmelser.

Exempelvis har en polisman befogenhet att förhindra eller avbryta vistelser på allmän plats – eller på vilket område eller utrymme som helst – om en person genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, eller för att avvärja en straffbelagd handling; detta genom att avvisa eller avlägsna personen

[8] Jfr t.ex. SOU 2013:85 s. 355 och Ds 2019:1 s. 151 och 152.

från området eller utrymmet.[9] En polisman kan även avvisa eller avlägsna den som försöker tränga in på ett område eller i ett utrymme till vilket tillträde har förbjudits med stöd av polislagen eller annan författning.[10] Med avvisande menas att personen hindras från att komma in på ett område eller i en byggnad och med avlägsnande att en person förs bort från den plats där hen befinner sig. Om avvisande eller avlägsnande är otillräckligt får polismannen i stället göra ett tillfälligt omhändertagande, vilken är en mer ingripande åtgärd som innebär att personen förs till en polisstation eller annan plats där hen kan hållas under uppsikt och förhöras. Ett omhändertagande ska skyndsamt anmälas till förman, vilken ska pröva om åtgärden ska bestå, och är föremål för vissa formkrav.[11]

Ordningsvakter, som inte är polismän utan personer vilka Polismyndigheten har förordnat att medverka till att upprätthålla allmän ordning, har samma rätt som polismän att avvisa, avlägsna och omhänderta personer som stör den allmänna ordningen eller är en omedelbar fara för denna, eller för att avvärja en straffbelagd handling, om inte förordnandet som ordningsvakt föreskriver annat. Om en ordningsvakt omhändertagit någon, gäller dock att personen skyndsamt ska överlämnas till närmaste polisman. Polismyndigheten får dock – om det är lämpligt med hänsyn till den omhändertagne och omständigheterna i övrigt och en förman beslutat att omhändertagandet ska bestå – överlämna till ordningsvakter att transportera personen till en plats som Polismyndigheten anger.[12]

På en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning är vissa bestämmelser i ordningslagen tillämpliga. Arrangören av en sammankomst eller tillställning svarar för att god ordning råder på platsen och Polismyndigheten får meddela de villkor som behövs för att upprätthålla ordningen och säkerheten där.[13] Den som inte följer myndighetens ordningsregler är skyldig att på tillsägelse lämna sammankomsten eller tillställningen.[14] Arrangören har att anmoda en besökare som inte följer ordningsreglerna att lämna arrangemanget och det bör även någon som agerar i arrangörens ställe, t.ex. en ordningsvakt, kunna göra.[15] Vidare får Polismyndigheten, under vissa förutsättningar som

[9] 13 § polislagen.
[10] 13 a § polislagen.
[11] Se 13 § andra stycket och 15 § polislagen.
[12] 29 § tredje stycket polislagen.
[13] 2 kap. 16 § ordningslagen.
[14] 2 kap. 17 § ordningslagen.
[15] Se Åberg, K., *Ordningslagen, Kommentarer och rättspraxis*, kommentaren till 2 kap. 17 §.

främst tar sikte på ordningsproblem och fara för de närvarande eller risk för det nu nämnda, besluta att upplösa respektive förbjuda en allmän sammankomst eller offentlig tillställning.[16] Om det behövs för att syftet med beslutet ska uppnås får en polisman avvisa eller avlägsna såväl deltagare som åskådare.[17] Detsamma gäller om en annan folksamling genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna och det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas. Ett avlägsnande får dock inte ske längre bort från området eller utrymmet än vad som är nödvändigt.[18]

Ordningslagen reglerar även ordningen och säkerheten i viss kollektiv persontrafik och enligt vissa bestämmelser får en person vägras tillträde till ett trafikföretags område eller färdmedel, som ju kan utgöra allmän plats, bl.a. om hen är berusad eller uppträder på ett sätt som gör att det finns anledning att befara att personen kommer att störa ordningen eller äventyra säkerheten i trafiken. Om personen är berusad eller stör ordningen eller äventyrar säkerheten i trafiken är denne också skyldig att lämna trafikföretagets område eller färdmedel på uppmaning av en trafiktjänsteman. Om den som har vägrats tillträde till eller uppmanats lämna området eller färdmedlet inte gör som hen blir tillsagd får en polisman eller ordningsvakt avvisa eller avlägsna personen.[19]

Det förekommer att lokaler som är öppna för allmänheten bevakas av väktare, vars tjänster anlitas via bevakningsföretag. Med väktare avses en person som är godkänd för anställning hos ett bevakningsföretag och som utför bevakningstjänst.[20] En väktare åtnjuter det straffrättsliga skydd som avses i 17 kap. 5 § brottsbalken när väktaren utför bevakningstjänst, men har – till skillnad från en ordningsvakt – inte några särskilda befogenheter utöver dem som tillkommer medborgare i allmänhet.[21]

[16] Jfr 2 kap. 22 och 23 §§ ordningslagen.
[17] 13 b § polislagen.
[18] Jfr 13 c § polislagen.
[19] Se 4 kap. 7–9 §§ ordningslagen.
[20] 7 § lagen (1974:191) om bevakningsföretag.
[21] Se Berg, U., *Lagen (1974:191) om bevakningsföretag*, Karnov (JUNO) (hämtad 2026-03-05) och Bäcklund, A. Johansson, S., Trost, H. Wennberg, S. & Wersäll, F., *Brottsbalken, En kommentar*, Version 2025A, 2025-11-28 (JUNO), kommentaren till 17 kap. 5 §, under rubriken Särskild föreskrift.

3.4 Översikt av det tidigare lagstiftningsarbetet

3.4.1 Portförbuden och NJA 1995 s. 84

Under slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet användes s.k. portförbud som ett sätt att stänga ute personer som gjort sig skyldiga till upprepade snatterier eller uppträtt störande i butiker. Det var normalt butiksinnehavaren eller någon anställd i butiken som fattade beslutet om portförbud. Förbuden lär ofta ha getts formen av ett skriftligt avtal som också undertecknades av den som förbudet avsåg. Det brukade gälla i sex månader.[22] Den som överträtt ett sådant förbud tyckte sig underrätterna kunna döma för olaga intrång jämlikt bestämmelsen i 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.[23] Bestämmelsens tillämpningsområde och straffskala var desamma från brottsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1965 till den 1 juli 2022 då en ändring trädde i kraft. Vid tiden för bruket av portförbud löd den alltså:

> Intränger eller kvarstannar någon eljest obehörigen i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe, dömes för olaga intrång till böter.

I rättsfallet ”Skrantahallen” NJA 1995 s. 84 prövade Högsta domstolen om bestämmelsen var tillämplig på en mans upprepade överträdelser av ett i skrift meddelat årslångt förbud att besöka Konsumtionsföreningen Karlskogas samtliga butiker på orten. Mannen hade överträtt förbudet genom att gå in i butikerna. HD påpekade att bestämmelsen om olaga intrång hade tillkommit på förslag av Lagrådet (bestämmelsen fanns nämligen inte med i det lagrådsremitterade förslaget år 1958 om att införa brottsbalken) med motivet att skapa ett mer konsekvent utformat skydd för lokaler där människor arbetar eller annars vistas. Som exempel på sådana lokaler hade Lagrådet, förutom enskilda arbetsrum, nämnt andra arbetsplatser, föreningslokaler, skolsalar samt trappuppgångar och andra gemensamma utrymmen i fastigheter. Enligt Lagrådet borde förmodligen också myndigheters tjänsterum räknas som sådana lokaler. Att nattetid olovligen inträngа i en offentlig, stängd byggnad eller liknande (t.ex. en inhägnad byggarbetsplats eller annan plats inrättad för visst ändamål och som det

[22] Se Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, Version 1, 2022-06-29 (JUNO), den inledande kommentaren till tillträdesförbudslagen och däri gjord hänvisning till Brå, Rapport 1989:4 *Ökad säkerhet inom handeln, En handbok*, s. 110.
[23] Se t.ex. prop. 2004/05:77 s. 12.

var angeläget att kunna freda mot obehöriga), borde enligt Lagrådet kunna föranleda straffansvar även om byggnaden på dagtid stod öppen för allmänheten. HD konstaterade vidare att rekvisitet obehörigen – som tillkommit under riksdagsbehandlingen – var tänkt att från tillämpningen avskilja fall där handlingen kunde anses överensstämma med lag, rätt, sedvana eller medgivande.

Mot bakgrund av dessa förarbeten och med beaktande av straffrättens legalitetsprincip fann HD att bestämmelsen inte kunde tolkas på annat sätt än att den var avsedd att skydda lokaler och vissa andra utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten. En affärslokal, dit allmänheten har fritt tillträde under öppethållandet, ansågs alltså inte vara en sådan lokal som åsyftades i bestämmelsen. Mannens handlande, att gå in i affärslokalerna under öppethållandet, var därför inte att bedöma som olaga intrång. I och med avgörandet kunde alltså överträdelser av portförbuden inte längre anses grunda straffansvar för olaga intrång. Förmodligen upphörde i stor utsträckning meddelandet av portförbud till förmån för andra åtgärder för att hålla oönskade personer utanför butikerna, som bevakning av entréerna och andra privatfinansierade säkerhetsåtgärder.

3.4.2 Trygghetsutredningens förslag

Trygghetsutredningen föreslog (i SOU 1995:146), i ljuset av bl.a. NJA 1995 s. 84, att straffbestämmelsen i 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken skulle utvidgas till att generellt omfatta *lokaler* samt inhägnade områden eller områden som annars är inrättade för ett bestämt ändamål, enligt följande lydelse.

> Inträngер eller kvarstannar någon annars obehörigen i en lokal eller på ett inhägnat område eller på ett annat dylikt ställe döms för olaga intrång till böter.

Enligt förslaget skulle bestämmelsen alltså ändras så att den blev generellt tillämplig på andra lokaler och platser än bostäder (vilka omfattades av 4 kap. 6 § första stycket). Utredningen tänkte sig därmed att det skulle betraktas som olaga intrång om någon beredde sig tillträde till eller stannade kvar i en lokal som i och för sig var tillgänglig för

allmänheten, under förutsättning att ett förbud att vistas i lokalen hade meddelats personen.[24]

Utredningen resonerade om gränserna för ett sådant förbud och menade att det måste kunna dokumenteras, vare sig förbudet meddelats skriftligen eller muntligen, och inte kunna beaktas vid tillämpningen av straffbestämmelsen om förbudet stred mot lag, t.ex. om det innebar olaga diskriminering, eller kunna åberopas mot den som ville göra anspråk på en grundlagsskyddad rättighet (som den att få del av allmänna handlingar).[25]

Utredningen medgav att det saknades garantier för att förbuden inte skulle kunna meddelas utan tillräckliga skäl eller rentav godtyckligt, men resonerade att en sådan risk alltid föreligger i de fall då rättsordningen ger enskilda befogenhet att råda över sin egendom. I anslutning till detta noterade man att om t.ex. ett kommunalt och allmänt tillgängligt bibliotek ville meddela ett förbud torde det krävas stöd i reglemente eller motsvarande.

Som skäl för den rumsliga utvidgningen av straffbestämmelsen förde utredningen bl.a. fram att tillträdesförbud är en naturlig skyddsåtgärd från enskildas sida som dessutom fyller vissa allmänpreventiva funktioner, men att förbud får mycket liten effekt om det inte kan sanktioneras genom straffansvar. Utredningen diskuterade även våld och ordningsstörningar på idrottsanläggningar och som det får förstås menade man att bestämmelsen skulle ge skydd mot intrång i alla slags lokaler så länge ett förbud hade meddelats den enskilde.[26]

3.4.3 Den första bearbetningen av förslagen

Sedan vissa remissinstanser, bl.a. Riksåklagaren, Brå och Stockholms universitet, ställt sig tveksamma till eller avstyrkt förslaget inhämtade regeringen under hand synpunkter på en variant av Trygghetsutredningens förslag till straffbestämmelse.[27] Förslaget hade följande lydelse.

[24] Se SOU 1995:146, s. 242–244.
[25] Se SOU 1995:146, s. 264.
[26] Se SOU 1995:146, s. 243.
[27] Se beskrivningen i Ds 2002:25 s. 21.

> För olaga intrång döms också den som av en behörig person nekas att få komma in i eller uppmanas att lämna en plats, även om allmänheten har tillträde dit, men trots detta tränger sig in eller stannar kvar där. Är gärningen att anse som ringa skall inte dömas till ansvar.

Förslaget ifrågasattes bl.a. av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Handikappombudsmannen. Kritiken gick i huvudsak ut på att förslaget medförde en risk för att skyddet mot olaga diskriminering och andra former av ovidkommande särbehandling skulle urholkas.[28]

3.4.4 Den andra bearbetningen av förslagen

Lagrådsremissen år 2000

År 2000 lagrådsremitterade regeringen[29] förslagen från Trygghetsutredningen i ännu en bearbetad form, med hänsyn tagen till synpunkterna som inkommit under hand på det tidigare förslaget, främst från ombudsmännen mot diskriminering. I en ny 6 a § i 4 kap. brottsbalken föreslogs att straffbestämmelsen om olaga intrång skulle ges följande lydelse.

> **6 a §** Den som, i annat fall än som avses i 6 §, obehörigen tränger in i eller stannar kvar i ett kontor, en fabrik, en annan byggnad eller ett fartyg, på en upplagsplats eller på ett annat liknande ställe dit allmänheten inte har tillträde döms för olaga intrång till böter.
>
> För olaga intrång döms också den som av en behörig person meddelats ett sakligt grundat och tydligt motiverat besked att just han eller hon inte har tillträde till en lokal eller en inhägnad plats, men trots beskedet tar sig in där. Detta gäller även om allmänheten har tillträde dit.

Regeringen delade Trygghetsutredningens bedömning att straffbestämmelsen skulle gälla lokaler eller inhägnade platser tillgängliga för allmänheten, men tyckte sig sakna resonemang om hur begreppet obehörigen skulle tolkas; vad som skulle krävas för att bli obehörig enligt straffbudet. Man menade att utredningens förslag medförde ett vitt tillämpningsområde med möjlighet att meddela generella förbud för någon viss person eller vissa grupper av personer att under en tid komma in i en lokal som normalt var öppen för allmänheten.

[28] Se beskrivningen i Ds 2002:25 s. 21 och 22.
[29] Se Lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000.

Man såg framför sig att t.ex. åldersgränser satta av en restaurang kunde grunda obehörighet i den mening som utredningen föreslagit.[30]

Specialregleringen i bestämmelsens andra stycke tillkom med hänvisning till kravet på förutsebarhet; regeringen avsåg att avgränsa det straffbara området på ett tydligt sätt.

Sakligt grundat syftade till att – från beskedet att någon inte har rätt att tillträda – exkludera förhållanden som var ovidkommande, slumpartade eller rent av stridande mot lag eller andra skyddsvärda intressen. Begreppet tog sikte på ett faktiskt förhållande hänförligt till den aktuella personen och grundat på objektiva omständigheter, varför bedömningen av om saklig grund förelegat skulle kunna falla ut olika beroende på vilken lokal och verksamhet som var aktuell. Under alla förhållanden skulle en omständighet som innebar olaga diskriminering eller en ovidkommande särbehandling (t.ex. att en näringsidkare ogillat en person eller en persons utseende), inte kunna utgöra saklig grund. Detta eftersom sådana omständigheter inte kunde anses vara objektiva. Omständigheter som tidigare brottslighet eller ordningsstörande beteende på platsen eller annars, eller berusning, dvs. förhållanden hänförliga till personens agerande, skulle dock kunna utgöra saklig grund, liksom krav på viss ålder för tillträde, under förutsättning att kravet upprätthölls konsekvent.[31]

Lokutionen *just han eller hon* markerade att den sakliga grunden var tvungen att ligga i förhållanden hänförliga till den aktuella personen. Nekandet av nya besökare till exempelvis en fullsatt restaurang skulle alltså falla utanför detta. Utan ett sådant krav resonerade regeringen att straffansvaret slumpartat kunde träffa ett stort antal personer och att det skulle vara svårt för den enskilde att veta om förhållandet som åberopats var hänförligt till denne själv eller ej. I linje med detta tänkte regeringen sig att förbudet måste delges den enskilde och att en förbudsskylt eller liknande som riktar sig till en grupp personer inte kunde grunda straffansvar vid överträdelse.[32]

Kravet på *tydligt motiverat besked* skulle markera att de faktiska förhållanden som åberopades till stöd för att neka personen tillträde tydligt måste framgå. Några formkrav för beskedet ställdes dock inte upp. I stället resonerades om lokalinnehavarens intresse av att säkra och dokumentera bevisning om beskedet.[33]

[30] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 14.
[31] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 16–18.
[32] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 16, 17 och 25.
[33] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 19.

Behörig person att lämna beskedet syftade på ägaren eller innehavaren av en nyttjanderätt till en lokal eller en inhägnad plats, i många fall även personer med ställnings- eller uppdragsfullmakt, t.ex. med anledning av anställning, avtal, sedvänja eller uppdrag. Som vanliga exempel på behöriga personer att lämna ett besked nämndes butiksanställda och s.k. matchvärdar.[34]

Även om markerade att det inte var en förutsättning för straffansvar att platsen var allmänt tillgänglig. Andra stycket skulle alltså tillämpas även om lokalen eller platsen var sådan att allmänheten hade tillträde dit. Ett inträngande i en lokal som var stängd för allmänheten nattetid var alltså tänkt att falla under bestämmelsens första stycke.[35]

Med *lokal* avsågs inte bara upplåtna lokaler och byggnader som innehas med äganderätt eller tomträtt utan även bibliotek eller myndighetslokaler och med *inhägnad plats* t.ex. en idrottsarena, uteservering eller inhägnad marknadsplats. Gator, torg, parker, skog och mark skulle inte träffas av bestämmelsen med mindre än att de genom staket eller tydlig gränsmarkering avskilts, som t.ex. kan vara fallet med ett marknads- eller festivalområde. I begreppet *plats* ansågs även ligga en geografisk begränsning, så att mycket vidsträckt inhägnade områden, t.ex. vilthägn, inte skulle omfattas av bestämmelsen.[36]

Med uttrycket *tar sig in* avsågs inte betvingande av fysiskt motstånd; att gå in i en lokal trots beskedet – även om ingen märkte det – skulle räcka för uppfyllande av rekvisitet.[37]

Som bekant omtalade inte den föreslagna lagtexten någon tidsperiod för förbudet, men regeringen menade att förbudet skulle kunna gälla under en viss tid och inte enbart vid tillfället då det lämnats. Om en förbudstid inte angetts i samband med beskedet skulle förbudet dock anses gälla endast vid tillfället för beskedet. Var det fråga om ett visst evenemang, t.ex. en fotbollsmatch, och tidsangivelse saknades, menade regeringen att förbudet borde anses gälla under den tid evenemanget pågick och i annat fall under aktuell dag eller kväll. Var det fråga om berusning borde förbudet endast anses gälla under den tid omständigheterna som utgjorde saklig grund förelåg, dvs. så länge personen var berusad. Rörde det sig om att personen tidigare betett

[34] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 19 och 24.
[35] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 25.
[36] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 15 och 25.
[37] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 25.

sig ordningsstörande tänkte regeringen sig att förbudet skulle kunna gälla en längre tid; dock under alla förhållanden högst ett år.[38]

Om den person som nekats tillträde släpptes in av en behörig person resonerade regeringen att detta i många fall skulle innebära att förbudet upphävts, men påpekade att:

> Om tillträdesförbudet dock fortfarande är gällande och detta faktum omfattas av uppsåt hos den som tar sig in kan det inte frita honom från ansvar att han släpps in av en person som inte kände till tillträdesförbudet.[39]

Som underliggande skäl för förslagen framfördes bl.a. att det straffrättsliga skyddet för den som med stöd av t.ex. äganderätten förfogar över en lokal eller plats behövde stärkas. Man ansåg att förbättrade möjligheter att förhindra personer som utgjorde risk för allmän ordning att ta sig in på vissa platser där allmänheten vistades var ägnat att motverka ordningsstörningar, bråk m.m. och skydda de som arbetade och vistades på platserna. I sammanhanget nämndes även brottslighet relaterad till idrottsevenemang.

Lagrådsremissen bemötte remisskritik som gick ut på att förbuden kunde få långtgående konsekvenser för t.ex. personer i glesbygd, vilka vid förbud kunde få svårt att få tag på vissa varor eller tjänster, och medföra de facto-inskränkningar i rätten att ta del av allmänna handlingar. Det påtalades att sistnämnda rätt inte lagligen fick inskränkas genom sådana förbud som det nu var fråga om men att det, liksom med varor och tjänster, kunde vara möjligt att finna praktiska lösningar som ändå möjliggör tillgång till allmänna handlingar.

De föreslagna kraven på saklig grund och tydlig motivering var ägnade att minska risken för godtycke och diskriminering, vilket var farhågor som vissa remissinstanser uttryckt. I sammanhanget påtalades även att poliser och ordningsvakter, som i och med straffbestämmelsen (och utifrån bestämmelserna i polislagen) skulle ha rätt att avvisa, avlägsna eller omhänderta personer vid överträdelser, borde ha att pröva rekvisiten i bestämmelsen, dvs. om personen fått ett sakligt grundat och tydligt motiverat besked innan företagandet av ett avvisande eller någon liknande åtgärd.[40]

Någon ändring av straffskalan, som var böter eller – vid grovt brott – fängelse i högst två år föreslogs inte.

[38] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 19 och 20.
[39] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 19.
[40] Se lagrådsremissen Olaga intrång av den 24 februari 2000, s. 19–21.

Lagrådets yttrande

Lagrådet yttrade sig över förslaget samma år[41] och godtog då införandet av en laglig möjlighet att bestraffa den som bryter mot ett förbud att ta sig in i exempelvis en allmänt tillgänglig affärslokal. Detta med hänvisning till att det redan stod t.ex. en butiksägare fritt att inte acceptera vissa personer som kunder. Dessutom menade man att det var rimligt att vissa tillgreppsbenägna och ordningsstörande personer kunde förbjudas tillträde till för allmänheten tillgängliga lokaler. Lagrådet tillstyrkte dock inte den föreslagna lagändringen; detta på grund av straffbudets utformning.

Inledningsvis ifrågasattes om inte förslaget innebar en alltför långtgående utvidgning av kriminaliseringen. Det påpekades att det inte framgick om lokaler och inhägnade platser som var offentliga enligt ordningslagen (t.ex. staketomgärdade parker, inomhustorg, gallerior samt Stockholms tunnelbana och centralstation) omfattades av straffbestämmelsen. Enligt Lagrådet verkade det för långtgående att bestämmelsen skulle omfatta sådana ställen, inte minst om de innehades av stat eller kommun. Man ansåg vidare att det kunde diskuteras om straffbestämmelsen skulle täcka områden som inhägnats för att skydda särskild verksamhet, t.ex. fabriker, kraftverk eller byggnationer.[42]

Vidare påpekades att rekvisiten *behörig person* samt *sakligt grundat och tydligt motiverat besked* kunde medföra tillämpningsproblem vilka var ägnade att minska effektiviteten av kriminaliseringen. Detta då en misstänkt skulle kunna invända att beslutet om förbud inte var sakligt grundat eller tillräckligt tydligt motiverat, eller att någon i lokalen som en tid efter beskedet släppt in denne varit behörig och därmed upphävt det tidigare förbudet. Det framhölls att rekvisit av sådana slag passade dåligt in i brottsbalken.

Lagrådet påpekade även att det inte ställdes något krav på att ett beteende som lagts till grund för ett förbud förekommit på den plats som förbudet skulle avse och frågade sig i vilken utsträckning exempelvis en ertappad snattare kunde meddelas förbud att besöka en butik där brottet inte begåtts, eller andra butiker i samma affärskedja i ett visst köpcentrum eller rentav på en hel ort.

Lagrådet ansåg även det vara en brist att tidsaspekten rörande förbuden var dåligt belyst och inte kom till uttryck i lagtexten samt att

[41] Se Lagrådets yttrande av den 7 mars 2000 över förslag till lag om ändring i brottsbalken.
[42] Se Lagrådets yttrande av den 7 mars 2000 över förslag till lag om ändring i brottsbalken, s. 1–3.

det inte framgick hur ett förbud förhöll sig grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Vidare påtalades det lagtekniska problemet med att bestämmelsens andra stycke kunde bli tillämpligt samtidigt som bestämmelsen om olaga intrång i första stycket. Lagrådet påpekade även att polisens möjligheter att ingripa mot en person som överträdde förbudet (dvs. vid fullbordat brott) inte torde vara så stora, till skillnad från vid brott jämlikt första stycket (för den bestämmelsen omfattade ju momentet *kvarstannande*).

Därtill lyfte Lagrådet fram att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet kunde övervägas att i en särskild lag ange förutsättningarna för tillträdesförbud och hur sådana skulle utformas och hänvisade till bl.a. (den då gällande) lagen om besöksförbud.[43]

3.4.5 Förslag utarbetade till följd av lagrådsyttrandet

Ds 2002:25

Med hänsyn till bl.a. Lagrådets invändningar utarbetades det inte någon proposition. Lagrådets uppmaning om att överväga en särskild lag om tillträdesförbud bar dock frukt en tid senare. I en departementspromemoria år 2002 (Ds 2002:25) föreslogs nämligen en sådan, vilken skulle gälla idrottsanläggningar och affärslokaler.

Av intresse är särskilt följande bestämmelser i förslaget.[44]

> **1 §** Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att tillträda och vistas i vissa lokaler och på vissa platser även om lokalen eller platsen är sådan att allmänheten har tillträde dit (tillträdesförbud). Lagen påverkar inte den rätt som i övrigt tillkommer den som förfogar över en plats eller en lokal att besluta om tillträde till lokalen eller platsen.
>
> **2 §** Den som begått brott i en lokal som huvudsakligen utgör en affärslokal får, om brottet riktats mot näringsidkaren eller någon som vistats i lokalen, meddelas förbud att under viss tid tillträda och vistas i lokalen.
>
> Ett sådant förbud skall meddelas av näringsidkaren eller den som av näringsidkaren fått ett särskilt uppdrag att meddela ett sådant förbud.
>
> [– – –]
>
> **4 §** Ett besked om tillträdesförbud skall vara skriftligt och ange tiden och platsen för det brott som utgör grunden för förbudet.

[43] Se Lagrådets yttrande av den 7 mars 2000 över förslag till lag om ändring i brottsbalken, s. 4–6.
[44] Se Ds 2002:25, s. 7 och 8.

> **5 §** Ett tillträdesförbud får upphävas av den som meddelat förbudet.
> Ett tillträdesförbud enligt 2 § upphör att gälla senast ett år från tidpunkten för brottet på vilket tillträdesförbudet grundas. […]
>
> **6 §** Förbudet får inte avse någon sådan offentlig plats som avses i ordningslagen (1993:1617) eller inskränka enskildas möjligheter att använda allmänna kommunikationer.
>
> [– – –]

Promemorian tog fasta på Lagrådets (principiella) godtagande av straffsanktionerade tillträdesförbud till affärslokaler och resonerade om olika lagtekniska lösningar. Man konstaterade att det varit mycket svårt att tillgodose synpunkter som framkommit under beredningen av lagstiftningsprodukter härrörande från Trygghetsutredningens förslag, dvs. ett utvidgat tillämpningsområde för bestämmelsen i 4 kap. 6 § brottsbalken, och att en sådan reglering med nödvändighet skulle bli relativt generell.

Man ansåg att en fördel med att konstruera ett regelsystem av samma slag som (dåvarande) besöksförbudslagen var att det skulle minska risken för dels oklarheter gällande det meddelade förbudet i fråga, dels tillämpningssvårigheter vad gäller själva straffbestämmelsen. Som nackdelar lyftes fram komplikationerna och tidsutdräkten för den enskilde att få till stånd ett tillträdesförbud, och att uppbyggnaden och administrationen av ett sådant system skulle vara kostnadsdrivande för rättsväsendet. Nackdelarna med ett system helt utformat efter besöksförbudslagen ansågs väga över. En reglering i särskild lag föreslogs dock.[45]

Utgångspunkten för förslaget var att balansera behovet av effektiva medel för den som ville skydda en lokal eller plats från oönskade personer med intresset av att inte onödigtvis inskränka möjligheten för alla att vistas i lokaler och på platser som allmänheten normalt relativt fritt kan välja att besöka. Det straffbara området avgränsades därför till butiker och idrottsanläggningar, dvs. lokaler där behovet av skydd gjorde sig särskilt gällande. Man tog fasta på delar av Lagrådets synpunkter genom att i 6 § exkludera offentliga platser, och
– för en enhetlig tillämpning gällande järnvägsstationer, flygplatsbyggnader och andra liknande utrymmen för allmänna kommunikationer
– vissa ytterligare lokaliteter som terminaler, vänthallar, biljetthallar

[45] Se Ds 2002:25, s. 25–27.

etc. vilka (utifrån dåvarande rättsläge) inte utgjorde offentliga platser enligt ordningslagen.

Med hänvisning till principerna om förutsebarhet och likabehandling avgränsades enligt förslagen straffansvaret till fall av angrepp mot vissa grundläggande skyddsvärda intressen genom att det uppställdes krav på att personen i fråga skulle ha gjort sig skyldig till brott i affärslokalen för att få meddelas förbud. En sådan reglering ansågs överskådlig och lättillämpad och var därför att föredra framför en reglering som byggde på en bedömning av risken för att en person skulle agera på ett visst sätt i framtiden. En annan fördel som lyftes fram var att regleringen säkerställde att de omständigheter som åberopats som grund för tillträdesförbudet kunde bevisas i ett framtida brottmål.[46]

Kravet på att brottet skulle ha begåtts i affärslokalen (2 §) mot näringsidkaren själv eller någon som vistats i lokalen (i egenskap av arbetstagare eller kunder) ansågs utgöra en nödvändig begränsning av förbudet.

Vidare var kravet på direkt koppling mellan förbudet och affärslokalen där brottet förövats (2 §, jfr ”meddelas förbud att under viss tid tillträda och vistas i lokalen”) tänkt att begränsa förbudets räckvidd i tid och rum. Det ansågs nämligen väl långtgående att ett brott i en butik skulle ligga till grund för meddelande av tillträdesförbud till ett flertal eller samtliga butiker på en ort. I linje med detta resonemang ansågs det inte rimligt att en affärsinnehavare gavs rätt att förbjuda någon tillträde till en annan affärsinnehavares butik. På det praktiska planet förutsåg man därtill problem med att vissa butiksinnehavare i en butikskedja eller köpcentrum kunde anse att ett förbud som meddelats på deras vägnar var obehövligt och skulle hävas. I anslutning härtill belystes problematiken med att ha förbud som var obegränsade rumsligt, särskilt i köpcentrum – där gångstråk mellan de olika butikerna inte utgör en del av någon affärslokal och i vissa fall är offentliga enligt ordningslagens bestämmelser.[47]

Formkravet skriftlighet (4 §) motiverades med att överträdelser av förbud skulle mötas av en allvarlig sanktion i form av straffansvar, låt vara att kravet kunde medföra tillämpningsproblem och antas sänka kriminaliseringens effektivitet. Man ansåg att det för den som meddelar ett tillträdesförbud borde vara angeläget att innehållet be-

[46] Se Ds 2002:25, s. 27–30.
[47] Se Ds 2002:25, s. 31.

gränsas till uppgifter som är enkla att ta fram. Utan att beröra det intresse som den enskilde har av att inte inkriminera sig själv tillades att den som träffas av ett förbud borde vara intresserad av att få dokumenterat när och var det brott som åberopats till grund för förbudet förövats, eftersom det skulle avgöra förbudets räckvidd i tid och rum. I promemorian medgavs dock att den person som träffas av ett förbud kunde antas vara ovillig att medverka till att formkravet uppfylls och därtill inte var ålagd någon rättslig skyldighet att visa upp legitimation. Därför var det inte aktuellt att införa ett formkrav om att meddelandet om förbud skulle innehålla personuppgifter. För förbudets giltighet skulle inte heller krävas att det skriftliga meddelandet faktiskt togs emot av personen i fråga.

I promemorian resonerades det vidare om att en rad andra omständigheter än tiden och platsen för det brott som utlöst förbudet kunde bli tvistiga, t.ex. vad för slags brottslig gärning som åberopats, vem som meddelat förbudet och vem det avsåg. I promemorian förutsattes därför att den som meddelat ett förbud också skulle göra en polisanmälan avseende brottet och säkra bevisning från vittnen etc. om omständigheter som kunde bli tvistiga.

Vad gäller behörighetsfrågan ansågs det finnas risker med att låta någon annan än näringsidkaren själv meddela tillträdesförbud. Bl.a. förutsågs att en person vid skilda tillfällen kunde få olika besked från olika personer med ställningsfullmakt i butiken. Lokutionen i 2 § andra stycket ansågs ge näringsidkaren möjlighet att utifrån egna önskemål och organisation inrätta ett system som passade.

Vad gäller förbudstiden menades i promemorian att tillträdesförbud normalt skulle komma att meddelas omedelbart efter ett uppdagat brott och att förbudet inte borde gälla längre än ett år från brottstillfället (5 § andra stycket första meningen).

Rörande tillträdesförbudens förhållande till grundlagsskyddade fri- och rättigheter vidgicks det i promemorian att det i undantagsfall skulle kunna uppstå situationer där ett tillträdesförbud begränsade t.ex. tryckfrihetsförordningens spridningsrätt. Man menade att sådana förhållanden måste beaktas vid ställningstagandet till om ett förbud överhuvudtaget skulle få meddelas, och påtalade att lagen uteslutande skulle gälla platser och lokaler som privata subjekt förfogade över.[48]

[48] Se Ds 2002:25, s. 32–36 och 39–41.

Remissbehandlingen

Under remissbehandlingen rönte förslaget omfattande kritik, främst i den del som avsåg affärslokaler.

Enligt JO innebar konstruktionen att ge ett enskilt rättssubjekt rätt att utfärda ett straffsanktionerat förbud riktat till viss person att staten ställt den straffrättsliga sanktionsapparaten till förfogande för ena parten i syfte att underlätta för denne att tillgodose sina intressen. Man påpekade att i de fall lagstiftaren velat öppna en möjlighet att rikta ett förbud till en enskild person i syfte att begränsa dennes handlingsmöjligheter, så hade beslutanderätten lagts på ett offentligt organ och omgärdats av rättssäkerhetsgarantier (som i fallen med besöksförbud och näringsförbud). JO kritiserade avsaknaden av ett krav på proportionalitet mellan förbudet och det bakomliggande brottet, liksom avsaknaden av en begränsning till brott som föll under allmänt åtal (varför t.ex. brottet förolämpning skulle kunna grunda ett förbud). Vidare kritiserade JO att det inte skulle krävas ett lagakraftvunnet konstaterande av brottet som lagts till grund för tillträdesförbudet och att ”skuldfrågan” med dess komplicerade överväganden i stället skulle avgöras av den förbudsutfärdande parten – en lekman. Därtill skulle åtal för överträdelse av tillträdesförbudet innebära att domstolen skulle behöva göra en prövning av skuldfrågan för själva det förbudsgrundande brottet, vilket enligt JO kunde ifrågasättas med hänsyn till den oskuldspresumtion som följer av den Europakonventionsstadgade rätten till en rättvis rättegång. JO pekade även på den omständigheten att en näringsidkare saknar de formella utredningsbefogenheter som tillkommer polisen och därför skulle ha svårt med att säkra bevisning om t.ex. den förbjudnes identitet och med delgivning av beskedet om tillträdesförbud. Enligt JO var dessa brister ägnade att äventyra sanktioneringen av förbuden.[49]

Flera andra remissinstanser, exempelvis Göta hovrätt, Stockholms tingsrätt, Domstolsverket, Advokatsamfundet och Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, hade liknande betänkligheter. De pekade på att det saknades en legaldefinition av vilka brott som kunde kvalificera för förbud, att giltighetstiden inte behövde framgå av det skriftliga meddelandet samt att det inte fanns något krav på att den förbjudna personen skulle få del av meddelandet eller ens finnas omnämnd med

[49] Se JO:s remissvar av den 9 september 2002 i Justitiedepartementets ärende Ju96/370/L5, särskilt s. 1 och 3–5.

namn i det dokument om förbudet som skulle ligga till grund för straffansvar.

Riksåklagaren ifrågasatte själva kriminaliseringen och påtalade att överträdelser av de intressen som ett tillträdesförbud avsåg att skydda (äganderätten, rätten till liv och hälsa samt frihet och frid i affärslokalen) redan var kriminaliserade genom olika straffbestämmelser i brottsbalken. Då ett straffsanktionerat förbud i praktiken kunde jämställas med ”förberedelse” till de brottstyper som var förbudsgrundande (t.ex. stöld och olaga hot) skulle förbudet kunna ses som en tilläggssanktion i förhållande till påföljden för det underliggande brottet, vilket enligt Riksåklagaren var betänkligt och gav upphov till konkurrensfrågor. Man menade även att sociala och rättspolitiska konsekvenser av förbuden skulle vara svåra att överblicka. Det kunde t.ex. inte anses rimligt att en person på en liten ort skulle förbjudas tillträde till den enda livsmedelsaffären där. Vidare ifrågasattes det att exempelvis restauranger skulle åtnjuta samma skydd som butiker.[50]

Till skillnad från tidigare förslag på området godtog nu ombudsmännen mot diskriminering förslaget i sak, dock med vissa anmärkningar.

På grund av den omfattande remisskritiken utarbetades det inte någon lagrådsremiss, varken rörande affärslokaler eller idrottsanläggningar.[51]

Ds 2004:50

Efter fortsatta propåer från idrottsrörelsen togs år 2004 en ny departementspromemoria fram (Ds 2004:40), vilken nu avsåg tillträdesförbud till enbart idrottsarrangemang. Promemorian remissbehandlades och omarbetades så småningom till propositionen (2004/05:77) med lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Förslaget mötte inte några invändningar i riksdagen och lagen trädde i kraft den 1 juli 2005.

[50] Se Riksåklagarens remissvar av den 9 september 2002 i Justitiedepartementets ärende Ju96/370/L5, särskilt s. 2 och 4.
[51] Se prop. 2004/05:77 s. 12.

3.4.6 Egendomsskyddsutredningens förslag

Frågan om tillträdesförbud till butiker utreddes på nytt först år 2012, i och med ett uppdrag till Egendomsskyddsutredningen.[52]

Utredningen gjorde en genomgång av det tidigare lagstiftningsarbetet och konstaterade att det saknades en allmän diskussion om synen på straffsanktionerade individuella förbud mot visst oönskat beteende i relation till principerna för kriminalisering. Enligt utredningen hade det tidigare arbetet i stället fokuserat på hur förbuden skulle avgränsas för att bli effektiva och rättssäkra samt inte alltför betungande för den som åläggs dem. Utredningen menade att skälen för att införa en särskild lag som möjliggjorde tillträdesförbud, dvs. kriminalpolitiska sådana – att tillgreppsbrott av bl.a. bötesimmuna personer som därtill uppträdde aggressivt och hotfullt i samband med brotten vållade stora ekonomiska skador – var mindre starka än skälen mot att införa en sådan lag.

Utredningen resonerade inledningsvis om att straffsanktioneringen av överträdelser av kontaktförbud och tillträdesförbud till idrottsarrangemang innebar en kriminalisering av ett slags förstadier till brott, vars syfte var att förebygga och förhindra särskilt integritetskränkande brott respektive allvarliga ordningsstörningar. Det intresse som ett straffsanktionerat tillträdesförbud till butiker skulle skydda ansågs inte vara så allmänt och de handlingar som kunde utgöra överträdelser av intresset ansågs inte så integritetskränkande att en inskränkning i den grundlagsskyddade rätten till rörelsefrihet var motiverad. Man påpekade att tillgreppsbrott nämligen inte kunde betraktas som lika allvarliga som t.ex. brott mot person. Vidare påpekades att ordningsstörningar i butik var betydligt mindre vanligt förekommande än ordningsstörningar vid idrottsarrangemang.[53]

Utredningen gjorde även vissa invändningar mot adekvansen av en reglering med tillträdesförbud till butik. Den ifrågasatte varför straffhot vid överträdelse av ett förbud skulle verka mer avhållande än straffhotet för själva tillgreppsbrottet (särskilt i förhållande till bötesimmuna gärningsmän). Man såg framför sig att betydande undantag från möjligheten att meddela förbud skulle behöva göras, för att t.ex. inte riskera att utestänga någon från lokaler där det till-

[52] SOU 2013:85, se t.ex. s. 28.
[53] Se SOU 2013:85, s. 356–358.

handahålls viktiga samhällstjänster (eller där verksamhet bedrivs av statligt monopol).

Utredningen ansåg förbuden utgöra så betydande ingrepp i den enskildes liv att de endast borde få utfärdas av företrädare för rättsväsendet och att den enskilde – med hänvisning till rätten till effektivt rättsmedel – borde få överklaga besluten. Mot denna bakgrund ansågs en ordning i vilken fysiska eller juridiska personer gavs rätt att själva utfärda förbud olämplig. Även om beslutanderätten skulle vila på rättsväsendets företrädare tyckte utredningen sig inte kunna motivera att ökade resurser skulle allokeras till detta, i ljuset av rättsväsendets betydligt mer angelägna uppgifter att skydda enskildas liv och hälsa (exempelvis inom ramen för kontaktförbud).[54]

Utredningen bedömde mot denna bakgrund att det inte borde införas en särskild lag om tillträdesförbud till butik. För att ge regeringen ett bredare underlag övervägdes dock två alternativa lösningar.

Den ena var en utökad kriminalisering av försök till tillgrepp, så att försök till ringa stöld skulle bli straffbart. Man konstaterade att det skulle innebära ett avsteg från de principer som gäller för de andra centrala förmögenhetsbrotten (att ringa sådana ej är straffbara på försöksstadiet). Vidare ansågs det inte givet att kriminaliseringen skulle vara effektiv, med hänvisning till att det är svårare att bevisa försöksbrott än fullbordade brott, och att sådana bevisfakta som läggs till grund för slutsatsen att det är fråga om ett försöksbrott ändå ofta leder till att gärningen bedöms som försök till brott av normalgraden (ett exempel som angavs var medförandet av verktyg som tyder på tillgreppsavsikt).

Den andra var en lag som gav butiksägare möjlighet att med straffrättsligt bindande verkan för enskilda utfärda förbud mot att vistas i en utpekad butikslokal. För att regleringen skulle vara godtagbar, inte minst ur ett rättssäkerhetsperspektiv, menade utredningen att den måste omfatta bl.a. en begränsning av förbudet i tid och rum samt till straffmyndiga personer, krav på delgivning, förbud mot diskriminering samt rätt till domstolsprövning.[55]

Enligt utredningen kunde en lag med dessa utgångspunkter utformas ungefär enligt följande.[56]

[54] Se SOU 2013:85, s. 358 och 359.
[55] Se SOU 2013:85, s. 360 och 361.
[56] SOU 2013:85, s. 362.

1 § Den som äger eller föreståren rörelse som från fast lokal bedriver försäljning riktad mot allmänheten får förbjuda en person som är över femton år att vistas i lokalen. Ett sådant förbud ska grundas på att personen vid upprepade tillfällen har

1. gjort sig skyldig till tillgrepp i lokalen, eller
2. uppträtt kraftigt störande mot personal eller andra närvarande i lokalen.

2 § Ett förbud får utfärdas endast om skälen för förbudet uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet riktas mot. Ett förbud får inte innebära att någon missgynnas därför att han eller hon tillhör en minoritet med hänsyn till etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

3 § Ett förbud får gälla högst sex månader och enbart avse en viss utpekad lokal. Förbudet får förlängas med högst sex månader i taget, om den som förbudet gäller har brutit mot detta vid flera tillfällen eller om det finns andra särskilda skäl för det. Förbudet kan när som helst upphävas av den som har meddelat det.

4 § Förbudet ska vara skriftligt. Skälen för förbudet ska framgå av beslutet. Förbudet gäller först när beslutet har delgetts den berörde enligt reglerna om stämningsmannadelgivning i delgivningslagen (2010:1932).

5 § Meddelas ett förbud får den mot vilken förbudet gäller ansöka hos åklagare om att förbudet upphävs. Förbudet gäller oberoende av att prövning begärts. Bifalls ansökan ska åklagaren undanröja förbudet.

Om ansökan inte bifalls får den mot vilken förbudet gäller skriftligen överklaga åklagarens beslut hos den tingsrätt inom vars domkrets förbudet har meddelats. Överklagandet ska ges in till åklagaren. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat sägs i denna lag.

[– – –]

Eftersom utredningen inte föreslog en lag om tillträdesförbud till butiker lämnades ingen författningskommentar till bestämmelserna. Regeringen gick inte vidare med denna del av utredningens förslag.

3.4.7 Utredningen inför tillträdesförbudslagen

Några år efter Egendomsskyddsutredningens betänkande väckte riksdagen frågan om tillträdesförbud till bl.a. butiker på nytt genom tillkännagivanden[57] och år 2018 gav regeringen en utredare i uppdrag[58] att undersöka möjligheten att vid straffansvar stänga ute personer från butikslokaler, simhallar och andra liknande platser där allmänheten har tillträde.

Som relevanta intressen identifierade utredaren skyddet för person och egendom samt i viss mån även skyddet mot allmänna ordnings- och säkerhetsstörningar, vilka i och för sig skulle vara godtagbara som grund för kriminalisering. Utredaren delade Straffanvändningsutredningens (SOU 2013:38) uppfattning att de beteenden som straffbeläggs genom tillträdesförbud närmast kan anses som förstadier till de ageranden som man ytterst vill motverka. Utredaren resonerade om att avståndet mellan det kriminaliserade beteendet och skyddsintressena var förhållandevis stort, att det för straffansvar enbart krävs att personen befinner sig på förbudsplatsen och att det till skillnad från de traditionella förstadieformerna inte krävs uppsåt i förhållande till det som återstår att göra för att ett fullbordat brott ska komma till stånd. Med hänsyn till detta och att beteendena som var aktuella för kriminalisering var normalt sett legitima menade utredaren (med hänvisning till bl.a. Straffanvändningsutredningens slutsatser) att en kriminalisering skulle användas i undantagsfall och för särskilt skyddsvärda intressen. Utredaren konstaterade att en reglering om tillträdesförbud skulle ta sikte på förmögenhetsbrott av vardagskaraktär, inte sällan begångna av återfallsförbrytare, och brott mot personal och besökare i butik, vilka i allmänhet ansågs vara av mindre allvarlig karaktär än de brott som kontaktförbudslagen tar sikte på. Mot den bakgrunden fann utredaren att de intressen som en reglering skulle ta sikte på inte var så skyddsvärda att en reglering kunde anses motiverad.[59]

Omfattningen och konsekvenserna av stölder i butik var enligt utredaren väldokumenterade, medan läget verkade något mer oklart beträffande andra brott i butiker. Utredarens undersökningar visade att en tillträdesförbudsreglering kunde antas få betydelse för stölder som begås av återfallsförbrytare, vilka svarade för en mindre del av

[57] Se bet. 2016/17:JuU16, p. 42 och rskr. 2016/17:211.
[58] Se bilagan i Ds 2019:1.
[59] Se Ds 2019:1, s. 177, 178 och 182.

alla tillgreppsbrott men vars brottslighet rörde betydande värden, och förmodligen skulle få viss verkan på frekvensen av brott omfattande våld, hot och skadegörelse i butiker. Vad gäller effektiviteten av kriminaliseringen ifrågasatte dock utredaren, likt Egendomsskyddsutredningen, att straffhot för överträdelsen av förbudet skulle vara mer brottsavhållande än straffhotet för den brottslighet som fullbordas i lokalen (exempelvis stöld eller misshandel). Samtidigt konstaterades att det skulle vara lättare att upptäcka brott mot straffsanktionerade tillträdesförbud, då det endast krävs att någon befinner sig på en viss plats, än t.ex. tillgreppsbrott. För att få en avgörande betydelse för brottsfrekvensen menade utredaren emellertid att överträdelser skulle behöva följas upp och lagföras i större utsträckning än de brott som förbuden avser att motverka, vilket skulle kräva resursavsättning i hela rättsväsendet. Utredaren konstaterade, på ett liknande sätt som Egendomsskyddsutredningen hade gjort, att det framstod som tveksamt att avsätta resurser för dessa ändamål. Utredaren noterade även att personer som begår brott på de platser som undersöktes i utredningen inte sällan var under 15 år och att det inte kunde bli aktuellt med straffrättsliga åtgärder mot dem.[60]

Enligt utredaren var rörelsefriheten inte något absolut hinder mot en reglering om tillträdesförbud till butik, men det påpekades att undantag måste göras för att inte utestänga personer från särskilt viktiga samhällsfunktioner. Med hänsyn till den inskränkning i rörelsefriheten som tillträdesförbud ändå skulle innebära menade utredaren att starka skäl fordrades för kriminaliseringen och ansåg det vara uteslutet att ge andra än företrädare för rättsväsendet befogenhet att utfärda besluten.

En samlad bedömning gav vid handen att skälen för att införa en tillträdesförbudsreglering inom ramen för en särskild lag inte var tillräckligt starka, varför utredaren förordade att en sådan inte skulle införas. I enlighet med uppdraget lämnade dock utredaren förslag till en författning om straffsanktionerade tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.[61]

Regeringen gick vidare med det sistnämnda författningsförslaget i den del som gällde butiker[62] och den nya lagen trädde i kraft den

[60] Se Ds 2019:1, s. 177, 178, 184 och 185.
[61] Ds 2019:1, s. 245–249, se även s. 181, 182 och 185.
[62] Se prop. 2020/21:52.

1 mars 2021. Sedan en Brå-rapport[63] visat visst stöd för att brott och ordningsstörningar var ett problem på många badanläggningar och bibliotek och riksdagen riktat tillkännagivanden till regeringen även i denna del[64] gick regeringen vidare med utredningens förslag om nu nämnda lokaler och den regleringen, som togs in i den befintliga tillträdesförbudslagen rörande butiker, trädde i kraft den 1 juli 2022.[65]

3.4.8 Ändringar i 4 kap. 6 § brottsbalken

Samtidigt med ändringarna av tillträdesförbudslagen trädde ändrade bestämmelser i 4 kap. 6 § brottsbalken i kraft. Språket moderniserades och vad gäller bestämmelsen om olaga intrång klargjordes att tillämpningsområdet skulle omfatta även gårdsplaner. Straffskalan för brott av normalgraden skärptes från böter till böter eller fängelse i högst ett år. För grovt brott skärptes straffskalan från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Samtidigt infördes i själva lagtexten tre omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott ska rubriceras som grovt.[66] Bestämmelsen i 4 kap. 6 § andra stycket har sedan den 1 juli 2022 följande lydelse.

> Den som i annat fall än som avses i första stycket obehörigen tränger in eller stannar kvar i en byggnad eller ett fartyg, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats döms för olaga intrång till böter eller fängelse i högst ett år.

Till grund för ändringarna låg en promemoria, som hade tagits fram inom Justitiedepartementet mot bakgrund av att riksdagen tillkännagett bl.a. att den såg behov av ett stärkt straffrättsligt skydd för djurhållare, livsmedelsproducenter och deras familjer mot trakasserier från djurskyddsaktivister och andra.[67]

Vad gäller gårdsplaner hade Lantbrukarnas riksförbund påtalat att det var otydligt om dessa omfattades av tillämpningsområdet och påpekat att manifestationer av djurrättsaktivister förekommer på sådana platser. Promemorian konstaterade att det saknades klar och

[63] Se Brå, Rapport 2020:10, *Simhallar och bibliotek, En kartläggning av brott och ordningsstörningar*.
[64] Se bet. 2020/21:JuU13, p. 4 och rskr. 2020/21:169.
[65] Se prop. 2021/22:108, s. 11.
[66] Se prop. 2021/22:194, s. 20, 21 och 27–29.
[67] Se bet. 2019/20:JuU25 p. 37 och rskr. 2019/20:256. Se även promemorian av den 9 april 2021 i Justitiedepartementets ärende Ju2021/01508 s. 6.

enhetlig rättspraxis rörande sådana platser, särskilt för gårdsplaner som inte är inhägnade, försedda med förbudsskyltar eller inrättade för visst ändamål. I promemorian fördes resonemang om att det även utan sådana anordningar var lätt att urskilja en gårdsplan från allmän plats liksom från skog och natur där allemansrätt råder och det påtalades att rekvisitet obehörigen ger utrymme för en intresseavvägning i det enskilda fallet, så att handlingar som mer allmänt kan uppfattas som inte i egentlig mening klandervärda kan låtas falla utanför straffansvaret. Bl.a. utifrån dessa resonemang och i ljuset av att lagstiftaren på senare år intagit en strängare syn på kränkning av enskildas personliga integritet, frihet och frid samt behovet av ett effektivt straffrättsligt skydd föreslogs att bestämmelsen uttryckligen skulle omfatta även gårdsplaner. Regeringen delade den bedömningen och pekade på att bl.a. den brottsaktiva djurrättsaktivismen orsakade skada och otrygghet för lantbrukare.[68]

När det gällde den rumsliga avgränsningen av straffansvaret övervägde regeringen att utforma en detaljerad bestämmelse av uppräknande slag. En sådan bestämmelse skulle vara lätt att tillämpa om den aktuella situationen föll in under ordalydelsen, men samtidigt medföra oöverblickbarhet och risk för att felaktigt uppfattas som uttömmande. Vidare skulle en sådan bestämmelse riskera att inte återspegla samhällsutvecklingen. Man valde så ”en väl avvägd uppräkning i kombination med vägledning om hur begreppen bör tolkas” och ersatte således tidigare uppräkning med färre begrepp som skulle fånga upp platserna som omfattas av det straffskyddade området. Den lösningen innebar enligt regeringen att risken minimerades för att nya platser i framtiden skulle uteslutas från tillämpningsområdet. Således avses det tidigare använda ”kontor, fabrik, annan byggnad” omfattas av begreppet byggnad, vilket enligt regeringen tveklöst innefattar även kontor, fabrikslokaler, enskilda arbetsrum, andra arbetsplatser, föreningslokaler, skolor och förskolor, stall samt trappuppgångar och andra gemensamma utrymmen i flerfamiljsfastigheter. Vidare avses det tidigare använda ”upplagsplats” samt skolgårdar till vilka allmänheten inte har fritt tillträde och som behöver kunna fredas mot obehöriga, omfattas av uttrycket ”på annan liknande plats”. Lagrådet hade ingen invändning mot förslagen i sak.[69]

[68] Prop. 2021/22:194, s. 21–23.
[69] Prop. 2021/22:194, s. 21.

Vad gäller skärpningen av straffskalorna framhölls att en strängare syn på olaga intrång var befogad. En utblick mot liknande brottsbalksbrott gjordes. Höjningen av minimistraffet för grovt brott motiverades med att man ville åstadkomma en höjd straffnivå. Vad gäller kvalifikationsgrunden att en gärning har varit av särskilt farlig art påtalades bl.a. att sådana situationer som LRF hade berört – t.ex. intrång i olåsta djurstall – skulle kunna medföra att ett brott bedöms som grovt. Införandet av fängelse i straffskalan för olaga intrång av normalgraden syftade till att möjliggöra en nyansering av straffmätningen för det brottet och i anslutning härtill påtalades att skärpningen även skulle möjliggöra s.k. envarsgripanden enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken.[70]

3.5 Gällande reglering om tillträdesförbud

3.5.1 Inledning

Med ägande-, nyttjande- eller liknande rätt till en viss lokal följer också en rätt att bestämma vem som får tillträda och vistas där, men ett utövande av den senare rätten genom exempelvis att neka en person tillträde till en lokal eller be en besökare att lämna densamma innebär inte nödvändigtvis att ett trotsande av beskedet medför en risk för straffansvar. Som framgår av ”Skrantahallen” NJA 1995 s. 84 omfattas inte butiker och troligen inte heller andra lokaler som är öppna för allmänheten, av straffbestämmelsen om olaga intrång. I sådana fall blir de rättsliga möjligheterna för rättighetshavaren att ingripa mot ovälkomna besökare mycket begränsade. Som framgår av redogörelserna för rätten att visats på allmän plats m.m. samt det tidigare lagstiftningsarbetet rörande tillträdesförbud och brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång, står två möjligheter till buds för den som vill utöva rätten att bestämma över sin lokal på de nu sagda sätten (här bortses från möjligheten att stänga lokalen för allmänheten, jfr ”Demonstranten som stannade kvar” NJA 2023 s. 1057).

Det ena sättet är att vidta praktiskt inriktade åtgärder som går ut på att tillse att lokalen inte blir helt fritt tillgänglig för allmänheten. Exempelvis kan en fysisk sluss konstrueras runt entrén eller bevakning

[70] Prop. 2021/22:194, s. 27–30.

av entrén ordnas, så att innehavaren i praktiken bestämmer vem som släpps in.

Det andra sättet är att ansöka om förbud enligt tillträdesförbudslagen. Lagen påverkar inte den rätt som tillkommer den som förfogar över platsen att begränsa tillträdet till denna och därmed kan rättighetshavaren både vidta praktiskt inriktade åtgärder och ansöka om förbud.[71] I det följande redogörs översiktligt för tillträdsförbudslagen i dess nuvarande utformning.

3.5.2 Tillträdesförbudslagen

Formella förutsättningar för förbud

Tillträdesförbudslagen trädde såvitt avser butiker i kraft den 1 mars 2021 och den 1 juli 2022 trädde lagändringarna i kraft varigenom tillämpningsområdet utökades till badanläggningar och bibliotek. Lagen definierar inte respektive lokaltyp, men begreppens betydelse åskådliggörs i författningskommentarerna. Av dessa framgår att en butik som utgångspunkt är en lokal för försäljning av varor, en badanläggning är en anläggning med en eller flera bassänger som i huvudsak är inrättad för sim- eller badaktivitet eller en kombination av båda och ett bibliotek är en lokal som har till huvudsakligt syfte att förvara och tillhandahålla böcker, t.ex. i form av utlåning. Någon begränsning rörande vad som säljs respektive tillhandahålls i de olika lokaliteterna uppställs inte och den omständigheten att en annan verksamhet i lokalen förekommer än den som vanligen bedrivs i en butik, en badanläggning eller ett bibliotek medför inte att lokalen i fråga faller utom lagens tillämpningsområde. Det är den huvudsakliga verksamheten som avgör om ett etablissemang kvalificerar som en butik, ett badhus eller ett bibliotek. Normalt sätt är lokalen eller anläggningen gränsen i fysisk bemärkelse men även viss verksamhet utanför kan omfattas.[72] Helt öppna försäljningsställen eller icke-avgränsade ytor faller dock utanför tillämpningsområdet. Enligt tillträdesförbudslagen kan ett förbud avse någon av de tre lokaltyperna, förutsatt att där bedrivs verksamhet som riktar sig till allmänheten. Sistnämnda krav går ut på att allmänheten ska ha tillträde till verksamheten som bedrivs på platsen. Vem som äger eller finansierar denna saknar emellertid bety-

[71] 1 § tredje stycket tillträdesförbudslagen.
[72] 1 § tillträdesförbudslagen, jfr prop. 2020/21:52 s. 99 och prop. 2021/22:108 s. 36.

delse.[73] Det finns inget hinder mot att låta ett beslut om förbud avse tillträde till flera olika lokaler, exempelvis en butik och ett bibliotek, eller flera etablissemang av samma slag, exempelvis två butiker.[74]

Förbudsfrågan ska vara väckt genom en skriftlig ansökan från företrädaren för lokalen i fråga eller genom en anmälan av Polismyndigheten med samtycke från en sådan företrädare.[75]

Förbud får bara avse den som är 15 år eller äldre.[76]

Materiella förutsättningar för förbud

Materiellt är förbudsinstitutet i lagen byggt kring en bedömning av risken för vissa framtida ageranden av den förbudsaktuella personen. Till en butik, en badanläggning eller ett bibliotek kan förbud meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den förbudsaktuella personen kommer att begå brott i lokalen i fråga eller allvarligt trakassera någon som befinner sig där. Brotten kan vara vilka som helst, så länge de har koppling till den aktuella lokalen och de intressen som lagen avser att skydda, och med allvarliga trakasserier avses beteenden som inte nödvändigtvis är straffbara, men som ändå utgör kännbara kränkningar (det kan exempelvis röra sig om att besvära eller skrämma en person i lokalen). Avseende just bibliotek kan ett tillträdesförbud även meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för vissa andra icke-brottsliga ageranden av den förbudsaktuella personen, nämligen att denne kommer att väsentligt störa verksamheten (genom exempelvis berusat, högljutt eller aggressivt uppträdande om det når upp till viss nivå), eller orsaka betydande skada på bibliotekets egendom (exempelvis genom grovt vårdslös förstörelse av egendom som är dyr eller svår att ersätta).[77]

Riskbedömningen ska göras samlat och nyanserat. Ger den vid handen en klar och konkret risk för något av de uppräknade beteendena kan ett förbud komma i fråga. I bedömningen ska beaktas beteendets allvar, omfattning och frekvens samt tiden som förflutit sedan det ägde rum. Många slags omständigheter kan tala för en risk för förbudsgrundande ageranden, men den enskilt viktigaste är ett

[73] 1 § tillträdesförbudslagen. Jfr även prop. 2021/22:108 s. 36.
[74] Jfr prop. 2020/21:52 s. 99.
[75] 6 § andra och tredje styckena tillträdesförbudslagen.
[76] 1 § andra stycket tillträdesförbudslagen e contrario.
[77] 2 § första och andra styckena tillträdesförbudslagen, jfr prop. 2021/22:108 s. 38.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

tidigare brottsligt agerande i lokalen, vilket också uttrycks i hjälpregeln i 2 § första stycket andra meningen, som säger att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om personen tidigare har begått brott på eller i anslutning till platsen. En lagakraftvunnen fällande dom, ett godkänt strafföreläggande eller en åtalsunderlåtelse kan utan vidare tas till intäkt för att den förbudsaktuella personen har begått brott, men skuldfrågan behöver inte vara avgjord för att hjälpregeln ska kunna tillämpas. Brott som personen har begått före femton års ålder får inte beaktas.[78] Vidare innebär hjälpregeln att förbud som huvudregel inte bör meddelas om den förbudsaktuella personen inte tidigare har begått brott i eller i anslutning till ifrågavarande lokal.[79]

För att ett förbud ska få meddelas behöver ytterligare två materiella förutsättningar vara uppfyllda: syftet med förbudet ska inte kunna tillgodoses genom en mindre ingripande åtgärd och förbudet måste uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.[80] En mindre ingripande åtgärd än förbud kan vara att personen talats tillrätta om att inte besöka lokalen i framtiden, medan den sistnämnda förutsättningen utgör ett allmänt krav på proportionalitet, vilket fordrar en avvägning mellan å ena sidan intresset av att förebygga brott och trakasserier (eller de andra ageranden ett tillträdesförbud kan ta sikte på) och å andra sidan den grundlagsskyddade rätten att röra sig fritt. Rätten till rörelsefrihet anses göra sig särskilt gällande i situationer då den förbudsaktuella personen vill ta viktig samhällsservice i anspråk, t.ex. nyttja bibliotekens digitala tjänster och delta i simundervisning, om undervisningen är kopplad till vissa kunskapskrav. I proportionalitetsbedömningen bör dock karaktären av de brott eller det andra förbudsgrundande beteende som personen gjort sig skyldig till beaktas.[81]

Några centrala handläggningsregler

Allmän åklagare prövar frågor om tillträdesförbud och en fråga kan tas upp antingen på skriftlig ansökan av en företrädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket (vilket torde vara vanligast) eller genom en anmälan av Polismyndigheten sedan samtycke från en före-

[78] 2 § första stycket tredje meningen tillträdesförbudslagen.
[79] Se prop. 2020/21:52 s. 101.
[80] 2 § tredje och fjärde styckena tillträdesförbudslagen.
[81] Jfr prop. 2020/21:52, s. 102 och prop. 2021/22:108 s. 38 och 39.

trädare inhämtats.[82] Görs anmälan muntligen har åklagaren att dokumentera vem anmälan avser, vem som gjort anmälan och de omständigheter som anförs till stöd för anmälan.[83]

Om inte ägaren av en lokal ansöker om förbudet får frågan vem som har rätt att företräda lokalen avgöras enligt allmänna regler om ställföreträdarskap och fullmakt. En person med ställningsfullmakt eller som är ombud för lokalen kan exempelvis vara behörig att göra ansökan. Åklagaren saknar emellertid möjlighet att på eget initiativ väcka förbudsfrågan. På åklagarens handläggning är – genom en hänvisning i 11 § tillträdesförbudslagen – vissa bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpliga. Vad avser ansökan saknas andra formkrav än skriftlighet och en elektronisk ansökan är att likställa med en skriftlig. Det utredningsansvar som åklagaren har i och med hänvisningen till förvaltningslagen innebär att denne kan förelägga om att ansökan ska kompletteras och har att pröva om den uppgivna företrädaren är behörig att göra ansökan.[84]

Åklagaren får anlita hjälp av Polismyndigheten för utredning av frågor om förbuden och vad avser utredningen tillämpas vissa bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken.[85] Åklagaren har bl.a. rätt att använda tvångsmedel vid utredningen, vilka inbegriper exempelvis rätten att hålla förhör med var och en som kan antas lämna upplysningar av betydelse för utredningen och rätten att hämta en person till förhör (vilken rätt dock inte gäller vid delgivning av ett beslut om tillträdesförbud).[86]

Åklagaren är skyldig att underrätta den som är part, dvs. den förbudsaktuella personen och sökanden, om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än parten och bereda hen tillfälle att yttra sig över uppgiften. Åklagaren bestämmer hur underrättelsen ska ske och får avgöra förbudsfrågan utan kommunikation om åtgärderna är uppenbart obehövliga – exempelvis om uppgiften saknar betydelse – eller om avgörandet inte kan skjutas upp.[87]

Åklagarens beslut i fråga om tillträdesförbud, dvs. oavsett utgång i sak, kan prövas av allmän domstol på begäran av den som beslutet gått emot. De som varit parter vid åklagarens prövning, dvs. den för-

[82] Jfr 6 § tillträdesförbudslagen.
[83] 3 § förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.
[84] Prop. 2020/21:52 s. 103 och prop. 2021/22:108 s. 39.
[85] 8 § tillträdesförbudslagen.
[86] Se hänvisningarna till 23 kap. rättegångsbalken i 8 § tillträdesförbudslagen.
[87] 9 § tillträdesförbudslagen, jfr prop. 2020/21:52 s. 105.

budsaktuella personen och (företrädaren för) lokalen i fråga, intar sådan ställning även inför domstolen.[88] Begär den part som ålagts förbudet prövning har åklagaren att föra talan för den part som ansökt om förbudet, om det begärs och inte särskilda skäl talar emot.[89] Polismyndigheten intar inte partsställning, trots att myndigheten har rätt att väcka en fråga om förbud.[90]

Lagen (1996:242) om domstolsärenden är subsidiärt tillämplig på handläggningen i domstol. Enligt den lagen är förfarandet skriftligt, men i ett ärende om tillträdesförbud har den som är part en ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätt.[91]

När domstolen ska pröva ett beslut i fråga om tillträdesförbud och den mot vilken förbudet avses gälla är misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet (då tillämpas bestämmelserna om rättegången i brottmål).[92]

Frågor om tillträdesförbud ska handläggas skyndsamt hos såväl åklagaren som vid domstol, men några särskilda tidsfrister gäller inte (varken enligt lagen eller föreskrifter på lägre nivå).[93]

Huvudregeln är att vardera parten står sin rättegångskostnad.[94]

Beslutet om förbud, förbudstidens längd, straffansvar m.m.

Åklagarens beslut om tillträdesförbud ska vara skriftligt och ange bl.a. de skäl som har bestämt utgången. Om det inte är uppenbart obehövligt ska beslutet även, vilket följer av vissa bestämmelser i förvaltningslagen, innehålla en s.k. klargörande motivering med uppgifter om bl.a. vilka omständigheter som varit avgörande för ställningstagandet.[95]

Ett beslut om tillträdesförbud gäller omedelbart om inte annat beslutas. Beslutar åklagaren inte annat gäller alltså förbudet även om det begärs prövat av domstol. Straffansvar aktualiseras dock först

[88] Se prop. 2020/21:52 s. 46.
[89] 15 § första stycket tillträdesförbudslagen.
[90] 6 § tredje stycket tillträdesförbudslagen.
[91] Se Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 17 § tillträdesförbudslagen. I hovrättsprocessen gäller i stället 14 § lagen om domstolsärenden.
[92] 21 § tillträdesförbudslagen.
[93] Se Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 5 § tillträdesförbudslagen.
[94] 19 § tillträdesförbudslagen.
[95] Se 10 § tillträdesförbudslagen och tillämpliga delar av 32 § förvaltningslagen.

efter det att delgivning av beslutet skett med den förbudsunderkastade personen.[96] Eftersom ett förbud är straffsanktionerat gäller samma begränsning som för delgivning av en stämningsansökan i brottmål och delgivning får således inte ske genom surrogatdelgivning, spikning i samband med stämningsmannadelgivning eller kungörelsedelgivning.[97]

Ett tillträdesförbud ska gälla för en viss tid, högst ett år. Efter att förbudstiden löpt ut kan förbudet, genom ett nytt beslut, förlängas med högst ett år åt gången (såvida förutsättningarna är uppfyllda). Det finns ingen gräns för hur många gånger ett förbud kan förlängas.[98]

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud som har fattats av åklagaren eller domstolen. Detta under förutsättning att förbudet inte är föremål för domstolsprövning. Ett sådant beslut måste meddelas före förbudstidens utgång och träder i det tidigare beslutets ställe. Det kan komma i fråga om en person som underkastats ett förbud frikänns från den brottslighet som legat till grund för utfärdandet av förbudet eller om risken för det beteende som förbudet tar sikte på har undanröjts, exempelvis för att personen verkställer ett fängelsestraff eller drabbats av en allvarlig sjukdom som omöjliggör besök i lokalen i fråga. Åklagaren får dock utvidga ett förbud endast om det begärs av en företrädare för butiken, badanläggningen eller biblioteket, vilket sammanhänger med att åklagaren inte självmant får väcka förbudsfrågan.[99] Domstolen kan inhibera ett beslut om tillträdesförbud som åklagaren (eller underrätten) meddelat och även förordna om ett interimistiskt tillträdesförbud såvida ett förbud inte beslutats tidigare i processen.[100]

Den som bryter mot ett tillträdesförbud döms, om fallet inte är ringa, för överträdelse av tillträdesförbud till böter eller fängelse i högst sex månader. Även sådana interimistiska tillträdesförbud som domstolen förordnat om enligt 16 § tillträdesförbudslagen omfattas

[96] 3 § andra stycket tillträdesförbudslagen, se Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 3 och 4 §§ tillträdesförbudslagen.
[97] Jfr 4 § tillträdesförbudslagen.
[98] 3 § första stycket tillträdesförbudslagen, prop. 2020/21:52 s. 102.
[99] 12 § tillträdesförbudslagen. Se även prop. 2020/21:52 s. 107 och Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 12 § tillträdesförbudslagen.
[100] 16 § tillträdesförbudslagen.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

av straffansvaret. Som redogjorts för ovan måste förbudsbeslutet delges den förbudsunderkastade personen för att få straffrättslig verkan.[101]

Frågan om en gärning innebär att förbudet överträds är avhängig själva förbudets innebörd och omfattning. För att straffansvar ska inträda krävs alltså inte att överträdelsen gett upphov till någon viss effekt på den plats som omfattas av förbudet, utan i typfallet räcker det att personen som är underkastad ett förbud befinner sig inom det förbjudna området. Som framgått ska ringa överträdelser dock inte föranleda ansvar och således kan i rättstillämpningen bagatellartade överträdelser eller helt kortvariga vistelser i förbudsområdet undantas från straffansvaret. Det finns knappast något utrymme för att beakta eventuella materiella brister i förbudet inom ramen för prövningen av ett åtal för överträdelse av förbudet. Ansvarsfrihet bör dock kunna komma i fråga om beslutet om tillträdesförbud utgör en nullitet.[102]

Straffskalan om böter eller fängelse i högst sex månader innebär att normalpåföljden för överträdelser är böter. Vid flera överträdelser av ett tillträdesförbud eller vid återfall i brottet överträdelse av tillträdesförbud kan ett kraftigare bötesstraff eller fängelse väljas som påföljd. Straffskalan innebär vidare att en person som är misstänkt för överträdelse av tillträdesförbud inte får häktas – och därmed inte heller anhållas – men väl gripas av envar som påträffar denne på bar gärning eller flyende fot. Därmed har exempelvis ordningsvakter, väktare eller personal i lokalen i fråga rätt att gripa en person som överträtt ett tillträdesförbud. Polismän och ordningsvakter har därtill rätt att avvisa en person som står i begrepp att överträda ett tillträdesförbud, eller avlägsna den som har överträtt ett sådant förbud, om det behövs för att avvärja överträdelsen (en straffbelagd handling).[103]

[101] 22 § tillträdesförbudslagen.
[102] Se prop. 2020/21:52 s. 111 och Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 22 § tillträdesförbudslagen.
[103] Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, kommentaren till 22 § tillträdesförbudslagen. Jfr även prop. 2020/21:52 s. 111.

3.6 Utblick mot några nordiska rättssystem

3.6.1 Finland

I Finland är den rättsliga utgångspunkten att en rörelseidkare har rätt att välja sina kunder och får neka personer ur allmänheten tillträde till rörelsens lokaler så länge det inte strider mot förbud mot diskriminering eller andra högre normer. Vidare kan en rörelseidkare förbjuda en person att komma in i en affärslokal om hen uppträder på ett störande sätt. Ett sådant förbud (som inte får vara diskriminerande) kan meddelas av rörelsens företrädare och är inte underkastat formkrav eller någon giltighet i tid. Förbudsrätten är emellertid inte reglerad i någon särskild lag utan vilar ytterst på strafflagsbestämmelsen om brott mot offentlig frid, genom vilken bl.a. agerandet att obehörigen tränga sig in[104] i en affärslokal (om intrånget inte föranleder endast liten olägenhet) är kriminaliserat och förskyller böter eller fängelse i högst sex månader.[105]

Ett beredningsarbete pågår emellertid med en tilltänkt lag enligt vilken företag inom handelsbranschen ska kunna ansöka om ett s.k. kontaktförbud mot personer som hotar eller stör ett företags verksamhet, vilket förbud ska få beslutas av myndigheter, liksom ett förtydligande av strafflagstiftningen på området. Justitieministeriet publicerade i april 2025 en förstudie om sådana kontaktförbud och ministeriets avsikt är att lämna en proposition i saken under år 2026.[106]

Således har den finska rättsordningen för närvarande ingen författning som motsvarar tillträdesförbudslagen. Det förekommer emellertid att tillträdesförbud regleras särskilt inom ramen för lagar som gäller för vissa slags verksamheter, utan att förbuden för den skull är sanktionerade med straff. Exempelvis är det enligt lagen om allmänna bibliotek möjligt att underkasta en person förbud om högst 30 dagar mot att använda ett visst bibliotek, såvida denne upprepade gånger har väsentligt stört bibliotekets verksamhet, äventyrat dess säkerhet eller gjort åverkan på biblioteksegendomen.[107] Vidare har

[104] I begreppet intrång kan här ligga att ett verbalt förbud överträds.
[105] 24 kap. 3 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen (39/1889). Jfr även RP 184/1999 rd, s. 19 och 24, se vidare Justitieministeriet (2026), *Införande av kontaktförbud för företag*. https://oikeusministerio.fi/sv/kontaktforbud-for-foretag (hämtad 31 mars 2026).
[106] Se Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2025:18, *Förstudie om kontaktförbud för företag*, 11 april 2025. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-521-0 (hämtad 31 mars 2026), se även Justitieministeriet (2026), *Införande av kontaktförbud för företag*. https://oikeusministerio.fi/sv/kontaktforbud-for-foretag (hämtad 31 mars 2026).
[107] 13–15 §§ lagen (1492/2016) om allmänna bibliotek.

en innehavare av en ensamrättslicens för vissa former av anordnande av spel om pengar enligt penningspelslagen, som trädde i kraft den 20 januari 2026, rätt att bl.a. vid misstanke om s.k. falskspel eller ordningsstörande beteende förbjuda en person tillträde till kasinolokaler, vilket förbud gäller tills vidare eller viss tid (då minst en månad och högst ett år).[108] Förmodligen kan överträdelser av sådana förbud i de flesta fall sanktioneras med att den förbudsunderkastade personen avvisas från lokalen i fråga.

3.6.2 Norge och Danmark

I både Norge och Danmark är den rättsliga utgångspunkten densamma som i Finland i fråga om rörelseidkares rätt att välja sina kunder, men de två skandinaviska ländernas respektive strafflagar saknar bestämmelser som uttryckligen tar sikte på obehöriga intrång i för allmänheten öppna lokaler. Att obehörigen tränga sig in i annans bostad eller ett annat ställe som inte är fritt tillgängligt, liksom att underlåta att lämna ett främmande område trots uppmaning därtill, är dock kriminaliserat genom bestämmelser i strafflagarna.[109] Hur respektive kriminalisering förhåller sig till fall i vilka föreståndaren för en öppen lokal nekar någon ur allmänheten tillträde dit eller ber en person att lämna platsen, undandrar sig utredningens vetskap.

I dansk lag finns ingen författning som motsvarar tillträdesförbudslagen, men den s.k. ordensbekendtgørelsen[110] – vilken reglerar allmän ordning på bl.a. allmänt tillgängliga gator, vägar, parker, väntlhallar, nöjesställen, offentliga kontor och köpcentrum – erbjuder relativt stora möjligheter för polisen att underkasta enskilda personer förbud mot att tillträda sådana allmänt tillgängliga platser. Den som upprepade gånger byter mot bestämmelsen i lagens 2 kap. 3 § om att slagsmål, skrik, rop eller annat störande, våldsamt, förnärmande eller liknande uppträdande inte får äga rum på en skyddad plats, kan av polisen meddelas förbud mot att färdas fram och tillbaka och uppehålla sig inom 100 meter från den plats där den senaste överträdelsen begåtts, förutsatt att det finns grund för att tro att den förbudsaktu-

[108] Se 3 och 41 §§ penningspelslagen (10/2026).
[109] Jfr [den norska] lov (LOV-2005-05-20-28) om straff (straffeloven), § 268, och [den danska] straffeloven (LBK nr 1294 af 07/11/2025), § 264.
[110] Bekendtgørelse (BEK) nr. 511 af 20 juni 2005 om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger.

ella personen annars kommer att upprepa förseelserna inom det tilltänkta förbudsområdet. Ett beslut om förbud ska vara skriftligt och förbudstiden får inte överstiga två år. Överträdelser av förbudet förskyller böter och därtill kan förbudsområdet utsträckas vid överträdelser.[111]

Har en person agerat särskilt otrygghetsskapande, vilket kan utgöras av narkotikahandel eller annat beteende med koppling till en aktuell kriminalitetstendens i det offentliga rummet, och det finns anledning att tro att denne kommer att upprepa beteendet kan – förutsatt att geografiska och andra hänsyn tillåter det (varvid proportionalitetsprincipen ska iakttas) – förbudsområdet omfatta en radie om intill 1 000 meter. För sådana större förbudsradier gäller en förbudstid om högst tre månader, vilken kan förlängas med högst tre månader åt gången. Besluten kan meddelas muntligen, men bör dokumenteras i skrift och tillställas den förbudsunderkastade parten.[112]

Inte heller i norsk författning finns någon motsvarighet till tillträdesförbudslagen. Polisen har rätt att – bl.a. i syfte att upprätthålla allmän ordning eller för att avvärja eller hejda lagöverträdelser – förbjuda att personer uppehåller sig i bestämda områden, men saknar en rätt att vid rena ordningsstörningar meddela sådana generella förbud som den danska ordensbekendtgørelsen tillåter.[113]

3.7 Problembild avseende den nuvarande tillträdesförbudsregleringen

3.7.1 Inledning

Flera branschorganisationer, bl.a. Svensk Handel och Fastighetsägarna, har i rapporter och andra publikationer återkommande framfört synpunkter rörande regleringen om tillträdesförbud, vilka går ut på att regleringen inte på ett tillräckligt effektivt sätt kan förebygga brottsliga och andra icke-önskvärda ageranden i för allmänheten öppna lokaler, i synnerhet butiker och andra affärslokaler. Motsvarande uppfattning om regleringen har också framförts under de möten med branschorganisationer som utredningen haft. Synsättet återspeg-

[111] Ordensbekendtgørelsen, 1 kap. 2 § och 2 kap. 3 och 6 §§.
[112] 6 §, BEK nr 860 af 28/06/2017, jfr även Vejledning (VEJ) nr 9319 af 31/03/2017 om meddelelse af zoneforbud efter ordensbekendtgørelsens § 6, stk. 4.
[113] Jfr Lov (LOV-1995-08-04-53) om politiet (politiloven), § 7.

las också i våra direktiv, vilka sammanfattar det så att det finns synpunkter som går ut på att regelverket är för restriktivt i förhållande till dess preventiva syfte och – vad gäller just tillträdesförbudslagen – att det kan ifrågasättas om förbuden som utfärdas med stöd av lagen har tillräcklig effekt.

Synpunkter av detta slag framförs inte sällan i ljuset av statistik och andra uppgifter som talar för att förekomsten av brottslighet och andra icke-önskvärda ageranden i öppna lokaler har ökat på senare tid och att det får stora konsekvenser för såväl näringsidkare, särskilt inom dagligvaru- och sällanvaruköpshandeln, som andra aktörer och de som tjänstgör i lokalerna, samt ytterst för samhället. Regleringsändringar av det slag som berörs i direktiven och som dryftas i den allmänna diskussionen om regleringen motiveras inte sällan med mer eller mindre uttalade antaganden om att regleringen då bättre skulle kunna förebygga den ökande brottsligheten och förekomsten av icke-önskvärda ageranden.

Som kommer att framgå i det följande är utredningens utgångspunkt i fråga om den nu gällande regleringen om tillträdesförbud att bestämmelserna har tillkommit för att kompensera för det förhållandet att straffbestämmelsen om olaga intrång inte kan användas i relation till lokaler som är öppna för allmänheten, samtidigt som förutsättningarna för att meddela ett tillträdesförbud är mycket restriktiva i jämförelse med vad som skulle ha gällt om lokaler av detta slag hade omfattats av bestämmelsen om olaga intrång. Vår uppfattning är, med andra ord, att den grundläggande rätten att bestämma över sin lokal, vilken följer av ägande, nyttjande eller liknande förhållanden, inte i tillräcklig utsträckning återspeglas i tillträdesförbudsregleringen och att detta är ett problem finns oavsett hur brottsutvecklingen ser ut.

Också med denna utgångspunkt finns emellertid skäl att översiktligt beskriva brottsligheten i handeln och dess konsekvenser för att illustrera det sammanhang i vilket de frågor som behandlas i betänkandet aktualiseras. I vår genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen (avsnitt 4.2) behandlas vissa ytterligare synpunkter från bl.a. branschorganisationerna.

3.7.2 Handelsbranschen är särskilt brottsutsatt

Varje år polisanmäls ett stort antal brott som har koppling till handeln. Stölder i butikslokaler utgör lejonparten av denna polisanmälda brottslighet. Sedan år 2009 har polisanmäld stöldbrottslighet i butikslokaler kontinuerligt minskat. Från och med år 2015 har antalet polisanmälda stöldbrott i butik per år varierat mellan cirka 42 000 och 50 000. År 2024 polisanmäldes drygt 43 000 sådana brott och år 2025 knappt 43 000.[114] Även andra slags tillgreppsbrott än butiksstölder förekommer. Det finns statistik vad avser butiksrån, av vilken framgår att antalet anmälda sådana rån minskat sedan år 2015, då drygt 800 anmäldes. År 2024 anmäldes drygt 200 butiksrån och år 2025 över 220.[115]

Annan brottslighet som drabbar eller har koppling till handeln, exempelvis stöld genom inbrott, skadegörelse och bedrägeri samt misshandel, olaga hot, ofredande samt liknande brott mot person och brottslighet grundad i diverse ordningsstörande beteenden, är inte föremål för lika detaljerad kriminalstatistik. Det går dock att följa det totala antalet anmälda brott som registrerats med målsägare inom handeln. Utvecklingen var under åren 2018–2023 något minskande, men relativt jämn under hela perioden med cirka 65 000–74 000 anmälda brott per år, enligt Brås rapport (2025:12) *Statistik om brott mot företag och organisationer*.[116]

Det finns anledning att tro att antalet brott inom handeln är högre än vad som framkommer i kriminalstatistiken. En studie från branschorganisationen Företagarna år 2023 indikerar att företagens allmänna benägenhet att polisanmäla brott är förhållandevis låg och att det varit så över tid.[117] Brås rapport (2025:16) *Brott mot företag* ger rentav vid handen att majoriteten av de brottsutsatta företagen inom handeln avstår från att göra polisanmälningar.[118] Den bilden bekräftas av en undersökning gjord av Svenskt Näringsliv år 2024, enligt vilken mindre än en fjärdedel av de tillfrågade företagen inom handeln uppgav att samtliga inträffade brott polisanmäls.[119]

---

[114] Se Brå (2026), *Stöld och snatteri*. https://bra.se/amnen/stold-och-snatteri. (hämtad 2025-11-03 och 2026-04-30).
[115] Se Brå (2026), *Rån*. https://bra.se/amnen/ran. (hämtad 2025-11-03 och 2026-04-30).
[116] Brå, Rapport 2025:12 *Statistik om brott mot företag och organisationer, Juridiska personer som målsägare för anmälda brott 2018–2023*., s. 36–39.
[117] Företagarna, *Brott mot företagare 2023, En kartläggning av företagares kontakter med polisen, anmälda brott och polistätheten i Sverige*, april 2023, s. 16.
[118] Brå, Rapport 2025:16 *Brott mot företag, En kartläggning av brott mot företag och andra organisationer*, s. 43–45.
[119] Svenskt Näringsliv, *Brottsbarometern 2024*, s. 11.

Oavsett hur väl den officiella kriminalstatistiken speglar antalet inträffade brott rör det sig om ett mycket stort antal, främst butiksstölder, som upprepade gånger drabbar ett förhållandevis litet antal målsäganden. Således är det inte förvånande att upprepad utsatthet för stöld- och tillgreppsbrottslighet är vanligare inom handeln i allmänhet och detaljhandeln i synnerhet, än inom andra branscher. Det visar Brås rapport (2025:12) *Statistik om brott mot företag och organisationer*. Enligt rapporten var 40 procent av samtliga anmälda stöld- och tillgreppsbrott under åren 2018–2023 riktade mot juridiska personer med målsägare inom handeln, trots att dessa utgör en relativt sett mindre andel, 18 procent, av samtliga målsägare för den brottsligheten under perioden. Enligt andra studier är handeln en av de mest brottsdrabbade branscherna överhuvudtaget.[120]

Att just detaljhandeln är mycket brottsutsatt framgår även av branschorganisationen Svensk Handels kvartalsvisa webbenkätundersökningar, som ställs till slumpmässigt utvalda av organisationens medlemsföretag och är tänkt att spegla fördelningen av samtliga butiker inom detaljhandeln. Butikschefer eller butiksansvariga får i enkäten svara på om butiken den senaste veckan utsatts för stöld eller ringa stöld samt den senaste månaden hot eller våld i samband med sådana tillgrepp, inbrott, bedrägeribrottslighet eller hotfullt beteende. År 2023 hade 44 procent av de svarande butikerna utsatts för minst ett av de brott eller det hotfulla beteende som enkäten omnämnt. Motsvarande andel för år 2024 var 46 procent, vilket är den högsta andelen på årsbasis sedan mätningarna inleddes. Under det tredje kvartalet 2025 uppmättes den högsta andelen på kvartalsbasis sedan mätningarna inleddes, 49 procent, och det konstaterades att andelen hade ökat två kvartal i rad.

3.7.3 Något om brottslighetens konsekvenser

Den brottslighet som drabbar handeln får naturligtvis konsekvenser. Redan i Brås rapport *Ökad säkerhet inom handeln* från år 1989 uppskattades det tillgripnas värde årligen uppgå till miljardbelopp, och samtidigt konstaterades det att den förlust som tillgreppen medför ytterst drabbar konsumenterna i form av högre priser samt butiks-

[120] Se t.ex. Stiftelsen Tryggare Sverige, *Företagens trygghetsundersökning 2024*, april 2024, s. 17 och 18 och Svenskt Näringsliv, *Brottsbarometern 2024*, s. 11.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

besökare och personal i form av hotfulla och våldsamma situationer samt oro för sådana.[121] Brottsligheten kan leda till svårigheter att attrahera kunder och att rekrytera personal, och i förlängningen till att näringsidkare avstår investeringar i verksamheten, flyttar eller avslutar den. Bland följdeffekterna av brottsligheten mot handeln räknas sålunda ett sämre butiksutbud, minskade skatteintäkter och lägre produktivitet, särskilt på mindre orter och i brottsutsatta områden.[122]

Mycket talar för att det värde som tillgrips genom stöld i butiker har ökat kraftigt och kontinuerligt sedan Brås rapport, även med beaktande av förändringen av penningvärdet.[123] Svensk Handel har i rapporten *Stölder och brottslighet i handeln* från år 2024 uppskattat värdet på det som tillgreps i butiker år 2023 till 10,5 miljarder kronor, vilket enligt uppgift motsvarar en ökning med 20 procent sedan år 2021. Det motsvarar enligt rapporten 1,5 procent av dagligvaruhandelns årliga omsättning och 0,9 procent av sällanköpshandelns dito. Kostnaderna för detaljhandelns brottsförebyggande åtgärder som väktare, larmanordningar, kamerabevakning, ändringar i sortiment och butiksplanlösning samt utbildning av personal uppskattas i samma rapport till 10,4 miljarder kronor per år, vilket motsvarar över en procent av branschens årsomsättning. Sådana åtgärder vidtas inte enbart av ett fåtal större aktörer, utan kostnaderna för det brottsförebyggande arbetet bärs av en stor andel av både dagligvaru- och sällanvaruköpshandlarna.[124]

Enligt rapporten innebär brottsligheten vidare att 29 procent av sällanvaruköpshandlarna avstått från vissa investeringar och att 58 procent av dagligvaruhandlarna har svårt att bedriva verksamheten som vanligt. Inom respektive bransch har mer än 10 procent av handlarna övervägt att avsluta eller flytta sin verksamhet till följd av brottslighet. Vad gäller handeln i stort framkommer i en undersökning från Svenskt Näringsliv att 10 procent av företagen avstått från investeringar i verksamheten till följd av oro eller utsatthet för brott under de senaste tolv månaderna (undersökningen genomfördes juni och juli månader år 2024).[125] Mycket talar för att brottsligheten även medför svårigheter för företagen att anställda personal. Av nämnd rapport från Svensk Handel framgår att 32 procent av dagligvaruhandlarna

[121] Brå, Rapport 1989:4 *Ökad säkerhet inom handeln, En handbok*, s. 7.
[122] Se Svenskt Näringsliv, *Brottsbarometern 2024*, s. 27.
[123] Se prop. 2020/21:52 s. 27 och däri gjorda hänvisningar.
[124] Svensk Handel, *Stölder och brottslighet i handeln 2024*, s. 22 och 23.
[125] Se Svenskt Näringsliv, *Brottsbarometern 2024*, s. 31.

238/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

och 10 procent av sällanvaruköpshandlarna möter svårigheter i rekryteringen på grund av att arbetsplatsen i fråga inte upplevs som trygg.

Brottsligheten får konsekvenser även för den personal som näringsidkarna lyckas anställa. Av Arbetsmiljöverkets statistik år 2024[126] framgår bl.a. att av de sysselsatta inom kategorin försäljningsyrken inom detaljhandeln så hade under de senaste 12 månaderna 19 procent en till några gånger varit utsatt för våld eller hot i arbetet, 13 procent arbetat ensam en till några gånger och riskerat att hamna i otrygga eller hotfulla situationer, 17 procent varit i någon form av allvarlig konflikt eller bråk med andra personer än kollegor, t.ex. kunder, på arbetsplatsen och 8 procent varit utsatta för sexuella trakasserier av andra personer än kollegor, t.ex. kunder. Vad avser just butikssäljare inom dagligvaruhandeln är andelen som under samma period utsatts för våld eller hot 26 procent samt varit i en allvarlig konflikt eller bråk 22 procent. Enligt den ovan nämnda rapporten från Svensk Handel hade personal hos mer än hälften av dagligvaruhandlarna utsatts för hot, medan personal hos mer än en fjärdedel av handlarna utsatts för sexuella trakasserier och personal hos nästan en femtedel av handlarna utsatts för misshandel.

Att butikspersonal känner oro och otrygghet till följd av butiksrelaterad brottslighet framgår bl.a. av en undersökning gjord av Handelsanställdas förbund genom en enkät till ett antal av förbundets medlemmar, vilka slumpvis valts ut som respondenter. Enligt undersökningen är över 30 procent av de som arbetar i butik oroliga för att utsättas för våld, hot eller andra brott på sin arbetsplats och en något större andel upplever rädsla vid ensamarbete och i liknande situationer.[127]

Även näringsidkarna själva upplever oro över brottsligheten. Enligt rapporten från Svensk Handel är 58 procent av dagligvaruhandlarna och 35 procent av sällanköpsvaruhandlarna oroliga för att utsättas för hot eller våld i samband med stöldbrottslighet.

[126] Arbetsmiljöundersökningen år 2024 (Arbetsmiljöverkets statistik, hämtad i tabellform 2025-11-03 ur SCB:s statistikdatabas via sistnämnda myndighets webbplats: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0501__AM0501A/ArbmiljoAlderN/).
[127] Handelsanställdas Förbund, *Kortrapport om hot och våld*, oktober 2024.

239/996

4 Straffsanktionerade tillträdesförbud

4.1 Inledning

Som framgått har vi enligt våra direktiv i uppdrag att ta ställning till om möjligheterna att besluta om straffsanktionerade tillträdesförbud bör utökas.

Vi har också att ta ställning till om eventuella ändringar bör ske genom ändringar i straffansvaret för olaga intrång, genom ändringar i tillträdesförbudslagen eller genom en kombination av sådana ändringar. För- och nackdelar med de olika alternativen behöver därför övervägas.

Om prövningen utmynnar i att en utökning av möjligheterna bör ske genom ändringar av tillträdesförbudslagen så kan det, enligt direktiven, övervägas:

- om det bör införas en presumtion för tillträdesförbud efter en fällande dom för brott vid aktuell plats,
- om riskbedömningen som anvisas i bestämmelsen i 2 § bör nyanseras på så sätt att annat än tidigare brottslighet kan beaktas i större utsträckning, och
- om möjligheten att meddela tillträdesförbud bör utsträckas till även barn under 15 år, låt vara att de inte kan dömas till påföljd för överträdelse av sådana förbud.

Uppdraget rörande straffsanktionerade tillträdesförbud har, som vi berört bakgrundsvis, lämnats i ljuset av bl.a. synpunkter om att tillämpningen av tillträdesförbudslagen är för restriktiv i förhållande till dess preventiva syfte och att förbuden inte har tillräcklig effekt. I direktiven hänvisas till rapporter från branschorganisationer, i vilka det

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

framförts synpunkter som går ut på att tillträdesförbudslagen skulle kunna effektiviseras om förbud kunde omfatta samtliga butiker tillhörande en kedja på en ort, gälla för flera butiker inom samma galleria och inbegripa allmänna ytor i gallerior. I anslutning till rapporterna nämns att det skulle kunna övervägas om också andra slags centrum än gallerior skulle kunna träffas av ett tillträdesförbud.

Oavsett vilket ställningstagande som görs i sak ska utredningen, enligt direktiven, lämna författningsförslag om både en utvidgning av straffansvaret för olaga intrång och utökade möjligheter att besluta om förbud inom ramen för tillträdesförbudslagen.

I direktiven nämns vidare att LRF har framhållit att straffbestämmelsen om olaga intrång kan vara svårtillämpad och att den inte är tillräckligt verkningsfull i situationer i vilka aktivister förflyttar sig från enskild mark till allmän plats för att där fortsätta hotande eller skrämmande ageranden mot lantbrukare. Redan inom ramen för denna inledning till våra överväganden beträffande tillträdesförbudsregleringen kan sägas att utredningen inte funnit en lösning på den fråga som LRF har tagit upp. Som framgått bakgrundsvis innebar 2022 års ändringar av 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken bl.a. att stycket uttryckligen kom att omfatta gårdsplaner.[1] Detta torde innebära att det finns relativt goda möjligheter för att beivra vistelser som äger rum på ett lantbruk utan lantbrukarens tillåtelse. Lagstiftningsåtgärder som tar sikte på att hindra att någon som befinner sig på annan plats än sådan som tillhör lantbrukaren agerar hotfullt eller brottsligt förutsätter betydligt bredare överväganden än de som varit möjliga att göra inom ramen för den här utredningen. Vi lämnar följaktligen inga förslag i den delen.

[1] Prop. 2021/22:194, s. 41, jfr även s. 15 och 16.

4.2 Genomgång av tillämpningen av tillträdesförbudslagen

4.2.1 Grundläggande statistik[2]

Tabell 4.1 Åklagarmyndighetens beslut i fråga om tillträdesförbud

Redovisade per utgång och lokalitet för åren 2021–2025

År	Lokalitet	Avskrivning	Avslag	Förbud	Andel förbud
2021	Butik	29	308	142	31,6 %
2022	Badanläggning	2	13	13	50 %
	Bibliotek	0	1	3	75 %
	Butik	21	213	210	49,6 %
2023	Badanläggning	2	5	5	50 %
	Bibliotek	1	11	7	38,9 %
	Butik	31	221	254	53,5 %
2024	Badanläggning	0	1	4	80 %
	Bibliotek	0	7	10	58,8 %
	Butik	33	244	334	57,8 %
2025	Badanläggning	1	2	18	90 %
	Bibliotek	2	7	19	73,1 %
	Butik	37	287	382	57,1 %

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Åklagarmyndigheten.[3]

Tabellen visar antalet beslut i fråga om tillträdesförbud meddelade av Åklagarmyndigheten, per utgång (dvs. avskrivning, avslag eller förbuds utfärdande) och lokalitet för åren 2021–2025, samt andelen beslut att utfärda förbud under samma period.[4] Nästan alla beslut från det att lagen medgav förbud även till badanläggningar och bibliotek rör butiker. Det har således gjorts relativt få ansökningar eller anmälningar om förbud till badanläggningar och bibliotek. För år 2025 kan en viss ökning av antalet beslut om att utfärda förbud till badanläggningar och bibliotek skönjas, om än från förhållandevis låga nivåer.

Vad avser butiker var under det första året som tillträdesförbudslagen var i kraft antalet beslut om avslag större än antalet beslut om

[2] Med angivandet av År 2021 i tabellerna i detta avsnitt avses inte hela det året, utan enbart den tid då tillträdesförbudslagen var i kraft, dvs. fr.o.m. den 1 mars 2021 t.o.m. den 31 december 2021.
[3] Statistiken i tabellerna 4.1–4.6 har tagits fram av Åklagarmyndigheten respektive Domstolsverket på förfrågan av utredningen.
[4] I beräkningen av andelen ingår inte besluten om avskrivning.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

utfärdande av förbud, men för åren därefter har förhållandet varit det motsatta. Antalet beslut om avskrivning har sedan lagens ikraftträdande varit ungefär lika stort varje år vad gäller butiker. Antalet beslut om utfärdande av förbud till butik har ökat varje år sedan lagens ikraftträdande. Ökningen motsvaras av en kontinuerlig ökning av antalet ansökningar eller anmälningar om förbud.

Andelen beslut om utfärdande av tillträdesförbud till butik har ökat sedan lagens ikraftträdande och de senaste åren har den uppgått till över 50 procent[5].

Tabell 4.2 Mediantid för handläggning av ärenden om tillträdesförbud hos Åklagarmyndigheten

Redovisad i antal kalenderdagar per utgång och lokalitet för åren 2021–2025

Lokalitet	Utgång	År				
		2021	2022	2023	2024	2025
Badanläggning	Avskrivning	–	31	6	–	5
	Avslag	–	9	44	6	34
	Förbud	–	9	14	18	56
Bibliotek	Avskrivning	–	–	12	–	64
	Avslag	–	15	19	9	27
	Förbud	–	9	29	15	21
Butik	Avskrivning	6	10	14	5	10
	Avslag	7	10	9	10	13
	Förbud	13	14	18	17	17

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Åklagarmyndigheten.

Tabellen visar mediantiden i kalenderdagar som det tagit Åklagarmyndigheten att handlägga ett ärende (genomströmningstiden) om tillträdesförbud, per utgång och lokalitet för åren 2021–2025. Handläggningstiden räknas från och med dagen då ansökan eller anmälan anhängiggjordes hos myndigheten till och med dagen för beslut. År 2025 var medianhandläggningstiden för ärenden rörande butik 17 dagar när utgången var att tillträdesförbud utfärdas, medan den var 13 dagar när utgången var att en ansökan eller anmälan avslås.

[5] Jfr dock föregående fotnot.

244/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Medianhandläggningstiden för ärenden rörande butik med utgångar av de två nu nämnda slagen synes ha ökat något sedan lagen infördes.

År 2025 var medianhandläggningstiden för ärenden om tillträdesförbud till butik betydligt lägre än för ärenden om tillträdesförbud till badanläggningar och bibliotek. Mot bakgrund av att antalet ansökningar och anmälningar om förbud till sistnämnda lokaliteter är få är det emellertid svårt att dra några slutsatser av detta förhållande.

4.2.2 Skillnader i tillämpningen?

Branschorganisationen Svensk Handel har i två rapporter pekat på betydande skillnader i tillämpningen av lagen mellan landets olika åklagarkammare. Särskilt skillnader i andelen beslut om utfärdande av förbud har belysts. Enligt rapporterna utfärdas vid vissa åklagarkammare tillträdesförbud för majoriteten av ansökningarna, medan motsatt förhållande råder vid andra åklagarkammare.[6]

Antalet ansökningar om tillträdesförbud till butik är förhållandevis litet. Vissa kammare får bara in en handfull ansökningar per år. Frågan är om antalet ansökningar per kammare är tillräckligt stort för att medge slutsatsen att det förekommer en verklig skillnad i hur lagen tillämpas mellan kamrarna. Därtill lär skillnader i antalet ansökningar och andelen beslut om utfärdande av tillträdesförbud mellan enskilda åklagarkammare åtminstone delvis kunna förklaras av att butikstäthet och ansökningsbenägenhet varierar mellan olika orter och av andra omständigheter som ligger utanför Åklagarmyndighetens kontroll.

Av Åklagarmyndighetens tillsynsrapport (2024:01), *Tillträdesförbud till butik*, i vilken myndigheten granskat handläggningen av ärenden om tillträdesförbud under perioden 1 mars 2021–31 augusti 2023, framgår att man inte kunnat påvisa några tydliga regionala skillnader i tillämpningen av tillträdesförbudslagen mellan de fyra geografiska åklagarområdena. Det utesluter inte att andelen meddelade tillträdesförbud varierar mellan åklagarkamrarna, men det talar mot att några avgörande regionala skillnader förekommer.

[6] Jfr Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik, Utvärdering och analys*, 2024, s. 4 och Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik – två år senare*, april 2023, s. 5.

245/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Tabell 4.3 Beslut om tillträdesförbud i åklagarområdena

Redovisade i bl.a. antal per utgång och åklagarområde för åren 2021–2025

Åklagarområde	År	Avskrivning	Avslag	Förbud	Andel förbud
01. Nord-Mitt	2021	2	74	36	32,7 %
	2022	2	48	51	51,5 %
	2023	4	68	47	40,9 %
	2024	5	53	91	63,2 %
	2025	8	65	87	57,2 %
02. Väst-Berg	2021	14	120	58	32,6 %
	2022	4	49	70	58,8 %
	2023	5	52	113	68,5 %
	2024	10	77	139	64,4 %
	2025	8	83	109	56,8 %
03. Stockholm	2021	5	34	21	38,2 %
	2022	9	40	22	35,5 %
	2023	16	36	25	41,0 %
	2024	6	32	19	37,3 %
	2025	11	48	65	57,5 %
04. Syd-Öst	2021	8	80	27	25,2 %
	2022	6	76	67	46,9 %
	2023	6	65	69	51,5 %
	2024	12	82	85	50,9 %
	2025	10	91	121	57,1 %
Samtliga områden	2021	29	308	142	31,6 %
	2022	21	213	210	49,6 %
	2023	31	221	254	53,5 %
	2024	33	244	334	57,8 %
	2025	37	287	382	57,1 %

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Åklagarmyndigheten.

Tabellen visar antalet beslut rörande tillträdesförbud meddelade av Åklagarmyndigheten för åren 2021–2025, per utgång och åklagarområde, samt andelen beslut genom vilka tillträdesförbud utfärdas, per åklagarområde för samma period. Även om variationer finns mellan åklagarområdena rörande antalet beslut om tillträdesförbud är det inte, i vart fall för år 2025, någon större skillnad mellan områdena rörande andelen beslut genom vilka tillträdesförbud till butik utfärdas. Inte heller denna information talar alltså för att det före-

246/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

kommer systematiska skillnader mellan olika geografiska områden i tillämpningen av lagen.

4.2.3 Statistik avseende överträdelser av förbuden

Åklagarmyndigheten har sedan lagens ikraftträdande fört statistik över brottsmisstankar bestående i överträdelser av förbuden.

Tabell 4.4 Brottsmisstankar om överträdelser av tillträdesförbud[7]

Redovisade i antal per år i kategorierna Inkomna och Beslutade

År	Inkomna brottsmisstankar	Beslutade brottsmisstankar
2021	50	34
2022	94	90
2023	191	174
2024	209	237

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Åklagarmyndigheten.

Tabellen visar antalet brottsmisstankar om överträdelser av tillträdesförbud som Åklagarmyndigheten registrerat som inkomna respektive beslutade för åren 2021–2024. Med brottsmisstanke avses, såsom Åklagarmyndigheten använder begreppet, en koppling mellan ett brott och en misstänkt person.[8] Med beslutade brottsmisstankar avses misstankar som lett till någon form av beslut.

[7] Från det att tillträdesförbudslagen trädde i kraft till den 1 januari 2025 saknades en brottskod för brottet överträdelse av tillträdesförbud (enligt 22 § tillträdesförbudslagen). Åklagarmyndigheten har fram till den 1 januari 2025 emellertid fört statistik över brottsmisstankar om överträdelser genom användandet av en s.k. juridisk benämning, vilken för aktuell brottstyp är Överträdelse av tillträdesförbud till butik m.m. (2396). Tabellen avser samtliga brottsmisstankar om överträdelser av tillträdesförbud, dvs. oberoende av förbudslokalitet.

[8] I och med denna användning kan ett brott ha flera misstänkta personer knutna till sig, dvs. att flera personer är misstänkta för samma brott. Vidare kan en misstänkt person ha flera brottsmisstankar riktade mot sig, dvs. att personen är misstänkt för flera brott. Ett ärende vid Åklagarmyndigheten också kan innehålla en eller flera brottsmisstankar och en eller flera misstänkta personer.

247/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Tabell 4.5 Beslutade brottsmisstankar år 2025[9]

Redovisade i antal och antal misstänkta personer per beslutstyp

Beslut	Antal brottsmisstankar	Antal misstänkta personer
Förundersökning inleds ej	1	1
Förundersökning läggs ned	30	18
Förundersökningsledning överlämnas till utredande myndighet	7	7
Brottsmisstanken avslutas	5	3
Åtal väcks inte	3	3
Strafföreläggande	3	3
Åtalsunderlåtelse	9	6
Åtal	137	62
Total	**195**	**103**

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Åklagarmyndigheten.

Tabellen visar hur de brottsmisstankar under år 2025 som var föremål för Åklagarmyndighetens beslut närmare fördelar sig på olika typer av beslut. Majoriteten av de beslutade brottsmisstankarna har lett till åtal.

Tabell 4.6 Avgjorda brottmål om överträdelse av tillträdesförbud

Redovisade i antal per år i kategorierna Inkomna och Avgjorda

År	Antal inkomna brottmål	Antal avgjorda brottmål
2022	22	5
2023	43	33
2024	56	64
2025	74	66

Uppgifterna i tabellen utgörs av statistik från Domstolsverket.

Tabellen visar statistik avseende antalet i allmän domstol inkomna respektive avgjorda brottmål om överträdelser av tillträdesförbud jämlikt tillträdesförbudslagen.[10]

[9] Den 1 januari 2025 infördes en ny brottskod, 4145, som avser överträdelser av tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek. Uppgifterna i tabellen har genererats av Åklagarmyndigheten genom användandet av denna brottskod.
[10] År 2021 inkom det inte något brottmål om överträdelse av tillträdesförbudslagen till allmän domstol.

248/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Tabell 4.7 Antalet lagförda brott bestående i överträdelse av tillträdesförbudslagen[11]

Redovisat per lagföringstyp för åren 2021–2025

År	Åtalsunderlåtelse	Strafföreläggande	Domslut[1]	Totalt antal
2021	0	0	10	10
2022	13	1	79	93
2023	6	0	77	83
2024	13	0	134	147
2025	10	3	147	160

[1] Med domslut avses en fällande dom i tingsrätt, oberoende av om den senare ändras i högre instans eller ej.

Brå, Kriminalstatistik (av myndigheten benämnd *Personer lagförda för brott* [*Samtliga lagförda brott. Årsvis*]) för åren 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025 (hämtad i tabellform via myndighetens webbplats: https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet/personer-lagforda-for-brott (2025-04-30).[12]

Tabellen visar statistik från Brå över antalet lagförda brott mot tillträdesförbudslagen uppdelat på lagföringstyp, för åren 2021–2025.

4.2.4 Motivering av beslut

Det har framförts synpunkter, bl.a. från Svensk Handel, på att skälen för beslut om tillträdesförbud, framför allt när ansökningar avslås, inte utvecklas något vidare i besluten utan ofta är av summarisk karaktär. Branschorganisationen har med visst fog påpekat att beslut med standardmotiveringen ”Det saknas tillräckliga skäl att meddela ett tillträdesförbud” kan försvåra för den förbudssökande parten att förstå varför ansökan avslogs och vilka omständigheter som krävs för att nå framgång vid en domstols överprövning av beslutet eller en framtida ansökan om tillträdesförbud.[13] Enligt Svensk Handel har det på senare år blivit vanligare att skälen för beslut om tillträdesförbud inte preciseras.[14]

[11] En enskild person kan lagföras vid flera tillfällen under ett år.
[12] I Brås statistik redovisas lagföringarna rörande åren 2021–2024 under en rad benämnd 2021:34 Lag om tillträdesförbud i butik, trots 2022 års ändringar av lagen. Av myndighetens information om statistiken framgår dock att ny lagstiftning eller nya brott redovisas från det år de träder i kraft och att ny lagstiftning eller rubricering av brott som ersätter tidigare lydelse redovisas på samma rad. Statistiken omfattar således även lagföringar för överträdelser av förbud i lokaliteterna badhus och bibliotek som skett från och med den 1 juli 2022. För år 2025 redovisas lagföringarna på en rad benämnd 2021:34 Lag om tillträdesförbud i butiker, badanläggningar och bibliotek.
[13] Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik – två år senare*, april 2023, s. 12.
[14] Jfr Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik – två år senare*, april 2023 s. 13. Se även Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik, Utvärdering och analys*, 2024, s. 5.

Åklagarens beslut om tillträdesförbud ska vara skriftligt och ange bl.a. de skäl som bestämt utgången. Om det inte är uppenbart obehövligt ska besluten även, vilket följer av vissa bestämmelser i förvaltningslagen, innehålla en s.k. klargörande motivering med uppgifter om bl.a. vilka omständigheter som varit avgörande för ställningstagandet. En sådan motivering kan dock helt eller delvis utelämnas om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart men ska om möjligt lämnas i efterhand på begäran av en enskild.[15] Förvaltningslagens krav på klargörande motivering innebär inte att myndigheten alltid behöver redogöra ingående för sakförhållandena i ärendet eller för hur vart och ett av dessa bedömts. För okomplicerade ärenden kan motiveringen vara kortfattad.[16] Det lär dock krävas någon form av individualiserade skäl för att kravet ska anses vara uppfyllt.[17]

Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem Cåbra tillhandahåller förslag på standardiserade skäl för beslut, vilka den handläggande åklagaren kan använda eller omformulera. I mallen för beslut att inte meddela tillträdesförbud föreslås skälstexten ”Det saknas tillräckliga skäl för att meddela ett tillträdesförbud”. I mallen för beslut att meddela tillträdesförbud till butik föreslås följande skälstext:

> Det finns på grund av särskilda omständigheter risk att den som meddelas förbudet kommer att begå brott i butiken enligt ovan eller allvarligt trakassera någon som befinner sig där.

Mallen för beslut att inte meddela tillträdesförbud har uppdaterats av Åklagarmyndigheten i februari 2026 och de standardiserade skälen är nu betydligt utförligare. Inom ramen för den ovannämnda tillsynsrapporten har Åklagarmyndigheten mer ingående granskat de 133 beslut i fråga om tillträdesförbud som meddelats av åklagare under perioden 1 april–30 juni 2023, med särskilt fokus på avslagsbesluten.[18] Enligt rapporten var 60 procent av de 53 avslagsbesluten närmare motiverade utifrån omständigheterna i respektive ärende medan de standardiserade skälen nyttjades i 40 procent av besluten.

Utredningen har, som framgått i kapitel 2, granskat ett 120-tal slumpmässigt utvalda beslut om i fråga om tillträdesförbud till butik,

[15] Jfr 10 och 11 §§ tillträdesförbudslagen och 32 § förvaltningslagen.
[16] Lundmark, J. & Säfsten, M., *Förvaltningslagen, En kommentar*, Version 2, 2025-12-15 (JUNO), kommentaren till 32 §, under rubriken Myndigheten ska ge en klargörande motivering.
[17] Jfr JO 2016/17 s. 459.
[18] Se Åklagarmyndigheten, Tillsynsrapport 2024:1, *Tillträdesförbud till butik*, april 2024, s. 4 och 5.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

vilka meddelats under perioden 1 januari–30 oktober 2025 vid ett 30-tal åklagarkammare hörande till de olika åklagarområdena.[19] De standardiserade skälen från mallarna förekom i en tredjedel av de granskade besluten och sådana skäl var ungefär lika vanliga i beslut genom vilka tillträdesförbud meddelades som i beslut med motsatt utgång. Långt vanligare var alltså mer preciserade skäl, som i de flesta fall, oavsett utgång i sak, utgjordes av en värdering av risken för framtida brott eller allvarliga trakasserier utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, inte sällan förekomsten av en misstänkt gärning i butiken som inträffat i närtid och eventuella lagföringar och misstankar rörande tidigare brottslighet.

I ett par av de granskade besluten avslogs en ansökan om tillträdesförbud med hänvisning till att personen i fråga upplysts av butikspersonalen om att hen inte var välkommen åter och att en mindre ingripande åtgärd än förbud därmed tillgodosett syftet med ett förbud. Av ytterligare något beslut framgick att det saknats förutsättningar att meddela ett förbud då personen i fråga var okänd. En ansökan om förbud avslogs av proportionalitetshänsyn då den aktuella matbutiken var den enda på orten. I flera av de granskade besluten skrevs ärendet om tillträdesförbud av från vidare handläggning på grund av att lokalen i fråga inte var sådan som omfattas av tillträdesförbudslagen. Vissa avslagsbeslut motiverades med att personen p.g.a. verkställighet av fängelsestraff inte hade möjlighet att besöka butiken.

Utredningen har intervjuat tre seniora åklagare med erfarenhet av handläggning av tillträdesförbudsärenden från åklagarkammare i lika många av de geografiska åklagarområdena. I intervjuerna framkom att beslutsskälen ofta är kortfattade, men som regel omtalar de konkreta omständigheter som varit avgörande för beslutet. Särskilt i tiden efter lagens ikraftträdande utvecklades skälen för besluten, för att belysa för handlarna vad som krävdes för att en ansökan skulle nå framgång. De beslut vi granskat och de uppgifter som förmedlats av de intervjuade åklagarna indikerar att det för närvarande är så att besluten ofta, men inte alltid, omtalar de omständigheter som varit avgörande för ställningstagandet. Enligt den nuvarande ordningen ska emellertid beslut om tillträdesförbud omfatta skälen för beslutet och som huvudregel innehålla en klargörande motivering. Åklagarmyndighetens Ut-

[19] I urvalet av åklagarkammare har en jämn spridning i fråga om storlek och geografisk belägenhet eftersträvats och per kammare har granskats i genomsnitt två beslut med utgången att förbud utfärdas och två beslut med motsatt utgång, dvs. att ansökan eller anmälan om förbud avslås eller att förbudsärendet skrivs av från vidare handläggning.

251/996

vecklingscentrum kommer under året att ta fram nya beslutsmallar med mer utförliga beslutsskäl, både för beslut om att meddela tillträdesförbud och att förlänga ett redan meddelat tillträdesförbud.

4.2.5 Betydelsen av tidigare brottslighet inom ramen för riskbedömningen

Det saknas refererade fall från HD och hovrätterna rörande tillämpningen av bestämmelsen i 2 § tillträdesförbudslagen. Antalet avgöranden från domstol är förhållandevis få och det saknas statistik över ändringsfrekvensen.[20] Det är därför svårt att uttala sig om hur bestämmelsen nu tillämpas. I Åklagarmyndighetens tillsynsrapport belyses inte åklagarnas tillämpning av bestämmelsen, men en genomgång av de fåtal avgöranden i tingsrätt som förekommit under den granskade perioden ger vid handen att tidigare brottslighet haft varierande betydelse för riskbedömningen enligt 2 § tillträdesförbudslagen.[21] En tredjedel av de åklagarbeslut i fråga om tillträdesförbud som utredningen granskat innehåller standardiserade skäl. Därmed är det svårt att dra några generella slutsatser annat än att betydelsen av tidigare brottslighet möjligen varierar.

Enligt de åklagare vi intervjuat krävs det något mer än ett misstänkt brott under en viss tidsperiod för att en risk enligt bestämmelsen i 2 § tillträdesförbudslagen ska anses föreligga i fråga om förbud till en butik. Generellt ansåg åklagarna att det för att en risk i bestämmelsens mening ska föreligga måste ske en upprepning av brottslighet i eller i anslutning till butiken inom en inte alltför lång period. I allmänhet kunde en fällande dom, alternativt ett godkänt strafföreläggande eller en åtalsunderlåtelse, i förening med ett par nya polisanmälningar som fick stöd av annat än målsägandens uppgifter räcka. För allvarligare brottslighet eller trakasserier mot personalen kunde något färre gärningar krävas än vid exempelvis stöldbrottslighet. Enligt åklagarna förekommer det att misstankar som blivit föremål för förundersökningsbegränsning räknas in, om misstankarna inte bedöms sakna grund.

[20] Exempelvis avgjordes det år 2024 i tingsrätt 106 ärenden enligt tillträdesförbudslagen, lagen om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen om preventiva vistelseförbud. Såvitt utredningen förstår för Domstolsverket statistik över domstolsärenden om dessa tre förbudsformer samlat.
[21] Åklagarmyndigheten, Tillsynsrapport 2024:1, *Tillträdesförbud till butik*, april 2024, s. 25–29.

Ingen av åklagarna kunde dra sig till minnes något fall där risken som bestämmelsen i 2 § första stycket omtalar bestått av något annat än tidigare brottslighet.

4.2.6 Uppgifter om längden av tillträdesförbud m.m.

Varken Åklagarmyndigheten eller någon annan av de myndigheter vars statistik och publikationer utredningen konsulterat för statistik över den förbudstid som beslutas. Som nämnts fotnotsvis i föregående avsnitt för Domstolsverket statistik över ärenden enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, tillträdesförbudslagen, och lagen om preventiva vistelseförbud samlat. Följaktligen är det inte möjligt att få uppgift om antalet till allmän domstol inkomna samt avgjorda ärenden om just tillträdesförbud, eller hur stor andel av Åklagarmyndighetens beslut rörande sådana förbud som ändras i allmän domstol.

4.3 Utgångspunkter för en översyn

4.3.1 Bör eventuella ändringar ske i lagstiftningen om olaga intrång eller i reglerna om tillträdesförbud?

Bedömning

Den principiella rätten att bestämma över sin lokal bör få ett större genomslag i regleringen om tillträdesförbud. Det bör ske genom ändringar av tillträdesförbudslagen och inte genom ändringar av straffbestämmelsen om olaga intrång.

Utgångspunkter

Med ägande-, nyttjande- eller liknande rätt till en lokal följer som utgångspunkt också en rätt att bestämma över lokalen och vem som får vistas där. Som framgått av det föregående har en ägare av exempelvis en butik alltså i princip rätt att neka vissa personer ur allmänheten

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

tillträde till lokalen.[22] Det har i tidigare lagstiftningsärenden om straffsanktionerade tillträdesförbud uttryckts så att frågan om rätten till tillträde är en sak mellan ägaren och besökaren.

Denna bestämmanderätt måste ställas mot vissa andra intressen, exempelvis var och ens rätt att röra sig fritt i samhället. Rätten till rörelsefrihet stadgas som bekant i grundlagen[23] och är en förutsättning för att envar ska kunna sköta den dagliga livsföringen. Det kan inte anses stå i strid med rätten till rörelsefrihet att någon stängs ute från en viss lokal (t.ex. en butik), men det är ändå en aspekt att beakta vid bedömningen av hur en reglering om tillträdesförbud lämpligen bör utformas.

Härutöver kan bestämmanderätten ställas mot intresset att motverka diskriminering. En näringsidkare får i sin verksamhet inte diskriminera någon, vilket följer av förbudet mot olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken, men en rätt för den som äger, nyttjar eller annars disponerar lokaler som hålls öppna för allmänheten att meddela tillträdesförbud kan ändå skapa möjligheter till diskriminering.

Men även med beaktande av det sagda är utgångspunkten ägarens eller nyttjarens rätt att bestämma över lokalen.

Den principiella rätten att bestämma över sin lokal får emellertid, som framträtt i vår beskrivning av den gällande regleringen om tillträdesförbud, ett mycket begränsat genomslag rent straffrättsligt. En person som exempelvis av ägaren nekas tillträde eller ombeds lämna en fritt tillgänglig butik riskerar som regel inte straffansvar för olaga intrång enligt 4 kap. 6 § brottsbalken om hen ändå går in i, eller fortsätter att vistas i, butikslokalen. Det beror, som framgått ovan (se avsnitt 3.4.1 och 3.5.1), på att butiker som är öppna för allmänheten faller utanför den straffbestämmelsens tillämpningsområde. Så torde även vara fallet med andra för allmänheten öppna lokaler där tjänster tillhandahålls eller där det bedrivs annan kommersiell verksamhet. Därmed har den som bestämmer över lokalen inte heller någon rätt att använda tvång för att avvisa eller avlägsna personen. För att i en sådan situation kunna tillvarata sin rätt att bestämma över lokalen behöver ägaren eller nyttjanderättshavaren antingen vidta praktiskt inriktade åtgärder, som att ordna bevakning av lokalens entré så att den inte längre är helt öppen för allmänheten, eller ansöka om till-

[22] I det följande talas för enkelhets skull bara om ägare och om lokaler även om det kan vara fråga om andra än ägare och om annat än lokaler.
[23] 2 kap. 8 § regeringsformen.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

trädesförbud enligt tillträdesförbudslagen. Båda dessa tillvägagångssätt kan sägas innebära ett slags medelbart tillvaratagande av rätten. Åtminstone det först nämnda tillvägagångssättet är vidare förknippat med betydande kostnader och olägenheter.

Enligt utredningens mening finns det – som kommer att framgå i det följande – goda skäl för att inte hantera det straffrättsliga skyddet för den som med grund i ägande, nyttjande eller liknande har rätt att bestämma över för allmänheten öppna lokaler genom bestämmelsen om olaga intrång. Samtidigt menar vi, som framgått av den problembild som skisserats ovan, att den grundläggande rätten att bestämma över sin lokal bättre bör återspeglas i regleringen av tillträdesförbud. Om man jämför de förslag som tidigare lämnats om en utvidgning av tillämpningsområdet för olaga intrång med den nuvarande regleringen om tillträdesförbud kan man se en tydlig diskrepans i hur rätten att bestämma över lokalen skyddas. En viss diskrepans kan visserligen sägas vara naturlig när man övergår från en reglering i brottsbalken som bygger på den enskildes beslut till en reglering som bygger på tillträdesförbud meddelade av det allmänna. Det framstår emellertid inte som motiverat att skillnaden i utgångspunkt är så stor som den har varit. Enligt vår bedömning bör alltså den nuvarande straffrättsliga regleringen på området ses över så att den något bättre motsvarar den principiella beslutanderätten över lokaler som tillkommer ägarna och andra.

Justeringar i tillträdesförbudslagen eller i bestämmelsen om olaga intrång?

Straffbestämmelsen om olaga intrång bygger – på samma sätt som bestämmelsen om hemfridsbrott – ytterst på ägarens, nyttjanderättshavarens etc. nyss omtalade rätt att bestämma över vem som ska ges tillträde till en viss lokal eller ett visst område.

Gällande rätt hindrar som sagt inte t.ex. en butiksägare att vägra en person ur allmänheten tillträde till sin butik. Samtidigt faller butiker och platser som är helt öppna för allmänheten som regel utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen om olaga intrång, låt vara att annat möjligen kan gälla i specifika situationer.

Mot denna bakgrund kan det tyckas vara näraliggande att skapa möjligheter till straffrättsligt skydd för ägarens, nyttjanderättshavarens etc. rätt att bestämma över sina lokaler genom att utvidga bestäm-

255/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

melsen om olaga intrång. Högsta domstolens avgörande i NJA 1995 s. 84 innebär ju bara att lokaler som är öppna för allmänheten inte omfattas av straffskyddet såsom bestämmelsen nu är utformad och avgörandet hindrar naturligtvis inte att bestämmelsen ändras så att också lokaler som är öppna för allmänheten omfattas av straffskyddet.

En utvidgad bestämmelse skulle då bygga på den rätt att bestämma om tillträde som vi redogjort för i det föregående och bestämmelsen skulle kunna utformas för att ge ägaren, nyttjanderättshavaren och den med liknande av rättsordningen erkänd rådighet över en lokal straffrättsligt skydd mot att dennes bestämmanderätt träds för när.

Samtidigt är det tydligt att de falltyper som skulle tillkomma genom en utvidgning av bestämmelsen om olaga intrång är sådana som i många avseenden är atypiska om man jämför med de fall som nu omfattas av bestämmelserna om olaga intrång (och hemfridsbrott). De fall som träffas av bestämmelsen är i första hand sådana där lokalen antingen inte är tillgänglig för allmänheten (t.ex. därför att den är låst eller därför att det annars är tydligt att lokalen är privat) eller där den enskilde vägras tillträde i ett visst fall (t.ex. nekas att komma in av ägaren eller av en vakt), medan en utvidgning i första rummet tar sikte på fall där det meddelas mer generella förbud i relation till en viss person. Och dessa generella förbud skulle gälla oberoende av att lokalen fortsatt hålls öppen för allmänheten och oberoende av om det sker någon form av inpasseringskontroll i det enskilda fallet. Såvitt gäller livsmedelsbutiker, bibliotek etc. är det ju typiskt sett så att dörren till lokalen står öppen och det finns heller ingen kontroll av vem som kommer in i lokalen eller av dem som vistas i lokalen.

Man kan uttrycka det sagda så att bestämmelsen om olaga intrång primärt är utformad med sikte på andra typer av situationer än de där någon går in i en lokal som hålls öppen för allmänheten.

Det sagda återspeglas i att syftet med tillträdesförbud i dessa fall normalt inte, såsom vid övriga fall av olaga intrång, är att hindra att obehöriga vistas i lokalen – utgångspunkten är tvärtom att var och en är behörig att gå in – utan snarare att förhindra att personen i fråga begår brott, t.ex. tillgreppsbrott, eller på annat sätt stör ordningen i lokalen. I den meningen träffar straffansvaret gärningar som ligger i tiden före de gärningar som man egentligen vill förhindra. Straffansvaret förutsätter emellertid bara att förbudet överträds och det fordras inte att den enskilde begår brott eller stör ordningen och heller inte att hen har uppsåt att begå brott eller att störa ordningen.

256/996

Av det sagda följer att en överträdelse av ett mer generellt förbud i många fall kommer att ha ett begränsat straffvärde som i huvudsak bygger just på själva förbudsöverträdelsen. Jämför t.ex. den situationen att någon i strid med ett meddelat förbud går in i en större butik, handlar som alla andra och sedan tas på bar gärning först när hen går ut ur butiken; det står klart att det straffvärda i detta fall i princip bygger uteslutande på själva överträdelsen. Det hindrar inte att det kan finnas fall av mer straffvärt slag, exempelvis fall där någon trakasserat butikspersonal och där redan dennes närvaro i sig skapar otrygghet och oro.

Den omständigheten att de tillkommande fallen tar sikte på situationer där någon på ett mer allmänt sätt förbjuds att besöka en viss lokal eller ett visst område innebär också att det uppstår åtskilliga praktiska och lagtekniska frågor. Det är ju i dessa fall inte bara fråga om ett beslut om att – här och nu – vägra en person tillträde, utan om ett beslut om ett slags privat förbudsnorm som ska kunna ligga till grund för straffansvar om den överträds. I praktiken innebär en reglering som möjliggör sådana beslut att enskilda ges makt att utfärda mer ett slags privata normer som staten sedan skyddar med straffrättsliga medel. Om man skulle gå den vägen väcks många frågor, bl.a. om hur länge besluten ska kunna gälla, om vem som ska vara behörig att meddela besluten, om hur besluten ska göras kända för den berörde, om det ska uppställas krav på att det finns goda skäl för åtgärden och om besluten bör kunna överprövas. Det väcks också frågor om i vilken utsträckning det ska uppställas krav på beslutens utformning.

Sådana frågor låter sig väl regleras i en särskild lagstiftning, men passar mycket illa i generella och syntetiskt utformade straffbestämmelser av den typ som finns i brottsbalken.

I sammanhanget måste också beaktas att det kan finnas legitima intressen hos den enskilde som måste tillvaratas och som skulle kunna trädas för när om man bygger lagstiftningen helt kring den enskilde ägarens eller nyttjanderättshavarens rätt att bestämma över egendom man äger respektive får nyttja. När det gäller butiker kan det t.ex., inte minst på mindre orter, vara nödvändigt att beakta den enskildes intresse av att kunna handla livsmedel. Ett annat intresse som måste beaktas är också det av att motverka diskriminering.

Redan mot den angivna bakgrunden framstår det för utredningen som tydligt att nackdelarna med att reglera generella tillträdesförbud

genom bestämmelsen om olaga intrång överväger fördelarna. Fråga är om en särskild typ av förbud som bäst hanteras genom särskilt utformad lagstiftning.

Sammanfattningsvis talar enligt vår mening starka skäl emot att lösa de problem som omtalas i direktiven genom att utvidga kriminaliseringen av olaga intrång. Det finns i stället skäl att överväga om det bör göras justeringar i tillträdesförbudslagen. Vid den bedömningen bör rätten att bestämma över sin lokal vara en utgångspunkt.

4.3.2 Tillträdesförbudslagen bör bättre återspegla den principiella bestämmanderätten

Bedömning

Regleringen i tillträdesförbudslagen bör justeras så att den bättre återspeglar innehavarens rätt att bestämma över sin lokal.

Ett förbud enligt tillträdesförbudslagen utgör som bekant varken straff eller rättsverkan av brott utan det är fråga om en åtgärd som tar sikte på att minska risken för att en individ kommer att begå brott eller annars bete sig störande i lokalen. Tanken bakom förbuden är att bestraffa själva tillträdet till platser där det finns risk för att individen begår sådana brott eller annars agerar på ett sätt som ska förhindras. Kriminaliseringen av överträdelser av förbud enligt tillträdesförbudslagen kan således sägas utgöra en tidigt placerad kriminalisering, som går ut på att det för straffansvar ska räcka att befinna sig på en viss plats. Tillträdesförbudslagen avser att, vad gäller butiker, skydda näringsidkarnas egendom, personer som vistas i butikerna och den allmänna ordning som ska råda där, från ett brett spektrum av ageranden av varierande karaktär och allvar. Det kan röra sig om tillgrepp, skadegörelse och handlingar som inbegriper våld, hot eller trakasserier av allmän eller sexuell natur samt många andra slags störande och stötande beteenden.[24]

Som framgått ovan kan allmän åklagare, på ansökan av en butiksägare eller en annan företrädare för butiken eller anmälan av Polismyndigheten med företrädarens samtycke, meddela ett tillträdesförbud mot en person för högst ett år i taget om det på grund av särskilda

[24] Prop. 2020/21:52 s. 29 och 33. Se även Ds 2019:1 s. 183.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

omständigheter finns risk för att denne kommer att begå brott i butiken eller allvarligt trakassera någon där. Ytterligare förutsättningar för tillträdesförbud är att kravet på proportionalitet är uppfyllt och att någon mindre ingripande åtgärd inte står till buds.[25] De intressen som står mot den principiella bestämmanderätten över lokalen beaktas alltså primärt inom ramen för en övergripande bedömning av om förbud ska meddelas. Förutom att beaktandet av de motstående intressena är inbyggda i lagen garanterar den både ett visst mått av rättssäkerhet – bl.a. genom ett krav på att beslut ska delges och en rätt till domstolsprövning – och att det finns sakliga skäl för beslutet.[26]

Samtidigt återspeglar lagen i nuvarande utformning mindre väl ägarens, nyttjanderättshavarens etc. principiella rätt att bestämma över lokalen. Det är visserligen rimligt att lagstiftningen innebär viss kontroll av att det finns sakliga skäl att meddela ett tillträdesförbud, men när det finns objektivt konstaterbara skäl som talar för ett sådant förbud finns det enligt vår mening skäl att tydligare låta nämnda rättighetshavares bedömning bilda utgångspunkt för bedömningen. Hur detta kan göras diskuteras i avsnitt 4.3.4.

4.3.3 Vilka platser bör ett förbud kunna avse?

Bedömning och förslag

Det bör införas en möjlighet att meddela tillträdesförbud till andra affärslokaler än butiker. Det bör inte införas någon sådan möjlighet avseende gallerior, köpcentrum och liknande platser.

En första fråga som bör övervägas är vilka typer av lokaler som bör kunna omfattas av ett tillträdesförbud. Dagens reglering framstår redan vid en första anblick – med utpekandet av butiker, badanläggningar och bibliotek – som påtagligt kasuistisk. En fråga som har väckts under utredningsarbetet är om regleringen bör omfatta endast butiker eller om den bör omfatta också andra typer av affärslokaler (t.ex. lokaler där tjänster tillhandahålls, caféer och liknande).

Det torde visserligen vara så att butiker i många avseenden är mest utsatta för brott av olika slag (det gäller inte minst tillgreppsbrott),

[25] 2 § tredje och fjärde styckena tillträdesförbudslagen.
[26] Se 4 och 13 §§ tillträdesförbudslagen.

259/996

men det finns enligt vår mening inte skäl att låta lagens omfattning helt styras av frekvensen på problemen. Styrkan av skälen för ett tillträdesförbud i ett enskilt fall påverkas ju inte av om det är fråga om en butik eller en affärslokal där det tillhandahålls tjänster; om det t.ex. förekommer trakasserier mot personalen i en affärslokal kan skälen för ett tillträdesförbud inte anses starkare för att det är fråga om en butik än om det är fråga om en lokal där det endast tillhandahålls tjänster. Det sagda återspeglas också i det förhållandet att våra direktiv anger att vi ska överväga om justeringar bör ske i tillträdesförbudslagen eller i straffbestämmelsen om olaga intrång. Det framstår som klart att en reglering av det senare slaget inte skulle vara inskränkt till att gälla just butiker. Mot bakgrund av det nu sagda föreslår vi att regleringen i tillträdesförbudslagen vidgas så att den inte omfattar endast butiker, utan också andra affärslokaler.

Det skulle kunna övervägas om regleringen inte härutöver borde omfatta också andra avgränsade områden, t.ex. nöjesfält och liknande platser. Vi bedömer emellertid att ett tillträdesförbud, för att kunna ha någon effekt, måste avse mer begränsade områden och att det därför är lämpligt att knyta regleringen till just lokaler. Till detta kan läggas att det på nöjesfält och liknande områden regelmässigt finns ordningsvakter som kan hantera ordningsstörningar.

I direktiven nämns vidare frågorna om ett tillträdesförbud bör kunna omfatta samtliga butiker i en kedja eller en galleria, ett varuhus eller liknande.

Vi kan konstatera att det inte finns något formellt hinder mot att besluta om ett tillträdesförbud för en annan butik än där ett tidigare brott eller annat störande beteende har inträffat.[27] Tillträdesförbud kan alltså redan i dag meddelas för flera butiker även om personen i fråga bara begått brott i en av butikerna, såvida förutsättningarna för ett förbud är uppfyllda i förhållande till de aktuella butikerna.

Det framstår dock inte som ändamålsenligt att införa regler som innebär att brott i en butik som tillhör en viss kedja skulle kunna medföra ett förbud mot tillträde till samtliga butiker i kedjan. Det framstår som klart att en butiks tillhörighet till en viss kedja inte är styrande för den typiska gärningspersonens benägenhet att begå brott eller annars bete sig störande i butiken. Var butiken är belägen är sannolikt betydligt viktigare, och det måste anses finnas fog för uppfattningen att om en person begår brott i en viss butik så är risken betyd-

[27] Prop. 2020/21:52 s. 101.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

ligt större att denne kommer att begå brott i närliggande butiker än i butiker som tillhör samma kedja men som ligger längre bort.

En reglering som möjliggör tillträdesförbud till en galleria, ett köpcentrum eller en annan avgränsad plats där det finns flera butiker eller andra affärslokaler framstår som mer näraliggande. En sådan reglering är emellertid problematisk av andra skäl.

Sådana avgränsade platser inrymmer även ytor som inte utgör butiker eller andra affärslokaler – inte minst gångvägar – på vilka den enskilde kan behöva förflytta sig för att nå andra lokaler vilka inte kan omfattas av tillträdesförbud enligt lagen. Dessutom ligger vissa allmänna kommunikationsmedel så till att de inte kan åtkommas utan att passera en avgränsad plats där flera butiker och andra affärslokaler är koncentrerade, dvs. en plats som den här typen av reglering skulle omfatta.

Ytor som inte tillhör någon lokal i en galleria eller en liknande plats kan vara allmänna, vilket innebär att den enskilde därtill som utgångspunkt kan bruka dem i syfte att mötas, demonstrera eller utöva vissa av de andra grundlagsstadgade fri- och rättigheterna. Också av det skälet finns anledning till viss återhållsamhet.

Dylika ytor kan visserligen bli samlingsplatser för personer som begår brott, trakasserar andra eller annars uppträder påtagligt störande. Det kan emellertid ifrågasättas om inte denna slags problematik är av mer ordningsstörande slag än något annat och som varandes sådan finns andra medel än tillträdesförbud som är mer ändamålsenliga att tillgripa. I regel torde det finnas ordningsvakter knutna till dylika platser, och i den mån det saknas ordningsvakter som kan ingripa, är det möjligt för polis att avvisa, avlägsna eller omhänderta personerna med stöd av polislagens bestämmelser. Vid allvarligare trakasserier och annan inte helt bagatellartad brottslighet kan det också bli aktuellt att använda de straffprocessuella tvångsmedlen. Om en plats riskerar att bli föremål för allvarlig gängrelaterad brottslighet finns därtill möjlighet att meddela preventiva vistelseförbud.

Mot denna bakgrund bedömer vi att det saknas tillräckliga skäl att utsträcka regleringen med tillträdesförbud till gallerior och andra liknande platser.

261/996

4.3.4 En presumtion för tillträdesförbud vid brott

Förslag

Den nuvarande hjälpregeln om att tidigare brottslighet särskilt ska beaktas vid riskbedömningen ersätts med en presumtionsregel som går ut på att den som begått brott i eller i anslutning till en lokal som omfattas av lagen, efter en ansökan eller anmälan med anledning av brottet, ska meddelas tillträdesförbud, om brottet kan påverka den verksamhet som bedrivs där och inte särskilda skäl talar mot ett förbud.

För att förbud enligt lagen ska få meddelas en person krävs enligt 2 § första stycket första meningen att det på grund av särskilda omständigheter finns en risk för att denne ska begå brott i butiken, badanläggningen eller biblioteket eller allvarligt trakassera någon som befinner sig där. Vad avser bibliotek kan även de ageranden som nämns i 2 § andra stycket rendera ett förbud. Bedömningen ska göras samlat och nyanserat och med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, och en klar och konkret risk måste framträda för att förbud ska få meddelas.[28] Många slags omständigheter kan tala för en sådan risk, men den enskilt viktigaste är personens tidigare (brottsliga) agerande i lokalen. Detta förhållande kommer också till uttryck i hjälpregeln i 2 § första stycket andra meningen, som säger att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om personen tidigare har begått brott på eller anslutning till platsen. Den innebär att förbud som huvudregel inte bör meddelas om personen inte tidigare har begått brott i eller i anslutning till ifrågavarande lokal.[29] Denna ordning – dvs. att personens tidigare agerande på den förbudsaktuella platsen ska läggas till grund för bedömningen av om det föreligger skäl för ett förbud – bedömer vi fortfarande bör gälla som huvudregel.

Den omständigheten att en person tidigare begått ett i förbudshänseende relevant brott i lokalen innebär dock inte nödvändigtvis att det bedöms föreligga en risk i bestämmelsens mening. Självfallet kan det finnas fall där en sådan bedömning är rimlig. Men det kan ifrågasättas om det inte vore bättre förenligt med regleringens grund i innehavarens rätt att bestämma över lokalen att, i fall där brott har

[28] Se prop. 2020/21:52 s. 100.
[29] Se prop. 2020/21:52 s. 101.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

begåtts i lokalen och där företrädaren ansöker om tillträdesförbud eller Polismyndigheten anmäler frågan med samtycke (jfr 6 § tredje stycket), bygga regleringen kring en presumtion för tillträdesförbud från vilken man sedan kan avvika om det finns skäl för det. En sådan ordning skulle bidra till att underlätta bedömningen i situationer där det redan från början står klart att det i grunden finns sakliga skäl bakom innehavarens önskan om ett tillträdesförbud. Det sagda skulle innebära att man genom justeringar i tillträdesförbudslagen närmar sig ett sådant rättsläge som skulle råda om man i stället gjorde bestämmelsen om olaga intrång tillämplig på öppna lokaler, och samtidigt skulle man undvika de svårigheter som ovan nämnts med generella beslut meddelade av den enskilde ägaren eller nyttjaren av lokalen.

Lagtekniskt kan en sådan ordning åstadkommas genom att bestämmelsen i 2 § första stycket andra meningen ersätts med en presumtionsregel som innebär att den som begått ett brott i eller i anslutning till en butik, en annan affärslokal, en badanläggning eller ett bibliotek, ska meddelas tillträdesförbud, om inte särskilda skäl talar emot ett förbud och under förutsättning att brottet är av sådant slag att det kan påverka verksamheten i lokalen. I typfallet är skälen för ett tillträdesförbud som starkast omedelbart efter det att ett förbudsrelevant brott begåtts och intresset av en effektiv och förutsebar tillämpning av en sådan presumtionsregel talar för att den även bör villkoras att frågan om förbud tas upp med anledning av brottet. För att en sådan presumtion ska gälla bör vidare förutsättas antingen att skuldfrågan avseende brottet eller brottsligheten är fastställd genom en fällande dom, ett godkänt strafföreläggande eller ett beslut om åtalsunderlåtelse eller att det annars bedöms stå klart att ett brott har begåtts.

Genom kravet på att det inte ska finnas särskilda skäl mot ett förbud säkerställs att förbud med stöd av presumtionen inte utfärdas alltför kategoriskt. Omständigheter är tänkbara som innebär att personen överhuvudtaget inte har möjlighet att överträda förbudet eller som minskar sannolikheten avsevärt för en överträdelse. Viktiga motstående intressen som den enskildes rörelsefrihet och fullgörandet av den dagliga livsföringen kan också beaktas och härtill kommer det krav på proportionalitet som fortsatt ska gälla. I och med att hänsyn av detta slag ska tas vid bedömningen av om ett förbud ska meddelas bedömer vi att den föreslagna presumtionsregeln inte möter något hinder med hänsyn till de intressen som kan stå mot ett tillträdes-

263/996

förbud. I sammanhanget bör noteras att de förslag som tidigare lagts fram om justeringar i bestämmelsen om olaga intrång i princip helt har lagt beslutanderätten i den enskilde butiksägarens händer.

Särskilt om förbudet mot dubbel lagföring

I artikel 4.1. i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll, som Sverige anslutit sig till och vilket gäller som svensk lag, stadgas rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott (det s.k. dubbelbestraffningsförbudet). Såsom tillträdesförbudsregleringen är utformad utgör ett förbud inte ett straff eller en lagföring för ett brott utan ett förbud som syftar till att minska risken för framtida brottslighet eller vissa andra beteenden. Därför kan en bedömning att en person har begått ett brott, enligt den föreslagna presumtionsregeln, inte jämställas med en sådan anklagelse om brott som faller in under tillämpningsområdet för artikel 4.1 och andra konventionsbestämmelser.[30] Prövningen av om ett tillträdesförbud med stöd av presumtionsregeln ska utfärdas kan därför inte anses hindra en senare lagföring av den brottsliga gärning som ligger till grund för prövningen av om ett tillträdesförbud ska meddelas.

4.3.5 En mer nyanserad riskbedömning

Förslag

Utöver den presumtionsregel som vi föreslår bör det införas en allmän möjlighet att meddela tillträdesförbud, som bygger på en bedömning av risken för att personen i den aktuella lokalen i framtiden begår brott eller annars agerar på ett sätt som inte kan godtas. Förbud bör kunna meddelas om det på grund av personens beteende i eller i anslutning till lokalen i fråga finns risk för att hen där begår brott, trakasserar någon eller annars väsentligen stör verksamheten.

[30] Jfr NJA 2022 s. 188 p. 14 och 15 och däri gjorda hänvisningar, samt även Europadomstolens avgörande i målet Engel m.fl. mot Nederländerna, No. 5100/71, den 8 juni 1976, särskilt 82 och 83 §§.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Som framgår ovan föreslår vi att riskbedömningen ändras genom att det i bestämmelsen i 2 § första stycket tillträdesförbudslagen införs en presumtion för att meddela förbud vid en fällande dom, ett godkänt strafföreläggande eller ett beslut om åtalsunderlåtelse eller då det annars bedöms stå klart att ett brott har begåtts i eller i anslutning till en sådan lokal som lagen gäller. Hjälpregelns omvandling till presumtionsregel bör dock inte innebära att möjligheten till tillträdesförbud utesluts i fall där någon brottslighet inte förekommit eller där brottslighet förekommit men förbudsfrågan inte väckts med anledning av denna. Enligt vår bedömning bör det således fortsatt finnas en allmän möjlighet att meddela förbud, vilken bör få nyttjas om det med hänsyn till personens beteende på platsen finns risk för att denne begår brott eller agerar i strid med vissa andra av lagens skyddsintressen.

Dessa bestämmelser är nu utformade så att en risk för brottslighet eller allvarliga trakasserier kan föranleda ett tillträdesförbud till en butik, ett badhus eller ett bibliotek. Vad avser bibliotek kan även en risk för väsentligt störande av verksamheten eller orsakande av betydande skada på bibliotekets egendom föranleda ett förbud. De risker som 2 § nu omtalar ska vara grundade i särskilda omständigheter för att ett tillträdesförbud ska få meddelas. Det brukar vidare anges att risken ska vara klar och konkret.

Detta har lett till att bedömningen enligt paragrafen är relativt restriktiv. Det kan därför finnas skäl att tillåta en mer nyanserad riskbedömning som i större utsträckning än i dag går ut på att se på om det finns sakliga skäl bakom innehavarens önskan om ett tillträdesförbud. En sådan mer nyanserad riskbedömning bör kunna åstadkommas genom att kravet på särskilda omständigheter och på att det måste föreligga risk för *allvarliga* trakasserier tas bort samt genom att det anges att förbud också kan meddelas om det finns risk för att personen i fråga väsentligen stör verksamheten.

Enligt vår mening saknas det vidare skäl att – i riskbedömningshänseende – särreglera de olika typer av lokaler som ska omfattas av lagen.

Mot denna bakgrund föreslår vi att förbud till någon av de lokaler som lagen ska omfatta ska kunna meddelas en person om det finns risk för att denne där kommer att begå brott som kan påverka verksamheten, trakassera någon eller annars väsentligen störa verksamheten. Riskbedömningen bör ta utgångspunkt i personens beteende i eller i anslutning till lokalen i fråga och det bör – i motsats till den

265/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

riskbedömning i 2 § första stycket första meningen samt andra stycket som nu gäller – inte krävas att risken har grund i några särskilda omständigheter.

4.3.6 En möjlighet att besluta om tillträdesförbud för personer under 15 år?

Bedömning

Det bör inte införas en möjlighet att besluta om förbud enligt tillträdesförbudslagen för personer under 15 år.

Enligt våra direktiv kan det övervägas om det bör införas en möjlighet att besluta om tillträdesförbud också i relation till personer under 15 år.

Vår bedömning är att det, på ett generellt plan, saknas skäl för en sådan reglering.

Syftet med tillträdesförbudslagen är, såvitt avser butiker, att förhindra brott och allvarliga trakasserier där genom att med straffhot stänga ute personer som riskerar att agera på det sättet i butikslokaler. Straffhotet får av naturliga skäl en mer tillbakaskjuten plats när det gäller barn under 15 år. Det får enligt bestämmelsen i 1 kap. 6 § brottsbalken inte dömas till påföljd för brott som någon begått före 15 års ålder. Brottsbalksstadgandet innebär att personer under 15 år, även om det blev möjligt att meddela tillträdesförbud mot dem, inte skulle kunna lagföras för eventuella överträdelser. Det straffhot som lagen går ut på saknar alltså i stor utsträckning verkan mot denna grupp. Detta talar starkt mot att utsträcka möjligheten att besluta om förbud till personer under 15 års ålder.

Man kan enkelt uttrycka det så att en reglering som tar sikte på att göra det straffbart att befinna sig på en viss plats inte rimligen bör kunna användas i relation till personer som enligt generella regler i brottsbalken inte kan straffas. En sådan reglering skulle med fog kunna kritiseras för att vara motsägelsefull och tandlös och ytterst riskera att leda till ett minskat förtroende för rättsordningen.

Bl.a. till följd av detta ställningstagande bör det även i fortsättningen vara otillåtet att beakta brott som en förbudsaktuell person

266/996

har begått före 15 års ålder vid bedömningen av om ett tillträdesförbud ska meddelas.

Den 26 januari 2026 beslutade regeringen om lagrådsremissen Skärpta regler för unga lagöverträdare. Förslagen har ännu inte lett till lagstiftning. En del av förslagen går ut på att påföljd – under en tid om fem år från ikraftträdandet av lagändringarna som föreslås – ska få ådömas den som begått brott när hen fyllt 13 men inte 15 år, förutsatt att det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Som framgått ovan bedömer vi att det på ett generellt plan saknas skäl att utsträcka möjligheten att besluta om förbud till personer under 15 års ålder. Med hänsyn till att förslagen tar sikte på grov brottslighet – vid vilken ett tillträdesförbud överhuvudtaget inte framstår som en vare sig adekvat eller verksam åtgärd – framstår det som klart att det inte finns skäl att låta våra förslag påverkas av förslagen i lagrådsremissen.[31]

4.3.7 En förlängd längsta giltighetstid för förbuden?

Bedömning

Den längsta giltighetstiden för tillträdesförbud bör inte förlängas.

Som framgått ska ett tillträdesförbud gälla för en viss tid, högst ett år, och ett tillträdesförbud får vid utgången av den tiden förlängas om förutsättningarna för ett förbud är uppfyllda. Syftet med ett tillträdesförbud är som bekant att skydda personal, besökare och egendom på de platser som lagen omfattar från ett relativt brett spektrum av ageranden genom att vid straffhot stänga ute personen i fråga från lokalen. Med en kort giltighetstid följer naturligtvis en risk för att förbudet inte får en avskräckande verkan och det är tänkbart att risk för förbudsrelevanta ageranden kan bestå under längre tid än ett tillträdesförbud nu kan gälla. Som framgått av den översiktliga beskrivningen av tillträdesförbudslagen saknas emellertid en yttersta gräns för förlängning av förbud. Så länge förutsättningarna för ett tillträdesförbud är uppfyllda kan det alltså förlängas, låt vara att en förlängning

[31] Efter det att texterna till delbetänkandet lämnats till sättning gav regeringen besked om att den avser att gå vidare med förslag om tillfälligt gällande regler av det slag som beskrivs i stycket, men enligt vilka den lägsta straffbarhetsåldern ska vara 14 i stället för 13 år.

tar resurser i anspråk eftersom ett nytt beslut måste fattas och delges. I och med att det redan finns goda möjligheter att förlänga ett tillträdesförbud är det svårt att se att det finns skäl för en förlängd längsta giltighetstid.

En sådan förlängning är också svår att motivera i ljuset av regleringarna beträffande andra straffsanktionerade förbud. Ett kontaktförbud, som tar sikte på ett jämfört med tillträdesförbud mycket mer angeläget skyddsintresse i form av skyddspersonens rätt till trygghet, frihet och frid, kan gälla under högst ett års tid. Av de andra slagen av straffsanktionerade förbud kan enbart ett tillträdesförbud vid ett idrottsarrangemang ha en giltighetstid som överstiger ett år. Den längsta giltighetstiden för ett sådant förbud förlängdes den 1 april 2014 från ett till tre år mot bakgrund av intresset att motverka risken för allvarlig eller upprepad ordningsstörande brottslighet under idrottsarrangemang och för att giltighetstiden inte skulle understiga tiden som är möjlig att besluta om s.k. arrangörsavstängning.[32] I betänkandet *Tryggare idrottsarrangemang* (SOU 2025:46), vilket nämns i våra direktiv, har bl.a. en ytterligare förlängning av den längsta giltighetstiden för ett tillträdesförbud vid idrottsarrangemang föreslagits och även detta förslag synes ta sin utgångspunkt i omständigheter som är specifika för just idrottsarrangemang.

I sammanhanget ska beaktas att en längre giltighetstid skulle vara en faktor som skulle behöva beaktas vid bedömande av vilka förutsättningar som ska föreligga för att ett förbud ska kunna beslutas. Enligt vår bedömning är det vid den typ av tillträdesförbud som nu är aktuella viktigare att ett beslut kan komma till stånd snabbt – och i alla de fall där ett förbud är befogat – än att beslutet har en lång giltighetstid.

Mot denna bakgrund och då något egentligt behov av längre giltighetstider inte visat sig bedömer vi att det saknas skäl att förlänga den längsta giltighetstiden för tillträdesförbud.

[32] Se prop. 2013/14:68 s. 8 och 9.

4.3.8 En möjlighet att fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud

Förslag

Polis ska kunna meddela tillträdesförbud interimistiskt i samband med ett ingripande mot den förbudsaktuella personen i eller i anslutning till lokalen, om personen har begått en straffbelagd gärning där och det är sannolikt att förutsättningar föreligger för att meddela ett förbud med stöd av presumtionsregeln.

Som bekant finns redan i dag ett generellt krav på att frågor om tillträdesförbud ska handläggas skyndsamt. Därtill gäller ett beslut om tillträdesförbud som huvudregel omedelbart. Enligt vår mening tillgodoser den nuvarande ordningen – på ett generellt plan – intresset av att åklagaren ska kunna meddela snabba och omedelbart gällande beslut. Samtidigt ligger ett inte obetydligt värde i att ett beslut – i klara fall – kan meddelas redan i anslutning till det beteende som aktualiserar ett förbud och en ordning som innebär att så kan ske ligger också väl i linje med ägarens eller nyttjanderättshavarens rätt att besluta om tillträde till lokalen.

Utöver att ett beslutat tillträdesförbud får antas ha en viss preventiv effekt på de förbudsrelevanta agerandena – en effekt som härrör från såväl straffhotet i sig som den rättsliga möjligheten förbudet skänker de som tjänstgör i för allmänheten öppna lokaler att vidta åtgärder mot den som överträder förbudet – framstår det som angeläget att den typ av brottslighet som det här är fråga om kan mötas av en reaktion på plats. Detta kan ha betydelse både för den preventiva effekten och för lokalinnehavarens förtroende för rättsväsendets förmåga att hantera de problemsituationer som förekommer. En reaktion som kommer först i efterhand innebär, när det gäller lokaler som är öppna för allmänheten, att en person som t.ex. stulit eller hotat personal – utan att riskera straffansvar – kan återkomma bara en kortare stund efter att denne förmåtts att lämna lokalen.

Som framgått i det föregående föreslår vi en presumtionsregel som går ut på att tillträdesförbud i regel ska meddelas när en ansökan eller anmälan görs med anledning av att personen begått brott i eller i anslutning till en lokalitet som omfattas av lagen. Om utredningsläget är sådant att det bedöms stå klart att en straffbelagd gärning har be-

gåtts och det är sannolikt att förutsättningarna för att tillämpa presumtionsregeln är uppfyllda bör polisen, i linje med denna ordning, även ges rätt att meddela beslut som gäller till dess att frågan avgörs av åklagare. För att ett tillfälligt förbud ska få meddelas ska det alltså bedömas stå klart att personen har begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen och det ska också vara sannolikt att åklagaren kommer att meddela ett beslut om tillträdesförbud, vilket betyder att det ska vara sannolikt dels att övriga brottsförutsättningar (t.ex. kravet på uppsåt) är uppfyllda och att brottet kan påverka verksamheten, dels att det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett förbud. Det är ändamålsenligt att ett tillfälligt förbud får meddelas enbart i samband med ett ingripande mot den förbudsaktuella personen i eller i anslutning till lokalen i fråga och under förutsättning att företrädaren för lokalen begär ett sådant förbud.

När det gäller en polismans handläggning av en fråga om ett tillfälligt förbud kan – i och med att frågan ska avgöras i samband med ett ingripande avseende ett misstänkt brott och omständigheterna kring brottet är relevanta för förbudsfrågan – de regler som gäller för utredningen om brottet tillämpas även på utredningen rörande förbudsfrågan. Det kan dock uppkomma ett behov av att hantera frågan om ett tillfälligt förbud på ett från det misstänkta brottet mer fristående sätt. Detta skulle bl.a. kunna bli aktuellt om personen erkänner brottet men anger skäl till varför ett tillträdesförbud inte bör utfärdas. I de situationerna bör i huvudsak samma regler gälla som för utredningen av en fråga om ett ordinärt tillträdesförbud och för åklagarens handläggning av en sådan fråga, dvs. tillämpliga delar av 23 kap. rättegångsbalken och förvaltningslagen. I det interimistiska beslutets natur ligger emellertid att det inte är lika rättssäkert som ett slutligt dito och därför bör en polisman inte få meddela ett tillfälligt förbud utan att den som förbudet avses gälla åtminstone beretts tillfälle att yttra sig i förbudsfrågan.

Ett tillfälligt förbud ska gälla fram till dess förbudsfrågan avgörs av åklagare men som längst fyra veckor efter att beslutet meddelats. Det bör få hävas av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten utsett, eller av allmän åklagare. Det är ändamålsenligt att en polis som meddelar ett tillfälligt förbud också, efter att samtycke från lokalföreträdaren inhämtats, ska göra en anmälan om tillträdesförbud till åklagaren.

För ett beslut om ett tillfälligt tillträdesförbud bör som utgångspunkt gälla samma slags formkrav som för ett beslut om ett ordinärt tillträdesförbud. Således ska ett beslut om ett tillfälligt tillträdesförbud vara skriftligt och i det ska anges bl.a. parterna samt – om beslutet innebär att förbud utfärdas – förbudets innebörd, omfattning och upphörandetidpunkt.

Enligt 3 § 5 d lagen (1998:620) om belastningsregister ska registret innehålla uppgifter om den som har meddelats tillträdesförbud. Ändras inte den bestämmelsen kommer således även ett tillträdesförbud som härrör från ett interimistiskt beslut att införas i den enskildes belastningsregister. Utfärdas ett tillfälligt förbud får det i verksamheten som bedrivs i den lokal vars företrädare begärt ett tillfälligt förbud behandlas personuppgifter om förbudet enligt vad som närmare anvisas i 23 § (som enligt våra förslag ska betecknas 29 §). Således torde företrädaren eller någon annan som tjänstgör i lokalen – vid ett envarsgripande eller polisingripande avseende en överträdelse av det tillfälliga förbudet – kunna åberopa beslutshandlingen om behov uppkommer. Från denna utgångspunkt kan vi inte se något större behov för polismän och andra med befogenhet till det av att kunna göra slagningar i belastningsregistret i syfte att sanktionera en eventuell överträdelse av ett tillfälligt tillträdesförbud. Registrering av uppgifter i en enskilds belastningsregister innebär ofrånkomligen ett ingrepp i dennes integritet och till det kommer, som nämnts ovan, att det i det interimistiska beslutets natur ligger att det inte är lika rättssäkert som ett slutligt beslut. Mot denna bakgrund finns skäl att undanta tillfälliga tillträdesförbud från den registreringsskyldighet som gäller i förhållande till personer som har meddelats tillträdesförbud.

I andra frågor än de som berörts ovan – i vilka en särskild reglering alltså bör införas avseende de tillfälliga förbuden – ska tillträdesförbudslagens generella regler gälla. Det innebär bl.a. att ett tillfälligt tillträdesförbud kan avse samma platser som ett ordinärt förbud, att det tillfälliga förbudet ska delges och att överträdelser förskyller böter eller fängelse i högst sex månader.

4.3.9 En ändrad straffskala?

Bedömning

Straffskalan för överträdelser av tillträdesförbud bör inte ändras.

Karaktären av en överträdelse av ett tillträdesförbud är som ovan utvecklats i regel formell. För straffansvar krävs enbart att personen befinner sig på den plats som förbudet avser. Det krävs inte heller uppsåt att begå något brott på platsen (annat än överträdelsen), vilket är en skillnad gentemot de traditionella förstadieformerna. Själva beteendet som kriminaliseras genom ett tillträdesförbud, att gå in i en lokal som omfattas av förbudet, är normalt sett inte störande i sig. Det är mot den bakgrunden svårt att se att det kan uppkomma situationer i vilka en överträdelse av ett tillträdesförbud någonsin skulle ha ett högre straffvärde än fängelse i sex månader, utan att detta beror på att andra brott har begåtts i anslutning till gärningen.

Vidare är en utvidgning av straffskalan svår att motivera i ljuset av straffskalorna för andra slags straffsanktionerade förbud. För brott mot kontaktförbud enligt lagen om kontaktförbud gäller en mer differentierad straffskala, vilket bl.a. följer av att kontaktförbud kan vara ordinära, utvidgade eller särskilt utvidgade. Överträdelser av ordinära kontaktförbud förskyller ett straff om fängelse i högst ett år eller böter om överträdelsen är ringa. Sådana överträdelser kan variera mer i allvar än överträdelser av tillträdesförbud till en lokal och tar, som sagts ovan, sikte på ett mer angeläget skyddsintresse i form av skyddspersonens rätt till trygghet, frihet och frid. För brott mot vistelseförbud enligt lagen om preventiva vistelseförbud gäller samma straffskala som för överträdelser av ordinära kontaktförbud. På motsvarande sätt kan det göras gällande att preventiva vistelseförbud syftar till att förebygga typiskt sett allvarligare kriminalitet än tillträdesförbud. Den lag som mest liknar tillträdesförbudslagen är lagen om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och den använder samma straffskala som tillträdesförbudslagen, låt vara att det i betänkandet *Tryggare idrottsarrangemang* (SOU 2025:46) föreslås en utvidgning.

Normalpåföljden för överträdelser är böter, men det saknas hinder mot att vid upprepade överträdelser eller andra försvårande moment bestämma påföljden till fängelse. Vidare har det inte framkommit något i vår genomgång av lagen som talar för att förbuden skulle

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

iakttas i högre utsträckning vid hot om strängare straff. Snarare kan det antas att förbudens preventiva verkan på förbudsgrundande brottslighet är mer avhängig hur effektivt överträdelser av förbuden upptäcks, följs upp och lagförs. En effektivisering i sagda delar får därmed antas kunna ge en större brottspreventiv effekt än en skärpning av straffskalan för överträdelser av tillträdesförbud. Slutligen finns risk för att en utvidgning av straffskalan skulle leda till att överträdelser av förbud bestraffas oproportionerligt strängt jämfört med det vanligaste brottet som förbuden avser att hindra, nämligen ringa stöld. För detta brott gäller samma straffskala som för överträdelse av förbud enligt tillträdesförbudslagen.

Sammanfattningsvis saknas det skäl att skärpa straffskalan.

4.3.10 Det utvidgade system för tillträdesförbud som föreslås är befogat

Bedömning

Våra förslag innebär att systemet med tillträdesförbud utvidgas. För att de ändringar som föreslås ska få effekt behöver rättsväsendet emellertid fortsätta att avsätta resurser för att utreda ärenden om tillträdesförbud och sanktionera förbudsöverträdelser. Systemet är befogat även med hänsyn till den resursavsättning som måste ske, eftersom det ger de som utsätts för brott rimliga möjligheter att freda sig och är ägnat att upprätthålla de parternas tilltro till rättsväsendet.

Tidigare har gjorts bedömningen att det – givet att bl.a. polis och åklagare har andra och i många fall viktigare uppgifter – är tveksamt om det är befogat att allokera relativt stora resurser till den typ av brottslighet och den typ av problem som tillträdesförbudslagen är avsedd att hantera (se närmare i avsnitten 3.4.6 och 3.4.7). Vår bedömning är emellertid att det är viktigt för förtroendet för rättsväsendet att vanligt förekommande problem kan hanteras, liksom att regleringen ger den som utsätts för brott rimliga möjligheter att vidta åtgärder för att freda sin verksamhet. Även om systemet med tillträdesförbud inte heller med de nu föreslagna ändringarna kan sägas vara någon universallösning på den situation som föreligger, tror vi att

273/996

förslagen ändå ger innehavare av olika typer av affärslokaler ett rimligt skydd för sin bestämmanderätt över lokalen och därigenom får de också ett sätt att hantera mindre allvarlig men frekvent förekommande brottslighet. Det bör emellertid framhållas att en förutsättning för att systemet ska fungera på avsett sätt är att frågorna ges en rimlig prioritet i det vardagliga arbetet.

5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

5.1 Ikraftträdande

Förslag

Lag- och förordningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2027.

Det framstår som angeläget att ändringarna av tillträdesförbudslagen och de följdändringar av annan lag och förordning som vi föreslår börjar gälla så snart det är möjligt. Med hänsyn till den tid som kan beräknas gå åt för remissförfarandet, den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet och riksdagsbehandlingen bör det kunna ske tidigast den 1 juli 2027. Vi föreslår därför detta datum för ikraftträdande.

5.2 Övergångsbestämmelser

Bedömning

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Av 2 kap. 10 § regeringsformen följer att ingen får dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks och att det inte heller får dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var föreskriven då gärningen begicks. Principen om förbud mot retroaktiv tillämpning av straffbud till den tilltalades nackdel återspeglas också i artikel 7 i Europakonventionen och i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken.

Som framgått av våra överväganden avseende regleringen om tillträdesförbud är ett sådant förbud inte att anse som ett straff eller en lagföring utan förbudet syftar till att minska risken för framtida brott eller vissa andra beteenden. Vi föreslår inte någon ändring av det straffansvar som stadgas i tillträdesförbudslagen för överträdelse av ett förbud, utan ändringsförslagen rör vad ett förbud kan omfatta och förutsättningarna för att utfärda ett förbud. Ändras lagen i enlighet med våra förslag träffas alltså inte en tillämpning av de ändrade bestämmelserna av retroaktivitetsförbudet som nämnts ovan. Mot bakgrund av tillträdesförbudsinstitutets karaktär bedömer vi att det inte heller är påkallat med några särskilda övergångsbestämmelser.

I och med detta och då prövningen av frågan om ett förbud bör utfärdas ska göras utifrån förhållandena vid tidpunkten för när beslutet fattas kan brott eller andra ageranden som ägt rum före ikraftträdandet av lagändringarna beaktas inom ramen för den ordning som gäller när ett beslut fattas. I praktiken lär dock en sådan tillämpning inskränka sig till fall i vilka det görs en prövning av förbudsfrågan utifrån den föreslagna lydelsen av 2 § andra stycket tillträdesförbudslagen. Tillämpningen av den presumtionsregel som vi föreslår är nämligen villkorad att förbudsfrågan väcks med anledning av brottet i fråga, vilket lämnar ett mycket litet utrymme i tiden för att brott begångna före ikraftträdandet läggs till grund för ett förbud. Vidare är den nya bestämmelse om tillfälligt gällande förbud som vi föreslår utformad så att förbud får meddelas enbart i samband med ett polisingripande för en straffbelagd gärning begången i eller i anslutning till lokalen vid samma tillfälle. Det torde således inte bli fråga om att utfärda ett tillfälligt förbud på grund av en gärning som begåtts innan lagändringarnas ikraftträdande. Övriga ändringsförslag rör bestämmelser med regler av mer processuellt slag och det saknas skäl att frångå utgångspunkten att nya regler ska börja tillämpas genast efter ikraftträdandet. Inte heller med anledning av dessa förslag bör alltså några övergångsbestämmelser införas.

6 Konsekvenser

6.1 Inledning

I och med detta delbetänkande lämnar utredningen förslag om ändringar av tillträdesförbudslagen, och som följd därav ändringar av vissa andra lagar och förordningar. Av 2 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar följer att det i ett sådant fall ska redovisas en konsekvensutredning. En sådan utredning ska innehålla dels en redogörelse för vad som räknas upp i bestämmelsen i 6 §, av bl.a. de spörsmål – eller problem om man så vill – som utredningen identifierat och alternativen för att lösa ut dem, dels en analys bestående av beskrivningar samt en redogörelse och en bedömning enligt vad som föreskrivs i 7 §, vilken tar sikte på eventuella kostnader förslagen för med sig och andra konsekvenser som de kan få. Vid kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner eller regioner ska utredningen i enlighet med 15 § kommittéförordningen (1998:1474) föreslå en finansiering. Därutöver följer det av utredningens direktiv att vi har att särskilt redovisa vilka konsekvenser som förslagen kan få för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

I delbetänkandets överväganden beskrivs löpande de problem som framstår som aktuella och de förändringar som framstår som motiverade för att möta dessa problem. Där utvärderas även för- och nackdelar med de alternativ som vi bedömer finns för att uppnå förändringarna. I övervägandena finns också en bedömning av förslagens förenlighet med Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll.

Återstår gör således analysen av eventuella konsekvenser av våra författningsförslag, vilken görs i det följande.

6.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Bedömning

De förändringar vi föreslagit torde kunna förväntas leda till en något minskad brottslighet och positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet.

Förslagen om ändringar i tillträdesförbudslagen innebär att förbud kan meddelas för andra affärslokaler än butiker. Vidare innebär förslagen en presumtionsregel om att förbud ska meddelas vid fall av tidigare brottslighet i en lokal som lagen gäller och en allmän regel om att förbud annars får meddelas vid risk för brottslighet, trakasserier eller väsentliga störningar av verksamheten i en sådan lokal. Regeländringarna innebär alltså att brottslighet i sådana lokaler som omfattas av lagen blir mer eller mindre direkt förbudsgrundande, att flera andra ageranden kan läggas till grund för att utfärda förbud och den riskbedömning som ska göras i andra fall, än de där presumtionsregeln är tillämplig, nyanseras. Till det kommer en möjlighet att meddela tillfälligt gällande förbud.

Förändringarna innebär att tillträdesförbud kan meddelas i fler fall än vad det nuvarande regelverket tillåter. Även om daglig- och sällanvaruköpshandeln framstår som mycket mer brottsutsatt än andra branscher i vilka det förekommer lokaler som är öppna för allmänheten, kommer det sannolikt att finnas ett intresse hos företrädare för andra affärslokaler än butiker av att ansöka om förbuden. Hur frekvent polismän kommer att nyttja möjligheten att meddela tillfälliga förbud är svårt att bedöma och styrs delvis av hur Polismyndigheten prioriterar inom ramen för ingripandeverksamheten. Sannolikt kommer emellertid möjligheten att nyttjas i ett inte obetydligt antal fall. I ljuset av det ovan sagda gör utredningen antagandet att antalet tillträdesförbud som utfärdas av åklagare kommer att tredubblas. Det innebär, baserat på antalet tillträdesförbud år 2025, att cirka 1 150 förbud kan förväntas utfärdas per år om förslagen förverkligas, förutom under 2027 där lagstiftningen kommer att vara i kraft enbart under det andra halvåret och där antalet förbud därför bör bli färre.

Det är svårt att avgöra hur stor brottsavhållande verkan tillträdesförbuden har, om så ens låter sig göras utifrån den statistik och andra

information om förbuden som finns tillgänglig. Än svårare är att bedöma den allmänpreventiva effekten av att förbud överhuvudtaget kan meddelas, dvs. att hotet om att kunna träffas av ett förbud som i sin tur kan föranleda bestraffning avskräcker från förbudsrelevant brottslighet. Som vi berört i övervägandena i kapitel 4 är den preventiva effekten av meddelade förbud antagligen avhängig att överträdelser upptäcks och lagförs och det är oklart i hur hög utsträckning det sker. Det har dock inte framkommit något som ger oss skäl att frångå grundantagandet om att ett hot om straff för ett visst beteende allt annat lika minskar benägenheten för detsamma. Enligt det antagandet bör – i och med att frekvensen av tillträdesförbud lär öka – genomförandet av förslagen också i någon utsträckning kunna bidra till att minska antalet brott som kan föranleda tillträdesförbud, på de platser som omfattas av förbud. Av ett ökat antal tillträdesförbud följer samtidigt en ökad risk för brott bestående i att förbuden överträds. Som nämnts innebär våra förslag att möjligheterna att meddela tillträdesförbud utökas. Genomförs förslagen kan det förväntas att förbud i större utsträckning kommer att träffa personer utan någon – bortsett från själva det förbudsutlösande brottet – tidigare belastning. Mot denna bakgrund lär, om förslagen genomförs, antalet förbudsöverträdelser inte följa antalet utfärdade förbud – vilket vi som bekant antar kommer att tredubblas – på ett linjärt sätt. I stället uppskattar vi att antalet överträdelser av tillträdesförbud (som blir föremål för beslut av Åklagarmyndigheten) kommer att uppgå till cirka 600 per år, förutom år 2027, för vilket antalet – med hänsyn till ikraftträdandetidpunkten – bör bli något lägre.

Sammanfattningsvis är det svårt, för att inte säga omöjligt, att göra sig en välgrundad uppfattning av vad de sammantagna effekterna på brottsligheten blir om våra förslag rörande tillträdesförbud genomförs. Närmast till hands ligger den försiktiga slutsatsen att förbudsgrundande brottslighet kan antas minska i någon mån, låt vara att den närmare omfattningen svårligen kan bedömas.[1]

I ljuset av detta är det svårt att förutse vilka effekter för det brottsförebyggande arbetet som förslagen kan komma att få om de genomförs. Förbuden får antas vara brottsavhållande i någon utsträckning, vilket innebär att arbetet med att förebygga förbudsrelevant brottslighet bör underlättas. Våra förslag är ägnade att renodla tillämpningen

[1] Viss statistik rörande tillträdesförbud och den tillträdesförbudsgrundande brottsligheten med relevans för detta avsnitt finns redovisad i kapitel 3, avsnitt 3.7.2 och kapitel 4, avsnitt 4.2.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

av tillträdesförbudslagen, vilket kan förenkla de brottsbekämpande myndigheternas arbete och därigenom medföra positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. Även om variationer i brottsfrekvens, lokaltäthet och ansökningsbenägenhet mellan olika orter i landet också i fortsättningen lär stå för merparten av den skillnad mellan olika åklagarkammares tillämpning av tillträdesförbudslagen som upplevs finnas, kan det inte uteslutas att renodlingen av förbudsfrågan medför att tillämpningen av lagen blir mer likformig. Det kan också vara positivt för det brottsförebyggande arbetet.

6.3 Ekonomiska konsekvenser

Bedömning och förslag

Om våra förslag genomförs kommer det att medföra ökade kostnader för vissa av rättsväsendets myndigheter. De flesta av kostnadsökningarna är dock inte större än att de kan rymmas inom respektive myndighets befintliga anslag. Anslaget för rättsliga biträden föreslås dock höjas med 1 miljon kronor per år från och med 2028, för att finansiera den lika stora ökade kostnaden för sådana biträden vilken bedöms bli en följd av förslagens genomförande.

Som vi redogjort för ovan kan genomförandet av förslagen om ändringar i tillträdesförbudslagen antas leda till en ökning av antalet ansökningar om förbud och en möjlig tredubbling av antalet utfärdade tillträdesförbud. Även om förslagen innebär att prövningen av tillträdesförbudsfrågan förenklas bedömer vi att mer arbetstid än nu kommer att gå åt för handläggningen av tillträdesförbudsärenden hos Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Vidare bedömer vi, som bekant, att ändringarna kommer att leda till att överträdelser av tillträdesförbuden ökar i antal (så att antalet överträdelser per år från och med 2028 kommer att uppgå till sammanlagt cirka 600) vilket kommer att ianspråkta nämnda myndigheters liksom de allmänna domstolarnas resurser. År 2025 meddelade Åklagarmyndigheten beslut om 246 brottsmisstankar avseende överträdelse av straffbestämmelsen i 22 § tillträdesförbudslagen, varav 172 beslut avsåg åtal, tio beslut åtalsunderlåtelse och tre beslut strafföreläggande. Även

280/996

i fortsättningen kan det förväntas att merparten av antalet beslut avseende tillträdesförbudsöverträdelser kommer att vara sådana som innebär lagföring och som därmed är av mer resurskrävande slag för Åklagarmyndigheten. Den föreslagna möjligheten för polismän att meddela tillfälligt gällande förbud bör emellertid inte medföra någon större resursåtgång för Polismyndigheten. Detta då förbuden ska meddelas i anslutning till ett redan genomfört ingripande och förhör med den brottsmisstänkte tillika förbudsaktuella personen, låt vara att dokumentationen rörande förbuden och skyldigheten att anmäla förbudsfrågan medför viss ytterligare administration för polismännen i de situationerna. De tillfälliga förbuden kräver att mindre anpassningar görs av Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens, liksom de allmänna domstolarnas verksamhetsstöd, samt eventuellt av andra it-system, vilket kommer att medföra en smärre engångskostnad för respektive myndighet.

Lag- och förordningsändringarna kan någon tid före och efter ikraftträdandet komma att kräva mindre uppdateringar av handböcker, informationsmaterial och liknande hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och de allmänna domstolarna. Kostnaderna för detta torde vara ringa. Vi bedömer att det inte finns behov av några särskilda informations- eller utbildningsinsatser och att det inte behöver tas någon särskild hänsyn till sådana åtgärder när det gäller tidpunkten för ikraftträdande. Omrubriceringen av tillträdesförbudslagen och den nya beteckningen för ett tillträdesförbud som är tillfälligt lär kräva smärre anpassningar av de allmänna domstolarnas, Domstolsverkets, Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens verksamhetsstöd.

Förslagen bedöms leda till att statens kostnader för rättsliga biträden (i form av försvarare) ökar med cirka 1 miljon kronor årligen från och med 2028[2], vilken kostnadsökning bedöms vara hänförlig till det ökade antal processer om tillträdesförbud och överträdelser av tillträdesförbud som blir följden av att förslagen genomförs.

Sammanfattningsvis bedömer vi att lag- och förordningsändringarna kommer att medföra ökade kostnader för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, bestående i engångskostnader för anpassning av verksamhetsstöd och eventuellt andra it-system och

[2] I och med att den föreslagna ikraftträdandetidpunkten är sex månader in på året 2027 och med hänsyn till den tidsutdräkt som blir mellan en förbuds- eller överträdelsefrågas anhängiggörande och uppkomsten av kostnader avseende rättsliga biträden bedöms kostnadsökningarna för sådana biträden under ikraftträdandeåret att vara försumbara.

årliga personalkostnader, samt ringa kostnader för Domstolsverket och de allmänna domstolarna avseende anpassningar av myndigheternas verksamhetsstöd. Kostnadsökningarna, utom den som är hänförlig till rättsliga biträden, bedöms inte vara större än att de kan rymmas inom respektive myndighets befintliga anslag. Vi föreslår att kostnadsökningen avseende rättsliga biträden finansieras genom en höjning av anslaget för dessa med 1 miljon kronor per år från och med 2028.

För överträdelse av tillträdesförbud är normalpåföljden böter och någon ökning av Kriminalvårdens kostnader aktualiseras därmed inte.

6.4 Övriga konsekvenser och utvärdering

Bedömning

Förslagen kan antas medföra positiva effekter för företag inom daglig- och sällanvaruköpshandeln. Med en ökning av antalet tillträdesförbud följer fler fall av ingrepp i rörelsefriheten och intrång i den personliga integriteten. Konsekvenserna bör kunna utvärderas tidigast fem år efter det att ändringarna trätt i kraft.

Konsekvenser för företag m.fl.

Genom våra förslag får den principiella rätten att bestämma över sin lokal ett större genomslag i regleringen om tillträdesförbud, vilket kommer de som äger, nyttjar eller har liknande rätt till de lokaler som lagen omfattar till del. Förslagen innebär vidare att förutsättningarna för att bedriva verksamhet från öppna lokaler förbättras. Verksamhet i butiker och andra affärslokaler som är öppna för allmänheten bedrivs allt som oftast i bolagsform eller inom ramen för enskild firma. Sådana företag, som till största del får räknas till dagligvaru- och sällanvaruköpsbranscherna, kommer alltså att påverkas positivt av ändringarna av tillträdesförbudslagen. Det gäller även aktörer som disponerar för allmänheten öppna badanläggningar eller bibliotek, låt vara att de inte är lika många. Således kan förslagen i denna del även bedömas vara positiva för bland andra de kommuner och regioner som driver sådana anläggningar. I och med att lagändringarna innebär att tillträdesför-

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

bud kan meddelas i fler fall och förbuden får antas ha en viss brottspreventiv effekt på förbudsgrundande gärningar borde behovet av, och därmed kostnaderna för, privat säkerhet att i någon mån minska, låt vara att minskningen måste bedömas som marginell. Till detta kommer att förslagen kan förväntas stärka de förbudssökande parternas tilltro till såväl det allmännas förmåga att förebygga brott som till själva systemet med tillträdesförbud till öppna lokaler, vilket är positivt.

Konsekvenser för den enskildes fri- och rättigheter m.m.

Som framgått av våra överväganden beträffande tillträdesförbudsregleringen (kapitel 4), kan det inte anses stå i strid med rätten till rörelsefrihet att någon stängs ute från en viss öppen lokal (t.ex. en butik). Ett straffsanktionerat förbud mot att befinna sig på en viss plats utgör likväl ett konkret ingrepp i bl.a. den enskildes rörelsefrihet, vilket kan bli kännbart under vissa omständigheter. Uppgifter om tillträdesförbud ska föras in i den enskildes belastningsregister. Således innebär ett (ordinärt) tillträdesförbud ett intrång också i den enskildes personliga integritet. Så kommer dock inte att vara fallet beträffande tillfälliga tillträdesförbud, för vilka vi föreslår att uppgifter inte ska föras in i belastningsregistret. Som framgått av våra överväganden bedömer vi att det är tillåtet att begränsa bl.a. rättigheterna i Europakonventionen och regeringsformen på det sätt som våra förslag innebär. Ändringarna av tillträdesförbudslagen bedöms dock medföra att antalet förbud ökar, både på så sätt att fler personer kommer att meddelas förbud och – i fall då en person begår brott eller annars agerar förbudsrelevant i mer än en lokal – fler förbud per person kommer att utfärdas. En konkret följd av förslagens genomförande är alltså att antalet ingrepp i den enskildes rörelsefrihet och intrång i den personliga integriteten kommer att öka.

Meddelandet av ett tillträdesförbud mot ett barn som är 15 år eller äldre har lagstiftaren bedömt vara förenligt med såväl FN:s barnrättskonvention, som sedan den 1 januari 2020 gäller som svensk lag, som Sveriges åtaganden enligt andra internationella överenskommelser om dessa rättigheter.[3] Förslagen som tog form i tillträdesförbudslagen var underställda ett krav på iakttagande av flera rätts-

[3] Jfr artikel 1 i FN:s barnrättskonvention och lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Jfr vidare exempelvis även Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 202/02, 2016), artikel 24.

säkerhetsprinciper som bl.a. stadgas i FN-konventionen, däribland proportionalitetsprincipen – vilken gör sig starkt gällande när den som utsätts för statlig maktutövning är underårig – samt principen om barnets bästa.

Våra ändringsförslag av tillträdesförbudslagen omfattar inte åldersgränsen under vilken en person inte får meddelas förbud. Således menar vi att förbud även i fortsättningen ska kunna meddelas barn som är 15 år eller äldre. Genomförs lagförslagen påverkas denna grupp på i princip samma sätt som gruppen förbudsaktuella personer som är 18 år eller äldre. De utökade möjligheterna att meddela tillträdesförbud kan i praktiken komma att medföra att fler barn som är 15 år eller äldre underkastas förbud, men vårt förslag till presumtionsregel om tillträdesförbud vid tidigare brottslighet är villkorad att särskilda skäl inte talar mot ett förbud och vi föreslår inte någon förändring av det generella kravet på proportionalitet. Således kan en persons unga ålder tillmätas betydelse för frågan om ett förbud bör utfärdas och principerna om proportionalitet samt barnets bästa få genomslag i tillämpningen. Till detta kan fogas den upplysningen att ett tillträdesförbud inte får avse den som är under 15 år. Sammanfattningsvis måste förslagen bedömas vara förenliga med FN:s barnrättskonvention.

Förslagen bedöms varken ha någon påverkan på den enskildes möjligheter att försvara sig mot brottsmisstankar eller utföra sin talan i en fråga om tillträdesförbud. Förslagen bedöms inte heller påverka utförandet av uppdrag som försvarare eller ombud för parter i brottmål eller domstolsärenden som rör förbuden.

Utvärdering av förslagens konsekvenser m.m.

Konsekvenserna bör kunna utvärderas tidigast fem år efter ikraftträdandet av lag- och förordningsändringarna. En sådan utvärdering kan göras genom en granskning av Åklagarmyndighetens statistik över ansökningar och beslut om tillträdesförbud samt ärenden om överträdelser av förbuden. För att utröna konsekvenserna för näringsidkare inom daglig- och sällanvaruköpshandeln kan Svensk Handels, Svenskt Näringslivs och andra branschorganisationers rapporter vara värdefulla, inte minst vad gäller den upplevda brottsutsattheten och dess följder. Den officiella kriminalstatistiken och rapporter från Brå

kan konsulteras i fråga om frekvensen av den polisanmälda förbudsrelevanta brottsligheten inom handeln. Även om någon kausalitet mellan ändringarna av tillträdesförbudslagen och en eventuell minskning av sådan brottslighet knappast kan beläggas genom statistiken kan den ge en indikation på om lagstiftningen haft någon effekt på brottsligheten. I den mån det finns intresse av att utvärdera den materiella tillämpningen av presumtionsregeln för tillträdesförbud och de andra ändringar vi föreslår kan det naturligtvis göras en genomgång av rättspraxis och en granskning av åklagares beslut i fråga om tillträdesförbud. I det sammanhanget kan det vara värt att notera att de förenklingar av tillämpningen av tillträdesförbudslagen som våra förslag innebär kan medföra att åklagares motiveringar av beslut i förbudsfrågan blir mindre utförliga än i dag.

Avslutningsvis bedömer vi att förslagen inte inskränker den kommunala självstyrelsen.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek

Till följd av att det införs en möjlighet att besluta om tillträdesförbud till även andra affärslokaler än butiker ändras lagens rubrik till lag om tillträdesförbud till butiker, andra affärslokaler, badanläggningar och bibliotek.

1 §

Enligt denna lag får en person förbjudas att få tillträde till och vistas i en butik, *en annan affärslokal,* en badanläggning eller ett bibliotek, där verksamhet bedrivs som riktar sig till allmänheten (tillträdesförbud).

Tillträdesförbud får inte avse den som är under femton år.

Lagen påverkar inte den rätt som tillkommer den som förfogar över platsen att begränsa tillträdet till denna.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och innehåller bl.a. definitionen av begreppet tillträdesförbud.

Det *första stycket* ändras på så sätt att ett tillträdesförbud utöver en butik får avse också en annan affärslokal. Ett tillträdesförbud får även, såsom tidigare, avse en badanläggning eller ett bibliotek. För att en lokal ska omfattas av lagen krävs också fortsättningsvis att det där bedrivs verksamhet som riktar sig till allmänheten.

Med ”affärslokal” avses som utgångspunkt en avgränsad plats där varor, tjänster eller en kombination av dessa erbjuds i affärssyfte till allmänheten. Det uppställs inte någon begränsning av vilka varor eller tjänster som erbjuds, men verksamheten måste vara kommersiell, dvs. erbjudandet av varor och tjänster måste ske mot betalning. Uttrycket

affärslokal omfattar även exempelvis kaféer, restauranger, frisörsalonger, skomakare, banker, uthyrningsfirmor, resebyråer, hotell, muséer och varuhus (och det gäller även om flera näringsidkare säljer varor eller tjänster i lokalen). Det saknar betydelse om den kommersiella verksamheten i affärslokalen är upplagd på sådant sätt att varorna eller tjänsterna kan köpas på plats eller ej. Således omfattas även lokaler i vilka ett företags varor eller tjänster marknadsförs till allmänheten, s.k. showrooms, av begreppet affärslokal. Tränings- och motionsanläggningar omfattas också, men simhallar och äventyrsbad faller under ordet ”badanläggning”, och regleras alltså särskilt.

Rent rumsligt bör begreppet affärslokal förstås i en bredare mening än som följer av 12 kap. 1 § jordabalken (1970:994). Det omfattar som utgångspunkt alla väggomgärdade ytor i byggnader som är öppna för allmänheten, dvs. som det står var och en fritt att tillträda för att där utföra det ärende man kan ha. Av det sagda följer att butiker är affärslokaler. Detta framgår också av lagtextens lokution ”en annan affärslokal”. Uttrycket butik har behållits i lagtexten av det skälet att tillträdesförbud till butik fortsatt kan förväntas vara den vanligast förekommande typen av förbud. Att entrén till en lokal är föremål för kontroll av exempelvis en väktare eller någon övervakningsanordning saknar betydelse för lagens tillämplighet på lokalen, liksom det förhållande att det krävs betalning eller uppvisande av biljett, medlemskort, identifikationshandling eller liknande för att beviljas inträde.

En affärslokal med bestämda öppettider är emellertid normalt tillgänglig för allmänheten enbart under dessa tider. Bereder sig någon tillträde till en sådan lokal som är stängd får handlingen bedömas enligt andra regler (jfr framför allt 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken).

Normalt sett utgör själva lokalen där verksamheten bedrivs gränsen för affärslokalen i fysisk bemärkelse. Ytor utanför en affärslokals väggar är således typiskt sett inte en del av lokalen. Så kan ändå vara fallet om ytan t.ex. är inhägnad i riktning mot affärslokalen, eller det framgår av sammanhanget att ytan tillhör lokalen. Mycket vidsträckta ytor utanför affärslokalen bör normalt inte anses utgöra en del av lokalen, även om ytorna är inhägnade i dess riktning. Således omfattar inte begreppet jord- eller skogsbruk, torghandelsplatser, campingplatser, dansbanor, tivolin, nöjesfält eller liknande avgränsade landområden även om det på marken finns ett väggomgärdat försäljningsställe som utgör en affärslokal i bestämmelsens mening. I sådana fall kan tillträdesförbud meddelas till själva affärslokalen, medan otillåtna

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

tillträden till de kringliggande ytorna får bedömas enligt andra regler än i denna lag.

Därutöver faller ett helt öppet försäljningsställe, exempelvis en utomhusbelägen kiosk där varor och pengar byter ägare genom lucka, utanför begreppet affärslokal. Inte heller utgör ett i en galleria beläget café som saknar väggar – och t.ex. har serveringen uppställd öppet i mittgången eller innanför ett räcke – en affärslokal. I den mån det förekommer sådana försäljningsställen i en affärslokal eller annan lokal som omfattas av lagen kan emellertid ett förbud meddelas avseende själva lokalen som omsluter försäljningsstället.

En byggnad som inrymmer flera olika affärslokaler utgör inte heller en affärslokal. Således faller gallerior, köpcentrum och liknande etablissemang utanför begreppet. Avgränsningen av vad som utgör en galleria eller ett köpcentrum i relation till ett varuhus där flera företag säljer varor eller tjänster under samma tak (jfr vad som sagts om varuhus strax ovan) måste bli en fråga för rättstillämpningen.

Det finns ingen begränsning rörande vem som disponerar affärslokalen eller med vilken rätt lokalen disponeras. Det saknar alltså betydelse om lokalen exempelvis används med nyttjanderätt eller innehas med äganderätt och om rättighetshavaren är en fysisk eller juridisk person.

Enligt det *tredje stycket*, som inte ändras, påverkar lagen inte den rätt som tillkommer den som förfogar över platsen att begränsa tillträdet till denna. Begreppet platsen syftar på de lokaliteter som pekas ut i första stycket. Någon ändring i sak avses inte utan det står även fortsättningsvis den som förfogar över exempelvis en affärslokal fritt att stänga den eller neka vissa personer ur allmänheten tillträde, så länge det inte sker i strid med t.ex. förbudet mot olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.3.

2 §

En person *som har begått ett brott i eller i anslutning till en butik, en annan affärslokal, en badanläggning eller ett bibliotek ska, om brottet kan påverka den verksamhet som bedrivs där, meddelas tillträdesförbud, om frågan om förbud tas upp efter en ansökan eller en anmälan som har gjorts med anledning av brottet och inte särskilda skäl talar mot ett tillträdesförbud.*

289/996

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Ett tillträdesförbud avseende en sådan lokal som avses i första stycket får också meddelas om det annars på grund av personens beteende i eller i anslutning till lokalen bedöms finnas en risk för att han eller hon där kommer att

1. begå brott,

2. trakassera någon, eller

3. väsentligen störa verksamheten.

Brott som en person har begått före femton års ålder får inte beaktas vid bedömningen av om tillträdesförbud ska meddelas.

I paragrafen anges de närmare förutsättningarna för att ett tillträdesförbud till butiker, andra affärslokaler, badanläggningar och bibliotek ska få meddelas. De nuvarande tredje och fjärde styckena har flyttats till 3 §.

Det *första stycket* utgörs av en presumtionsregel vilken innebär att tillträdesförbud ska meddelas i fall där en person har begått ett brott i eller i anslutning till en av de uppräknade lokaliteterna, brottet kan påverka den verksamhet som bedrivs i lokalen och frågan om förbud tas upp efter en ansökan eller anmälan om tillträdesförbud som har gjorts med anledning av brottet. Detta under förutsättning att särskilda skäl inte talar mot ett förbud.

Presumtionsregeln är tillämplig inom ramen för bedömningen av om ett tillträdesförbud ska meddelas eller ej och utgör inte någon handläggningsregel för Polismyndigheten. Ordet ”ska” i styckets första mening medför alltså inte någon skyldighet för myndigheten att anmäla en fråga om tillträdesförbud till allmän åklagare. Även fortsättningsvis råder alltså den ordningen att det är den enskilde företrädaren för en lokal vilken omfattas av lagen som disponerar förbudsfrågan.

Den första förutsättningen för att presumtionsregeln ska vara tillämplig är att den person som är aktuell för ett förbud har begått ett brott i eller i anslutning till någon av de lokaliteter som omfattas, vilket kan påverka den verksamhet som bedrivs där.

Rekvisitet ”har begått ett brott” förutsätter att skuldfrågan avseende gärningen är klarlagd. Denna förutsättning är naturligtvis uppfylld om skuldfrågan är fastställd genom en fällande dom, ett godkänt strafföreläggande eller en åtalsunderlåtelse, men detta förutsätts inte om det på annan grund bedöms stå klart att ett brott har begåtts. Så kan vara fallet t.ex. om utredningen utmynnar i en förundersökningsbegränsning. Det kan även på ett tidigt stadium i utredningen stå klart att ett brott har begåtts, t.ex. om den misstänkte har erkänt en gär-

290/996

ning eller någon gripits på bar gärning för att ha stulit från en butik, men vissa utredningsåtgärder kvarstår innan åtal kan väckas.

Ett brott kan ha begåtts i anslutning till lokalen, exempelvis om skadegörelse har begåtts utanför en butik men ändå har riktat sig mot butiken.

Vad gäller själva brottet uppställs inte något uttryckligt krav på att det ska vara av något visst slag, men som framgår av lagtexten fordras att brottet *kan* påverka verksamheten i lokalen. ”Kan” får sägas vara ett något lägre ställt krav än det ofta använda ”ägnat att” och ger uttryck för att det är tillräckligt att det är möjligt att brottsligheten påverkar verksamheten. Det krävs alltså inte att brottet faktiskt har påverkat verksamheten.

Förbudsrelevant brottslighet kan vara skadegörelse, stöld eller andra tillgrepp, straffbara ageranden som omfattar våld, hot, trakasserier eller kränkningar mot person, försäljning av narkotika, förargelseväckande beteende eller hets mot folkgrupp. Även t.ex. straffbara försök till brott kan omfattas av presumtionsregeln. Vilken typ av brottslighet som är relevant kan variera beroende på vilken slags verksamhet som bedrivs i lokalen. Stöldbrottslighet kan t.ex. antas bli ett vanligt slag av verksamhetspåverkande beteende när det gäller butiker, medan det, vad gäller restauranger, kan tänkas bli fråga om våldsbrottslighet och innehav av narkotika. Att i en affärslokal förfalska en urkund utan koppling till lokalens verksamhet eller att per telefon utsätta någon som befinner sig utanför lokalen för bedrägeri är exempel på brott som inte kan anses påverka lokalens verksamhet.

Det krävs inte att brottet är av viss svårhet. Även brott med straffvärden motsvarande böter omfattas alltså i princip, under förutsättning att kravet på att brottet kan påverka verksamheten i lokalen är uppfyllt. Brottets svårhet kan emellertid påverka den proportionalitetsbedömning som alltid ska göras enligt 3 §.

Den andra förutsättningen för presumtionsregelns tillämplighet är att förbudsfrågan väckts efter en ansökan eller anmälan som har gjorts med anledning av brottet. Uttrycket ”med anledning av brottet” innebär ett krav på samband mellan ett konkret brott och ansökan eller anmälan i fråga. Presumtionsregeln gäller således enbart ett konkret förbudsrelevant brott som föranlett att frågan om förbud väckts. Om ansökan eller anmälan görs omedelbart när brottet begåtts eller i ett senare skede – exempelvis efter det att brottet hanterats rättsligt – spelar ingen roll, även om det kan antas att de flesta ansökningar

om tillträdesförbud kommer att göras i ett skede innan brottet har hanterats av åklagare eller i domstol. Har det däremot förflutit en längre tid från det att den rättsliga hanteringen avslutats till dess att frågan om tillträdesförbud aktualiseras kan brottet normalt inte läggas till grund för en tillämpning av presumtionsregeln.

Den tredje och sista förutsättningen är att särskilda skäl inte talar mot ett tillträdesförbud. Med sådana skäl åsyftas i första rummet konkreta omständigheter som är hänförliga till den förbudsaktuella personen och vilka – om de är för handen – medför att syftet med ett förbud förfelas. Vad som utgör särskilda skäl får avgöras från fall till fall med beaktande av omständigheterna. Fråga kan vara t.ex. om situationer där risken för brott är undanröjd genom exempelvis personens fysiska status, verkställande av ett fängelsestraff eller att denne har flyttat långt från orten där lokalen är belägen. Fråga kan också vara om situationer där en ung person har stulit varor till ett ringa värde och det saknas skäl att tro att personen kommer att upprepa brottsligheten. Även om det inte föreligger några omständigheter som medför att risken för beteende som påverkar verksamheten är undanröjd eller mycket låg kan viktiga motstående intressen, som den enskildes rörelsefrihet och fullgörandet av den dagliga livsföringen, behöva beaktas. Hänsyn till sådana mer abstrakta intressen bör emellertid tas inom ramen för proportionalitetsbedömningen i 3 §. Finns exempelvis bara en matbutik på orten där personen som är aktuell för ett förbud är bosatt kan sådana intressen innebära att proportionalitetskravet i 3 § inte är uppfyllt.

I det *andra stycket* finns en regel enligt vilken det är möjligt att meddela tillträdesförbud i de fall då presumtionsregeln inte är tillämplig. Tillträdesförbud enligt bestämmelsen kan avse samma lokaler som förbud enligt presumtionsregeln. För att förbud enligt andra stycket ska få utfärdas krävs att det bedöms finnas en risk för att den förbudsaktuella personen i eller i anslutning till lokalen i fråga kommer att agera på något av de sätt som räknas upp i styckets tre punkter. Bedömningen tar alltså sikte på risken för ett framtida agerande, och ska göras med utgångspunkt i personens tidigare beteende på platsen. Till skillnad från vad som gällde tidigare behöver risken inte ha grund i några särskilda omständigheter. Beteendet och omständigheterna däromkring – dess karaktär, hur långt tillbaka i tiden det ligger, om det upprepats osv. – är i stället avgörande för bedömningen.

Har den person som är aktuell för ett förbud vid två eller fler tillfällen inom en inte alltför lång tidsrymd i eller i anslutning till lokalen begått brott, trakasserat någon eller väsentligen stört verksamheten kan det antas finnas en risk för samma ifrågavarande agerande i framtiden. Risken ska emellertid framstå som beaktansvärd och någorlunda konkret för att ett förbud ska vara motiverat. Vilka krav som ska ställas på utredningen om det tidigare beteendet får avgöras från fall till fall, men ett påstående från den förbudssökande parten om en persons beteende som får stöd av utredningen bör ofta kunna godtas.

Den *första punkten* tar sikte på ageranden i lokalen som är brottsliga. Bedömningen tar sikte på risken för brott som kan anses påverka verksamheten i lokalen. Det krävs inte heller enligt denna punkt att brotten är av visst allvar. I praktiken kan punkten, med hänsyn till presumtionsregeln i första stycket, förväntas få relativt begränsad betydelse.

De *andra och tredje punkterna* tar sikte på ageranden som inte nödvändigtvis är brottsliga. Med att ”trakassera någon” menas alla former av störande, stötande eller kränkande handlanden mot en annan person som, utan att vara straffbara, går utöver vad som måste accepteras. Med att ”annars väsentligen störa verksamheten” avses ageranden som varken utgör brott eller trakasserier och som riktas mot själva verksamheten. Det kan exempelvis handla om berusat, högljutt eller aggressivt uppträdande. En störning får anses vara väsentlig om den är av sådan omfattning att verksamheten inte kan bedrivas normalt eller kräver att personal avdelas för att verksamheten ska kunna bedrivas som vanligt. Det förhållandet att ageranden enligt dessa båda punkter möjligen skulle kunna bedömas vara brottsliga, t.ex. genom att de skulle kunna utgöra ofredanden, hindrar inte tillämpning av punkterna, utan det ska enligt dessa göras en från straffrätten fristående bedömning av om förutsättningarna är uppfyllda.

Det *tredje stycket* anger att det vid bedömningen av om ett tillträdesförbud ska meddelas inte får beaktas brott som en person har begått före femton års ålder. Regeln motsvarar, så när som på en mindre språklig anpassning, den tidigare 2 § första stycket tredje meningen och någon förändring i sak är inte avsedd. Bestämmelsen förhindrar inte att handlingar som inte är brottsliga, och som en person har utfört före femton års ålder, beaktas vid bedömningen av om tillträdesförbud ska meddelas.

Övervägandena finns i avsnitten 4.3.4–4.3.6.

3 §

Om syftet med ett tillträdesförbud kan tillgodoses genom en mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Tillträdesförbud får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i det tredje respektive fjärde stycket i 2 § i dess tidigare lydelse. Eftersom en presumtionsregel införs ökar emellertid betydelsen av den prövning som ska göras enligt bestämmelsen. Det gäller inte minst när presumtionen för ett tillträdesförbud grundas i rent bagatellartad brottslighet.

Som framgår av det *första stycket* ska det även fortsättningsvis bedömas huruvida någon mindre ingripande åtgärd än ett förbud finns. En sådan åtgärd kan exempelvis vara att den förbudsaktuella personen talas till rätta i samband med handläggningen av förbudsfrågan. Det gäller naturligtvis även när presumtionsregeln tillämpas.

Inom ramen för den proportionalitetsbedömning som anvisas i det *andra stycket* bör – i tillägg till intresset av att förebygga brott, trakasserier och verksamhetsstörande beteende – den bestämmanderätt över en lokal, som kommer till uttryck i 2 § första stycket få visst genomslag. Den vilja hos den med bestämmanderätt som manifesteras i en ansökan eller samtycke till anmälan om tillträdesförbud är således en faktor som ska beaktas vid proportionalitetsbedömningen. I andra vågskålen bör läggas konsekvenserna för den enskilde. Konsekvenserna av ett förbud beror bl.a. på den aktuella lokalens betydelse för den enskilde. Även i fortsättningen gäller också att principen om barnets bästa bör beaktas inom ramen för proportionalitetsbedömningen om den förbudsaktuella personen är mellan 15 och 18 år. Att den förbudsaktuella personen är ett barn medför också att skälen för ett tillträdesförbud behöver vara starkare än annars för att ett förbud ska få meddelas. Detsamma bör i viss utsträckning gälla även i förhållande till skolelever över 18 år. Vad gäller bibliotek behöver lokalernas särskilda ställning i fråga om möjligheten för den enskilde att nyttja digital service och ta del av information särskilt beaktas.

Övervägandena finns i avsnitten 4.3.4 och 4.3.6.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

8 §

Allmän åklagare prövar frågor om tillträdesförbud.

En fråga om tillträdesförbud tas upp på skriftlig ansökan av en företrädare för butiken, *affärslokalen,* badanläggningen eller biblioteket.

En fråga om tillträdesförbud tas också upp på anmälan av Polismyndigheten. En sådan anmälan får dock göras endast efter samtycke från en företrädare för butiken, *affärslokalen,* badanläggningen eller biblioteket. Polismyndigheten är inte part i det ärende som anmälan gett upphov till.

I paragrafen, vars beteckning är ny, anges vem som får väcka respektive pröva en fråga om tillträdesförbud. De *andra* och *tredje styckena* anpassas så att bestämmelserna även omfattar företrädare för affärslokaler.

14 §

Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud som har fattats av åklagaren eller domstolen. Åklagaren får dock utvidga ett förbud endast om det begärs av en företrädare för butiken, *affärslokalen,* badanläggningen eller biblioteket.

Åklagaren får inte häva eller ändra ett beslut om tillträdesförbud om förbudet är föremål för domstolsprövning.

Paragrafen, vars beteckning är ny, innehåller bestämmelser om hävande eller ändring av ett beslut om tillträdesförbud. Det *första stycket* ändras på så sätt bestämmelsen om när åklagaren får utvidga ett förbud gäller även i förhållande till affärslokaler.

Tillfälliga tillträdesförbud

15 §

En polisman får, om en företrädare för lokalen begär det, meddela ett tillfälligt tillträdesförbud mot en person i samband med ett ingripande mot personen i eller i anslutning till en lokal som omfattas av denna lag, om

1. personen har begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen, och

2. det är sannolikt att förutsättningarna för att meddela ett förbud med stöd av 2 § första stycket föreligger.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Paragrafen innehåller förutsättningarna för att meddela tillfälliga tillträdesförbud. I 16–18 §§ (som är nya) finns ytterligare bestämmelser som bara gäller tillfälliga förbud. I frågor som inte regleras i sistnämnda paragrafer gäller för de tillfälliga förbuden därutöver lagens generella bestämmelser; bl.a. 1 § om de platser ett förbud kan avse, nya 6 § om delgivning och nya 28 § om straffansvar.

I paragrafen, som är ny, regleras möjligheten för en polisman att meddela ett interimistiskt beslut om ett tillfälligt tillträdesförbud.

En polisman får på begäran av en företrädare för lokalen meddela ett tillfälligt förbud om rekvisiten i punkterna 1 och 2 är uppfyllda. Det finns inga formkrav för en sådan begäran, men det torde allt som oftast finnas skäl för polismannen att dokumentera att en begäran har gjorts (jfr 16 § andra stycket och nya 13 § i denna lag samt 27 § förvaltningslagen). För att ett tillfälligt förbud ska få meddelas förutsätts *dels* att personen har begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen, *dels* att det är sannolikt att förutsättningarna för att meddela ett förbud i enlighet med presumtionsregeln är uppfyllda. Ett tillfälligt förbud kan meddelas bara i samband med ett ingripande mot den förbudsaktuella personen i eller i anslutning till lokalen.

Som framgår av lagtexten kan ett tillfälligt förbud bara bygga på att personen begått en straffbelagd gärning och på att det är sannolikt att förutsättningarna för ett förbud enligt 2 § första stycket är uppfyllda. Ett tillfälligt gällande beslut om tillträdesförbud kan alltså inte meddelas för fall som beskrivs i 2 § andra stycket.

Den första förutsättningen för att meddela ett tillfälligt förbud är att personen har begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen. Det innebär att det ska stå klart att personen har begått en gärning som omfattas av en straffbestämmelse. Ofta torde det bli fråga om att personen har begått en stöld eller en ringa stöld och grips på bar gärning. För att kravet ska vara uppfyllt krävs bara att personens handlande omfattas av en straffbestämmelse. Det behöver inte stå klart att övriga brottsförutsättningar, t.ex. ett krav på uppsåt eller oaktsamhet, är uppfyllda, men de återstående brottsförutsättningarna omfattas av en sannolikhetsbedömning som ska ske enligt det andra ledet.

Enligt det andra ledet förutsätts att det är sannolikt att förutsättningarna för att meddela ett förbud enligt 2 § första stycket är uppfyllda. Det innebär att det ska vara sannolikt att övriga brottsförutsättningar är uppfyllda. Det ska alltså vara sannolikt att det inte finns

296/996

några omständigheter som rättfärdigar gärningen, att det allmänna skuldkravet om uppsåt eller – i förekommande fall – oaktsamhet är uppfyllt och att inte finns några ursäktande omständigheter. Således hindras inte med nödvändighet utfärdandet av ett tillfälligt förbud av invändningar från den misstänkte om att han eller hon exempelvis saknade uppsåt att stjäla eller utdelade slag mot någon annan person i nödvärn. Vidare fordras att det är sannolikt att brottet är sådant att det kan påverka verksamheten. Det fordras även att det är sannolikt dels att det inte finns särskilda skäl mot ett förbud, dels att ett förbud inte kommer att möta hinder i form av bristande proportionalitet.

För att bedöma sannolikheten för att ett förbud inte hindras av särskilda skäl eller bristande proportionalitet behöver typiskt sett den misstänkte höras. Om det framkommer uppgifter, vilka kan kontrolleras, som talar för att ett förbud inte kommer att meddelas av åklagaren bör ett tillfälligt förbud inte meddelas.

Som exempel på när rekvisiten i bestämmelsen är uppfyllda kan lyftas den situationen att en väktare i en butik iakttar att en person har plockat på sig en vara, lagt den i en väska eller i sin jacka och lämnat lokalen utan att betala för varan. Det står då klart att en straffbelagd gärning (åtminstone ett egenmäktigt förfarande) har begåtts. Det måste också bedömas som sannolikt att övriga brottsförutsättningar är uppfyllda. Om det inte finns några omständigheter som talar för att det finns särskilda skäl mot ett förbud eller för att åtgärden är oproportionerlig kan det bedömas vara sannolikt att ett tillträdesförbud enligt 2 § första stycket kan meddelas. Då föreligger också förutsättningarna för ett tillfälligt tillträdesförbud. Ett annat exempel kan vara att en ordningsvakt iakttar hur en krogbesökare slår en annan. Om det då är sannolikt att övriga brottsförutsättningar är uppfyllda och att det inte heller finns andra hinder mot ett tillträdesförbud, kan ett tillfälligt sådant meddelas av polisman.

Möjligheten att utfärda ett tillfälligt förbud torde alltså i praktiken komma att ta sikte på fall där personen i fråga tagits på bar gärning i eller i anslutning till lokalen och där det är klart att en förbudsrelevant och straffbelagd gärning har begåtts och det saknas uppgifter som talar för att ett förbud kommer att möta andra hinder i åklagarens prövning.

Beslutet om att ålägga en person ett tillfälligt tillträdesförbud får meddelas enbart i samband med ett ingripande mot personen i eller i anslutning till den lokal som tillträdesförbudet är tänkt att omfatta.

Med detta avses främst att en polisman griper eller konfronterar personen på platsen eller övertar ett envarsgripande som t.ex. personal eller väktare gjort. Rekvisitet kan emellertid vara uppfyllt även om gripandet sker efter ett kontinuerligt förföljande från platsen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.8.

16 §

Innan ett beslut om ett tillfälligt förbud meddelas, ska den som förbudet avses gälla få tillfälle att yttra sig.

Vid handläggningen av en fråga om tillfälligt tillträdesförbud gäller i tillämpliga delar 10 § andra och tredje styckena och 13 § i denna lag.

I paragrafen, som är ny, finns regler om handläggningen av en fråga om ett tillfälligt tillträdesförbud.

I det *första stycket* anges att den som det tillfälliga förbudet avses gälla ska få tillfälle att yttra sig innan beslut om förbudet meddelas. Det uppställs inga formkrav på hur tillfälle ska beredas och som oftast torde det bli fråga om att ge den enskilde möjlighet att yttra sig över förbudsfrågan inom ramen för själva förhöret om den brottsliga gärningen. Är det omöjligt att bereda den enskilde tillfälle att yttra sig, exempelvis med hänsyn till personens fysiska tillstånd eller på grund av språksvårigheter som inte kan avhjälpas med tolk (jfr bestämmelsens andra stycke och nya 13 § i denna lag samt 13 § förvaltningslagen) eller på annat sätt, får förbudsfrågan anstå.

I det *andra stycket* anges att tillämpliga delar av nya 10 § andra och tredje styckena samt nya 13 § gäller vid handläggningen av en fråga om tillfälligt tillträdesförbud.

I många fall kommer frågan om tillfälligt tillträdesförbud att hanteras direkt på plats i samband med hanteringen av det misstänkta brottet och endast föranleda viss ytterligare utredning (t.ex. i form av frågor till den misstänkte), men 16 § andra stycket ger stöd för handläggningen i situationer där frågan om tillträdesförbud av någon anledning behöver hanteras mer självständigt.

Enligt stycket har Polismyndigheten att vid handläggningen av en sådan fråga iaktta de bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken respektive förvaltningslagen som de nyss nämnda lagrummen i tillträdesförbudslagen hänvisar till och polisen har också de befogenheter som följer av dessa bestämmelser.

Genom hänvisningen till nya 10 § andra stycket gäller de där uppräknade bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken för handläggningen av förbudsfrågan, i tillämpliga delar. Följaktligen gäller 23 kap. 4 §, som är ett uttryck för bl.a. principen om objektivitet, 6 §, som anger att förhör får hållas med var och en som kan antas kunna lämna upplysningar av betydelse för utredningen, 9 § om skyldighet att stanna kvar vid förhör och 12 § om förbud mot otillbörliga åtgärder under förhör. Bestämmelsen i 23 kap. 4 § rättegångsbalken gäller endast den som är misstänkt för brott, men vid tillämpningen av bestämmelsen ska, i och med hänvisningen till nya 10 § tredje stycket i tillträdesförbudslagen, vad som sägs om den misstänkte i stället avse den mot vilken tillträdesförbudet ska gälla. Av sagda hänvisning följer samtidigt att de andra uppräknade bestämmelserna inte ska tillämpas i de delar de tar sikte på en misstänkt. Således gäller skyldigheten att stanna kvar för förhör enligt 23 kap. 9 § rättegångsbalken maximalt sex timmar. Om den förbudsaktuella personen samtidigt är misstänkt för brott som är under utredning, kan dock han eller hon på den grunden vara skyldig att stanna kvar ytterligare sex timmar (jfr prop. 2020/21:52 s. 105).

Genom hänvisningen till 13 § gäller de där uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen för handläggningen av förbudsfrågan, i tillämpliga delar. Således gäller 5–8 §§ om grunderna för god förvaltning, 13 § om tolkning och översättning, vilket bl.a. innebär att Polismyndigheten (oftast i form av den ingripande polismannen) i förekommande fall ska använda tolk vid förhöret rörande förbudsfrågan och vid beredandet av tillfälle för den förbudsaktuella personen att yttra sig i frågan innan förbud meddelas, 23 § om utredningsansvaret, 24 § om att en enskild som huvudregel får lämna uppgifter muntligt i ett ärende, 27 § om dokumentation om uppgifter, vilket bl.a. innebär att Polismyndigheten har att dokumentera en begäran om tillfälligt förbud som framställs av en lokalföreträdare samt betydelsefulla uppgifter som den förbudsaktuella personen lämnar och 36 § om rättelse av skrivfel och liknande. I och med att nya 13 § särskilt utpekar vissa bestämmelser i förvaltningslagen är lagen i övrigt inte tillämplig (jfr prop. 2020/21:52, s. 44 och 107). Det innebär att ett beslut i fråga om ett tillfälligt förbud inte får överklagas eller kan omprövas med stöd av förvaltningslagens bestämmelser. Det innebär vidare att ett sådant beslut, så när som på rättelse av skrivfel och liknande, inte heller får ändras av polismannen eller någon annan. Ett beslut om att meddela

ett tillfälligt tillträdesförbud får dock hävas enligt vad som föreskrivs i 18 § andra stycket (som är ny).

När Polismyndighetens anmälan om förbud (jfr 18 § första stycket första meningen) inkommit till allmän åklagare gäller 13 § i dess helhet för åklagarens handläggning.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.8.

17 §

Ett beslut om tillfälligt tillträdesförbud ska vara skriftligt och ange

1. parterna,
2. förbudets innebörd och omfattning samt när det upphör att gälla,
3. skälen för beslutet,
4. de bestämmelser som åberopas,
5. vad som kan bli följden av att bryta mot förbudet, och
6. möjligheterna att begära omprövning av beslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om hur den ingripande polismannens beslut i fråga om ett tillfälligt tillträdesförbud ska utformas.

Ett beslut ska vara skriftligt. Det ska ange parterna, dvs. den lokalföreträdare som begärt förbudet och den förbudsaktuella personen. Vidare ska, om ett tillfälligt tillträdesförbud utfärdas, förbudets innebörd, omfattning och upphörandetidpunkt framgå. Det innebär bl.a. att den plats som förbudet avser ska anges. Med ”skälen för beslutet”, vilken lokution återfinns i den *tredje punkten* avses inte någon ingående redogörelse för hur var och en av omständigheterna i ärendet bedömts, utan den tar sikte på de förbudsrelevanta sakförhållanden som är för handen och fordrar att det i beslutet summariskt redovisas om förutsättningarna i 15 § (som är ny) för ett tillfälligt tillträdesförbud är uppfyllda eller ej. Beslutet ska dessutom omtala de bestämmelser som åberopats. Innebär beslutet att ett tillfälligt tillträdesförbud utfärdas ska det vidare innehålla en upplysning om att den som bryter mot förbudet riskerar böter eller fängelse i högst sex månader samt om möjligheterna att begära omprövning av beslutet – dvs. om möjligheten för parterna att begära att beslutet hävs enligt 18 § andra stycket (som är ny).

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.8.

18 §

Meddelar polismannen ett beslut om tillfälligt tillträdesförbud ska han eller hon samtidigt göra en anmälan om tillträdesförbud till åklagaren. Ett tillfälligt förbud gäller omedelbart och till dess att frågan avgörs av åklagaren, men som längst fyra veckor.

Ett tillfälligt förbud får hävas av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten utsett, eller av åklagaren.

Paragrafen, som är ny, reglerar bl.a. giltighetstiden av ett tillfälligt tillträdesförbud och möjligheten att häva ett beslut enligt vilket ett sådant förbud utfärdats.

Av *det första stycket* framgår att polismannen ska göra en anmälan till åklagaren i de fall ett tillfälligt förbud meddelas.

Av styckets andra mening följer att det tillfälliga förbudet gäller i fyra veckor, om inte förbudsfrågan dessförinnan avgörs av åklagaren eller beslutet hävs. Polismannen kan inte förordna närmare om förbudets längd och tidpunkt för ikraftträdande, utan förbudet får verkan omedelbart efter att det meddelats och gäller som längst fyra veckor. Om åklagarens avgörande dröjer längre än fyra veckor upphör det tillfälliga förbudet att gälla. Att ett förbud inte längre är gällande utgör dock inget hinder för en polisman att meddela ett nytt tillfälligt förbud rörande samma lokal, om personen på nytt ertappas med att ha begått en straffbelagd gärning i eller i anslutning till lokalen och de övriga förutsättningarna för ett sådant beslut är uppfyllda.

Enligt det *andra stycket* får en polisman, en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten utsett eller allmän åklagare häva ett beslut genom vilket ett tillfälligt tillträdesförbud utfärdats, om det inte längre finns förutsättningar för ett förbud. Frågan om hävning kan tas upp på eget initiativ av de myndigheter som handlägger förbudsfrågan. Frågan kan väckas även av den person som det tillfälliga förbudet gäller och av lokalföreträdaren i fråga. Förutsättningar för ett tillfälligt förbud föreligger inte längre om en lokalföreträdare återkallar sin begäran.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.8.

21 §

Har åklagaren beslutat om tillträdesförbud är han eller hon skyldig att på begäran av en företrädare för butiken, *affärslokalen,* badanläggningen eller biblioteket föra dess talan vid domstolen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Domstolen ska begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

I paragrafen, vars beteckning är ny, regleras skyldigheten för åklagaren att föra talan och för domstolen att begära yttrande av åklagaren. Det *första stycket* ändras på så sätt att skyldigheten även gäller i förhållande till företrädare för affärslokaler.

29 §

Personuppgifter som avses i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) får behandlas i den verksamhet som bedrivs i den butik, *affärslokal* eller badanläggning eller det bibliotek som anges i beslutet om tillträdesförbud om det behövs för att förhindra eller upptäcka överträdelse av tillträdesförbudet.

Paragrafen, vars beteckning är ny, reglerar möjligheten att behandla sådana personuppgifter som avses i artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning, dvs. uppgifter som rör lagöverträdelser. Paragrafen ändras på så sätt att den omfattar även personuppgiftsbehandling som sker i den verksamhet som bedrivs i affärslokaler.

30 §

Behandling av personuppgifter med stöd av *29* § får inte ske efter det att tillträdesförbudets giltighetstid löpt ut eller om tillträdesförbudet dessförinnan upphävts.

Paragrafen, vars beteckning är ny, begränsar den personuppgiftsbehandling som får ske med stöd av föregående paragraf, och anpassas till sagda paragrafs nya beteckning.

7.2 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2021:38) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek

Till följd av att det införs en möjlighet att besluta om tillträdesförbud till även andra affärslokaler än butiker ändras förordningens rubrik till förordningen om tillträdesförbud till butiker, andra affärslokaler, badanläggningar och bibliotek.

1 §

När åklagaren har beslutat i fråga om tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, ska parterna underrättas om beslutet. Har Polismyndigheten gjort en anmälan om tillträdesförbud ska myndigheten underrättas om åklagarens beslut.

Av 6 § lagen om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek framgår att ett beslut om tillträdesförbud ska delges den som förbudet avser.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om underrättelse och delgivning av beslut om tillträdesförbud, anpassas språkligt till lagens nya rubrik och till den nya beteckningen på den paragraf som anges i det *andra stycket*.

4 §

Åklagarmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek.

Paragrafen, som reglerar Åklagarmyndighetens föreskriftsrätt rörande verkställigheten av tillträdesförbudslagen, anpassas språkligt till lagens nya rubrik.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

3 §

Registret ska innehålla uppgifter om den som

1. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,
2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,
3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,
4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott, eller
5. har meddelats

a) kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,

b) tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den lagen,

c) förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,

d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, *dock inte tillfälliga tillträdesförbud enligt 15 § i den lagen*, eller

e) vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

Paragrafen, som reglerar vilka uppgifter belastningsregistret ska innehålla, ändras dels på så sätt att det *första stycket 5 d)* anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik, dels på så sätt att tillfälliga tillträdesförbud enligt sagda lag undantas från registrering.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.8.

16 §

En uppgift i registret ska gallras

1. om en överrätt genom dom eller beslut frikänt den registrerade för den åtalade gärningen,
2. om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som avses i 1,
3. om dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har undanröjts,
4. om överrätt har upphävt ett beslut om förvandlingsstraff för böter,
5. om åklagares beslut att meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning har återkallats,
6. om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesför-

bud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud har upphävts, eller

7. när den registrerade har avlidit.

Paragrafen, som reglerar gallring av uppgifter i belastningsregistret, ändras enbart på så sätt att det *första stycket 6* anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik.

17 §

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. säkerhetsförvaring gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd,

5. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

Paragrafen, som även den reglerar gallring av uppgifter i belastningsregistret, ändras enbart på så sätt att det *första stycket 13* anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik.

7.4 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister

8 §

I fråga om den som har meddelats kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang eller lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler*, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska belastningsregistret även innehålla uppgifter om beslutets innebörd och beslutets giltighetstid.

Paragrafen, som föreskriver att belastningsregistret – i fråga om den som meddelats ett visst förbud – ska innehålla vissa uppgifter om förbudsbeslutet, anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik.

7.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

35 kap.

5 §

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende

1. enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,
2. om en skyddsåtgärd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 606/2013 av den 12 juni 2013 om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga frågor, i den ursprungliga lydelsen,
3. enligt lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,
4. enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler,* badanläggningar och bibliotek, eller
5. enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

Paragrafen, som reglerar sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i ärenden om vissa förbud, ändras enbart på så sätt att det *första stycket 4* anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen

3 kap.

12 §

En övervakningsåtgärd i ett utländskt beslut ska anpassas om åtgärden, helt eller delvis, är oförenlig med

1. sådana förbud, föreläggande eller villkor som kan meddelas enligt 25 kap. rättegångsbalken, eller
2. förbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, *andra affärslokaler,* badanläggningar och bibliotek eller lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

En helt oförenlig övervakningsåtgärd ska anpassas genom att den ersätts med en åtgärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1. I övriga fall ska övervakningsåtgärden anpassas till en åt-

gärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1 eller 2.

En åtgärd som har anpassats ska så långt det är möjligt motsvara övervakningsåtgärden i det utländska beslutet och får inte vara strängare än denna.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om anpassning av övervakningsåtgärder i utländska beslut, ändras enbart på så sätt att det *första stycket 2* anpassas språkligt till tillträdesförbudslagens nya rubrik.

Referenser

Departementspromemorior m.m.

Ds 2002:25 *Tillträdesförbud*.

Ds 2004:40 *Lag om tillträdesförbud*.

Ds 2008:20 *Ytterligare åtgärder för att motverka ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang*.

Ds 2019:1 *Straffrättsliga åtgärder mot tillgreppsbrott och vissa andra brott.*

JO:s remissvar av den 9 september 2002 i Justitiedepartementets ärende Ju96/370/L5.

Lagrådsremissen *Olaga intrång* av den 24 februari 2000.

Lagrådets yttrande av den 7 mars 2000 över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Promemorian *Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång*, av den 9 april 2021 i Justitiedepartementets ärende Ju2021/01508.

Riksåklagarens remissvar av den 9 september 2002 i Justitiedepartementets ärende Ju96/370/L5.

Kommittébetänkanden

SOU 1995:146 *Trygghet mot brott, Rollfördelning och samverkan*.

SOU 2013:85 *Stärkt straffrättsligt skydd för egendom*.

Litteratur

Berg, U., *Lagen (1974:191) om bevakningsföretag*, Karnov (JUNO).

Bäcklund, A. Johansson, S., Trost, H. Wennberg, S. & Wersäll, F., *Brottsbalken, En kommentar*, Version 2025A, 2025-11-28 (JUNO).

Dahlgren, N., *Tillträdesförbudslagstiftningen, En kommentar*, Version 1, 2022-06-29 (JUNO).

Holmberg, E., Stjernquist, N., Isberg, M., Eliason, M. & Regner, G., *Grundlagarna, Regeringsformen, Successionsordningen, Riksdagsordningen*, version 3A, 2019-07-03 (JUNO).

Lundmark, J. & Säfsten, M., *Förvaltningslagen, En kommentar*, Version 2, 2025-12-15 (JUNO).

Roos, M-A., *Brottsbalken (1962:700)*, 2025-01-01, Lexino (JUNO).

Åberg, K., *Ordningslagen, Kommentarer och rättspraxis*, version 5, 2025-08-28 (JUNO).

Propositioner

Prop. 1962:10 *med förslag till brottsbalk*.

Prop. 1987/88:98 *om knivförbud i vissa fall m.m*.

Prop. 1992/93:210 *om ny ordningslag m.m*.

Prop. 2004/05:77 *Lag om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang*.

Prop. 2008/09:78 *Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang*.

Prop. 2013/14:68 *Förstärkt tillträdesförbud vid idrottsarrangemang*.

Prop. 2020/21:52 *Tillträdesförbud till butik och förstärkt straffrättsligt skydd mot tillgreppsbrottslighet*.

Prop. 2021/22:108 *Tillträdesförbud till badanläggningar och bibliotek*.

Prop. 2021/22:194 *Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång*.

RP 184/1999 rd *med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning*.

165/26 Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 - KS-2026/00728-4 Remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 : Tilltradesforbud-sou-202648

Rapporter m.m.

Brå, Rapport 1989:4 *Ökad säkerhet inom handeln, En handbok*.

Brå, Rapport 2020:10 *Simhallar och bibliotek, En kartläggning av brott och ordningsstörningar*.

Brå, Rapport 2025:12 *Statistik om brott mot företag och organisationer, Juridiska personer som målsägare för anmälda brott 2018–2023*.

Brå, Rapport 2025:16 *Brott mot företag, En kartläggning av brott mot företag och andra organisationer*.

Företagarna, *Brott mot företagare 2023, En kartläggning av företagares kontakter med polisen, anmälda brott och polistätheten i Sverige*, april 2023.

Handelsanställdas Förbund, *Kortrapport om hot och våld*, oktober 2024.

Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2025:18, *Förstudie om kontaktförbud för företag*, 11 april 2025. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-521-0 (hämtad 31 mars 2026).

Justitieministeriet, Vejledning (VEJ) nr 9319 af 31/03/2017 om meddelelse af zoneforbud efter ordensbekendtgørelsen.

Stiftelsen Tryggare Sverige, *Företagens trygghetsundersökning 2024*, april 2024.

Svensk Handel, *Stölder och brottslighet i handeln 2024*.

Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik – två år senare*, april 2023.

Svensk Handel, *Tillträdesförbud till butik, Utvärdering och analys*, 2024.

Svenskt Näringsliv, *Brottsbarometern 2024*.

Åklagarmyndigheten, Tillsynsrapport 2024:1, *Tillträdesförbud till butik*, april 2024.

Rättsfall m.m.

Europadomstolens avgörande i målet Engel m.fl. mot Nederländerna, No. 5100/71, den 8 juni 1976.

JO 2016/17 s. 459.

311/996

NJA 1995 s. 84.

NJA 2022 s. 188.

NJA 2023 s. 1057.

Statistik

Arbetsmiljöundersökningen år 2024 (Arbetsmiljöverkets statistik, hämtad i tabellform 2025-11-03 ur SCB:s statistikdatabas via sistnämnda myndighets webbplats: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0501__AM0501A/ArbmiljoAlderN/).

Brå, Kriminalstatistik (av myndigheten benämnd *Personer lagförda för brott* [*Samtliga lagförda brott. Årsvis*]) för åren 2021, 2022, 2023, 2024 och 2025 (hämtad i tabellform 2025-11-03 och 2026-04-30) via myndighetens webbplats: https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet/personer-lagforda-for-brott).

Brå (2026), *Rån*. https://bra.se/amnen/ran. (hämtad 2025-11-03 och 2026-04-30).

Brå (2026), *Stöld och snatteri*. https://bra.se/amnen/stold-och-snatteri. (hämtad 2025-11-03 och 2026-04-30).

Statistik framtagen av Åklagarmyndigheten respektive Domstolsverket på förfrågan från utredningen (se tabellerna 4.1–4.6 i delbetänkandet).

Utskottsbetänkanden och riksdagsskrivelser

Bet. 2016/17:JuU16 *Straffrättsliga frågor*.

Bet. 2019/20:JuU25 *Polisfrågor*.

Bet. 2020/21:JuU13 *Tillträdesförbud till butik och förstärkt straffrättsligt skydd mot tillgreppsbrottslighet*.

Rskr. 2016/17:211.

Rskr. 2019/20:256.

Rskr. 2020/21:169.

Webbmaterial

Justitieministeriet (2026), *Införande av kontaktförbud för företag*. https://oikeusministerio.fi/sv/kontaktforbud-for-foretag. (hämtad 2026-03-31).

BILAGOR

Kommittédirektiv 2025:82

En starkare nödvärnsrätt och ett effektivare tillträdesförbud

Beslut vid regeringssammanträde den 11 september 2025.

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag som innebär en starkare nödvärnsrätt och bättre möjligheter att förhindra brottslighet och ordningsstörningar i butiker. Utredaren ska vidare lämna vissa förslag i syfte att göra preventiva vistelseförbud mer effektiva och se över straffansvaret för skyddande av brottsling.

Utredaren ska bl.a.

- göra en genomgång av tillämpningen av bestämmelserna om nödvärn och nödvärnsexcess,
- ta ställning till om bestämmelserna bör ändras i syfte att säkerställa att enskilda har ett tillräckligt utrymme att försvara sig och sin egendom samt, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär en starkare nödvärnsrätt för den som angrips i sitt hem eller i närhet till sin familj eller som är underlägsen till antal eller storlek,
- göra en genomgång av tillämpningen av lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek,
- ta ställning till om möjligheterna att besluta om straffsanktionerade tillträdesförbud bör utökas genom ändringar i straffansvaret för olaga intrång eller i lagen om tillträdesförbud och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär utökade sådana möjligheter på båda sätten,

- ta ställning till om den längsta giltighetstiden för preventiva vistelseförbud bör förlängas och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär en sådan förlängning,
- ta ställning till om det bör finnas en möjlighet att fatta interimistiska beslut om preventiva vistelseförbud och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som möjliggör en sådan ordning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget i den del som avser tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud ska redovisas senast den 10 juli 2026. Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 10 september 2027.

Arbetet för ett starkare samhällsskydd måste fortsätta

De senaste årtiondena har samhället och brottsligheten ändrats på ett markant sätt, inte minst på grund av den exceptionella utvecklingen av kriminella nätverk och annan organiserad brottslighet. Brottsligheten är numera i delar systemhotande och skapar risker och otrygghet långt utanför den kriminella miljön. Det behövs kraftfulla åtgärder för att bryta utvecklingen och öka tryggheten.

Regeringen genomför därför en övergripande omläggning av kriminalpolitiken. Det handlar i grunden om ett perspektivskifte. Fokus flyttas från gärningsmän till brottsoffer, brottsoffers behov av upprättelse och samhällets ökande behov av skydd mot farliga personer. En del i omläggningen har varit nya resurser och effektiva verktyg till brottsbekämpningen, vilket börjat ge effekt. Arbetet är dock inte klart. Ytterligare åtgärder behövs för att möta dagens behov av samhällsskydd och för att enskilda och näringsidkare ska kunna skydda sig från brottslighet och andra ordningsstörningar.

Uppdraget att säkerställa en stark nödvärnsrätt

Huvuddragen i nödvärnsrätten

Nödvärnsrätten utgör tillsammans med andra allmänna ansvarsfrihetsgrunder en central del av straffsystemet som begränsar det straffbara området. Nödvärnsrätten innebär i stort att en gärning som någon begår i nödvärn och som håller sig inom gränserna för nödvärnsrätten inte utgör brott, trots att den faller under en brottsbeskrivning.

Bestämmelsen om nödvärn finns i 24 kap. 1 § brottsbalken. Rätt till nödvärn finns enligt paragrafen i fyra situationer, närmare bestämt mot

1. ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,
2. den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning,
3. den som olovligen trängt in i eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, och
4. den som vägrar att lämna en bostad efter tillsägelse.

En gärning som någon begår i nödvärn utgör brott endast om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig.

Nödvärnsbestämmelsen, liksom vissa andra bestämmelser om ansvarsfrihetsgrunder, kompletteras av en regel i 24 kap. 6 § brottsbalken om excess. Den innebär bl.a. att en nödvärnshandling som ansetts vara uppenbart oförsvarlig ändå kan vara fri från ansvar om omständigheterna var sådana att han eller hon svårligen kunde besinna sig (s.k. nödvärnsexcess). Vid bedömningen av om en person svårligen kunde besinna sig beaktas dels farans art och den tid som stått till förfogande för övervägande, dels personens individuella egenskaper.

Nödvärnsrätten ska vara stark

Enligt förarbetena innebär nödvärnsrätten att det finns ett förhållandevis stort utrymme att försvara sig och sin egendom. Det är viktigt att det är på det sättet. För att bestämmelserna om nödvärn och

excess ska få avsedd effekt är det även viktigt att de är tydliga och förutsebara, så att enskilda enkelt kan bilda sig en uppfattning om vad som gäller och att bestämmelserna är enkla att tillämpa.

Bestämmelserna om nödvärn och excess har i allt väsentligt inte ändrats eller varit föremål för översyn på över 30 år. Sedan dess har både brottsligheten och samhällets syn på den förändrats. I olika sammanhang har dessutom synpunkter förts fram om att bestämmelserna tillämpas alltför snävt och att de i vissa avseenden är otydliga.

Som exempel har Lagrådet framfört att det är oklart i vilken utsträckning det finns en rätt till nödvärn vid hemfridsbrott och olaga intrång. Tidigare korresponderade bestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång i 4 kap. 6 § brottsbalken på ett tydligare sätt med rätten till nödvärn enligt 24 kap. 1 § andra stycket 3 och 4 brottsbalken. Under 2022 ändrades dock bestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång (prop. 2021/22:194, bet. 2021/22:JuU40, rskr. 2021/22:325). Genom ändringarna klargjordes t.ex. att ett olovligt inträngande eller kvarstannande i en trädgård, på en gårdsplan eller på annan liknande plats kan utgöra hemfridsbrott. Lagrådet framförde i sitt yttrande över ändringsförslagen att det är oklart hur de förhåller sig till bestämmelsen om nödvärn, exempelvis om det finns en rätt till nödvärn mot någon som olovligen stannar kvar i en trädgård eller på en annan liknande plats. Några lagändringar som klargör hur kriminaliseringen av hemfridsbrott och olaga intrång – efter ändringarna – förhåller sig till nödvärnsrätten har inte gjorts.

Ett annat exempel är att det i den allmänna debatten och motioner framförts kritik om att nödvärnsrätten i vissa situationer är för inskränkt. Ofta har kritiken framförts mot bakgrund av vissa domar, såsom de s.k. Vallåkra- och Rättviksfallen vilka gäller personer som angripits vid sina hem. Det har framförts att det ställs alltför höga krav på den som angrips i sitt hem att göra svåra bedömningar i stunden. Det har också uttryckts att enskilda har en för stor skyldighet att fly trots att det kan innebära risker för dem. Andra anser att det i vissa situationer, som när någon blir oprovocerat angripen, när någon angrips i närhet till sin familj eller när den angripne är underlägsen angriparen, finns ett för litet utrymme att använda det våld som man i stunden uppfattar krävs för att avvärja ett angrepp.

Det finns mot denna bakgrund ett behov av att se över bestämmelserna om nödvärn och nödvärnsexcess, i syfte att säkerställa att enskilda har ett tillräckligt utrymme att försvara sig och sin egendom.

Som exempel kan det i linje med Lagrådets påpekande finnas skäl att förtydliga eller komplettera på vilka platser som ett olovligt intrång eller kvarstannande ger rätt till nödvärn. Det kan även finnas anledning att förtydliga eller komplettera hur försvarlighetsbedömningen eller bedömningen av excess ska göras.

En ändring som innebär att nödvärnsrätten utvidgas förutsätter en noggrann avvägning mellan motstående intressen. På ena sidan finns främst det starka intresset av att en person som blir angripen ska ha möjlighet att försvara sig och sin egendom. Det intresset måste dock vägas mot andra intressen, såsom det angelägna intresset av att rättssystemet inte ger upphov till en upptrappning av våldet i samhället. Nödvärnsrätten kan inte tillåtas lägga grunden för straffria uppgörelser eller våldsspiraler i och mellan kriminella nätverk. Inte heller är det rimligt att brottsliga angrepp möts av motåtgärder som inte på något sätt står i proportion till angreppen. En alltför vidlyftig nödvärnsrätt kan också ytterst innebära att staten gör sig skyldig till brott mot rätten till liv såsom den kommer till uttryck i bl.a. den europeiska konventionen av den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Utredaren ska därför

- göra en genomgång av tillämpningen av bestämmelserna om nödvärn och nödvärnsexcess,
- ta ställning till om bestämmelserna bör ändras i syfte att säkerställa att enskilda har ett tillräckligt utrymme att försvara sig och sin egendom samt, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär en starkare nödvärnsrätt för den som angrips i sitt hem eller i närhet till sin familj eller som är underlägsen till antal eller storlek, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå ett mer effektivt tillträdesförbud

Tillträdesförbud ska motverka brott och ordningsstörningar på vissa platser

Butiker och andra liknande platser, där verksamhet som riktar sig till allmänheten bedrivs, har sedan länge varit särskilt drabbade av brott och ordningsstörningar. Brottsligheten påverkar inte bara människors trygghet och arbetsmiljö, utan medför även stor ekonomisk skada. Som exempel uppskattar Svensk Handel att stölderna i detaljhandeln år 2023 översteg10 miljarder kronor.

Under slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet använde butiksägare s.k. portförbud mot de som stulit eller uppträtt störande i butiker. Den som bröt mot ett sådant förbud kunde, i enlighet med underrättspraxis, dömas för olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken. I rättsfallet NJA 1995 s. 84 slog Högsta domstolen dock fast att bestämmelsen om olaga intrång inte är tillämplig på platser som är tillgängliga för allmänheten. Bland annat därför föreslogs år 2000 i lagrådsremissen Olaga intrång att straffansvaret för olaga intrång skulle utvidgas till att omfatta vissa platser som är tillgängliga för allmänheten. Lagrådet ansåg då att utformningen av förslaget hade allvarliga brister och krävde ytterligare överväganden. Som exempel anförde Lagrådet att det i stället kunde övervägas att i en särskild lag ange förutsättningarna för tillträdesförbud och straffbestämmelser för överträdelser av sådana förbud. Förslaget i lagrådsremissen ledde inte till någon proposition till riksdagen. Däremot utarbetades senare förslag som ledde fram till lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek (lagen om tillträdesförbud).

Enligt lagen om tillträdesförbud får en person förbjudas att få tillträde till och vistas i en butik, en badanläggning eller ett bibliotek, där det bedrivs verksamhet som riktar sig till allmänheten (tillträdesförbud). Ett tillträdesförbud får inte avse en person som är under 15 år. En förutsättning för tillträdesförbud är att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att personen kommer att begå brott i butiken, badanläggningen eller biblioteket eller allvarligt trakassera någon som befinner sig där.

Ett tillträdesförbud ska gälla för en viss tid och högst ett år, men får under vissa förutsättningar förlängas med högst ett år i taget. All-

män åklagare prövar frågor om tillträdesförbud. Den som bryter mot ett tillträdesförbud döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Effektivare tillträdesförbud

Tillträdesförbud är ett viktigt verktyg för att motverka brott och ordningsstörningar i butiker, badanläggningar och bibliotek. Det kan dock ifrågasättas om verktyget har tillräcklig effekt. Det har upprepat framförts synpunkter om att regelverket är för restriktivt i förhållande till sitt preventiva syfte. Exempelvis har Svensk Handel i en rapport om tillträdesförbud från 2024 pekat på att lagstiftningen, även om den i vissa fall skapar en tryggare handel, används för sällan och att tillämpningen skiljer sig åt i olika delar av landet. I rapporten framförs också att lagen om tillträdesförbud skulle bli mer effektiv om ett tillträdesförbud kunde omfatta samtliga butiker tillhörande en kedja på en ort, liksom om de borde gälla för flera butiker inom samma galleria. En sådan översyn bör också inkludera andra typer av centrum och inte bara gallerior. Vidare har Fastighetsägarna i en ny rapport framfört att det finns ett behov av tillträdesförbud till allmänna ytor i gallerior och liknande för att motverka skjutningar, narkotikaförsäljning och annan brottslighet där. Andra berörda aktörer menar att ansökningstiderna är för långa i förhållande till de akuta situationer som kan ligga till grund för en ansökan och att förfarandet är krångligt.

Till detta kommer att bl.a. Lantbrukarnas riksförbund har framhållit att straffbestämmelsen om olaga intrång kan vara svårtillämpad och att lantbrukare inte har tillräckliga verktyg för att hantera aktivister på ett effektivt sätt, såsom när någon som vill hota eller skrämmas förflyttar sig från enskild mark till allmän plats för att kunna fortsätta sitt agerande utan att göra sig skyldig till brott.

Även om lagen om tillträdesförbud endast varit i kraft i några år finns det därför ett behov av att utvärdera tillämpningen och överväga vissa åtgärder i syfte att åstadkomma ett mer effektivt och ändamålsenligt utformat tillträdesförbud.

Det finns till att börja med skäl att överväga om möjligheterna att besluta om tillträdesförbud bör utökas och om det bör ske genom ändringar i straffansvaret för olaga intrång, ändringar i lagen om tillträdesförbud eller genom en kombination av sådana ändringar. Över-

vägandena kräver en avvägning av för- och nackdelar mellan olika alternativ. Det är exempelvis viktigt att enskilda får en likvärdig behandling när de besöker butiker och andra liknande platser.

Om prövningen landar i att möjligheterna till tillträdesförbud enligt lagen om tillträdesförbud bör utökas, är ett alternativ som kan övervägas om det bör införas en presumtion för tillträdesförbud efter en fällande dom för brott vid aktuell plats. Ett annat alternativ som kan övervägas är om den riskbedömning som ska göras inför beslut om tillträdesförbud bör nyanseras. Vid riskbedömningen ska det enligt lagen om tillträdesförbud särskilt beaktas om personen tidigare har begått brott på eller i anslutning till platsen. Enligt förarbetena innebär kraven att det endast i undantagsfall kan finnas skäl att besluta om tillträdesförbud om personen tidigare inte har begått brott där (prop. 2020/21:52 s. 101). Det kan ifrågasättas om intresset av att förebygga brott i tillräckligt hög grad tillgodoses genom dessa krav. En mer nyanserad riskbedömning som i större utsträckning tar hänsyn till annat än tidigare brottslighet skulle kunna göra det möjligt att förhindra brott i fler fall. Ett tredje alternativ som kan övervägas är om tillträdesförbud bör kunna avse ett barn som är under 15 år. En sådan möjlighet övervägdes när lagen om tillträdesförbud infördes, men avfärdades då bl.a. med hänsyn till att barn under 15 år inte uppnått straffbar ålder. Barn under 15 år begår dock brott. Att någon under 15 år inte kan dömas till påföljd för överträdelse av tillträdesförbud utesluter inte heller att ett tillträdesförbud har effekt. Det kan därför finnas skäl att på nytt överväga frågan.

För att ge regeringen ett brett beredningsunderlag bör utredaren, oavsett utredarens ställningstagande, lämna författningsförslag både om en utvidgning av straffansvaret för olaga intrång, så att t.ex. butiksägare själva kan besluta om straffsanktionerade tillträdesförbud på platser som lagen om tillträdesförbud gäller, och utökade möjligheter att besluta om tillträdesförbud enligt lagen om tillträdesförbud. Dessutom finns anledning att låta utredaren överväga och vid behov föreslå även andra ändringar i lagen om tillträdesförbud, i syfte att åstadkomma en mer effektiv och ändamålsenlig reglering. Det finns särskilt anledning att överväga om förbudstiden och tidsgränsen för förlängning av tillträdesförbud enligt lagen om tillträdesförbud bör utökas. Sådana utökningar har föreslagits för tillträdesförbud till idrottsarrangemang i betänkandet Tryggare idrottsarrangemang (SOU 2025:46).

Det finns också anledning att särskilt överväga om åklagare eller Polismyndigheten bör kunna fatta interimistiska beslut. Åklagare kan fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang om det slutliga avgörandet av frågan av särskilda skäl inte kan avvaktas (9 a § lagen om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang). En sådan befogenhet övervägdes också i samband med att lagen om tillträdesförbud infördes. Det ansågs då sällan uppstå något behov, liknande det vid idrottsarrangemang, av att med särskild skyndsamhet kunna fatta beslut om tillträdesförbud (prop. 2020/21:52 s. 44 och 45). I detta sammanhang finns det alltså skäl att på nytt pröva den frågan.

En skärpt syn på överträdelser kan bidra till en ökad tilltro till regleringen från brottsoffer och andra aktörer. I sin tur skulle det kunna leda till att tillträdesförbud övervägs oftare än i dag. I betänkandet Tryggare idrottsarrangemang föreslås att straffskalan för överträdelser av tillträdesförbud vid idrottsarrangemang ska skärpas genom att maximistraffet höjs från sex månader till ett års fängelse. Mot den bakgrunden finns också ett behov av att särskilt överväga om överträdelser av nu aktuella tillträdesförbud ska kunna mötas av en kraftigare reaktion.

Utredaren ska därför

- göra en genomgång av tillämpningen av lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek,
- ta ställning till om möjligheterna att besluta om straffsanktionerade tillträdesförbud bör utökas genom ändringar i straffansvaret för olaga intrång eller i lagen om tillträdesförbud och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär utökade sådana möjligheter på båda sätten,
- ta ställning till om förbudstiden och tidsgränsen för förlängning av tillträdesförbud enligt lagen om tillträdesförbud bör utökas,
- ta ställning till om det bör finnas en möjlighet för åklagare eller Polismyndigheten att fatta interimistiska beslut om tillträdesförbud,
- ta ställning till om straffskalan för överträdelse av tillträdesförbud bör skärpas,

- vid behov lämna förslag på andra ändringar i lagen om tillträdesförbud i syfte att skapa en mer effektiv och ändamålsenlig reglering, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå ett mer ändamålsenligt preventivt vistelseförbud

Preventiva vistelseförbud ska öka tryggheten och förhindra brottslighet i lokalsamhället

Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten och återupprätta tryggheten i lokalsamhället. En sådan åtgärd är införandet av preventiva vistelseförbud, dvs. möjligheten att under straffansvar förbjuda en person att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats och vissa andra platser. Ett vistelseförbud får enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att det inom en grupp kommer att utövas viss brottslig verksamhet inom det område där förbudet avses gälla, och kan befaras att en person som tillhör eller verkar för gruppen medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten (3 §). Ett vistelseförbud får meddelas endast om den brottsliga verksamheten har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning, eller på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten inom området (4 §). Ett vistelseförbud ska gälla för en viss tid, högst sex månader. Ett vistelseförbud får förlängas med högst sex månader i taget. Ett förbud med villkor om elektronisk övervakning får dock förlängas med högst tre månader i taget (8 §).

Det behöver säkerställas att de preventiva vistelseförbuden är ändamålsenliga

Lagstiftningen om preventiva vistelseförbud har sedan den trädde i kraft i februari 2024 tillämpats i relativt stor omfattning och detta har enligt Polismyndigheten haft positiva effekter. Bland annat har

den öppna drogförsäljningen stävjats på vissa platser där vistelseförbud har meddelats, vilket har lett till att tryggheten har ökat för dem som bor och vistas där. Den allvarliga brottsligheten ligger dock fortsatt på en oacceptabelt hög nivå. Regeringen har uttalat att det kan finnas skäl att följa upp lagen och dess tillämpning efter att den varit i kraft en tid och att regeringen avser att noga följa frågan (prop. 2023/24:57 s. 28). Det finns nu behov av att överväga åtgärder i syfte att åstadkomma ett mer ändamålsenligt och effektivt vistelseförbud.

Inledningsvis finns det anledning att överväga om den längsta giltighetstiden för vistelseförbud bör förlängas. I förarbetena till lagstiftningen anges att ett vistelseförbud, beroende på utformningen av förbudsområdet, kan innebära ett betydande ingrepp i den enskildes rörelsefrihet och att förbudet ska kunna meddelas för personer som inte själva dömts eller misstänkts för ett konkret brott. Mot den bakgrunden bedömdes en längsta giltighetstid om sex månader som lämplig. Samtidigt framhölls att vistelseförbudets giltighetstid inte kan vara för kort för att det ska vara möjligt för Polismyndigheten och kommunerna att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att återupprätta tryggheten i det aktuella området. Tvärtom ökar en längre förbudstid sannolikheten för att övriga åtgärder blir verkningsfulla (prop. 2023/24:57 s. 44 och 45). Det har nu framkommit att det redan i samband med beslut om vistelseförbud kan stå klart att sex månader inte är tid nog att vidta de åtgärder som krävs för att återupprätta tryggheten i lokalområdet. Det bör därför övervägas om den längsta giltighetstiden bör förlängas.

Det finns också anledning att överväga om åklagare eller Polismyndigheten bör kunna fatta interimistiska beslut om vistelseförbud. En befogenhet att fatta interimistiska beslut övervägdes i den promemoria som låg till grund för lagen om preventiva vistelseförbud. Promemorians bedömning var dock att det sällan torde uppstå något behov, liknande det vid idrottsarrangemang, att med särskild skyndsamhet kunna fatta beslut om vistelseförbud (Ds 2023:17 s. 114). Det har nu framkommit att det finns ett behov av att skyndsamt kunna besluta om vistelseförbud. Ett tillfälligt beslut om vistelseförbud innan förbudsfrågan avgörs slutligt skulle kunna vara ett effektivt medel för att exempelvis hindra allvarlig brottslighet på allmänna platser. Mot den bakgrunden finns det skäl att på nytt överväga om det bör införas en möjlighet att fatta interimistiska beslut om vistelseförbud.

Ett beslut om vistelseförbud ska delges den som förbudet avser. Delgivning av beslut om vistelseförbud sker enligt vissa bestämmelser i delgivningslagen (2010:1932). Användning av husrannsakan fördelgivning var tidigare förbehållen de fall där en tilltalad i ett brottmål ska delges en stämning eller en kallelse till förhandling (28 kap. 2 § rättegångsbalken). Från och med juli 2025 är det även möjligt att använda husrannsakan när en person ska delges ett beslut om kontaktförbud (5 § lagen [1988:688] om kontaktförbud). En förutsättning för att husrannsakan ska få göras är att försök till delgivning har misslyckats eller bedömts som utsiktslösa.

Ett beslut om vistelseförbud gäller omedelbart, om inte annat beslutas (8 § lagen om preventiva vistelseförbud). Den som bryter mot ett vistelseförbud döms för överträdelse av vistelseförbud till fängelse i högst ett år. Om brottet är ringa, döms till böter (29 §). Vissa vistelseförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att förbudet följs (7 § första stycket). Den som har meddelats ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud till böter eller fängelse i högst ett år (30 §). En förutsättning för att straffansvar ska kunna inträda är dock att beslutet delgetts förbudspersonen. Att använda husrannsakan för delgivning av beslut om vistelseförbud skulle kunna utgöra en effektiv åtgärd för att nå den som undanhåller sig delgivning. Det finns därför anledning att se över om det finns ett behov av att förbättra möjligheterna att delge beslut om vistelseförbud, exempelvis genom att tillåta husrannsakan för delgivning.

Det finns också anledning att överväga om det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud bör utvidgas. När det gäller kontaktförbud har det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning nyligen utvidgats så att det även omfattar sådan hantering av den elektroniska utrustningen som är ägnad att försvåra övervakningen. Brottsbeteckningen ändrades i samband med detta till hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Det oaktsamma brottet betecknas oaktsamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning (25 § lagen om kontaktförbud). I förarbetena anges att det förekommer att personer som har meddelats ett kontaktförbud med elektronisk övervakning sätter i

system att inte ladda batterierna i utrustningen. När batterinivån blir kritiskt låg går ett larm till Polismyndigheten, vilket är resurskrävande för myndigheten att hantera. Den tekniska utrustningen slutar inte att fungera förrän batterierna är helt urladdade. För att sådana situationer ska omfattas av straffansvar krävs att det straffbara området utvidgas (prop. 2024/25:123 s. 91).

Liknande problematik kan förekomma även när det gäller personer som har meddelats ett vistelseförbud. För att säkerställa att dessa personer medverkar till en elektronisk övervakning finns skäl att överväga om straffansvaret för hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud bör utvidgas. I samband med detta kan bestämmelserna om den övervakades position behöva ses över.

Om det under uppdraget framkommer behov av andra åtgärder för att säkerställa att de preventiva vistelseförbuden är ändamålsenliga, ska utredaren ta upp och lämna förslag även om sådana åtgärder.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om den längsta giltighetstiden för preventiva vistelseförbud bör förlängas och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär en sådan förlängning,
- ta ställning till om det bör finnas en möjlighet att fatta interimistiska beslut om preventiva vistelseförbud och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som möjliggör en sådan ordning,
- ta ställning till om det finns ett behov av att förbättra möjligheterna att delge beslut om preventiva vistelseförbud och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som möjliggör att husrannsakan används för delgivning,
- ta ställning till om straffansvaret för hindrande av elektronisk övervakning av preventiva vistelseförbud bör utvidgas och, oavsett ställningstagande, lämna författningsförslag som innebär en sådan utvidgning,
- vid behov lämna förslag på andra åtgärder i syfte att skapa en mer ändamålsenlig reglering och lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att se över straffansvaret för skyddande av brottsling

En viktig del i att bekämpa den organiserade brottsligheten är att det finns en respekt för rättsprocessen och möjligheter att upprätthålla straffsystemets effektivitet. Ett av de brott som tar sikte på detta är skyddande av brottsling. För skyddande av brottsling döms bl.a. den som döljer den som begått brott, hjälper honom eller henne att komma undan, undanröjer bevis eller på annat liknande sätt motverkar att brottet upptäcks eller att någon lagförs för det (17 kap. 11 § första stycket brottsbalken). Straffbestämmelsen ändrades senast 2022, bl.a. på så sätt att straffskalorna skärptes och språket i bestämmelsen moderniserades (prop. 2021/22:186).

Omfattningen av det straffbara området för skyddande av brottsling har prövats i olika sammanhang, bl.a. av Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2019 s. 294, ”Alibit”. Högsta domstolen uttalade då att det i och för sig kan utgöra skyddande av brottsling att lämna falska uppgifter i polisförhör till förmån för någon som har begått ett brott, men att straffansvaret inte omfattar falska uppgifter som endast kan påverka bevisläget, t.ex. att ge falskt alibi. Enligt Högsta domstolen kan den typen av uppgifter inte heller anses innebära att bevis undanröjs eller att man på annat liknande sätt, t.ex. genom att förvanska ett äkta bevis eller skapa ett falskt bevis, motverkar att brottet upptäcks eller lagförs.

Ansvar för skyddande av brottsling har bl.a. mot den bakgrunden inte kunnat bli aktuellt när någon delar sekretessbelagda uppgifter från en förundersökning och instruerar förhörspersoner att lämna felaktiga uppgifter till polisen för att påverka bevisläget, trots att ett sådant agerande kan framstå som synnerligen klandervärt (Svea hovrätts dom den 10 oktober 2022 i mål nr B 9454-22). Bestämmelsen täcker inte heller om någon förmedlar information mellan en restriktionsbelagd klient och andra personer om tillskapandet av ett anpassat utredningsläge (Hovrätten för Västra Sveriges dom den 28 december 2022 i mål nr B 4842-22).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att det bör utredas om brottet skyddande av brottsling ska kunna omfatta fler situationer än i dag och att brottet t.ex. bör omfatta sådana situationer där någon, till förmån för den som är misstänkt eller dömd för ett brott, under polisförhör eller på något annat sätt under en

brottsutredning, lämnar falska uppgifter som kan påverka bevisläget (bet. 2021/22:JuU35 punkt 15, rskr. 2021/22:347).

Det finns mot den angivna bakgrunden anledning att se över straffbestämmelsen om skyddande av brottsling.

Utredaren ska därför

- analysera tillämpningsområdet för straffbestämmelsen om skyddande av brottsling och ta ställning till om bestämmelsen bör ändras eller förtydligas eller om det finns behov av att på annat sätt utvidga straffansvaret för den som vidtar åtgärder som påverkar bevisläget, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Närliggande frågor

Det kan inte uteslutas att det under uppdraget uppkommer behov av att överväga också andra näraliggande frågor. Om utredaren bedömer att det är ändamålsenligt och ryms inom tiden för uppdraget får utredaren även ta upp och lämna förslag i sådana frågor.

Konsekvensbeskrivningar

I enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ingår i uppdraget att redogöra för konsekvenserna av förslagen. Såväl ekonomiska som andra konsekvenser ska belysas. Utredaren ska även redogöra för hur eventuellt ökade kostnader bör finansieras, i enlighet med 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Utöver detta ska utredaren särskilt redovisa vilka konsekvenser som förslagen har för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Förslagen ska vara förenliga med grundläggande fri- och rättigheter, exempelvis rörelsefriheten, rätten till privatliv, rätten till liv, skyddet för den personliga integriteten och rätten till en rättvis rättegång, så som de kommer till uttryck i regeringsformen, Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och andra internationella konventioner om mänskliga fri- och rättigheter som Sverige åtagit sig att följa. Utgångspunkten bör vara att det är den som kränker och begränsar andra genom brott eller trakas-

serier som måste tåla en inskränkning i sina fri- och rättigheter och inte tvärt om.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Under utredningen ska utredaren vid behov hämta in synpunkter och upplysningar från myndigheter och andra aktörer som kan vara berörda, däribland Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Utredaren ska vidare hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom

Regeringskansliet och kommittéväsendet, såsom den fortsatta beredningen av betänkandet Tryggare idrottsarrangemang. Utredaren ska göra de internationella jämförelser som kan anses relevanta.

Uppdraget i den del som avser tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud ska redovisas senast den 10 juli 2026. Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 10 september 2027.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv 2026:61

Tilläggsdirektiv till Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud (Ju 2025:18)

Beslut vid regeringssammanträde den 25 juni 2026

Förlängd tid för en del av uppdraget

Regeringen beslutade den 11 september 2025 kommittédirektiven En starkare nödvärnsrätt och ett effektivare tillträdesförbud (dir. 2025:82). Enligt de ursprungliga direktiven ska ett delbetänkande lämnas senast den 10 juli 2026 som avser uppdraget att föreslå ett mer effektivt tillträdesförbud och ett mer ändamålsenligt preventivt vistelseförbud.

Utredningstiden förlängs i fråga om uppdraget att föreslå ett mer ändamålsenligt preventivt vistelseförbud. Uppdraget ska i den delen i stället redovisas senast den 30 september 2026. Utredningstiden i övrigt ligger fast. Uppdraget i fråga om att föreslå ett mer effektivt tillträdesförbud ska alltså delredovisas senast den 10 juli 2026 och uppdraget ska slutredovisas senast den 10 september 2027.

(Justitiedepartementet)

Överväganden oavsett ställningstagande i sak

Ändringar i straffansvaret för olaga intrång

Bedömning

En eventuell utvidgning av bestämmelsen om olaga intrång bör ta sikte på situationer där en person i ett enskilt fall antingen har vägrats inträde (trots att lokalen är öppen) och ändå går in i den eller i ett enskilt fall kvarstannar efter att ha avvisats.

Som framgått av våra ställningstaganden ovan menar vi att möjligheterna att besluta om straffsanktionerade tillträdesförbud inte bör utökas genom ändringar i det straffansvar som påbjuds av brottsbalksstadgandet om olaga intrång.

Enligt våra direktiv ska vi oavsett ställningstagande i sak lämna författningsförslag i denna del.

För det fall man, trots vad som sägs i detta betänkande, skulle vilja vidga ansvaret för olaga intrång så att det kan träffa också lokaler som är öppna för allmänheten under själva öppettiden är det enligt vår mening mest näraliggande att knyta straffbarheten till situationer där den enskilde i ett enskilt fall antingen vägrats inträde (trots att lokalen är öppen) och ändå gått in i lokalen eller i ett enskilt fall har avvisats i en sådan situation och inte lämnat lokalen inom skälig tid. En sådan lösning innebär inte – såsom de gamla portförbuden – att den som förfogar över lokalen ges en möjlighet att utfärda privata och straffsanktionerade förbudsnormer som gäller över tid, utan endast att dennes rätt att – här och nu – bestämma över lokalen ges ett straffrättsligt skydd. Genom en sådan utformning undviker man de problem som är förknippade med mer generella tillträdesförbud utfär-

dade av enskilda och man kan i stället falla tillbaka på vad som redan gäller i förhållande till bostäder och lokaler och andra områden som i nuläget omfattas av straffbestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång. Från ett lagtekniskt perspektiv är det lämpligt att vidgandet av straffansvaret på det sätt som nu övervägts sker genom införandet av ett nytt tredje stycke i brottsbalksbestämmelsen, om *olaga intrång i öppen lokal*.

När det sedan gäller frågan om vilken straffskala som bör gälla för brottet får det – allt annat lika – anses vara mindre straffvärt att olovligen tränga sig in eller stanna kvar i en öppen lokal eller en därmed jämförlig plats än att förfara så i någons bostad eller en lokal som är stängd för allmänheten eller på de andra platser som nu skyddas av brottsbalksbestämmelsen. Till det kommer att karaktären av ett olovligt inträngande eller kvarstannande i en öppen lokal kan vara relativt formell; det bör för straffbarhet nämligen räcka – som berörts ovan – att en person förflyttar sig in i en öppen lokal i strid med ett besked från någon som bestämmer över vem som får vara i lokalen eller stannar kvar i en sådan lokal trots en uppmaning från den med bestämmanderätt om att lämna lokalen. I så måtto kommer en överträdelse enligt bestämmelsen om olaga intrång i öppen lokal att kunna likna en överträdelse av ett tillträdesförbud, för vilken brottstyp vi har tagit ställning till att inte ändra straffskalan om böter eller fängelse i sex månader. Dessa förhållanden bör återspeglas i straffskalan för det nya brott som ska beteckna olaga intrång och kvarstannanden i en öppen lokal. Följaktligen bör straffskalan vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Det är i och för sig möjligt att vidga straffansvaret för olaga intrång på det sätt som beskrivits ovan och samtidigt ändra tillträdesförbudslagen enligt vårt förslag. Det system som då tillskapas ger öppna lokaler dels ett allmänt straffrättsligt skydd mot intrång, dels ett specifikt dito som kan realiseras genom en ansökan om tillträdesförbud. Emellertid kan principiella invändningar göras mot att samma handling – att gå in i en öppen lokal i strid med viljan (uttryckt genom ett besked på plats eller ett tillträdesförbud) hos den som bestämmer över vem som får vara där – blir föremål för dubbla kriminaliseringar. Med en sådan ordning följer viss oförutsebarhet i rättstillämpningen, och därutöver kan det ifrågasättas om lokaler som genom ett tillträdesförbud redan åtnjuter straffrättsligt skydd mot vistelser under

öppettiderna av en utpekad person även har behov av ett allmänt straffrättsligt skydd mot intrång av samma person.

En sådan ordning framstår vidare som mindre väl förenlig med den närmare utformning av tillträdesförbudslagen som vi föreslår. En kriminalisering av olaga intrång rörande öppna lokaler kan nämligen medföra att den presumtion för tillträdesförbud vid tidigare brottslighet som vi föreslår blir tillämplig även vid överträdelser av brottsbalksbestämmelsen. Att man olovligen tillträtt eller kvarstannat i en öppen lokal skulle alltså i teorin kunna läggas till grund för ett straffsanktionerat förbud mot att göra samma sak. Det kan ifrågasättas ur ett systematiskt perspektiv och parallella ordningar kan också antas leda till tillämpningsproblem.

Även om tillträdesförbudslagen anpassas så att ett olaga intrång till en öppen lokal inte får läggas till grund för ett förbud kan en ordning med dubbla kriminaliseringar medföra tillämpningssvårigheter. Att olovligen gå in i en öppen lokal efter att ha vägrats tillträde på plats utlöser – om man sedan tidigare meddelats ett tillträdesförbud till lokalen – konkurrens mellan brottet olaga intrång i öppen lokal och överträdelsen av tillträdesförbudet, vars lösning inte är uppenbar. Om i stället personen som inträtt in i lokalen i strid med ett tillträdesförbud lämnar frivilligt efter att ha ombetts att gå behöver tillbakaträdandet inte nödvändigtvis leda till frihet från ansvar enligt båda straffbestämmelser. Det kan exempelvis hända att avlägsnandet bedöms ha skett inom den skäliga tid man utan att riskera straffansvar enligt brottsbalksstadgandet får lämna en lokal, samtidigt som gärningen ändå innefattar en överträdelse av tillträdesförbudet.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Bedömning

Lagändringen kan träda i kraft tidigast den 1 juli 2027. Någon särskild övergångsbestämmelse behövs inte.

Med hänsyn till den tid som kan beräknas gå åt för remissförfarandet, den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet och riksdagsbehandlingen bör lagändringen kunna träda i kraft tidigast den 1 juli 2027.

I och med bestämmelserna i 5 § första och andra styckena lagen (1964:163) om införande av brottsbalken är det inte nödvändigt med någon särskild övergångsbestämmelse.

Författningsförslag oavsett ställningstagande i sak

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 6 § brottsbalken (1962:700) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

4 kap.

6 §[1]

Den som olovligen tränger in eller stannar kvar i någon annans bostad eller annat liknande boende döms för hemfridsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. För hemfridsbrott döms även den som olovligen tränger in eller stannar kvar i en trädgård, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats som tillhör bostaden eller boendet.

Den som i annat fall än som avses i första stycket obehörigen tränger in eller stannar kvar i en byggnad eller ett fartyg, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats döms för olaga intrång till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som

1. olovligen träder in i en lokal under tid som lokalen är öppen för allmänheten efter att, vid det aktuella tillfället, ha fått besked om att han eller hon inte får det, eller

2. olovligen stannar kvar i lokalen efter att, vid det aktuella tillfället, ha uppmanats att lämna den,

[1] Senaste lydelse 2022:661.

döms för olaga intrång i öppen lokal, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är grovt, döms för grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

1. har skett genom inbrott,
2. har innefattat våld, hot om brottslig gärning, ofredande eller skada på egendom, eller
3. annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap.

6 §

Den som olovligen tränger in eller stannar kvar i någon annans bostad eller annat liknande boende döms för hemfridsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. För hemfridsbrott döms även den som olovligen tränger in eller stannar kvar i en trädgård, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats som tillhör bostaden eller boendet.

Den som i annat fall än som avses i första stycket obehörigen tränger in eller stannar kvar i en byggnad eller ett fartyg, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats döms för olaga intrång till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som

1. olovligen träder in i en lokal under tid som lokalen är öppen för allmänheten efter att, vid det aktuella tillfället, ha fått besked om att han eller hon inte får det, eller

2. olovligen stannar kvar i lokalen efter att, vid det aktuella tillfället, ha uppmanats att lämna den,

döms för olaga intrång i öppen lokal, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är grovt, döms för grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

1. har skett genom inbrott,
2. har innefattat våld, hot om brottslig gärning, ofredande eller skada på egendom, eller
3. annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för olaga intrång och grovt olaga intrång.

Ett nytt *tredje stycke* införs, som innebär att det straffbara området utvidgas. Således omfattar straffansvaret för olaga intrång i öppen lokal även öppethållna lokaler. Ordet lokal ska förstås i en bredare mening än den som följer av 12 kap. 1 § jordabalken; det avser som utgångspunkt väggomgärdade ytor i byggnader oavsett vad för slags verksamhet – om någon – som bedrivs där och oberoende av vem som disponerar lokalen och med vilken rätt. I normalfallet bör gränsen för en lokal anses gå vid dess väggar, men även inte alltför vidsträckta ytor utanför väggarna kan i vissa fall anses tillhöra lokalen såvida det framgår genom en avgränsning av ytan i riktning mot lokalen eller på något annat tydligt sätt.

En lokal omfattas av det straffrättsliga skyddet i det tredje stycket enbart under den tid som den är öppen för allmänheten. Med lokutionen ”öppen för allmänheten” avses att det är fritt för var och en att tillträda lokalen, i den meningen att alla och envar i teorin har en möjlighet att gå in där. Det saknar i princip betydelse att tillträde är villkorat av betalning, uppvisande av biljett, medlemskort, identifikationshandling eller liknande. Som typexempel på öppna lokaler kan nämnas butiker eller andra lokaler där varor eller tjänster säljs eller marknadsförs, samt lokaler där andra nyttigheter tillhandahålls, som bibliotek, muséer eller servicekontor. En lokal med bestämda öppettider är normalt att anse som öppen för allmänheten enbart under dessa tider. Bereder sig någon tillträde till en lokal som är stängd, exempelvis av det skälet att lokalen slutat hålla öppet för dagen, får handlingen bedömas utifrån paragrafens andra stycke.

De straffbara ageranden som regleras i det tredje stycket går ut på att man olovligen träder in respektive stannar kvar i en lokal (eller på en till lokalen hörande yta) som skyddas av bestämmelsen. Ett inträdande eller kvarstannande är olovligt enbart om det skett i strid med ett besked om nekat tillträde till lokalen eller en uppmaning om att lämna lokalen från någon som bestämmer över vem som får vara i lokalen. Bestämmanderätten kan följa av ägande-, nyttjande- eller liknande rätt, liksom av avtal, fullmakt, uppdrag, sedvänja eller något annat rättsförhållande eller av föreskrifter. Den som äger, disponerar eller förestår en lokal har rätt att bestämma över vem som får vara i lokalen. Tjänstgör det personal i eller i anslutning till lokalen bör sådan bestämmanderätt som utgångspunkt anses följa med deras

ställning. Det står emellertid den som äger eller annars har rätt till en lokal fritt att genom exempelvis fullmakt eller uppdrag ge någon särskild person rätt att bestämma om vem som får vistas i lokalen. Således kan det för varje enskild lokal inrättas en lämplig ordning.

I styckets två punkter används lokutionerna ”ha fått besked” respektive ”ha uppmanats” för att beskriva den åtgärd från den som har bestämmanderätt vilken kan ligga till grund för straffansvar. Någon skillnad i sak mellan dem är inte avsedd utan de tar båda sikte på en upplysning till en viss person med innebörden att denne inte får vara i lokalen. För att ett yttrande ska kvalificera som ett besked eller en uppmaning i respektive punkts mening krävs att det riktas till personen i fråga och på ett tydligt sätt klargör att denne inte får gå (eller på annat sätt förflytta sig) in i – eller måste lämna – lokalen. Ett sådant meddelande gäller – oavsett om det lämnas innan eller efter det att personen trätt in i lokalen – enbart vid ”det aktuella tillfället”, vilket uttryck syftar på ett hastigt övergående förlopp. Det tredje stycket tar sikte på fall där personen som nekats tillträde till eller ombetts lämna en lokal omedelbart trotsar detta genom att träda in i eller kvarstanna i lokalen. Träder en person, som nekats tillträde eller avvisats från en lokal, in i lokalen först en tid senare bör inträdandet betraktas som ett nytt tillfälle för vilket det tidigare meddelandet inte gäller. Vilken tidsrymd som ett enskilt tillfälle omfattar får dock bedömas från fall till fall.

Styckets *första punkt* tar sikte på fall av olovliga inträdanden. Med uttrycket ”träder in i en lokal” menas att från utsidan passera lokalens entré eller någon annan ingång till lokalen, eller gå in på en yta som tillhör lokalen. Det krävs inte att personen betvingar något fysiskt motstånd för att ta sig in, utan för ansvar är det tillräckligt att personen efter ett besked om nekat tillträde förflyttar sig in i lokalen. Även inträden som sker obemärkta omfattas. Straffansvaret omfattar även helt kortvariga vistelser i lokalen.

Styckets *andra punkt* tar sikte på fall av olovliga kvarstannanden. En person som ombetts lämna en lokal måste få skälig tid på sig att göra det. Vad som utgör skälig tid får bedömas från fall till fall med ledning av bl.a. lokalens planlösning och personens fysiska status. Efter att personen beretts skälig tid att lämna lokalen finns dock inget krav på att personen ska ha kvarstannat under någon viss tidsperiod för att straffansvaret ska inträda.

Liksom för olaga intrång enligt paragrafens första stycke krävs det för straffansvar enligt det tredje stycket att uppsåtet täcker rekvi-

sitet olovligen, dvs. personen ska ha uppsåt till att hen har fått ett besked eller en uppmaning av relevant slag.

Straffskalan för brott mot tredje stycket är böter eller fängelse i högst sex månader. Det återspeglar att straffvärdet för fall av olaga intrång i öppen lokal som utgångspunkt är lägre än för sådana intrång som sker i exempelvis bostäder eller stängda lokaler.

Övervägandena finns ovan i denna bilaga.

Konsekvenser

Inledning

Vi har tolkat förordningen om konsekvensutredningar och våra direktiv på så sätt att den konsekvensutredning som vi har att göra även ska omfatta det förslag som utredningen lämnar oavsett ställningstagande i sak.[2]

Inledningsvis kan vi konstatera att de redogörelser som påbjuds av 6 § konsekvensutredningsförordningen görs i respektive avsnitt av delbetänkandet, varför de inte upprepas här. Det kan tilläggas att eventuella problem som förslaget oavsett ställningstagande i sak kan föra med sig och nackdelarna med det framgår av i övervägandena i kapitel 4 och att sådant delvis belysts även i övervägandena i denna bilaga. Oaktat de problem som kan uppkomma bedömer vi att förslaget är förenligt med Sveriges förpliktelser enligt Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll samt med de skyldigheter som i övrigt följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Följaktligen kan konsekvensutredningen beträffande förslaget i denna bilaga avgränsas till en analys jämlikt 7 § konsekvensutredningsförordningen, som dock – vilket ligger i sakens natur – inte blir lika fullödig som motsvarigheten beträffande de förslag som följer av våra ställningstaganden.

[2] Se 2 § första stycket i förordningen.

Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet m.m.

Bedömning

Förslaget om ändring av brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång torde i någon mån kunna bidra till att minska brottslighet av det slag som är typiskt för öppna lokaler. Förslaget kan på ett mer konkret plan antas leda till ett relativt stort antal anmälningar om olaga intrång av det slag som kriminaliseras samt till att antalet fall av ifrågasatt diskriminering kommer att öka.

Förslaget innebär att bestämmanderätten över en för allmänheten öppen lokal får genomslag i brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång, på så sätt att den som trotsar viljan hos någon med bestämmanderätt, uttryckt som ett besked om nekat tillträde till lokalen eller en begäran om att personen ska lämna densamma, riskerar straffansvar för gärningen. Den rätt som enligt förslaget tillkommer den som har bestämmanderätt över lokalen kan antas bidra till att brottslighet som består i tillgrepp, trakasserier etc. i öppna lokaler minskar något. Detsamma gäller det faktum att en överträdelse av rättighetshavarens besked att en person inte får komma in innebär att rättighetshavaren har rätt att använda visst tvång för att förhindra personen att komma in samt för att mota ut personen. Det är emellertid svårt att tro att förslaget skulle leda till effekter som är märkbara i statistiken. Det gäller särskilt som de förbud mot att komma in respektive stanna kvar som kan meddelas enligt förslaget bara gäller momentant. Det kan antas att rättighetsvararna kommer att nyttja förbudsrätten frekvent och att förbud i många fall kommer att överträdas, vilket är ägnat att leda till ett relativt stort antal polisanmälningar om olaga intrång av det slag som kriminaliseras.

Det kan också antas att förslaget kommer att leda till en ökning både av påståenden om diskriminering och av faktisk diskriminering.

Som vi berört ovan finns det inget direkt hinder mot att kombinera ändringsförslaget rörande brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång med våra förslag om ändringar av tillträdesförbudslagen. Om båda förslagen genomförs kan det antas att efterfrågan på tillträdesförbud minskar något. Med hänsyn till att författningsförslaget avseende olaga

intrång tar sikte bara på överträdelser i direkt anslutning till ett avvisande eller en uppmaning att gå, kan emellertid minskningen inte förväntas bli särskilt stor.

Ekonomiska konsekvenser

Bedömning och förslag

Förslaget om ändring av brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång kommer sannolikt att leda till marginellt ökade kostnader för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och de allmänna domstolarna. För att finansiera de ökade kostnaderna för rättsliga biträden som sagda förslag förväntas leda till föreslås att anslaget för rättsliga biträden höjs med 500 000 kronor per år från och med 2028.

Som framgått ovan bedömer vi att den nya straffbestämmelsen om olaga intrång sannolikt kommer att tillämpas frekvent av de som utövar bestämmanderätt över öppna lokaler och att brottslighet bestående i olaga intrång följaktligen lär öka. Det är i sin tur ägnat att marginellt öka Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens kostnader för utredning och lagföring av fall av olaga intrång, och i viss mån även de allmänna domstolarnas kostnader för att handlägga mål om brotten. Detsamma gäller för brottslighet som omfattar olaga diskriminering.

Enligt förslaget är straffskalan för olaga intrång i öppen lokal böter eller fängelse i högst sex månader. Även om det torde vara möjligt att straffvärdet för upprepade fall av olaga intrång i öppen lokal eller ett intrång som präglas av försvårande moment uppnår fängelsenivå är det svårt att se framför sig att ett typiskt intrång kommer att ha ett sådant straffvärde. Därmed bör kriminaliseringen inte leda till någon nämnvärd ökning av Kriminalvårdens kostnader. Lagföringar för brottet olaga diskriminering kan som sagt förväntas öka i antal; det förskyller visserligen böter eller fängelse i högst ett år, men antalet påföljder för vars verkställighet Kriminalvården ansvarar kan inte förväntas bli stort. Förslagen bedöms inte leda till någon nämnvärd ökning av kostnaderna för rättsliga biträden under ikraftträdandeåret. Vi bedömer att kostnaderna för rättsliga biträden (i form av försvarare) därefter kommer att öka med cirka 500 000 kronor per år. Vi föreslår att kostnadsökningen finansieras genom en höj-

ning av anslaget för rättsliga biträden med 500 000 kronor per år från och med år 2028.

I och med att en tillförlitlig uppskattning av hur frekvent den nya straffbestämmelsen kommer att tillämpas av lokalföreståndarna etc. och hur ofta den kommer att överträdas inte låter sig göras, går det inte heller att precisera de ökade kostnaderna för de av rättsväsendets myndigheter som är berörda. Detsamma är fallet med de ökade kostnaderna för utredning, lagföring och domstolshandläggning av brottsmisstankar för olaga diskriminering som kan tänkas uppkomma. Annat har dock inte framkommit än att de marginella kostnadsökningarna kommer att rymmas inom respektive myndighets befintliga anslag. Slutligen är det möjligt att kostnadsökningarna för rättsväsendet kommer att i någon utsträckning absorberas av den nya straffbestämmelsens förebyggande effekt på typisk brottslighet i öppna lokaler.

Övriga konsekvenser och utvärdering

Bedömning

Förslaget kan antas medföra positiva effekter för de som utövar bestämmanderätt över öppna lokaler och därmed för företag i t.ex. dagligvaruhandelsbranschen och för offentliga aktörer med huvudmannaskap över verksamheter som omfattar öppna lokaler.

Ändringen av brottsbalksbestämmelsen om olaga intrång kan antas medföra fler fall av ingrepp i rörelsefriheten samt negativa konsekvenser för barn och en ökad risk för ovidkommande diskriminering.

Konsekvenserna bör kunna utvärderas tidigast fem år efter det att ändringen trätt i kraft.

Det straffrättsliga skyddet mot olaga intrång i öppna lokaler är inte begränsat till lokaler där det bedrivs kommersiell verksamhet eller som är upplåtna för specifika ändamål. Rätten att med straffrättslig verkan neka någon ur allmänheten tillträde till en lokal eller förmå någon sådan person att lämna en lokal kommer således alla som bestämmer över för allmänheten öppna lokaler till del. Det får, allt annat lika, sägas vara positivt för de som utövar sådan bestämmanderätt.

Inte bara företag i branscher där det är vanligt att bedriva verksamhet från öppna lokaler (t.ex. dagligvaruhandelsbranschen) kommer att gynnas, utan även offentliga aktörer med huvudmannaskap för verksamheter i vilka sådana lokaler disponeras, exempelvis kommuner och regioner.

Som påtalats i våra överväganden beträffande tillträdesförbudsregleringen (kapitel 4) kan det inte anses stå i strid med rätten till rörelsefrihet att någon stängs ute från en viss lokal (t.ex. en butik). Att någon vid äventyr av straffansvar hindras från att vistas på en allmän plats måste likväl anses innebära en inskränkning av dennes rörelsefrihet, och förslaget om det utvidgade straffansvaret kan antas leda till ett stort antal sådana inskränkningar.

Enligt förslaget kan alla personer ur allmänheten, oavsett ålder, nekas tillträde till eller ombedjas lämna en öppen lokal och i så måtto påverkas barn på samma sätt som vuxna av förslaget. Även med beaktande av att det inte får dömas till påföljd för brott som någon begått före 15 års ålder – och straffhotet för barn under 15 år som gör sig skyldiga till olaga intrång i en öppen lokal därmed blir begränsat – kan det antas att den straffsanktionerade förbudsrätten enligt 4 kap. 6 § tredje stycket kommer att nyttjas mot barn och yngre vuxna i högre utsträckning än mot gemene man. Den med bestämmanderätt behöver inte ta hänsyn till omständigheterna hos personen som man önskar hindra från att vistas i lokalen och därmed säkerställer brottsbalksbestämmelsen inte i formell mening att exempelvis principerna om proportionalitet och barnets bästa får genomslag. Mot den bakgrunden kan förslaget antas få negativa konsekvenser för de nu nämnda grupperna. Samtidigt missgynnas inte barn av förslaget i rent formell mening och till det kommer att de förbud som nu är aktuella är av momentant slag, vilket är ägnat att minska bl.a. de ingrepp i rörelsefriheten som det i praktiken blir fråga om.

Konsekvenserna av förslaget i denna bilaga bör kunna utvärderas tidigast fem år efter ikraftträdandet av ändringen. I försök att utröna eventuella brottsförebyggande effekter av ändringen av brottsbalksbestämmelsen kan den officiella kriminalstatistiken konsulteras. Vad beträffar brottsbalksbestämmelsens eventuella påverkan på förekomsten av typisk brottslighet i öppna lokaler kan rapporter från Brå om brottsligheten inom handeln (och avseende öppna lokaler i andra branscher om så finns att tillgå) samt relevanta branschorganisationers rapporter studeras.

Avslutningsvis bedömer vi att förslagen i denna bilaga inte inskränker den kommunala självstyrelsen.

Åklagare som intervjuats

Seniora åklagaren Joseph Ricken, Åklagarkammaren i Luleå.
Seniora åklagaren Ulrika Modin, Åklagarkammaren i Uppsala.
Seniora åklagaren Ulf Blendow, City åklagarkammare i Stockholm.

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svensk-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.
32. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. KN.
33. Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. KN.

34. Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. Ju.
35. En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. S.
36. Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. S.
37. Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. U.
38. Behovsstyrd vård. S.
39. Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. S.
40. Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. KN.
41. Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. A.
42. Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. Ju.
43. Åtgärder mot överskuldsättning. Fi.
44. En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. Fi.
45. Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. Ju.
46. Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. LI.
47. Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. KN.
48. Tillträdesförbud. Ju.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. [41]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Åtgärder mot överskuldsättning. [43]

En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. [44]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. [34]

Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. [42]

Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. [45]

Tillträdesförbud. [48]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. [32]

Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. [33]

Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. [40]

Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. [47]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. [46]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. [35]

Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. [36]

Behovsstyrd vård. [38]

Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. [39]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. [37]

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 57

Diarienr: KU-2026/00036

Yttrande över: Delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud

Beslut

Kulturnämnden beslutar

att ställa sig bakom yttrandet i tjänsteskrivelsen,

att paragrafen är omedelbart justerad.

Ärendebeskrivning

Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butik trädde i kraft den 1 mars 2021. Lagen utökades år 2022 till att även omfatta bibliotek och badanläggningar, vilket innebar att lagen bytte namn till lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

Regeringen beslutade den 11 september 2025 att uppdra åt en särskild utredare att överväga vissa frågor rörande bland annat tillträdesförbud, preventiva vistelseförbud och nödvärn. I den förstnämnda delen, som redovisas genom delbetänkande, har utredaren genomfört en genomgång av tillämpningen av lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, tagit ställning i vissa frågor om regleringen om straffsanktionerade tillträdesförbud och lämnat förslag till en mer effektiv reglering.

Huvudförslaget i delbetänkandet SOU 2026:48 från Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud är att utöka och förenkla reglerna för tillträdesförbud till en rad offentliga lokaler. Förslagen innebär bland annat att lagen ska omfatta fler verksamheter och att polisen ska få rätt att besluta om tillfälliga förbud direkt på plats. Sammantaget föreslår utredaren, mot tidigare lagstiftning att:

- tillträdesförbud ska kunna användas i fler typer av lokaler. Idag omfattas butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen vill även inkludera andra affärslokaler som är öppna för allmänheten.

- det ska införas en föreslagen presumtionsregel. Detta innebär att om någon har begått ett brott i eller i anslutning till lokalen och brottet kan påverka verksamheten, ska tillträdesförbud meddelas. Idag krävs en framåtblickande bedömning av risken för nya brott eller allvarliga trakasserier.

- även utan ett konstaterat brott ska förbud i förslaget kunna meddelas. Detta om personens tidigare beteende innebär risk för att personen kommer begå brott, trakasserar någon, eller väsentligen störa verksamheten.

- Polismyndigheten ska få möjlighet att besluta om tillfälliga tillträdesförbud direkt på plats. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart men som längst i fyra veckor. Idag behöver en anmälan alltid ställas i första läge till åklagare som har att fatta beslut om tillträdesförbud.

Umeå kommun är remissinstans för delbetänkande och ska avge yttrande till Regeringskansliet senast den 9 november 2026. Kommunstyrelsen har anmodat kulturnämnden, fritidsnämnden samt individ- och familjenämnden att besvara remissen.

Kulturnämndens yttrande

Kulturnämnden har tagit del av promemorians förslag och ser positivt på en förenkling av möjligheten att förbjuda tillträde till personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler, såsom biblioteken. Detta främst med anledning av att sådana störningar ytterst är en arbetsmiljöfråga för bibliotekens personal, samtidigt som besökarnas trygghet ska värnas.

I förslaget anges att det inte finns någon begränsning rörande vad som säljs respektive tillhandahålls i de olika lokaliteterna. Detta innebär att annan verksamhet som vanligtvis bedrivs i exempelvis bibliotekens lokaler

inte faller utanför lagens tillämpningsområde. Således bör det tolkas att även övriga verksamheter i ett exempelvis kulturhus, omfattas av lagstiftningen, vilket nämnden ser som viktigt.

Nämnden vill dock framhålla vikten av bibliotekens öppna och demokratiska uppdrag som fastställs i bibliotekslagen (2013:801) och som bygger på principen om tillgänglighet för alla. Det är angeläget att lagen om tillträdesförbud inte tillämpas så att tillgängligheten för allmänheten påverkas negativt.

Kulturnämnden vill också betona betydelsen av preventiva insatser inom ramen för frågan. Resurser till och samverkan med socialförvaltning, vården, skola, polisen och civilsamhället med flera är den främsta insatsen för att förhindra de problem som lagstiftningen syftar till att begränsa.

Beslutsunderlag

Remiss av Delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud.

Beredningsansvariga

Daniel Andersson, ledningskoordinator

Kulturnämndens beslutsordning

Ordförande finner att nämnden ställer sig bakom förvaltningens förslag till yttrande och att paragrafen är omedelbart justerad.

Beslutet ska skickas till

KS diarium, märk KS-2026/00728

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2026-09-23

§ 53
Diarienr: FN-2026/00040

Svar på remiss: Delbetänkandet Tillträdesförbud (SOU 2026:48)

Beslut

Fritidsnämnden beslutar

att godkänna förslag till yttrande enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butik trädde i kraft den 1 mars 2021. Lagen utökades år 2022 till att även omfatta bibliotek och badanläggningar, vilket innebar att lagen bytte namn till lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

Regeringen beslutade den 11 september 2025 att uppdra åt en särskild utredare att överväga vissa frågor rörande bland annat tillträdesförbud, preventiva vistelseförbud och nödvärn. I delbetänkandet har utredningen bland annat sett över hur lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek tillämpas. Utredningen har även prövat frågor om straffsanktionerade tillträdesförbud och lämnat förslag på hur regleringen kan göras mer effektiv.

Huvudförslaget i delbetänkandet SOU 2026:48 från Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud är att utöka och förenkla reglerna för tillträdesförbud till en rad offentliga lokaler. Förslagen innebär bland annat att lagen ska omfatta fler verksamheter och att polisen ska få rätt att besluta om tillfälliga förbud direkt på plats. Sammantaget föreslår utredaren, mot tidigare lagstiftning att:

- tillträdesförbud ska kunna användas i fler typer av lokaler. Idag omfattas butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen vill även inkludera andra affärslokaler som är öppna för allmänheten.

- det införs en föreslagen presumtionsregel vilket innebär om någon har begått ett brott i eller i anslutning till lokalen och brottet kan påverka verksamheten, ska tillträdesförbud meddelas. Idag krävs en framåtblickande bedömning av risken för nya brott eller allvarliga trakasserier.

- även utan ett konstaterat brott ska förbud i förslaget kunna meddelas om personens tidigare beteende innebär risk för att personen kommer begå brott, trakasserar någon, eller väsentligen stör verksamheten.

- Polismyndigheten ska få möjlighet att besluta om tillfälliga tillträdesförbud direkt på plats. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart men som längst i fyra veckor. Idag behöver en anmälan alltid ställas i första läge till åklagare som har att fatta beslut om tillträdesförbud.

Umeå kommun är remissinstans för delbetänkande och ska avge yttrande till Regeringskansliet senast den 9 november 2026. Kommunstyrelsen har anmodat kulturnämnden, fritidsnämnden samt individ- och familjenämnden att besvara remissen.

Fritidsnämndens yttrande
Fritidsnämnden har tagit del av utredningens förslag och ställer sig positiv till en förenklad möjlighet att förbjuda tillträde för personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler. Störningar, hotfulla situationer och brottsliga handlingar kan påverka såväl verksamhetens bedrivande som tryggheten för övriga besökare. En störning av verksamheten är ytterst en arbetsmiljöfråga för anläggningens personal samt värnande av besökarnas trygghet.

Fritidsnämnden tillstyrker därför utredningens förslag.

Beslutsunderlag
Remiss av delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud.

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2026-09-23

Beredningsansvariga

Thomas Savilahti, fritidskonsulent

Fritidsnämndens beslutsordning

Fritidsnämnden beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

KS diarium, märkning KS-2026/00728

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 320

Diarienr: KS-2026/00728

Svar på remiss: Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslutar

att avge yttrande gällande Delbetänkande Tillträdesförbud SOU 2026:48 enligt tjänsteskrivelsen

Ärendebeskrivning

Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butik trädde i kraft den 1 mars 2021. Lagen utökades år 2022 till att även omfatta bibliotek och badanläggningar, vilket innebar att lagen bytte namn till lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

Regeringen beslutade den 11 september 2025 att uppdra åt en särskild utredare att överväga vissa frågor rörande bland annat tillträdesförbud, preventiva vistelseförbud och nödvärn. I delbetänkandet har utredningen bland annat sett över hur lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek tillämpas. Utredningen har även prövat frågor om straffsanktionerade tillträdesförbud och lämnat förslag på hur regleringen kan göras mer effektiv.

- Tillträdesförbud ska kunna användas i fler typer av lokaler. Idag omfattas butiker, badanläggningar och bibliotek. Utredningen vill även inkludera andra affärslokaler som är öppna för allmänheten.

- Det införs en föreslagen presumtionsregel vilket innebär om någon
  har begått ett brott i eller i anslutning till lokalen och brottet kan påverka verksamheten, ska tillträdesförbud meddelas. Idag krävs en framåtblickande bedömning av risken för nya brott eller

allvarliga trakasserier.

- Även utan ett konstaterat brott ska förbud i förslaget kunna meddelas om personens tidigare beteende innebär risk för att personen kommer begå brott, trakasserar någon, eller väsentligen stör verksamheten.
- Polismyndigheten ska få möjlighet att besluta om tillfälliga tillträdesförbud direkt på plats. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart men som längst i fyra veckor. Idag behöver en anmälan alltid ställas i första läge till åklagare som har att fatta beslut om tillträdesförbud.

Yttrade har lämnats av kulturnämnden och fritidsnämnden

Umeå kommuns yttrande
Fritidsnämnden har tagit del av utredningens förslag och ställer sig positiv till en förenklad möjlighet att förbjuda tillträde för personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler. Störningar, hotfulla situationer och brottsliga handlingar kan påverka såväl verksamhetens bedrivande som tryggheten för övriga besökare. En störning av verksamheten är ytterst en arbetsmiljöfråga för anläggningens personal samt värnande av besökarnas trygghet. Fritidsnämnden tillstyrker därför utredningens förslag.

Kulturnämnden har tagit del av promemorians förslag och ser positivt på en
förenkling av möjligheten att förbjuda tillträde till personer som stör ordningen eller begår brott i kommunens lokaler, såsom biblioteken. Detta
främst med anledning av att sådana störningar ytterst är en arbetsmiljöfråga för bibliotekens personal, samtidigt som besökarnas trygghet ska värnas.

I förslaget anges att det inte finns någon begränsning rörande vad som säljs
respektive tillhandahålls i de olika lokaliteterna. Detta innebär att annan verksamhet som vanligtvis bedrivs i exempelvis bibliotekens lokaler inte faller utanför lagens tillämpningsområde. Således bör det tolkas att även

övriga verksamheter i ett exempelvis kulturhus, omfattas av lagstiftningen,
vilket nämnden ser som viktigt.

Nämnden vill dock framhålla vikten av bibliotekens öppna och demokratiska uppdrag som fastställs i bibliotekslagen (2013:801) och som bygger på principen om tillgänglighet för alla. Det är angeläget att lagen om
tillträdesförbud inte tillämpas så att tillgängligheten för allmänheten påverkas negativt.

Kulturnämnden vill också betona betydelsen av preventiva insatser inom ramen för frågan. Resurser till och samverkan med socialförvaltning, vården, skola, polisen och civilsamhället med flera är den främsta insatsen
för att förhindra de problem som lagstiftningen syftar till att begränsa.

Beslutsunderlag

Kulturnämndens yttrande 2026 § 57
Fritidsnämndens yttrande 2026 § 53
Delbetänkande av Utredningen om nödvärn, tillträdesförbud och preventiva vistelseförbud

Beredningsansvariga

Olov Häggström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 9 november 2026. Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L5@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2026/01671 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-23

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00887

Årsrapport 2025, Umeå-Vasa samarbetet

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att godkänna årsrapporten över genomförda aktiviteter 2025 mellan Umeå och Vasa.

Ärendebeskrivning
Umeå kommun och Vasa stad har en Gemensam utvecklingsstrategi, som antogs av båda fullmäktigeförsamlingarna augusti 2023 med visionen att vi i framtiden är en region med gränslösa möjligheter i en hållbar region. Strategin innehåller fyra fokusområden: 1) Ett innovativt, integrerat, växande och hållbart näringsliv, 2) En konkurrenskraftig region som attraherar talanger 3) Attraktiva stads- och livsmiljöer, 4) Umeå och Vasa – gemensamma upplevelser. Under 2025 har det gemensamma arbetet mellan Umeå och Vasa fortsatt och i bifogad rapport summeras vad som gjorts. Vi rör oss mot den beslutade visionen och jobbar för att främja hållbar tillväxt och välfärd i hela regionen.

Beslutsunderlag
Årsrapport över genomförda aktiviteter 2025 inom ramen för Umeå-Vasas gemensamma utvecklingsarbete.

Beredningsansvariga
Cathrin Alenskär, strategisk utveckling
Mikael Brändström, strategisk utveckling

Beslutet ska skickas till
Cathrin Alenskär, strategisk utveckling
Mikael Brändström, strategisk utveckling

Cathrin Alenskär
Internationell strateg

Mikael Brändström
Utvecklingsdirektör

UMEÅ OCH VASA 2030
– gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion

Rapport över genomförda aktiviteter 2025

UMEÅ KOMMUN

VASA

Innehållsförteckning

Inledning 2

Fokusområde 1 3
Ett innovativt, integrerat, växande och hållbart näringsliv

Fokusområde 2 5
En konkurrenskraftig region som attraherar talanger

Fokusområde 3 7
Attraktiva stads- och livsmiljöer

Fokusområde 4 9
Umeå och Vasa – Gemensamma upplevelser

Kommunikation 14

FOTOGRAFIER
s. 1 Vasa stad, s. 4 Christoffer Björklund, s. 6 Umeå kommun, s. 8 Susanna Slotte-Kock, s. 9 Samppa Toivonen / APOLLO PHOTO, s. 12 Susanna Slotte-Kock, s. 14 Umeå kommun), s. 15 Noora Roine-Rauhala, s. 17 Umeå kommun

Inledning

Det eskalerande negativa världsläget har bidragit till att Finland och Sverige närmat sig varandra allt mer. Tyvärr kan konstateras att år 2025 markerar övergången från krishantering till ett nytt strategiskt normalläge, där säkerhet och civil beredskap integreras i allt från energipolitik till regional utveckling. Samarbetet över gränserna, på olika nivåer såsom bilateralt, nordiskt, inom EU och Nato, är inte längre endast ett val utan en förutsättning. Tack vare vårt långvariga samarbete mellan Vasa och Umeå ligger vi i Kvarkenregionen i framkant när strategiskt viktiga och eventuellt snabba beslut bör tas. Finland och Sverige befinner sig i dag i frontlinjen för EU:s och Natos norra dimension, och under 2025 fördjupades ländernas relation till Nato från medlemskap till ett aktivt och handlingskraftigt deltagande genom nya strukturer för försvaret.

De globala handelskonflikterna under år 2025 ökade även kravet på resiliens inom industrin, logistiken och försörjningskedjorna speciellt i norra och kustnära regioner. Båda länderna stärkte även sina gränskontroller detta år. På grund av hög volatilitet på el- och gasmarknaderna i Europa framstod både Finland och Sverige som stabila energiproducenter i norra Europa.

År 2025 blev trots allt ett mycket **synligt år för Kvarkenregionen och specifikt Umeå-Vasaregionen** där världsledande grön sjöfart, tydliga steg mot en framtida fast förbindelse samt ett starkt internationellt erkännande för vårt energisamarbete var i fokus. Under året fortsatte vi att utveckla vårt strategiska partnerskap, och nya riktlinjer diskuterades utifrån det rådande globala läget. Mot denna bakgrund kommer vi att påbörja revideringen av strategin under år 2026.

Fokusområde 1

Ett innovativt, integrerat, växande och hållbart näringsliv

Projektet *Bothnia Green Energy,* som stöttat utvecklingen av hållbara energilösningar fick både nationellt och internationellt erkännande under hösten 2025 för sitt gränsöverskridande energisamarbete. Projektet avslutades dock under under år 2025, men ett konkret resultat är Kvarkenrådets nya Energiberedning där sex energibolag, bl.a. Umeå Energi och Vasa Elektriska samt universiteten ingår. Projektets genomförande sker i samarbete mellan VASEK, Merinova och Umeå kommun Näringsliv tillsammans med ytterligare partners.

Under år 2025 har även Vasa, Umeå, Örnsköldsvik, Jakobstad och Kristinestad tagit fram ett nytt gemensamt näringslivsprojekt *Business Contacts Kvarken* (Interreg Aurora, Kvarkenrådet). Här är målet att fler företag ska ha affärsutbyten över Kvarken och att de därmed får stärkt konkurrenskraft. Tyvärr fick projektet initialt avslag, men projektinitiativet har vidareutvecklats och inväntar nu nya beslut.

Projektet *Bothnian Coastal Route* har även avslutats under år 2025. Här har den finska och svenska kusten i Bottenviken marknadsförts och utvecklats för att bli en unik året runt besöks anledning. 13 destinationer och Wasaline samarbetade runt Bottniska viken och 23 researrangörer i Europa sålde resepaket under säsongen 2025/26. För genomförandet av projektet stod VASEK och Visit Umeå med fler aktörer.

Eftersom projektet varit framgångsrikt så togs ett nytt projekt, *Bothnian Coastal Route 2* (Interreg Aurora, Kvarkenrådet), fram för en större region, bl.a. Höga Kusten. Planen var att fortsätta utveckla besöksnäringen och marknadsföringen. Detta projekt fick också inledningsvis avslag, men har vidareutvecklats och väntar nu på nya beslut.

Under 2025 har ett rekordstort antal fysiska möten ägt rum. Förutom de möten som sker inom ramen för våra gemensamma projekt så kan t.ex. nämnas att vi har besökt varandras innovations- och affärsstödjande system. Ett event om ägarskiften i företag har genomförts på färjan Aurora Botnia och våra kommunföretag, främst energi, vatten och infrastruktur, har haft flertalet träffar i syfte att lära och samarbeta. Hållbart byggande har utvecklats i Vasaregionen enligt samverkansmodell från Umeå. Logistiken har utvecklats utifrån näringslivets behov, med fokus på sjöfart och flygtrafik.

Fokusområde 2

En konkurrenskraftig region som attraherar talanger

För att främja den regionala utvecklingen är det avgörande att vi lockar och behåller talanger både i de enskilda regionerna och inom vår gemensamma större region. Det pågår olika initiativ för att marknadsföra våra områden och attrahera fler invånare. Under år 2025 har Umeå och Vasa haft ett tätt samarbete som bland annat lett till erfarenhetsutbyte och lärande kring dessa insatser, vilket har fördjupat utvecklingsarbetet. Kollegial kontakt mellan städerna stärks genom job shadowing, besök och gemensamma möten. Samarbetet har också varit viktigt eftersom Vasas roll i arbetsmarknadsfrågor har förändrats till följd av att Vasa blivit värdkommun för Österbottens sysselsättningsområde, som en konsekvens av nationella reformer i Finland.

Arbetet har fortsatt för att möjliggöra externt finansierade projekt som syftar till att öka andelen studenter som väljer att stanna i våra regioner efter examen. Exempelvis pågår projektet *Gateway* i Umeå och i Vasa har projektet *Attraktiva Vasaregionen* avslutats vid årsskiftet. Både Umeå och Vasa satsar på att behålla studenter genom erbjudanden om sommarjobb, praktikplatser och extrajobb. Vasa stad har ökat antalet sommarjobb och har samtidigt utmanat de andra kommunerna i Österbotten samt Finlands 21 största städer att följa samma exempel. Dessa insatser stärker studenternas regionala förankring under studietiden, och förbättrar deras möjligheter till sysselsättning efter examen. Ytterligare initiativ till nya projekt med extern finansiering tas gemensamt och i dialog för att pröva innovativa arbetsformer och strategier för att attrahera samt behålla potentiella medarbetare i regionen.

Fokusområde 3

Attraktiva stads-och livsmiljöer

Under sommaren 2025 har Wasaline erhållit utmärkelsen Green Shipping Corridor. Wasalines färja Aurora Botnia körs nu helt på biogas. Det blir därmed den första internationella gröna sjöfartskorridoren i världen och alla resor sker koldioxidneutralt. Detta blev möjligt genom samarbetet mellan Vasa stad, Umeå kommun, Umeå Hamn AB, Umeå Kommunföretag AB, Wasaline och Kvarken Ports.

Under hösten 2025 såldes Wasalines verksamhet till Stena Line, vilket på lång sikt stärker Kvarkenförbindelsen strategiskt i ett större nordiskt och europeiskt transportsystem. Färjan Aurora Botnia ägs fortsatt av Kvarken Link, vars ägare till lika delar är Umeå kommun och Vasa stad.

Arbetet med E12-stråket och positionering av den öst-västliga försörjningskorridoren har fortsatt och ett gemensamt positionspapper har undertecknats av aktörerna i stråket, däribland Umeå kommun och Vasa stad. Detta förstärker ytterligare samarbetet över Kvarken och ambitionen att öka flödet av människor och varor i stråket. Trafikledsverket i Finland färdigställde sommaren 2025 en förstudie om en fast förbindelse i Kvarken. Studien konstaterade att en fast förbindelse är tekniskt möjlig.

Vidare har erfarenhetsutbyten varit en återkommande aktivitet under år 2025. I augusti besökte ledningsgruppen för miljö- och hälsoskydd i Umeå sina motsvarigheter i Vasa. Dessutom besökte Umeås detaljplanerare Vasa i september och genomförde då några studiebesök. Båda besöken innehöll erfarenhetsutbyten gällande planläggning, arbetssätt och uppföljning.

Samarbetet med staden Cherson i Ukraina är ett exempel där vi, alla tre städer tillsammans diskuterat frågor kring strategisk planering, medborgardialog och beredskap. I september 2025 möttes representanter från Umeå, Vasa och Cherson först i Umeå och därefter i Vasa inom ramen för *ICLD-projektet (Swedish International Centre for Local Democracy).* I Umeå låg fokus på planeringsprinciper, strategier, dialogarbete och hållbar stadsutveckling, inklusive studiebesök på Returbutiken, Återvinningscentralen och Seniortorget. I Vasa presenterades stadens delaktighetsprogram, invånarbudget och arbetet som barnvänlig kommun. Chersons representant besökte Vasa gymnasium för att berätta om vardagen i Ukraina, medan parallella viktiga diskussioner hölls om beredskap, öppenhet och civilsamhällets roll i krigstid där alla tre städer delade med sig av sina erfarenheter. Programmet fortsatte med ett studiebesök vid avfallsförbränningsanläggningen Westenergy. Sista dagen ägnades åt det bilaterala samarbetet mellan Vasa och Cherson.

Fokusområde 4

Umeå och Vasa – Gemensamma upplevelser

I september inleddes ett omfattande initiativ för att stärka filmbranschens utveckling genom lanseringen av det treåriga projektet *Kvarken Film Network* och *Kvarken Film Hub*. Projektet drivs i nära samverkan av Yrkeshögskolan Novia, Film i Västerbotten och Kvarkenrådet.

Den 23 mars 2025 ägde Nordens dag rum i Väven, Umeå, i samarbete med Umeå kommun, Vasa stads kulturtjänster och Wasa Teater. Det gemensamma arbetet kring evenemangen Körfestivalen, Konstens natt och Spelrum fortsatte under året.

Vasa och Umeå har fortsatt att tilldela ekonomiskt stöd till föreningar för att främja samarbetsprojekt. Vasa stad har infört ett nytt stödsystem för vänortsverksamhet, där bidrag i första hand ges till kultur- och idrottsutbyten. Under våren 2025 beviljades sex aktörer stöd från Vasa, medan Umeå tilldelade tjugo föreningar för resor till Vasa.

Idrottsservicen i bägge städer samarbetade för att arrangera två innebandymatcher i Vasa ishall mellan TPS från Åbo och Thorengruppen från Umeå i augusti.

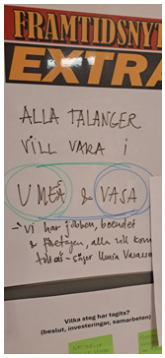
Fotbollslag från Umeå deltog i Wasa Footballcup i juni, och lag från Vasa deltog i Umeå Fotbollsfestival i juli. Vasa Kanotklubb och Umeå Kanotklubb arrangerade ett gemensamt helgevenemang i Umeå i juli, och Umeå Brottning samt Vaasan Toverit deltog i ett gemensamt träningsläger i USA i april.

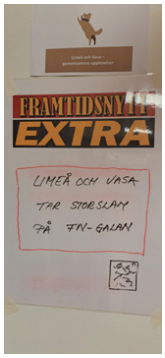
Vasa gymnasium och Maja Beskowgymnasiet har ett gemensamt projekt, att kombinera naturvetenskapliga studier med en elit-idrottssatsning, och inom ramen för projektet har studiebesök genomförts. Minervaskolan från Umeå besökte Vasaregionens idrottsakademi.

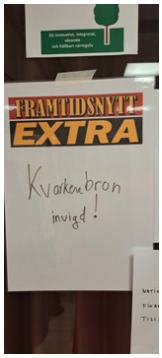
Vasa stads chef för ungdomssektorn och en av servicecheferna från sysselsättningstjänsterna deltog i job shadow i Umeå för att observera sina kollegors arbetsmetoder. En tydlig skillnad mellan de två länderna är att Finland har en särskild ungdomslag, medan Sverige saknar motsvarande lagstiftning. Denna skillnad påverkar hur ungas delaktighet och inflytande organiseras inom kommunerna, vilket väckte intressanta diskussioner kring effektivitet och metodval. Ungdomsservicen i Vasa och fritidsförvaltningen i Umeå har dessutom inlett ett Erasmus+-projekt. Servicechefen noterade att de svenska mötena var mobilfria och präglades av fokus på en fråga i taget, vilket främjade konstruktiva samtal.

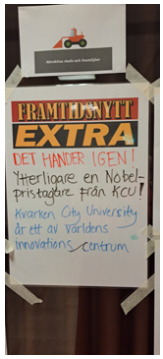
Visitbolagen har pågående marknadsföringskampanjer året runt: vinter-, evenemangs-, mat- och sommarkampanj samt enkätundersökningar. De har ordnat tre informationsträffar med Wasalines säljpersonal. Ett stort antal företagsaktiviteter och säljinsatser har genomförts inom ramen för projekten *Botnia Coastal Route* och *Västerbotten Sweden*.

Möjligheter och samarbete var i fokus på Umeå-Vasas gemensamma strategidag som hölls i Umeå den 11 december 2025. Då samlades politiker och ansvariga tjänstepersoner från Umeå och Vasa för att följa upp, utvärdera och utveckla det strategiska samarbetet. Deltagarna fick ta del av återrapportering från fokusgrupperna kring näringsliv, talangattraktion, stads- och livsmiljöer samt gemensamma upplevelser. De efterföljande diskussionerna kretsade kring hur regionen kan utvecklas till 2035 och vilka steg som krävs för att nå dit.

Representanter från Umeå (6 personer) och Vasa (5 personer) deltog i en studieresa till Nova Gorica, Slovenien och Gorizia, Italien 18-21.4 2025. I samband med andra världskrigets fredsfördrag delades staden Gorizia i två delar; Gorizia och Nova Gorica. Städerna ligger nu i två olika länder, men kommunerna har hittat olika sätt att samarbeta över nationsgränserna. Gorizia kommun informerade om EGTC GO, som ägde projektet Europas Kulturhuvudstad 2025. EGTC GO är en Europeisk Gruppering för Territoriellt samarbete, bildad 2011 av kommunerna Gorizia (Italien), Nova Gorica och Šempeter-Vrtojba (Slovenien). Målet är att integrera den gränsöverskridande regionen, öka ekonomisk tillväxt och förbättra livskvaliteten. Målsättningen var att bryta ner administrativa och fysiska hinder mellan gränsstäderna för att skapa ett enhetligt ekonomiskt och kulturellt område. Studieresan var mycket givande och det var lärorikt att höra hur dessa två kommuner hittat samarbeten över nationsgränserna, mycket med hjälp av EU och inom ramen för EGTC. Mer info: EGTC GO

Kommunikation

Under år 2025 har vi fortsatt att lyfta fram vårt samarbete ur olika perspektiv. Det har gjorts via ökad digital synlighet på respektive webbplats, intranät samt via LinkedIn-kanalerna, där vi regelbundet har synliggjort goda exempel.

Wasalines hållbarhetsarbete har lyfts fram vid ett flertal tillfällen under året vilket kunnat knytas till det gränsöverskridande samarbetet. Utifrån uppmärksamheten har också strategiska projekt, mellan våra städer, synliggjorts – däribland *Bothnia Green Energy*.

Stena Line köpte delar av Wasaline under hösten, vilket gav internationell uppmärksamhet och möjliggjorde att samarbetet mellan Vasa och Umeå kunde synliggöras ännu bättre.

Den svenska melodifestivalen var en inspirationskälla 2025. Österbottniska KAJ vann den svenska tävlingen och badade bastu med hela Europa. Det möjliggjorde en rad kommunikationsinsatser under våren där vi synliggjorde samarbetet mellan våra städer. Visit Vaasa bjöd på bastubad i Umeå under *Sinnenas vecka* på hösten.

På respektive webbplats har det strategiska samarbetet fått mer synlighet. På webbplatsen vasa.fi finns Umeå-Vasa strategin samt de årliga rapporterna publicerade sedan flera år tillbaka. Motsvarande finns nu även på umea.se. Information om strategiarbetet har också synliggjorts på respektive intranät.

Under året har flera utbyten mellan våra städer uppmärksammats. Ett exempel är idrottsföreningarna Thorengruppen och TPS innebandy. Ett annat är det gemensamma besöket i Slovenien och Italien. Flera medarbetare från Vasa har också genomfört job shadow i Umeå och erfarenheterna har lyfts fram på Vasas intranät.

I Vasa togs en fotoutställning fram för hamnterminalen som kompletterar det som tidigare genomförts i Umeå. Syftet är att skapa en trevligare inramning för resenärer genom att synliggöra unika motiv från respektive stad. Utställningen uppdateras regelbundet för att stärka en sammanhållen och levande koppling mellan våra städer.

Betald reklam riktat till resenärer från Umeå med omnejd har använts på Wasalines digitala skärmar med information om Vasas museer och deras utställningar under mars, maj och september. Under sommarsäsongen, från juni till augusti, har även allmän kulturreklam visats.

Mycket av kommunikationen och marknadsföringen sker också inom fokusgrupperna i olika projekt och åtgärder.

Bättre tillsammans! Under 2025 har fler medarbetare från respektive stad blivit bättre på att bidra till synlighet i sina egna sociala medier. Det är positivt, eftersom personliga uppdateringar och konkreta händelser ger större genomslag. Det är viktigt att vi alla känner stolthet över detta fina samarbete och vill berätta om det.

UMEÅ KOMMUN

VASA.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 318

Diarienr: KS-2026/00887

Årsrapport 2025, Umeå-Vasa samarbetet

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar

att godkänna årsrapporten över genomförda aktiviteter 2025 mellan Umeå och Vasa.

Ärendebeskrivning
Umeå kommun och Vasa stad har en Gemensam utvecklingsstrategi, som antogs av båda fullmäktigeförsamlingarna augusti 2023 med visionen att vi i framtiden är en region med gränslösa möjligheter i en hållbar region. Strategin innehåller fyra fokusområden: 1) Ett innovativt, integrerat, växande och hållbart näringsliv, 2) En konkurrenskraftig region som attraherar talanger 3) Attraktiva stads- och livsmiljöer, 4) Umeå och Vasa – gemensamma upplevelser. Under 2025 har det gemensamma arbetet mellan Umeå och Vasa fortsatt och i bifogad rapport summeras vad som gjorts. Vi rör oss mot den beslutade visionen och jobbar för att främja hållbar tillväxt och välfärd i hela regionen.

Beslutsunderlag
Årsrapport över genomförda aktiviteter 2025 inom ramen för Umeå-Vasas gemensamma utvecklingsarbete.

Beredningsansvariga
Cathrin Alenskär, strategisk utveckling
Mikael Brändström, strategisk utveckling

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
Cathrin Alenskär, strategisk utveckling

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

Mikael Brändström, strategisk utveckling

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-21

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00419

Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att Umeå kommun inte tecknar ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Röbäcks 4H-gård.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har fått i uppdrag att besvara nämndinitiativet *Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V).*

Bore Sköld (V) yrkar för att Umeå kommun, genom kommunstyrelsen, tecknar ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Röbäcks 4H-gård.

4H fyller en viktig social funktion genom att erbjuda praktik, arbetsträning och individuellt anpassat stöd i samverkan med bland annat skolor, Arbetsförmedlingen och Umeå kommun. Gården tar emot elever med anpassad skolgång, feriearbetare och personer inom daglig verksamhet, med aktiviteter som främjar psykisk hälsa bland barn och unga.

Röbäcks 4H har på eget initiativ lyft och föreslagit ett fördjupat samarbete med Umeå kommun i form av ett idéburet offentligt partnerskap (IOP). Vänsterpartiet ser att det finns många gemensamma mål och värden, och att det därför finns goda skäl att arbeta för ett längre och djupare samarbete med föreningen. Umeå kommun därför bör ta steg mot ett tecknande av IOP med Röbäcks 4H.

Bakgrund till beslut

Umeå kommun har idag ett antal pågående IOP-avtal med organisationer inom civilsamhället. I dagsläget finns inga tydliga riktlinjer för hur ett IOP ska ingås. Då det pågår en översyn av kommunens arbete med IOP:er föreslås att inga nya IOP:er startas just nu.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00419

I höstens aktualitets- och relevansprövning gällande styrdokument, ska behovet av tydligare styrning, ansvar och roller samt beredningsprocess kring IOP lyftas och förhoppningsvis få ett igångsättningsbeslut från KS att ta fram en riktlinje för arbetet med IOP.

Beslut togs i SLK Ledningsgrupp den 12/8 att göra en nulägesanalys inkl omvärldsbevakning som underlag till beslut om igångsättning för framtagande av styrdokument gällande IOP.

Styrning och samordning är ansvarig för framtagande av nulägesanalys och ev framtida styrdokument. En liten arbetsgrupp kommer att tillsättas med representanter från Styrning och samordning, Upphandlingsbyrån, Strategisk utveckling samt Föreningsbyrån.

Som beskrivs i nämndinitiativet så bedriver 4H-gården en bred och inkluderande verksamhet till nytta för många. Stöd och omsorgs funktionshinderomsorg samarbetar till exempel med Röbäck 4H genom daglig verksamhet. Vid varje tillfälle deltar 3–6 deltagare som besöker 4H tillsammans med handledare, tre gånger i veckan. Möjlighet finns även till extern placering på 4H via arbetskonsulenter. Funktionshinderomsorgens erfarenhet av Röbäcks 4H-gård är att det är en mycket bra sysselsättning, då många påverkas positivt av att arbeta med kroppen, vara ute samt arbeta med djur. Det finns tydliga arbetsuppgifter och personen får känna sig värdefull och behövd.

Föreningen fyller en viktig samhällsfunktion, genom att verksamheten kan ta emot och erbjuda aktiviteter till olika målgrupper. Med det sagt är det dock inte säkert att just IOP är den bästa formen. Fritidsförvaltningen lyfter att Röbäcks 4H-gård har ett årligt verksamhetsstöd och det är den vägen kommunen i första hand väljer att stödja föreningslivet utifrån Umeå kommuns regler för stöd till ideella föreningar. IOP ska inte heller användas som ett förtäckt föreningsstöd som inte kan sökas av andra föreningar – likställighetsprincipen i kommunallagen.

Det samarbete som görs idag sker främst inom funktionshinderomsorgen samt utbildning och arbetsmarknad. KS ska inte ta över verksamhetsfrågor som hör hemma i andra nämnder. Om till exempel funktionshinderomsorgen ser behov kan de teckna avtal om IOP inom ramen för sitt verksamhetsområde och sin driftsbudget. Detsamma gäller ifall till exempel gymnasie- och vuxenutbildnings-förvaltningen vill teckna ett IOP inom sitt verksamhetsområde alternativt att de tecknar ett gemensamt avtal utifrån sina respektive behov av samarbete med föreningen.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00419

Då behovet av tydligare styrning, ansvar och roller samt beredningsprocess för Umeå kommuns arbete med IOP:er ska tas fram och troligtvis även riktlinjer föreslås att inga nya IOP:er startar just nu.

Beslutsunderlag

Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V)

Beredningsansvariga

Anna Sandström Emmelin
Utvecklingsstrateg

Mikael Brändström
Utvecklingsdirektör

Anna Sandström Emmelin
Utvecklingsstrateg

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

§ 91

Diarienr: KS-2026/00419

Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V)

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att nämndinitiativet skickas till stadsledningskontoret för beredning.

Ärendebeskrivning

Bore Sköld (V) väcker följande nämndinitiativ på kommunstyrelsens sammanträde 2026-04-14.

Nämndinitiativ – Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård
Röbäcks 4H-gård bedriver en bred och inkluderande verksamhet med fokus på djur, natur, lärande och gemenskap. Verksamheten omfattar bland annat djurskötsel, rid- och gårdsaktiviteter, läger, kurser och öppna aktiviteter. Det är också fritt för allmänheten att besöka verksamheten och hälsa på djuren, helt utan avgifter.

4H fyller en viktig social funktion genom att erbjuda praktik, arbetsträning och individuellt anpassat stöd i samverkan med bland annat skolor, Arbetsförmedlingen och Umeå kommun. Gården tar emot elever med anpassad skolgång, feriearbetare och personer inom daglig verksamhet, med aktiviteter som främjar psykisk hälsa bland barn och unga.
Röbäcks 4H-gård får redan idag ekonomiskt stöd från Umeå kommun, och bedriver verksamhet som är av stort värde för kommunen och dess invånare. Men samtidigt som det finns ett stort utvecklingspotential finns det också svårigheter. Ett återkommande problem är att föreningsstödets utformning gör det svårt att planera verksamheten långsiktigt, och att föreningen inte får ersättning av kommunen för vissa av de värdefulla tjänster som erbjuds.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

Röbäcks 4H har på eget initiativ lyft och föreslagit ett fördjupat samarbete med Umeå kommun i form av ett idéburet offentligt partnerskap (IOP). Vänsterpartiet ser att det finns många gemensamma mål och värden, och att det därför finns goda skäl att arbeta för ett längre och djupare samarbete med föreningen. Umeå kommun därför bör ta steg mot ett tecknande av IOP med Röbäcks 4H.

Yrkande
Att Umeå kommun, genom kommunstyrelsen, tecknar ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Röbäcks 4H-gård.

Beslutsunderlag
Nämndinitiativet

Kommunstyrelsens beslutsordning
Kommunstyrelsen beslutar att skicka nämndinitiativet till stadsledningskontoret för beredning.

Beslutet ska skickas till
Stadsdirektör
Utvecklingsdirektör

Umeå kommun
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott

Protokollsutdrag
2026-10-06

§ 324

Diarienr: KS-2026/00419

Svar Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap Röbäcks 4H-gård

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att avslå förslaget, d.v.s. att Umeå kommun inte tecknar ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Röbäcks 4H-gård.

Reservation
Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att bifalla förslaget.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har fått i uppdrag att besvara nämndinitiativet *Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V).*

Bore Sköld (V) yrkar för att Umeå kommun, genom kommunstyrelsen, tecknar ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Röbäcks 4H-gård.

4H fyller en viktig social funktion genom att erbjuda praktik, arbetsträning och individuellt anpassat stöd i samverkan med bland annat skolor, Arbetsförmedlingen och Umeå kommun. Gården tar emot elever med anpassad skolgång, feriearbetare och personer inom daglig verksamhet, med aktiviteter som främjar psykisk hälsa bland barn och unga.

Röbäcks 4H har på eget initiativ lyft och föreslagit ett fördjupat samarbete med Umeå kommun i form av ett idéburet offentligt partnerskap (IOP). Vänsterpartiet ser att det finns många gemensamma mål och värden, och att det därför finns goda skäl att arbeta för ett längre och djupare samarbete med föreningen. Umeå kommun därför bör ta steg mot ett tecknande av IOP med Röbäcks 4H.

Bakgrund till beslut
Umeå kommun har idag ett antal pågående IOP-avtal med organisationer inom civilsamhället. I dagsläget finns inga tydliga riktlinjer för hur ett IOP ska ingås. Då det pågår en översyn av kommunens arbete med IOP:er föreslås att inga nya IOP:er startas just nu.

I höstens aktualitets- och relevansprövning gällande styrdokument, ska behovet av tydligare styrning, ansvar och roller samt beredningsprocess kring IOP lyftas och förhoppningsvis få ett igångsättningsbeslut från KS att ta fram en riktlinje för arbetet med IOP.

Beslut togs i SLK Ledningsgrupp den 12/8 att göra en nulägesanalys inkl omvärldsbevakning som underlag till beslut om igångsättning för framtagande av styrdokument gällande IOP.

Styrning och samordning är ansvarig för framtagande av nulägesanalys och ev framtida styrdokument. En liten arbetsgrupp kommer att tillsättas med representanter från Styrning och samordning, Upphandlingsbyrån, Strategisk utveckling samt Föreningsbyrån.

Som beskrivs i nämndinitiativet så bedriver 4H-gården en bred och inkluderande verksamhet till nytta för många. Stöd och omsorgs funktionshinderomsorg samarbetar till exempel med Röbäck 4H genom daglig verksamhet. Vid varje tillfälle deltar 3–6 deltagare som besöker 4H tillsammans med handledare, tre gånger i veckan. Möjlighet finns även till extern placering på 4H via arbetskonsulenter. Funktionshinderomsorgens erfarenhet av Röbäcks 4H-gård är att det är en mycket bra sysselsättning, då många påverkas positivt av att arbeta med kroppen, vara ute samt arbeta med djur. Det finns tydliga arbetsuppgifter och personen får känna sig värdefull och behövd.

Föreningen fyller en viktig samhällsfunktion, genom att verksamheten kan ta emot och erbjuda aktiviteter till olika målgrupper. Med det sagt är det dock inte säkert att just IOP är den bästa formen. Fritidsförvaltningen lyfter att Röbäcks 4H-gård har ett årligt verksamhetsstöd och det är den vägen kommunen i första hand väljer att stödja föreningslivet utifrån Umeå kommuns regler för stöd till ideella föreningar. IOP ska inte heller

användas som ett förtäckt föreningsstöd som inte kan sökas av andra föreningar – likställighetsprincipen i kommunallagen.

Det samarbete som görs idag sker främst inom funktionshinderomsorgen samt utbildning och arbetsmarknad. KS ska inte ta över verksamhetsfrågor som hör hemma i andra nämnder. Om till exempel funktionshinderomsorgen ser behov kan de teckna avtal om IOP inom ramen för sitt verksamhetsområde och sin driftsbudget. Detsamma gäller ifall till exempel gymnasie- och vuxenutbildnings-förvaltningen vill teckna ett IOP inom sitt verksamhetsområde alternativt att de tecknar ett gemensamt avtal utifrån sina respektive behov av samarbete med föreningen.

Då behovet av tydligare styrning, ansvar och roller samt beredningsprocess för Umeå kommuns arbete med IOP:er ska tas fram och troligtvis även riktlinjer föreslås att inga nya IOP:er startar just nu.

Beslutsunderlag

Nämndinitiativ: Idéburet offentligt partnerskap med Röbäcks 4H-gård; Bore Sköld (V)

Beredningsansvariga

Anna Sandström Emmelin
Utvecklingsstrateg

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå förslaget).

Bore Sköld (V) – Bifall till förslaget i nämndinitiativet.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* bifall till förslaget i nämndinitiativet. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att bifalla förslaget.

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-01

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00839

Dispens från regler gällande dygnsvila

Förslag till beslut
Kommunstyrelsen beslutar att

bevilja dispens inom Umeåregionens Brandförsvar.

Ärendebeskrivning
Bakgrund: I november 2022 tecknade parterna en överenskommelse om att göra ändringar i bestämmelserna om dygnsvila. I bestämmelserna anges att arbetstagaren har rätt till minst 11 timmars dygnsvila under varje period om 24 timmar samt under vilka förutsättningar det är möjligt att göra undantag från reglerna om dygnsvila. Centrala parter konstaterar att dispens ska tillämpas restriktivt och att det alltid ska göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Räddningstjänstverksamhet kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov. Det är strikt verksamhetens behov som styr möjligheten till dispens. Dispens ska tillämpas restriktivt.

I de fall det efter analys konstateras att det krävs ett undantag från huvudregeln kan en ansökan om dispens upprättas. Beslut om dispens är tidsbegränsat, max 12 månader.

Nuvarande dispens
Umeåregionens brandförsvar har för närvarande en beviljad dispens med diarienr: SKR 250930a som är giltig till den sista oktober 2026. Under denna dispensperiod har bland annat följande åtgärder vidtagits i syfte att bättre kunna uppfylla arbetstidsdirektivet:

- Förändrade budgetförutsättningar (utökad ram) har medfört att organisationen fortsätter med det pågående rekryteringsarbetet i syfte att tillskapa en femte skiftgrupp. Arbete med organisations-

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00839

och verksamhetsutveckling är påbörjad för att skapa bättre förutsättningar att bedriva verksamheten med utgångspunkt i schemakonstruktioner som i högre grad uppfyller arbetstidsdirektivets krav.
- Kompetensutveckling pågår för att rusta organisationen för den kommande utökningen men också med vissa specialisttjänster som kommer krävas i större omfattning.
- Arbetet med anpassade schemakonstruktioner har fortsatt där vissa ändringar nu är införda.
- Arbetet med behovet av utökad budget har fortsatt och som tidigare nämnts har nyligen beslut tagits om att ytterligare utöka rambudgeten inför 2027. Detta kommer medföra att det påbörjade rekryteringsarbetet i syfte att öka tillgången till personal kan fortsätta.

Fortsatt behov av dispens

Trots att verksamheten redan idag vidtagit åtgärder för att undvika dispens är bedömningen att det krävs mer tid för att helt och hållet komma i från undantag från gällande arbetstidsregler. Verksamheten klarar inte att bibehålla nivån på räddningstjänstverksamheten och säkerställa skyddet för liv och hälsa, egendom och miljö utan en förlängd dispens. Dispensen är även en förutsättning för fortsatt rekrytering av fler resurser samtidigt som arbetet med omläggning av verksamhet och schemaläggning pågår.

Det finns ett behov av ett grundläggande schema med 24-timmars arbetspass under helg (fredag-lördag, lördag-söndag), storhelg och semesterperiod. Behovet finns även för 24-timmars arbetspass på övrig tid (måndag-fredag) vid särskilda situationer såsom specifika utbildningar och övningar, samt för personal som har långa resvägar och bland annat tjänstgör i gemensamma ledningsfunktioner inom räddningsledningssystemet (RSN i Luleå). Dispens behövs för personal på både bilaga R och AB.

Facklig dialog

Berörda fackliga organisationer har tagit del av arbetsgivarens analys och har i samband med MBL-förhandling haft möjlighet att komma med inspel och förslag till åtgärder för att undvika dispens.

Beslutsunderlag

Ansökan om dispens hösten 2026
Riskbedömning Dygnsviloregler del 1
Riskbedömning Dygnsviloregler del 2
Förhandlingsprotokoll, MBL dispens 2026

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00839

Beredningsansvariga

Anders Jonsson, Räddningschef
Malin Degerman, HR-chef
Linda Thelberg. Biträdande förhandlingschef

Beslutet ska skickas till

Anders Jonsson
Brandchef

Click here to enter text.

Linda Thelberg
Bitr. förhandlingschef

Malin Degerman
HR-chef

UMEÅREGIONENS BRANDFÖRSVAR

2026-09-15

Ansökan om dispens

UMEÅ KOMMUN

Umeåregionens brandförsvar
Postadress: 901 84 Umeå
Besöksadress: Signalvägen 14, Umeå
Telefon: 090-16 22 00 (växel)
Webbplats: www.umea.se/brandforsvar

1. Inledning och nuläge

Utifrån det nya regelverket där EU:s arbetstidsdirektiv ska efterlevas har en bedömning av den nuvarande verksamheten inom Umeåregionens brandförsvar genomförts. Bedömningen har syftat till att tydliggöra vilka personalgrupper och funktioner som i nuläget omfattas av någon form av dygnstjänstgöring samt att undersöka förutsättningarna för att uppfylla regelverket. Bedömningen utgör underlag för både en dispensansökan och en plan för att i högre grad kunna uppfylla regelverket.

I detta arbete har det kunnat konstateras att det är en specifik del som är av vikt för att kunna uppfylla regelverket, nämligen tillgången till personal. Det har också kunnat konstateras att den nuvarande personaltillgången inte möjliggör att regelverket kan uppfyllas fullt ut samtidigt som skyddet för liv och hälsa, egendom och miljö säkerställs. Till dess personaltillgången är tillräcklig kommer därför behov av dispens finnas för att uppfylla verksamhetens behov kopplat till samhället och medborgarnas säkerhet vid olyckor eller överhängande fara för olyckor.

Umeå kommuns fullmäktige har under perioden 2024-2027 beslutat om utökad rambudget för Umeåregionens brandförsvar för att kunna påbörja rekrytering och anpassning av organisationen. Förutom en ökning av personal kopplat till direktivet så är avsikten även att öka den totala förmågan för att kunna möta högre krav från omvärlden och den expansiva fasen som Umeå kommun är inne i. Detta sker nu under perioden fram till 2028 där avsikten är att bemanna upp med ytterligare en räddningsstyrka och driftsätta en till brandstation i Umeå tätort. Även övriga delar av organisationen kommer utökas där behov finns. För att kunna genomföra utökningen och driftsättningen kommer en stor del brandmän behöva rekryteras samtidigt som det är av största vikt att den befintliga personalen behålls. Förutom brandmän kommer det även behöva rekryteras och utbildas befäl. För att kunna klara av denna expandering behöver tillräckligt bra förutsättningar finnas och förhoppningen är att expanderingen kan ske parallellt med den uppbyggnad som krävs för att i högre grad kunna uppfylla regelverket kopplat till arbetstidsdirektivet. Om rätt förutsättningar finns bör detta gå att lösa innan 2029 men målet är att hela tiden sträva mot att ta steg så snart det är möjligt.

Utökningen av antalet anställda och anpassningen av verksamheten kommer kräva mycket av organisationen och det kommer också under arbetets gång krävas en flexibilitet kring nyttjande av resurser och arbetstid. Detta innebär att det fortsatt finns behov av dispens i viss omfattning. Behovet av dispens bör dock minska i takt med att fler personer anställs och kan bidra i den löpande schemaläggningen och som tidigare nämnts är målsättningen att så snart som möjligt ta steg och genomföra anpassningar för att i högre grad kunna uppfylla arbetstidsdirektivet. I takt med att personal fortsatt anställs kommer behovet av dygnstjänstgöring minska och dispens nyttjas i mindre omfattning. Detta sker, förutom genom utökad personaltillgång även genom ett aktivt arbete kopplat till både verksamhets- och personalplanering.

Umeåregionens brandförsvar har för närvarande en beviljad dispens med diarienr: SKR 250930a som är giltig till den sista oktober 2026. Under denna dispensperiod har bland annat följande åtgärder vidtagits i syfte att bättre kunna uppfylla arbetstidsdirektivet:

- Förändrade budgetförutsättningar (utökad ram) har medfört att organisationen fortsätter med det pågående rekryteringsarbetet i syfte att tillskapa en femte

skiftgrupp. Detta kommer på sikt kunna medföra goda förutsättningar att i högre grad uppfylla direktivet utan att beredskapen och räddningshjälpen till kommunens medborgare åsidosätts.

- Arbete med organisations- och verksamhetsutveckling är påbörjad för att skapa bättre förutsättningar att bedriva verksamheten med utgångspunkt i schemakonstruktioner som i högre grad uppfyller arbetstidsdirektivets krav.
- Kompetensutveckling pågår för att rusta organisationen för den kommande utökningen men också med vissa specialisttjänster som kommer krävas i större omfattning.
- Arbetet med anpassade schemakonstruktioner har fortsatt där vissa ändringar nu är införda.
- Arbetet med behovet av utökad budget har fortsatt och som tidigare nämnts har nyligen beslut tagits om att ytterligare utöka rambudgeten inför 2027. Detta kommer medföra att det påbörjade rekryteringsarbetet i syfte att öka tillgången till personal kan fortsätta.

2. Åtgärder som fortsatt krävs för att uppfylla regelverket

Enligt den bedömning och värdering som genomförts behöver tillgången på personal fortsatt öka så att en femte skiftgrupp kan tillföras på respektive heltidsstation och tillgången på befäl ökas. Förutom detta behöver verksamheten läggas om och en ny schemakonstruktion arbetas fram och driftsättas utifrån någon variant på de tillämpliga förslagen i *Bilaga 1 och 2*.

Tillkommer gör utbildning av personal, förutom nya brandmän även befäl. Behovet av att utbilda nya befäl är fortsatt stort vilket gör att även extern rekrytering av befäl kommer behöva genomföras. Här kan också nämnas att behovet av att skicka personal på befälsutbildning kommer att medföra personalbrist i ordinarie schemaläggning vilket bidrar till behovet av dispens vid vissa tillfällen.

Totalt uppskattat behov av ytterligare resurser: *Ca 15-20 heltidsanställda brandmän varav ca 5-10 av dessa behöver ha befälskompetens antingen genom utbildning eller rekrytering. Denna rekrytering och utbildning är påbörjad men beräknas behöva fortgå fram till och med 2028.*

Övriga åtgärder som behöver vidtas: *Fortsatt omläggning av verksamhet och schemaläggning. Som senast bör detta ske i samband med driftsättning av ny brandstation och anpassning av organisationen.*

3. Behov av och motiv för att söka dispens

Utifrån den analys som genomförts av förutsättningar och alternativa schemakonstruktioner kan det konstateras att det kommer krävas ytterligare en skiftgrupp på respektive station samt utökning av antalet befäl. Detta för att i högre grad kunna leva upp till regelverket avseende dygnsvilan och samtidigt bibehålla nivån på räddningstjänstverksamheten och säkerställa skyddet för liv och hälsa, egendom och miljö.

För att kunna genomföra denna uppbyggnad behöver schemat under uppbyggnadsperioden vara tillräckligt drägligt för att organisationen ska kunna både behålla den befintliga

personalen samt rekrytera ny i sådan omfattning som krävs. Detta är inget som går att lösa på kort sikt utan det är ett långsiktigt arbete för att hitta kompetent personal i tillräcklig omfattning. Under den tid som arbetet pågår är det viktigt att de rådande arbetsförhållandena fortsatt är tillräckligt bra så att organisationen inte riskerar att tappa befintlig personal.

Önskemålet är därför att organisationen beviljas dispens att fortsätta under nu rådande förutsättningar med möjlighet till dygnstjänstgöring, främst på helgerna samt vid vissa specifika tillfällen på veckorna.

Behov av dispens: *Dispens behövs för ett grundläggande schema med 24-timmars arbetspass under helg (fredag-lördag, lördag-söndag), storhelg och semesterperiod. Dispens behövs även för 24-timmars arbetspass på övrig tid (måndag-fredag) vid särskilda behov såsom specifika utbildningar och övningar, samt för personal som har långa resvägar och bland annat tjänstgör i gemensamma ledningsfunktioner inom räddningsledningssystemet (RSN i Luleå). Dispens behövs för personal på både bilaga R och AB.*

Sammanställning av uppgifter för dispensansökan:

1. **Ange om begäran avser avvikelse från AB § 13 mom. 5 eller bilaga till AB och i så fall vilken.**

   Begäran avser både AB och Bilaga R

2. **Vilken verksamhet och vilka delar av verksamheten är aktuell/aktuella för begäran av dispens?**

   Räddningstjänstverksamheten inom Umeåregionens brandförsvar

3. **Vilken/vilka yrkesgrupp/yrkesgrupper är berörda av begäran om dispens och hur många arbetstagare i dessa grupper skulle beröras?**

   Skiftgående personal på AB och Bilaga R bestående av brandmän, styrke- och insatsledare samt lednings- och vakthavande befäl. Det rör sig om ca 55 brandmän (inkl vikarier), 10 styrkeledare och 10 insatsledare/lednings- och vakthavande befäl. Totalt ca 75 arbetstagare. I takt med att rekrytering genomförs kommer det totala antalet arbetstagare som berörs av dispensen att öka men samtidigt innebär det också att antalet tillfällen där dispens behöver nyttjas kommer att minska. Rekryteringsarbetet pågår men det har ännu inte gett effekt sett till antalet dygnspass då den rekryterade personalen i nuläget krävs i den utökade verksamheten kopplat till mer rekrytering och kompetenshöjning.

4. Beskriv hur verksamheten är bemannad och hur belastningen ser ut. Ange om det saknas specifik kompetens eller dylikt. Om så är fallet vilken/vilka kompetenser saknas och vilka konsekvenser får det?

För samtliga personalgrupper är verksamheten bemannad med delat dygn på veckan och helt dygn på helgen. Detta innebär att flertalet arbetstagare arbetar helg varannan vecka i någon omfattning. Skulle möjligheten till dygnspass på helgen försvinna utan att tillräckligt mycket personal tillförs kommer arbetstagarna i någon omfattning arbeta tre av fyra helger vilket inte är en situation som kommer vara hållbar över tid. Förutom på helgen kan dygnspass även förekomma på veckan för att täcka upp bemanningen för att kunna genomföra speciella verksamhetsaktiviteter efter ett genomfört nattpass. I huvudsak handlar dessa verksamhetsaktiviteter om kompetenshöjning för den enskilda individen (ofta med någon form av specialistkompetens) alternativt som instruktör för annan heltids- eller RiB anställd personal.

En utmaning som organisationen haft under längre tid är att kunna bemanna högre ledningsfunktioner i tillräcklig omfattning. Detta gäller funktionerna insatsledare, regional insatsledare, ledningsbefäl och vakthavande befäl. Utmaningen kommer både av att de nya föreskrifterna om ledning av kommunal räddningstjänst ställer högre krav på tillgången till övergripande och skadeplatsnära ledning samt att det är svårt att rekrytera och bibehålla personal med rätt kompetens. På sikt är förhoppningen att situationen ska kunna stabiliseras.

Ytterligare en utmaning är de geografiska avstånden då delar av den övergripande ledningen bedrivs från räddningscentralen i Luleå där funktionerna ledningsbefäl och vakthavande befäl finns placerade. Dessa funktioner bemannas till viss del av personal från Umeåregionens brandförsvar där personalen både ska ha rätt kompetens samt förutsättningar att kunna åka tur och retur Umeå-Luleå (totalt 8 timmars resa) för att genomföra arbetspass. Om möjligheten till dygnspass skulle försvinna är risken stor att Umeåregionens brandförsvar inte kommer att kunna genomföra sina åtaganden att bemanna delar av funktionerna i Luleå då följden för den enskilde medarbetaren blir fler resor och mindre tid för hem och familj.

5. Beskriv om det finns specifika faktorer kopplade till tredje man (till exempel patient, brukare, barn, civilsamhälle eller dylikt) som särskilt behöver beaktas när verksamheten bemannas.

Med nu rådande förutsättningar bedöms möjligheten till dygnstjänstgöring på helg samt vid specifika situationer vara en förutsättning för att kunna bedriva och upprätthålla en räddningstjänstverksamhet i enlighet med beslutat handlingsprogram.

Om möjligheten till dygnstjänstgöring försvinner utan att personal i tillräcklig omfattning tillförs är bedömningen att det kommer få en direkt påverkan på möjligheten att upprätthålla beredskap, genomföra effektiva räddningsinsatser och ge kommunmedborgaren ett tillfredsställande skydd mot olyckor. På sikt är det dock möjligt att i högre grad uppfylla regelverket med bibehållen nivå på verksamheten i takt med att mer resurser tillförs i form av rekryterad personal. För att uppnå detta behövs dock tid för

att lyckas rekrytera och utbilda personal. Det är även viktigt att organisationen under denna uppbyggnadsperiod får bra förutsättningar för att kunna behålla den befintliga personalen samtidigt som rekrytering av ny personal genomförs.

Viktigt att nämna i sammanhanget är även de ökade kraven på organisationen i form av ett komplexare samhälle såväl i vardag som i kris och höjd beredskap. Vi behöver värna de arbetstagare som vi har samtidigt som vi behöver kunna attrahera nya.

6. Finns det andra faktorer som påverkar möjligheten att bemanna, såsom hög andel deltidsarbete, frånvaro, svårigheter att rekrytera eller dylikt?

På senare år har en förändring i samhället kunnat märkas. Detta ger sig uttryck i att arbetstagare i större utsträckning värderar hem, familj och fritid vilket i grunden är positivt. Det medför dock att arbetsgivaren behöver planera för en större andel föräldraledighet och VAB än tidigare. Skulle antalet pass på helgen öka till följd av ny schemakonstruktion kommer med stor sannolikhet den partiella ledigheten enligt föräldraledighetslagen sökas på dessa pass.

Sommarperioden är med nu rådande förutsättningar en utmaning att bemanna varje år och utan möjligheten till dygnspass skulle inte bemanningen kunna upprätthållas. Detta under den period som oftast är som mest personalkrävande till följd av t.ex. större eller flertalet pågående samtidiga skogsbränder.

Under förutsättning att fler personalresurser med rätt kompetens tillförs kan regelverket i högre grad uppfyllas men för detta behövs tid för omställning och att denna omställning möjliggörs under tillräckligt bra förhållanden. Om inte kommer i stället steg tas i fel riktning och organisationen i värsta fall dräneras på personal och kompetens. Detta riskerar få direkt påverkan på samhällets ansvar att vid olyckor och överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö.

7. Beskriv verksamhetens geografiska förutsättningar, till exempel om det rör sig om glesbygd med långa pendlingsavstånd eller dylikt?

Förutom det som tidigare nämnts med arbete i räddningscentralen i Luleå (se punkt 4) så har organisationen börjat anställa personal som är bosatt på annan ort. Anledningen till detta är bland annat att säkerställa kompetensen, främst på de högre ledningsfunktionerna. Som exempel kan nämnas att organisationen har anställda som pendlar med färjan från Vasa i Finland till Umeå för att genomföra dygnspass i olika ledningsfunktioner. Om möjligheten till dygnspass försvinner kommer möjligheten att attrahera rätt kompetens försvåras avsevärt.

8. Ange genomsnittlig andel aktivt arbete under jour för berörd/berörda yrkesgrupp/yrkesgrupper. Bifoga statistik om sådan finns att tillgå.

Statistik från händelserapporter ger att andelen genomsnittligt aktivt arbete mellan klockan 23-06 fördelat på individnivå utgörs av ca 40 larm/år. Med hänsyn tagen till att

några av dessa larm infaller under samma nattpass samt att det vid ett flertal larm inte är hela personalstyrkan som aktiveras uppskattas att det i ca 30% av nattpassen inträffar larm, dvs något färre än vart tredje nattpass på individnivå. Dessa larm resulterar oftast i aktivt arbete kortare än en timme då merparten utgörs av automatlarm eller andra mindre händelser.

Det finns med andra ord goda förutsättningar för medarbetaren att kunna genomföra dygnspass samtidigt som arbetsmiljön kopplat till vilan är tillräcklig. Det finns dessutom inarbetade rutiner för att arbeta med avlösning vid längre eller återkommande insatser så att medarbetaren trots aktivt arbete ändå ska kunna vila under pågående dygnspass. Här kan också nämnas att det i samband med införandet av ytterligare en brandstation i Umeå tätort kommer bli ännu mindre aktivt nattarbete på individnivå då ytterligare en räddningsstyrka tillförs som kommer att hantera delar av larmen.

9. Beskriv förväntad utveckling och belastning på verksamheten under de kommande 12 månaderna.

Om dispens inte erhålls kommer det blir stora svårigheter med att upprätthålla bemanningen och det kommer med största sannolikhet även innebära att både personal och ovärderlig kompetens försvinner. Detta riskerar få direkt påverkan på samhällets ansvar att vid olyckor och överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Det kommer också avsevärt försvåra och fördröja den planerade expansionen och uppbyggnaden av verksamheten utifrån driftsättningen av den nya brandstationen.

10. Beskriv vilka åtgärder som har vidtagits för att arbetstid enligt AB eller tillämplig bilaga till AB ska kunna förläggas.

Ett antal alternativa schemakonstruktioner har undersökts både utifrån nuvarande förutsättningar samt med ökad bemanning, se Bilaga 1 och 2 i detta dokument. Det schemaalternativ som förordas är baserat på fem skiftgrupper.

Kommunens fullmäktige har beslutat om utökad budgetram för en femte skiftgrupp och ett rekryterings- och utbildningsarbete pågår.

Arbete med organisations- och verksamhetsutveckling är påbörjad för att skapa bättre förutsättningar att bedriva verksamheten med utgångspunkt i schemakonstruktioner som i högre grad uppfyller regelverket.

Kompetensutveckling pågår för att rusta organisationen för den kommande utökningen men också med vissa specialisttjänster som kommer krävas i större omfattning.

11. Beskriv varför det krävs en dispens och utveckla varför arbetstid och jourtid, som sammantaget uppgår till 20 timmar, inte är tillräckligt för verksamheten. Beskriv också vilka konsekvenser en sådan schemaläggning skulle medföra för verksamheten.

Samtliga alternativ som undersökts som bygger på 20 timmars pass och är tillämpliga kommer att medföra att ytterligare en helg blir påverkad av arbete. Med endast fyra grupper innebär det att personalen i någon utsträckning behöver arbeta tre av fyra helger vilket inte är rimligt och hållbart i längden. Personal kommer att nyttja föräldraledigheter och partiell ledighet i större omfattning och följden blir även att personal kommer att avsluta sin anställning. Konsekvensen blir att organisationen inte kommer kunna upprätthålla bemanningen och att det kommer bli ännu svårare med arbetet att expandera och utöka verksamheten.

Att schemalägga 20 timmars pass innebär också en svårighet då det mest troligt medför skiftbyten som varierar mycket över veckan vilket kommer medföra svårigheter både avseende arbetsgivarens schemaläggning och verksamhetsplanering samt den enskilde arbetstagarens egna planering.

De svårigheter som nämnts ovan kommer att bli helt ohållbara under semesterperioder och storhelger. Dessa är en utmaning att kunna hantera redan i nuläget med möjligheten till dygnspass.

I slutändan kan konsekvensen bli en direkt påverkan på samhällets ansvar att vid olyckor och överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö.

12. Ange för hur lång tidsperiod dispens krävs, och vad som ligger till grund för detta.

Dispens för fortsatt användning av dygnspass i nuvarande omfattning krävs till dess att bemanningen har kunnat utökas i sådan omfattning att regelverket i högre grad kan uppfyllas. Det är dock svårt att uppskatta hur lång tid detta kan ta då det både behöver ske fortsatt rekrytering och utbildning av fler medarbetare. Det är viktigt att denna uppbyggnad får ske under bra förutsättningar.

Bilaga 1 – Alternativa schemakonstruktioner

Utifrån det nya regelverket där EU:s arbetstidsdirektiv ska efterlevas har ett antal alternativa schemakonstruktioner för skiftgående personal arbetats fram. För vart och ett av alternativen har en risk- och konsekvensbedömning genomförts där begränsningar och möjligheter sammanställts. Respektive alternativ har också bedömts om de är praktiskt tillämpbara utifrån den nuvarande verksamheten. I de fall där alternativen inte bedöms vara tillämpbara anges, i de fall det kunnat identifieras, möjliga åtgärder för att alternativen ska kunna bli användbara.

I de stycken som följer efter presentationen av alternativen redogörs för hur vissa identifierade svårigheter kan hanteras samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att kunna bedriva verksamheten oavsett schemaalternativ. Åtgärderna kommer att krävas pga att dygnstjänstgöringen försvinner och innebörden är i stora drag att tillgången till personal behöver bli större.

Observera att de presenterade schemakonstruktionerna inte syftar till att vara fullt ut genomarbetade och färdiga utan de visar i stället på principer och grundstrukturer för att påvisa begränsningar och möjligheter.

Om ingen annan tid redogörs för i alternativen nedan utgörs dag och nattpass i grunden av D=10 timmar och N=14 timmar.

Alternativen till schemakonstruktioner presenteras utan inbördes ordning.

Alternativ 1

Nuvarande schema ändras så att dygnen på helgen delas upp på D-D och N-N-N

	01	02	03	04	05	06	07
SKIFT 1			D	N			
SKIFT 2		D	N			D	D
SKIFT 3	N			D	D		
SKIFT 4	D	N			N	N	N

Bild 1. Exempel på veckoschema.

	0					0							0						0										
	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
SKIFT 1			D	N					D	N			D	D	N			D	D			D	N			N	N	N
SKIFT 2		D	N			D	D	N			D	D			D	N			N	N	N			D	N			
SKIFT 3	N			D	D			D	N			N	N	N			D	N				D	N			D	D	
SKIFT 4	D	N			N	N	N			D	N				D	N			D	D	N			D	D			

Bild 2. Exempel på en hel beräkningsperiod på 4 veckor.

Begränsningar och möjligheter

- Om det ska vara möjligt att lägga tre N-pass i rad kan tidsfördelningen mellan N och D endast vara 11-13, 12-12 eller 13-11. Om en annan fördelning ska användas måste undantaget enligt §13 mom 8a tillämpas. N-passen kan dock inte vara längre än 13

timmar oavsett, eftersom den kompenserande vilan som krävs mellan det andra och tredje passet till följd av undantaget då inte går att få ut.

- En begränsning med att lägga längre pass än 10 timmar på dagen är att det är svårt att få det att gå ihop med det nuvarande upplägget på förskoleverksamheten. Innebörden kan bli att främst ensamstående föräldrar inte kan arbeta under dessa förutsättningar. En annan begränsning är att möjligheten att arbeta effektivt för varje arbetstagare försämras ju längre dagpassen blir.
- Om ett larm inkommer i samband med fredag N som innebär övertid måste kompenserande vila utges mellan det andra och tredje N-passet. Om N-passen är 13 timmar är detta inte möjligt och då måste vilan ges ut under arbetstiden. Följden blir att personalen måste ersättas av annan personal på det tredje N-passet vilket inte kommer vara praktiskt genomförbart och hållbart i längden då det ofta kan vara hela gruppen som då behöver bytas ut. Då ett larm kan anses vara en oförutsedd händelse kan kompenserande vila utges inom de kommande 14 dagarna men detta gäller under förutsättning att det inte kommer in något larm över skiftbytet vid lördag N.
- Ett alternativ kan vara att korta ned N-passen på helgen. Ju kortare N-passen är desto troligare är det att den kompenserande vilan kan ges ut. Det kortaste N-passet på 9 timmar ger ett utrymme för kompenserande vila pga övertid vid larm på 4 timmar. Detta medför dock två stora problem. Det ena är att D-passen på helgen blir väldigt långa och N-passen korta vilket innebär att få personer kommer vilja arbeta helgerna. Föräldraledigheter, partiell ledighet och uppsägningar kommer bli följden och beredskapen kommer då inte kunna upprätthållas. Att ersätta personal är heller inte lätt då rekryteringsläget är ansträngt som det är även med dagens schema. Det andra stora problemet är att utrymmet på 4 timmar inte alltid kommer räcka till och det utgår ju också från att det inte blir något övertidslarm på lördagens N-pass. Räcker inte tiden till att kompensera hamnar vi återigen i läget med att ersätta stora delar av eller en hel grupp på ett arbetspass vilket inte är praktiskt genomförbart.

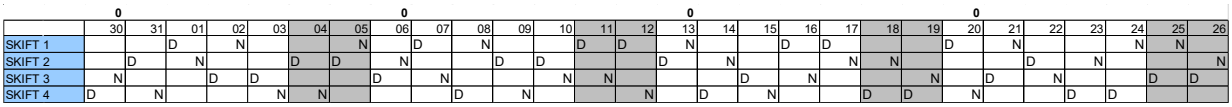
Slutsats: *Alternativet är inte tillämpbart.*

Alternativ 2

Nuvarande schema ändras så att dygnen på helgen delas upp på tre helger av fyra dvs. D-D, N-N och N

	01	02	03	04	05	06	07
SKIFT 1			D	N			N
SKIFT 2		D	N			D	D
SKIFT 3	N			D	D		
SKIFT 4	D	N			N	N	

Bild 3. Exempel på veckoschema.

	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
SKIFT 1			D		N			N		D		N			D	D		N			D	D			D		N			N	N	
SKIFT 2		D		N			D	D		N			D	D			D		N			N	N				D		N			N
SKIFT 3	N			D	D			D		N				N	N			D		N			N		D		N			D	D	
SKIFT 4	D		N			N	N				D		N			N	D		N			D	D		N			D	D			

Bild 4. Exempel på en hel beräkningsperiod på 4 veckor.

Begränsningar och möjligheter

- Med undantaget enligt §13 mom 8a kan en tidsfördelning mellan D och N pass användas från 9-15 till 15-9 då det går att få ut kompenserande vila efter det andra passet på helgen. Det är också möjligt att arbeta med olika längd på passen för vardag och helg då t.ex. kortare D-pass kan önskas på vardagen för att få ihop privatlivet med barnomsorg etc.
- Det stora problemet med detta alternativ är att tre av fyra helger i någon omfattning berörs av arbete. Redan i nu rådande situation med två av fyra helger är det för delar av personalen ansträngt gällande den privata livssituationen. Även här kommer kompetensbrist uppstå pga mer uttag av föräldraledighet, partiell ledighet och uppsägningar. Kombinationen med ett redan ansträngt rekryteringsläge gör att detta alternativ inte anses tillämpbart och hållbart över tid. Det kommer helt enkelt inte finnas tillräckligt med kompetent personal för att klara beredskapen.

Slutsats: *Alternativet är inte tillämpbart.*

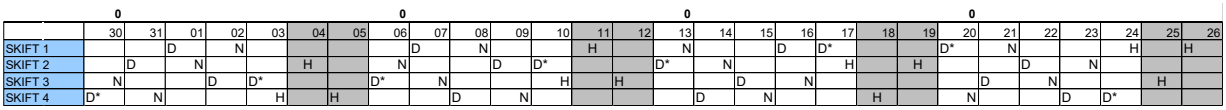
Alternativ 3

Nuvarande schema ändras så att helgpassen förläggs till 20 timmar i enlighet med undantaget i §13 mom 5.

	01	02	03	04	05	06	07
SKIFT 1			D	N			
SKIFT 2		D	N			H	
SKIFT 3	N			D	D*		
SKIFT 4	D*	N			H		H

Bild 5. Exempel på veckoschema.

D*=11 tim
H=20 tim (H fredag 18:30-14:30, H lördag 14:30-10:30, H söndag 10:30-06:30)

	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
SKIFT 1			D		N				D		N			H			N			D	D*			D*		N			H			H	
SKIFT 2		D		N			H			N			D	D*		D*		N			H		H				D		N				
SKIFT 3		N			D	D*			D*		N			H		H			D		N				D		N				H		
SKIFT 4	D*		N				H		H			D		N			D		N			H			N				D	D*			

Bild 6. Exempel på en hel beräkningsperiod på 4 veckor.

D*=11 tim
H=20 tim (H fredag 18:30-14:30, H lördag 14:30-10:30, H söndag 10:30-06:30)

Begränsningar och möjligheter

- Ett problem med detta alternativ är att undantaget enligt §13 mom 5 inte får kombineras med undantaget enligt §13 mom 8a inom samma beräkningsperiod. Ordinarie dygnsvila måste således alltid vara minst 11 timmar. Efter H-passen krävs dessutom att den sammanhängande vilan ska vara minst 20 timmar. I ovanstående schemaexempel fås med ett dygnsbryt vid 00:30 två dygnsvilor om 10 timmar och med ett dygnsbryt vid 01:30 en dygnsvila om 9 timmar vilket inte är i enlighet med det framtagna regelverket. Även om det går att kombinera de två undantagen så fungerar det inte med dygnsbrytet på veckan.
- Avseende helgtjänstgöring så är detta ett alternativ som till viss del påminner om dagens utformning. Den längre fredagen och måndagen medför dock en del svårigheter för enskilda individer.

Slutsats: *Alternativet är inte tillämpbart utifrån nu rådande förutsättningar.*

Alternativ 4

En femte skiftgrupp införs i syfte att få utrymme och flexibilitet i schemat samt att kunna få mer personal för att hantera och täcka både egen och andra gruppers frånvaro. Ett schema med en femte skiftgrupp kan läggas upp på lite olika sätt varav några förslag redovisas nedan.

	01	02	03	04	05	06	07
SKIFT 1	A		D	N			N
SKIFT 2		D	A			D	D
SKIFT 3	N		A	D	D		
SKIFT 4		N			N	N	
SKIFT 5	D	A	N		A		

Bild 7. Exempel på veckoschema med jämn fördelning av A-dagar.

	01	02	03	04	05	06	07
SKIFT 1			D	N			N
SKIFT 2		D	N			D	D
SKIFT 3	N			D	D		
SKIFT 4	D	N			N	N	
SKIFT 5	A	A	A	A	A		

Bild 8. Exempel på veckoschema med hel A-dagsvecka.

Begränsningar och möjligheter

- Med en femte skiftgrupp blir helgtjänstgöringen något bättre då det blir tre helger av fem som berörs i stället för tre av fyra.
- En annan fördel med den femte skiftgruppen är att det ger en avsevärt större kapacitet att arbeta med övning och utveckling av räddningstjänstverksamheten samt även i större omfattning kunna genomföra informationsinsatser samt andra typer av förebyggande uppdrag.
- Den femte skiftgruppen ger också en större flexibilitet att hantera frånvaro till följd av sjukdomar, ledigheter och övertid.
- En svårighet med att komma till stånd med en femte skiftgrupp är rekrytering och utbildning av personal. För att kunna tillämpa denna lösning krävs ett mer långsiktigt arbete gällande både utökad budget och rekrytering av personal.

Slutsats: *Alternativet är tillämpbart men kräver fortsatt rekrytering och utbildning av både ny och befintlig personal.*

Alternativ 5

Dygnet delas upp på tre pass på exempelvis åtta timmar vardera och arbete sker med utgångspunkt i AB. Detta innebär att nattpasset är vaken arbetstid i stället för passiv tid enligt bilaga R och det medför då ett lägre arbetstidsmått. Även för detta alternativ krävs fem grupper som roterar där det finns ett flertal exempel på hur schemakonstruktionen kan se ut.

Begränsningar och möjligheter

- Likt det tidigare alternativet med fem grupper så är det även här tre helger av fem som berörs, dock på ett sämre sätt än det tidigare alternativet.
- En annan nackdel jämfört med det tidigare alternativet är att det inte finns utrymme på samma sätt för A-dagar där personal går utanför styrkan. Det innebär således att det ger mindre utrymme för övning, utveckling och övriga arbetsuppgifter.
- Även fast det tillförs lika mycket ny personal som i det tidigare alternativet så blir detta alternativ mindre flexibelt avseende att kunna hantera frånvaro. Anledningen är att nattpasset ses som arbetstid i stället för passiv tid och att arbetstidsmåttet således är lägre.
- Det är på samma sätt i detta alternativ där svårigheterna med att komma till stånd med en femte skiftgrupp är rekrytering och utbildning av personal. För att kunna tillämpa denna lösning krävs ett mer långsiktigt arbete gällande både utökad budget och rekrytering av personal.

Slutsats: *Alternativet är tillämpbart men inte att föredra i jämförelse med det tidigare alternativ 4 då detta är mindre flexibelt och inte ger lika hög kapacitet till att utföra arbete utanför styrkan.*

Hantering av frånvaro på kort varsel

Med det nuvarande arbetssättet har ofta kortvarsel frånvaro kunnat täckas upp genom att någon från den avgående gruppen stannar kvar och gör ett dygnspass alternativt att någon från den grupp som kommer därnäst kommer in tidigare och gör ett dygnspass. Detta kommer inte längre vara möjligt då dygnspasset försvinner. Då återstår några alternativ. Det ena är att personal från den fjärde och sista gruppen kommer in och gör ett övertidspass, möjligheterna med detta alternativ är begränsat då det bygger på att någon ur en mindre personalgrupp kan ställa upp. Ett andra alternativ är att passet delas mellan någon från den avgående gruppen och någon från den efterföljande pågående gruppen så att passen inte blir längre än 20 timmar. Detta kan vara genomförbart men bygger på att flera personer behöver vara tillgängliga för att kunna dela på passet och det är sannolikt ingen framkomlig väg. Ett tredje alternativ är att använda timvikarier men då bygger det på att det finns tillräckligt många vikarier så att någon alltid är tillgänglig. De sista alternativen bygger på att tillsätta mer personal så att antingen grupperna blir större och de på egen hand och inom gruppen kan hantera en större del av sin frånvaro alternativt att en femte skiftgrupp tillförs enligt alternativ 4 eller 5.

Ett problem med att enbart fortsätta med fyra grupper är att det blir nästintill omöjligt att ersätta befäl på kort varsel då den personalgruppen är förhållandevis liten. Med en femte grupp och således ytterligare befäl blir möjligheterna däremot större.

I följande bilder redovisas möjligheterna att täcka kort varsel med befintlig personal utifrån ett antal olika schemakonstruktioner. I den första rutan fås en förklaring till de olika färgerna i schemat.

Förklaring	
Skiftpass	Svart text
Möjligt extrapass	Grön text
Ingen tillgänglig	Röd text

Dagens schema med dygn på helgen, 4 skift

Dygn	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö
vecka 1	**D**	**N**	**D**		**N**	**D**	**N**
vecka 2	**D/N**	**D/N**	**D**	**N**	**D/N**	**D/N**	**D/N**
vecka 3	**D/N**	**D**	**N**	**N**		**N**	**D**
vecka 4	**N**	**D**	**D/N**	**D**	**D**	**D/N**	**D/N**
Kort varsel	**D/N**	**D/N**	**D/N**	**D/N**	**D/N**	**D/N**	**D/N**

Bild 10. Exempel på hur kort varsel kan fyllas med nuvarande bemanning (fyra skift) och nuvarande schema (delat dygn på veckan och helt dygn på helgen).

Delat dygn, 4 skift

Delat dygn	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö
vecka 1	D	N			N	N	
vecka 2	D/N	D	D	N	N	D	N
vecka 3		D	N			D	D
vecka 4	N	N	D	D	D	D/N	D
Kort varsel	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N

Bild 11. Exempel på hur kort varsel kan fyllas med nuvarande bemanning (fyra skift) och delat dygn.

Delat dygn med A-dagsvecka, 5 skift

Delat dygn	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö
vecka 1	D	N			N	N	
vecka 2	D/N	D	D	N	N	D	N
vecka 3		D	N			D	D
vecka 4	N	N	D	D	D	D/N	D
vecka 5	A/D	A/D	A/D	A/D	A/D		
Kort varsel	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N

Bild 12. Exempel på hur kort varsel kan fyllas med ett femte skift och delat dygn med A-dags vecka.

Delat dygn med invävda A-dagar, 5 skift

Delat dygn	Må	Ti	On	To	Fr	Lö	Sö
vecka 1	D	N			N	N	
vecka 2	A/D	A/D	D	N	N		D/N
vecka 3	D/N	D/N	D/N	D	A/D	D	D
vecka 4	N		A/D	D	D	D/N	N
vecka 5		D	N	N	D/N	D/N	D/N
Kort varsel	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N	D/N

Bild 13. Exempel på hur kort varsel kan fyllas med ett femte skift och delat dygn med invävda A-dagar.

Slutsats: *För att ha bäst möjlighet att hantera frånvaro på kort varsel enligt det nya regelverket utan dispens kommer ett upplägg med en femte skiftgrupp behövas i kombination med en tillräckligt stor vikariepool.*

Hantering av semesterperioder

För att kunna hantera semesterperioderna enligt det nya regelverket utan dispens kommer en större mängd vikarier behövas. En svårighet med att öka mängden vikarier är att det finns en begränsning i hur många vikarier som kan nyttjas under samma period utifrån kompetensbehovet. Nyare vikarier kan endast besätta ett fåtal roller på styrkan. Ett alternativ till detta är att ha en större vikariepool som nyttjas mer frekvent över tid så att de upprätthåller en tillräckligt hög kompetens.

En annan svårighet är att planeringen är väldigt skör under semesterperioderna då det inte finns utrymme att hantera oplanerad frånvaro, främst pga att flertalet vikarier redan är insatta i det ordinarie schemat och delar av ordinarie personal har semester. Ett alternativ

kan då vara att personal bryter sin semester för att fylla uppkomna luckor i beredskapen. Detta alternativ är dock inget som bör eller kan planeras utifrån.

Ytterligare en svårighet är tillgången till befäl. Den är redan väldigt begränsad utifrån nu rådande schemat. I en ny schemakonstruktion räcker det inte med att enbart tillföra befäl på ett femte skift utan befälsnumerären på varje skift behöver också öka. Innebörden blir att tillgången till befäl inte går att lösa på kort sikt utan behöver vara ett arbete som sker över längre tid.

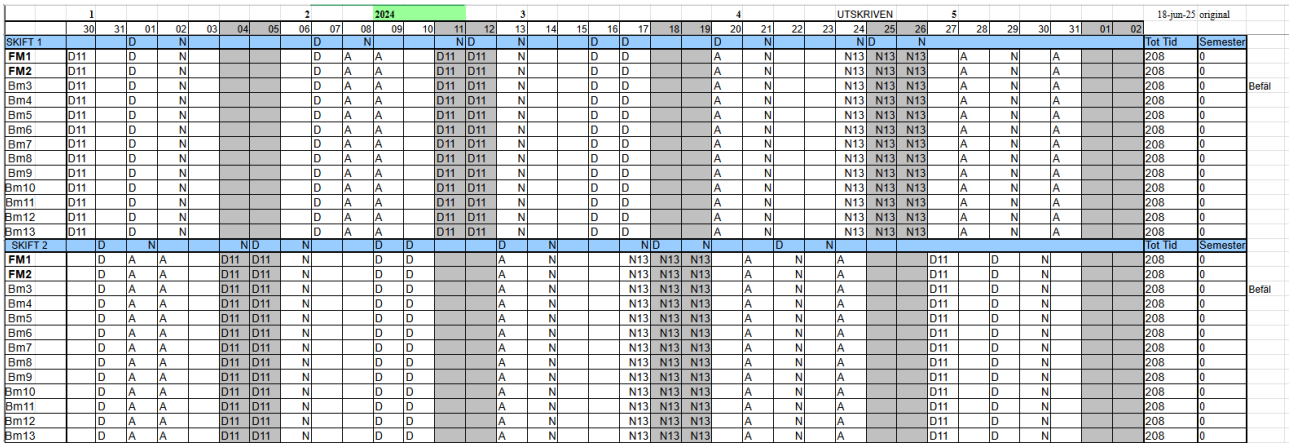
I detta underlag presenteras inget mer detaljerat exempelschema på hur en semesterperiod kan se ut. Det arbetet behöver hanteras vidare utifrån kommande förutsättningar.

Hantering av personalens aktiviteter som ligger utanför skiftgång

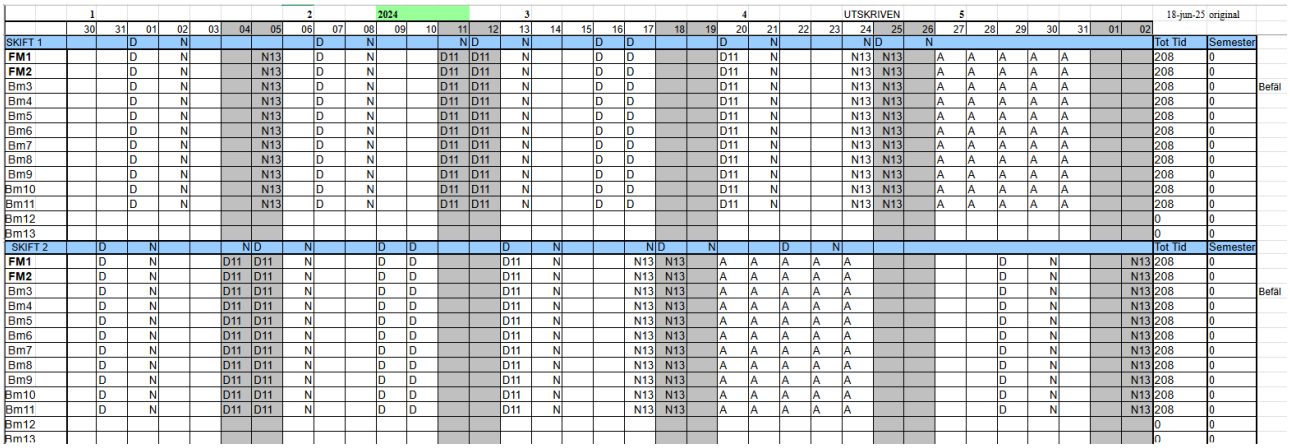
En stor del av de aktiviteter som räddningspersonalen genomför ligger på tid utanför skiftgång, exempelvis olika kompetenshöjande aktiviteter eller utvecklingsarbete. Det finns också behov av att personal från olika grupper träffas vid samma tillfälle. Utifrån det nya regelverket utan dispens kan detta hanteras genom att förlägga aktiviteten till en förmiddag i direkt anslutning till N-passet (total tid får inte överstiga 20 timmar) alternativt att N- och D-pass byts ut till A-dagar (kontorspass kl 08:00-17:00) vilket ger möjlighet till arbete utanför skiftgången. Behovet av detta kommer öka i och med det nya regelverket och följden blir att mer personal krävs för att kunna bedriva verksamheten på nuvarande nivå. Lösningen på detta är att fortsätta införandet av en femte skiftgrupp samt att fortsätta arbeta med en tillräckligt stor vikariepool.

Bilaga 2 – Vidareutvecklade schemakonstruktioner

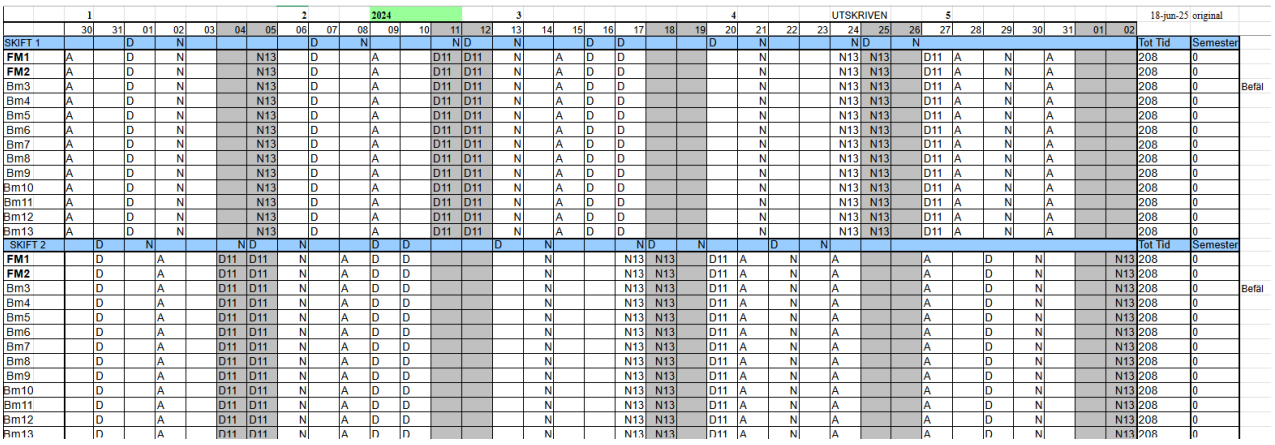
I denna bilaga redovisas ett antal vidareutvecklade schemakonstruktionerna.

	1							2			2024			3							4				UTSKRIVEN		5						18-jun-25 original	
	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	01	02	
SKIFT 1			D	N				D	N				N	D	N			D	D			D	N			N	D	N							Tot Tid	Semester
FM1	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
FM2	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm3	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	Befäl
Bm4	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm5	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm6	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm7	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm8	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm9	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm10	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm11	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm12	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
Bm13	D11		D	N				D	A	A			D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A		N		A			208	0	
SKIFT 2		D		N			N	D		N			D	D		D	N			N	D		N			D	N								Tot Tid	Semester
FM1		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
FM2		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm3		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	Befäl
Bm4		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm5		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm6		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm7		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm8		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm9		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm10		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm11		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm12		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	
Bm13		D	A	A		D11	D11	N			D	D			A	N			N13	N13	N13		A	N		A			D11		D	N				208	0	

	1							2			2024			3							4				UTSKRIVEN		5						18-jun-25 original	
	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	01	02	
SKIFT 1			D	N				D	N				N	D	N			D	D			D	N			N	D	N							Tot Tid	Semester
FM1			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
FM2			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm3			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	Befäl
Bm4			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm5			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm6			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm7			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm8			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm9			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm10			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm11			D	N			N13	D	N				D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A			208	0	
Bm12																																				0	0	
Bm13																																				0	0	
SKIFT 2		D		N			N	D		N			D	D			D	N			N	D		N			D	N								Tot Tid	Semester
FM1		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
FM2		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm3		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	Befäl
Bm4		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm5		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm6		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm7		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm8		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm9		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm10		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm11		D		N		D11	D11	N			D	D			D11	N			N13	N13		A	A	A	A	A					D	N			N13	208	0	
Bm12																																				0	0	
Bm13																																				0	0	

	1							2			2024			3							4				UTSKRIVEN		5						18-jun-25 original	
	30	31	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	01	02	
SKIFT 1			D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
FM1	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
FM2	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm3	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	Befäl
Bm4	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm5	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm6	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm7	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm8	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm9	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm10	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm11	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm12	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
Bm13	A		D	N			N13	D		A			D11	D11	N	A	D	D					N			N13	N13		D11	A		N		A			208	0	
SKIFT 2		D		N			N	D		N			D	D			D	N			N	D		N			D	N								Tot Tid	Semester
FM1		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
FM2		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm3		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	Befäl
Bm4		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm5		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm6		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm7		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm8		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm9		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm10		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm11		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm12		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	
Bm13		D		A		D11	D11	N		A		D	D			N			N13	N13		D11	A		N	A			A		D	N			N13	208	0	

Riskbedömning och handlingsplan

Verksamhet:	Umeåregionens Brandförsvar
Datum:	2026-09-07
Medarbetarnas namn:	Alexander Lindström, Erik Rahm, Ted Nilsson
Ansvarig chef:	Anders Jonsson
Skyddsombud:	Adam Sikström

Fysisk, organisatorisk och social arbetsmiljö

Resultat riskbedömning				Handlingsplan		
Beskrivning av riskkälla (ORSAKEN till att en risk uppstår)	**S**	**K**	**Klassning av risk**	**Åtgärder**	**Klart när?**	**Ansvarig**
På grund av dygnspass får inte medarbetarna tillräckligt med vila/återhämtning vilket kan leda till: *Trötthet och utmattning vilket i sin tur kan leda till ökad risk för olyckor, felbeslut och minskad koncentration.* *Sömnstörningar vilket i sin tur kan leda till störd dygnsrytm som kan påverka hälsa och återhämtning.* *Stress och psykisk ohälsa kan uppstå vid långvarigt arbete utan tillräcklig vila vilket kan leda till utbrändhet.*	2	4	R3 Viss risk, åtgärda så långt det är rimligt	Verksamheten tillämpar sovande natt där varje medarbetare har ett eget logement med tillgång till säng. Logementet har motsvarande hotellstandard. Verksamheten har strukturer och rutiner för avlösning som möjligör vila och återhämtning under arbetstid. Samtlig personal genomgår årlig läkarundersökning och vid behov finns även avtal gällande annan fysisk och psykisk vård. Arbetsmiljö är en stående punkt på arbetsplatsträffar och samtliga personalansvariga chefer har återkommande uppföljningssamtal med respektive medarbetare.		Närmaste chef
Den bristande tillgången till personal i kombination med en anpassning av schemaläggningen enligt direktivet kan medföra tillfällen eller perioder där det är svårigheter att upprätthålla beredskap samt att befäl/arbetsledare och högre befälsfunktioner kommer saknas. Detta kan leda till svåra arbetssituationer för personalen samt att kommunmedborgarna inte får den hjälp som de behöver vid olyckor.	3	4	R4 Mindre allvarlig risk, åtgärdas snarast	För att kunna efterleva kraven utifrån arbetstidsdirektivet behöver fler personer anställas så att en femte skiftgrupp kan tillskapas. Detta kommer medföra möjligheten att skapa en schemakonstruktion som inte medför brister i beredskapen och sämre räddningshjälp till kommunens medborgare.	Innan en ny schema-konstruktion tas i drift	Räddningschef

Mer helgtjänstgöring för respektive medarbetare kommer medföra att rätten till arbetstidsförkortning enligt föräldraledighetslagen kommer nyttjas samt att föräldraledigheter tas ut. Följden blir att beredskapen inte kommer kunna upprätthållas, främst då under helgerna. Till skillnad mot syftet med direktivet så finns risk för försämrad arbetsmiljö då beredskapen inte kan upprätthållas. Anledningen är att personalen hamnar i situationer då de inte är tillräckligt bemannade för att kunna genomföra de arbetsuppgifter som normalt förväntas av dem. Detta kan leda till både psykisk ohälsa samt i värsta fall fysiska skador då personalen pressas att ta större risker än vad de normalt ska göra.	4	3	R4 Mindre allvarlig risk, åtgärdas snarast	För att kunna efterleva kraven utifrån arbetstidsdirektivet behöver fler personer anställas så att en femte skiftgrupp kan tillskapas. Detta kommer medföra en möjlighet till att skapa en human schemakonstruktion samt att få tillräcklig flexibilitet i schemaläggningen.	Innan en ny schema-konstruktion tas i drift	Räddningschef
Då tillgången på befäl är begränsad kan en anpassning till direktivet medföra svårigheter att kunna bedriva räddningstjänstverksamhet då det under vissa perioder kan saknas arbetsledare samt att högre befälsfunktioner riskerar att inte finnas tillgänglig.	2	5	R4 Mindre allvarlig risk, åtgärdas snarast	Fler befäl behöver rekryteras och utbildas.	Innan en ny schema-konstruktion tas i drift	Räddningschef
Ovärderlig kompetens som tar en större del av ett yrkesliv att förvärva riskerar att försvinna i och med att personal kan komma att säga upp sig. Följderna kan bli att pressen på den befintliga personalen ökar och de riskerar att hamna i situationer som de inte är fullt utbildade för.	3	4	R4 Mindre allvarlig risk, åtgärdas snarast	För att kunna efterleva kraven utifrån arbetstidsdirektivet utan att personal riskerar att säga upp sig behöver fler personer anställas så att en femte skiftgrupp kan tillskapas. Detta kommer medföra en möjlighet till att skapa en human schemakonstruktion samt att få tillräcklig flexibilitet i schemaläggningen.	Innan en ny schema-konstruktion tas i drift	Räddningschef
Risk finns för ökade sjukskrivningstal, inte minst på helgerna, samt VAB med följden att beredskapen inte kan upprätthållas.	4	3	R4 Mindre allvarlig risk, åtgärdas snarast	Skapa möjligheter för en tillräckligt human schemakonstruktion genom att anställa mer personal innan ett nytt schema tas i drift.	Innan en ny schema-konstruktion tas i drift	Räddningschef

Konsekvensbedömning vid förändring i verksamhet, del 1

Verksamhet:	Umeåregionens Brandförsvar
Datum:	2026-09-07
Medarbetarnas namn:	Alexander Lindström, Erik Rahm, Ted Nilsson
Ansvarig chef:	Anders Jonsson
Skyddsombud:	Adam Sikström

1. Beskrivning av nuläge och planerade förändringar	Beskriv
a. Beskriv nuläget.	
Umeåregionens brandförsvar bedriver räddningstjänstverksamhet i de tre kommunerna Umeå, Vindeln och Robertsfors. I Umeå finns heltidsanställd personal där arbetstiden är förlagd till delat dygn på veckan (mån-fre) och helt dygn på helgen (fre-mån). Det kan också förekomma dygnspass på veckan om det rör sig om kortvarsel frånvaro som inte går att lösa på annat sätt eller vid stort uttag av föräldraledighet eller semester. Dygn kan också förekomma under sommarens semesterperiod samt för att genomföra aktiviteter som är av vikt för verksamhetens genomförande, t.ex. vissa kompetenshöjande aktiviteter som för delar av personalen inte går att förlägga till annan tid än i direkt anslutning till ett nattpass. Nyttjandet av dygnspass på veckan (mån-fre) sker dock restriktivt.	
b. Vad består förändringarna av och varför genomförs de?	
Förändringarna avser en anpassning till EU:s arbetstidsdirektiv utifrån den överenskommelse som SKR och Kommunal beslutat om. Syftet är att medarbetaren ska få erforderlig vila och inte arbeta för långa arbetspass.	
c. Vilka medarbetare och/eller arbetsgrupper berörs?	
Skiftgående personal på AB och Bilaga R bestående av brandmän, styrke- och insatsledare samt lednings- och vakthavande befäl. Det rör sig om ca 55 brandmän (inkl vikarier), 10 styrkeledare och 10 insatsledare/lednings- och vakthavande befäl. Totalt ca 75 arbetstagare.	

2. Konsekvenser av förändringarna
Sammanfatta positiva och negativa effekter som förändringen kan medföra.
De negativa effekterna är att det under vissa perioder kan vara svårt att upprätthålla beredskap samt att befäl/arbetsledare och högre befälsfunktioner kommer saknas. Detta kan leda till svåra situationer för personalen samt att kommunmedborgarna inte får den hjälp som de behöver vid olyckor. En annan negativ effekt är att det leder till större påverkan på den enskilde medarbetarens privatliv (hem, familj och fritid) med följden att personal riskerar att behöva avsluta sin anställning. Utifrån det arbetssätt som tillämpas inom räddningstjänsten med möjlighet till avlösning och vila under pågående arbetspass samt att dygnspassen nyttjas restriktivt kan inga positiva effekter ses med att genomföra förändringen.

UMEÅ KOMMUN

FÖRHANDLINGSPROTOKOLL

2026-09-23

Förhandling enligt MBL § 11 gällande dispens från dygnsviloregler för Umeåregionens Brandförsvar

Parter Umeå kommun, Kommunal, Vision och Sveriges ingenjörer

Närvarande För Umeå kommun: Anders Jonsson räddningschef

För fackliga organisationer: Susanne Landström Vision, Ethel Henriksson Kommunal, Ted Nilsson Kommunal, Marcus Forsvall Sveriges ingenjörer

Datum: 2026-09-23

Plats: Teams

§ 1
Förhandlingen förklaras för inledd.

§ 2
Arbetsgivaren redogör för underlaget som ligger till grund för ansökan om dispens från regler om dygnsvila. Arbetsgivaren bedömer att inga rimliga åtgärder i nuläget varit möjliga att tillämpa i verksamheten för att fullt ut klara de regler om dygnsvila som gäller i kollektivavtal. Arbetsgivaren menar därför att det fortsatt är nödvändigt att i viss omfattning förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas.

Underlaget för dispensansökan är framarbetat av en arbetsgrupp inom verksamheten bestående av både chefer och medarbetare.

§ 3
Arbetsgivaren informerar om att den fortsatta processen innebär att Kommunstyrelsen kommer att ta ställning till att godkänna eller avslå verksamhetens ansökan om dispens. Beslut om dispens ska därefter delges den centrala arbetstidsnämnden.

§ 4
Parterna är eniga och överens om att förhandlingsskyldigheten är fullgjord och förhandlingen avslutas 2026-09-23.

Vid protokollet

Digital signering

Anders Jonsson, Umeå kommun

Justeras

Digital signering

Ethel Henriksson, Kommunal

Digital signering

Susanne Landström, Vision

Digital signering

Marcus Forsvall, Sveriges ingenjörer

UMEÅ KOMMUN

SignPort

Elektroniska underskrifter

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av de personer som listas i signaturpanelen.

Underskrifterna uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift enligt definitionen i eIDAS (EU:s förordning 910/2014).

Äktheten kan valideras enligt internationella standarder i en valideringstjänst som uppfyller förordningen. Validering kan exempelvis göras här: https://validate.signport.se/

Där finns även information om hur validering kan göras i Adobe Acrobat Reader.

Notera, om dokumentet skrivs ut på papper, eller ’skrivs ut’ till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet kan valideras.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-06

§ 321

Diarienr: KS-2026/00839

Dispens från regler gällande dygnsvila

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att

bevilja dispens inom Umeåregionens Brandförsvar.

Ärendebeskrivning

Bakgrund: I november 2022 tecknade parterna en överenskommelse om att göra ändringar i bestämmelserna om dygnsvila. I bestämmelserna anges att arbetstagaren har rätt till minst 11 timmars dygnsvila under varje period om 24 timmar samt under vilka förutsättningar det är möjligt att göra undantag från reglerna om dygnsvila. Centrala parter konstaterar att dispens ska tillämpas restriktivt och att det alltid ska göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Räddningstjänstverksamhet kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov. Det är strikt verksamhetens behov som styr möjligheten till dispens. Dispens ska tillämpas restriktivt.

I de fall det efter analys konstateras att det krävs ett undantag från huvudregeln kan en ansökan om dispens upprättas. Beslut om dispens är tidsbegränsat, max 12 månader.

Nuvarande dispens
Umeåregionens brandförsvar har för närvarande en beviljad dispens med diarienr: SKR 250930a som är giltig till den sista oktober 2026. Under

denna dispensperiod har bland annat följande åtgärder vidtagits i syfte att bättre kunna uppfylla arbetstidsdirektivet:

- Förändrade budgetförutsättningar (utökad ram) har medfört att organisationen fortsätter med det pågående rekryteringsarbetet i syfte att tillskapa en femte skiftgrupp. Arbete med organisations- och verksamhetsutveckling är påbörjad för att skapa bättre förutsättningar att bedriva verksamheten med utgångspunkt i schemakonstruktioner som i högre grad uppfyller arbetstidsdirektivets krav.
- Kompetensutveckling pågår för att rusta organisationen för den kommande utökningen men också med vissa specialisttjänster som kommer krävas i större omfattning.
- Arbetet med anpassade schemakonstruktioner har fortsatt där vissa ändringar nu är införda.
- Arbetet med behovet av utökad budget har fortsatt och som tidigare nämnts har nyligen beslut tagits om att ytterligare utöka rambudgeten inför 2027. Detta kommer medföra att det påbörjade rekryteringsarbetet i syfte att öka tillgången till personal kan fortsätta.

Fortsatt behov av dispens

Trots att verksamheten redan idag vidtagit åtgärder för att undvika dispens är bedömningen att det krävs mer tid för att helt och hållet komma i från undantag från gällande arbetstidsregler. Verksamheten klarar inte att bibehålla nivån på räddningstjänstverksamheten och säkerställa skyddet för liv och hälsa, egendom och miljö utan en förlängd dispens. Dispensen är även en förutsättning för fortsatt rekrytering av fler resurser samtidigt som arbetet med omläggning av verksamhet och schemaläggning pågår.

Det finns ett behov av ett grundläggande schema med 24-timmars arbetspass under helg (fredag-lördag, lördag-söndag), storhelg och semesterperiod. Behovet finns även för 24-timmars arbetspass på övrig tid (måndag-fredag) vid särskilda situationer såsom specifika utbildningar och övningar, samt för personal som har långa resvägar och bland annat tjänstgör i gemensamma ledningsfunktioner inom räddningsledningssystemet (RSN i Luleå). Dispens behövs för personal på både bilaga R och AB.

Facklig dialog

Berörda fackliga organisationer har tagit del av arbetsgivarens analys och har i samband med MBL-förhandling haft möjlighet att komma med inspel och förslag till åtgärder för att undvika dispens.

Beslutsunderlag

Ansökan om dispens hösten 2026
Riskbedömning Dygnsviloregler del 1
Riskbedömning Dygnsviloregler del 2
Förhandlingsprotokoll, MBL dispens 2026

Beredningsansvariga

Anders Jonsson, Räddningschef
Malin Degerman, HR-chef
Linda Thelberg. Biträdande förhandlingschef

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Anders Jonsson

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-08

Kommunstyrelsen

Diarienr: KS-2026/00029

Anmälan av delegationsbeslut 2026-10-13

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att godkänna redovisningen av delegationsbeslut.

Ärendebeskrivning

Delegationsbeslut kommunstyrelsens utskott KS-2026/00029-40

Delegationsbeslut upphandling juni-september 2026. KS-2026/00029-39

Uttagen: 2026-10-08

Delegationsbeslut till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott

Rubrik	Datum	Paragraf
Svar på remiss: Ersättning till kommuner för insamling av förpackningsavfall som omfattas av producentansvar	2026-09-22	294/26
Dialog med Vakin om revidering av föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun	2026-09-22	299/26
Dialog med valnämnden	2026-09-22	300/26
Dialog med nämnden för IT-kapacitetstjänster (ITKN)	2026-09-22	301/26
Rapportering civil beredskap	2026-09-22	302/26
Information: Rapport lokalförsörjning individ och familjenämnden 2026	2026-09-22	303/26
Uppföljning visselblåsarfunktionen perioden januari till augusti 2026	2026-09-22	304/26
Utvärdering planeringsprocess 2027 samt förslag till förändringar	2026-09-22	305/26
Stadsdirektören informerar 2026-09-22	2026-09-22	306/26
Upphandling: Systemstöd för finansiell planering, analys och styrning - Godkänna upphandlingsunderlag	2026-10-06	307/26
Samverkansavtal upphandlingstjänster	2026-10-06	308/26
Planeringsprocess 2028 - tidplan och innehåll	2026-10-06	309/26
Teknisk ramjustering samt fördelning av statsbidrag tekniska nämnden och kulturnämnden	2026-10-06	310/26
Begäran om omfördelning inom beslutad investeringsram	2026-10-06	311/26
Umeå kommuns yttrande på Avsiktsförklaring för en god, jämlik och jämställd hälsa i Västerbotten 2026-2031	2026-10-06	312/26
Medfinansiering: Idrottshögskolans kompetenscentrum 2027-2029	2026-10-06	313/26
Finansiering Rally 2027	2026-10-06	314/26
Finansiering av SM-veckan vinter 2026	2026-10-06	315/26
Ändringsbeslut: Karriärcenter 2026-2028	2026-10-06	316/26
Representation i Cities Mission Mayors Advisory Group 2026–2028	2026-10-06	317/26
Samråd: principer för riskhantering och internkontroll	2026-10-06	326/26
Information: Rapport lokalförsörjning individ och familjenämnden 2026	2026-10-06	327/26

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Rubrik	Datum	Paragraf
Remiss: Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt. Dnr LI2026/01127	2026-10-06	78/26
Sammanträdesdatum Kommunstyrelsens Planeringsutskott 2027	2026-10-06	79/26
Storforum Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat	2026-10-06	80/26
KSPLU Informationsärenden 2026-10-06	2026-10-06	83/26

Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott

Rubrik	Datum	Paragraf
KSHU EUs nya policy-agenda för städer	2026-09-29	30/26
KSHU Information: Brottsförebyggande programmet	2026-09-29	31/26
KSHU Information: Jämställdhetspolicyn	2026-09-29	32/26

Uttagen: 2026-10-08

Delegationsbeslut till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott		
Rubrik	**Datum**	**Paragraf**
KSHU Rapport Umeå kommuns inriktningsmål och program jan-aug 2026	2026-09-29	33/26
KSHU Information: Uppföljning av Umeås lokala miljömål och åtgärdsprogram 2020–2025	2026-09-29	34/26

UMEÅ KOMMUN

DELEGATIONSPROTOKOLL
Upphandlingsärenden
Perioden 2026-06-01--2026-09-30

Besluts datum	Best.nr / Avtalsnr	Leverantör	Beställare Förvaltning/institution	Vara/tjänst	Belopp i kr exkl moms
2025-10-20	25244	Maskin och miljöteknik i Sverige AB	Fritid	Skurmaskin	253 812,00 kr
2025-11-07	25245	Orbotech Sweden AB	Fritid	Robot sopmaskin	229 000,00 kr
2025-11-18	25278	Lantmännen maskin	Gymnasie- och vuxen utbildning	Bogserad såbäddsharv	289 000,00 kr
2025-11-12	25276	Stenlunds lantbruk och maskiner AB	Gymnasie- och vuxen utbildning	UTV-fyrhjuling	325 200,00 kr
2025-10-30	25222	Orbotech Sweden AB	Äldreomsorg	Städrobotar	404 360,00 kr
2025-12-12	25223	Johansson Maskin AB	Gymnasie- och vuxen utbildning	Jordbrukstraktor	999 000,00 kr
2026-09-29	25259	MISA Kompetens	Gymnasie- & vuxen ut	Supported Employment	660 000,00 kr

Stadsledningskontoret

Urban Blomdahl
Upphandlingschef

Listan ska mejlas till: ksdiarium@umea.se

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-23
Kommunfullmäktige

Diarienr: KS-2025/00705

Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L), Veronica Kerr (KD)

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att avslå motionen i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Ärendebeskrivning
I en motion till kommunfullmäktige föreslås att kommunstyrelsen ska ordna fler centrala ställplatser för husvagnar och husbilar, antingen på kommunens egen mark eller genom avtal med privata fastighetsägare. Syftet är att öka Umeås attraktivitet för husbils- och husvagnsturister, vilket i sin tur kan gynna lokala företag och besöksnäringen.

Då kommunens prioritering är förtätning av staden och bostadsbebyggelse minskar detta möjligheten med tillgänglig mark för den här typen av anläggningar. Bedömningen är därmed att det i praktiken inte är möjligt att skapa ställplatser i centrala Umeå.

Ställplats eller husbilsparkeringsplats:

- Definitionen av en ställplats är att det ska vara en särskilt iordningställd yta i huvudsak avsedd för övernattning med husbil under en begränsad tid, men den kan även i vissa fall även gälla för husvagn. Den är planerad och anpassad för ändamålet och erbjuder vanligtvis viss service, såsom möjlighet till tömning av latrin och gråvatten, tillgång till färskvatten, avfallshantering och ibland el. Ställplatser är ofta tydligt skyltade, kan vara avgiftsbelagda, bör vara tillgänglig året om och gärna bokningsbara.
- Definitionen av en husbilsparkeringsplats är i grunden en vanlig parkeringsplats där husbilar tillåts parkera, ibland även under en längre tid beroende på lokala bestämmelser. Dessa platser saknar

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00705

normalt särskild service och är inte specifikt utformade för övernattning men kan i vissa fall ändå vara tillåtet.

Intresset för husbilar och husvagnar är stort i Sverige. Vi ligger bland de länder i Europa med flest fordon per capita. Att det finns tillgång till ställplatser i centralorten kan därmed anses vara en viktig faktor för att attrahera denna målgrupp samt att också kunna hämta hem effekter från den typen av resande. I Umeå är dock utbudet av centrala ställplatser ytterst begränsat, den tillgång till service som behövs för ändamålet är svårt att uppfylla. Däremot finns idag ett antal husbilsparkeringar på några platser i staden. Dessutom har staden en stor och väl utrustad camping som inkluderar ställplatser för husbilar, samt ett stort antal andra campingar i hela Umeåregionen. Förutom de husbilsparkeringsplatser som finns på kommunal mark idag så förekommer även privata initiativ i staden och i kommunen där man erbjuder olika typer av ställplatser/husbilsplatser.

Frågan om att tillskapa centrala ställplatser i Umeå har utretts vid flera tillfällen, men utan att hittills leda till genomförbara lösningar. Vi vet att det hade varit bra för Umeå som besöksdestination men möjligheten begränsas främst på grund av det trånga allmänna utrymmet som vi har i staden samt det konkurrerande behovet av markanvändning. Bedömningen har varit att det i praktiken inte är möjligt att skapa ställplatser i centrala Umeå.

Centrala husbilsparkeringar är dock ett alternativ till ställplatser och kan vara nyckeln för Umeå för att uppnå önskad effekt. Då vi har bra cykelavstånd inom staden så finns det goda förutsättningar och möjligheter med plats att investera i genomtänkta, kvalitativa och genomförbara lösningar som stärker besöksupplevelsen och stadens attraktivitet över tid.

Beslutsunderlag

Tekniska nämndens yttrande 2025-12-18

Beredningsansvariga

Helen Nilsson. Jenny Vindegard

Beslutet ska skickas till

Tekniska nämnden
Mark och exploatering

Helen Nilsson
Mark och exploateringsdirektör

Jenny Vindegard
Mark och exploateringsingenjör

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2025-12-18

§ 123
Diarienr: TN-2025/00894

Yttrande Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå

Beslut
Tekniska nämnden beslutar

att föreslå Kommunfullmäktige att avslå motionen med nedan motivering.

Reservation
Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.
Maria Edblom Tauson (KD) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Ärendebeskrivning
Det har inkommit en motion som föreslår att Umeå kommun ska ordna fler centrala ställplatser för husvagnar och husbilar, antingen på kommunens egen mark eller genom avtal med privata fastighetsägare. Syftet är att öka Umeås attraktivitet för husbils- och husvagnsturister, vilket i sin tur kan gynna lokala företag och besöksnäringen.

Yttrande
I dagsläget finns ett mycket begränsat antal centrala ställplatser i Umeå. UPAB har iordningsställt ett fåtal platser vid Godsbangården, men dessa erbjuder endast uppställningsyta och saknar servicefunktioner såsom el, vatten och avfallshantering. UPAB tillhandahåller även ett mindre antal platser vid Tegelbruksvägen, cirka 5 km från centrum.
Det finns dessutom pågående privata initiativ för att tillskapa fler ställplatser inom kommunen.
För den som önskar full service finns möjlighet att parkera husbil eller husvagn vid First Camp vid Nydalasjön, där det erbjuds elström, dusch, latrintömning och annan nödvändig service.
Frågan om att tillskapa centrala ställplatser har utretts vid flera tillfällen, men utan att leda till genomförbara lösningar. Möjligheten att anlägga ställplatser i centrumnära lägen är mycket begränsad, främst på grund av

det begränsade allmänna utrymmet och konkurrerande behov av markanvändning. Kommunens prioritering är förtätning av staden och bostadsbebyggelse, vilket ytterligare minskar tillgänglig mark för denna typ av anläggningar. Bedömningen är att det i praktiken inte är möjligt att skapa fler ställplatser i centrala Umeå.

Förslag på nämnden
Stefan Nordström (M) yrkar på bifall till motionen.
Fredrik Rönns (C) ställer sig bakom Stefan Nordström (M) yrkande.
Maria Edblom Tauson (KD) ställer sig bakom Stefan Nordström (M) yrkande.
Thomas Liljedahl (L) ställer sig bakom Stefan Nordström (M) yrkande.

Johan Stål (V) yrkar på avslag till Stefan Nordström (M) yrkande och bifall till tjänsteskrivelsen.
Christina Bernhardsson (S) yrkar på avslag till Stefan Nordström (M) yrkande och bifall till tjänsteskrivelsen.
Rebecka Dejby (MP) ställer sig bakom tjänsteskrivelsen.

Tekniska nämndens beslutsordning
Ordföranden frågar om nämnden kan besluta i enlighet med tjänsteskrivelsen och konstaterar att så är fallet.

Votering begärd
Ja-röst för beslut i enlighet med tjänsteskrivelsen
Nej-röst för beslut i enlighet med Stefan Nordströms (M) yrkande

Namn och parti	Ja	Nej	Avstår
Christina Bernhardsson (S)	x		
Stefan Nordström (M)		x	
Håkan Johansson (S)	x		
Lina Farhat (S)	x		
Tommy Stark (S)	x		
Lina Vänglund (S)	x		
Johan Stål (V)	x		
Fredrik Rönn (C)		x	
Rebecka Dejby (MP)	x		
Thomas Liljedahl (L)		x	
Maria Edblom Tauson (KD)		x	
Summa:	7	4	

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Tekniska nämnden 2025-12-18

Omröstningsresultat
Med 7 ja-röster mot 4 nej-röster beslutar nämnden i enlighet med tjänsteskrivelsen.

Reservation
Stefan Nordström (M) reserverar sig till förmån för eget förslag.
Maria Edblom Tauson (KD) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Beslutsunderlag
Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå. Bifogas.
Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut bedöms inte tillämpbar.

Beredningsansvariga
Fredrik Öhrner, trafikingenjör

Beslutet ska skickas till
Ksdiarium, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/00705.
VISIT Umeå
UPAB
Näringsliv, Fredrik Lönneborg

Umeå kommun
Kommunstyrelsens planeringsutskott

Protokollsutdrag
2026-10-06

§ 81

Diarienr: KS-2025/00705

Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå motionen i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation: Maja Westling Palmberg (C), Ulrik Berg (M) och Igor Hell (M)

Ärendebeskrivning

I en motion till kommunfullmäktige föreslås att kommunstyrelsen ska ordna fler centrala ställplatser för husvagnar och husbilar, antingen på kommunens egen mark eller genom avtal med privata fastighetsägare. Syftet är att öka Umeås attraktivitet för husbils- och husvagnsturister, vilket i sin tur kan gynna lokala företag och besöksnäringen.

Då kommunens prioritering är förtätning av staden och bostadsbebyggelse minskar detta möjligheten med tillgänglig mark för den här typen av anläggningar. Bedömningen är därmed att det i praktiken inte är möjligt att skapa ställplatser i centrala Umeå.

Ställplats eller husbilsparkeringsplats:

- Definitionen av en ställplats är att det ska vara en särskilt iordningställd yta i huvudsak avsedd för övernattning med husbil under en begränsad tid, men den kan även i vissa fall även gälla för husvagn. Den är planerad och anpassad för ändamålet och erbjuder vanligtvis viss service, såsom möjlighet till tömning av latrin och gråvatten, tillgång till färskvatten, avfallshantering och ibland el. Ställplatser är ofta tydligt skyltade, kan vara

avgiftsbelagda, bör vara tillgänglig året om och gärna bokningsbara.
- Definitionen av en husbilsparkeringsplats är i grunden en vanlig parkeringsplats där husbilar tillåts parkera, ibland även under en längre tid beroende på lokala bestämmelser. Dessa platser saknar normalt särskild service och är inte specifikt utformade för övernattning men kan i vissa fall ändå vara tillåtet.

Intresset för husbilar och husvagnar är stort i Sverige. Vi ligger bland de länder i Europa med flest fordon per capita. Att det finns tillgång till ställplatser i centralorten kan därmed anses vara en viktig faktor för att attrahera denna målgrupp samt att också kunna hämta hem effekter från den typen av resande. I Umeå är dock utbudet av centrala ställplatser ytterst begränsat, den tillgång till service som behövs för ändamålet är svårt att uppfylla. Däremot finns idag ett antal husbilsparkeringar på några platser i staden. Dessutom har staden en stor och väl utrustad camping som inkluderar ställplatser för husbilar, samt ett stort antal andra campingar i hela Umeåregionen. Förutom de husbilsparkeringsplatser som finns på kommunal mark idag så förekommer även privata initiativ i staden och i kommunen där man erbjuder olika typer av ställplatser/husbilsplatser.

Frågan om att tillskapa centrala ställplatser i Umeå har utretts vid flera tillfällen, men utan att hittills leda till genomförbara lösningar. Vi vet att det hade varit bra för Umeå som besöksdestination men möjligheten begränsas främst på grund av det trånga allmänna utrymmet som vi har i staden samt det konkurrerande behovet av markanvändning. Bedömningen har varit att det i praktiken inte är möjligt att skapa ställplatser i centrala Umeå.

Centrala husbilsparkeringar är dock ett alternativ till ställplatser och kan vara nyckeln för Umeå för att uppnå önskad effekt. Då vi har bra cykelavstånd inom staden så finns det goda förutsättningar och möjligheter med plats att investera i genomtänkta, kvalitativa och genomförbara lösningar som stärker besöksupplevelsen och stadens attraktivitet över tid.

Beslutsunderlag

Tekniska nämndens yttrande 2025-12-18

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens planeringsutskott 2026-10-06

Beredningsansvariga
Helen Nilsson. Jenny Vindegard

Planeringsutskottets beslutsordning
Yrkanden
Maja Westling Palmberg (C) med instämmande av Ulrik Berg (M) och Igor Hell (M) – bifall till motionen.
Janet Ågren (S) – avslag till motionen i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag

Propositionsordning som godkänns
Ordföranden ställer avslag till motionen (tjänsteskrivelsens förslag) mot bifall till motionen. Planeringsutskottet föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Reservation
Mot Planeringsutskottets beslut i ärendet anmäls reservation av Maja Westling Palmberg (C), Ulrik Berg (M) och Igor Hell (M) till förmån för eget bifallsyrkande.

Beslutet ska skickas till
Tekniska nämnden
Mark och exploatering

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-07-07

Kommunstyrelsens
planeringsutskott

Diarienr: KS-2025/00906

Revidering av avfallsföreskrifter för Umeå kommun

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att anta förslaget till nya avfallsföreskrifter för Umeå kommun.

att föreskrifterna gäller från och med 2026-10-20.

Ärendebeskrivning
I och med att producentansvarslagstiftningen ändrades 2024 förändrades också kommunernas ansvar för insamling av förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling. Från 2027 ska insamlingen av förpackningar av papper, plast, metall och glas ske fastighetsnära.

Med utgångspunkt i ovanstående har Vakin påbörjat arbetet med att ställa om sin avfallshantering till fastighetsnära insamling.

Systemet finansieras av producenterna som ska ersätta kommunerna för kostnaderna utifrån en särskild ersättningsmodell, i huvudsak baserat på insamlad mängd, antal hushåll som är anslutna till fastighetsnära insamling och antal lättillgängliga insamlingsplatser (LIP). Även kvaliteten på insamlade förpackningar kan komma att påverka ersättningen.

Vakin har gjort en utredning baserad på:

- Insamlingsresultat, t.ex. insamlad mängd och kvalitet på utsorterade fraktioner

- Miljö, t.ex. möjlighet till kvalitetskontroll av insamlat avfall, transportbehov, behov av påsar för insamling, risk för förluster i hanteringen

- Service, t.ex. antal och storlek på kärl, tömningsfrekvens Arbetsmiljö, t.ex. behov av manuell tömning av kärl och behållare, säkerhet vid tömning, behov av lyft
- Tekniska begränsningar, t.ex. behov av särskilda fordon och behållare, flexibilitet avseende hämtningsfrekvens, behållartyper

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00906

och antal fraktioner, framkomlighet för fordon, möjlighet att samla in avfall även från gemensamma insamlingsplatser och små flerbostadshus, erfarenheter av systemet i full skala, etablerbarhet.

- Ekonomi, t.ex. kostnadseffektivitet, investeringsbehov.

Ett pilottest har genomförts på Blåbärsvägen och Filgränd samt omvärldsbevakning av hur andra kommuner som redan infört fastighetsnära insamling och vilka lärdomar och erfarenheter de gjort.

I och med detta har en revidering av avfallsföreskrifterna varit nödvändig.

Förslaget har varit ute på samråd 5/5 till 30/6 och ungefär 150 synpunkter har kommit in. Vilka nämnder som yttrat sig samt vilka synpunkter som inkommit från allmänheten redovisas i samrådsredogörelsen.

Beslutsunderlag

- Förslaget till nya avfallsföreskrifter
- Samrådsredogörelse
- Tjänsteskrivelse inför styrelsebeslut Umeva 2403
- Rapport Vakin pilottest fastighetsnära insamling 2024
- Utredning insamling Umeå-regionen_2023-05-29 rev
- Bilaga 2 Omvärldsbevakning andra kommuners systemval.

Beredningsansvarig

Maria Eriksson, strategisk utveckling

Beslutet ska skickas till

Maria Eriksson
Helena Johansson, Vakin

Förnamn, Efternamn	Maria Eriksson
Befattning	Vik. miljöstrateg

Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun

UMEÅ KOMMUN

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun.

Innehåll

Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun 1
Innehåll 2
Inledande bestämmelser 4
Bemyndigande 4
Definitioner 4
Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information 5
Betalning och information 6
Sortering och överlämning av avfall under kommunalt ansvar 6
Sortering av avfall 6
Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar 7
Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare 8
Anläggande, underhåll och skötsel av behållare och annan utrustning 8
Anskaffande och ägande 8
Anläggande 8
Rengöring och tillsyn 9
Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i behållare eller säck 10
Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar 10
Hämtningsplats och transportvägar 11
Hämtningsområde 12
Hämtningsintervall 12
Enskilda avloppsanläggningar 13
Åtgärder om föreskrift inte följs. 14
Särskilt om avfall under kommunalt ansvar från verksamheter 14
Annat avfall än avfall under kommunalt ansvar från verksamheter 15
Uppgiftsskyldighet 15
Undantag 15
Handläggning av ärenden 15
Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar 16
Förlängt hämtningsintervall 16
Gemensamma avfallsbehållare 16
Uppehåll i hämtning 17
Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar 17
Eget omhändertagande av matavfall 18

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun.

Särskilda bestämmelser för försöksområden 18
Återkallande av medgivet undantag och dispens 18
Övergångsbestämmelser 18
Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall 19
Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar 19
Tabell 2. Avfall under producentansvar 26
Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter 28
Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare 33
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka 34
Bilaga 4. Tömningsområde öar 35

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun.

Inledande bestämmelser

Bemyndigande

1 § Med stöd av 15 kap. 47, 49–50 och 52 §§ miljöbalken (1998:808) meddelar kommunfullmäktige dessa föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun.

Definitioner

2 § Följande termer och begrepp används i dessa föreskrifter med de betydelser som anges här:

1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 5 § punkt 18 i miljöbalken. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 15 kap. 5 § punkt 23 miljöbalken.

a) Med avfall under kommunalt ansvar avses kommunalt avfall och annat avfall som kommunen har ansvar för enligt 15 kap. 12 § miljöbalken samt förpackningsavfall enligt 6 kap. 2 – 6 §§ förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

b) Med restavfall avses sorterat brännbart kärl- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, elavfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut.

c) Med skrymmande avfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller behållare.

d) Med trädgårdsavfall avses sådant biologiskt nedbrytbart trädgårds- och parkavfall i enlighet med definitionen i 15 kap. 5 § punkt 26 miljöbalken som uppstår i trädgård vid bostadshus och sådant avfall från andra källor som är kommunalt avfall. För invasiva främmande arter, se förordning (2026:311) om invasiva främmande arter.

e) Med farligt avfall avses avfall som i bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614) beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*).

f) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 16 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.

g) Med före detta livsmedel avses butiksavfall av animaliskt ursprung enligt förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/EU.

h) Med matavfall avses allt biologiskt nedbrytbart kommunalt avfall enligt definitionen i 15 kap. 5 § miljöbalken. Butiksavfall av animaliskt ursprung utgör dock före detta livsmedel i enlighet med punkt (g) ovan.

i) flyttad till punkt b.

j) Med bygg- och rivningsavfall avses i enlighet med 15 kap. 5 § punkt 8 i miljöbalken avfall från bygg- och rivningsarbeten.

k) Med bygg- och rivningsavfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet avses detsamma som i 15 kap. 12 § 4 punkten i miljöbalken.

2. Med renhållare menas Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, (Vakin) eller den som anlitas av Vakin.

3. Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare.

4. Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av begreppet fastighetsinnehavare, har rätt att bruka eller nyttja fastighet.

5. Med permanentbostad avses en fastighet som:

a) används stadigvarande som bostad,

b) under normala förhållanden skulle användas för stadigvarande bostad eller

c) en fastighet med personer folkbokförda enligt folkbokföringslagen (1991:481).

6. Med fritidsbostad avses en fastighet som inte utgör permanentbostad enligt 5 a – c och används som bostad under perioden vecka 20 till vecka 42.

7. Småhus - byggnad med 1–2 bostäder.

Flerbostadshus - byggnad med fler än två lägenheter.

8. Med behållare avses kärl, container, bottentömmande behållare, säck, latrinbehållare, fosforfälla, slamavskiljare, fettavskiljare eller annan anordning för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar.

9. Med enskilda avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som inte är allmänna och som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter och endast används för hushållsspillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten, Miljöbalken 15 kap. 12 §. Oljeavskiljare- och fettavskiljare innefattas inte av detta begrepp.

10. Med extrabrunn avses en brunn som hör till samma enskilda avloppsanläggning, exempelvis en fördelningsbrunn eller spolningsbrunn.

11. Med fettavskiljare avses en behållare avsedd för avskiljning av fett från spillvatten. Fett från avskiljare vid restaurang, bageri, gatukök och liknande verksamhet ingår i begreppet under kommunalt ansvar.

12. Med latrin avses avfall från torrtoaletter och andra jämförliga lösningar, i enlighet med 15 kap. 12 § punkt 3 miljöbalken.

13. Med gränsgrannar avses två eller fler fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som har en gemensam fastighetsgräns.

För definitioner av andra termer och begrepp som används i dessa föreskrifter hänvisas till 15 kap. miljöbalken samt till gällande avfallsförordning och andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken. Definitioner av vissa avfallsslag anges i bilaga 1.

Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information

3 § Kommunfullmäktige har via beslut (KF 119, 137 §§, 1999-10-18) överlåtit verksamhetsansvaret, enligt 15 kap. 16 § miljöbalken, till det majoritetsägda kommunala bolaget Umeå Vatten och Avfall AB. Vatten- och avfallskompetens i Norr AB, Vakin fortsättningsvis kallat renhållaren, har i uppdrag att utföra all renhållningsansvariges verksamhet, med särskilt ansvar för att avfall under kommunalt ansvar som utgörs av farligt avfall samlas in och transporteras till en behandlingsanläggning.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun.

Principiella beslut om taxor, avfallsplan och föreskrifter beslutas av kommunfullmäktige.

Mindre ändringar på grund av ändrad lagstiftning eller andra direktiv, som inte påverkar renhållningsordningens principiella utformning, beslutas av Umeå Vatten och Avfall AB:s styrelse.

Hantering av det avfall som omfattas av kommunens ansvar utförs av renhållaren.

4 § Tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken utförs av miljö- och hälsoskyddsnämnden, med undantag enligt 26 kap 3 § punkt 2 i miljöbalken.

a) Renhållaren har rätt att göra stickprovskontroll av avfall under kommunalt ansvar för att kontrollera avfallsbehållarens innehåll och avfallets sortering i syfte att säkerställa att renheten på avfallet upprätthålls. Med stickprovskontroll avses även plockanalyser som utförs av slumpmässigt utvalt kommunalt avfall i syfte att undersöka avfallets sammansättning i stort. Behållare som innehåller felsorterat avfall kan enligt taxa avgiftsbeläggas.

5 § Renhållaren ska särskilt informera hushållen om krav och hantering avseende förpackningar, avfallsförebyggande åtgärder samt konsumentelavfall.

Betalning och information

6 § Avgift ska betalas för

1. de åtgärder som kommunen vidtar i syfte att informera hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12–13 §§ i miljöbalken om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.

2. de åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12–13 §§ miljöbalken.

3. den insamling, transport, behandling i form av återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs genom kommunens försorg och i enlighet med föreskrifter som kommunen har antagit med stöd av 27 kap. 4 § miljöbalken.

7 § Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare är skyldiga att i behövlig omfattning informera den eller dem som bor på eller är verksamma inom fastigheten om gällande regler för avfallshantering.

Sortering och överlämning av avfall under kommunalt ansvar

Sortering av avfall

8 § Den som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.

a) Förpackningsavfall i form av

1. Papper och kartong

2. Plast

3. Metall,

4. Färgat glas,

5. Ofärgat glas

6. Plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

7. Trä, och

8. Material som inte avses i punkterna 1-7 (övrigt förpackningsmaterial). Utsorterade förpackningar sorteras enligt 1-8 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

Skrymmande förpackningsavfall sorteras ut från annat avfall under kommunalt ansvar och från förpackningsavfall enligt punkterna 1-7 och lämnas till ett insamlingssystem.

b) Av 3 kap 9 § Avfallsförordningen (2020:614) framgår att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta gäller dock inte en förpackning som innehåller farligt avfall eller läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet. Förpackning som innehåller farligt avfall eller rester av farligt avfall ska i stället hanteras som farligt avfall enligt 4 kap. 19–23 §§ avfallsförordningen (2020:614).

Förpackningar som innehåller läkemedelsavfall som inte är farligt avfall ska lämnas till apoteket i enlighet med förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

c) Returpapper ska enligt avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller.

d) Avfall i form av invasiva främmande växter ska sorteras ut och hållas skilt dels från annat avfall, samt sorteras ut från annat biologiskt avfall och hanteras enligt anvisningarna i bilaga 1, tabell 1.

e) Bygg- och rivningsavfall i form av schaktmassor som lyder under kommunalt ansvar enligt 15 kap. 12 § miljöbalken ska sorteras ut. Icke förorenade massor ska hanteras enligt 15 kap 3 § miljöbalken.

f) Ytterligare föreskrifter om sortering återfinns i bilaga 1.

9 § Fastighetsinnehavare ska säkerställa möjligheter för nyttjanderättshavare, hushåll och andra som nyttjar fastigheten att sortera ut och hålla de olika avfallsfraktionerna åtskilda.

Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar

10 § Avfall under kommunalt ansvar ska lämnas till och transporteras bort av renhållaren, om inte annat anges i dessa föreskrifter eller bilaga 1.

Utsorterade avfallsslag hämtas vid fastigheten på överenskommen eller anvisad plats enligt 23 §.

Det utsorterade avfallet ska transporteras bort så ofta att olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppstår. Hämtningsintervall och storlek på behållare ska motsvara behovet av borttransport av avfall under kommunalt ansvar från fastigheten.

Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare ska upplysa renhållaren om ändrade förhållanden av betydelse för avfallshanteringen för fastigheten.

a) Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra avfallsproducenter får själva genom egen personal, medlem i hushållet, personal beviljad med stöd av socialtjänstlagen eller annan lag om särskilt stöd transportera skrymmande avfall, trädgårds- och parkavfall, farligt avfall, bygg- och rivningsavfall samt annat avfall under kommunalt ansvar som markerats i bilaga 1, till den eller de platser i kommunen där kommunen tar emot sådant avfall.

Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare

11 § I behållare och utrymme för avfall får endast läggas sådant avfall för vilket behållaren och utrymmet är avsedd. Vid tömningstillfället ska behållaren tömningstillfället vara placerad så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt.

Avfallet ska, i den mån det är möjligt, vara väl emballerat så att skada, arbetsmiljöproblem eller annan olägenhet inte uppkommer. Närmare krav på emballering med mera framgår av bilaga 1.

Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering.

Anläggande, underhåll och skötsel av behållare och annan utrustning

Anskaffande och ägande

12 § Behållare för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar ägs och tillhandahålls av renhållaren.

Undantag: Bottentömmande behållare, enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall, komprimatorer, komprimerande container samt tillbehör till dessa anskaffas och installeras, ägs och underhålls av fastighetsinnehavaren eller fastighetsinnehavaren dit anläggningen är ansluten om anläggningen ligger på annans mark.

Matavfallspåsar och latrinbehållare tillhandahålls av renhållaren.

Storlekar på behållare, matavfallspåsar och avgifter finns beskrivna i gällande avfallstaxa.

Ägare av behållare ansvarar för märkning, reparation och vid behov, utbyte av behållare. När renhållaren eller dess entreprenör ska utföra sådant underhåll av sina behållare ska behållaren vara tillgänglig. Märkning ska ske enligt anvisningar från renhållaren.

Fastighetsinnehavaren ansvarar för och bekostar installation och underhåll av övriga inom fastigheten förekommande anordningar och utrymmen för avfallshanteringen. Anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

13 § Avfallskvarn kan kopplas mot separat sluten tank, avsedd enbart för organiskt avfall.

Annan anslutning av avfallskvarn till Umeå Vatten och Avfall AB:s avloppsanläggning eller till en enskild avloppsanläggning är inte tillåten. För storkök och restauranger som har större mängder matavfall kan andra lösningar accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Anläggande

14 § För anläggande av avfallsutrymme tillhandahålls anvisningar av renhållaren.

15 § Vid anläggande av enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare eller tank för matavfall ska avståndet mellan uppställningsplats för hämtningsfordonet och anslutningspunkt för tömning inte överstiga tio (10) meter så långt det är möjligt. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte finns särskilda skäl för annat avstånd.

När anläggningen placeras utanför fastigheten och/eller inte placeras i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Vid installation och anläggande av enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall eller anläggning som kräver byte av filtermaterial ska hänsyn tas till vad som utgör en god arbetsmiljö vid hämtning av avfall från anläggningen.

Vid installation av bottentömmande behållare ska anläggningen utformas så den är åtkomlig för kranfordon. Behållaren ska placeras maximalt fem (5) meter från uppställningsplats från kranfordon. Fri höjd ska vara minst tio (10) meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och behållare får vara högst +/- två (2) meter.

Tömning av bottentömmande behållare erbjuds inom område markerat i bilaga 2.

Anläggning som kräver byte av filtermaterial ska anläggas så att den är åtkomlig för kranfordon. Anläggningar som ska tömmas med kran ska installeras så att avståndet mellan fordonets uppställningsplats och filterkassettens eller säckens lyftanordning inte överstiger fem (5) meter vid en maximal torrvikt på 1 000 kg eller tio (10) meter vid en maximal torrvikt på 500 kg. Den fria höjden ska vara minst tio (10) meter över kranfordonet och mellan kranfordonets angöringsplats och fosforfiltret.

På minireningsverk ska det tydligt framgå var slamtömning ska ske. Det ska även finnas tydliga tömningsinstruktioner tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 25 kg och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar ska ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Bottentömmande behållare ska bestå av ett fack. Delade behållare är inte tillåtna.

16 § Efter anslutning till kommunalt avloppsnät eller annan godkänd avloppsanläggning, som innebär att befintlig anläggning tas ur bruk, ska sluttömning ske. Fastighetsinnehavaren ska beställa sluttömning av renhållaren.

Rengöring och tillsyn

17 § Fastighetsinnehavaren och vid behov nyttjanderättshavaren har ansvar för rengöring och tillsyn av behållare samt anläggning. Behållare och anläggningar ska ges regelbunden service för att förebygga driftavbrott och olägenhet såsom buller, lukt och dylikt.

En enskild avloppsanläggning ska vara funktionsduglig, dvs. inte ha trasiga insatser, möjliggöra fortsatt rening samt vara försedd med tät botten och täta väggar.

Behållare, samt inom fastigheten förekommande anläggningar, anordningar och utrymmen för avfallshantering, ska skötas så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och risken för olycksfall minimeras.

Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i behållare eller säck

18 § Behållare får inte fyllas mer än att den kan stängas. Den får inte heller vara så tung att det blir uppenbara svårigheter att flytta den eller att arbetsmiljökrav inte kan tillgodoses. Behållare ska så långt som möjligt vara fri från snö och is vid hämtningstillfället.

Behållare ska vara uppställda så att hantering med den utrustning som används i kommunens insamlingssystem kan ske och att hämtning underlättas.

Vid tömningstillfället gäller att behållaren ska vara placerad så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt. Behållare ska placeras och vändas så att de kan hämtas med sidlastande bil där sådan används och baklastande bil där sådan används. Ytterligare anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

Renhållare ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas renhållaren.

19 § Behållare för uppsamling av latrin ska köpas och lämnas till behandling på återvinningscentralerna i Umeå kommun. Latrinbehållare kan mot avgift efter beställning hos renhållaren hämtas vid fastigheten. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska försluta latrinbehållare och rengöra den på utsidan innan hämtning sker

Latrinbehållare ska endast användas till latrin i form av urin, avföring och toapapper. Behållaren får inte inneslutas i annat emballage, varken i behållaren eller runt den.

Fylld behållare får väga max 15 kg.

Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar

20 § Inför tömning ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren förbereda anläggning så att tömning kan ske med det fordon som används.

Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren är skyldig att vidta erforderliga åtgärder för att skydda sin anläggning från skador vid tömning.

Enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare och tankar för matavfall ska vara lättillgängliga för tömning. Lock eller manlucka får inte vara övertäckt eller fastfruset när tömning ska ske. Höjdskillnaden mellan hämtningsfordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte föreligger särskilda skäl.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 25 kg och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar ska ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Om anläggningen är placerad utanför fastigheten och/eller inte är placerad i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Tydliga instruktioner som behövs i samband med hämtning ska tillhandahållas av fastighetsinnehavaren och nyttjanderättshavaren i god tid innan tömning och ska finnas tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Anläggningen ska vara tillsluten på ett barnsäkert sätt och försedd med de säkerhetsanordningar som behövs med hänsyn till anläggningens beskaffenhet och belägenhet.

Tömning av extrabrunn ska ske från samma uppställningsplats, vid samma tillfälle och med samma tömningsteknik som ordinarie tömning av anläggningen.

Renhållaren ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas renhållaren.

Det åligger fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren att inför hämtningstillfället placera storsäck, filterkassett eller annan flyttbar behållare som ska tömmas med fordon utrustat med kran, inom längsta tillåtna avstånd enligt 15 §.

Renhållaren har rätt att lämna kvar vattenfasen i slamavskiljare efter verkställd slamtömning. Fastighetsägare eller nyttjanderättshavare kan beställa heltömning på grund av tillverkarens anvisningar eller andra särskilda skäl.

Filtermaterial i lösvikt ska vara förpackat. Efter hämtning av uttjänt filtermaterial från fosforfällor ska nytt filtermaterial tillföras anläggningen genom fastighetsinnehavarens eller nyttjanderättshavarens försorg. Anläggningar med sugbart filtermaterial i lösvikt som tillkommit innan den 28 november 2016 är undantagna från kravet att filtermaterial ska vara förpackat.

21 § Skrymmande avfall och trädgårdsavfall ska lämnas vid kommunens återvinningscentral. För tillträde till anläggningen gäller en begränsad fordonsvikt på max 3,5 ton.

Skrymmande avfall och trädgårdsavfall kan hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat inom den egna fastigheten i direkt anslutning till tomtgräns mot tomtgräns vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage samt förses med märkning med fastighetsägarens namn.

22 § Returpapper ska lämnas *på renhållarens* återvinningsstationer. Returpapper kan även hämtas *hos hushållen vid fastigheten av entreprenör som kommunen anlitat*.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage, förses med märkning med fastighetsägarens namn.

Hämtningsplats och transportvägar

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker normalt inom den egna fastigheten i direkt anslutning till fastighetsgränsen, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

Anvisning av plats görs av tekniska nämnden.

Tekniska nämnden ansvarar för att besluta i ärenden som rör lämplig placering av behållare om det råder oenighet därom samt vid oenighet om vägen är farbar eller ej.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hålls i farbart skick. Transportvägen ska inför hämtning ha fri sikt, hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri så att behållaren utan svårigheter kan förflyttas och tömmas.

Fastighetsinnehavaren ska se till att den väg som behållaren behöver dras av den som utför hämtningen hålls i sådant skick att behållare utan svårighet kan förflyttas. Dragvägen ska inför hämtning hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri.

Enskild väg som nyttjas vid hämtning av avfall under kommunalt ansvar ska vara så dimensionerad och hållas i sådant skick att den är farbar vid varje hämtningstillfälle, för de hämtningsfordon som normalt används i hämtningsområdet. I nära anslutning till fastigheten ska vändmöjlighet eller genomfart finnas.

Renhållaren avgör om vägen är farbar. Om farbar väg inte kan upprättas ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren lämna avfallet på plats som överenskommes med renhållaren eller vid plats som anvisats av kommunen enligt 23 §.

Schemalagd hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker måndag till fredag klockan 06:00 – 22:00.

Hämtningsområde

25 § Umeå kommun är uppdelat i sex hämtningsområden för avfall under kommunalt ansvar. Avvikelser från föreskrifterna gällande hämtningsområden redovisas nedan.

1. Fastland och öar med fast broförbindelse för tunga fordon

Vid samlad fritidshusbebyggelse på fastlandet finns gemensamma uppställningsplatser för avfallsbehållare. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på fastlandet.

2. Öar som saknar bro- eller färjeförbindelse

Vid permanentbostad hänvisas plats för uppställning av avfallsbehållare på fastlandet. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på fastlandet. Öar utan bro- eller färjeförbindelse omfattas inte av kommunal slamtömning.

3. Norrbyskär

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare på fastlandet. Slamtömning kan endast erbjudas inom perioden 1 maj - 30 september. Enbart heltömning är möjligt.

4.Holmön

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare. Fritidshussäsong avser vecka 20 till vecka 42. Slamtömning sker schemalagt under fritidshussäsong, då färjeförbindelse för tunga fordon finns.

5. Bottentömmande behållare, område enligt bilaga 2.

6. Veckohämtningsområde, område enligt bilaga 3.

Hämtningsintervall

26 § Ordinarie hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker med de intervall som framgår nedan:

Restavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av restavfall en gång var sjätte vecka. Finns det behov av tätare tömning kan detta erbjudas.

2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från fritidsbostäder hämtas avfall under kommunalt ansvar en gång var sjätte vecka under perioden *vecka 20 till vecka 42*.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för restavfall utsträckas till en gång var sjätte vecka.

Matavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av matavfall en gång varannan vecka.

2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av matavfall varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka under perioden vecka 20 till vecka 42.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för matavfall utsträckas till en gång var fjärde vecka.

Förpackningsavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka.

2. Från flerbostadshus sker hämtning av plast- och pappersförpackningar varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet. För glas- och metallförpackningar sker vanligen hämtning en gång i månaden.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka under perioden vecka 20 till vecka 42.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för papper- och plastförpackningar utsträckas till en gång var sjätte vecka.

Enskilda avloppsanläggningar

5. Tömning av enskilda avloppsanläggningar:

a) Från småhus och flerfamiljshus för permanentbostäder med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång per år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

b) Från fritidsbostad med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång vart tredje år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

c) Tömning av brunnar för bad-, disk-, och tvättvatten sker minst en (1) gång vartannat år från permanentbostäder och minst vart fjärde år från fritidsbostad.

d) För minireningsverk ska tömning ske enligt leverantörens anvisningar om inte miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutat annat.

e) Fastighetsägare eller nyttjanderättshavare beställer tömning av sluten tank hos renhållaren.

f) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att avloppsanläggningen vid behov efter tömning återfylls med vatten.

g) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att byte av fosforfilter sker enligt leverantörens anvisningar och intervall.

Filtermaterial

6. Fosforfilter hämtas av renhållaren. Om farbar väg fram till brunn med fosforfilter saknas, ansvarar fastighetsägaren för att fosforfilter lyfts i och ur brunnen och transporteras fram till farbar väg. Fosforfilter ska vara tillgängligt vid väg när hämtningsansvarig aviserat om hämtning.

Fett

7. Fettavskiljare ska tömmas enligt leverantörens anvisningar, men minst två (2) gånger per år. Fastighetsinnehavaren ansvarar för att fettavskiljare vid behov töms oftare samt att fettavskiljaren efter tömning återfylls med vatten.

Åtgärder om föreskrift inte följs.

27 § Renhållaren har rätt att inte utföra ordinarie hämtning om föreskrifterna i 8 a-c §§, 18 §, 19 §, 20 § samt 23 och 24 §§ inte följs.

Avfallet ska efter att rättelseåtgärder vidtagits av fastighetsinnehavaren hämtas antingen vid nästa ordinarie hämtningstillfälle eller efter beställning av extrahämtning mot avgift.

Särskilt om avfall under kommunalt ansvar från verksamheter

28 § Utöver vad som föreskrivs i 8–22 §§ ska verksamheter hålla avfall under kommunalt ansvar åtskilt från annat avfall. Konsumentelavfall lämnas vid kommunens insamlingsställe eller enligt vad som anges i bilaga 1.

Tömning av enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare och latrin från torrtoaletter samt jämförliga lösningar som genererar avfall under kommunalt ansvar utförs minst en (1) gång per år och i övrigt efter behov för att upprätthålla en god funktion i tanken/avskiljaren.

29 a § En verksamhet i en fastighet som har eller vill ha fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och som avser ha en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens ska anmäla till renhållaren att den vill ha kommunal insamling sex (6) veckor innan insamlingen ska påbörjas.

29 b § Verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll och som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling av förpackningsavfall eller skrymmande förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet enligt 8 a § och lämna det till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

För plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem gäller i stället att sådana alltid ska lämnas till retursystemet i enlighet med 8a §.

Bestämmelsen i 8 a § om utsortering av läkemedelsavfall och förpackningar innehållande läkemedelsavfall ska lämnas till apotek, gäller endast hushåll.

Närmare föreskrifter och sortering återfinns i bilaga 1.

30 § Tömning av fettavskiljare vid affär, restaurang och liknande verksamhet ska ske så ofta att fett inte tillåts följa med avloppsvattnet ut i spillvattennätet.

Utformning och skötsel av fettavskiljare ska uppfylla krav enligt svensk standard SS-EN 1825–1 och SS-EN 1825–2 samt medge provtagning. Kompletterande regler framgår av ABVA, Allmänna bestämmelser för brukande av Umeå kommuns vatten- och avloppsanläggning.

Annat avfall än avfall under kommunalt ansvar från verksamheter

Uppgiftsskyldighet

31 § Den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen som ger upphov till annat avfall än avfall under kommunalt ansvar ska lämna de uppgifter om art, sammansättning, mängd eller hantering av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning.

Enligt 3 kap. 41 § avfallsförordningen (2020:614) ska den som är innehavare av en hamn lämna uppgift om behovet av avfallshantering enligt 2 kap. 41 § Avfallsförordningen (2020:614) till renhållaren.

Undantag

Handläggning av ärenden

32 § Ärenden enligt 35, 36, 37, 38 andra stycket, 39, 41, 42, 43, 44 och 45 §§ i föreskrifterna handläggs av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

En avgift för handläggningen av ansökan ska betalas.

Ansökan ska vara skriftlig och innehålla uppgifter om vilka avfallsslag som avses omhändertas, uppgifter om beräknade avfallsmängder samt en redogörelse för på vilket sätt omhändertagande ska ske utan att det innebär en risk för olägenhet för människors hälsa och miljön om det behövs för att kunna hantera ärendet samt den tidsperiod som ansökan avser.

Meddelade undantag är endast giltiga för den som sökt undantaget. Undantag ska omprövas om förutsättningarna ändras. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren har skyldighet att meddela sådana förändringar.

En ansökan enligt 39, 41 och 42 §§ ska göras senast en (1) månad före den avsedda uppehållsperiodens start.

En ansökan enligt 37 §§ ska göras senast den 31 mars det år det utsträckta intervallet ska börja gälla.

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar

33 § Avfall får endast tas om hand på den egna fastigheten enligt vad som anges i 34–37 §§ i dessa föreskrifter och under förutsättning att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön. Anmälan eller tillstånd för yrkesmässig kompostering och annan behandling kan eventuellt krävas enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)

34 § Trädgårdsavfall från fastigheten får komposteras på fastigheten utan särskild anmälan. Trädgårdsavfall som innehåller invasiva främmande arter ska hanteras enligt bestämmelserna i bilaga 1.

35 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv avser att kompostera matavfall och liknande avfall från fastigheten på sin fastighet ska anmäla detta till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kompostering av matavfall och liknande avfall på fastigheten ska ske i skadedjurssäker behållare och på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår. Fastigheten ska ha utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

36 § Kompostering av latrin på fastigheten kan, efter ansökan, tillåtas i särskild därför avsedd anläggning på fastigheten, s.k. förmultningsanläggning eller liknande anläggning för omhändertagande av latrin för användning av näringsämnen. Fastigheten ska ha utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

Förlängt hämtningsintervall

37 § För enskilda avloppsanläggningar kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om anläggningen är tillståndsgiven enligt miljöbalken och att vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst tio (10) år. Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov. Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

37 a § För fettavskiljare kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om det vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst tio (10) år.

Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov.

Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

Gemensamma avfallsbehållare

38 § Två eller tre fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som är gränsgrannar eller grannar med mellanliggande väg och har samma hämtningsintervall kan efter meddelande

till renhållaren använda gemensam avfallsbehållare för *kommunalt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga* restavfall, matavfall och förpackningar. Det är möjligt att dela behållare för ett eller flera avfallsslag. Detta under förutsättning att bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

En av fastighetsinnehavarna eller nyttjanderättshavarna ska förbinda sig att ansvara för uppställningsplats och avfallsbehållare.

Det krävs tillstånd för att använda gemensam avfallsbehållare i andra fall än det som anges i första stycket.

Tillstånd ska endast medges om:

1. avståndet mellan de som ska använda gemensam avfallsbehållare och avståndet till uppställningsplatsen för behållaren inte är längre än vad som får anses motiverat för att uppnå en god avfallshantering,

2. delningen kan ske utan att olägenheter för människors hälsa och miljön uppstår,

3. att bestämmelserna i dessa föreskrifter följs,

4. de som vill dela har samma hämtningsintervall.

Uppehåll i hämtning

39 § Uppehåll i hämtning av *kommunalt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga* mat-, rest- och förpackningsavfall kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst tolv (12) månader. Uppehållet gäller som längst ett (1) år om inte något annat bestämts.

a) Begäran om uppehåll av säsongshämtning måste göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet. Uppehållet gäller högst en säsong.

40 § *upphävs enligt beslut KF x §*.

41 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas uppehåll i hämtning av avfall från fastighetens avloppsanläggning om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Innan uppehåll medges ska avloppsanläggningen vara tömd. Efter tömningen får anläggningen inte användas.

Uppehållet gäller som längst i fem (5) år för fritidsbostad och två (2) år för permanentbostad om det inte bestämts något annat.

42 § Uppehåll i hämtning av fettavskiljarslam kan beviljas om anläggningen inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Uppehållet gäller som längst i ett (1) år om det inte bestämts något annat.

Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar

43 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas dispens från kommunal avfallshantering om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet med stöd av dispensen kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

44 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv kan ta hand om avfallet från sin avloppsanläggning på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll kommer till nytta för odling samt har särskilda skäl kan beviljas dispens från att lämna detta avfall till kommunen.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

Eget omhändertagande av matavfall

45 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas befrielse från att lämna matavfall och liknande avfall till kommunen under förutsättning att:

1. allt avfall kan hanteras under hela året på fastigheten,

2. hanteringen sker på ett sådant sätt att djur inte har åtkomst till avfallet,

3. det finns utrymme på fastigheten för att använda den erhållna kompostjorden på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll kommer till nytta vid odling, och

4. hanteringen i övrigt inte innebär att en olägenhet för människors hälsa eller miljön uppstår.

Särskilda bestämmelser för försöksområden

46 § Begränsade områden kan av kommunstyrelsen eller den som den utser, utses som försöksområde för ändrade tömningsrutiner under en begränsad tidsperiod. För dessa områden kan särskilda bestämmelser och föreskrifter som avviker från dessa föreskrifter utfärdas.

Återkallande av medgivet undantag och dispens

47 § Beviljade undantag och dispenser kan efter omprövning återkallas om fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för medgivandet, om hanteringen inte sker utifrån givna villkor eller om hanteringen visar sig orsaka olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat undantag är alltid kopplat till den sökande och upphör att gälla vid ändrade förhållanden. Sökande är skyldig att anmäla förändrade förhållanden till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Övergångsbestämmelser

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 november 2026 då föreskrifter för Umeå kommun 1 juli 2025 upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

Undantag som meddelats enligt tidigare föreskrifter i renhållningsförordningen gäller även fortsättningsvis eller tills förändrade förhållanden anges, om inte dessa föreskrifter i sig upphäver tidigare undantag.

Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som på fastigheten komposterar matavfall och som innan den 1 juli 2025 anmält komposteringen till miljö- och hälsoskyddsnämnden ska anses vara befriad från att lämna matavfallet till kommunen i enlighet med 45 §.

Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall

Denna bilaga ger vägledning till hushåll och verksamheter om de olika avfallsslagen och hur dessa ska utsorteras, hanteras och borttransporteras. Mer om avfall under kommunalt ansvar finns att läsa i tabell 1. Tabell 2 redovisar avfall under producentansvar och tabell 3 redovisar exempel på avfall från verksamheter.

Blandat avfall och restavfall ska läggas i säck eller paket och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller att skada, arbetsmiljöproblem och andra olägenheter uppkommer. Restavfall får inte lämnas på kommunens återvinningscentraler. Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering. Mer information om sortering av avfall finns på Vakin.se.

Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar

Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras och transporteras skilt från varandra och annat avfall.	Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning. Bygg- och rivningsavfall får blandas med skrymmande avfall av motsvarande material i de insamlingssystem som kommunen tillhandahåller för sådant avfall.
Farligt avfall (exklusive konsumentelavfall) Exempelvis rester av olja, färg, starka rengöringsmedel, produkter innehållande	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.	Emballaget ska vara tydligt märkt med uppgift om innehåll, om möjligt använd originalförpackningen. Olika typer av farligt avfall får inte	Farligt avfall ska lämnas till kommunens återvinningscentral.

kvicksilver eller andra kemikalier. Asbest.		blandas. Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. Asbest ska vara tätt förslutet så att det inte dammar och ska dessutom kunna lyftas och läggas i container av en person.	Storleken på förpackningen bör inte vara större än att den lätt kan hanteras av en person.
Skrymmande avfall Exempelvis trasiga möbler, cyklar, barnvagnar, stora leksaker, julgranar eller större emballage.	Hanteras separat från annat avfall under kommunalt ansvar. Sorteringskrav utifrån hur avfallet lämnas.	Skrymmande avfall från hushåll, för separat borttransport av renhållaren ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. Skrymmande avfall ska förses med märkning som klargör att det är fråga om skrymmande avfall.	Enskilda hushåll ska lämna avfallet till kommunens återvinningscentraler eller beställa hämtning enligt instruktion från renhållaren. Boende i flerbostadshus kan även lämna skrymmande avfall i utrymmen eller behållare som fastighetsinnehavaren tillhandahåller. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning.
Trädgårdsavfall Exempelvis fallfrukt, löv, gräs, kvistar och grenar som är mindre än tre (3) centimeter i diameter. Undantag: Det krävs speciell hantering av växtmaterial från invasiva främmande arter.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall. Får komposteras på fastigheten utan anmälan. Undantag: växtmaterial från invasiva främmande arter sorteras ut separat och får ej komposteras.	Emballeras ej. Undantag: växtmaterial från invasiva främmande arter förpackas i helt tätslutande sopsäckar/storsäckar.	Lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren.
Trädgårdsavfall med främmande invasiva arter	Växtmaterial från invasiva främmande arter ska sorteras ut separat och får ej komposteras eller blandas med annat trädgårdsavfall.	Växtmaterial från invasiva främmande arter förpackas i helt tät sop- eller storsäck som ska förslutas.	Förpackat växtmaterial från invasiva främmande arter lämnas som brännbart avfall eller lämnas på

			återvinningscentral. Hämtning kan beställas av renhållaren.
Jord innehållande invasiva främmande arter	Jord innehållande invasiva främmande arter får inte blandas med växtdelar då jorden deponeras och inte får innehålla för stor mängd organiskt material.	Ska emballeras i genomskinliga sopsäckar och förslutas väl.	Jord innehållande rötter eller frön från invasiva främmande arter får inte lämnas på återvinningscentralen. Hämtning ska beställas av renhållaren.
Latrin	Latrinbehållare ska endast användas till latrin i form av urin, avföring och toapapper. Behållaren eller dess innehåll får inte inneslutas i annat emballage. Behållaren får inte tillföras ämne eller produkt som försvårar den fortsatta hanteringen, exempelvis produkter innehållande formalin, fenol eller liknande som desinfektionsmedel (saneringsvätska eller karbolkalk).	Behållare för uppsamling av latrin ska köpas hos Vakin och lämnas till återvinningscentral.	Latrinbehållare från hushåll kan lämnas vid återvinningscentral eller kan efter beställning hos renhållaren, mot avgift, hämtas vid fastigheten. Vid hämtning får behållaren väga max 15 kg.
Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Hämtning kan beställas av renhållaren.
Restavfall Exempel på restavfall är blöjor, hygienartiklar, tops, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi, kattsand och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.

		Restavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	
Matavfall från hushåll. Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen i hushåll, till exempel skal och matrester.	Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Utsorterat matavfall förpackas i, av Vakin anvisade, påsar och lämnas i avsedd behållare. Alternativt kan matavfallet komposteras i kompost på den egna fastigheten. Egen matavfallskompostering ska anmälas till miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som Vakin tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
Matfetter och frityroljor	Ska sorteras ut och hållas väl avskilt.	Matfett och frityrolja ska förvaras i behållare med tätslutande lock. Större mängd matfetter eller frityroljor lämnas på anvisade platser.	Maximalt 1,5 liter flytande emballerat avfall får läggas i behållare för restavfall, om det kan ske utan att emballaget går sönder. Avfallet kan även lämnas på återvinningscentraler eller återvinningsstation där fettinsamling finns. Hämtning kan beställas av renhållaren.
Förpackningar	I enlighet med definitionen av förpackningar i förordning (2022:1274) om producentansvar förpackningar	Lämnas emballerat i de behållare som tillhandahålls. Plastförpackningar ska vara väl emballerade i plastpåse så att det inte sprids eller skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer.	Förpackningar sorteras och lämnas i det fastighetsnära insamlingssystemet som renhållaren tillhandahåller. Förpackningar får också sorteras och lämnas på någon av kommunens

		Förpackningar som ska emballeras är små eller lätta plastförpackningar som exempelvis plasthöljen runt godis och plastkorkar. *För den som vill emballera sitt förpackningsavfall är det viktigt att tänka på att emballaget måste vara av samma material som tunnans övriga innehåll. Det vill säga, pappersförpackningar ska omslutas av emballage i papper.*	återvinningsstationer eller återvinningscentraler. Skrymmande förpackningar lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler.
Returpapper	I enlighet med definitionen av returpapper i avfallsförordningen (2020:614).	Lämnas löst i de behållare som tillhandahålls/anvisas.	Lämnas till insamlingssystem för returpapper.
Glödande avfall	Exempelvis varm aska, frätande ämnen eller ämnen som kan förorsaka självantändning.		Får inte lämnas som restavfall.
Döda sällskapsdjur samt mindre mängder avfall från husbehovsjakt, högst 15 kg per hämtningstillfälle. Exempel hundar, katter, marsvin och minigris och kaniner. Exempel på mindre mängder avfall från husbehovsjakt är skinn, ben och inälvor.	Mindre sällskapsdjur (maxstorlek hund) kan även grävas ner på den egna fastigheten, förutsatt att graven är så djup att djur hindras från att gräva upp kroppen, att ingen misstanke om smitta föreligger samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljö.	Ska förpackas väl innan det läggs i behållare för restavfall.	

Större djur eller större mängd sådant avfall.	Det vill säga andra djur än döda sällskapsdjur samt avfall från husbehovsjakt överstigande 15 kg.	Kontakta veterinär. Gällande föreskrifter från Jordbruksverket ska beaktas.	
Stickande och skärande avfall. Bland annat kanyler och sprutor.		Ska förpackas i skyddande hölje innan det läggs i behållare för restavfall, så att inte skärskador eller annan olägenhet uppstår.	Väl emballerat avfall läggs i behållare för restavfall.
Textilavfall består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor och accessoarer av textil.	Textilavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall. Textilavfall som är mögligt, blött, angripet av skadedjur eller så fläckigt, nedsmutsat, slitet eller trasigt att det försvårar förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning omfattas ej av kravet på utsortering. Det ska i stället, när det utgörs av mindre textilföremål i liten mängd t.ex. strumpor och underkläder, sorteras som restavfall och om det är skrymmande textilföremål eller större mängder hanteras som skrymmande avfall. Textilavfall som är förorenat med farliga ämnen ska sorteras som farligt avfall.	Textilavfallet ska läggas i säck som försluts väl.	Textilavfall som utgör kommunalt avfall från hushåll, detaljhandel eller annan verksamhet ska lämnas till de insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller på återvinningscentraler. Hela och rena textilier kan lämnas till återförsäljare av second hand-produkter eller övriga mottagare.
Användbara saker	Frivillig utsortering. Exempelvis hela och rena användbara saker.		Kan lämnas för återbruk vid återvinningscentral. Det kan även lämnas till återförsäljare av second hand-produkter eller övriga mottagare.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun.

25

Tabell 2. Avfall under producentansvar

Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
Kasserade bilbatterier.	I enlighet med definitionen av batteri i förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra/innehåll rinner ut.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
Kasserade bärbara batterier. Om kasserade produkter innehåller lösa bärbara batterier ska dessa plockas ur. Är de bärbara batterierna inbyggda i produkten hanteras den som avfall från elutrustning.	I enlighet med definitionen av bärbart batteri i Förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
Konsumentelavfall Exempelvis trasig dator, mobiltelefonladdare och kaffebryggare.	I enlighet med definition i förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, kasserade elektriska och elektroniska produkter ex. kyl- och frysskåp, spisar, TV-apparater och batteridrivna leksaker samt lysrör, lågenergilampor och glödlampor. Skrymmande konsumentelavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat skrymmande avfall. *Litet* elavfall ska sorteras ut och hållas skilt från restavfall.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. På återvinningscentralen ska avfallet lämnas enligt instruktioner på plats.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.

Läkemedel	I enlighet med definitionen av läkemedel i förordningen (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.	Ska lämnas i behållare/påse som tillhandahålls av apoteket.	Lämnas till apotek.
Fiskeredskap Avfall som utgörs av fiskeredskap av plast från hushåll, eller som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, ska sorteras ut separat.	Om en elutrustning är inbyggd eller på annat sätt ingår i ett fiskeredskap som har blivit avfall ska elutrustningen avlägsnas innan fiskeredskapet lämnas, om den kan avlägsnas på ett enkelt sätt.	Om elutrustningen inte kan avlägsnas på ett enkelt sätt ska fiskeredskapet som har blivit avfall lämnas som elavfall.	Avfallet ska lämnas på återvinningscentral.

Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter

Verksamhetsavfall, till exempel bygg- och rivningsavfall som produceras i en yrkesmässig verksamhet, faller inte under kommunens insamlingsansvar och ska hanteras separat från avfall under kommunalt ansvar. Avfallsinnehavaren ansvarar för att anlita en godkänd transportör med tillstånd för borttransport från fastigheten.

Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
Restavfall Exempel på restavfall är hygienartiklar, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. Restavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller.
Brännbart avfall som inte är avfall under kommunalt ansvar som exempelvis trasiga trämöbler eller kasserade böcker med hårda pärmar.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Icke brännbart avfall Exempelvis trasiga koppar av porslin och keramik eller trasig köksutrustning av metall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Bygg- och rivningsavfall som till exempel kakel, fönster, gipsskivor,	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel,	Fraktionerna ska förvaras skilt från varandra och annat avfall och även transporteras skilt	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.

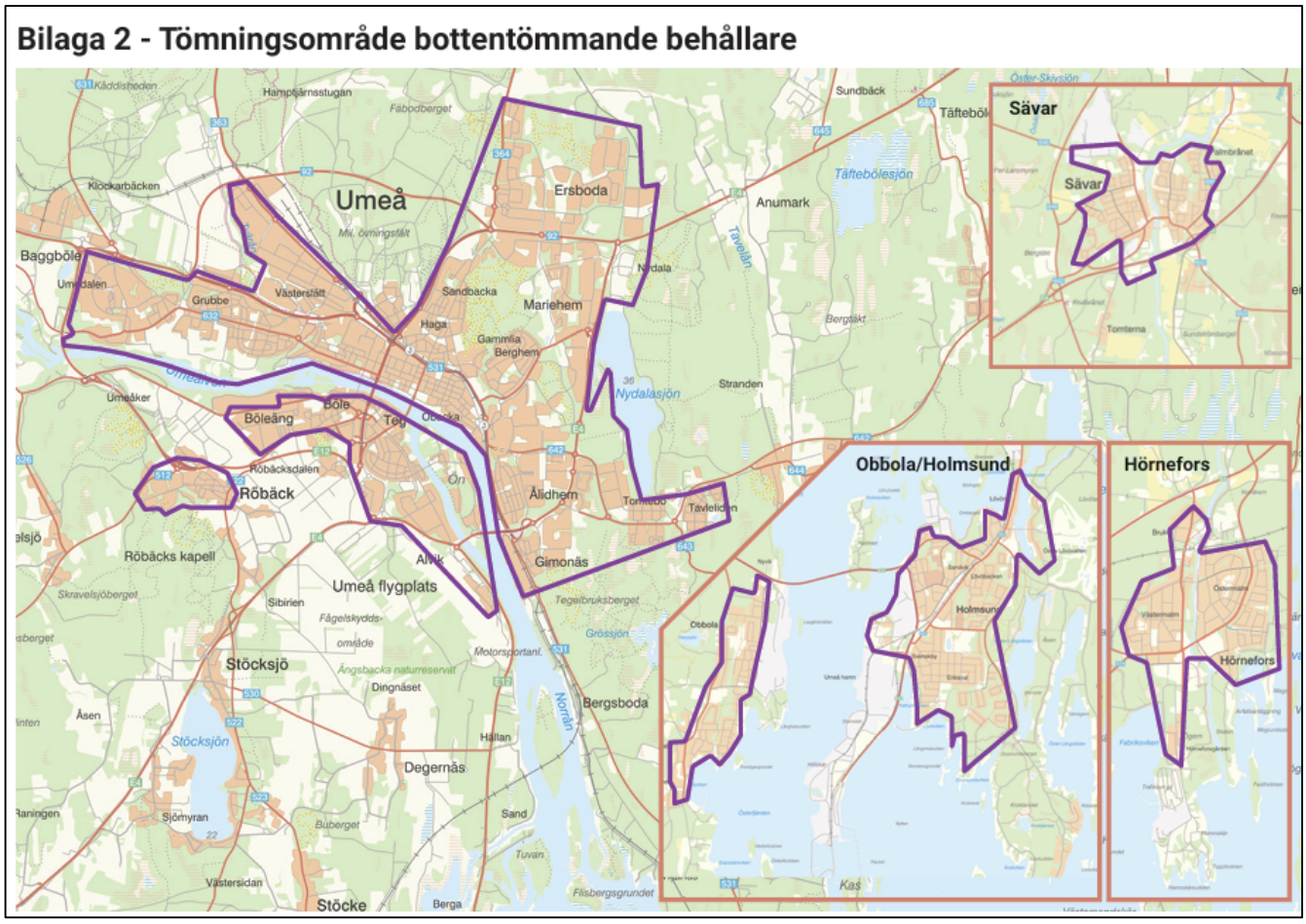
oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	(transporten kan ske i samma fordon).	
Farligt avfall (exklusive elavfall) Exempelvis rester av olja eller färg, starka rengöringsmedel, produkter som innehåller kvicksilver, andra kemikalier och smittförande avfall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt avfallsförordningen (2020:614).	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får lämnas på kommunens återvinningscentraler.
Avfall från oljeavskiljare	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt avfallsförordningen (2020:614).		Hämtning utförs av en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Skärande och stickande avfall, exempelvis trasiga dricksglas och knivar, nålar från sytillbehör, vassa trädgårdsredskap, rakhyvlar och skärblad. Stickande och skärande med kontakt med smittförande avfall som uppstår i verksamheter är i regel inte kommunalt avfall. Avfall från hemsjukvård ansvarar vårdgivaren för.		Omsluts av förpackning eller påse för att skydda mot skärskador.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Smittförande avfall som t.ex. föremål med skärande/stickande egenskaper som varit i	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt avfallsförordningen (2020:614).	Samlas i typgodkända behållare som skyddar mot skär- och stickskador. Rum där smittförande avfall förvaras ska vara synligt	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får

kontakt med kroppsvätskor från människor, eller från djur inom djurens hälso- och sjukvård (kasserade kanyler, skalpeller, piercing- och tatueringsverktyg eller insulinpennor mm) (SOSFS 2005:26; AFS 2018:4). Även biologiskt avfall som vävnader, organ och identifierbara kroppsdelar räknas hit (SOSFS 2001:8). Se gällande föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket.		märkta med varningsskylt med internationella symbolen för biologisk fara. Avfallet får inte vara åtkomligt för obehöriga, och måste förvaras i typgodkända behållare som är korrekt uppmärkta (detta gäller inte om avfallet konverterats till icke-smittförande avfall genom autoklavering eller annan godkänd metod).	lämnas på kommunens återvinningscentraler.
Matavfall från verksamheter.	Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen i verksamheten till exempel skal och matrester. Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Utsorterat matavfall förpackas i, av renhållaren anvisade, påsar och lämnas i avsedd behållare. För storkök och restauranger som har större mängder matavfall accepteras även matavfallskvarn och tank. Andra lösningar kan accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som renhållaren tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa. Detaljhandeln har ett eget ansvar för insamling och behandling av sitt matavfall.
Fett från fettavskiljare	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.		Fett från fettavskiljare hämtas av renhållaren.

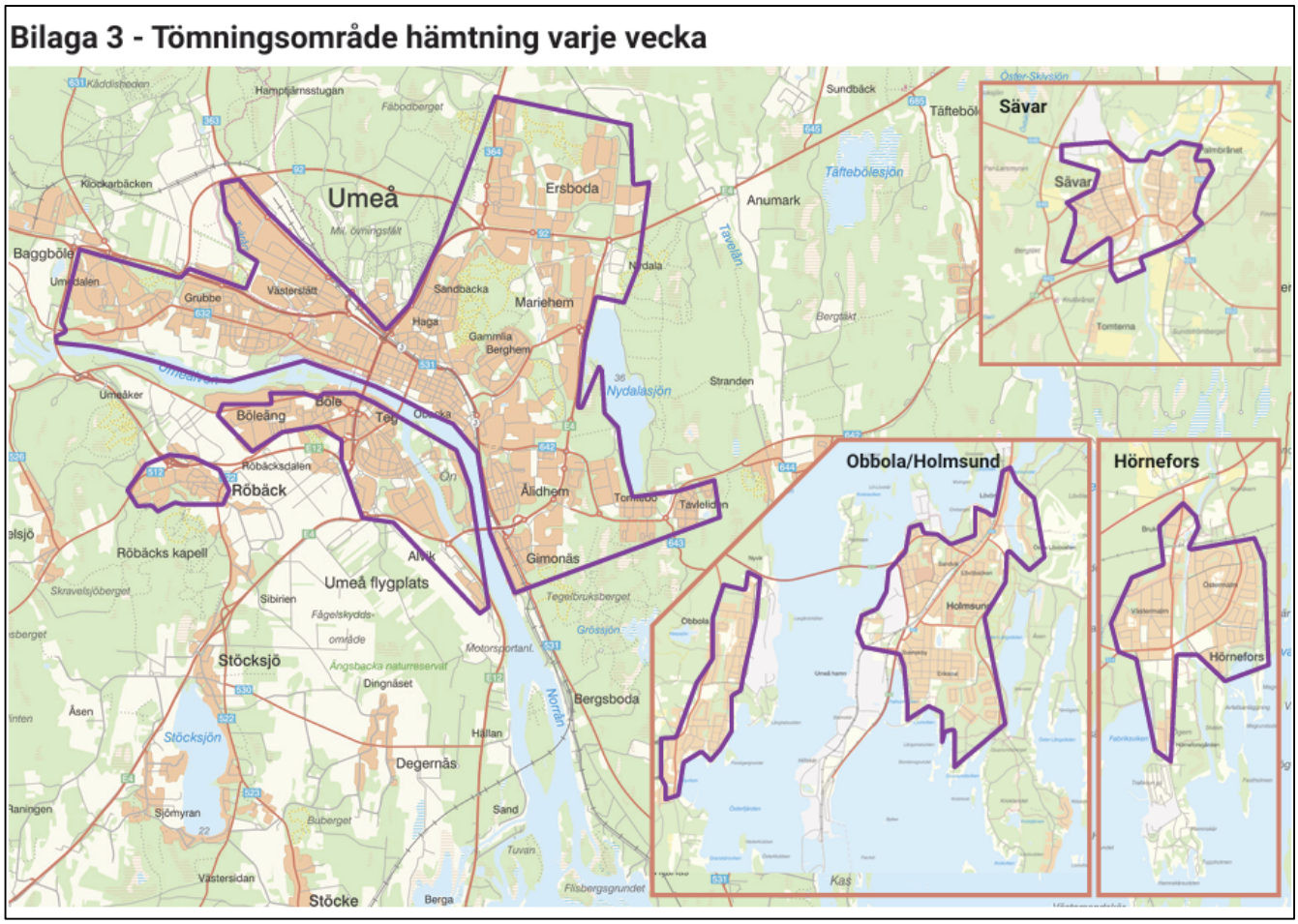
			Detaljhandeln ansvarar själv för hantering och hämtning/lämning av detta.
Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall från torghandel och detaljhandel. Animaliska biprodukter är produkter från djurriket som inte är avsedda som livsmedel t.ex. före detta livsmedel (varor med passerat bäst före datum, trasiga varor som inte går att sälja) eller spill och återkallade produkter. Blandas material enligt ovan med annat avfall utgör den blandade fraktionen före detta livsmedel och är ABP enligt definitionen.		Före detta livsmedel från torghandel och detaljhandel där kommunen har andrahandsansvar ska av avfallslämnaren förpackas i särskild påse, säck, behållare eller lämnas i tank av typ som godkänts av renhållaren. Behållaren ska vara märkt med information att det innehåller ABP kategori 3. Verksamhetsavfall utanför kommunens ansvarsområde ska hanteras enligt ABP-förordningen.	ABP ska lämnas till en godkänd avfallsmottagare samt att dokument för spårbarhet ska medfölja. Avfallsmottagaren ska ha tillstånd från Jordbruksverket.

Elavfall Exempelvis kasserad kyl- och frysdisk, skrivare och industritvättmaskin.	Enligt förordningen (*2022:1276*) om producentansvar för elutrustning.		Lämnas till producenternas insamlingssystem
Förpackningar	Enligt förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.		Lämnas till producentens insamlingssystem eller till ett marknadsdrivet system för materialåtervinning.
Kasserade bilbatterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra eller innehåll rinner ut.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.
Kasserade bärbara batterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.

Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare

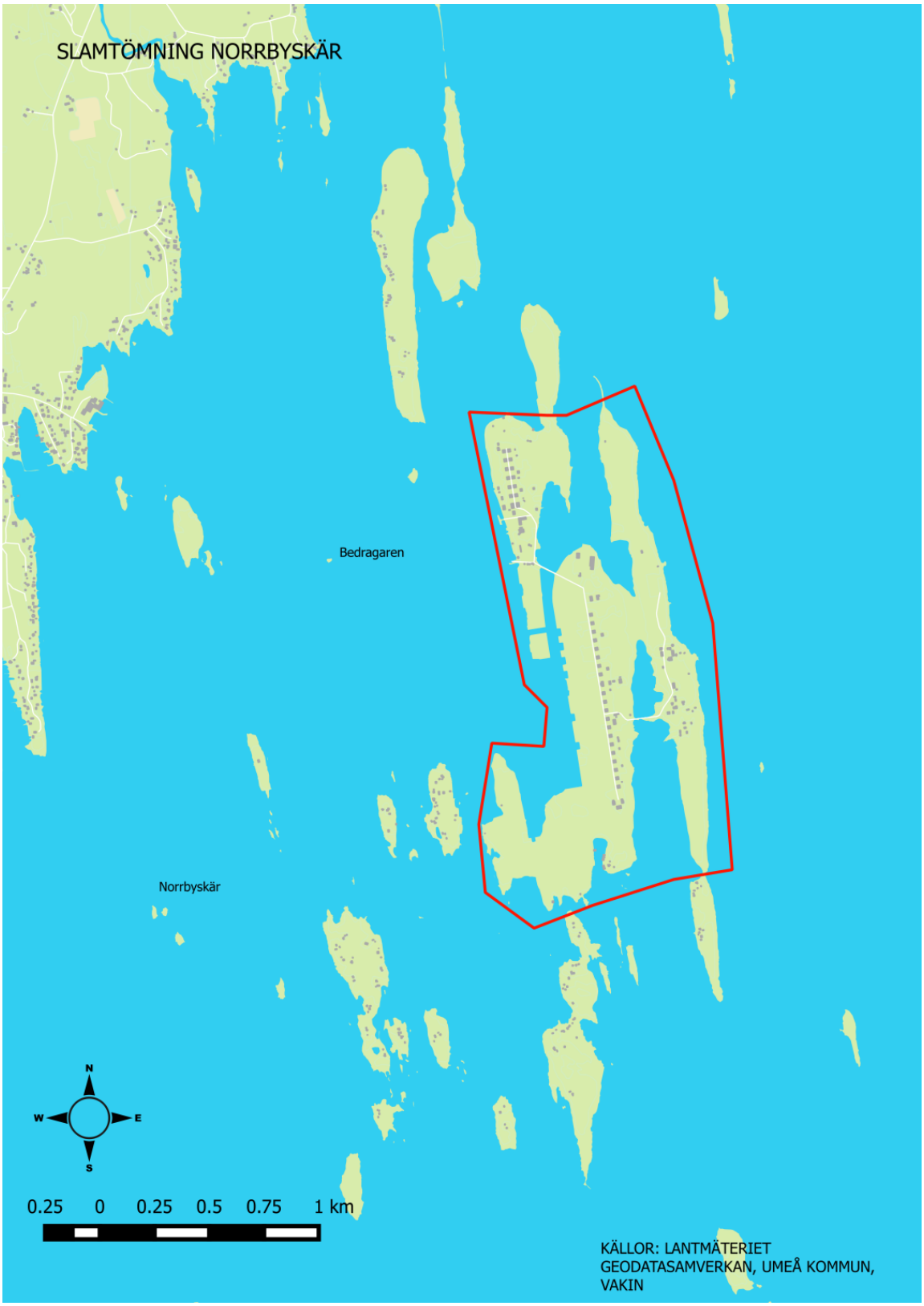
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka

Bilaga 4. Tömningsområde öar

Figur 1: Slamtömning Holmön

Figur 2: Slamtömning Norrbyskär

Samrådsredogörelse

Innehåll

Samrådsredogörelse 1
Sammanfattning av genomförda förändringar 1
Språkliga förändringar 3
Tekniska nämnden 4
Miljö- och hälsoskyddsnämnden 8
Byggnämnden 21
Byggnadsnämnden tillstyrker förslaget till reviderade Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun i sin helhet. 21
Länsstyrelsen 21
Vakin 21
Bostaden 22
Region Västerbotten 23
Inkomna synpunkter via umea.se 23

Förslaget till nya avfallsföreskrifter har legat ute på kommunens hemsida, umea.se, under perioden 5/5–30/6. Det har även varit möjligt att ta del av dem i kommunhörnan på Umeå stadsbibliotek.

Synpunkter har kommit in från tekniska nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, byggnämnden, Vakin, Bostaden och länsstyrelsen. Vidare har ungefär 150 yttranden inkommit med e-post eller via kommunens hemsida.

Nedan följer en sammanfattning och redovisning av de yttranden som kommit in. Efter varje remissinstans finns en samlad redovisning av hur synpunkterna beaktats och hanterats.

Sammanfattning av genomförda förändringar

Gjorda ändringar efter samrådsversionen är markerade i texten genom *kursiv* text.

- Lagrumshänvisningarna har uppdaterats för att överensstämma med de ändringar som gjorts i gällande lagstiftning. Det handlar främst om förändringar i miljöbalken.

- 2 § punkt d har tillägg gjorts avseende hantering av invasiva främmande arter. *För invasiva främmande arter, se förordning (2026:311) om invasiva främmande arter.*
  Dokumentet har genomgående uppdateras angående invasiva främmande arter där det är relevant och i bilagor.
- 2 § punkt 5b har: *b) under normala förhållanden skulle användas för stadigvarande bostad eller* lagts till.
- 2 § punkt 7, utifrån Skatteverkets definition: *7. Småhus - byggnad med 1–2 bostäder.*

  Flerbostadshus - byggnad med fler än två lägenheter.

- 4 § tillägg: *med undantag enligt 26 kap 3 § punkt 2 i miljöbalken*.
- 5 § har: *avfallsförebyggande åtgärder samt konsumentelavfall*. lagts till.
- 8 § Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra har tagits bort ersatts med *Den*.
- 8 § punkt 8, tillägg: *(övrigt förpackningsmaterial).*
- 8 § punkt c, förtydligande*: som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller.*
- 8 § punkt d, förtydligande*: anvisningarna i bilaga 1, tabell 1.*
- 15 § Brunnslocket får väga högst *25* kg.
- 22 § Returpapper ska lämnas på *renhållarens* återvinningsstationer. Returpapper kan även hämtas *hos hushållen vid fastigheten av entreprenör som kommunen anlitat*.
- 26 §, restavfall, punkt 3 angående hämtningsintervall från fritidsbostäder har ändring från datum till veckonummer gjorts så att det nu framgår hämtning sker *veckorna 20 till 42*.
- 26 §, enskilda avloppsanläggningar, punkt 5, har ändrats till punkt g) istället för punkt h) som angavs i samrådsversionen.
- 38 §, förtydligande att det handlar om *kommunalt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga* restavfall, matavfall och förpackningar.
- 39 §, förtydligande att det handlar om *kommunalt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga* restavfall, matavfall och förpackningar samt att uppehåll kan tillåtas om fastigheten inte kommer att nyttjas under minst tolv (12) månader.
- 39 § punkt a har lagts till: *a) Begäran om uppehåll av säsongshämtning måste göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet. Uppehållet gäller högst en säsong.*
- 40 § har tagits bort. Paragrafen upphävs enligt beslut KF x §.
- I bilaga 1, tabell 1 har följande angående sortering av förpackningar lagts till: *Förpackningar som ska emballeras är små eller lätta plastförpackningar som exempelvis plasthöljen runt godis och plastkorkar.*

För den som vill emballera sitt förpackningsavfall är det viktigt att tänka på att emballaget måste vara av samma material som tunnans övriga innehåll. Det vill säga, pappersförpackningar ska omslutas av emballage i papper.

- I bilaga 1, tabell 3 har följande förtydligande om hantering av stickande och skärande avfall från verksamheter gjorts: *Stickande och skärande med kontakt med smittförande avfall som uppstår i verksamheter är i regel inte kommunalt avfall. Avfall från hemsjukvård ansvarar vårdgivaren för.*
- I bilaga 1, tabell 3 har förtydligande gjorts angående matavfall från verksamheter: *Detaljhandeln har ett eget ansvar för insamling och behandling av sitt matavfall.*
- I bilaga 1, tabell 3 har förtydligande gjorts angående fett från fettavskiljare från verksamheter: *Detaljhandeln ansvarar själv för hantering och hämtning/lämning av detta.*
- I bilaga 1, tabell 3 har två förtydliganden angående andra animaliska biprodukter (ABP) från verksamheter gjorts: Före detta livsmedel från *torghandel och detaljhandel där kommunen har andrahandsansvar….* Samt: ABP ska lämnas till en godkänd avfallsmottagare *samt att dokument för spårbarhet ska medfölja. Avfallsmottagaren ska ha tillstånd från Jordbruksverket.*

Språkliga förändringar

Behållare används istället för kärl.

Skrymmande avfall används istället för grovavfall.

Enskilda används istället för små, när det handlar om avlopp.

Tekniska nämnden

Förvaltningen har tagit del av förslaget och bedömer att revideringar för möjliggörande av införande av fastighetsnära insamling uppfylls och har nedanstående synpunkter.

Ansvarsfördelning mellan kommun och verksamhetsutövare. Skrivningarna kring fettavskiljare och returpapper behöver anpassas med anledning av de nyligen beslutade ändringarna i avfallslagstiftningen. Ändringarna innebär att det primära ansvaret för vissa avfallsfraktioner från verksamheter övergår till verksamhetsutövaren och kommunen får ett andrahandsansvar. Avfallsföreskrifterna behöver därför justeras för att tydliggöra ansvarsfördelningen och kommunens roll för nedan nämnda fraktioner men även ytterligare justeringar kan vara nödvändiga att genomföras.

Exempel på formuleringar som behöver ändras när det gäller returpapper är

8 § b där ”lämnas till ett insamlingssystem” i den nu gällande föreskriften föreslås ändras till ”lämnas till ett insamlingssystem som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller.”

22 § som anger att returpapper ska lämnas på kommunens återvinningsstation alternativt hämtas av kommunen anlitad entreprenör vid fastigheten.

Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar med formuleringen att returpapper lämnas till kommunens insamlingssystem för returpapper.

Den ändrade formuleringen i 8 § kan tolkas så att alla utsorterade förpackningsfraktioner, även från verksamheter, ska lämnas till ett system som renhållaren tillhandahåller. Denna formulering behöver ses över. Tidigare användes begreppet hushåll men det är borttaget i förslaget: ”Utsorterade förpackningar sorteras ut enligt 1–8 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.”

Avfall från fettavskiljare nämns på flera ställen i föreskriften och bör ses över utifrån de beslutade ändringarna i avfallslagstiftningen. I tabell 3 står att ”Fett från fettavskiljare hämtas av renhållaren.” Samma resonemang kring andrahandsansvar för kommunerna gäller matfettsavfall från verksamheter, vilket också behöver korrigeras. Detta tas upp i Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter ”Matfett och frityrolja hämtas av renhållaren.” I beskrivningen av hanteringen av avfallsslaget förpackningar från verksamheter är instruktionen i Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter att det ska ”Lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling.” Verksamheter får inte lämna avfall på återvinningsstationer eller återvinningscentraler så skrivningen behöver justeras så att det blir korrekt.

Hämtningsintervall

Föreskriften bör kompletteras med hämtningsintervall för returpapper. Det behöver vara tydligt för hämtställen som är boenden (t.ex. vård- och omsorgsboenden och gruppboenden) och samlokaliserade verksamheter vilken hämtningsfrekvens som är möjlig. Hämtningsintervall för plast, kartong, metall och glas för flerbostadshus och verksamheter anges i 26 § punkt 4 punkt 2 under avsnittet matavfall.

Definitioner och begrepp

I 8 § c regleras hanteringen av invasiva arter men definition saknas vilket bör införas. Lämpligtvis görs definitionen genom hänvisning till annan lagstiftning så att den förblir aktuell. Ytterligare information om hanteringen av invasiva arter finns i tabell 1 Avfall under kommunalt ansvar. Det är viktigt att det tydligt framgår vilka arter som omfattas så att det blir tydligt hur avfallet ska hanteras.

Välj vilket begrepp som ska användas för permanentbostad och fritidsbostad. Permanentbostad och fritidsbostad definieras i 2 § punkt 5 respektive 6 men i 26 § avsnitten om restavfall och matavfall föreslås ändring till begreppen småhus med permanentboende respektive småhus med fritidsboende. I fortsättningen av 26 § avsnittet om små avloppsanläggningar används uttrycket fritidsbostad. Den varierande terminologin skapar otydlighet. Begreppsanvändningen bör vara konsekvent genom hela dokumentet.

Ett förtydligande kring att den hantering av animaliska biprodukter som beskrivs i tabell 3 Exempel på avfall från verksamheter gäller butiksavfall. Det förklaras i definitionen 2 § g men behöver för att det ska vara tydligt även stå med i tabell 3, s 37. Förslag på formulering i fet stil: Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall *från* ***butiks****verksamheter.*

Tillämpa genomgående datum eller veckor så att otydlighet undviks. Nu används veckor i 2 § punkt 6 men datum i t.ex. 25 § punkt 4 och 26 § punkt 3.

Dragväg

Förtydliga att dragvägen omfattar hela sträckan fram till den plats där hämtning sker.

Övriga synpunkter gäller förtydligande av avfallskärlens placering, vilket är särskilt viktigt vid planering av nya områden. I praktiken förekommer det att avfallskärl placeras på trottoaren i samband med tömning. Principen bör dock vara att avfallskärlen placeras inom den egna fastigheten. Det finns därför ett behov av förtydliganden för att hantera situationer där avvikelser uppstår".

Exempel på förtydligande förslag inom paragraferna nedan är skrivna i fet text.

11 § ”Vid tömningstillfället ska behållaren vara placerad **inom den egna fastigheten,** så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt, om inte annat har anvisats eller överenskommits enligt 23 §.”

15 § ”När anläggningen, **efter anvisning eller överenskommelse enligt 23 §**, placeras utanför fastigheten och/ eller inte placeras i nära anslutning till bostadshuset

eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

18 § ”Vid tömningstillfället ska behållaren vara placerad **inom den egna fastigheten**, så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt. Behållare ska placeras och vändas på den egna fastigheten så att de kan hämtas med sidlastande bil där sådan används och baklastande bil där sådan används, om inte annat har anvisats eller överenskommits enligt 23 §. Ytterligare anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.”

20 § **Anläggningen ska i första hand placeras inom den egna fastigheten. När anläggningen, efter anvisning eller överenskommelse enligt 23 §, placeras** utanför fastigheten och/eller inte är placerad i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

21 § ”Skrymmande avfall och trädgårdsavfall kan hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat **inom den egna fastigheten i direkt anslutning till tomtgräns mot** gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil, **om inte annat har anvisats eller överenskommits enligt 23 §**.

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker **normalt inom den egna fastigheten i direkt anslutning till fastighetsgränsen**, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hålls i farbart skick. **Detta ansvar gäller även i de fall avfallet lämnas på en plats som anvisats eller överenskommits enligt 23 §.**

Svar

- Ansvarsfördelningen mellan kommunen och verksamhetsutövare samt kommunens roll har förtydligats.
- 8 § b har ändrats från b) Returpapper ska enligt avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller. till b) *Returpapper ska enligt avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem.*
- 22 § har förtydligats och omformulerats: *Returpapper ska lämnas på renhållarens återvinningsstationer. Returpapper kan även hämtas hos hushållen vid fastigheten av entreprenör som kommunen anlitat*.
- I bilaga 1, tabell 1 står nu: *Lämnas till insamlingssystem för returpapper*.
- 8 § har förtydligats så att det framgår att det är kommunalt avfall under kommunalt ansvar som avses.

- I tabell 3 har skrivningen om matfetter och frityroljor tagits bort. Instruktionen för hämtning/lämning av fett från fettavskiljare har förtydligats.
- I lagstiftningen finns inget krav på att returpapper ska hämtas fastighetsnära (26 § i föreskriften).
- I 2 § avsnittet Definitioner har en hänvisning till förordning (2026:311) om invasiva främmande arter lagts till.
- Begreppen permanentbostad respektive fritidsbostad används i föreskrifterna.
- Andra animaliska biprodukter (ABP), har förtydligats med att hanteringen gäller torghandel och butiker där kommunen har andrahandsansvar.
- I föreskrifterna har uppdatering av perioden för säsongshämtning uppdaterats, från specifika datum till att det gäller från vecka 20 till vecka 42.
- 11, 15 och 18 §§ har skrivningen i fet stil inte lagts till med motiveringen att det inte är möjligt att ställa krav på detta inom hela det geografiska hämtningsområdet.
- 21 § har reviderats med tillägget: *inom den egna fastigheten i direkt anslutning till tomtgräns mot*… Den önskade hänvisningen till 23 § har bortsetts från med motiveringen att hämtning av trädgårdsavfall sker vid enstaka tillfällen, likaså skrymmande avfall.
- 23 § tillägg har gjorts: *normalt inom den egna fastigheten i direkt anslutning till fastighetsgränsen*…
- 24§ ändringen har inte lagts till med motiveringen att det är svårt för abonnenten /-erna att upprätthålla i de fall det handlar om regionala och statliga vägar.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Övergripande synpunkter

Nämnden anser att många av de föreslagna ändringarna saknar tydliga motiv till varför ändring sker. Vissa ändringar har sin grund i ändringar inom lagstiftningen, så som införandet av fastighetsnära insamling av avfall medan andra är mer oklara. Nämnden anser därför att underlaget behöver kompletteras med tydliga förklaringar och motiv till de föreslagna ändringarna. Detta för att man ska kunna ta ställning till dels varför ändringen är motivering, dels för att kunna bedöma ändringens effekt. Det ger också viktigt underlag i de fall tolkning av bestämmelsen behövs för en korrekt tillämpning.

Nämnden vill också uppmärksamma om att regeringen har beslutat om ett nytt 15 kapitlet i miljöbalken som gör att lagrumshänvisningarna till stor del är inaktuella efter den 1 juli 2026. Ändringar har också skett i avfallsförordningen samt andra förordningar meddelande med stöd av miljöbalken inom avfallsområdet, vilket behöver kontrolleras så att eventuella lagrumshänvisningar inte blir inaktuella efter ikraftträdandet av avfallsföreskrifterna.

Synpunkter till specifika ändringar

Definitioner – 2 §

I förslaget till ändring av föreskrifterna om avfallshantering föreslås att begreppet ”Kärl och säckavfall” utgår och i stället ersätts med begreppet ”Restavfall”. Nämnden konstaterar att vissa bestämmelser i föreskrifterna är beroende av begreppet ”Kärl och säckavfall” för att fungera på avsett sätt. Ett exempel är exempelvis möjligheten till uppehåll från hämtning av avfall. Nämnden bedömer att innebörden av § 39 genom den föreslagna ändringen av ”Kärl och säckavfall” delvis får en annan innebörd. Bestämmelsen gör det nu möjlighet att ansökan om uppehåll från hämtning när det gäller allt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga en utvidgning av fler avfallsfraktioner och inte endast kärl och säckavfall (alltså den gröna och bruna tunnan). Enligt nämndens bedömning är det genom den nu föreslagna skrivningen möjligt att ansökan om uppehåll från hämtning av såväl avfall från avloppsanläggningar, matavfall, restavfall och förpackningsavfall. Det torde inte vara meningen att så ska vara möjligt med hänvisning till särskilda bestämmelser koppat till uppehåll från hämtning av avfall från avloppsanläggningar. Nämnden föreslår därför att ändringen i den delen inte ska genomföras samt att begreppet ”Kärlavfall” införs för att behålla bestämmelsernas nuvarande syfte. Som följd av denna ändring föreslås också en justering av definitionen till begreppet ”Restavfall”. Definitionen innehåller begreppet ”Kärl och säckavfall” och nämnden anser att det inte behövs eftersom det inte fyller någon funktion i definitionen. Av den anledningen föreslås att begreppet ”Kärl och säckavfall” utgår i definitionen av restavfall.

För vissa av undantagen i föreskrifterna har särskiljning gjorts mellan permanentbostäder och fritidsbostäder. I samband med ändringarna av föreskrifterna

2024 föreslogs att definitioner av dessa begrepp skulle införas. Den föreslagna definitionen av permanentbostäder och fritidsbostäder fick dock en annan formulering i samband när kommunfullmäktige senare skulle besluta om bestämmelsen. Den del av definitionen som togs bort var den del av bestämmelsen som avsåg att klargöra vad fastigheten skulle tillhöra för begrepp när den inte används under normala förhållanden, exempelvis vid dödsfall eller längre semester utomlands. Det är oklart varför den föreslagna definitionen ändrades.

Det problem som nämnden tog upp i sitt yttrande vid ändringarna 2024 kvarstår, nämligen att det blir problematiskt när en fastighet varken har en person folkbokförd på fastigheten eller inte används stadigvarande som bostad varken på sommaren eller i övrigt. Att en fastighet inte nyttjats under en begränsad tid innebär inte nödvändigtvis att fastigheten går från att vara en permanentbostad till en fritidsbostad. För att avgöra detta måste det bedömas hur fastigheten skulle nyttjas under normala förhållanden. Till hjälp för denna bedömning bör också omkringliggande fastigheters nyttjande ha betydelse. En fastighet som är belägen inom ett villakvarter där medborgare normalt är bosatta bör under normala förhållanden anses användas som en permanentbostad och inte som en fritidsbostad. Det kan dock finnas situationer där de omkringliggande fastigheternas nyttjande inte ger tillräckligt stöd för att kunna klassificera fastigheten. Exempelvis glest bebyggda platser eller platser med inslag av både permanentbostäder och fritidsbostäder. I ett sådant fall behöver en bedömning i det enskilda fallet göras av samtliga omständigheter som ligger till grund för fastighetens nyttjande för att bestämma hur fastigheten ska klassificeras enligt föreskrifterna. Om personer står skriven på en fastighet inom ett område som domineras av fritidshus ska fastigheten dock inte anses som fritidsbostad utan som permanentbostad. Av den anledningen anser nämnden att definitionen av vad en permanentbostad och fritidsbostad är ska kompletteras med skrivningen om att det även gäller en fastighet som under normala förhållanden skulle användas stadigvarande som bostad respektive används som tillfällig bostad för semester eller annan fritid eller skulle ha använts för det ändamålet under normala förhållanden.

Det föreslås en ändring av datumet för när en fastighet avser utgöra en fritidsbostad. Tidigare har det använts ett fast datum men nu föreslås särskilda veckor. Som nämnden får förstå handlar detta om att de fasta datumen kan infalla mitt i en vecka vilket kan påverka renhållarens möjlighet att hämta avfall. Nämnden anser dock att en fastighet kan användas som bostad för semester eller annan fritid även utanför den tidsangivelsen som anges i bestämmelsen. Fastigheten bör fortfarande betraktas utgöra en fritidsbostad. Mot denna bakgrund finns det skäl att ifrågasätta om en tidsmässigt avgränsad definition är ett ändamålsenligt sätt att avgöra vad som ska anses utgöra en fritidsbostad. En fastighets klassificering bör i stället ta sin utgångspunkt i dess faktiska användning och syfte, snarare än i en på förhand fastställd tidsperiod. Om en fastighet huvudsakligen används för fritidsändamål bör

den också betraktas som en fritidsbostad oavsett under vilka delar av året användningen sker.

Att hämtning av avfall endast sker under perioden 15 maj till den 15 oktober bör eventuellt inte utgöra skäl nog att kräva att ägaren ska skaffa ett abonnemang för permanentbostad. Detta kan lösas genom att bestämmelsen ändras så att det endast är syftet med bostaden som ska beaktas. Det är trots allt många som använder sitt fritidshus även på vintern vilket innebär att det även finns ett behov av borttransport av avfall.

Bestämmelsen i 10 § a) bör kompletteras med att kärl och säckavfall från fritidsbostäder under perioden 15 oktober till och med 15 maj får transporteras i enlighet med lydelsen i 10 § a). Avfallet bör exempelvis transporteras till permanentbostaden för vidare borttransport av renhållaren. Om kommunen ska erbjuda hämtning med ett visst intervall även under vinterhalvåret bör därefter utredas.

I särskilda bestämmelser, framför allt i § 26, framkommer nya begrepp så som småhus och flerbostadshus. Dessa begrepp har ingen definition. Nämnden anser att dessa begrepp behöver definieras eftersom det har stor betydelse för hur hämtningsintervallen ska tillämpas. Den nuvarande definitionen av permanentbostäder anser nämnden inte avgränsats till att endast omfatta fastigheter bestående av friliggande byggnader utan kan även avse en fastighet med en byggnad innehållande två eller fler lägenheter. Nämnden anser dock att småhus bör avse friliggande byggnader som inrymmer ett hushåll. Detta aktualiserar dock gränsdragningsproblem, exempelvis hur friliggande byggnader med två lägenheter ska klassificeras – om dessa ska anses utgöra flerbostadshus? Ytterligare ett exempel är fastigheter där ett attefallshus uppförts och hyrs ut. Det är oklart om sådana situationer medför att fastigheten ska klassificeras som flerbostadshus. Mot denna bakgrund anser nämnden att begreppen småhus och flerbostadshus behöver definieras och förtydligas.

Hämtningsintervall – 26 §

Nämnden konstaterar att de föreslagna förändringarna innebär att hämtningsintervallet för restavfall ändras från nuvarande en gång varannan vecka till en gång var sjätte vecka. Samtidigt föreslås att hämtning av plast- och pappersförpackningar ska ske med ett intervall om var sjätte vecka. Såvitt nämnden kan förstå har Vakin genomfört tester av de nya hämtningsintervallerna inför förslaget. Resultaten av dessa försök har dock inte redovisats i samband med det aktuella förslaget, vilket försvårar nämndens möjligheter att bedöma om förändringarna är lämpliga.

Nämnden anser att det saknas tillräckligt underlag som visar hämtningsintervall kan införas utan att det uppstår olägenheter för människors hälsa eller för miljön. Exempelvis har det inte redovisats någon analys av risken för luktproblem, skadedjur

eller hygieniska olägenheter, särskilt under varmare perioder eller i tätbebyggda områden. Inte heller framgår det hur olika hushållstyper, såsom barnfamiljer eller hushåll med begränsat utrymme för avfallsförvaring, påverkas av de föreslagna förändringarna. Nämnden anser vidare att det bör förtydligas vilka hämtningsintervall som erbjuds om tätare tömning behövs. Det bör också anges vad som händer i slutet på hämtningssäsongen för fritidsbostäder. Kommer samtliga avfallsbehållare tömmas inför slutet eller kan det finnas risk att avfall lämnas i behållare till nästa hämtningssäsong?

Vidare framgår det av förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, särskilt 6 kap. 4 §, att kommunen senast den 1 januari 2027 ska tillhandahålla fastighetsnära insamling av avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar. Mot denna bakgrund noterar nämnden att det i det aktuella förslaget saknas en tydlig redovisning av hur kommunen avser att uppfylla detta krav. Det saknas uppgifter om insamling av glas- och metallförpackningar från permanentbostäder och fritidshus. I förslaget framgår endast att glas- och metallförpackningar ska hämtas en gång per månad från flerbostadshus. Det framgår inte om motsvarande tjänst kommer att erbjudas småhus och fritidsbebyggelse, eller om dessa fastigheter även fortsättningsvis hänvisas till återvinningsstationer.

Mot denna bakgrund bedömer nämnden att det är oklart om kommunen har för avsikt att fullt ut uppfylla kraven på fastighetsnära insamling enligt producentansvarsförordningen, eller hur ett sådant system i så fall ska utformas för att omfatta samtliga berörda fastighetstyper och avfallsslag. Nämnden anser därför att förslaget behöver kompletteras i den delen.

Samtidigt vill nämnden framhålla att den är positiv till införandet av fastighetsnära insamling. Ett sådant system bedöms kunna öka mängden avfall som sorteras ut för materialåtervinning i stället för att gå till förbränning. Vidare innebär fastighetsnära insamling en förenkling för hushållen, då behovet av att själva transportera förpackningsavfall till återvinningsstationer minskar. Detta kan förväntas leda till ökad sorteringsgrad och bättre utsortering av olika avfallsfraktioner. Nämnden ser även ytterligare fördelar med fastighetsnära insamling, såsom ökad tillgänglighet och likvärdig service för olika hushållsgrupper, inklusive äldre och personer med begränsad rörlighet. Systemet kan också bidra till minskad nedskräpning vid återvinningsstationer samt minskade transporter från hushållens sida, vilket i sin tur kan ge positiva effekter på både närmiljö och klimat.

Gemensamma avfallsbehållare – 38 §

Det föreslås att även behållare för förpackningsavfall ska kunna delas. Nämnden bedömer att det kan bli svårt att rymma allt förpackningsavfall om hushåll ska dela dessa behållare med hänsyn till hämtningsintervallet. Det saknas underlag för hur man har kommit fram till att delning kan ske enligt förslaget. Samtidigt är nämnden positiv till möjligheten att dela avfallsbehållare men för att kunna ta ställning till eventuella risker kopplat till nedskräpning eller annan olägenhet bör ett underlag

presenteras som styrker att det är möjligt utan att sådana problem uppstår. Störs risk för olägenheter bör vara om tre hushåll ska dela på avfallsbehållare.

Nämnden ställer sig frågan till om det är nödvändigt att ha kvar villkoret om att de som ska dela behöver ha samma hämtningsintervall när alla mer eller mindre kommer få samma hämtningsintervall. Frågan är i stället om tanken är att endast en typ av fastigheter (permanentbostäder eller fritidsbostäder) ska kunna dela med varandra så att inte situationer uppstår där en permanentbostad vill dela med ett fritidshus. I sådana fall bör bestämmelsen formuleras annorlunda så att detta blir tydligare.

Uppehåll i hämtning – 39–42 §§

Bestämmelsen innebär, såsom den nu är utformad, en utvidgning av möjligheten att ansöka om uppehåll från hämtning till att omfatta samtliga avfallsfraktioner som ingår i kommunalt avfall, och inte enbart kärl- och säckavfall. Enligt nämndens bedömning medför den föreslagna lydelsen att det i praktiken blir möjligt att ansöka om uppehåll från hämtning av såväl matavfall och restavfall som förpackningsavfall och avfall från avloppsanläggningar.

Detta framstår dock inte som en avsedd konsekvens av regleringen, särskilt med hänsyn till att det redan finns särskilda bestämmelser som reglerar uppehåll från hämtning av avfall från avloppsanläggningar. Den nuvarande utformningen riskerar därför att skapa oklarheter i tillämpningen samt överlapp mellan olika bestämmelser.

Mot denna bakgrund anser nämnden i första hand att begreppet ”*kärlavfall*” bör behållas, i syfte att avgränsa tillämpningsområdet och säkerställa en tydlig och förutsebar reglering.

Om avsikten i stället är att begreppet ”*kommunalt avfall”* ska ligga till grund för möjligheten till uppehåll, bör detta få ett mer genomgripande genomslag i regelverket. I ett sådant fall bör bestämmelserna vara konsekvent utformade så att samma principer gäller för samtliga berörda avfallsslag. Detta innebär att nuvarande särreglering, såsom den som återfinns i § 41 avseende avfall från avloppsanläggningar, bör tas bort. För att få till en sammanhållen lösning behöver i stället relevanta delar av den nuvarande regleringen i § 41 arbetas in i den generella bestämmelsen om uppehåll i 39 §. I detta sammanhang bör det då tydliggöras att uppehåll endast kan medges under de förutsättningar som anges i § 41. Tidsbegränsningen behöver också förtydligas så att tidsgränsen inte ändras. Nämnden föreslår dock inte att denna ändring ska genomföras utan förespråkar i stället att återinföra begreppet ”*kärlavfall*”.

Nämnden har i samband med tidigare ändring av avfallsföreskrifterna framfört synpunkter om att det bör införas ett smidigare sätt att hantera få uppehåll från hämtning av avfall för fritidsbostäder. Nämnden föreslog att uppehåll från hämtning av avfall vid fritidsbostäder ska hanteras av renhållaren genom ett

verkställighetsförfarande. På detta sätt blir det enklare för fritidshusägare som inte kommer använda sitt fritidshus en säsong att få möjlighet till uppehåll.

Nämnden föreslog mot denna bakgrund att uppehåll i hämtning av avfall för fritidsbostäder skulle kunna hanteras av renhållaren genom ett verkställighetsförfarande, i stället för genom individuell prövning av nämnden. Ett sådant förfarande skulle innebära en avsevärd förenkling för såväl fastighetsinnehavare som nämnden, då fritidshusägare som exempelvis inte avser att nyttja sin fastighet under en säsong på ett enkelt sätt skulle kunna begära uppehåll det året.

Förslaget infördes dock inte, med hänvisning till att det ansågs kunna innebära en överlåtelse av myndighetsutövning till renhållaren. Nämnden vill i detta sammanhang framhålla att det föreslagna förfarandet inte var avsett att innebära någon sådan överlåtelse. Det är fullt möjligt att utforma föreskrifterna på ett sådant sätt att hanteringen av uppehåll utgör verkställighet av tydligt angivna och objektivt utformade kriterier.

Genom att i föreskrifterna ange klara och tydliga kriterier för när uppehåll ska medges – exempelvis kopplat till nyttjandegrad, tid på året eller begäran inom viss tidsfrist – kan utrymmet för bedömningar begränsas i sådan utsträckning att renhållarens roll inskränks till att verkställa redan beslutade regler. Detta skiljer sig från myndighetsutövning, där en självständig prövning och bedömning i det enskilda fallet görs.

Nämnden vill därför betona att det finns möjlighet att uppnå ett mer effektivt och användarvänligt system utan att frångå gällande rättsliga ramar kring myndighetsutövning.

I det nu aktuella förslaget har möjligheten för fritidshusägare att ansöka om uppehåll från hämtning av avfall tagits bort eller i praktiken kraftigt begränsats. I stället uppställs krav på längre sammanhängande uppehåll för att sådan möjlighet ska föreligga.

Mot denna bakgrund anser nämnden att frågan bör övervägas på nytt, med särskilt fokus på att möjliggöra en förenklad hantering genom verkställighet. Nämnden föreslår därför lämpliga författningsändringar av förslaget.

Nämnden föreslår även att längden som gäller hur länge en fastighet inte nyttjas för att ett uppehåll ska kunna beviljas ska ändras från åtta månader till 12. Detta eftersom det handläggningsavgiften för ansökan många gånger blir en dyrare vid kortare uppehåll.

Övergångsbestämmelser

Enligt förslaget föreslås en ändring av 15 och 20 §§ och innebär att lock på avloppsanläggningar får högst väga 25 kg jämfört mot tidigare 35 kg. I underlaget presenteras inget motiv till varför vikten sänks med 10 kg men det får antas att det

har att göra av arbetsmiljöskäl. Det är oklart hur bestämmelsen ska tillämpas på befintliga lock. Anser man att befintliga lock som idag väger 35 kg ska bytas ut till lock som väger maximalt 25 kg? På grund av oklarheten föreslås i stället att en övergångsbestämmelse införs som anger att bestämmelsen endast ska tillämpas på nya lock som installeras efter ikraftträdandet av föreskrifterna. Detta innebär att befintliga lock inte behöver bytas ut.

Bilaga 1 – sortering och lämning av avfall

Som en följd av införandet av fastighetsnära insamling av förpackningsavfall föreslås i huvudsak ändrade bestämmelser om hur olika avfallsslag ska emballeras. Kraven på emballering bör ses som en försiktighetsåtgärd i syfte att minska risken för olägenheter i samband med avfallsinsamlingen.

Vid fastighetsnära insamling finns en risk att avfall sprids med vinden och orsakar nedskräpning eller andra olägenheter. Mot denna bakgrund föreslås krav på emballering av förpackningsavfall.

Det är dock otydligt om och i vilken omfattning dessa krav faktiskt avses gälla samt hur insamlingen i praktiken ska genomföras. Det framgår exempelvis att plastförpackningar ska emballeras i plastpåse, men det saknas motsvarande tydlighet avseende övriga förpackningsavfall.

Det är även viktigt att det tydliggörs vad emballaget ska bestå av. Frågor uppstår exempelvis kring huruvida det är tillåtet att lägga pappersförpackningar i plastpåsar eller om annan typ av emballering avses. Sådana aspekter behöver klargöras för att säkerställa en enhetlig och funktionell tillämpning av bestämmelserna. Det är också viktigt att det är tydligt om olika krav gäller för emballering av förpackningsavfall vid exempelvis småhus och flerbostadshus.

Detta behöver därför förtydligas i föreskrifterna, särskilt vad gäller vilka krav som gäller för emballering av olika typer av förpackningsavfall.

Författningsförslag

Nedan anges endast nämndens förslag till ändringar av nya föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Hela förslaget finns i beslutsunderlaget.

Förslagets lydelse anges i kolumnen till vänster och miljö- och hälsoskydds förslag på ändringar anges till höger.

Ändringarna i bestämmelserna är kursiverad. Om ingen ändring föreslås löper texten över båda kolumnerna.

Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun

INLEDANDE BESTÄMMELSER

[…]

Definitioner
2 §

Följande termer och begrepp används i dessa föreskrifter med de betydelser som anges här:

1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 3 § miljöbalken. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:164).

a) Med avfall under kommunalt ansvar avses kommunalt avfall och annat avfall som kommunen har ansvar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken samt förpackningsavfall enligt 6 kap. 2 och 6 §§ förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

b) Med *restavfall avses sorterat brännbart kärl- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut.*

b) Med *kärlavfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som består av restavfall och matavfall.*

c) Med skrymmande avfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl.

d) Med trädgårdsavfall avses sådant biologiskt nedbrytbart trädgårds- och parkavfall i enlighet med definitionen i 1 kap. 5 § 1 punkten avfallsförordningen (2020:614) som uppstår i trädgård vid bostadshus och sådant avfall från andra källor som är kommunalt avfall i enlighet med 15 kap. 3 § miljöbalken.

e) Med farligt avfall avses avfall som i bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614) beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*).

f) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 16 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.

g) Med före detta livsmedel avses butiksavfall av animaliskt ursprung enligt förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/EU.

h) Med matavfall avses allt biologiskt nedbrytbart kommunalt avfall enligt definitionen i 15 kap. 3 § miljöbalken och 1 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614), det vill säga som består av livsmedel- eller köksavfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen (skal, ben och liknande) i hushåll, restauranger, storkök, butiker, personalmatsalar, catering och liknande. I begreppet ingår matavfall som hälls ut i vasken i de fall detta samlas upp avskilt i sluten tank. Butiksavfall av animaliskt ursprung utgör dock före detta livsmedel i enlighet med punkten (g) ovan.

i) *Bestämmelsen föreslås utgå*	*i) Med restavfall avses sorterat brännbart avfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, returpapper, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut.*

j) Med bygg och rivningsavfall avses i enlighet med 15 kap. 8 § miljöbalken avfall från bygg- och rivningsarbeten.

k) Med bygg- och rivningsavfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet avses detsamma som i 15 kap. 20 § 4 punkten i miljöbalken.

2. Med renhållare menas Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, (Vakin) eller den som anlitas av Vakin.

3. Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare.

4. Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av begreppet fastighetsinnehavare, har rätt att bruka eller nyttja fastighet.

5. Med permanentbostad avses en fastighet som: a) används stadigvarande som bostad, *b) en fastighet med personer folkbokförda på enligt folkbokföringslagen (1991:481).*	5. Med permanentbostad avses en fastighet som: a) används stadigvarande som bostad, b) *under normala förhållanden skulle användas för stadigvarande bostad, eller* *c) en fastighet med personer folkbokförda på enligt folkbokföringslagen (1991:481).*
6. Med fritidsbostad avses en fastighet som *inte utgör permanentbostad enligt 5 a, b och används som bostad under perioden vecka 20 till vecka 42.*	6. Med fritidsbostad avses en fastighet som: *a) används som tillfällig bostad för semester eller annan fritid, eller* *b) under normala förhållanden skulle användas som tillfällig bostad för semester eller annan fritid.*

7. Med behållare avses kärl, container, bottentömmande behållare, säck, latrinbehållare, fosforfälla, slamavskiljare, fettavskiljare eller annan anordning för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar.

8. Med små avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som inte är allmänna enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter och endast används för hushållsspillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten.
Oljeavskiljare- och fettavskiljare innefattas inte av detta begrepp.

9. Med extrabrunn avses en brunn som hör till samma små avloppsanläggning, exempelvis en fördelningsbrunn eller spolningsbrunn.

10. Med fettavskiljare avses en behållare avsedd för avskiljning av fett från spillvatten. Fett från avskiljare vid affär, restaurang, bageri, gatukök och liknande verksamhet ingår i begreppet under kommunalt ansvar.

11. Med latrin avses avfall från torrtoaletter och andra jämförliga lösningar, i enlighet med 15 kap. 20 § 3 miljöbalken.

12. Med gränsgrannar avses två eller fler fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som har en gemensam fastighetsgräns.

För definitioner av andra termer och begrepp som används i dessa föreskrifter hänvisas till 15 kap. miljöbalken samt till gällande avfallsförordning och andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken. Definitioner av vissa avfallsslag anges i bilaga 1.

[…]

UNDANTAG

Handläggning av ärenden
32 §

32 § Ärenden enligt 35, 36, 37, 38 andra stycket, 39, 41, 42, 43, 44 och 45 §§ handläggs av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

En avgift för handläggningen av ansökan ska betalas.

En ansökan ska vara skriftlig och innehålla de uppgifter om vilka avfallsslag som avses omhändertas, uppgifter om beräknade avfallsmängder samt en redogörelse för på vilket sätt omhändertagande ska ske utan att det innebär en risk för olägenhet för människors hälsa och miljön om det behövs för att kunna hantera ärendet samt den tidsperiod som ansökan avser.

Meddelade undantag är endast giltiga för den som sökt undantaget. Undantag ska omprövas om förutsättningarna ändras. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren har skyldighet att meddela sådana förändringar.

En ansökan enligt 39, 41 och 42 §§ ska göras senast en (1) månad före den avsedda uppehållsperiodens start.

En ansökan enligt 37 §§ ska göras senast den 31 mars det år det utsträckta intervallet ska börja gälla.

	32 a § *Ärenden enligt 38 § första stycket och 40 § verkställs av renhållaren.* *En begäran enligt 40 § ska göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet.*

[…]

Uppehåll i hämtning

39 §

Uppehåll i hämtning av avfall *under kommunalt ansvar* kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst *åtta (8)* månader.	Uppehåll i hämtning av *kärlavfall* vid permanentbostad kan *tillåtas* fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst *12* månader.

Uppehållet gäller som längst i ett (1) år om det inte bestämts något annat.

40 §

Bestämmelsen föreslås utgå	*Uppehåll i hämtning av kärl- och säckavfall vid fritidsbostad kan medges fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att utnyttjas under hela hämtningssäsongen (15 maj – 15 oktober).* *Uppehåller gäller högst en hämtningssäsong.*

[…]

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 november 2026 då föreskrifter för Umeå kommun 1 juli 2025 upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

Undantag som meddelats enligt tidigare föreskrifter i renhållningsförordningen gäller även fortsättningsvis eller tills förändrade förhållanden anges, om inte dessa föreskrifter i sig upphäver tidigare undantag.

Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som på fastigheten komposterar matavfall och som innan den *1 juli 2025* anmält komposteringen till miljö- och hälsoskyddsnämnden ska anses vara befriad från att lämna matavfallet till kommunen i enlighet med 45 §.

I fråga om kravet på maximal vikt enligt 15 och 20 §§ gäller att kravet om maximal vikt på 25 kilogram endast ska tillämpas på lock som installeras efter ikraftträdandet av dessa föreskrifter i det fall locket till brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan.

Svar

- Föreskrifterna har uppdaterats enligt nya kapitel 15 i miljöbalken, likaså lagrumshänvisningar till övriga aktuella förordningar.
- Förtydligande har gjorts av 39 § så att det framgår att föreskrifterna handlar om kommunalt avfall under kommunalt ansvar.
- Definition av permanentbostad respektive fritidsbostad har kompletteras och har förtydligats i 2 § i föreskrifterna.
- 10 § a) en av grundprinciperna i miljöbalken är att förorenaren ska betala och att ta med sig avfallet från fritidsbostaden till permanentboendet kan fungera för de som bor i hus eller villa. Men om innehavaren av fritidshuset bor i lägenhet eller någon typ av samfällighetsförening innebär förfarandet att övriga boende får vara med och betala för hanteringen av fritidshusinnehavarens avfall. Utgångspunkten i föreskrifterna är att behandla alla lika. Av den anledningen avstyrks detta förfarande.
- Förslaget att lägga till: b) *under normala förhållanden skulle användas för stadigvarande bostad* har gjorts under 2 §, punkt fem.
- Med de fyllnadsgrader som finns idag i tunnorna hos småhusen, Vakins tester, volymberäkningar och de erfarenheter andra kommuner som infört förpackningsinsamling gjort är att restavfallstunnan räcker för de allra flesta (92–98 %). Det har legat till grund av valet av storlek på tunnorna. De olägenhetsproblem som omnämns finns framför allt för mat- och restavfall och torde vara detsamma som idag. Med god skötsel och rengöring av tunnorna och emballering av illaluktande avfall samt att säkerställa att avfallstunnorna går att stänga minimeras olägenheterna.
- Om tätare hämtning/extra hämtning behövs kan de hushåll som är i behov av det erbjuds tömning av restavfall varannan vecka. Kontakta Vakins kundservice om behov finns.

- Vid säsongshämtning görs en sluttömning efter vecka 42. Den här situationen förändras inte av ändrade hämtintervall, utan det torde vara på samma sätt som idag.
- Anledningen till att Vakin börjar med fastighetsnära insamling av pappers- och plastförpackning är på grund av att dessa fraktioner är de som genererar största volymerna förpackningar och det som uppkommer i alla hushåll.

  När det gäller färgade glasförpackningar, ofärgade glasförpackningar och metallförpackningar finns det flera anledningar till att Vakin avstår att ta med det i första etappen för småhus och fritidsbostäder. Merparten av kommunens invånare bor i flerbostadshus och boende i flerbostadshus ska ha tillgång till sortering av dessa fraktioner.

  Många leverantörer av livsmedel som idag använder glas- och metallförpackningar förändrar sina förpackningar. Många går över till pantsystemet och andra byter till plast- eller pappersförpackningar. Det gör att det är svårt att beräkna hur mycket avfall som uppkommer och ska hämtas. Idag är det 1–3 liter avfall per vecka vilket innebär ungefär att en soptunna fylls på ett år. Parallellt utvecklas både behållare och fordon. Materialen är dessutom är svåra att hämta ur buller-, kvalitet- och arbetsmiljösynpunkt. Ytterligare utredning behövs för att säkerställa hur insamling av dessa fraktioner kan ske på bästa sätt.

- Möjligheten att införa ett verkställighetsförfarande för hanteringen av ansökningar om uppehåll av hämtning har diskuterats med en av kommunens jurister. Men eftersom det handlar om myndighetsutövning gentemot enskild är svaret nej, det är inte möjligt att genomföra.
- Möjligheten att få uppehåll från åtta månader till tolv månader är ändrat.
- Orsaken till att vikten på brunnslocken för enskilda avloppsanläggningar ändrats från 35 kilo till 25 har gjorts utifrån arbetsmiljölagstiftning. Av den anledningen är det inte möjligt att införa detta som en övergångsbestämmelse.
- När det blir enklare att källsortera fastighetsnära är det rimligt att anta mängden avfall som kastas i tunnan för restavfall minskar, vilket innebär att det tar längre tid att fylla den och att det planerade intervallet om sex veckor fungerar.
- Emballering av förpackningar som kastas i tunnorna för plast och papper är generellt inte nödvändigt. Förpackningar som kan vara bra att emballera är exempelvis små och lätta plastförpackningar som plasthöljen runt godis. För den som vill emballera sitt förpackningsavfall är det viktigt att tänka på att emballaget måste vara av samma material som tunnans övriga innehåll. Det vill säga, pappersförpackningar ska omslutas av emballage i papper.

Byggnämnden

Byggnadsnämnden tillstyrker förslaget till reviderade Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun i sin helhet.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har inte granskat underlaget i detalj, men undrar om hänsyn har tagits till regeringens reformering av avfallslagstiftningen och de beslutade ändringarna i miljöbalken, avfallsförordningen och miljötillsynsförordningen och som ska träda ikraft den 1 juli 2026? En stor del av laghänvisningarna blir inaktuella och det finns även förändringar som innebär förändring i sak, exempelvis tillsynsansvaret över avfallshanteringen (jfr 4 § och Miljötillsynsförordningen 2 kap 28 § 2.).

Svar

- Tillägg i kursiv stil: 4 § Tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken utförs av miljö- och hälsoskyddsnämnden, *med undantag enligt 26 kap 3 § punkt 2 i miljöbalken*.

Vakin

En viktig förändring i föreskrifterna är att fastighetsnära insamling av förpackningar läggs till i föreskrifterna.

Vakin tycker också att det är viktigt att hämtningsintervallet för restavfall ändras till hämtning var sjätte vecka för småhus, eftersom det är en förutsättning för att det ska fungera med det insamlingssystem som har valts för fastighetsnära insamling av förpackningar. I föreskrifterna lämnas också en öppning för att ha kvar hämtning varannan vecka för de som har behov av det.

Vakin tycker att det är bra att maxvikten för lock ändras från 35 kg till 25 kg eftersom det följer Arbetsmiljöverkets föreskrifter om högsta tillåtna vikt vid tunga lyft.

Ny karta i Bilaga 2 som visar att veckohämtning nu är möjligt i alla Umeås centrala delar samt även i Hörnefors.

Ny karta i Bilaga 3 som visar att det nu är möjligt med bottentömmande behållare i alla Umeås centrala delar samt även Hörnefors.

Vakin vill att en ändring görs i Bilaga 1 under rubriken förpackningar där det står att plastförpackningar ska vara väl emballerat i plastpåse för det stämmer inte och det kan strykas. Alla plastförpackningar behöver inte emballeras, det gäller bara plastförpackningar som lätt kan spridas. Vi föreslår att det i stället ska stå: *Förpackningar lämnas emballerat i de behållare som tillhandahålls så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer*.

Svar

- Skrivningen har ändrats enligt förslag.

Bostaden

Våra synpunkter i denna samrådsremiss behandlar generellt förtydliganden som vi tycker saknas eller behov av undantag för fastighetsägare med stora bestånd.

Anskaffande och äganden, sid 10

12 § Här beskrivs ägarens ansvar för behållare men vi saknar en beskrivning om vad renhållarens ansvar blir om renhållaren skadar ägarens behållare.

Anläggande, sid 10–11

15 § Här beskrivs fria höjder och max 5 meter för uppställningsplats för kranfordon vid anläggande men det framgår inte vad som gäller för befintliga underjordsbehållare.

Hämtningsplats och transportvägar, sid 15

24 § Vid stora snömängder kan vi ha svårt att tillgodose adekvat snö- och halkbekämpning på alla våra bostadsområden utanför normal arbetstid på vardagar (07.30-16.30) på andra ställen än prioriterade farvägar. Sett till storleken på vårt fastighetsbestånd och den stora utmaningen att tillgodose kraven utanför normala arbetstider måste det framgå mer precisa tidsintervall per bostadsområde exempelvis Böleäng 06.00 – 08.00. Detta för att vi ska ges bättre förutsättningar att kunna möta upp kraven, både på normal arbetstid men framför allt utanför normal arbetstid.

Svar

- I de fall fastighetsägaren äger behållaren, t.ex. underjordsbehållare och slamavskiljare gäller skadeståndslagstiftningen. Har renhållaren agerat vårdslöst inträder skadeståndsansvar.
- I princip gäller samma vid tömning som vid anläggande då regelverket varit likartat under en lång tid. Vad som gäller för befintliga behållare under jord går att läsa om i *Anvisningar för avfallshantering och återvinning.* Anvisningarna finns publicerade på vakin.se.
- Kontakta Vakin för önskemål om tidssatt sophämtningsintervall.

Region Västerbotten

Umeå kommun har gett Region Västerbotten möjlighet att yttra sig om Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun. Regionen ställer sig i huvudsak bakom förslaget, men har följande synpunkter.

I tabell 3, bilaga 1 gällande skärande/stickande avfall framgår att avfallet ska omslutas av förpackning eller påse för att skydda mot skärskador och därefter läggas i säck för restavfall eller blandat avfall. Enligt förslaget ska avfallet därefter lämnas till godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen. Om avfallet hanteras som restavfall bör det framgå i instruktion för hämtning/lämning att restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Det blir annars otydligt om avfallet får lämnas som kommunalt restavfall eller om avfallet ska lämnas med annan godkänd avfallstransportör.

I tabell 3, bilaga 1 gällande animaliska biprodukter (ABP) önskas ett förtydligande kring vad som avses med verksamhet.

I tabell 3, bilaga 1 gällande förpackningsavfall bör det i instruktion för hämtning/lämning kompletteras med att verksamhet får lämna förpackningsavfall till marknadsdrivet system för materialåtervinning.

Svar

- Stickande och skärande tex dricksglas och knivar ska lämnas som glas/inert material respektive metall. Stickande och skärande med kontakt med smittförande avfall som uppstår i verksamheter är i regel inte kommunalt avfall. Avfall från hemsjukvård ansvarar vårdgivaren för. Tillägg i bilaga 1 tabell 3.
- Åtgärdat med förtydligande om ABP hos torghandel och detaljhandel med andrahandsansvar.
- Angående förpackningar i tabell 3 stod det felaktigt att avfallet skulle lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling. Det är ändrat till*: Lämnas till producentens insamlingssystem eller till ett marknadsdrivet system för materialåtervinning*.

Inkomna synpunkter via umea.se

Nedan följer ett sammandrag av de synpunkter som kommit in via kommunens hemsida. Många kommentarer tar upp samma frågor och åsikter och därför har de inkomna svaren grupperats tematiskt.

Hämtningsintervall

För långt tömningsintervall av restavfall.	större transparens kring vilka beräkningar och underlag som ligger bakom bedömningen att sex veckors intervall ska fungera ”för de flesta villaägare”. Det ter sig som en naiv förhoppning snarare än baserat på någon typ av realistisk uppskattning. Särskilda dispenser eller lösningar

	för småbarnshushåll, där tätare hämtning av restavfall känns nödvändig.
Tätare hämtningsintervall, gäller främst restavfall.	kommunen borde tänka om kring tömning var sjätte vecka eller åtminstone erbjuda mer rimliga och flexibla lösningar för hushåll där det här inte fungerar i praktiken. Möjlighet att välja ett tätare tömningsintervall mot en högre kostnad. Om detta inte är en service som kommunen kan tillhandahålla, öppna då upp för privata företagsalternativ. Det skulle dessutom skapa fler arbetstillfällen i Umeå.
Svårt att ha koll på vilken tunna som ska tömmas när.	Det vore mer rimligt om matavfall samt papp- och plastförpackningar töms varannan vecka och restavfall var sjätte vecka.
SMS-påminnelse 1–2 dagar innan.	
För multisjuk person med inkontinens -> tunga tunnor och med längre intervall blir det ännu krångligare.	
Extra hämtningar kan äta upp ev. miljövinst, i och med att ökad körning -> ej resurseffektivt.	orolig för praktiska konsekvenser såsom överfulla kärl, hygienproblem och lukt, ökad nedskräpning kring kärlen samt att många hushåll i praktiken kommer behöva köpa större abonnemang eller extratömningar (=ytterligare kostnader). Eller har ni även tänkt sänka priserna för sophämtningar till 1/3? Läggs kostnaden för de tätare tömningarna på den boende?

Farhågor med sex-veckorsintervall för tömning av restavfall

För många tunnor (platsbrist). Har svårt att få plats med fler tunnor på gården/uppfarten.	
Ökad risk för ohyra och skadedjur = sanitär olägenhet.	
Risk för dålig lukt.	
Avfall eldas hemma/dumpas.	
Mer körning?	Om många hushåll tvingas begära extra hämtningar av restavfall – ibland till ett hushåll i taget – finns en uppenbar risk att dessa transporter i praktiken äter upp delar av miljövinsten -> mindre resurseffektivt sett ur ett helhetsperspektiv. Ur miljöaspekt skulle det vara på sin plats att kommunen är ett föredöme och ser till att alla tömningsfordon är eldrivna.
Risk för "felsortering" ökar -> fusk.	

Val av system och utbyggnad av antal återvinningsstationer

Önskar flerfackskärl (fyra fackstunnor).	Lätt ledsamt att ni inte gör en bättre undersökning först vad vi kommuninvånare har behov av.
Vill kunna välja mellan fler kärl i olika storlek.	
Efterlyser valmöjlighet att kunna avstå tunnor om man själv transporterar till åvc.	
Kan systemet anpassas utifrån områdets förutsättningar?	Finns det alternativa platser där man kan lämna restavfall, plast eller andra fraktioner om utrymmet inte räcker till? Den informationen är i så fall viktig att tydligt kommunicera till oss boende. Det ska finnas möjlighet och valfrihet att få fortsätta att sortera direkt på returstationen för de som önskar detta.
Man måste ändå till åvs med glas, metall m.m. så det blir extra mycket körning när sopbilen nu ska fara fler gånger.	Varför ska man behöva ha fyra soptunnor och trots det ändå behöva åka till återvinningsstationen med glas och metall. Förtäta ÅVS:erna så att det finns en i varje by och tätare i stan - och då uppfyller det kravet på att det ska vara fastighetsnära - i stället för systemet med extra kärl på varje fastighet. Det skulle medföra mindre körning för de tunga lastbilar som hämtar förpackningarna och därmed mindre miljöbelastning. Eftersom vi ändå måste åka till återvinningsstationen med tidningar och glas ser jag inte poängen med att dela upp sorteringen i två delar dvs. en hemmasortering och återvinningsstationen.
Små sopbodar/uppställningsplatser redan idag.	
Etablera fler och mer utbyggda åvs:er, dvs bygg ut "åvs-nätet" så att det blir fler åvs-noder i byar, bostäder och stadsdelar.	bostadsnära samlade platser för plast, papp och glas där vi ej behöver vara bilberoende. Dessa samlade platser ska tömmas flera gånger i veckan. Möjlighet att som privatperson tömma fulla tunnor vid återvinningsstationer, en service som saknas idag.

Problem med samlingsplats för tunnorna och hämtning

Samlingsplatsen för tunnorna är i dagsläget	

begränsad och rymmer inte fler tunnor. Det är inte heller möjligt att bygga ut uppsamlingsplatsen av olika skäl.	
Samlingsplatsen för tunnorna är belägen på mark som ägs av annan.	tunnorna tidigare varit samlade vid vägens början (sopbilen vill inte köra in på vägen). Med ytterligare tunnor och rådande rekommendation avseende avstånd mellan tunnorna, kommer vi att kanta 100–150 meter av vägen med soptunnor - på mark som huvudsakligen inte ägs av de boende. Efterlyser kommunikation med personalen som hämtar sopor avseende huruvida er lösning överhuvudtaget är möjlig hos oss innan genomförandet.
Hur ska kommunikationen mellan markägare och Vakin ske?	På landsbygden där insamlingen skall ske för fritidsfastigheterna så finns det idag inga avtal/överenskommelser med fastighetsägare om utplaceringen av de nuvarande kärlen för matavfall och hushållssopor, ingenstans i den nya förordningen finns det angivet att kommunikation och diskussion/samråd skall ske med fastighetsägarna när de nya "miniåtervinningsstationerna" avses att placeras ut. Vi fastighetsägare är måna om att våra fastigheter /områden sköts på ett bra sätt och att stora uppställningar av sopkärl risker att förfula miljön, samt att om dessa placeras olämpligt riskeras det dessutom att innehållet kommer att spridas i miljön när kärlen blåser omkull. Vi har mycket god kännedom om förhållandena på våra områden och det fungerar inte på samma sätt i fritidsområdena som i tätorterna. Om denna förordning skall gälla från 1/1–2027 för fritidshusinsamling behöver utföraren av renhållning ha god framförhållning och ta kontakt och samråda med ägare till områden där renhållaren har för avsikt att placera kärlen, detta har ännu inte skett. Vi är medvetna om att valet att kärl är redan taget men kan konstatera att det i andra kommuner valts andra lösningar utan att det kräver större "sopbilar", det gör också att de kan ha andra tömningsintervall och inte så långa intervall som Umeå kommun valt.
Sopbilen hämtar inte, inställt pga t.ex. halka, för smal väg eller att vägens bärighet inte är tillräcklig för att klara sopbilens tyngd.	Vill få vetskap om det finns något alternativ? Vintertid har det hänt ett flertal gånger att tunnorna ej tömts på grund av att chaufför anser det för halkigt. Vår samfällda väg har begränsning av axel- och boggitryck. Tyngden på sopbil har ökat enligt Vakins informationsutskick. Hur beaktas begränsningen och ev ökat slitage?

Krock mellan snöröjning och sophämtning.	Under vintern kommer soptunnor att stå på trottoarerna väldigt ofta och vi som fastighetsägare är skyldiga att snöröja trottoaren. Tar kommunen sitt ansvar och ser till att skottningen av kommunens vägar inte påverkar sophämtningen? Är det snö skottas vägarna i så hög hastighet att plogvallen hamnar långt in på fastigheten. Stor risk finns att soptunnor tippar eller hamnar snett så att det inte går att tömma dom som man vill/tänkt. Kommer då den som kör bilen att ställa upp tunnorna och rätta till dom för att säkerställa att de blir tömda enl. intervall? Om en tömning missas blir perioden mellan tömningarna väldigt lång numera.

Övrigt

Det finns redan ett system som uppfyller lagens intentioner och krav.	
Antingen bör allt gå att sortera fastighetsnära eller behåll nuvarande system.	
De nya kärlen kommer att användas till annat än avfall eller kastas.	Vi kommer inte att kunna använda de nya kärlen. Vi vill därför inte ta emot och ansvara för kärlen. Med vårt befintliga system uppfyller vi helt den nya lagens skrivning och intentioner.
Problemet/ansvaret förskjuts från kommunen/vakin till privatpersoner/fastighetsägare.	ett praktiskt vardagsproblem som kommunen väljer att lägga på fastighetsägaren. Ett system som upplevs som krångligt, platskrävande och illaluktande får låg acceptans. Låg acceptans riskerar i sin tur att leda till ökad felsortering och i värsta fall att plast eldas hemma i pannor och kaminer för att undvika lukt och överfulla kärl. Då motverkar systemet sitt eget miljösyfte.
Arbetsmiljön för de som hämtar avfallet påverkas negativt.	Det blir en enorm hantering för de personer som ska dra, vrida och lyfta dessa kärl, med risk för sjukskrivningar. Istället för många kärl på vissa platser bör hänsyn tas till arbetsmiljön och kanske placera ut containrar i stället för en massa plastkärl. Sen var gränsen går för antal kärl går att diskutera.
Bra med FNI, det kommer att underlätta att slippa åka till återvinningsstationen flera gånger i månaden! Det blir mycket enklare samt sparar tid genom att vi slipper stå och stoppa in	

förpackningarna en och en i de små gluggarna på ÅVS-containerna.	

Svar

- I de fall direkta frågor kommit in har de besvarats under remisstidens gång. Både direkt till frågeställaren och mer allmänt via umea.se, där nedanstående publicerades på samma sida som förslaget till avfallsföreskrifter. Svaret på frågan är *kursiverat*.

  Det som kan bli problematiskt, och där jag inte sett någon information om, är vad hushåll som missat ställa ut tunnorna, papp- och plastförpackningar samt restavfall, eller ställt ut fel tunna kan göra för att göra sig av med avfallet för att inte behöva vänta ytterligare sex veckor.
  I avfallstaxan framgår vilka alternativ som finns om man behöver få ytterligare avfall hämtat. Förpackningsinsamling finns på återvinningscentralerna och återvinningsstationerna.

  Det nämns att det ska vara möjligt att dela ett eller flera avfallskärl med en granne men hur ska det regleras ekonomiskt?
  Förutsättningarna för att dela behållare framgår av avfallstaxan.

  Undrar hur det kommer att fungera när det är så dåligt väder att ni inte tömmer tunnorna. Ska man måsta vänta den dubbla tiden för att ni ska hämta tunnan, precis som ni gör idag?
  Hänvisar till Vakins kundservice.

  Jag och alla andra husägare kommer ju i samma utsträckning som tidigare att behöva åka och lämna tidningar, glas och metall på återvinningsstationerna. Så mina bilresor kommer inte minska för att jag inte längre behöver ta med mig kartong och plast när jag åker dit. Vad är poängen med att viss återvinning (kartong och plast) ska tas om hand vid tomtgränsen men inte resten?
  Ett ställningstagande som Vakin har gjort är att börja med plast- och pappersförpackningar då dessa volymer är de största och finns i stor utsträckning hos alla hushåll.

  Varför inte istället som många andra kommuner byta till flerkärlstunnor där man kan sortera även glas och metall? Annars måste man ju ändå åka till återvinningscentralen och hela vitsen med hemsortering går förlorad. Argumentet att man inte behöver byta bilar eller liknande är löjligt utifrån ett långsiktigt perspektiv. Gör en ordentlig investering och rätt från början istället.
  Vakin har utrett alternativen och tagit ställning till att detta system totalt sett är det mest gynnsamma. Det är många aspekter som ska tas hänsyn till. Bland annat flexibilitet att kunna erbjuda hushållen de storlekar på tunnor de behöver, vara kostnadseffektiva, klimatsmarta, insamling som fungerar bra under vintern och längs trafikerade vägar.

Kan man samverka med grannarna? Kanske hela gatan X kan ha ett gemensamt större kärl tillsammans, för t ex metall.
Hänvisar till Vakin för att diskutera lösningar.

Hur stor extra kostnad kommer de medföra till oss som fortfarande behöver tömma varannan vecka?
Det kommer bli ungefär samma kostnad som idag. Sorterar man ut sina förpackningar istället för att kasta i restavfallet kommer det bli billigare än idag.

Vad händer om man ställer ut ”fel” kärl vid hämtningen?
Då blir det kärlet inte tömt.

Kommunen bör ompröva intervallet för hämtning av restavfall eller åtminstone erbjuda mer flexibla lösningar utan kraftigt ökade kostnader för hushåll. Att vänta sex veckor på hämtning av vissa fraktioner är inte realistiskt.
Det går att få hämtning oftare om man har behov av det.

Vi är en samfällighet och vi omgärdas av speciella regler för vår enskilda väg. Vägen får enligt gemensamhetsanläggningens avtal endast vara 3.20 meter bred och på ena sidan av vägen omgärdas all mark av naturreservat som inte får anläggas med bredare diken än vad som nu råder. I samfälligheten är vi 23 åretruntboende och fem sommarstugeboenden. Sophämtning omfattas idag av grön och brun tunna för alla åretruntboende samt sommartunnor under sommarhalvåret. Vakin har idag, pga. vägens utformning, svårigheter när det kommer till tömning av fastigheternas två tunnor under delar av vinterhalvåret. Det finns i dagsläget därför inte plats för fyra tunnor per hushåll med de begränsningar och regelverk vi har att förhålla oss till. Om det krävs att vi ska inneha fyra tunnor per hushåll måste Umeå kommun stötta samfälligheten gällande ändringar hos Lantmäteriet rörande regelverket för gemensamhetsanläggning för väg samt bidra till förhandlingar med Länsstyrelsen rörande inkräktande inom naturreservatet.
Om en väg inte är farbar för en sopbil behöver tunnorna ställas vid närmaste farbara väg. Vägen ska vara hårdgjord och minst 3,5 meter bred. Om mötande trafik förekommer behöver vägen vara 5,5 meter bred. Det är upp till varje fastighetsägare att se till att en väg är farbar. Kontakta Vakins kundservice.

Som jag förstår det innebär EU-direktivet krav på fastighetsnära avfallshantering för pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar. Som jag förstår det så uppfyller inte ert förslag EU-kravet.
För flerbostadshus finns lösning för samtliga avfallsslag. Vakin arbetar för att finna en lösning för småhus.

Tätare ordinarie hämtning av restavfall under sommarhalvåret, och/eller särskilda, lättillgängliga lösningar för småbarnshushåll och hushåll med djur, och/eller att restavfall i större utsträckning behandlas separat från förpackningar när det gäller hämtningsintervall.
Det går att få hämtning av restavfall oftare om det finns behov av det. Kontakta Vakins kundservice.

Hittar inte det Vakin säger att blöjbarn kan få som idag, hämtning var 14:e dag istället för var 6:e vecka?
I § 26 i avfallsföreskrifterna: Från småhus med permanentboende sker hämtning av restavfall en gång var sjätte vecka. Finns det behov av tätare tömning kan detta erbjudas.

Vi funderar över skadedjursfrågan. Hur bedömer kommunen risken för råttor, möss, fåglar och andra djur när sopor ska lagras betydligt längre tid? Finns planer på kommunalt stöd för skadedjursbekämpning när problemen uppstår eller ingår detta numera i villaägarnas del av den gröna omställningen?

Se avfallsföreskrifterna § 17 och 18. De olägenhetsproblem som omnämns rör framförallt matavfall och restavfall och torde vara detsamma som idag. Det finns många hushåll som inte ställer ut sin restavfallstunna varje gång, därför finns det i praktiken flera hushåll som idag har avfallet lagrat i tunnan fyra veckor eller mer.

- Mina synpunkter gäller vem informationen och kungörelsen om samråd vänder sig till, inte om själva förslaget till avfallsföreskrifter. Varken på kommunens hemsida eller i kungörelserna i tidningarna framgår vilken/vilka typer av fastighetsägare som omfattas/påverkas av förslaget till nya avfallsföreskrifter. Jag tycker att informationen kunde varit tydligare på denna punkt.
Det är en synpunkt kommunen får ta till sig och förbättra i kommande samråd.

Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun

Samrådsversion 2026-04-27

UMEÅ KOMMUN

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Innehåll

Språkliga förändringar 4
INLEDANDE BESTÄMMELSER 4
Bemyndigande 4
Definitioner 4
Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information 6
Betalning och information 7
SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR 7
Sortering av avfall 7
Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar 8
Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare 9
ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING 9
Anskaffande och ägande 9
Anläggande 10
Rengöring och tillsyn 11
Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i kärl *behållare* eller säck 11
Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar 11
Hämtningsplats och transportvägar 13
Hämtningsområde 13
Hämtningsintervall 14
Åtgärder om föreskrift inte följs. 16
SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALTANSVAR FRÅN VERKSAMHETER 16
ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER 16
Uppgiftsskyldighet 16
UNDANTAG 17
Handläggning av ärenden 17
Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar 17
Gemensamma avfallsbehållare 18
Uppehåll i hämtning 19
Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar 19
Eget omhändertagande av matavfall 19
Särskilda bestämmelser för försöksområden 20
Återkallande av medgivet undantag och dispens 20
ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER 20
Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall 21

Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar 21
Tabell 2. Avfall under producentansvar 29
Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter 31
Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare 37
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka 38
Bilaga 4. Tömningsområde öar 39

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Gjorda förändringar är markerade i blått och rött.

Rött = borttaget

Blått = tillagt/ändrat

Lagrumshänvisningar är uppdaterade men ej markerade.

Språkliga förändringar

Behållare används istället för kärl.

Skrymmande avfall används istället för grovavfall.

Enskilda används istället för små, när det handlar om avlopp.

INLEDANDE BESTÄMMELSER

Bemyndigande

1 § Med stöd av 15 kap. 38, 39 och 41 §§ miljöbalken (1998:808) och 9 kap. 1 och 2 §§ avfallsförordningen (2020:614) meddelar kommunfullmäktige dessa föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun.

Definitioner

2 § Följande termer och begrepp används i dessa föreskrifter med de betydelser som anges här:

1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 3 § miljöbalken, det vill säga avfall som kommer från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, med undantag för vad som anges i 15 kap. 3 § 1–6 punkterna. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:164).

1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 3 § miljöbalken. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:164).

a) Med avfall under kommunalt ansvar avses kommunalt avfall och annat avfall som kommunen har ansvar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken samt förpackningsavfall enligt 6 kap. 2 och 6 §§ förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

b) Med kärl och säckavfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som får läggas i kärl eller säck.

b) Med restavfall avses sorterat brännbart kärl- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut.

c) Med grovavfall *skrymmande avfall* avses den del av avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärl.

d) Med trädgårdsavfall avses sådant biologiskt nedbrytbart trädgårds- och parkavfall i enlighet med definitionen i 1 kap. 5 § 1 punkten avfallsförordningen (2020:614) som uppstår i trädgård vid bostadshus och sådant avfall från andra källor som är kommunalt avfall i enlighet med 15 kap. 3 § miljöbalken. *För invasiva främmande arter, se förordning (2026:311) om invasiva främmande arter.*

e) Med farligt avfall avses avfall som i bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614) beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*).

f) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 16 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.

g) Med före detta livsmedel avses butiksavfall av animaliskt ursprung enligt förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/EU.

h) Med matavfall avses allt biologiskt nedbrytbart kommunalt avfall enligt definitionen i 15 kap. 3 § miljöbalken och 1 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614), det vill säga som består av livsmedel- eller köksavfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen (skal, ben och liknande) i hushåll, restauranger, storkök, butiker, personalmatsalar, catering och liknande. I begreppet ingår matavfall som hälls ut i vasken i de fall detta samlas upp avskilt i sluten tank. Butiksavfall av animaliskt ursprung utgör dock före detta livsmedel i enlighet med punkten (g) ovan.

i) Med restavfall avses sorterat brännbart kärl- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut från hushållets kärl- och säckavfall.

Flyttas till punkt b

j) Med bygg och rivningsavfall avses i enlighet med 15 kap. 8 § miljöbalken avfall från bygg- och rivningsarbeten.

k) Med bygg- och rivningsavfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet avses detsamma som i 15 kap. 20 § 4 punkten i miljöbalken.

2. Med renhållare menas Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, (Vakin) eller den som anlitas av Vakin.

3. Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare.

4. Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av begreppet fastighetsinnehavare, har rätt att bruka eller nyttja fastighet.

5. Med permanentbostad avses en fastighet som:

a) används stadigvarande som bostad,

b) under normala förhållanden skulle användas för stadigvarande bostad eller

c) en fastighet med personer folkbokförda på enligt folkbokföringslagen (1991:481).

6. Med fritidsbostad avses en fastighet som inte utgör permanentbostad enligt 5 a, b och används som bostad under perioden 15 maj - 15 oktober.

6. Med fritidsbostad avses en fastighet som inte utgör permanentbostad enligt 5 a, b och används som bostad under perioden *vecka 20 till vecka 42*.

7. Småhus - byggnad med 1–2 bostäder.

Flerbostadshus - byggnad med fler än två lägenheter.

8. Med behållare avses kärl, container, bottentömmande behållare, säck, latrinbehållare, fosforfälla, slamavskiljare, fettavskiljare eller annan anordning för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar.

9. Med små avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som inte är allmänna enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter och endast används för hushållsspillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten. Oljeavskiljare- och fettavskiljare innefattas inte av detta begrepp.

10. Med extrabrunn avses en brunn som hör till samma små avloppsanläggning, exempelvis en fördelningsbrunn eller spolningsbrunn.

11. Med fettavskiljare avses en behållare avsedd för avskiljning av fett från spillvatten. Fett från avskiljare vid affär, restaurang, bageri, gatukök och liknande verksamhet ingår i begreppet under kommunalt ansvar.

12. Med latrin avses avfall från torrtoaletter och andra jämförliga lösningar, i enlighet med 15 kap. 20 § 3 miljöbalken.

13. Med gränsgrannar avses två eller fler fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som har en gemensam fastighetsgräns.

För definitioner av andra termer och begrepp som används i dessa föreskrifter hänvisas till 15 kap. miljöbalken samt till gällande avfallsförordning och andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken. Definitioner av vissa avfallsslag anges i bilaga 1.

Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information

3 § Kommunfullmäktige har via beslut (KF 119, 137 §§, 1999-10-18) överlåtit verksamhetsansvaret, enligt 15 kap. 20 § miljöbalken, till det helägda kommunala bolaget Umeå Vatten och Avfall AB. Vatten- och avfallskompetens i Norr AB, Vakin fortsättningsvis kallat renhållaren, har i uppdrag att utföra all renhållningsansvariges verksamhet, med särskilt ansvar för att avfall under kommunalt ansvar som utgörs av farligt avfall samlas in och transporteras till en behandlingsanläggning.

Principiella beslut om taxor, avfallsplan och föreskrifter beslutas av kommunfullmäktige.

Mindre ändringar på grund av ändrad lagstiftning eller andra direktiv, som inte påverkar renhållningsordningens principiella utformning, beslutas av Umeå Vatten och Avfall AB:s styrelse.

Hantering av det avfall som omfattas av kommunens ansvar utförs av renhållaren.

4 § Tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken utförs av miljö- och hälsoskyddsnämnden*, med undantag enligt 26 kap 3 § punkt 2 i miljöbalken.*

a) Renhållaren har rätt att göra stickprovskontroll av avfall under kommunalt ansvar för att kontrollera avfallsbehållarens innehåll och avfallets sortering i syfte att säkerställa att renheten på avfallet upprätthålls. Med stickprovskontroll avses även plockanalyser som utförs på slumpmässigt utvalt kommunalt avfall i syfte att undersöka avfallets sammansättning i stort. Behållare som innehåller felsorterat avfall kan enligt taxa avgiftsbeläggas.

5 § Renhållaren ska särskilt informera hushållen om krav och hantering avseende förpackningar, konsumentelavfall samt information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder, *avfallsförebyggande åtgärder samt konsumentelavfall*.

Betalning och information

6 § Avgift ska betalas för

1. de åtgärder som kommunen vidtar i syfte att informera hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.

2. de åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken.

3. den insamling, transport, behandling i form av återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs genom kommunens försorg och i enlighet med föreskrifter som kommunen har antagit med stöd av 27 kap. 4 § miljöbalken.

7 § Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare är skyldiga att i behövlig omfattning informera den eller dem som bor på eller är verksamma inom fastigheten om gällande regler för avfallshantering.

SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR

Sortering av avfall

8 § Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.

8 § *Den* som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.

a) Förpackningsavfall i form av

1. Papper och kartong

2. Plast

3. Metall,

4. Färgat glas,

5. Ofärgat glas

6. plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

6. Trä, och

7. Trä, och

7. Material som inte avses i 1-6 (övrigt förpackningsmaterial) ska enligt 3 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut från annat avfall.

Hushåll ska lämna utsorterade förpackningar enligt 1-7 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

8. Material som inte avses i 1-7 (övrigt förpackningsmaterial). Utsorterade förpackningar sorteras enligt 1-8 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

Hushåll ska sortera ut skrymmande förpackningsavfall från annat avfall under kommunalt ansvar och från förpackningsavfall enligt punkterna 1-7 och lämna det till ett insamlingssystem.

Skrymmande förpackningsavfall sorteras ut från annat avfall under kommunalt ansvar och från förpackningsavfall enligt punkterna 1-7 och lämna det till ett insamlingssystem.

Plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem enligt 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska lämnas till retursystemet. *Flyttas till* punkt 6.

b) Av 3 kap 9 § Avfallsförordningen (2020:614) framgår att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta gäller dock inte en förpackning som innehåller farligt avfall eller läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet. Förpackning som innehåller farligt avfall eller rester av farligt avfall ska i stället hanteras som farligt avfall enligt 4 kap. 19–23 § avfallsförordningen (2020:614).

Hushåll ska lämna förpackning som innehåller läkemedelsavfall som inte är farligt avfall till apotek i enlighet med förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

Förpackningar som innehåller läkemedelsavfall som inte är farligt avfall ska lämnas till apoteket i enlighet med förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

c) Returpapper ska enligt avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem *som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller.*

d) Avfall i form av invasiva växter ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall och sorteras ut från annat biologiskt avfall som hanteras i enlighet med sorteringsanvisningarna till avfallsföreskrifterna *anvisningarna i bilaga 1, tabell 1*.

e) Bygg- och rivningsavfall i form av schaktmassor som lyder under kommunalt ansvar enligt 15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken ska sorteras ut samt hanteras i enlighet med bilaga 1. *12 § miljöbalken ska sorteras ut. Icke förorenade massor ska hanteras enligt 15 kap 3 § miljöbalken.*

f) Ytterligare föreskrifter om sortering återfinns I bilaga 1.

9 § Fastighetsinnehavare ska säkerställa möjligheter för nyttjanderättshavare, hushåll och andra som nyttjar fastigheten att sortera ut och hålla de avfallsfraktionerna åtskilda.

Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar

10 § Avfall under kommunalt ansvar ska lämnas till och transporteras bort av renhållaren, om inte annat sägs i dessa föreskrifter och dess bilaga 1.

Utsorterade avfallsslag hämtas vid fastigheten vid överenskommen eller anvisad plats enligt 24 §.

Det utsorterade avfallet ska transporteras bort så ofta att olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppstår. Hämtningsintervall och storlek på behållare ska motsvara behovet av borttransport av avfall under kommunalt ansvar från fastigheten.

Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare ska upplysa renhållaren om ändrade förhållanden av betydelse för avfallshanteringen för fastigheten.

a) Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra avfallsproducenter får själva genom egen personal, medlem i hushållet, personal beviljad med stöd av socialtjänstlagen eller annan lag om särskilt stöd transportera grovavfall, *skrymmande avfall*, trädgårds- och parkavfall, farligt avfall, bygg och rivningsavfall samt annat avfall under kommunalt ansvar som markerats i bilaga 1, till den eller de platser i kommunen där kommunen tar emot sådant avfall.

Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare

11 § I behållare och utrymme för avfall får endast läggas sådant avfall för vilket behållaren och utrymmet är avsedd. Vid tömningstillfället gäller att behållaren ska *ska behållaren* vara placerad så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt.

Avfallet ska, i den mån det är möjligt, vara väl emballerat så att skada, arbetsmiljöproblem eller annan olägenhet inte uppkommer. Närmare krav på emballering med mera framgår av bilaga 1.

Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering.

ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING

Anskaffande och ägande

12 § Behållare för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar ägs och tillhandahålls av renhållaren.

Undantag: Bottentömmande behållare, små avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall, komprimatorer, komprimerande container samt tillbehör till dessa anskaffas och installeras, ägs och underhålls av fastighetsinnehavaren eller fastighetsinnehavaren dit anläggningen är ansluten om anläggningen ligger på annans mark.

Matavfallspåsar och latrinbehållare tillhandahålls av renhållaren.

Storlekar på kärl, matavfallspåsar och avgifter finns beskrivna i gällande avfallstaxa.

Ägare av behållare ansvarar för märkning, reparation och vid behov, utbyte av behållare. När renhållaren eller dess entreprenör ska utföra sådant underhåll av sina behållare ska behållaren vara tillgänglig. Märkning ska ske enligt anvisningar från renhållaren.

Fastighetsinnehavaren ansvarar för och bekostar installation och underhåll av övriga inom fastigheten förekommande anordningar och utrymmen för avfallshanteringen. Anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

13 § Avfallskvarn kan kopplas mot separat sluten tank, avsedd enbart för organiskt avfall.

Annan anslutning av avfallskvarn till Umeå Vatten och Avfall AB:s avloppsanläggning eller till en enskild avloppsanläggning är inte tillåten. För storkök, restauranger och butiker som har större mängder matavfall kan andra lösningar accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Anläggande

14 § För anläggande av avfallsutrymme tillhandahålls anvisningar av renhållaren.

15 § Vid anläggande av små avloppsanläggningar, fettavskiljare eller tank för matavfall ska avståndet mellan uppställningsplats för hämtningsfordonet och anslutningspunkt för tömning inte överstiga tio (10) meter så långt som det är möjligt. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte finns särskilda skäl för annat avstånd.

När anläggningen placeras utanför fastigheten och/eller inte placeras i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Vid installation och anläggande av små avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall eller anläggning som kräver byte av filtermaterial ska hänsyn tas till vad som utgör en god arbetsmiljö vid hämtning av avfall från anläggningen.

Vid installation av underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare ska *anläggningen utformas så den är åtkomlig för kranfordon.* Behållaren placeras maximalt fem meter från uppställningsplats från kranbilen *kranfordon*. Fri höjd ska vara *minst* 10 meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställnings-plats och behållare får vara högst +/- 2 *två (2)* meter.

Tömning av underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare kan erhållas *erbjuds* inom område markerat i bilaga 2.

Anläggning som kräver byte av filtermaterial ska anläggas så att den är åtkomlig för hämtningsfordon med kran *kranfordon*. Anläggningar som ska tömmas med kran får inte installeras så att avståndet mellan fordonets uppställningsplats och filterkassettens eller säckens lyftanordning överstiger fem (5) meter vid en maximal torrvikt på 1000 kg eller tio (10) meter vid en maximal torrvikt på 500 kg. Den fria höjden ska vara minst tio (10) meter över kranfordonet och mellan kranfordonets angöringsplats och fosforfiltret.

På minireningsverk ska det tydligt framgå var slamtömning ska ske. Det ska även finnas tydliga tömningsinstruktioner tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 35 *25* kg och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Vid installation av bottentömmande behållare ska anläggningen utformas så att den är åtkomlig för fordon utrustat med kran. Behållaren ska placeras maximalt fem (5) meter från uppställningsplats från kranbilens uppställningsplats. Fri höjd ska vara minst tio (10) meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och behållare får vara högst +/- två (2) meter. *Tas bort, se tidigare stycke.*

Bottentömmande behållare ska bestå av ett fack. Delade behållare är inte tillåtna.

Tömning av bottentömmande behållare kan erhållas inom område markerat i bilaga 2.*Tas bort, se tidigare stycke.*

16 § Efter anslutning till kommunalt avloppsnät eller annan godkänd avloppsanläggning, som innebär att befintlig anläggning tas ur bruk, ska sluttömning ske. Fastighetsinnehavaren ska beställa sluttömning av renhållaren.

Rengöring och tillsyn

17 § Fastighetsinnehavaren och vid behov nyttjanderättshavaren har ansvar för rengöring och tillsyn av behållare samt anläggning. Behållare och anläggningar ska ges regelbunden service för att förebygga driftavbrott och olägenhet såsom buller, lukt och dylikt.

Små *Enskilda* avloppsanläggningar ska vara funktionsduglig, dvs. inte ha trasiga insatser, möjliggöra fortsatt rening samt vara försedd med tät botten och täta väggar.

Såväl b*B*ehållare, som *samt* inom fastigheten förekommande anläggningar, anordningar och utrymmen för avfallshantering, ska skötas så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och risken för olycksfall minimeras.

Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i kärl *behållare* eller säck

18 § Behållare får inte fyllas mer än att den kan stängas. Den får inte heller vara så tung att det blir uppenbara svårigheter att flytta den eller att arbetsmiljökrav inte kan tillgodoses. Behållare ska så långt som möjligt vara fri från snö och is vid hämtningstillfället.

Behållare ska vara uppställda så att hantering med den utrustning som används i kommunens insamlingssystem kan ske och att hämtning underlättas.

Vid tömningstillfället gäller att behållarens placering ska vara placerad så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt. Behållare ska placeras och vändas så att de kan hämtas med sidlastande bil där sådan används och baklastande bil där sådan används. Ytterligare anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

Renhållare ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas renhållaren.

19 § *Behållare* för uppsamling av latrin ska köpas och lämnas till behandling på återvinningscentralerna i Umeå kommun. Latrin*behållare* kan mot avgift efter beställning hos renhållaren hämtas vid fastigheten. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska försluta latrinbehållare och rengöra den på utsidan innan hämtning sker.

Latrin*behållare* ska endast användas till latrin i form av urin, avföring och toapapper och kärlet får inte inneslutas i annat emballage, varken i *behållaren* eller runt *den*.

Fylld behållare får väga max 15 kg.

Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar

20 § Inför tömning ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren förbereda anläggning så att tömning kan ske med det fordon som används.

Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren är skyldig att vidta erforderliga åtgärder för att skydda sin anläggning från skador vid tömning.

Enskilda avloppsanläggningar, fettavskiljare och tankar för matavfall ska vara lättillgängliga för tömning. Lock eller manlucka får inte vara övertäckt eller fastfruset när tömning ska ske. Höjdskillnaden mellan hämtningsfordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte föreligger särskilda skäl.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 35 *25 kg*, och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Om anläggningen är placerad utanför fastigheten och/eller inte är placerad i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Tydliga instruktioner som behövs i samband med hämtning ska tillhandahållas av fastighetsinnehavaren och nyttjanderättshavaren i god tid innan tömning och ska finnas tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Anläggningen ska vara tillsluten på ett barnsäkert sätt och försedd med de säkerhetsanordningar som behövs med hänsyn till anläggningens beskaffenhet och belägenhet.

Tömning av extrabrunn ska ske från samma uppställningsplats, vid samma tillfälle och med samma tömningsteknik som ordinarie tömning av anläggningen.

Renhållare ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas till renhållaren.

Det åligger fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren att inför hämtningstillfället placera storsäck, filterkassett eller annan flyttbar behållare som ska tömmas med fordon utrustat med kran, inom längsta tillåtna avstånd enligt 15 §.

Renhållaren har rätt att lämna kvar vattenfasen i slamavskiljare efter verkställd slamtömning. Fastighetsägare/nyttjanderättshavare kan beställa heltömning på grund av tillverkarens anvisningar eller andra särskilda skäl.

Filtermaterial i lösvikt ska vara förpackat. Efter hämtning av uttjänt filtermaterial från fosforfällor ska nytt filtermaterial tillföras anläggningen genom fastighetsinnehavarens eller nyttjanderättshavarens försorg. Anläggningar med sugbart filtermaterial i lösvikt som tillkommit innan den 28 november 2016 är undantagna från kravet att filtermaterial ska vara förpackat.

21 § Grov- och trädgårdsavfall *Skrymmande avfall* och trädgårdsavfall ska lämnas vid kommunens återvinningscentral. För åtkomst/tillträde till anläggningen gäller en begränsad fordonsvikt på max 3,5 ton, vilket motsvarar en personbil med släp.

Grov- och trädgårdsavfall *Skrymmande avfall* och trädgårdsavfall kan även hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat vid tomtgräns vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage samt förses med märkning med fastighetsägarens namn.

22 § Returpapper ska lämnas i kommunens containrar för returpapper vid *på renhållarens* återvinningsstationerna. Returpapper kan även hämtas av kommunen anlitad entreprenör

hos hushållen vid fastigheten av entreprenör som kommunen anlitat. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat vid tomtgräns, vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage, förses med märkning med fastighetsägarens namn.

Hämtningsplats och transportvägar

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker normalt vid fastighetsgränsen, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

Anvisning av plats görs av tekniska nämnden.

Tekniska nämnden ansvarar för att besluta i ärenden som rör vad som är lämplig placering av kärl om det råder oenighet därom samt vid oenighet om vägen är farbar eller ej.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hålls i farbart skick.

Transportvägen ska inför hämtning ha fri sikt, hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri så att kärlet utan svårigheter kan förflyttas och tömmas. Fastighetsinnehavaren ska se till att den väg som kärlet behöver dras av den som utför hämtningen hålls i sådant skick att kärl utan svårighet kan förflyttas. Dragvägen ska inför hämtning hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri.

Enskild väg som nyttjas vid hämtning av avfall under kommunalt ansvar ska vara så dimensionerad och hållas i sådant skick att den är farbar vid varje hämtningstillfälle, för de hämtningsfordon som normalt används i hämtningsområdet. I nära anslutning till fastigheten ska vändmöjlighet eller genomfart finnas.

Renhållaren avgör om vägen är farbar. Om farbar väg inte kan upprättas ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren avlämna avfallet på plats som överenskommes med renhållaren eller vid plats som anvisats av kommunen enligt 24 §.

Schemalagd hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker måndag till fredag klockan 06:00 – 22:00.

Hämtningsområde

25 § Umeå kommun är uppdelat i sex hämtningsområden för avfall under kommunalt ansvar. Avvikelser från föreskrifterna gällande hämtningsområden redovisas nedan.

1. Fastland och öar med fast broförbindelse för tunga fordon

Vid samlad fritidshusbebyggelse på fastlandet finns gemensamma uppställningsplatser för avfallsbehållare. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på fastlandet.

2. Öar som saknar bro- eller färjeförbindelse

Vid permanentbostad hänvisas plats för uppställning av sopkärl *avfallsbehållare* på fastlandet. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på fastlandet. Öar utan bro- eller färjeförbindelse omfattas inte av kommunal slamtömning.

3. Norrbyskär

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare på fastlandet. Slamtömning kan endast erbjudas inom perioden 1 maj - 30 september. Enbart heltömning är möjligt.

4.Holmön

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare. Fritidshussäsong avser 15 maj-15 oktober. Slamtömning sker schemalagt under fritidshussäsong, då färjeförbindelse för tunga fordon finns.

5. Underjordsbehållare *Bottentömmande behållare*, område enligt bilaga 2.

6. Veckohämtningsområde, område enligt bilaga 3.

Hämtningsintervall

26 § Ordinarie hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker med de intervall som framgår nedan:

Kärl- och säckavfall

1. Från permanentbostäder sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka.

Restavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av restavfall en gång var sjätte vecka. Finns det behov av tätare tömning kan detta erbjudas.

2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från fritidsbostad sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka under perioden 15 maj till 15 oktober.

3. Från fritidsbostäder hämtas avfall under kommunalt ansvar en gång var sjätte vecka under perioden vecka 20 till vecka 42.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för restavfall utsträckas till en gång var fjärde vecka.

Matavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av matavfall en gång varannan vecka.

2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av matavfall varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka under veckorna 20 till 42.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för matavfall utsträckas till en gång var fjärde vecka.

Förpackningsavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka.

2. Från flerbostadshus sker hämtning av plast- och pappersförpackningar varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet. För glas- och metallförpackningar sker hämtning en gång i månaden.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka under perioden 15 maj till 15 oktober.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för papper- och plastförpackningar utsträckas till en gång var sjätte vecka.

Små Enskilda avloppsanläggningar

5. Tömning av små avloppsanläggningar:

a) Från en- eller tvåbostadshus och flerfamiljshus för permanentbostad med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång per år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

b) Från fritidsbostad med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång vart tredje år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

c) Tömning av brunnar för bad-, disk-, och tvätt-vatten sker minst en (1) gång vartannat år från permanentbostäder och minst vart fjärde år från fritidsbostad.

d) För minireningsverk ska tömning ske enligt leverantörens anvisningar om inte miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutat annat.

e) Tömning av sluten tank beställs hos renhållaren av fastighetsägare eller nyttjanderättshavare.

f) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att avloppsanläggningen vid behov efter tömning återfylls med vatten.

g*) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att byte av fosforfilter sker enligt leverantörens anvisningar och intervall.*

Filtermaterial

6. Hämtning av fosforfiltret görs av renhållaren. Om farbar väg fram till brunn med fosforfilter saknas, ansvarar fastighetsägaren för att fosforfiltret lyfts i och ur brunnen och transporteras fram till farbar väg. Fosforfiltret ska finnas tillgängligt vid väg när hämtningsansvarig aviserat om hämtning.

Fett

7. Fettavskiljare ska tömmas enligt leverantörens anvisningar, men minst två (2) gånger per år. Fastighetsinnehavaren ansvarar för att fettavskiljare vid behov töms oftare samt att fettavskiljaren efter tömning återfylls med vatten.

Åtgärder om föreskrift inte följs.

27 § Renhållaren har rätt att inte utföra ordinarie hämtning om föreskrifterna i 8 a-c §§, 18, 19 §, 20 § samt 24 § inte följs.

Avfallet ska efter rättelseåtgärder från fastighetsinnehavaren hämtas antingen vid nästa ordinarie hämtningstillfälle eller efter beställning av extrahämtning mot avgift.

SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALTANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

28 § Utöver vad som föreskrivs i 8–234 §§ ska verksamheter hålla avfall under kommunalt ansvar åtskilt från annat avfall. Konsumentelavfall lämnas vid kommunens insamlingsställe eller efter vad som anges i bilaga 1.

Tömning av små avloppsanläggningar, fettavskiljare och latrin från torrtoaletter samt jämförliga lösningar som genererar avfall under kommunalt ansvar utförs minst en (1) gång per år och i övrigt efter behov för att upprätthålla en god funktion i tanken/avskiljaren.

29 a § En verksamhet i en fastighet som har eller vill ha fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och som avser ha en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens ska anmäla till renhållaren att den vill ha kommunal insamling 6 veckor innan insamlingen ska påbörjas.

29 b § Verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll och som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling av förpackningsavfall eller skrymmande förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet enligt 8 a § och lämna det till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

För plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem gäller i stället att sådana alltid ska lämnas till retursystemet i enlighet med 8 a §.

Bestämmelsen i 8 a § om att utsortera läkemedelsavfall och förpackningar innehållande läkemedelsavfall ska lämnas till apotek, gäller endast hushåll.

Närmare föreskrifter och sortering återfinns i bilaga 1.

30 § Tömning av fettavskiljare vid affär, restaurang och liknande verksamhet ska ske så ofta att fett inte tillåts följa med avloppsvattnet ut i spillvattennätet.

Utformning och skötsel av fettavskiljare ska uppfylla krav enligt svensk standard SS-EN 1825–1 och SS-EN 1825–2 samt medge provtagning. Kompletterande regler framgår av ABVA, Allmänna bestämmelser för brukande av Umeå kommuns vatten- och avloppsanläggning.

ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

Uppgiftsskyldighet

31 § Den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen som ger upphov till annat avfall än avfall under kommunalt ansvar ska lämna de uppgifter om arten,

sammansättningen, mängden eller hanteringen av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning.

Enligt 3 kap. 41 § avfallsförordningen ska den som är innehavare av en hamn lämna uppgift om behovet av avfallshantering enligt 4 kap. 8 § Avfallsförordningen till renhållaren.

UNDANTAG

Handläggning av ärenden

32 § Ärenden enligt 35, 36, 37, 38 andra stycket, 39, 41, 42, 43, 44 och 45 §§ handläggs av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

En avgift för handläggningen av ansökan ska betalas.

En ansökan ska vara skriftlig och innehålla de uppgifter om vilka avfallsslag som avses omhändertas, uppgifter om beräknade avfallsmängder samt en redogörelse för på vilket sätt omhändertagande ska ske utan att det innebär en risk för olägenhet för människors hälsa och miljön om det behövs för att kunna hantera ärendet samt den tidsperiod som ansökan avser.

Meddelade undantag är endast giltiga för den som sökt undantaget. Undantag ska omprövas om förutsättningarna ändras. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren har skyldighet att meddela sådana förändringar.

En ansökan enligt 39, 41 och 42 §§ ska göras senast en (1) månad före den avsedda uppehållsperiodens start.

En ansökan enligt 37 §§ ska göras senast den 31 mars det år det utsträckta intervallet ska börja gälla.

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar

33 § Avfall får endast tas om hand på den egna fastigheten enligt vad som anges i 34–37 §§ dessa föreskrifter och under förutsättning att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön. Anmälan eller tillstånd för yrkesmässig kompostering och annan behandling kan eventuellt krävas enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)

34 § Trädgårdsavfall från fastigheten får komposteras på fastigheten utan särskild anmälan. *Trädgårdsavfall som innehåller invasiva främmande arter ska hanteras enligt bestämmelserna i bilaga 1.*

35 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv avser att kompostera matavfall och liknande avfall från fastigheten på sin fastighet, ska anmäla detta till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kompostering av matavfall och liknande avfall på fastigheten ska ske i skadedjurssäker behållare och på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

36 § Kompostering av latrin på fastigheten får, efter ansökan, medges i särskild därför avsedd, anläggning på fastigheten, s.k. förmultningsanläggning eller liknande anläggning för omhändertagande av latrin för användning av näringsämnen. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

Förlängt hämtningsintervall

37 § För små avloppsanläggningar kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om anläggningen är tillståndsgiven enligt miljöbalken och att vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst 10 år. Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov. Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

37 a § För fettavskiljare kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om det vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst 10 år.

Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov.

Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

Gemensamma avfallsbehållare

38 § Två eller tre fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som är gränsgrannar eller grannar med mellanliggande väg och har samma hämtningsintervall kan efter meddelande till renhållaren använda gemensam avfallsbehållare*, kommunalt avfall under kommunalt ansvar, det vill säga restavfall, matavfall och förpackningar. Det är möjligt att dela kärl för ett eller flera avfallsslag. Detta* under förutsättning att bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

En av fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska förbinda sig att ansvara för uppställningsplats och *avfallsbehållare*.

Det krävs tillstånd för att använda gemensam avfallsbehållare i andra fall än det som anges i första stycket.

Tillstånd ska endast meddelas om:

1. avståndet mellan de som ska använda gemensam avfallsbehållare och avståndet till uppställningsplatsen för behållaren inte är längre än vad som får anses motiverat för att uppnå en god avfallshantering,

2. delningen kan ske utan att olägenheter för människors hälsa och miljön uppstår,

3. att bestämmelserna i dessa föreskrifter följs,

4. de som vill dela har samma hämtningsintervall.

Uppehåll i hämtning

39 § Uppehåll i hämtning av kärl- och säckavfall *avfall under kommunalt ansvar* kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst åtta (8) *tolv (12)* månader. Uppehållet gäller som längst ett (1) år om det inte bestämts något annat.

a) Begäran om uppehåll av säsongshämtning måste göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet. Uppehållet gäller högst en säsong.

40 § Uppehåll i hämtning av kärl- och säckavfall vid fritidsbostad kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under hela hämtningssäsongen (15 maj – 15 oktober). Begäran om uppehåll måste göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet. Uppehållet gäller högst en hämtningssäsong. *upphävs enligt beslut, KF x §*.

41 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättsinnehavare kan beviljas uppehåll i hämtning av avfall från fastighetens avloppsanläggning om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Innan uppehåll medges ska avloppsanläggning vara tömd. Efter tömningen får anläggningen inte användas.

Uppehållet gäller som längst i fem (5) år för fritidsbostad och två (2) år för permanentbostad om det inte bestämts något annat.

42 § Uppehåll i hämtning av fettavskiljarslam kan beviljas om anläggningen inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Uppehållet gäller som längst i ett (1) år om det inte bestämts något annat.

Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar

43 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas dispens från kommunal avfallshantering om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet med stöd av dispensen kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

44 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv kan ta hand om avfallet från sin avloppsanläggning på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll kommer till nytta för odling samt har särskilda skäl kan beviljas dispens från att lämna detta avfall till kommunen.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

Eget omhändertagande av matavfall

45 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas befrielse från att lämna matavfall och liknande avfall till kommunen under förutsättning att:

1. allt avfall kan hanteras under hela året på fastigheten,

2. hanteringen sker på ett sådant sätt att djur inte har åtkomst till avfallet,

3. det finns utrymme på fastigheten för att använda den erhållna kompostjorden på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll komma till nytta vid odling, och

4. hanteringen i övrigt inte innebär att en olägenhet för människors hälsa eller miljön uppstår.

Särskilda bestämmelser för försöksområden

46 § Begränsade områden kan av kommunstyrelsen eller som den utser, utses som försöksområde för ändrade tömningsrutiner under en begränsad tidsperiod. För dessa områden kan särskilda bestämmelser och föreskrifter som avviker från dessa föreskrifter utfärdas.

Återkallande av medgivet undantag och dispens

47 § Beviljade undantag och dispenser kan efter omprövning återkallas om fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för medgivandet, om hanteringen inte sker efter medgivna villkor eller om hanteringen visar sig orsaka olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat undantag är alltid kopplat till sökande och upphör att gälla vid ändrade förhållanden. Sökande är skyldig att anmäla förändrade förhållanden till miljö-och hälsoskyddsnämnden.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2025 då föreskrifter för Umeå kommun 1 mars 2020 *20 oktober 2026 då föreskrifter för Umeå kommun 1 juli 2025* upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

Undantag som meddelats enligt tidigare föreskrifter i renhållningsförordningen gäller även fortsättningsvis eller tills förändrade förhållanden anges, om inte dessa föreskrifter i sig upphäver tidigare undantag.

Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som på fastigheten komposterar matavfall och som innan den 1 juli 2025 anmält komposteringen till miljö- och hälsoskyddsnämnden ska anses vara befriad från att lämna matavfallet till kommunen i enlighet med 45 §.

Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall

Denna bilaga ger vägledning till hushåll och verksamheter om de olika avfallsslagen och hur dessa ska utsorteras, hanteras och borttransporteras. Mer om avfall under kommunalt ansvar finns att läsa i tabell 1. Tabell 2 redovisar avfall under producentansvar och tabell 3 redovisar exempel på avfall från verksamheter.

Blandat avfall och restavfall ska läggas i säck eller paket och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller att skada, arbetsmiljöproblem och andra olägenheter uppkommer. Kärl- och säckavfall får inte lämnas på kommunens återvinningscentraler. Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering. Mer information om sortering av avfall finns på Vakins hemsida.

Blandat avfall och restavfall ska läggas i säck eller paket och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller att skada, arbetsmiljöproblem och andra olägenheter uppkommer. *Restavfall* får inte lämnas på kommunens återvinningscentraler. Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering. Mer information om sortering av avfall finns på Vakins hemsida.

Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar

	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras och transporteras skilt från varandra och annat avfall.	Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren.
NY	Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras och transporteras skilt från varandra och annat avfall.	Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet lämnas till kommunens återvinningscentraler. *Hämtning utförs av renhållaren efter beställning. Bygg- och rivningsavfall får blandas med skrymmande avfall av motsvarande material i de insamlingssystem som kommunen tillhandahåller för sådant avfall.*

	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Farligt avfall (exklusive konsumentelavfall) Exempelvis rester av olja, färg, starka rengöringsmedel, produkter innehållande kvicksilver eller andra kemikalier. Asbest.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.	Emballaget ska vara tydligt märkt med uppgift om innehåll, om möjligt använd originalförpackningen. Olika typer av farligt avfall får inte blandas. Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. Asbest ska vara tätt förslutet så att det inte dammar och ska dessutom kunna lyftas och läggas i container av en person.	Farligt avfall ska lämnas till kommunens återvinningscentral. Storleken på förpackningen bör inte vara större än att den lätt kan hanteras av en person.
	Grovavfall Exempelvis trasiga möbler, cyklar, barnvagnar, stora leksaker, julgranar eller större emballage.	Hanteras separat från annat avfall under kommunalt ansvar. Sorteringskrav utifrån hur avfallet lämnas.	Grovavfall från hushåll för separat borttransport av renhållaren ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. Grovavfallet ska förses med märkning som klargör att det är fråga om grovavfall.	Enskilda hushåll ska lämna avfallet till kommunens återvinningscentraler, eller beställa hämtning enligt instruktion av renhållaren. Boende i flerbostadshus kan även lämna grovavfall i utrymmen eller behållare som fastighetsinnehavaren tillhandahåller. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning.
NY	*Skrymmande avfall* Exempelvis trasiga möbler, cyklar, barnvagnar, stora leksaker, julgranar eller större emballage.	Hanteras separat från annat avfall under kommunalt ansvar. Sorteringskrav utifrån hur avfallet lämnas.	Grovavfall från hushåll för separat borttransport av renhållaren ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. *Skrymmande avfall* ska förses med märkning som klargör att det är fråga om *skrymmande avfall*.	Enskilda hushåll ska lämna avfallet till kommunens återvinningscentraler, eller beställa hämtning enligt instruktion av renhållaren. Boende i flerbostadshus kan även lämna *skrymmande avfall* i utrymmen eller behållare som fastighetsinnehavaren tillhandahåller. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning.

	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Trädgårdsavfall Exempelvis fallfrukt, löv, gräs, kvistar och grenar som är mindre än 3 cm i diameter. Undantag: det krävs speciell hantering av växt-material från invasiva arter.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall. Får komposteras på fastigheten utan anmälan. Undantag: växtmaterial från invasiva arter sorteras ut separat och får ej komposteras.	Emballeras ej. Undantag: växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tätslutande sopsäckar/storsäckar.	Lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren. Förpackat växtmaterial från invasiva arter lämnas som brännbart avfall eller lämnas på återvinningscentral.
NY	*Trädgårdsavfall* *Exempelvis fallfrukt, löv, gräs, kvistar och grenar som är mindre än 3 centimeter i diameter.* *Undantag: Det krävs speciell hantering av växt-material från invasiva arter.*	*Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall. Får komposteras på fastigheten utan anmälan.* Undantag: växtmaterial från invasiva arter sorteras ut separat och får ej komposteras.	*Emballeras ej.* Undantag: växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tätslutande sopsäckar/storsäckar.	*Lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren.*
NY	*Trädgårdsavfall med invasiva arter*	*Växtmaterial från invasiva arter ska sorteras ut separat och får ej komposteras eller blandas med annat trädgårdsavfall.*	*Växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tät sop- eller storsäck som ska förslutas.*	*Förpackat växtmaterial från invasiva arter lämnas som brännbart avfall eller lämnas på återvinningscentral. Hämtning kan beställas av renhållaren.*
NY	*Jord innehållande invasiva arter*	*Jord innehållande invasiva arter får inte blandas med växtdelar då jorden deponeras och inte får innehålla för stor mängd organiskt material.*	*Ska emballeras i genomskinliga sopsäckar och förslutas väl.*	*Jord innehållande rötter eller frön från invasiva arter får inte lämnas på återvinningscentralen. Hämtning ska beställas av renhållaren.*
	Latrin	Latrinkärl ska endast användas till latrin i form av urin, avföring och toapapper. Kärlet eller dess innehåll får inte inneslutas i annat emballage, Kärlet får inte tillföras ämne eller produkt som	Kärl för uppsamling av latrin ska köpas hos Vakin och lämnas till återvinningscentral.	Latrinkärl från hushåll kan lämnas vid återvinningscentral eller kan efter beställning hos renhållaren, mot avgift, hämtas vid fastigheten. Vid hämtning får kärlet väga max 15 kg.

		försvårar den fortsatta hanteringen, ex. produkter innehållande formalin, fenol eller liknande som desinfektionsmedel (saneringsvätska eller karbolkalk).		
	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Hämtning kan beställas av renhållaren.
	Restavfall Exempel på restavfall är blöjor, hygienartiklar, tops, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi, kattsand och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. Kärl- och säckavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
Ny	Restavfall Exempel på restavfall är blöjor, hygienartiklar, tops, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi, kattsand och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. *Restavfall* får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
	Matavfall från hushåll Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med	Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Utsorterat matavfall förpackas i, av Vakin anvisade, påsar och lämnas i avsett kärl eller behållare. Alternativt kan matavfallet	Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som Vakin tillhandahåller.

	livsmedelshanteringen i hushåll till exempel skal och matrester.		komposteras i kompost på den egna fastigheten. Egen matavfallskompostering ska anmälas till miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
	Matfetter och frityroljor	Ska sorteras ut och hållas väl avskilt.	Matfett och frityrolja ska förvaras i behållare med tätslutande lock. Större mängd matfetter eller frityroljor lämnas på anvisade platser.	Maximalt 1,5 liter flytande emballerat avfall får läggas i behållare för restavfall, om det kan ske utan att emballaget går sönder. Avfallet kan även lämnas på återvinningscentraler eller återvinningsstation där fettinsamling finns. Hämtning kan beställas av renhållaren.
	Förpackningar	I enlighet med definitionen av förpackningar i FPF	Lämnas lösa i de behållare/kärl som tillhandahålls/anvisas.	Förpackningar lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling.
NY	*Förpackningar*	*I enlighet med definitionen av förpackningar i Förordning (2022:1274) om producentansvar för packningar*	*Lämnas emballerat i de behållare som tillhandahålls. Plastförpackningar ska vara väl emballerade i plastpåse så att det inte sprids eller skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer.* *Förpackningar som ska emballeras är små eller lätta plastförpackningar som exempelvis plasthöljen runt godis och plastkorkar.*	*Förpackningar sorteras och lämnas i det fastighetsnära insamlingssystemet som renhållaren tillhandahåller.* *Förpackningar får också sorteras och lämnas på någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler.* *Skrymmande förpackningar lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler.*

			För den som vill emballera sitt förpackningsavfall är det viktigt att tänka på att emballaget måste vara av samma material som tunnans övriga innehåll. Det vill säga, pappersförpackningar ska omslutas av emballage i papper.	
	Returpapper	I enlighet med definitionen av returpapper i avfallsförordningen.	Lämnas löst i de behållare/kärl som tillhandahålls/anvisas.	Lämnas till kommunens insamlingssystem för returpapper.
	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Glödande avfall	Exempelvis varm aska, frätande ämnen eller ämnen som kan förorsaka självantändning.		Får inte lämnas som kärl- och säckavfall.
Ny	Glödande avfall	Exempelvis varm aska, frätande ämnen eller ämnen som kan förorsaka självantändning.		Får inte lämnas som *restavfall*.
	Döda sällskapsdjur samt mindre mängder avfall från husbehovsjakt, högst 15 kilogram per hämtningstillfälle. Exempel hundar, katter, marsvin och minigris och kaniner. Exempel på mindre mängder avfall från	Mindre sällskapsdjur (maxstorlek hund) kan även grävas ner på den egna fastigheten, förutsatt att graven är så djup att djur hindras från att gräva upp kroppen, att ingen misstanke om smitta föreligger samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljö.	Ska förpackas väl innan det läggs i behållare för restavfall.	

	husbehovsjakt är skinn, ben och inälvor.			
	Större djur eller större mängd sådant avfall.	Det vill säga andra djur än döda sällskapsdjur samt avfall från husbehovsjakt överstigande 15 kilogram.	Kontakta veterinär. Gällande föreskrifter från Jordbruksverket ska beaktas.	
	Stickande och skärande avfall Bland annat kanyler och sprutor		Ska förpackas i skyddande hölje innan det läggs i behållare för restavfall, så att inte skärskador eller annan olägenhet uppstår.	Väl emballerat avfall läggs i behållare för restavfall.
	Avfallsslag	**Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Textilavfall Avfall som består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.	Textilier ska sorteras ut, till exempel i två fraktioner, helt och rent resp. trasigt. Fraktionerna hålls skilt från annat avfall.	Läggs i säck som försluts väl.	Textilier (hela och rena) kan lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare. Textilavfall som är trasig lämnas i behållare på återvinningscentral eller andra anvisade behållare.
NY	*Textilavfall* *Textilavfall består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.*	*Textilavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.* *Textilavfall som är mögligt, blött, angripet av skadedjur eller så fläckigt, nedsmutsat, slitet eller trasigt att det försvårar förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning omfattas dock ej av kravet på utsortering. Det ska i stället, när det utgörs av mindre*	*Textilavfallet ska läggas i säck som försluts väl.*	*Textilavfall som utgör kommunalt avfall från hushåll, detaljhandel eller annan verksamhet ska lämnas till de insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller på återvinningscentraler.* *Textilier (hela och rena) kan lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare.*

		textilföremål i liten mängd tex strumpor och underkläder, sorteras som restavfall och om det är skrymmande textilföremål eller större mängder hanteras som skrymmande avfall. Textilavfall som är förorenat med farliga ämnen ska sorteras som farligt avfall.		
	Användbara saker	Frivillig utsortering. Exempelvis hela och rena användbara saker.		Kan lämnas för återbruk vid återvinningscentral. Det kan även lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare.

Tabell 2. Avfall under producentansvar

	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Kasserade bilbatterier	I enlighet med definitionen av batteri i batteriförordningen (2008:834)	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra/innehåll rinner ut.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
NY	Kasserade bilbatterier	I enlighet med definitionen av *batteri i förordning (2008:834) om producentansvar för batterier*	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra/innehåll rinner ut.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Kasserade bärbara batterier. Om kasserade produkter innehåller lösa bärbara batterier ska dessa plockas ur. Är de bärbara batterierna inbyggda i produkten hanteras den som avfall från elutrustning.	I enlighet med definitionen av bärbart batteri i Förordning (2008:834) om producentansvar för batterier	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Konsumentelavfall Exempelvis trasig dator, mobiltelefonladdare och kaffebryggare.	I enlighet med definition i förordning (2014:1075) om producentansvar för elutrustning, kasserade elektriska och elektroniska produkter ex. kyl- och frysskåp, spisar, TV-apparater och batteridrivna leksaker samt lysrör, lågenergilampor och glödlampor. Skrymmande konsumentelavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat grovavfall. Smått elavfall ska sorteras ut och hållas skilt från kärl- och säckavfall.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. På återvinningscentralen ska avfallet lämnas enligt instruktioner på plats.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.

	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
NY	Konsumentelavfall Exempelvis trasig dator, mobiltelefonladdare och kaffebryggare.	I enlighet med definition i förordning *(2022:1276)* om producentansvar för elutrustning, kasserade elektriska och elektroniska produkter ex. kyl- och frysskåp, spisar, TV-apparater och batteridrivna leksaker samt lysrör, lågenergilampor och glödlampor. Skrymmande konsumentelavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat *skrymmande avfall*. Smått elavfall ska sorteras ut och hållas skilt från *restavfall*.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. På återvinningscentralen ska avfallet lämnas enligt instruktioner på plats.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Läkemedel	I enlighet med definitionen av läkemedel i förordningen (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.	Ska lämnas i behållare/påse som tillhandahålls av apoteket.	Lämnas till apotek.
NY	*Fiskeredskap* *Avfall som utgörs av fiskeredskap av plast från hushåll, eller som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, ska sorteras ut separat.*	*Om en elutrustning är inbyggd eller på annat sätt ingår i ett fiskeredskap som har blivit avfall ska elutrustningen avlägsnas innan fiskeredskapet lämnas, om den kan avlägsnas på ett enkelt sätt.*	*Om elutrustningen inte kan avlägsnas på ett enkelt sätt ska fiskeredskapet som har blivit avfall lämnas som elavfall.*	*Avfallet ska lämnas på återvinningscentral.* *.*

Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter

Verksamhetsavfall, till exempel bygg- och rivningsavfall som produceras i en yrkesmässig verksamhet, faller inte under kommunens insamlingsansvar och ska hanteras separat från avfall under kommunalt ansvar. Avfallsinnehavaren ansvarar för att anlita en godkänd transportör med tillstånd för borttransport från fastigheten.

	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Restavfall Exempel på restavfall är hygienartiklar, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. Kärl- och säckavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller.
Ny	Restavfall Exempel på restavfall är hygienartiklar, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. *Restavfall* får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller.
	Brännbart avfall som inte är avfall under kommunalt ansvar Exempelvis trasiga trämöbler eller kasserade böcker med hårda pärmar.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.

	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Icke brännbart avfall Exempelvis trasiga koppar av porslin och keramik eller trasig köksutrustning av metall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
	Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras skilt från varandra och annat avfall och även transporteras skilt (transporten kan ske i samma fordon).	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
	Farligt avfall (exklusive elavfall) Exempelvis rester av olja eller färg, starka rengöringsmedel, produkter som innehåller kvicksilver, andra kemikalier och smittförande avfall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får lämnas på kommunens återvinningscentraler.
	Avfall från oljeavskiljare	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).		Hämtning utförs av en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
	Skärande och stickande avfall Exempelvis trasiga dricksglas och knivar, nålar från sytillbehör, vassa trädgårdsredskap, rakhyvlar och skärblad. *Stickande och skärande med kontakt med*		Omsluts av förpackning eller påse för att skydda mot skärskador. Läggs i säck för restavfall eller blandat avfall.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.

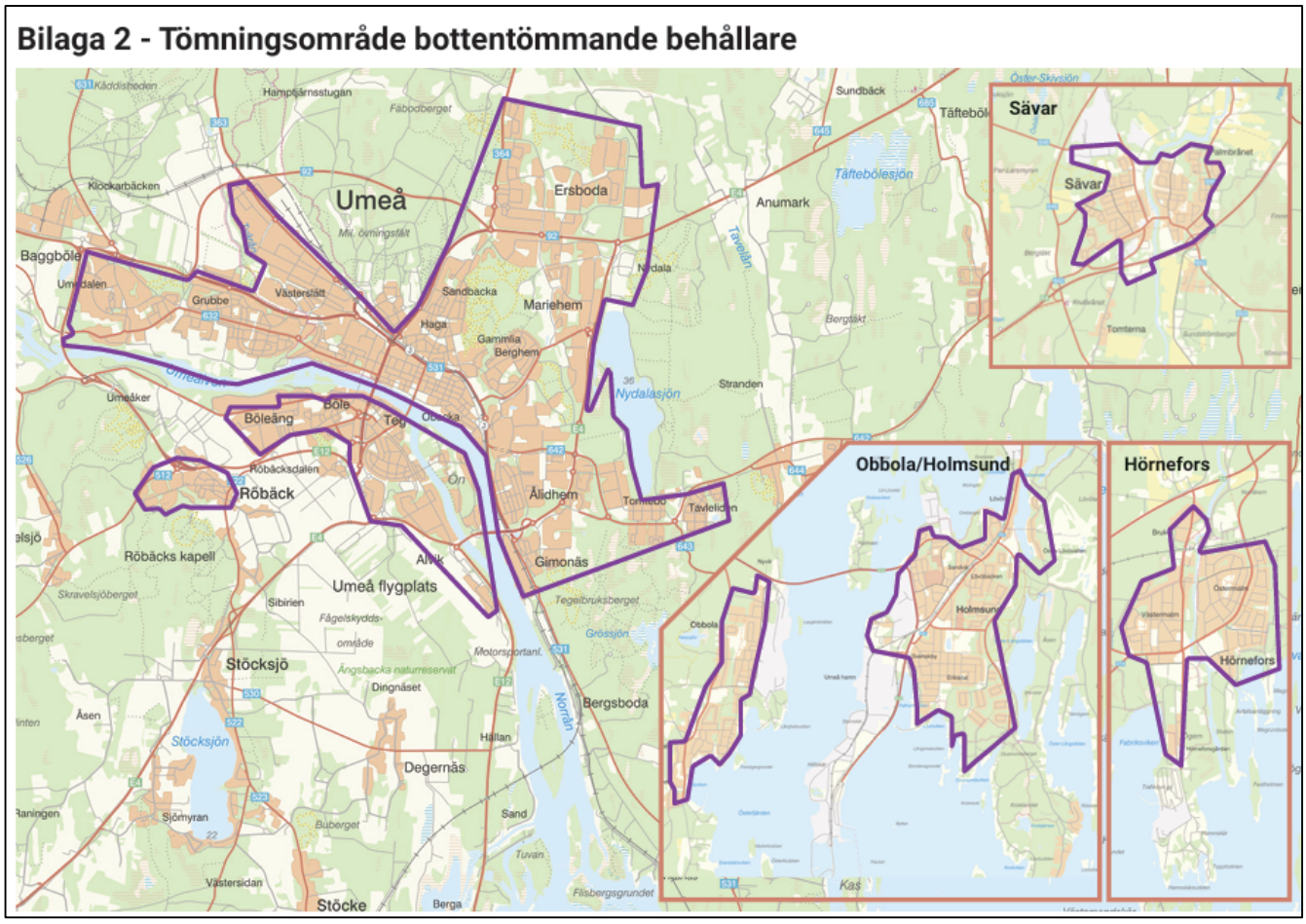
	smittförande avfall som uppstår i verksamheter är i regel inte kommunalt avfall. Avfall från hemsjukvård ansvarar vårdgivaren för.			
	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Smittförande avfall Exempelvis föremål med skärande/stickande egenskaper som varit i kontakt med kroppsvätskor från människor, eller från djur inom djurens hälso- och sjukvård (kasserade kanyler, skalpeller, piercing- och tatueringsverktyg eller insulinpennor mm) (SOSFS 2005:26; AFS 2018:4). Även biologiskt avfall som vävnader, organ och identifierbara kroppsdelar räknas hit (SOSFS 2001:8). Se gällande föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).	Samlas upp i typgodkända behållare som skyddar mot skär- och stickskador. Rum där smittförande avfall förvaras ska vara synligt märkta med varningsskylt med internationella symbolen för biologisk fara. Avfallet får inte vara åt-komligt för obehöriga, och måste förvaras i typgodkända behållare som är korrekt upp-märkta (detta gäller inte om avfallet konverterats till icke-smittförande avfall genom autoklavering eller annan god-känd metod).	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får lämnas på kommunens återvinningscentraler.
	Matavfall från verksamheter	Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen i verksamheten till exempel skal och matrester.	Utsorterat matavfall förpackas i, av renhållaren anvisade, påsar och lämnas i avsett kärl eller behållare. För storkök, restauranger och	Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som renhållaren tillhandahåller.

		Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	butiker som har större mängder matavfall accepteras även matavfallskvarn och tank. Andra lösningar kan accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa. *Detaljhandeln har ett eget ansvar för insamling och behandling av sitt matavfall.*
	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Matfetter och frityroljor	Ska sorteras ut och hållas väl avskilt. Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Matfett och frityrolja ska förvaras i behållare med tätslutande lock.	Matfett och frityrolja hämtas av renhållaren.
	Fett från fettavskiljare	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.		Fett från fettavskiljare hämtas av renhållaren.
	Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
	Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall. Blandas före detta livsmedel med annat avfall utgör den blandade fraktionen före detta livsmedel och är ABP enligt definitionen.		Före detta livsmedel från butik ska av avfallslämnaren förpackas i särskild påse, säck, behållare eller lämnas i tank av typ som godkänts av renhållaren. Verksamhetsavfall utanför kommunens ansvarsområde ska hanteras enligt ABP-förordningen.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
NY	Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall *från*		Före detta livsmedel från butik *torghandel och detaljhandel där kommunen har*	*ABP ska lämnas till en godkänd avfallsmottagare samt att dokument för spårbarhet ska medfölja.*

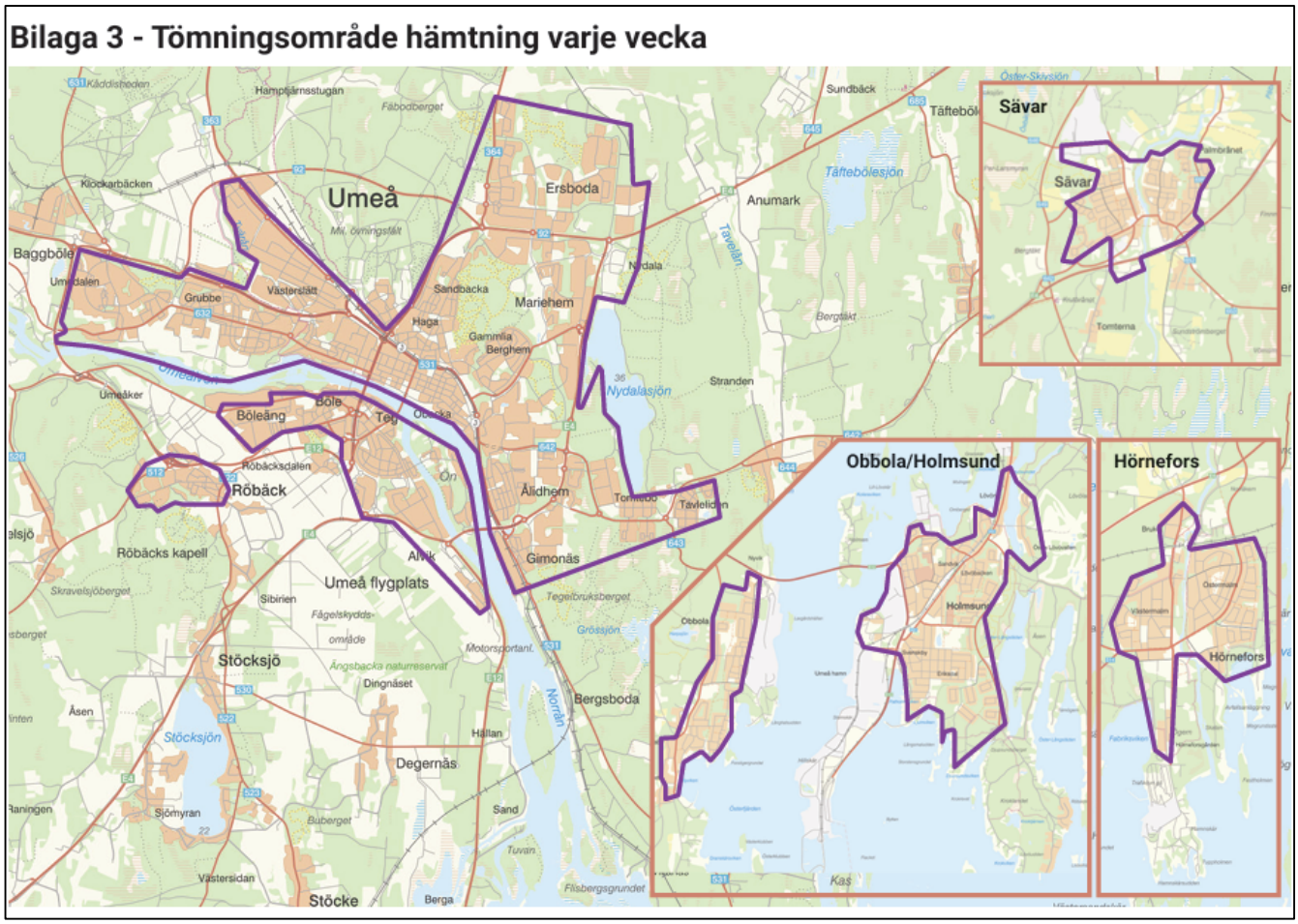
	verksamheter. Animaliska biprodukter är produkter från djurriket som inte är avsedda som livsmedel t.ex före detta livsmedel (varor med passerat bäst före datum, trasiga varor som inte går att sälja) eller spill och återkallade produkter. *Blandas material enligt ovan med annat avfall utgör den blandade fraktionen före detta livsmedel och är ABP enligt definitionen.*		*andrahandsansvar* ska av avfallslämnaren förpackas i särskild påse, säck, behållare eller lämnas i tank av typ som godkänts av renhållaren. *Behållaren ska vara märkt med information att det innehåller ABP kategori 3.* Verksamhetsavfall utanför kommunens ansvarsområde ska hanteras enligt ABP-förordningen.	*Avfallsmottagaren ska ha tillstånd från Jordbruksverket.*
	Avfallsslag	**Krav på utsortering**	**Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar**	**Instruktion för hämtning/lämning**
	Elavfall Exempelvis kasserad kyl- och frysdisk, skrivare och industritvättmaskin.	Enligt förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.		Lämnas till producenternas insamlingssystem
	Förpackningar	Enligt förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.		Lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling.
	Kasserade bilbatterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra eller innehåll rinner ut.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.

	Kasserade bärbara batterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.

Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare

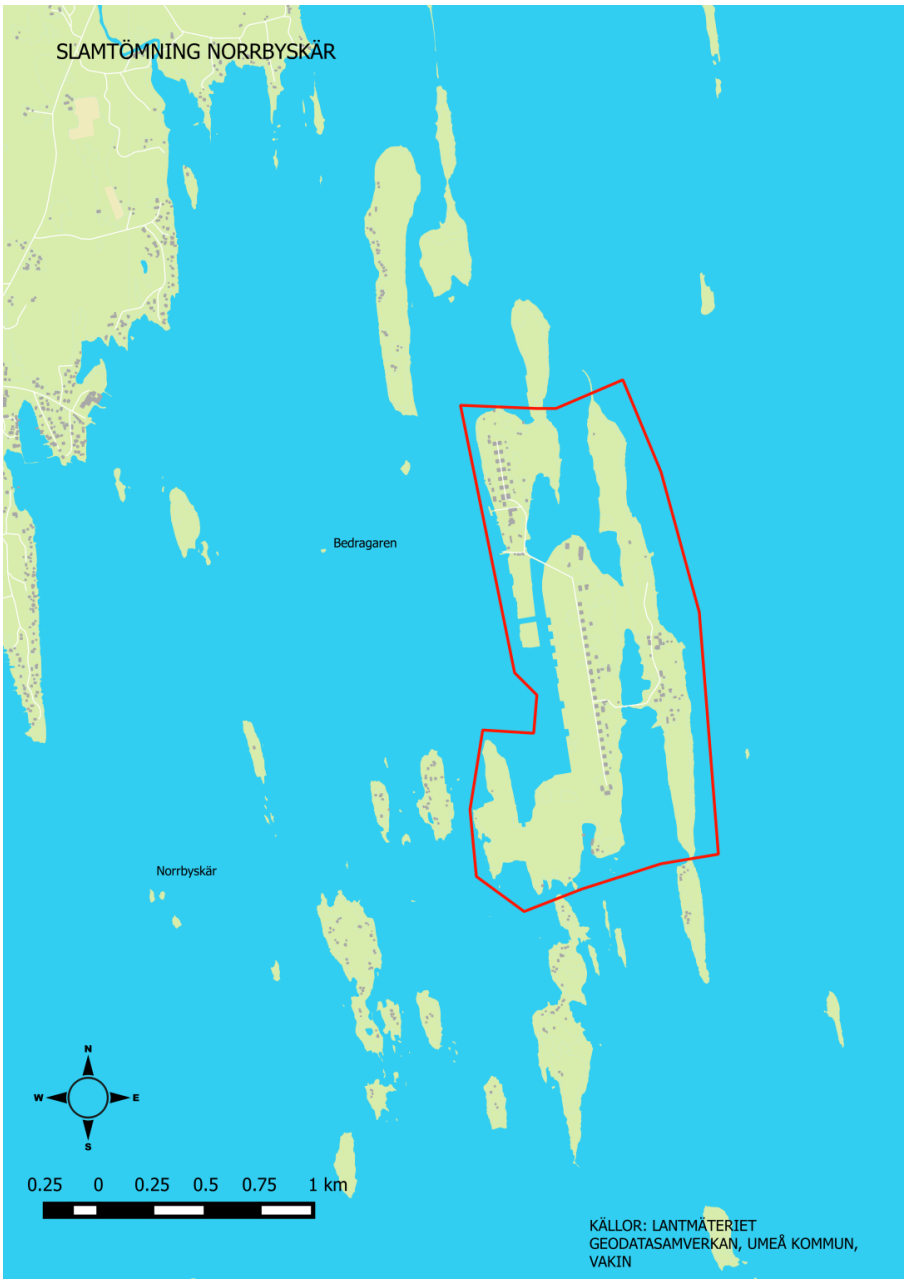
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka

Bilaga 4. Tömningsområde öar

Figur 1: Slamtömning Holmön

Figur 2: Slamtömning Norrbyskär

PM

Åsa Möller
Elisabeth Johansson

DATUM
2023-11-21

Omvärldsbevakning andra kommuners systemval

Bakgrund

Umeåregionen genomförde under våren 2023 en utredning gällande lämpligt insamlingssystem för förpackningar från villor och fritidshus. Miljö och Avfallsbyrån fick uppdraget och rekommendationen var att införa fyrfackssystem med tillägg om tömning av kärl inte kan ske på ett säkert sätt, om utrymmesbrist på fastigheten föreligger eller om framkomligheten är begränsad förslås komplementsystem i form av separata kärl på gemensamma insamlingsplatser. Samt att innan kommunerna fattar beslut om insamlingssystem föreslås ett fördjupat utredningsarbete genomförs innefattande:

- Behov av komplementsystem för vissa specifika fastigheter, exempelvis fritidshus, eller för vissa turer utifrån omfattningen av hämtställen vid större vägar och förslag på åtgärder.
- Behov av och förutsättningar för samordning av insamling från villor, fritidshus och små flerbostadshus i mindre orter (serviceorter) med insamlingen från större flerbostadshus.

Styrgruppen för Umeåregionen beslutade efter utredningen presenterats om två gemensamma kompletterande uppdrag:

- Omvärldsbevakning andra kommuners systemval
- Omvärldsbevakning framtida förpackningsmängder och material

Styrgruppen för Umeåregionen beslutade även att varje kommun själva utreder:

- Frekvens tömningar längs större vägar
- Samordning av insamling av förpackningsmaterial i mindre orter

Metod

Uppdraget ”omvärldsbevakning andra kommuners systemval” har genomförts genom Teamsmöten med ett antal kommuner som valt eller utvärderat olika system.

Inhämtad information

Anteckningar från respektive möte finns som bilagor. Nedan ses en kortfattad sammanställning för de olika kommunerna:

- Gästrike Återvinnare: Behålla nuvarande kärl för mat- och restavfall och komplettera med två kärl för pappers- och plastförpackningar (hämtning var 4:e vecka) samt mindre behållare för förpackningar av färgat glas, ofärgat glas och metall samt tidningar föreslås.
- Sundsvalls kommun: Utredning av fastighetsnära insamling i Sundsvalls kommun genomförd av Thyréns. Fyrfackskärl är beslutat och kommer att införas när ny upphandling börjar att gälla.
- Skellefteå kommun: Fyrfackskärl är beslutat. Tidsplanen för införandet kommer att ske etappvis i två områden med början hösten 2024 inom egenregiområde och 2025 för område som insamlas med entreprenör.
- Göteborg kretslopp och vatten: Tre tvåfackskärl för papper, plast, glas färgat och ofärgat, restavfall, matavfall med insatsbehållare för metall är beslutat. Fyrfackssystem har också utvärderats innan beslut.
- Z-renhållare (Jämtland): Har också anlitat Miljö och avfallsbyrån för att utreda lämpligt insamlingssystem för villor och fritidshus. Där blev rekommendationen tvåfackssystem, och där så är möjligt gemensamma insamlingsplatser.
- Ljusdal: Behålla nuvarande kärl för mat- och restavfall och komplettera med två kärl för pappers- och plastförpackningar. Matavfall hämtas varannan vecka och övriga fraktioner var 6:e vecka.

Alla kommuner har goda argument för de system de valt utifrån sina förutsättningar.

Sundsvall och Skellefteå har beslutat att införa ett väl beprövat insamlingssystem för villa i form av fyrfackssystem som finns sedan länge i många kommuner företrädesvis i södra Sverige. Idag är Härnösand den kommunen längst norrut med detta system som infört det sedan ett antal år.

Göteborg har beslutat tre tvådelade kärl med hänvisning till geografiska stadsplanemässiga förutsättningar. Samt erfarenheter från tester mellan 2017–2020 och summering av parametrar i form av kundupplevelse, servicenivå, produktion, flexibilitet, kostnad, miljö-och klimat, miljöstyrning, arbetsmiljö och marknad/konkurrens.

Ljusdal har valt att fortsätta med befintliga sidlastande fordon av arbetsmiljöskäl och behåller även befintliga kärl för mat-och restavfall. Viktiga aspekter för dem var ett kostnadseffektivt system samt arbetsmiljö. Att kunden får fyra kärl på tomten har inte visat sig vara ett problem i de, hittills begränsade test, som utförs. De avvaktar med insamling av glas och metall. Det finns ett förslag att göra en gemensam skrivelse med Hälsingland, Gästrikland samt Dalarna till regeringen angående möjligheten till undantag från fastighetsnära insamling av metall och glas.

Utredningen för Z-renhållarna dvs 8 kommuner i Jämtland föreslår tvåfackssystem med fyra kärl och där så är möjligt insamling från villor och fritidshus ske i separata behållare vid gemensamma insamlingsplatser. Viktiga aspekter är logistiken på långa turer med en blandning av villor, fritidshus och lägenheter med separat kärl samt trafiksäkerhet vid höghastighetsvägar och bättre arbetsmiljö vid sidlastande tömningsfordon. En annan viktig

förutsättning är regionens vinterförhållande samt att plats på fastigheterna för fler och större kärl bedöms generellt vara god. Insamlingssystemet för förpackningar i Jämtlands län föreslås införas stegvis. Inga beslut är fattade i nuläget.

Utredningarbete pågår inom Gästrike Återvinnare där tester genomförs hos 28 kunder med kärl för papper, plast och mindre behållare för metall, färgat glas, ofärgat glas och tidningar. Det visar sig vara mycket stora skillnader gällande volymen av olika förpackningar hos hushållen. Systemet för att samla in metall- och glasförpackningar samt tidningar i små behållare behöver testas mer och dialog med fordons- och kärltillverkare måste fortgå då detta insamlingssystem är under utveckling och ej beprövat i sin form. Viktiga parametrar är miljö, resurshushållning, arbetsmiljö, ekonomi, kundperspektivet, robusthet och flexibilitet. Utvecklingsarbetet sker tillsammans med Hälsingland, Dalarna och Vafab.

Diskussion

En viktig fråga att ta ställning till inför beslut av system är om systemet ska samla in åtta fraktioner eller om det i ett första skede ska samla in fyra fraktioner; mat- och restavfall samt pappers- och plastförpackningar. Ett antal kommuner avvaktar med glas- och metallförpackningar, och det finns även initiativ från kommuner i fem län att försöka påverka Naturvårdsverket för att kravet på fastighetsnära insamling av dessa fraktioner ska undantas eller förändras. Returpapper behöver inte samlas in fastighetsnära.

Det är också viktigt att avväga vilka aspekter som väger tyngst. Det är svårt att hitta ett insamlingssystem som är bäst utifrån alla aspekter. I Umeåregionens utredning analyserades systemen utifrån följande aspekter: insamlingsresultat, miljö, service, arbetsmiljö, tekniska begränsningar och ekonomi. Göteborg kretslopp och vatten hade sorterat ut följande aspekter som de viktigaste för dem: Snyggt och lätt att använda, Tömning bakom fordonet, Fordon för både villa och flerbostadshus samt Flexibelt system. Att fyrfackssystemet inte uppfyller aspekten ”Fordon för både villa och flerbostadshus” blev avgörande för dem. Vilka aspekter är de viktigaste för kommunerna i Umeåregionen?

Fyrfacksystemet är beprövat och effektivt eftersom bilen får med sig fyra fraktioner i samma rutt. Kunden behöver också bara ha två kärl på tomten om alla åtta fraktioner ska samlas in. Nackdelar är arbetsmiljörisker vid tömning på höghastighetsväg samt att det är ett kostsamt system. En annan nackdel är att systemet inte är så flexibelt inför förändringar av mängden av olika förpackningsmaterial. Ur miljösynpunkt är det positivt att det blir färre insamlingsturer, men negativt att befintliga kärl kasseras och ersätts med nya.

Att nyttja befintliga kärl och fordon är resurseffektivt och med sidlastare bedöms arbetsmiljöriskerna vara mindre vid tömning på höghastighetsväg och det är en effektiv tömning. Nackdelar är att kunden får många kärl på tomten och kärlen är av olika storlek vilket troligen upplevs mindre estetiskt tilltalande. Enligt Ljusdalsmodellen, då matavfall töms varannan vecka och restavfall, pappers- och plastförpackningar töms var 6:e vecka i andra facket i bilen, enligt ett rullande schema, innebär att antalet turer inte behöver utökas jämfört med idag. De blir också lätt att kommunicera till kund då matavfallskärlet alltid töms och det andra kärlet som töms rullar på tvåveckorsschema för hela kommunen (rest, papperförp, plastförp).

I Umeåregionens utredning fanns alternativet med fyra tvåfackskärl som alternativ. Kostnadsmässigt hamnade då fyrfacksystemet och tvåfacksystemet i samma storleksordning.

Om man ska jämföra tvåfackssystemet med Ljusdalsmodellen är det dock bara två tvåfackskärl som behövs för att samla in fyra fraktioner. Investeringen i kärl borde bli jämförbar (2 st nya kärl), och båda systemen töms med sidlastare. I vår utredning konstaterades att varje villa får besök 56 ggr om fyra tvåfackskärl ska tömmas enligt föreslagna hämtningsfrekvenser vilket kan jämföras med fyrfackssystemets 39 ggr/år. Om man jämför två tvåfackskärl med Ljusdalsmodellen kommer varje villa att få besök 39 ggr/år med tvåfack och 26 ggr/år enligt Ljusdalsmodellen.

Insamlingsvolymen av fraktionerna pappers- och plastförpackningar samt mat- och restavfall för Ljusdalsmodellen, två fackindelningar i fyrfackskärl samt tvåfackskärl kan ses i bilaga ”Jämförelse volymer”. Som jämförelse har volymen för ”normalt” flerbostadshus från Avfall Sveriges handbok för avfallsutrymmen lagts in. Det är inte så stora skillnader mellan systemen och det är endast för restavfall som alla alternativ utom ”fyrfack max” som insamlingsvolymen blir liten i jämförelse handboken. En slutsats som Gästrike Återvinnare drog under sitt test var att volymen av förpackningar varierar väldigt mycket mellan olika hushåll. Oavsett vilket system som väljs kommer flexibilitet att behövas med andra insamlingsplatser/extrahämtning/extra eller större kärl.

Kommentarer utifrån aspekterna i Umeåregionens utredning:

- Insamlingsresultat: Fyrfackssystemet har fördelen att felsortering kan upptäckas innan tömning sker och kan därmed lämnas otömt (för kunden att sortera) om det är väldigt dåligt sorterat. Ur kundens perspektiv bör det vara likvärdigt om fraktionerna ska läggas i enskilda kärl eller i fack i ett delat kärl.
- Miljö: Ljusdalsmodellen är fördelaktig utifrån att befintliga kärl kan användas och antalet tömningsrutter är färre än om fyra fraktioner samlas in i tvåfack.
- Service: Om åtta fraktioner ska samlas in är fyrfackssystemet det system som kräver minst utrymme hos kunden och det är lättare för kunden att veta när tömning ska ske jämfört med fyra tvåfackskärl. Om fyra fraktioner ska samlas in kräver tvåfackskärl mindre utrymme på tomten, men med Ljusdalsmodellen är det troligen lättare för kunden att veta när respektive kärl ska ställas ut. Separata kärl för varje fraktion ger större möjlighet att anpassa kärlvolym efter kundens behov.
- Arbetsmiljö: Fyrfackssystemet kräver baklastande bilar vilket är en risk vid tömning på höghastighetsvägar. Manuell tömning tungt, speciellt vintertid. Kräver många i och ur-stigningar. Sidlastande fordon ger ett mer monotont arbete, vilket kan vara en nackdel.
- Tekniska begränsningar: Enfackskärl vid t.ex. gemensamma insamlingsplatser eller små flerbostadshus kan inte tömmas med fyrfacksfordon för alla fraktioner, vilket kan inverka på logistiken. Ett fyrfacksfordon är mer tekniskt komplicerat än ett sidlastande tvåfacksfordon, vilket kräver mer underhåll.
- Ekonomi: Att samla in fyra fraktioner fastighetsnära har en lägre kostnad än att samla in åtta fraktioner. Om fyra fraktioner ska samlas in kräver Ljusdalsmodellen mindre transporter än om tvåfackskärl används.

Vikttaxa har inte beaktats i detta PM. Det är inte möjligt att väga om man väljer fyrfackssystem, men med enskilda eller tvådelade kärl finns möjlighet att väga en eller flera fraktioner.

Att utveckla ett nytt insamlingssystem med både nya behållare och tömningsfordon kommer att ta tid och då vi har ett behov att besluta om ett insamlingssystem under 2024 för att kunna påbörja en upphandling så är detta alternativ inte möjligt för oss. Ett alternativ är att införa insamling av papper och plast och att avvakta med beslutet för metall- och glasförpackningar.

Slutsats

Det finns flera sätt att tänka då beslutet ska tas gällande insamlingssystem och för de kommuner som varit med i omvärldsbevakningen har beslutsprocessen sett ut på olika sätt.

Umeåregionens kommuner behöver i första hand ta ställning till om beslutet 2024 gällande insamlingssystem fastighetsnära ska avse:

- Fyra fraktioner (mat- och restavfall samt pappers- och plastförpackningar). Då uppfylls inte nuvarande lagstiftning för 2027.

eller:

- Sju eller åtta fraktioner (ovanstående + ofärgade och färgade glasförpackningar, metallförpackningar samt eventuellt returpapper). Nuvarande lagstiftning uppfylls. Om returpapper tas med blir det en extra service som belastar taxekollektivet ekonomiskt.

Dessutom behöver ställning tas till följande:

- Eftersom inget system är bäst ur alla aspekter behöver en viktning av aspekter göras. Om det finns någon aspekt som inte kan göras avkall på kan det vara så att möjliga system begränsas.
- Umeåregionens enskilda kommuners utredningar kring frekvens av tömningar längs större vägar och samordningen av insamlingen av förpackningsmaterial i mindre orter.

Bilaga: Jämförelse volymer Ljusdal, fyrfack och tvåfack

Fyrfack
Skiljeväggen kan placeras i två olika positioner för att fördela volymerna i kärlet: 50/50 eller 40/60. Insatserna finns i tre olika storlekar: 30, 45 och 60 liter. I jämförelsen nedan har "max" beräknats som 60% av volymen minus en insats på 30 liter och "min" beräknats som 40% av volymen minus en insats på 45 liter.

	Kärl	Max: 60%-30 l	Min: 40%-45 l	Insats	Insats
Liter	370	192	103	30	45

Från utredning: Ett exempel på indelning av fraktioner skulle kunna vara att matavfall, pappersförpackningar, returpapper och färgade glasförpackningar samlas in i kärl 1 som töms varannan vecka och restavfall, plastförpackningar, metallförpackningar och ofärgade glasförpackningar samlas in i kärl 2 som töms var fjärde vecka.

Tvåfack
I jämförelsen nedan är kärlet 240 liter som är delat 50/50.
Från utredningen: Ett exempel på vilka fraktioner som skulle kunna samlas in med olika hämtningsintervall är att matavfall och pappersförpackningar hämtas varannan vecka, restavfall, plastförpackningar, returpapper och metallförpackningar hämtas var fjärde vecka och färgade och ofärgade glasförpackningar hämtas en gång i kvartalet.

Handbok
Volym för hushåll i flerbostadshus, "normal", enligt Avfall Sveriges handbok för avfallsutrymmen.

Plastförp	Volym kärl	Antal veckor	Volym, l/vecka
Ljusdal	240	6	40
Fyrfack min	103	4	25,75
Fyrfack max	192	4	48
Tvåfack	120	4	30
Handbok			20-30

Pappersförp	Volym kärl	Antal veckor	Volym, l/vecka
Ljusdal	370	6	62
Fyrfack min	103	2	51,5
Fyrfack max	192	2	96
Tvåfack	120	2	60
Handbok			40-50

Restavfall	Volym kärl	Antal veckor	Volym, l/vecka
Ljusdal	190	6	32
Fyrfack min	103	4	25,75
Fyrfack max	192	4	48
Tvåfack	120	4	30
Handbok			45-55

Matavfall	Volym kärl	Antal veckor	Volym, l/vecka
Ljusdal	140	2	70
Fyrfack min	103	2	51,5
Fyrfack max	192	2	96
Tvåfack	120	2	60
Handbok			10

2024-02-29 Dnr 202405194

Umevas styrelse

4:7 Systemval för fastighetsnära insamling av papper- och plastförpackningar i villa inom Umeå kommun

Förslag till beslut:

- att ett systemval för fastighetsnära insamling av papper- och plastförpackningar införs där insamling sker i separata kärl för respektive fraktion.

- att beslut om systemval för fastighetsnära insamling beträffande förpackningar av metall och glas utreds vidare med hänsyn till utveckling av fordon och behållare samt eventuell förändring av lagstiftning. Styrelsen hålls uppdaterad löpande på utvecklingen som sker inom området.

Syfte

Uppfylla lagstiftning om ett kommunalt insamlingsansvar för förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling.

Insamlingen av de stora mängderna förpackningar både i vikt och volym är papper och plast samordnas med insamlingen av mat- och restavfall som en första etapp.

Minska mängden restavfall och skapa bättre förutsättningar för ökad materialåtervinning enligt avfallsplan i kommunen.

Ekonomiskt begränsa kostnaderna för införandet av fastighetsnära insamling av papper och plastförpackningar i etapp ett för att kunna följa utvecklingen och hitta ett effektivt insamlingssystem för metall- och glasförpackningar i ett senare skede.

Ärende beskrivning

Från 2024 har kommunerna enligt den nya producentansvarslagstiftningen ansvaret för insamling av förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling. Från 2027 ska insamlingen av förpackningar av papper, plast, metall och glas ske fastighetsnära. Umevas styrelse behöver besluta om vilken systemlösning som ska införas i Umeå kommun.

Finansieringen ska ske genom att producenterna ersätter kommunerna för kostnaderna utifrån en särskild ersättningsmodell, i huvudsak baserat på insamlad mängd, antal hushåll som är anslutna till fastighetsnära insamling och antal lättillgängliga insamlingsplatser (LIP). Även kvaliteten på insamlade förpackningar kan komma att påverka ersättningen. Naturvårdsverket beslutar om föreskrifter om ersättningen och om dispenser. Naturvårdsverkets föreskrift NFS 2023:14 om ersättning till kommuner för insamling av förpackningsavfall som omfattas av producentansvar gäller från 1 januari 2024. Om ersättningen inte täcker kostnaderna får renhållningstaxan användas för att finansiera det kommunala insamlingsansvaret för förpackningar.

Extern utredning

Kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik fortsättningsvis kallat Umeåregionen samverkar på olika sätt inom avfallshantering och har valt att förbereda övertagandet av insamlingsansvaret för förpackningar i en gemensam utredning som genomfördes under 2023. Utredningen omfattade fastighetsnära insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper hos villor och fritidshus men berörde även konsekvenser för små flerbostadshus och villor/fritidshus med gemensamma insamlingsplatser samt omlastning. Övriga flerbostadshus och verksamheter omfattades inte av utredningen.

Samma typ av insamlingssystem förutsätts komma att tillämpas i alla kommunerna i Umeåregionen efter 2027, men i praktiken krävs ett politiskt beslut i varje kommun.

Utredningen omfattade inte insamling vid lättillgängliga insamlingsplatser (LIP) och återvinningscentraler av skrymmande förpackningar, träförpackningar eller övriga förpackningar (av t.ex. textil och keramik).

Utredningen fokuserade på system som kan utgöra *huvudsystem* (det insamlingssystem som används i merparten av fastigheterna och är det huvudsakliga systemet, t.ex. insamling i kärl) för matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i kommunerna. Huvudsystemet kan vid behov kombineras med *komplementsystem* (t.ex. gemensamma insamlingsplatser med separata kärl eller underjordsbehållare) i viss typ av bebyggelse eller delar av kommunerna. I utredningen ges exempel på sådana system men dessa analyseras inte närmare.

I utredningen analyserades följande huvudsystem:

- två fyrfackskärl
- fyra tvåfackskärl
- lösningar med budning av vissa fraktioner, och
- optisk sortering

De aspekter som beaktades i utredningen var t.ex.:

Insamlingsresultat, t.ex. insamlad mängd och kvalitet på utsorterade fraktioner

Miljö, t.ex. möjlighet till kvalitetskontroll av insamlat avfall, transportbehov, behov av påsar för insamling, risk för förluster i hanteringen

Service, t.ex. antal och storlek på kärl, tömningsfrekvens

Arbetsmiljö, t.ex. behov av manuell tömning av kärl och behållare, säkerhet vid tömning, behov av lyft

Tekniska begränsningar, t.ex. behov av särskilda fordon och behållare, flexibilitet avseende hämtningsfrekvens, behållartyper och antal fraktioner, framkomlighet för fordon, möjlighet att samla in avfall även från gemensamma insamlingsplatser och små flerbostadshus, erfarenheter av systemet i full skala, etablerbarhet.

Ekonomi, t.ex. kostnadseffektivitet, investeringsbehov

Slutsats extern utredning

Utredningen föreslog att kommunerna i Umeåregionen inför insamling av avfall i fyrfackskärl som huvudsystem för villor och fritidshus med enskild hämtning. Systemet bedöms även kunna tillämpas för små flerbostadshus. Vid utformningen av systemet är kärlindelningen särskilt viktig och bör väljas utifrån bl.a. insamlingsresultat, logistik och service. Om tömning av kärl inte kan ske på ett säkert sätt, om utrymmesbrist på fastigheten föreligger eller om framkomligheten är begränsad föreslås komplementsystem i form av separata kärl på gemensamma insamlingsplatser.

Innan kommunerna fattar beslut om insamlingssystem föreslogs ett fördjupat utredningsarbete innefattande:

- Behov av komplementsystem för vissa specifika fastigheter, exempelvis fritidshus, eller för vissa turer utifrån omfattningen av hämtställen vid större vägar och förslag på åtgärder.
- Behov av och förutsättningar för samordning av insamlingen från villor, fritidshus och små flerbostadshus i mindre orter (serviceorter) med insamlingen från större flerbostadshus.

Utredningen som helhet finns i bilaga nr 1

Tilläggsutredningar

Ytterligare fyra fördjupade utredningar har genomförts avseende omvärldsbevakning, omvärldsanalys framtida förpackningsmaterial, hämtning vid höghastighetsvägar samt förekomsten av flerbostadshus och verksamheter på mindre orter för att göra beslutsunderlaget mer fullständigt.

Sammanfattning av tilläggsutredningar:

1. <u>Omvärldsbevakning andra kommuners systemval</u>

Information har inhämtats från Gästrike Återvinnare, Sundsvalls Kommun, Skellefteå kommun, Göteborg kretslopp och vatten, Z-renhållare och Ljusdal.
Sundsvall och Skellefteå kommun har beslutat om fyrfacks kärl. Göteborg har beslutat tvådelat kärl och Z-renhållarna har en utredning som föreslår tvådelat kärl med en första etapp med papper och plast. Ljusdal kommun har beslutat om att behålla kärl för mat- och restavfall som kompletteras med två kärl för papper och plast. Gästrike Återvinnare utreder alternativet att behålla kärl för mat- och restavfall som kompletteras med två kärl för papper och plast samt mindre behållare för metall och glas.
Alla kommuner har goda argument för de system de valt utifrån sina förutsättningar.

Umeåregionens kommuner behöver i första hand ta ställning till om beslutet 2024 gällande insamlingssystem fastighetsnära ska avse

- Fyra fraktioner (mat- och restavfall samt pappers- och plastförpackningar). Då uppfylls inte nuvarande lagstiftning för 2027 fullt ut.

Alternativ

- Sju eller åtta fraktioner (ovanstående + ofärgade och färgade glasförpackningar, metallförpackningar samt eventuellt returpapper). Nuvarande lagstiftning uppfylls fullt ut. Om returpapper tas med blir det en extra service som belastar taxekollektivet ekonomiskt.

Tilläggsutredning Omvärldsbevakning bilaga 2.

2. Omvärldsanalys om framtida avfallsmängder

Det är svårt att hitta några prognoser för framtida mängder av olika förpackningsslag, men det finns information som kan ge indikationer om utvecklingen:
Lagstiftningen driver på en ökad utsortering, vilket bidrar till att mängden förpackningar som ska samlas in totalt ökar. Pappersförpackningar kommer att ersätta plast-, metall och glasförpackningar till viss del.
Förslag finns på att återanvändningen av förpackningar ska öka, vilket troligen innebär att dessa förpackningar samlas in på ett annat sätt än med förpackningsavfallet.
Lösningar med påfyllningsbara förpackningar utvecklas, vilket kommer att minska mängden förpackningar som ska samlas in på sikt
Tilläggsutredning Omvärldsanalys Framtida avfallsmängder återfinns i sin helhet i bilaga 3

3. Hämtning vid höghastighetsvägar

Av de undersökta körturerna vid större vägar med en hastighet ofta 70 km eller högre framkom det ett snitt på ca 15% av tömningarna utfördes efter större vägar med hög hastighet. Då detta är en säkerhetsrisk ur ett arbetsmiljöperspektiv kommer detta att kräva ett omfattande tids och resurs krävande arbete med att minska andelen hämtplatser under dessa förhållanden oberoende av systemval. Men ett insamlingssystem med sidotömmande tömmande fordon underlättas av att inget arbete behöver ske bakom fordonet ej eller att kärl behöver dras fram till tömningsbilen.

4. Förekomsten av flerbostadshus och verksamheter på mindre orter

Eftersom sopbilarna utgår från Umeå så blir de mest kritiska ställena de orter som ligger långt bort från Umeå. Det innebär då framför allt Bullmark, Botsmark, Bodbyn i Umeå kommun. Valet av insamlingssystem kommer också påverka kapaciteten för antal tömningar. I dagsläget ligger rutterna på ca 1100 – 1600 tömningar med ett sidlastande fordon. Med ett baklastande fordon är bedömningen att det kan göras ca 600 – 800 tömningar på en tömningsrutt. Vid val av ett insamlingssystem med fyrfackskärl är en risk att alla flerbostadshus inte enbart kommer att kunna ha fyrfackskärl som täcker upp för allt avfall. En del av flerbostadshusen kommer att behöva ha kvar kärlen de har i dagsläget, de kärlen kommer då att tömmas i fyrfackssopbilen, vilket kan leda till att en fraktion blir full i sopbilen och kommer att behöva åka och tömma för att sen köra tillbaka och fortsätta rutten. Samma risker finns vid hämtning av avfall hos en del verksamheter, exempelvis skolor och förskolor ute på landsbygden.

Slutsats av tilläggsutredningar

Det är lämpligt att börja med insamling av pappersförpackningar och plastförpackningar i en första etapp då glas och metallförpackningar tros komma att minska till förmän för pappersförpackningar. Insamlingssystemet behöver vara flexibelt utifrån dels svårigheter att förutspå framtida avfallsmängder, dels kundernas olika behov av volym för de olika materialslagen. Fyrfackskärl riskerar att låsa fast oss i förutbestämda volymer med mycket liten flexibilitet och valmöjlighet för kunderna. Andelen hämtningar uppgår till ca 15 % vid höghastighetsvägar som föranleder ett omfattande arbete med översyn av hämtställen oberoende av systemval men är ytterst kritiskt om man väljer ett system som kräver baklastande fordon.
Antalet flerbostadshus större än 4 lägenheter uppgår till 34 flerbostadshus i mindre orter inom Umeå kommun. Eftersom sopbilarna utgår från Umeå så blir de mest kritiska orterna som ligger långt från Umeå.

Sammantaget analysresultat efter utredningens slutsats samt de fyra tilläggsutredningarna slutsatser

Efter att analyserat utredningen och de fyra tilläggsutredningarna är det tydligt att det bästa alternativet är att dela upp beslutet i två etapper. Införa ett systemval för papper och plast i en första etapp och fortsätta utredning kring metall- och glasförpackningar fastighetsnära som etapp två. Införandet av fastighetsnära insamling av förpackningar bör ske i samband med upphandling av mat- och restavfall för att kunna bli effektivt både ur ett miljö- och ekonomiskt perspektiv.

Kostnadsjämförelse av de olika systemalternativen

Här nedan presenteras beräknad investeringskostnad med inköp av kärl och tömningskostnaden för att jämföra dessa systemval. Priset per hämtning utgår ifrån det vi har kunskap om idag.

Investeringar Umeå	**Antal kärl**	**Pris/kärl**	**Investering kärl, tkr**
Nya kärl för papper/plast			
Alt 1. Ett kärl (240/370) + Ett kärl (190)	17 309*2	1395 (1 000+395)	24 100
Alt 2. Två nya kärl (190)	34 618	395	13 700
Alt. 3 Två nya kärl (240/370)	34 618	1 000	34 600
Fyrfack	34 618	2 100	72 700
Tvåfackskärl för papper/plast	17 309	1 400	24 200

Hämtningskostnad Umeå, Separata kärl	**Antal hämt**	**Pris/hämt**	**Summa, tkr**
Restavfall	9	17	2 650
Matavfall	26	17	7 650
Pappersförpackningar	9	17	2 650
Plastförpackningar	8	17	2 350
Summa			**15 300**
Ersättning producenterna två material enligt NFS 2023:14, dec 2023			9 900

Hämtningskostnad Umeå, Fyrfack	**Antal hämt**	**Pris/hämt**	**Summa, tkr**
Fyrfack	39	35	23 600
Ersättning producenterna fyra material enligt NFS 2023:14, dec 2023			12 900

Hämtningskostnad Umeå, befintliga kärl + tvåfackskärl	**Antal hämt**	**Pris/hämt**	**Summa, tkr**
Restavfall	26	17	7 650
Matavfall	26	17	7 650
Pappers/plastförpackningar	13	23	5 200
Summa			**20 500**
Ersättning producenterna två material enligt NFS 2023:14, dec 2023			9 900

Motiv till beslut är:

1. Genom att behålla de befintliga kärlen för rest- och matavfall som finns hos villakunder idag så behöver vi inte kassera fungerade kärl vilket är bra för miljön och köpa in helt nya fyrfackskärl till samtliga villakunder i kommunen
2. Genom att införa separata kärl för papper- och plastförpackningar finns förutsättningar att erbjuda kunderna olika storlekar på kärl för papper och plast efter deras olika behov.
3. Vi möjliggör en effektiv logistik för insamling och insamlingen kan ske i sidolastande fordon men även baklastande fordon om det skulle behövas.
4. Med en tömningsfrekvens på plast, papper och restavfall var 6-vecka och matavfall hämtas var annan vecka innebär detta samma antal besök hos kund som i dagens insamling av två fraktioner.
5. Vi kan fortsatt använda ett standardutförande på både kärl och fordon som ger oss fler leverantörer att välja mellan och en konkurrens vid upphandling. Fyrfackskärl kräver istället baklastande fordon med inköp av både nya kärl och nya fordon.
6. Med sidolastande fordon undviker vi arbete bakom fordon, vilket är en risk vid hämtning längs högtrafikerade vägar och vägar med hög hastighet.
7. Under vinterhalvåret vinter med kyla och mycket snö som sammanfaller med tiden då det också är mörkt hela eller större delen av dygnet. Dessa vinterförhållanden påverkar arbetsmiljön för både personal och kunder, och ställer till det om man ska dra kärlen till baklastande fordon.
8. Då det gäller de ekonomiska förutsättningarna för systemval i separat kärl för papper och plast i etapp ett är beräknad investering 24 mkr (13,7 till 34,6mkr) och tömningskostnad 15,3 mkr att jämföras med ersättningsnivå på 9,9 mkr. De ekonomiska förutsättningarna för systemval fyrfack är beräknad investering på dryga 72 mkr och tömningskostnad på 23,6 mkr/år att jämföras med ersättningsnivå motsvarande 12,9 mkr. De ekonomiska förutsättningarna för systemval med tvåfackskärl är beräknad investering på 24,2 mkr och tömningskostnad på 20,5 mkr/år att jämföras med ersättningsnivå motsvarande 9,9 mkr.

Förslaget till beslut har förankrats i samtliga kommuner i Umeåregionen.

Konsekvensanalys

Kundernas olika behov av storlek på behållare för materialåtervinning av plast- och pappersförpackningar kan erbjudas.
Effekten av hämtning av fyrfack och tvådelade kärl innebär fler hämtningar och därmed en högre kostnad och en större miljöpåverkan än hämtning i separat kärl.
Möjliggör avvaktan på teknikutveckling och påverkan på nationella beslutsfattare i frågan om fastighetsnära insamling av metall och glas.
Föreslaget beslut innebär att insamling av papper och plast kan ske med sidlastande och baktömmande fordon. Vilket innebär en effektiv hämtning med en stor flexibilitet och mindre sårbarhet vid insamling.
Med sidolastande fordon undviks arbete bakom fordonet, vilket är en risk vid hämtning längs högtrafikerade och vägar med hög hastighet. Det samma gäller under vinterförhållande med snö och mörker som är många månader under året.
Hämtning av olika behållare vid olika tidpunkter på fastigheten kommer att kräva ett informationsstöd till kund för att underlätta utställningen av rätt kärl vid tömningstillfället.
Ett något större utrymme på fastigheten kommer att behövas för fyra kärl men vid hämtning av avfallet står det som idag endast två kärl vid hämtstället.

Vid en sammanvägning av de olika alternativens fördelar då det gäller service, miljö, ekonomi och arbetsmiljö finner vi att systemval med insamling av papper- och plastförpackningar i separata kärl är det bästa alternativet. Införandet av förpackningsinsamlingen sker etappvis med papper och plast till en början och att systemval för metall och glas utreds vidare.

Per Sundström
Renhållningschef

Helena Johansson
Sektionschef Hushållsavfall

2025-09-22 202524770

Umeå kommun
ksdiarium@umea.se

Begäran om förändringar och omarbetning av Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun

Umeå kommuns avfallsföreskrifter behöver revideras angående lägsta tömningsintervall för restavfall. I samband med detta bör även översyn av framförallt definitioner/laghänvisningar och Bilaga 1 göras utifrån den lagstiftning som förändrats den senaste tiden främst gällande textilavfall och fastighetsnära insamling av förpackningar. De nu gällande avfallsföreskrifterna har nyligen uppdaterats men behov finns att revidera dem.

Vakin önskar att Umeå kommun så snart som möjligt kan påbörja översynen. Önskemål att de träder ikraft så fort som möjligt, dock senast 1 oktober 2026.
Vakin deltar gärna i arbetet med att ta fram förslag till förändrade Avfallsföreskrifter.

Med vänlig hälsning

Helena Johansson
AVFALL & ÅTERVINNING
Hushållsavfall

Vakin
Fastighetsnära insamling

GENOMFÖRD AV ORIGO GROUP
DECEMBER 2024

Origo Group

Om undersökningen

METOD

Kvalitativ undersökning – djupintervjuer och digital dagbok

Åtta hushåll, 4 på Filgränd och 4 på Blåbärsvägen, har följts under hela testperioden. De har fått fylla i en digital veckodagbok och skicka in bilder och filmer som beskriver deras upplevelser av insamlingen.

I slutet av testperioden genomfördes djupintervjuer på plats hemma hos de utvalda hushållen tillsammans med Vakin.

Urval för undersökningen i form av kundlistor tillhandahölls av Vakin. I urvalet av hushållen strävade vi efter att få med hushåll med blöjbarn, större hushåll med fler än 4 personer och mindre hushåll utan hemmavarande barn.

Deltagarna i den kvalitativa delen fick en ersättning på 300 kr i form av ett Visit Umeå presentkort.

Kvantitativ undersökning - webbenkät

Efter testperioden fick samtliga testhushåll svara på en webbenkät.

Av 116 deltagande hushåll har 95 svarat på enkäten, vilket ger en total svarsfrekvens på **82%**.

- Filgränd: 38 av 44 har svarat= svarsfrekvens 86%
- Blåbärsvägen: 57 av 72 har svarat =svarsfrekvens 79%

Deltagarna i den kvantitativa delen fick 500 kronors avdrag på fakturan från Vakin.

Resultat djupintervjuer och digital dagbok

Origo Group

Många deltagare var skeptiska inledningsvis

- Många deltagare i studien uttryckte initial skepsis eller negativa känslor när de först fick information om införandet av fastighetsnära insamling.
- Flera deltagare var fundersamma över hur de skulle få plats med de extra soptunnorna på sina tomter, särskilt med tanke på snöröjning och begränsat utrymme.
- Vissa ifrågasatte behovet av förändringen och menade att det fungerade bra med det befintliga systemet.
- Deltagarna var tveksamma till om 6 veckors hämtningsintervall skulle fungera, särskilt för restavfall och blöjor.
- Det framkom även en generell motvilja mot förändringen i sig.

Suck, är det vi som är testgata? Spontant kändes det jobbigt. Det var inget vi hade bett om. Det är nog en ganska vanlig första reaktion. Vi var fundersamma om plats för tunnorna och hur det ska bli när det kommer snö.
(Blåbärsvägen)

Det var jobbigt när vi fick information om testet. Det räcker med två tunnor på tomten.
(Blåbärsvägen)

Jag tänkte att det kommer ta för mycket plats och att 6 veckor är för långt mellan hämtningarna. Det kommer börja lukta.
(Filgränd)

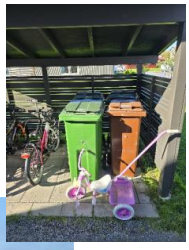
Origo Group

Utmaningar med platsbrist och oro för problem vintertid

- Det visade sig vara en utmaning för flera deltagare att hitta plats för de extra soptunnorna. I synnerhet boende på Filgränd med relativt små tomter och begränsat utrymme.
- Vissa offrade utrymme i förråd, carport eller vedförråd för att få plats med tunnorna.
- En deltagare nämnde att tunnorna var fula och svåra att dölja, vilket påverkade tomtens utseende negativt.
- Deltagarna uttryckte även oro för hur de skulle kunna hantera snöröjning och framkomlighet med de extra tunnorna på vintern
- Större tunnor sågs som problematiskt då de skulle bli för tunga att dra, särskilt på vintern.

Det är inte så trevligt att ha alla tunnorna precis vid altanen men ställer man bak dem får man rulla dem så långt. Det kommer inte att funka i vinter när det blir snö. Tomterna och alla trottoarer är fulla med snö. Det ser helt annorlunda ut. (Blåbärsvägen)

Tunnorna får plats men vi har ett stort skjul. Dock måste vi ha några tunnor utanför eller offra andra saker i skjulet. Cyklar, snöslunga. Tråkigt när man planerat för ett skjul med en viss storlek men nu är det för litet. (Filgränd)

Origo Group

Bekvämt att ha insamling av pappers- och plastförpackningar hemma

- Generellt sett upplevde deltagarna att det var bekvämt att ha insamling av pappers- och plastförpackningar hemma.
- Sorteringen blev enklare när de kunde slänga förpackningarna direkt i tunnorna vid huset. De slapp samla förpackningar inomhus i lika stor omfattning och fick därmed mer utrymme.
- Vissa menade att de återvann mer, särskilt smutsiga eller kladdiga förpackningar som annars hamnade i restavfall, eftersom det var så enkelt att slänga dem i den fastighetsnära tunnan.
- Deltagarna uppskattade också att de slapp åka till återvinningsstationen lika ofta.

Det positiva ärat inte behöva åka så ofta och man blir av med grejerna. (Filgränd)

Vi sorterar mer nu när vi kan slänga allt direkt. Allt som kan lukta tar vi ut direkt. Tidigare hamnade smutsiga plast och pappersförpackningar i restavfall men de sorterar vi nu. (Blåbärsvägen)

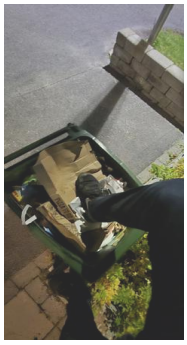
Tunnorna blev i många fall fulla innan tömning

- Många upplevde dock att tunnorna, särskilt för papper, blev fulla innan tömning. Det ledde till att de ändå fick åka till återvinningsstationen eller att de slängde förpackningar i restavfallet.
- Vissa klagade på lukt från plasttunnan, särskilt under varmare perioder.
- Innan testet med fastighetsnära insamling sorterade de flesta deltagare redan papper och plast, men de fick åka till återvinningsstationen för att lämna det.

Tidigare hade vi mellanstation i tvättstugan och tog med förpackningarna till återvinningsstationen på väg till jobbet. (Filgränd)

Vi sorterade inomhus, men inte all papper och plast. Åkte till återvinningsstationen med det som inte sorterades hemma. (Blåbärsgränd)

Origo Group

Många upplevde att hämtningsintervallet för pappersförpackningar var för långt

- Deltagarna har blandade erfarenheter kring om pappers-, plast- och restavfall fick plats i tunnorna med ett hämtningsintervall på 6 veckor.
- Många deltagare, oavsett gatuadress, upplevde att tunnan för pappers-förpackningar blev full innan det var dags för tömning.
- Flera deltagare upplevde även att restavfallstunnan blev full innan tömning, särskilt barnfamiljer, och vissa oroade sig för luktproblem under sommaren.
- Erfarenheterna kring plasttunnan är mer varierade. Vissa upplevde att även plasttunnan blev full i förtid, medan andra tyckte att det fungerade bra med 6 veckors intervall.

Restavfall och plast ryms men papper blir full.
(Blåbärsvägen)

Kärlen för restavfall, plast och kartong blir alla fulla innan hämtning. Restavfallet har vi fått slänga i brännbart på återvinningscentralen.
(Filgränd)

Det blir fullt i tunnan med papper. Plasten och restavfallet fungerar bättre, fast plasttunnan luktar. Det kommer inte bli bra på sommaren. Det luktar även om man sköljer.
(Filgränd)

Vissa tyckte det var svårt att veta vilka tunnor som skulle ställas ut

Origo Group

- Vissa deltagare tyckte att det var svårt att veta vilka tunnor som skulle ställas ut vid varje tömningstillfälle men majoriteten upplevde inte att det var ett problem.
- En deltagare föreslår att tunnorna märks upp tydligare med veckonummer.
- En annan deltagare tyckte att det var förvirrande och störande att behöva titta i hämtschemat för att veta vilka tunnor som skulle tömmas.
- En föreslog att det även borde finnas en tydlig märkning på locket, eftersom deras tunnor stod placerade så att märkningen på framsidan inte syntes.

Många upplevde att testet fungerade bättre än förväntat och hade velat fortsätta

Origo Group

- Flera upplever att det fungerade bättre än förväntat och att det blev enklare att sortera.
- De flesta ville behålla systemet efter testperioden.
- Många hade vant sig vid det nya systemet och upplevde det som mer bekvämt.
- Vissa menade att de sorterade bättre med det nya systemet.

Vi har ändrat vårt beteende i att vi åker mer sällan till återvinningsstationen, annars är det ingen skillnad. Vi sorterade lika mycket innan.
(Blåbärsvägen)

Vi har blivit bättre på att sortera plastavfall från trädgården som t.ex. jordpåsar och grillpåsar.
(Filgränd)

Det känns inte bra att bli av med det. Vi vill ha det kvar nu när man har vant sig.
(Blåbärsvägen)

Vi sorterar mer nu när vi kan slänga allt direkt. Allt som kan lukta tar vi ut direkt. Tidigare hamnade smutsiga plast och pappersförpackningar i restavfall men de sorterar vi nu.
(Blåbärsvägen)

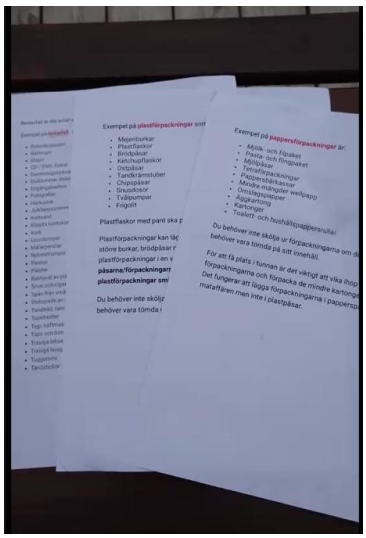

SMS-påminnelser i kombination med utskrivet hämtningsschema fungerar bra

Origo Group

- Många av deltagarna hade skrivit ut hämtningsschemat och satt upp det i köket.
- SMS-påminnelser uppskattades av deltagarna. Flera beskriver sms som den smidigaste och enklaste lösningen för att informera. Många tyckte att kombinationen med ett utskrivet hämtningsschema fungerade bra.
- En av de intervjuade fick dock inte SMS-tjänsten att fungera.
- Flera betonade även vikten av tydlig information om sorteringsregler.

Positiva och negativa erfarenheter

Positivt

- **Bekvämlighet** Att kunna sortera och slänga förpackningar direkt vid huset. Deltagare uppskattade att slippa åka till återvinningsstationen lika ofta.
- **Ökad återvinning** Vissa upplevde att de sorterade mer tack vare närheten till tunnorna. Det blev enklare att sortera direkt, vilket ledde till att mindre avfall hamnade i restavfallet.
- **Mindre lukt inomhus** Att slippa förvara illaluktande förpackningar inomhus upplevdes som positivt.
- **Mer plats inomhus** Mellanstationen för plast och papper inne behövdes inte i samma utsträckning.

Negativt

- **Fulla tunnor.** Tunnorna, särskilt för papper och restavfall, blev ofta fulla innan tömning. Det ledde till extra resor till återvinningsstationen eller återvinningscentralen.
- **Platsbrist.** Många deltagare upplevde att de fyra tunnorna tog för mycket plats på tomten, särskilt de med begränsat utrymme.
- **Svårt att veta vilka tunnor som ska ställas ut.** Bristande tydlighet kring tömningsschemat och svårigheter att identifiera vilka tunnor som skulle ställas ut upplevdes negativt av några.
- **Oro för ökade kostnader.** Vissa deltagare uttryckte oro för att den fastighetsnära insamlingen skulle leda till ökade avgifter.

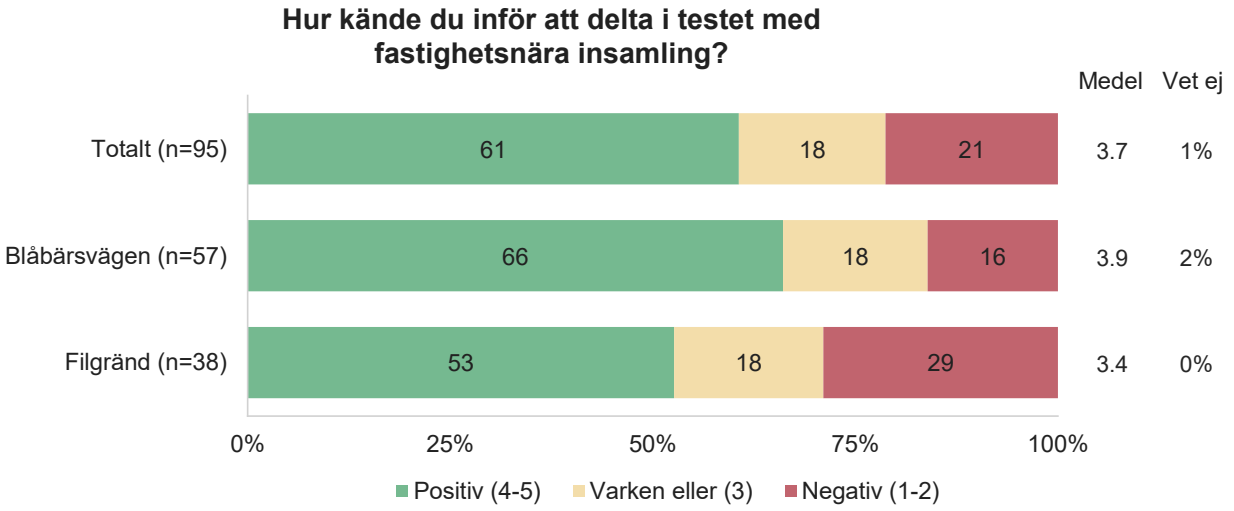

Resultat webbenkät

Origo Group

INFÖR TESTET

En av fem var negativa till testet, fler negativa på Filgränd än på Blåbärsvägen

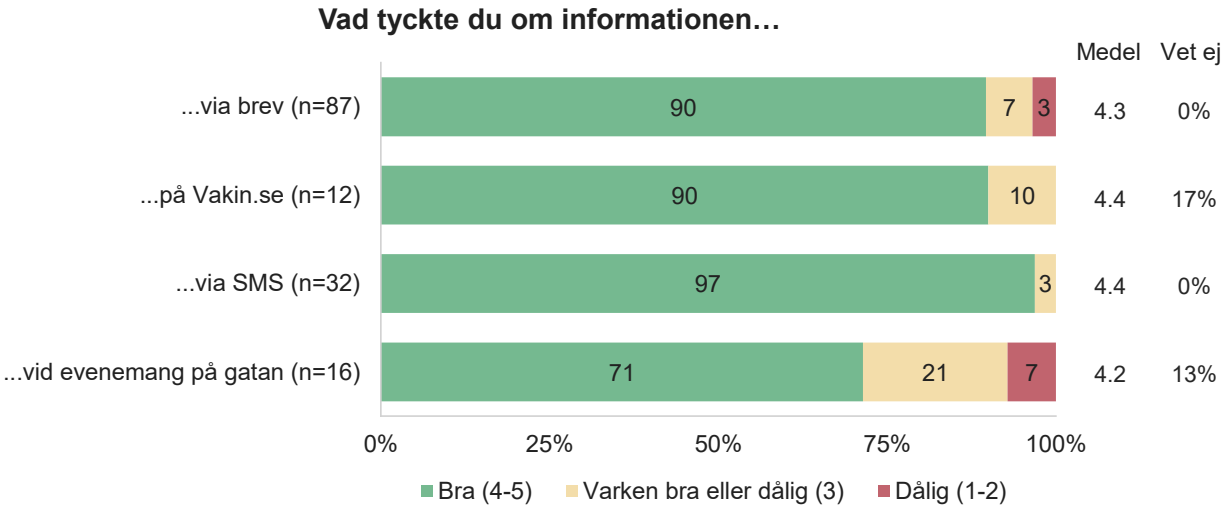

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

Origo Group

INFÖR TESTET

Totalt sett uppnår samtliga informationskanaler ett högt betyg

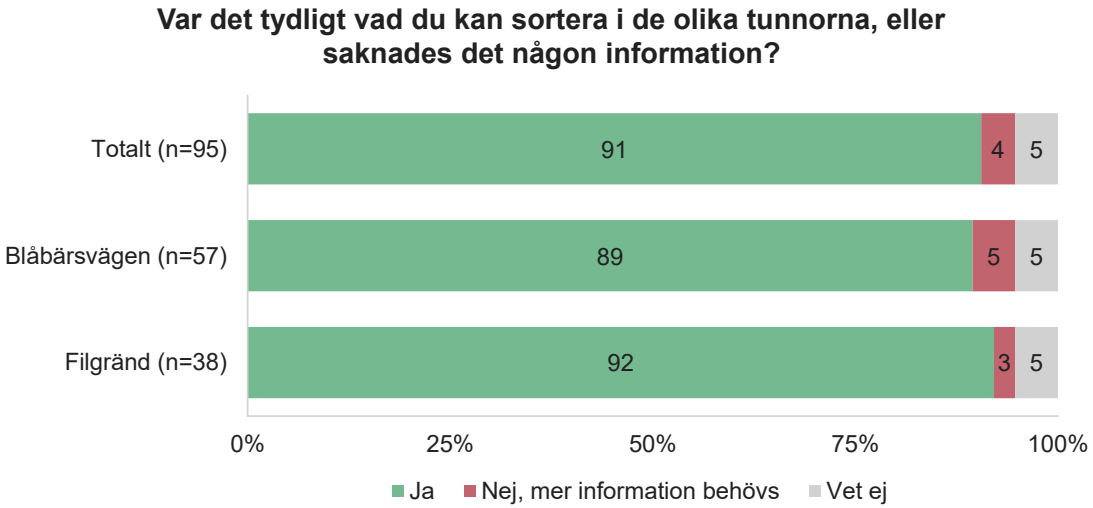

Bas: De som tagit del av information via respektive kanal, n=antal svar.

16

UNDER TESTET

Det var tydligt vilka typer av avfall som kunde sorteras i de olika tunnorna

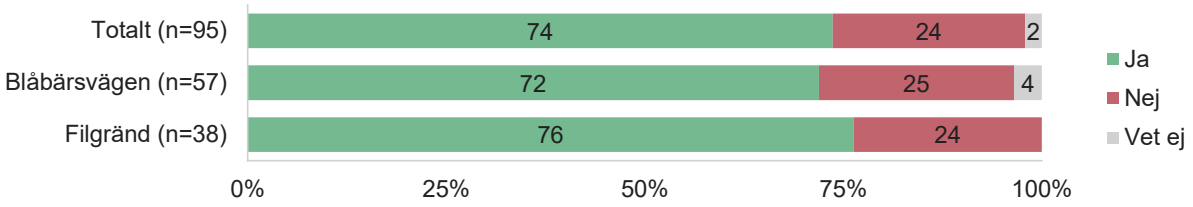

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

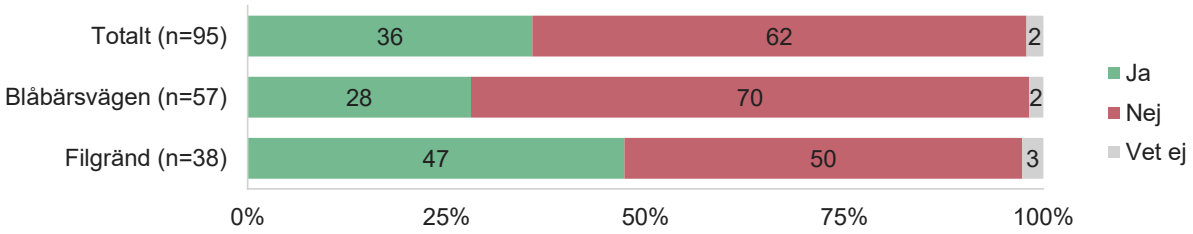
UNDER TESTET

Majoriteten hade plats för två extra tunnor på tomten/gården, nära hälften av de boende på Filgränd fick göra anpassningar

Hade du tillräckligt med plats för två extra tunnor på din tomt/gård?

Behövde du göra några anpassningar hemma för att få plats med tunnorna?

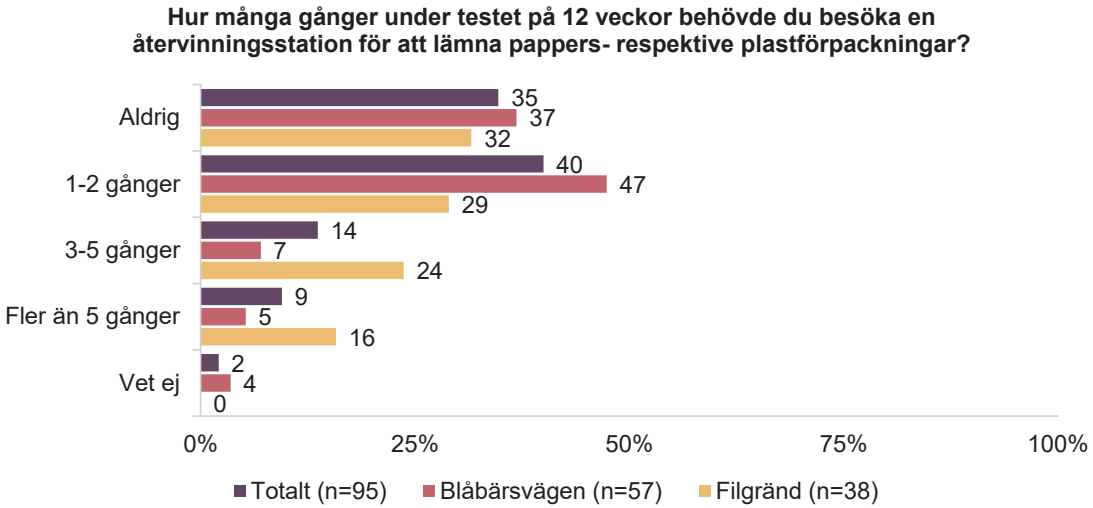

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

Origo Group

UNDER TESTET

En tredjedel behövde aldrig besöka en återvinningsstation under testet

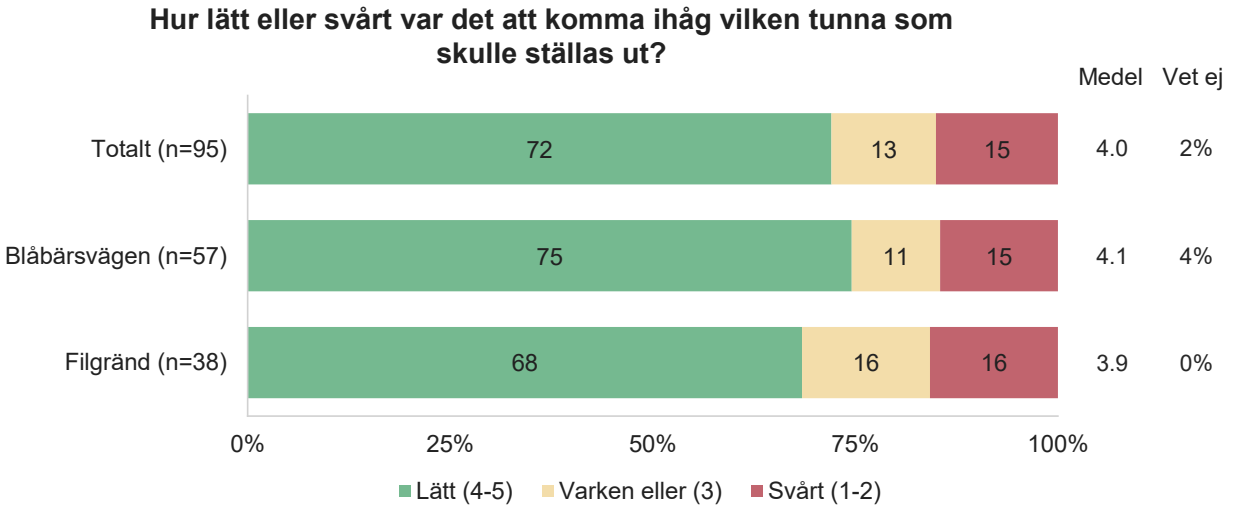

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

Origo Group

UNDER TESTET

Sju av tio tyckte det var lätt att komma ihåg vilken tunna som skulle ställas ut

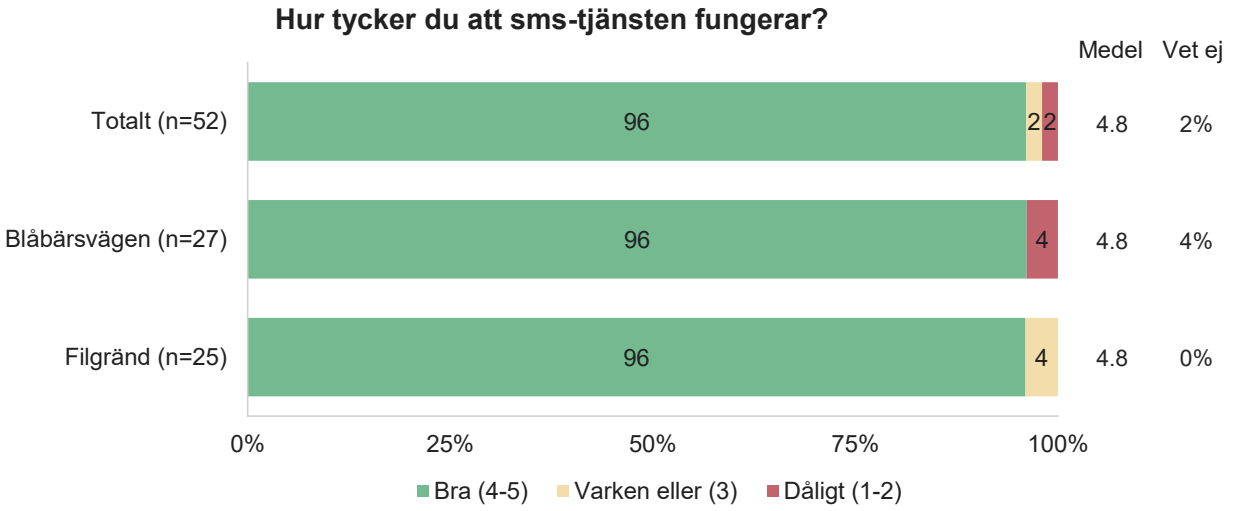

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

Origo Group

UNDER TESTET

Nästan alla som provat sms-tjänsten anser att den fungerat bra

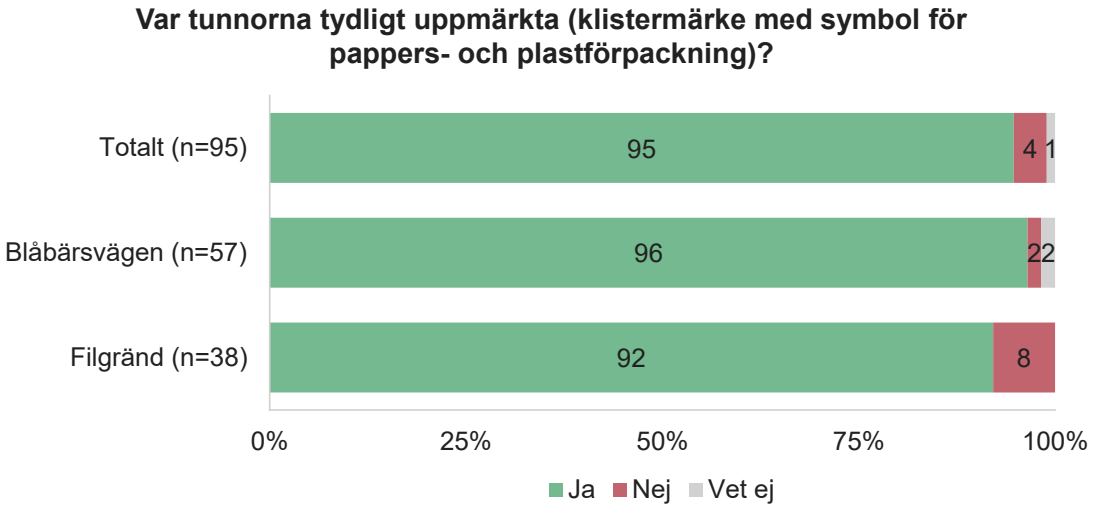

Bas: De som provat Vakins sms-tjänst för påminnelse inför sophämtning, n=antal svar.

Origo Group

UNDER TESTET

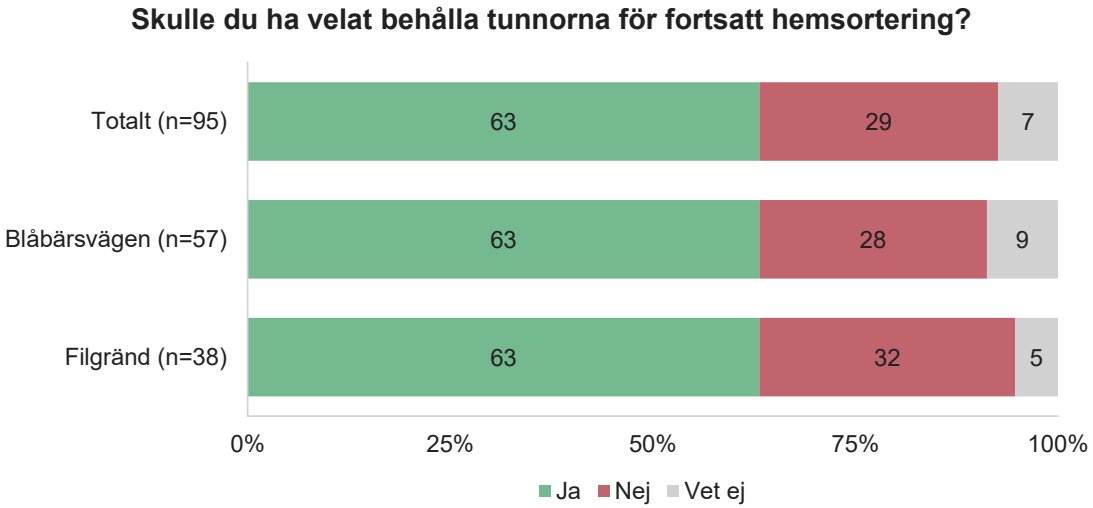
Nästan alla tyckte att tunnorna var tydligt uppmärkta

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

EFTER TESTET

Omkring tre av fem hade velat behålla tunnorna för fortsatt hemsortering

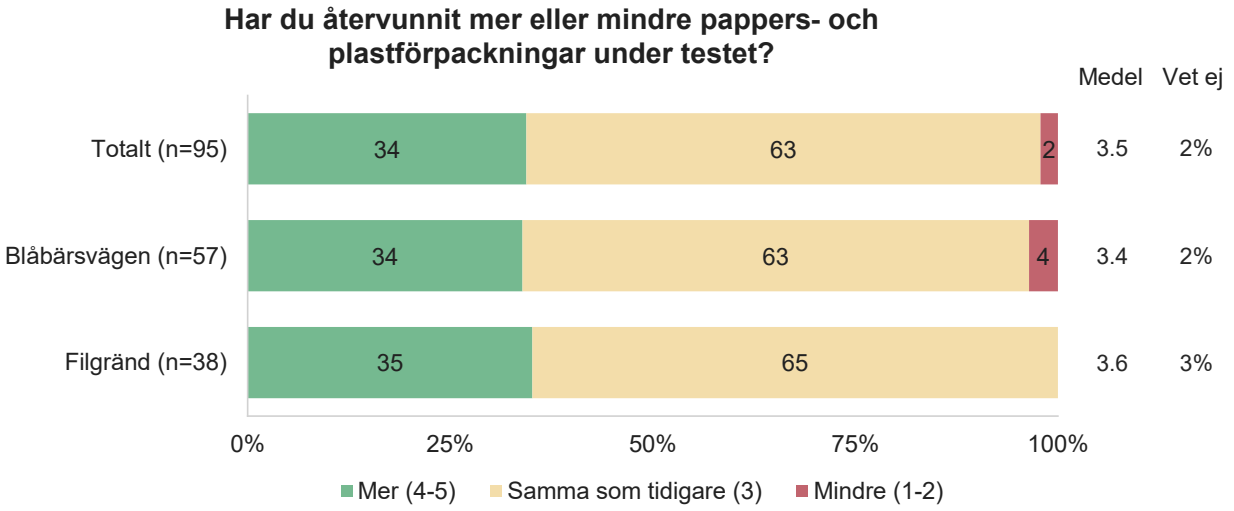

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

Origo Group

EFTER TESTET

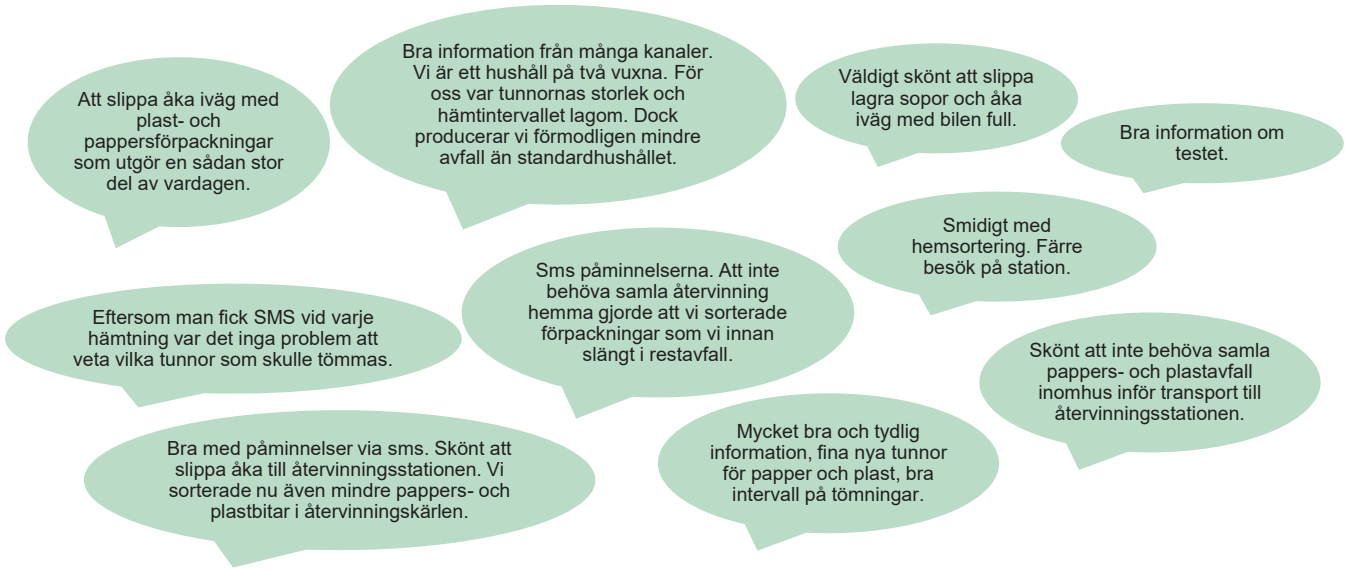
En tredjedel anser att de återvunnit mer pappers- och plastförpackningar under testet

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.

EFTER TESTET

Vad som fungerade bra under testet:

Öppen fråga, fullständiga lista med svar redovisas i bilaga.

EFTER TESTET

Vad som fungerade mindre bra under testet:

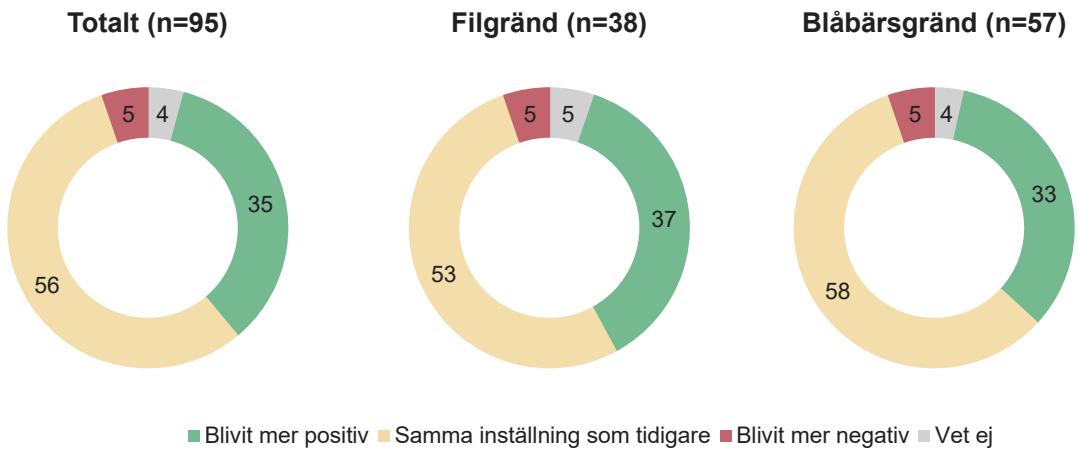

Öppen fråga, fullständiga lista med svar redovisas i bilaga.

Origo Group

EFTER TESTET

Över en tredjedel har blivit mer positiva till hemsortering av förpackningar efter testet

Bas: Samtliga respondenter, n=antal svar.
Fråga: ”*Har din inställning till hemsortering av förpackningar ändrats under testets gång?*”

Slutsatser

- **Övervägande positivt och fler positiva under testet.** Testet av fastighetsnära insamling har varit övervägande positivt mottaget av deltagarna. Majoriteten var positivt inställda till testet redan innan det startade och ännu fler blev positiva under testets gång.
- **Bekvämt med hemsortering och ökad återvinning**. Bekvämligheten med att slippa åka till återvinningsstationen lika ofta har varit en betydande faktor till den positiva upplevelsen. Dessutom upplevde vissa deltagare att de återvann mer tack vare närheten till tunnorna.
- **Fulla tunnor och platsbrist.** Många upplevde att tunnorna, speciellt för papper, blev fulla innan tömning. Platsbrist för de extra tunnorna var ett problem för en del, speciellt på Filgränd där tomterna är mindre. Vissa deltagare tyckte även att det var svårt att veta vilka tunnor som skulle ställas ut vid varje tömningstillfälle.
- **Tydlig och lättillgänglig information.** Information om testet har varit tydlig och lättillgänglig, med SMS-påminnelser som en uppskattad funktion. Kombinationen av SMS-påminnelser och ett utskrivet hämtningsschema fungerade bra.

Rekommendationer

- **Kortare hämtningsintervall** skulle kunna övervägas, speciellt för papper och eventuellt även för restavfall, för att undvika att tunnorna blir överfulla. Möjligheten att anpassa hämtningsintervallet efter hushållets behov, t.ex. tätare tömning för barnfamiljer, kan också utredas.
- **Alternativa lösningar för placering av tunnorna** för de hushåll som har begränsat utrymme på tomten. Gemensamma uppsamlingsplatser eller hjälp med att bygga utrymmen för tunnorna kan vara möjliga lösningar.
- **Tydligare märkning av tunnorna** med veckonummer eller annan information som underlättar identifiering av vilka tunnor som ska ställas ut skulle kunna införas.
- **Fortsätt tillhandahålla tydlig information** om sorteringsregler och tips om hur man kan underlätta sorteringen inomhus.

Från: VAKIN Kundservice
Skickat: den 22 september 2025 15:40
Till: KS Diarium
Ämne: Ärende [202524770] - Avfallsföreskrifter Umeå 2026
Bifogade filer: hemställan förändring avfallsföreskrifter umeå.docx

Kategorier: Osäker

Hejsan!

Vakin ser behov av uppdatering av föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun för anpassning till den senaste tidens nya lagstiftning samt anpassning den kommande fastighetsnära insamlingen av förpackningar hos hushållen.

Eftersom de nyligen är antagna så är det begränsade delar som behöver uppdateras.

Helena Johansson
Sektionschef Hushållsavfall

Vakin
Besöksadress: Övägen 37, Umeå
Postadress: Box 4038, 904 02 Umeå
Kundservice: 090-16 19 00
www.vakin.se

Vänligen referera till följande ärendenummer: 202524770

Namn/Företagsnamn
Umeå Kommun

Rubrik
Avfallsföreskrifter Umeå 2026
Beskrivning
Avfallsföreskrifter som nyss har antagits och började gälla 1 juli 2025 behöver revideras för att anpassas gällande lägsta tömningsintervall för restavfall samt uppdateringar av ny lagstiftning

MILJÖ & AVFALLSBYRÅN

INSAMLING AV AVFALL I UMEÅREGIONEN

Alternativ och förslag till lösning för villor och fritidshus

Umeåregionen

29 maj 2023, rev. 7 juni 2023

Miljö- och avfallsbyrån i Mälardalen AB • Kopparbergsvägen 8 • 722 13 Västerås
Telefon: 076-767 16 04 • *E-post*: info@milav.se
Org.nr: 556864-6870 • *Bankgiro*: 803-3128

www.milav.se

Omslagsfoto: FTI AB, fotograf Ulf Huett

Förord

I januari 2023 fick Miljö & Avfallsbyrån i uppdrag av Vakin AB att genomföra en utredning om insamling av avfall i kommunerna Umeåregionen (Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik). Utredningen är en del i kommunernas förberedelser för kommunalt insamlingsansvar för förpackningar och ska utgöra underlag för beslut om insamlingssystem för villor och fritidshus.

Utredningen har genomförts i dialog med en projektgrupp bestående av följande personer:

Elisabeth Johansson, Vakin AB

Helena Johansson, Vakin AB

Inger Olofsson, Bjurholms och Vännäs kommuner

Eva Glaas, Robertsfors kommun

Åsa Möller, Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB (Miva)

Konsultinsatsen i projektet har genomförts av Jörgen Leander och Eleonor Zeidlitz med stöd av Marie Rytterstedt.

Västerås 2023-05-29

Jörgen Leander
Uppdragsledare
Miljö & Avfallsbyrån

Sammanfattning

Från 2024 har kommunerna enligt den nya producentansvarslagstiftningen ansvaret för insamling av förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling. Från 2027 ska insamlingen av förpackningar av papper, plast, metall och glas ske fastighetsnära och de olika avfallsslagen får inte blandas. För returpapper/tidningar bestämmer kommunen själv om det ska samlas in fastighetsnära eller inte.

Finansieringen ska ske genom att producenterna ersätter kommunerna för sina kostnader utifrån en särskild ersättningsmodell.

Denna rapport belyser olika alternativ för fastighetsnära insamling (FNI) av förpackningar och returpapper från villor och fritidshus i kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik.

I rapporten analyseras olika huvudsystem med två stycken fyrfackskärl, fyra stycken tvåfackskärl, lösningar med budning av vissa fraktioner samt optisk sortering. Analysen har gjorts med utgångspunkt från lokala förutsättningar i kommunerna, för- och nackdelar med systemen med hänsyn till insamlingsresultat, miljö, service, arbetsmiljö, tekniska begränsningar och ekonomi samt erfarenheter från andra kommuner. I utredningen ingår även kostnadsberäkningar.

Förutsättningarna för FNI av förpackningar och returpapper från villor och fritidshus i kommunerna bedöms vara förhållandevis goda. Umeåregionen är i ett nationellt perspektiv stor till ytan men ändå väl sammanhållen geografiskt med två större orter (Umeå och Örnsköldsvik) som är centrala i nuvarande logistik vid insamling av avfall. Generellt är tillgången på ytor för uppställning av fler eller större kärl god men det förekommer hämtställen och turer där särskilda anpassningar kan behöva göras. Långa avstånd gör samordning med insamlingen från flerbostadshus viktig. Förutsättningar bedöms finnas för en omlastningslösning som bidrar till kostnadseffektiv hantering.

Förslag till systemlösning

Kommunerna i Umeåregionen föreslås införa insamling av avfall i **fyrfackskärl som huvudsystem** för villor och fritidshus med enskild hämtning. Systemet bedöms även kunna tillämpas för små flerbostadshus. Vid utformningen av systemet är kärlindelningen särskilt viktig och bör väljas utifrån bl.a. insamlingsresultat, logistik och service.

Om tömning av kärl inte kan ske på ett säkert sätt, om utrymmesbrist på fastigheten föreligger eller om framkomligheten är begränsad föreslås **komplementsystem i form av separata kärl på gemensamma insamlingsplatser**.

Skälen till förslaget att införa fyrfackskärl som huvudsystem är främst de dokumenterat goda erfarenheterna från andra kommuner avseende de utsorterade insamlade fraktionernas mängd och kvalitet, mindre transportarbete än i ett tvåfackssystem samt den höga servicenivån där antalet kärl på fastigheten begränsas till två och det därför blir enklare för

kunderna att hålla reda på när kärl ska ställas ut för tömning. System som bygger på budning av vissa fraktioner rekommenderas inte, främst p.g.a. lägre service, otillfredsställande arbetsmiljö och höga kostnader. Insamling i olikfärgade påsar med optisk sortering rekommenderas inte, främst p.g.a. risker för förluster i hanteringen, kvalitetsrisker, förbrukning av plastpåsar och behov av uppförande av sorteringsanläggning.

Insamling med grön rutt föreslås tillämpas där det ger logistiska fördelar och kan ske med tillfredsställande säkerhet för både chaufför och avfallslämnare.

Om krav skulle införas på FNI av fler fraktioner kan kommunerna lösa detta, utan att komplettera med fler kärl, genom att exempelvis avveckla FNI av returpapper eller samla in vissa fraktioner blandat i samma fack och på så sätt frigöra fack för andra fraktioner. Andra möjligheter kan vara att komplettera insamlingssystemet med påhängsboxar. Vid val av lösning behöver mängd och egenskaper samt kvalitetskrav på de olika fraktionerna beaktas särskilt.

Insamlade fraktioner föreslås omlastas i Umeå respektive Örnsköldsvik och så långt möjligt ska varje omlastningsstation kunna ta emot alla insamlade fraktioner. Där så är möjligt och kostnadseffektivt kan vissa fraktioner transporteras direkt till producenternas mottagningsanläggning eller restavfall direkt till förbränningsanläggning utan omlastning.

Fyrfackssystemet är ett av de minst kostsamma alternativen för FNI av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus med en beräknad årskostnad på ca 100 Mkr/år. Den del av årskostnaden som avser förpackningar ska täckas av ersättning från producenterna enligt Naturvårdsverkets ersättningsmodell. Kommunernas investeringsbehov avseende nya kärl samt projektledning, administration etc i samband med införande har beräknats till ca 275 Mkr.

Fortsatta utredningar inför beslut och införande

Innan kommunerna fattar beslut om insamlingssystem föreslås ett **fördjupat utredningsarbete** genomföras innefattande:

- Behov av komplementsystem för vissa specifika fastigheter, exempelvis fritidshus, eller för vissa turer utifrån omfattningen av hämtställen vid större vägar och förslag på åtgärder.
- Behov av och förutsättningar för samordning av insamlingen från villor, fritidshus och små flerbostadshus i mindre orter (serviceorter) med insamlingen från större flerbostadshus.

Inför beslut om lösning för omlastning föreslås även att en fördjupad utredning genomförs om skiftkörning vid insamling.

Inför införande av nytt insamlingssystem föreslås sedan ett fortsatt utredningsarbete genomföras och en plan för införande av det nya insamlingssystemet tas fram.

Utredningens förslag till insamlingssystem bygger på att samma systemlösning införs i alla kommunerna och att samverkan mellan kommunerna vidareutvecklas.

Innehåll

1 INLEDNING 8
1.1 Bakgrund och syfte 8
1.2 Förutsättningar och avgränsningar 8
1.3 Metod 9

2 NULÄGE OCH UTGÅNGSPUNKTER 10
2.1 Allmänt om regionen 10
2.2 Befolkning och bebyggelse 11
2.3 Insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper i kommunerna 12
2.3.1 Mål och strategier 12
2.3.2 Organisation 13
2.3.3 Nuvarande insamlingstjänster 13
2.3.4 Utrymmen och vägar 15
2.3.5 Behållare och fordon 17
2.3.6 Anläggningar 18
2.4 Nuvarande och framtida avfallsmängder 19
2.5 Kundnöjdhet 22
2.6 Ekonomi och taxor 22

3 TÄNKBARA PRINCIPLÖSNINGAR FÖR INSAMLING AV AVFALL I UMEÅREGIONEN 24
3.1 Kriterier för val av insamlingssystem 24
3.2 Huvudsystem för insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper 26
3.2.1 Alternativ 1: Fyrfackskärl (2 st) 26
3.2.2 Alternativ 2: Tvåfackskärl (4 st) 29
3.2.3 Alternativ 3a: Tvåfackskärl (2 st) och budningstjänster 32
3.2.4 Alternativ 3b: Separata kärl för mat- och restavfall, tvåfackskärl (1 st) och budningstjänster 35
3.2.5 Alternativ 4: Olikfärgade påsar med separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glasförpackningar 38
3.3 Komplementsystem 41

4 OMLASTNING VID FNI AV FÖRPACKNINGAR OCH RETURPAPPER 43
4.1 Antal och placering av omlastningsstationer 44
4.2 FNI-systemets betydelse för omlastningslösningen 44

5 KOSTNADSBERÄKNINGAR 46
5.1 Generella beräkningsförutsättningar 46
5.2 Systemspecifika beräkningsförutsättningar 47
5.3 Årskostnader 49
5.4 Investeringar och införandekostnader 51

6 SAMLAD BEDÖMNING 53
6.1 Förutsättningar för FNI i kommunerna 53
6.2 Nytta med FNI 54
6.3 Ekonomi och övriga aspekter 55

7 FÖRSLAG TILL SYSTEMLÖSNING 57
7.1 Typ av insamlingssystem 57
7.1.1 Huvudsystem och komplementsystem 57
7.1.2 Kärlindelning 59
7.1.3 Samordning med insamling från små flerbostadshus 59
7.1.4 Insamling med grön rutt 60
7.1.5 FNI av andra fraktioner 61

7.2 Omlastning 62
7.3 Beslutsprocess 63
7.4 Fortsatta förberedelser för införande 64
8 REFERENSER 66

Bilaga 1 *Orientering om insamlingssystem*
Bilaga 2 *Beräknade årskostnader per kommun*
Bilaga 3 *Beräknade investeringar per kommun*

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Från 2024 har kommunerna enligt den nya producentansvarslagstiftningen ansvaret för insamling av förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling. Från 2027 ska insamlingen av förpackningar av papper, plast, metall och glas ske fastighetsnära.

Finansieringen ska ske genom att producenterna ersätter kommunerna för kostnaderna utifrån en särskild ersättningsmodell, i huvudsak baserat på insamlad mängd, antal hushåll som är anslutna till fastighetsnära insamling och antal lättillgängliga insamlingsplatser (LIP). Även kvaliteten på insamlade förpackningar kan komma att påverka ersättningen. Naturvårdsverket beslutar om föreskrifter om ersättningen och om dispenser. En första version av föreskrifterna gäller från januari 2023.

Kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik (i denna rapport kallat Umeåregionen) samverkar på olika sätt inom avfallshantering och har valt att gemensamt förbereda övertagandet av insamlingsansvaret för förpackningar. Kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs har tidigare även gemensamt handlat upp insamlingsentreprenör och omhändertagande av mat- och restavfall.

Syftet med denna utredning är att ta fram ett underlag till kommunerna inför beslut om fastighetsnära insamlingssystem av förpackningar och returpapper för villor, fritidshus och små flerbostadshus. I rapporten ska belysas olika aspekter på fastighetsnära insamling av förpackningar i kommunerna med några olika alternativa lösningar för villor och fritidshus. Utredningen innefattar vad valet av lösning för villor och fritidshus betyder för förutsättningarna för fastighetsnära insamling även från små flerbostadshus samt villor och fritidshus med gemensamma insamlingsplatser och möjligheterna till insamling med s.k. grön rutt[1] samt en logistiskt väl fungerande omlastning.

1.2 Förutsättningar och avgränsningar

Utredningen omfattar fastighetsnära insamling av *matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper* hos villor och fritidshus men berör även konsekvenser för små flerbostadshus och villor/fritidshus med gemensamma insamlingsplatser samt omlastning. Övriga flerbostadshus och verksamheter omfattas inte av utredningen.

Samma typ av insamlingssystem förutsätts tillämpas i alla kommunerna i Umeåregionen men i praktiken krävs ett politiskt beslut i varje kommun.

[1] Grön rutt innebär att behållarna ställs på ena sidan av vägen, vilket innebär att insamlingsfordonet inte behöver köra åt båda håll på vägen för att tömma samtliga kärl.

Utredningen omfattar inte insamling vid lättillgängliga insamlingsplatser (LIP) och återvinningscentraler av skrymmande förpackningar, träförpackningar eller övriga förpackningar (av t.ex. textil och keramik).

Utredningen fokuserar på system som kan utgöra *huvudsystem* (det insamlingssystem som används i merparten av fastigheterna och är det huvudsakliga systemet, t.ex. insamling i kärl) för matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i kommunerna. Huvudsystemet kan vid behov kombineras med *komplementsystem* (t.ex. gemensamma insamlingsplatser med separata kärl eller underjordsbehållare) i viss typ av bebyggelse eller delar av kommunerna. I utredningen ges exempel på sådana system men dessa analyseras inte närmare.

Följande förkortningar och begrepp används i denna rapport:

- *FNI:* Fastighetsnära insamling, insamling på eller i nära anslutning till fastigheten där avfallet uppstår.
- *LIP:* Lättillgänglig insamlingsplats för skrymmande förpackningar. Platsen är publik.
- *ÅVC:* Bemannad återvinningscentral för bl.a. grovavfall och farligt avfall.
- *ÅVS:* Obemannad återvinningsstation med containrar för förpackningar och returpapper.
- *Gemensam insamlingsplats:* Plats där separata behållare för mat- och restavfall, förpackningar och returpapper delas mellan flera hushåll. Platsen är ett alternativ till insamling på fastigheten och definieras som FNI.
- *Små flerbostadshus:* Flerbostadshus med fyra eller färre lägenheter.
- *Grön rutt:* Insamlingstur där behållarna ställs upp på ena sidan av vägen, vilket innebär att insamlingsfordonet inte behöver köra åt båda håll på vägen för att tömma samtliga kärl.

1.3 Metod

Utredningen har genomförts utifrån granskning av befintliga underlag såsom renhållningsordningar, tidigare utredningar, interna underlag inklusive statistik och uppgifter från kundsystem och ekonomisystem samt muntliga uppgifter från nyckelpersoner i kommunerna. Tidigare genomförd förstudie om insamlingssystem i Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs från 2017 har i tillämpliga delar använts som utgångspunkt.

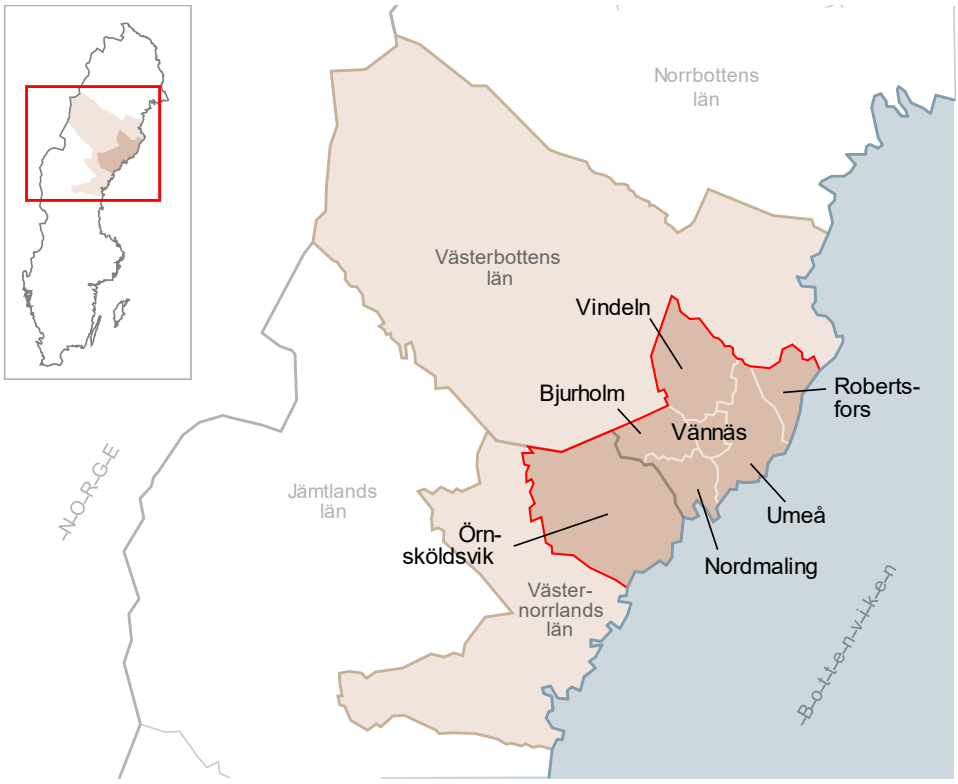
Utredarnas egna kunskaper och erfarenheter samt kontakter med andra kommuner och leverantörer av utrustning har bidragit till underlaget till utredningen. Förhållanden som beskrivs och aspekter som belyses har valts ut i samråd med kommunernas projektgrupp.

2 Nuläge och utgångspunkter

I föreliggande kapitel beskrivs översiktligt sådana lokala förutsättningar som kan vara av betydelse för utformningen av ett fastighetsnära insamlingssystem för mat- och restavfall, förpackningar och returpapper i Umeåregionen som helhet med kommentarer avseende enskilda kommuner där så bedömts nödvändigt. Förväntad befolkningsutveckling och hur avfallsmängderna kan komma att utvecklas beskrivs också.

2.1 Allmänt om regionen

Umeåregionen utgörs av följande kommuner i Västerbottens län; Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs, och i Västernorrlands län av Örnsköldsviks kommun. Regionen har en total landareal på ca 17 800 km², varav Örnsköldsvik är den till ytan största kommunen. Markanvändningen i Umeåregionen domineras av skogsmark. Av regionens sju kommuner har fyra stycken havskust; Robertsfors, Umeå, Nordmaling och Örnsköldsvik.

Figur 1 **Umeåregionen. Källa: Wikipedia (skapare Nisann)**

Umeåregionens transportinfrastruktur utgörs främst av vägarna E4 och E12, riksvägarna 92 och 363, järnväg som exempelvis Botniabanan samt Umeå flygplats. I Umeå och Örnsköldsviks kommuner finns hamnverksamhet och sjöfart.

Kommunerna har ett varierat näringsliv där två stora verksamhetsgrenar är offentlig sektor och tillverkningsindustri.

2.2 Befolkning och bebyggelse

I Tabell 1 presenteras antal invånare och bebyggelsestruktur i Umeåregionen.

Tabell 1 **Antal invånare (31 december 2022) och bebyggelsestruktur (våren 2023) i kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik. Källa: SCB (antal invånare och andel villor på landsbygd) och kommunernas kunddatasystem.**

	Antal invånare, st	Antal hushåll i villa, st	*varav i villor på lands-bygd, st*	Antal hushåll i flerbostads-hus, st	Antal fritidshus, st
Bjurholm	2 372	932	634	208	644
Nordmaling	7 066	2 641	1 305	888	1 436
Robertsfors	6 759	2 557	1 574	558	1 821
Umeå	132 235	20 203	4 470	46 217	4 217
Vindeln	5 504	2 058	1 085	607	1 053
Vännäs	8 963	2 526	1 109	1 554	406
Örnsköldsvik	55 557	16 539	5 528	10 600	4 520
Summa	***218 456***	***47 456***	***15 705***	***60 632***	***14 097***

Umeå utgör den största staden i regionen avseende antal invånare. Staden är expansiv och kommunen har en positiv befolkningsökning med i genomsnitt ca 1 600 personer per år. Prognosen framåt är att befolkningen i Umeå kommun kommer fortsätta öka. Näst största staden i regionen är Örnsköldsvik. I Örnsköldsvik minskade befolkningen med 266 personer under 2022 och enligt SCB är prognosen framåt en fortsatt minskad befolkning.

I Vännäs kommun har det skett en svag befolkningsökning senaste åren men mellan 2021 och 2022 minskade befolkningen med ca 90 personer. Befolkningsförändringen för Nordmaling, Robertsfors och Vindelns kommuner har varit i det närmaste oförändrad senaste åren. I Bjurholms kommun är trenden de senaste åren en minskande befolkning.

Bebyggelsen är framförallt koncentrerad till tätorterna i regionen. På landsbygden är bebyggelsen spridd. Antalet fritidshus är störst i de kommuner som ligger kustnära.

När det gäller de små flerbostadshusen varierar det stort mellan kommunerna var de är belägna, i centralorten eller i andra tätorter eller på landsbygden. Andelen små flerbostadshus med upp till 4 lägenheter är under 14 % av det totala antalet flerbostadshus och majoriteten är belägna i kommunernas centralorter. Undantaget är Örnsköldsviks kommun där andelen små flerbostadshus med upp till 4 lägenheter utgör 28 % av flerbostadshusen. Majoriteten, ca 60 % av de små flerbostadshusen i Örnsköldsvik ligger inte i centralorten utan i mindre tätorter.

2.3 Insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper i kommunerna

2.3.1 Mål och strategier

Mål för avfallshanteringen återfinns framförallt i avfallsplanerna. Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommun har tagit fram en gemensam avfallsplan som gäller från 2021 medan Örnsköldsvik har en egen avfallsplan som gäller från 2023. I båda planerna finns mål som berör insamling av avfall:

Avfallsplan för Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommun

- Mängden mat- och restavfall ska minska
- Andel hushållsavfall för materialåtervinning inklusive biologisk behandling ska öka
- Inget farligt avfall i restavfallet
- Fossilfria drivmedel för kommunernas insamling av avfall

Örnsköldsviks avfallsplan

- Mängden mat- och restavfall ska minska
- Obligatorisk separat utsortering av matavfall
- Mängden farligt avfall (inklusive elavfall) ska vara max 10g/hushåll och vecka
- Klimatneutrala transporter för avfallshanteringen (som del i att Miva ska vara klimatneutralt)

Umeå kommun har också lokala miljömål som berör insamling av avfall och som handlar om att det ska vara fossilfria drivmedel och att transporternas klimatpåverkan ska minska.

2.3.2 Organisation

Umeå, Nordmaling och Vindelns kommuner ingår i ett gemensamt bolag (VAKIN) som sköter planering, kundtjänst, kommunikation, administration, utveckling och upphandling. I Örnsköldsviks kommun sköter det kommunala bolaget Miva (Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB) om att samla in, behandla och transportera bort avfall inom kommunen. Övriga kommuner i regionen sköter detta i förvaltningsform.

Samtliga kommuner i Umeåregionen har upphandlat insamlingstjänsterna som därmed utförs av entreprenör. Insamlingen i Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner utgör en entreprenad som är uppdelad i två insamlingsområden, dels de centrala delarna av Umeå och dels övriga kommuner tillsammans med Umeå landsbygd och ytterområden. Insamlingen i Örnsköldsvik utförs som ett insamlingsområde.

2.3.3 Nuvarande insamlingstjänster

Mat- och restavfall

I samtliga kommuner samlas matavfallet in i papperspåsar avsedda för matavfallsinsamling i separata kärl. Matavfallutsorteringen är obligatorisk för samtliga kommuner utom Örnsköldsviks där insamling av matavfallet är frivillig för hushållen. I Örnsköldsvik är anslutningsgraden till matavfallsinsamling 59 % för villor och 5 % för fritidshus under 2022.

Figur 2 **Papperspåse för matavfall i påshållare. Foto: Vakin**

För villor är den vanligaste behållarvolymen för restavfall 190 liter och för matavfall 140 liter. Alla kommuner har hämtning varannan vecka av båda kärlen förutom Örnsköldsvik som har behovshämtning. I Örnsköldsvik töms kärlen för restavfall i snitt 13 ggr/år och kärlet för matavfall i snitt 16 ggr/år.

För fritidshus kan hämtningen antingen ske fastighetsnära med egna kärl eller genom anslutning till en gemensam insamlingsplats. I Örnsköldsvik, Robertsfors och Bjurholm förekommer även att villor är anslutna till de gemensamma insamlingsplatserna för fritidshus. I Tabell 2 redovisas antal villor och fritidshus som är anslutna till gemensamma insamlingsplatser i respektive kommun.

Tabell 2 **Antal villor och fritidshus anslutna till gemensamma insamlingsplatser i respektive kommun år 2023. För fritidshusen anges det totala antalet fritidshus i kommunen inom parentes. Källa: Kommunernas kundsystem**

	Antal villor anslutna till gemensamma insamlingsplatser	Antal fritidshus anslutna till gemensamma insamlingsplatser, (totalt antal fritidshus)
Bjurholm	27	129 (644)
Nordmaling[1]	4	847 (1 436)
Robertsfors	184	983 (1 821)
Umeå[2]	2 555	4 108 (4 217)
Vindeln	38	846 (1 053)
Vännäs	0	263 (406)
Örnsköldsvik	79	543 (4 520)
Summa	**2 887**	**3 611 (14 097)**

1.) I Nordmaling är insamlingen från fritidshus under uppbyggnad, med en inriktning i att de flesta ansluts till gemensamma insamlingsplatser.

2.) Av villor anslutna till gemensamma insamlingsplatser så ingår de flesta i samfälligheter

Hämtningssäsongen för fritidshus infaller under 22 veckor per år för samtliga kommuner utom Örnsköldsvik där hämtningssäsongen är 18 veckor per år. Kärlstorleken för insamling av restavfall vid de gemensamma insamlingsplatserna varierar mellan kommunerna. I Robertsfors och Umeå är den vanligaste behållarvolymen för insamling av restavfall 660 liter medan den vanligaste behållarvolymen i Vindeln, Nordmaling, Bjurholm och Vännäs är 370 liter. I Örnsköldsvik förekommer 660 liter och 370 liter i ungefär lika stor omfattning. Dessutom förekommer krantömmande behållare för insamling av restavfall vid ca 9 gemensamma insamlingsplatser i Örnsköldsvik.

Förpackningar och returpapper

Insamling av förpackningar och returpapper för villor och fritidshus i Umeåregionen sker idag via ÅVS:er. Ingen fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper sker från villor och fritidshus.

I Tabell 3 redovisas antalet ÅVS:er i kommunerna och antalet ÅVS:er i förhållande till invånarantalet.

Tabell 3 **Antal ÅVS:er i Umeåregionen i förhållande till invånarantalet, 2022**

	Antal ÅVS	Antal ÅVS/ 1000 invånare
Bjurholm	4	1,7
Nordmaling	8	1,1
Robertsfors	6	0,9
Umeå	63	0,5
Vindeln	5	0,9
Vännäs	7	0,8
Örnsköldsvik	33	0,6
Summa	***126***	***0,6***

Figur 3 **Återvinningsstation. Exempel från Vännäs. Foto: Vännäs kommun**

2.3.4 Utrymmen och vägar

I Umeåregionen är bebyggelsen på landsbygd spridd och förutom i tätorterna är det ganska långa körsträckor. Kommunerna i Umeåregionen har en centralort som är dominerande och i övrigt små tätorter och landsbygd. I Örnsköldsviks kommun sker avfallsinsamling också från öar.

All insamling från villor sker med sidlastare. Undantaget är i Nordmaling, Robertsfors och Umeå, där insamlingen kompletteras med insamling med baklastare från fritidshus under hämtningssäsongen och i Örnsköldsvik där krantömmande behållare förekommer. Entreprenören har valt att utföra insamlingen genom skiftkörning för de flesta sidlastare med undantag för centrala delarna av Umeå.

Hämtningsförhållandena i kommunerna är grundläggande för hur många kärl som kan tömmas per dag och påverkar därmed kostnader för såväl nuvarande som framtida insamling av avfall. Ett mått på antalet tömda kärl per dag är det s.k. prestationstalet. I Tabell 4 presenteras bedömd

genomsnittlig prestation vid nuvarande insamling av mat- och restavfall från villor och fritidshus i kommunerna i Umeåregionen i olika typer av bebyggelse.

Tabell 4 **Genomsnittlig prestation (antal tömda kärl/dag) vid nuvarande insamling av mat- och restavfall i olika typer av bebyggelse med aktuella typer av insamlingsfordon. Prestationstalen är framtagna utifrån en normal arbetsdag där tömning av kärl bedöms utföras under 6 timmar och där 2 timmar utgör övrig tid såsom transport till och från hämtningsområdet, lossning, vård av fordon m.m.**

	Bebyggelsetyp	Prestation (antal tömda kärl), st/dag	Bak-/sid-lastare	Antal fack, st.	Beman-ning, st.
Bjurholm	**Villa tätort**	800	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	400	sidlastare	2	1
Nordmaling	**Villa tätort**	700	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	500	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd (vintertid)	400	sidlastare	2	1
Robertsfors	**Villa tätort**	650	Sidlastare	2	1
	Villa + fritid landsbygd (sommartid)	570	Sidlastare	2	1
	Villa landsbygd (vintertid)	400	Sidlastare	2	1
Umeå	**Villa tätort**	700	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	500	sidlastare	2	1
Vindeln	**Villa tätort**	700	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	500	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd (vintertid)	400	sidlastare	2	1
Vännäs	**Villa tätort**	800	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	570	sidlastare	2	1
Örnsköldsvik	**Villa tätort**	750	sidlastare	2	1
	Villa landsbygd	200	sidlastare	2	1

Hämtningen i Umeåregionen fungerar i stort bra, mycket tack vare det aktiva och kontinuerliga arbetsmiljöarbete som skett i kommunerna. Tillsammans med

entreprenören har åtgärder vidtagits avseende besvärliga hämtställen. I Umeå uppkommer dock ibland en intressekonflikt mellan att ha en hög exploateringsgrad och behovet av avfallshantering.

Vintertid är det periodvis problem p.g.a. halka i flera kommuner, vilket kan medföra försenad eller utebliven hämtning. Insamlingen under våren i samband med tjällossning kan också påverka insamlingen för vissa abonnenter. Kommunerna löser det på lite olika sätt, bland annat genom att kärlen får ställas ut vid en annan plats eller att hämtning får utföras vid nästa ordinarie tillfälle.

Mat- och restavfallet från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner transporteras utan omlastning direkt till Umeå Energis anläggning på Dåvamyran. Restavfallet avlämnas till Umeå Energis anläggning för förbränning och matavfallet mellanlagras inför vidare transport till behandlingsanläggning. Transportsträckan från respektive kommuns centralort till Dåvamyran varierar från ca 1 mil upp till ca 7 mil enkel väg. I Örnsköldsviks kommun mellanlagras och omlastas mat- och restavfallet vid Må avfallsanläggning.

I samtliga kommuner i Umeåregionen är avfallsverksamheten delaktiga i planprocesserna och remissinstans för bygglov och detaljplaner.

2.3.5 Behållare och fordon

Kärl för insamling av mat- och restavfall ägs av kommunerna eller de kommunala bolagen. Majoriteten av restavfallskärlen i Umeåregionen är gamla och avskrivna (men ofta i bra skick) och utbyte av kärl görs kontinuerligt vid behov. Matavfallskärlen i Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Vindeln och Vännäs kommuner är nya och köptes in 2019 i samband med införandet av matavfallsinsamling. I Umeå har de flesta matavfallskärl köpts in mellan 2007 och 2013, men många kärl köptes också in 2019 i samband med att obligatorisk matavfallsutsortering infördes. I Örnsköldsvik är matavfallskärlen till abonnenter som valt matavfallsutsortering framförallt inköpta mellan 2014 och 2016 när matavfallsinsamling infördes i kommunen. Alla kommuner i Umeåregionen har taggade kärl för tömningsregistrering och vägning.

Förutom kärl finns för villor och fritidshus 9 krantömda behållare på platser för gemensamhetslösningar i Örnsköldsviks kommun.

Insamling från villor sker i huvudsak med sidlastande tvåfacksbilar i Umeåregionen. De fordon som entreprenören använder är uteslutande treaxliga.

Figur 4 **Sidlastartömning. Foto: Allmiljö AB**

2.3.6 Anläggningar

Samtliga kommuner har ÅVC:er inom kommunen för insamling av grovavfall och farligt avfall. Förutom Umeå som har 7 st. ÅVC:er och Örnsköldsvik som har 5 st. ÅVC:er så har övriga kommuner en ÅVC i respektive kommun.

Förbränning av restavfall sker för närvarande på Umeå Energis anläggning Dåvamyran för samtliga kommuner.

Matavfallet från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner mellanlagras på Dåvamyran innan vidare transport till behandling i Skellefteå. Matavfallet från Örnsköldsvik mellanlagras och omlastas på Må avfallsanläggning innan vidare transport till behandling i Härnösand.

Förpackningar och returpapper från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner som samlas in från ÅVS och fastighetsnära mellanlagras och sorteras på Stenas sorteringsanläggning utanför Holmsund. Utöver förpackningar från hushåll hanterar Ragn-Sells avfall från verksamheter inklusive förpackningar på Dåvamyran. Nyligen har även PreZero etablerat sig på Dåvamyran, men det är vid skrivandet av denna rapport oklart om de kommer hantera alla förpackningsfraktioner.

För förpackningar och returpapper från Örnsköldsviks kommun som samlas in är omlastningen utspridd till flera orter; returpapper omlastas på Må avfallsanläggning i Örnsköldsvik, pappers-, plast- och metallförpackningar omlastas i Husum och glasförpackningar omlastas i Kramfors.

2.4 Nuvarande och framtida avfallsmängder

Nuvarande avfallsmängder

I Tabell 5 redovisas insamlade mängder i Umeåregionen per kommun under 2021.

Tabell 5 **Totalt insamlade mängder mat- och restavfall samt förpackningar och returpapper 2021. Källa: Respektive kommun.**

	Restavfall (ton)	Matavfall (ton)	Förpack-ningar (ton)	Returpapper (ton)
Bjurholm	278	80	161	32
Nordmaling	705	214	386	89
Robertsfors	871	266	257	86
Umeå	17 890	4 991	8 027	2 646
Vindeln	778	229	263	73
Vännäs	953	349	494	111
Örnsköldsvik	6 760	1 956	3 538	1 120
Summa	***28 235***	***8 085***	***13 126***	***4 157***

Sammansättning i restavfallet och mängd utsorterat matavfall

Mängden förpackningar och returpapper i villornas restavfall i Umeåregionen ligger enligt de senast utförda plockanalyserna i intervallet 0,9-2,3 kg per hushåll och vecka, vilket är i nivå med andra kommuner i Sverige utan fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper.

Mängden matavfall i villornas restavfall i Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner ligger inom intervallet 0,3 - 0,8 kg per hushåll och vecka, vilket är något under rikssnittet. I Örnsköldsvik är mängden 1,0 kg per hushåll och vecka vilket är i nivå med andra kommuner i Sverige. Att det är mer matavfall i restavfallet i Örnsköldsvik antas bero på att matavfallsinsamlingen är frivillig, där 41 % av villahushållen inte är anslutna till matavfallsinsamling.

Mängden utsorterat matavfall från villor i Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner uppvisar stor variation i ett intervall mellan 3,0-6,0 kg per hushåll och vecka, men är i huvudsak över mängden i andra kommuner i riket.

Framtida avfallsmängder

Hur de framtida mängderna mat- och restavfall, förpackningar och returpapper kan förväntas utvecklas är svårbedömt och beror på flera olika faktorer. Några av de viktigaste är:

- Befolkningsutveckling, där befolkningen i Umeåregionen enligt SCB:s prognoser väntas öka med 0,3 % per år under perioden 2020-2040.
- Konjunktur och köpkraft, där exempelvis det senaste årets kostnadsutveckling kan visa sig få betydelse för avfallsmängderna i det korta perspektivet.
- Konsumtionsmönster, där exempelvis internethandel ger upphov till framförallt plast- och pappersförpackningar utöver de livsmedelsförpackningar som normalt uppstår i ett hushåll. Konsumtionen av papperstidningar minskar till förmån för digitala media.
- Förpackningsdesign, där exempelvis byte av förpackningsmaterial kan påverka insamlade mängder och återvinningsbarhet. Förändringar sker exempelvis där plastförpackningar ersätts av pappersförpackningar och där glas- och metallförpackningar ersätts av lättare förpackningar men effekten på avfallsmängderna är långsam.
- Insamlingssystemets utformning, där högre service genom fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper ger ökad utsortering av förpackningar och returpapper och minskade mängder restavfall.
- Informationsinsatser, såväl i samband med förändringar av insamlingssystemet som löpande kan bidra till ökad utsortering av olika fraktioner.
- Lagkrav avseende exempelvis FNI av förpackningar från 2027 och krav på separat insamling av fler fraktioner såsom textil. Det är i dagsläget osäkert vad kravet på separat insamling av textil kommer att innebära.

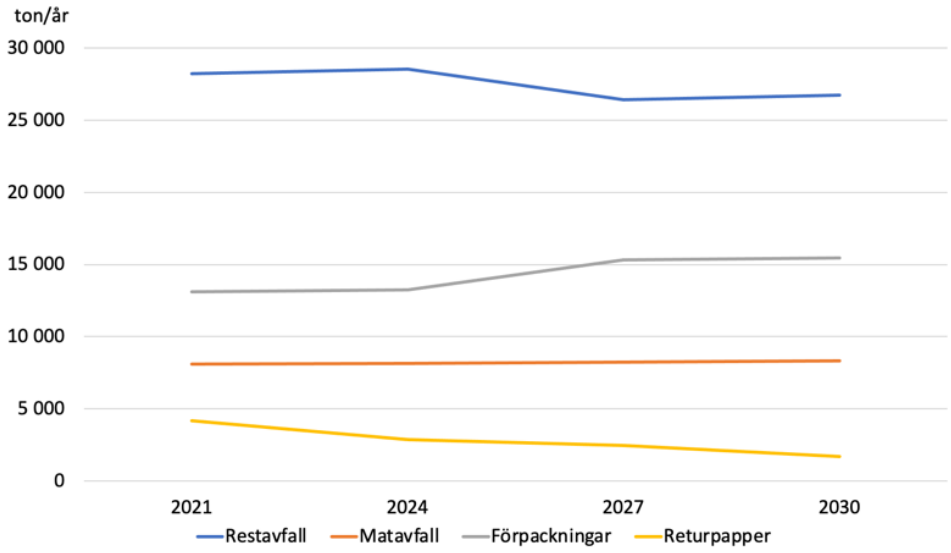
Kontakter med bl.a. Naturvårdsverket, Avfall Sverige och producentorganisationerna FTI och TMR visar att det troligtvis inte finns något underlag för att beräkna hur de framtida avfallsmängderna kan komma att påverkas av faktorer såsom konjunktur, köpkraft, konsumtionsmönster och förpackningsdesign.

Om man däremot ser trenden när det gäller insamlade mängder av respektive förpackningsfraktion och returpapper de senaste åren som ett mått på utvecklingen så kan en grov beräkning göras med hänsyn till kommande lagkrav på FNI, som kan antas ge motsvarande effekt på mängderna som vid införande av befintlig FNI med fyrfackskärl i villa och separata kärl i lägenhet. FTI:s bedömning är att insamlingssystemets

utformning och servicenivå åtminstone på kort sikt är av större betydelse för de insamlade mängderna förpackningar och returpapper än exempelvis förpackningsdesign och materialval för förpackningar för olika typer av produkter.

Avfall Sverige beräknade 2019 insamlingspotentialen för förpackningar och returpapper, inför ett eventuellt kommunalt insamlingsansvar och krav på fastighetsnära insamling. Erfarenheter visade då att införande av FNI av förpackningar och returpapper från villor och fritidshus kan förväntas halvera mängden förpackningar och returpapper i restavfallet, vilket har bekräftats vid uppföljning av insamlingsresultat vid FNI på senare år[2]. Tillgänglig insamlingsstatistik från FTI visade tidigare på ökande mängder per invånare av de flesta förpackningsslag men utvecklingen på senare år pekar på att de insamlade mängderna förpackningar per invånare har planat ut till en stabil årlig nivå. Mängden insamlat returpapper per invånare visar på en trend motsvarande en minskning med ca 12 % per år.

I Figur 5 presenteras en prognos för totalt insamlade mängder mat- och restavfall samt förpackningar och returpapper, baserat på nyckeltal från kommuner som har infört FNI av förpackningar och returpapper, aktuella befolkningsprognoser för kommunerna i Umeåregionen enligt SCB och trender avseende insamlade mängder förpackningar och returpapper enligt FTI. Prognosen har ett tioårigt perspektiv och bygger på statistik avseende insamlade mängder 2021 från villor, fritidshus och lägenheter och från återvinningsstationer. I mängderna ingår även mindre mängder från verksamheter.

Figur 5 **Prognos för totalt insamlade mängder mat- och restavfall samt förpackningar och returpapper 2021-2030 i Umeåregionen, ton/år Prognosen baseras på nyckeltal från kommuner som har infört FNI, aktuella befolkningsprognoser enligt SCB och trender avseende insamlade mängder förpackningar och returpapper enligt FTI.**

[2] PM Uppnådda resultat med fastighetsnära insamling av förpackningar, Avfall Sverige 2023.

Under perioden kan mängden insamlade förpackningar väntas öka till följd av befolkningsutvecklingen och den ökade utsorteringen till följd av utbyggnad av FNI för förpackningar som förutsätts ske fram till 2027 och som mest intensivt 2024-2026. Den samlade effekten av införande av FNI motverkas av den relativt stora andelen lägenheter, där erfarenheter visar på en mindre effekt av FNI än hos villor. I Umeå är dessutom redan idag en stor del av lägenheterna anslutna till FNI, vilket ytterligare begränsar effekten av utbyggnaden. När inte bara FNI av mat- och restavfall utan även av förpackningar (och returpapper) blir en del av grundservicen och kommunerna får ansvaret för insamlingen av förpackningar inkl. information och utveckling av systemet så bedöms effekten kunna bli större för både villor och lägenheter.

Mängden insamlat returpapper antas fortsätta att minska till följd av minskad konsumtion av papperstidningar. Minskningen av den insamlade mängden returpapper motverkas av utbyggnaden av FNI av returpapper som antas ske samordnat med utbyggnaden av FNI av förpackningar 2024-2026.

Mängden restavfall ökar till följd av befolkningsutvecklingen men utbyggnaden av FNI för förpackningar och returpapper resulterar ändå i en nettominskning av mängden restavfall.

Även mängden matavfall ökar till följd av befolkningsutvecklingen.

Utöver de effekter av införande av FNI som presenteras ovan så visar erfarenheter från andra kommuner som har infört FNI att detta, åtminstone initialt, även kan leda till minskade mängder av andra typer avfall i restavfallet och att utsorteringen av matavfall kan öka samtidigt som mängden matsvinn minskar. Det är osäkert om dessa effekter är bestående över tid, varför sådana antaganden inte har inkluderats i denna prognos.

2.5 Kundnöjdhet

I kundnöjdhetsundersökningar som genomförs i Nordmaling, Umeå, Vindeln, Vännäs och Örnsköldsvik svarar 84-90 % av de tillfrågade hushållen att de är nöjda med kommunens avfallshantering i stort och 82-90 % att de är nöjda med hämtningen av avfall. I Robertsfors är 95 % av hushållen nöjda med hämtning av hushållsavfall. I Bjurholm genomfördes 2021 en egen kundnöjdhetsundersökning där den sammantagna uppfattningen om tillgänglighet, renhållning och återvinningscentralerna fick uppskattas på en skala mellan 1-100 och där medelvärdet blev en nöjdhet på 79.

2.6 Ekonomi och taxor

Kostnaderna för kommunernas hantering av avfall från villor, fritidshus, lägenheter och verksamheter i Umeåregionen (exkl. slam) har beräknats till ca 188 Mkr/år, baserat på gällande entreprenörs- och behandlingspriser, se Tabell 6. Kostnaderna inkluderar administration, behållare, matavfallspåsar, insamling, transport, behandling, ÅVC och farligt avfall.

Tabell 6 **Kostnader för avfallsverksamheten i kommunerna 2021. Fält i Avfall Web inom parentes. Kostnaderna avser hantering av avfall från både villor, fritidshus, lägenheter och verksamheter.**

	Totala kostnader, exkl slam[1], Mkr (EK21)	Insamlings-kostnad mat- och restavfall[2], Mkr (EK12)	Behandlings-kostnad mat- och restavfall inkl. fjärrtransport[3], Mkr (EK13+EK15)
Bjurholm	3,33	0,85	0,29
Nordmaling	6,97	1,88	0,76
Robertsfors	6,18	1,66	0,93
Umeå	102,26	24,87	18,81
Vindeln	5,56	1,71	0,82
Vännäs	8,26	1,60	1,00
Örnsköldsvik	55,57	12,09	7,52
Summa	**188,13**	**44,67**	**30,12**

1) Inkl administration, ÅVC, farligt avfall och omlastning.

2) Inkl matavfallspåsar, behållare och insamling med samtliga insamlingssystem.

3) Inkl omlastning.

Kommunernas avfallstaxor har likartade taxekonstruktioner bestående av en fast grundavgift som är beroende av kundkategori, en hämtningsavgift som är beroende av behållarvolym samt en viktavgift. I hämtningsavgiften ingår hämtning ett bestämt antal gånger per år, utom i Örnsköldsvik som tillämpar behovshämtning. Den totala avgiftsnivån är relativt låg, jämfört med riksgenomsnitt, vilket särskilt gäller Bjurholm, Umeå, Vännäs och Örnsköldsvik. Riksgenomsnittet för avfallsavgift för villa ligger på ca 2 400 kr/år för och för fritidshus på ca 1 500 kr/år.

I Tabell 7 presenteras den totala avgiften (grundavgift, hämtningsavgift och, i förekommande fall, viktavgift) för vanligaste abonnemang i villa och fritidshus i respektive kommun.

Tabell 7 **Avgift för vanligaste abonnemang i villa och fritidshus år 2021 (kr/år inkl moms).**

	Villa	Fritidshus
Bjurholm	1 929	950
Nordmaling[1]	2 368	1 250
Robertsfors[1]	2 294	1 326
Umeå[1]	1 951	995
Vindeln[1]	2 362	1 220
Vännäs	1 672	945
Örnsköldsvik	1 989	694

1) För fritidshus i Nordmaling, Robertsfors, Umeå och Vindeln är insamling vid gemensamma insamlingsplatser den vanligaste lösningen för fritidshus. För dessa lösningar utgår ingen viktavgift.

3 Tänkbara principlösningar för insamling av avfall i Umeåregionen

I föreliggande kapitel beskrivs olika alternativ för utveckling av kommunernas insamling av avfall från hushåll i Umeåregionen samt för- och nackdelar med respektive alternativ i relation till övriga alternativ analyseras översiktligt med utgångspunkt från följande aspekter:

- **Insamlingsresultat**, t.ex. insamlad mängd och kvalitet på utsorterade fraktioner
- **Miljö**, t.ex. möjlighet till kvalitetskontroll av insamlat avfall, transportbehov, behov av påsar för insamling, risk för förluster i hanteringen
- **Service**, t.ex. antal och storlek på kärl, tömningsfrekvens
- **Arbetsmiljö**, t.ex. behov av manuell tömning av kärl och behållare, säkerhet vid tömning, behov av lyft
- **Tekniska begränsningar**, t.ex. behov av särskilda fordon och behållare, flexibilitet avseende hämtningsfrekvens, behållartyper och antal fraktioner, framkomlighet för fordon, möjlighet att samla in avfall även från gemensamma insamlingsplatser och små flerbostadshus, erfarenheter av systemet i full skala, etablerbarhet
- **Ekonomi**, t.ex. kostnadseffektivitet, investeringsbehov

Insamlingsresultat, miljö och service är aspekter som är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och därför bör värderas högt vid slutligt val av systemlösning. Arbetsmiljö är en aspekt som kan innebära avgörande begränsningar för valet av ett visst system.

Utöver dessa aspekter så ska i utredningen även belysas möjligheten att tillämpa grön rutt vid insamlingen. Dessa möjligheter finns oavsett insamlingssystem men behöver beaktas på olika sätt beroende på valet av system. Grön rutt är av betydelse ur många aspekter och kan exempelvis minska körsträcka, bränsleförbrukning och tidsåtgång samtidigt som service och trafiksäkerhet påverkas. Rekommendationer avseende grön rutt lämnas i kap **Fel! Hittar inte referenskälla.** i anslutning till förslaget till systemlösning.

3.1 Kriterier för val av insamlingssystem

Grundläggande förutsättningar för de alternativ som analyseras är att de ska ligga i linje med kommande krav på kommunernas insamling av förpackningar, de nationella miljökvalitetsmålen och kommunernas mål och strategier om bl.a. bättre sortering, god resurshushållning och strävan uppåt i avfallstrappan enligt kommunernas avfallsplaner. De alternativ som studeras har valts av projektgruppen i samråd med Miljö & Avfallsbyrån och ska uppfylla följande:

- Samtliga fraktioner av matavfall, förpackningar av glas, metall, plast och papper samt returpapper ska sorteras ut ur restavfallet vid källan (källsortering) och *samlas in separat* enligt gällande lagstiftning.

Källsortering är väl etablerat inom svensk avfallshantering och är den sorteringsprincip som generellt visat sig ge bäst kvalitet på insamlade fraktioner.

- Insamlingen av förpackningar ska ske genom ett huvudsystem med FNI enligt kommande lagkrav på att *insamlingen ska ske på eller i nära anslutning till fastigheten* och med ett mindre antal ÅVS:er som backup. ÅVS:erna analyseras och kostnadsberäknas inte.
- Behållare, fordon och andra tekniska lösningar som tillämpas ska vara beprövade utifrån erfarenheter i full skala.
- Bland de alternativ som analyseras ska exempel finnas på alternativ där befintliga kärl behålls samt alternativ där antal kärl begränsas.
- Insamlingssystemen ska kunna användas i alla kommunerna i regionen för att underlätta samordning och kostnadseffektiv insamling.

Lokala förutsättningar i Umeåregionen som bedöms vara av betydelse vid val av system och utformning av alternativ för analys i denna utredning är:

- Insamling av matavfall i papperspåse med separat behållare är fullt utbyggd i alla kommuner[3] med bra insamlingsresultat.
- Det förekommer insamling efter större vägar med höga hastigheter på landsbygden
- Gemensamma insamlingsplatser är vanligt för framförallt fritidshus förutom i Örnsköldsvik där det förekommer men i liten omfattning.
- FNI av förpackningar och returpapper från lägenheter sker i huvudsak i separata kärl i Umeåregionen.
- Insamlingen av avfall påverkas av att det är vinterförhållanden under halva året med snö och halka och på våren tjällossning.
- Umeå och Örnsköldsvik är idag av strategisk betydelse i infrastrukturen för avfallshantering i Umeåregionen eftersom det i dessa kommuner finns avfallsanläggningar med möjlighet till omlastning. I Umeå finns också en förbränningsanläggning för avfall. Entreprenörerna har idag fordon och chaufförer stationerade i Umeå och Örnsköldsvik.

Olika typer av insamlingssystem beskrivs i Bilaga 1.

[3] För Örnsköldsvik är systemet fullt utbyggt men anslutningsgraden till matavfallsinsamlingen är 59% då det är ett frivilligt system för hushållen.

3.2 Huvudsystem för insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper

Baserat på kriterier och lokala förutsättningar enligt kapitel 3.1 har projektgruppen i samråd med Miljö & Avfallsbyrån valt följande huvudsystem för analys:

- **Alternativ 1: Fyrfackskärl (2 st.)** för matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper.
- **Alternativ 2: Tvåfackskärl (4 st.)** för matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper.
- **Alternativ 3a: Tvåfackskärl (2 st.)** för matavfall, restavfall och plast- och pappersförpackningar samt budningstjänster för övriga förpackningar och returpapper.
- **Alternativ 3b: Separata kärl (2 st.)** för matavfall och pappersförpackningar, **tvåfackskärl (1 st.)** för restavfall och plastförpackningar samt budningstjänster för övriga förpackningar och returpapper.
- **Alternativ 4: Separat kärl för olikfärgade påsar** för pappers-, plast- och metallförpackningar, returpapper och restavfall för **optisk sortering**, **separat kärl** för matavfall och **tvåfackskärl** för glasförpackningar.

Alternativen har valts för att spegla principiellt olika lösningar, vilka jämförs med varandra. Fysiska förutsättningar i bebyggelsen kan i praktiken begränsa möjligheterna att införa FNI i vissa fastigheter, där det i vissa fall, om förutsättningar finns, kan bli aktuellt att använda komplementsystem (se kapitel 3.3).

I samtliga alternativ förutsätts att nuvarande system med vägning avvecklas, för att de olika alternativens funktion ska bli jämförbar.

Matavfall förutsätts samlas in i papperspåsar avsedda för matavfallsinsamling.

ÅVS:erna förutsätts finnas kvar i viss utsträckning och fungera som backup i situationer då kärlvolymen inte är tillräcklig för framförallt plast- och pappersförpackningar. På platserna för ÅVS:er förutsätts också insamling av skrymmande förpackningar ske, d.v.s. de fungerar också som en LIP. Kostnaderna för ÅVS/LIP beräknas inte.

3.2.1 Alternativ 1: Fyrfackskärl (2 st)

Alternativ 1 innebär att nuvarande insamlingssystem för villor och fritidshus ersätts med två fyrfackskärl (370 liter) där matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper samlas in fastighetsnära. Tömning av det ena kärlet sker varannan vecka och av det andra var fjärde vecka, totala antalet tömningar per fastighet är 39 ggr/år[4] och den tömda volymen vid fastigheten är 278 liter per vecka.

[4] Ena kärlet töms varannan vecka vilket innebär 26 ggr/år och det andra kärlet töms var 4:e vecka vilket innebär tömning 13 ggr/år

Ett exempel på indelning av fraktioner skulle kunna vara att matavfall, pappersförpackningar, returpapper och färgade glasförpackningar samlas in i kärl 1 som töms varannan vecka och restavfall, plastförpackningar, metallförpackningar och ofärgade glasförpackningar samlas in i kärl 2 som töms var fjärde vecka.

Figur 6 **Fyrfackskärl med fack för åtta fraktioner, här med påhängsbehållare för lampor och småbatterier. Foto: PWS AB**

I Tabell 8 presenteras för- och nackdelar med hantering av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i ett system med två stycken fyrfackskärl för villor och fritidshus. Aspekterna insamlingsresultat, miljö och service är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och har därför markerats med grönt.

Tabell 8 **För- och nackdelar med insamling i fyrfackskärl i villa och fritidshus**

Fördelar	Nackdelar
Insamlingsresultat	
Hög kvalitet på insamlat avfall	
Hög källsorteringsgrad	
Miljö	
Lätt att göra kvalitetskontroller av oemballerade förpackningar och returpapper och ge återkoppling till enskilda hushåll för förbättrad sortering då systemet innebär manuell tömning	
Rationell insamlingslogistik där flera fraktioner hämtas samtidigt innebär begränsade utsläpp från transporterna, varje fastighet besöks 39 ggr/år	
Förpackningar och returpapper kan lämnas löst vilket gör att behovet av plastpåsar blir lågt jämfört med olikfärgade påsar	
Service	
Alla fraktioner hämtas i samma system, utan att innebära fler kärl på/vid fastigheten	Kärlen kan upplevas som stora
Med två kärl blir det lätt för kunden att veta när tömningen ska ske jämfört med fler kärl	
Hushåll behöver inte lagra utsorterade förpackningar och returpapper i bostaden	

Fördelar	Nackdelar
Oemballerat avfall i separata fack är tydligt och pedagogiskt	
Kunden slipper arbetet med att ”buda” för hämtning av vissa fraktioner	
Arbetsmiljö	
	Fyrfacksbilar finns endast som baklastande fordon, vilket innebär att kärlen behöver hanteras manuellt vid tömning. Manuell tömning kan bli tungt speciellt vintertid.
	Baklastartömning innebär stora risker för personal vid arbete bakom fordonet vid större vägar med höga hastigheter
Tekniska begränsningar	
	Omlastning och mellanlagring behöver ske på samma plats för samtliga fraktioner för effektiv insamlingslogistik
	De särskilt utformade fyrfackskärlen begränsar möjligheterna till att utöka antalet fraktioner i framtiden
	Fyrfackskärl måste tömmas med särskilda fyrfackade fordon
	Fyrfacksfordon har mer rörliga delar och mer hydraulik som kräver underhåll och utbyte
	Enfackskärl vid t.ex. gemensamma insamlingsplatser eller små flerbostadshus kan inte tömmas med fyrfacksfordon för alla fraktioner, vilket kan inverka på logistiken
	Insamlingen i olika fack innebär att fordonet inte kan fyllas lika effektivt.
Ekonomi	
Begränsat antal besök med sopbilen vid varje fastighet och hämtning av flera fraktioner samtidigt	Investeringar krävs i särskilda kärl
Ingen investering krävs i anläggning för sortering av olikfärgade påsar	Entreprenören måste investera i dyrare fyrfacksfordon
	Lägre prestation vid insamling med baklastare

Kommuner som infört fyrfackssystemet uppvisar ett bra insamlingsresultat med hög källsorteringsgrad och hög kvalitet[5]. Systemet innebär endast två kärl som kan ta samtliga fraktioner, vilket gör det relativt lätt att få plats med kärlen på fastigheten. Eftersom förpackningarna och returpappret lämnas löst får användaren visuell återkoppling vid sorteringen, vilket gör systemet tydligt.

[5] PM Uppnådda resultat med fastighetsnära insamling av förpackningar, Avfall Sverige 2023

Systemet kräver heller ingen arbetsinsats för kunden i form av att buda för att få hämtat eller hålla rätt på många olika hämtningsdagar för olika kärl.

Fyrfacksystemet kräver investering i mer avancerade kärl och fordon för villor och fritidshus. Samtidigt kan kostnader hållas nere eftersom antalet hämtningstillfällen per fastighet kan begränsas till 39 gånger/år. Fyrfacksbilar finns endast i baklastande utförande, vilket vid större vägar med höga hastigheter innebär stora risker för personalen.

Möjligheten att tömma andra typer av behållare med fyrfackfordonen är begränsad. Vilka fack som används till vilka fraktioner i fyrfackskärlen blir styrande för möjligheten att tömma traditionella enfackskärl. Detta är av betydelse för logistiken i insamlingen, där exempelvis separata behållare för förpackningar och returpapper vid gemensamhetslösningar kan behöva tömmas med samma bil som samlar in avfall från lägenheter.

3.2.2 Alternativ 2: Tvåfackskärl (4 st)

Alternativ 2 innebär att nuvarande insamlingssystem för villor och fritidshus ersätts med fyra tvåfackskärl där matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper samlas in fastighetsnära. Totalt besöks varje villa 56 ggr/år[6] av sopbilen och den tömda volymen vid fastigheten blir 258 liter per vecka vid insamling i 240 liters kärl.

Ett exempel på vilka fraktioner som skulle kunna samlas in med olika hämtningsintervall är att matavfall och pappersförpackningar hämtas varannan vecka, restavfall, plastförpackningar, returpapper och metallförpackningar hämtas var fjärde vecka och färgade och ofärgade glasförpackningar hämtas en gång i kvartalet.

Figur 7 **Fyra stycken tvåfackskärl med fack för sammanlagt åtta fraktioner. Exempel från Västervik. Foto: Amalina Natur & Miljökonsult**

[6] Kärl 1 töms varannan vecka och kärl 2 var fjärde vecka, kärl 3 var fjärde vecka och kärl 4 en gång i kvartalet vilket betyder att varje villafastighet besöks totalt 56 ggr/år.

I Tabell 9 presenteras för- och nackdelar med hantering av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i ett system med fyra stycken tvåfackskärl för villor och fritidshus. Aspekterna insamlingsresultat, miljö och service är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och har därför markerats med grönt.

Tabell 9 För- och nackdelar med insamling i fyra stycken tvåfackskärl i villa och fritidshus

Fördelar	Nackdelar
Insamlingsresultat	
Sannolikt[7] hög källsorteringsgrad av förpackningar och returpapper	
Sannolikt[8] hög kvalitet på utsorterade förpackningar	
Miljö	
Förpackningar och returpapper kan lämnas löst vilket gör att behovet av plastpåsar blir lågt jämfört med olikfärgade påsar	Sidlastartömning innebär att felsortering inte upptäcks innan tömning av kärlet sker i bilen, vilket kan påverka lassens kvalitet
Felsortering vid sidlastartömning kan upptäckas genom att använda kamera för att övervaka tömningen av kärlet in i bilen, vilket gör att återkoppling kan ske till enskilda hushåll för förbättrad kvalitet	Många transporter med sopbil för att ombesörja insamlingen av samtliga fraktioner från villor och fritidshus, varje fastighet besöks 56 ggr/år vilket är det högsta antal gånger en fastighet besöks av jämförda alternativ
Service	
Hushåll behöver inte lagra utsorterade förpackningar och returpapper i bostaden	Det kan upplevas som många kärl att ha på fastigheten
Oemballerat avfall i separata fack/kärl är tydligt och pedagogiskt	Fyra kärl kan uppfattas som negativt ur användarperspektiv vid sortering av avfallet jämfört med färre kärl som ger en större överblickbarhet
Kunden slipper arbetet med att ”buda” för hämtning av vissa fraktioner	Fyra kärl kräver större utrymme på fastigheten[9]
	Fler tömningstillfällen med tömningsschema att hålla rätt på för hushållen, vilket kan uppfattas som negativt ur ett användarperspektiv
Arbetsmiljö	
Ingen manuell hantering av kärl vid tömning	
Sidlastartömning gör det lättare att undvika risker för personalen, då arbete utanför fordonet är begränsat	
Tekniska begränsningar	
Teknik för tömning av tvåfackskärl med sidlastare[10] har utvecklats och finns i drift på marknaden vilket gör att det går att fortsätta med insamling med sidlastare i regionen	Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas

[7] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.
[8] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.
[9] Fyra tvåfackskärl kräver en längd av 2,4 meter vid kärlen uppställda bredvid varandra och ett mellanrum mellan kärlen på 10 cm. Jämförelse kan göras med två fyrfackskärl som kräver en längd av 1,6 m.
[10] En lösning som möjliggör tömning av tvåfackskärl med sidlastare används i t.ex. Lycksele.

Fördelar	Nackdelar
Standardkärl med mellanvägg kan användas. Locken behöver dock vara av ”butterfly” modell	Detta alternativ medför fler tömningstillfällen än övriga alternativ, vilket betyder större risk för olyckor när sidlastaren stannar vid trafikerad väg för att tömma kärl
Enfackskärl vid t.ex. gemensamma insamlingsplatser eller små flerbostadshus kan delvis betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheter där samma fordonstyp används	
Tömning av kärlen kan ske med både sidlastande och baklastande fordon	
Insamling med tvåfacksbilar gör att fordonet kan fyllas mer effektivt jämfört med fyrfacksbilarna	
Ekonomi	
Tvåfackade sidlastare kan användas, vilket begränsar investeringarna (för entreprenören) jämfört med ett fyrfackssystem	Investeringar krävs i fyra kärl per fastighet
Högre prestation vid insamling med sidlastare än med baklastare	Fler hämtningar per år än i övriga alternativ med tömning av kärl
Ingen investering krävs i anläggning för sortering av olikfärgade påsar	

Insamlingsresultatet kan sannolikt, baserat på erfarenheter från andra kommuner, bli bra med hög källsorteringsgrad och hög kvalitet på insamlade fraktioner. Erfarenheterna från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner är dock begränsade till försök, insamling av vissa fraktioner och i någon kommun sker insamling av samtliga fraktioner med hög anslutningsgrad. Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas.

Tvåfackssystemet innebär ur ett användarperspektiv fler kärl på tomten, fler tömningstillfällen att hålla rätt på och vid sortering kan fyra kärl för insamling ge en sämre överblickbarhet än fyrfackssystemet. Systemet innebär att hushållen inte behöver lagra utsorterade fraktioner i bostaden.

Kostnaderna för insamlingen från villor och fritidshus ökar jämfört med fyrfackssystemet till följd av ökade transporter eftersom varje fastighet har fyra kärl som inte kan tömmas av samma fordon, vilket medför att varje fastighet måste besökas 56 ggr/år. Kostnaderna begränsas genom att konventionella kärl med mellanvägg samt standardfordon kan användas. En lösning som möjliggör tömning av tvåfackskärl med sidlastare har tagits fram och används idag för insamling av mat- och restavfall i Lycksele. Erfarenheterna från tömning av tvåfackskärl med sidlastare är ännu begränsade. I standardutförande töms tvåfackskärl med baklastande insamlingsfordon.

3.2.3 Alternativ 3a: Tvåfackskärl (2 st) och budningstjänster

Alternativ 3a innebär att nuvarande insamlingssystem för villor och fritidshus ersätts med två stycken tvåfackskärl kombinerat med budning av tre förpackningsfraktioner och returpapper. Totalt besöks varje villa ca 52 ggr/år[11] av sopbilen/budningsbilen och den tömda volymen vid fastigheten blir 210 liter per vecka, vid insamling i 240 liters kärl.

Ett exempel på vilka fraktioner som skulle kunna samlas in med de olika tömningsintervallen i tvåfackskärlen är att matavfall och pappersförpackningar hämtas varannan vecka medan restavfall och plastförpackningar hämtas var fjärde vecka.

Budningen sker genom att de tre förpackningsfraktionerna och returpappret läggs i separata mindre behållare med en volym av ca 30 liter med lock. Behållarna ställs ut vid hämtstället för kärlen, töms manuellt och sedan ställs behållarna tillbaka på tömningsplatsen. Hämtningen sker efter avrop men är styrd till bestämda dagar. Tömningen sker genom att boxens innehåll manuellt töms över till kärl för respektive fraktion som finns uppställda i en mindre lastbil.

I Tabell 10 presenteras för- och nackdelar med hantering av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i tvåfackskärl kombinerat med budning av tre förpackningsfraktioner och returpapper för villor och fritidshus. Aspekterna insamlingsresultat, miljö och service är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och har därför markerats med grönt.

Tabell 10 För- och nackdelar med insamling i två stycken tvåfackskärl tillsammans med budningstjänster för villa och fritidshus

Fördelar	Nackdelar
Insamlingsresultat	
Sannolikt[12] hög källsorteringsgrad av mat- och restavfall, plast- och pappersförpackningar.	Osäker källsorteringsgrad för fraktioner som behöver budas
Sannolikt[13] hög kvalitet på utsorterade förpackningar	
Miljö	
Felsortering vid sidlastartömning kan upptäckas genom att använda kamera för att övervaka tömningen av kärlet in i bilen, vilket gör att återkoppling kan ske till enskilda hushåll för förbättrad kvalitet	Sidlastartömning innebär att felsortering inte upptäcks innan tömning av kärlet sker i bilen, vilket kan påverka lassens kvalitet
Lätt att göra kvalitetskontroller av de oemballerade förpackningarna och returpappret som samlas in i behållarna som budas	Fler transporter med sopbil och lastbil för att ombesörja insamlingen av samtliga fraktioner jämfört med fyrfackssystemet och det optiska systemet, varje fastighet besöks 52 ggr/år
Förpackningar och returpapper kan lämnas löst vilket gör att behovet av plastpåsar blir lågt jämfört med olikfärgade påsar	Transporterna för fraktionerna med budning riskerar innebära ett liknande körmönster som för sopbilen vilket gör att ingen besparing i transportarbetet sker

[11] Kärl 1 töms varannan vecka, kärl 2 var fjärde vecka och budningsbilen besöker fastigheten var fjärde vecka vilket totalt ger att fastigheten besöks 52 ggr/år.
[12] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.
[13] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.

Fördelar	Nackdelar
Transporterna för fraktionerna som budas sker med mindre lastbil, vilket ger mindre utsläpp per körd kilometer jämfört med en sopbil	Budningstjänsterna riskerar innebära fler transporter till och från avlämningsplatsen för avfallet p.g.a. att färre hushåll kan betjänas på en dag jämfört med system med kärl men även att kärlen i lastbilen riskerar bli fulla efter relativt få hushåll
	Personbilstransporter till ÅVS riskerar fortsätta för fraktionerna som ska budas samtidigt som systemet innebär att lastbilen åker runt för insamling vid hushållen
Service	
Innebär endast två kärl på fastigheten jämfört med dagens system	Hushåll behöver lagra fraktionerna som hämtas genom budning i bostaden
Med två kärl blir det lättare för kunden att veta när tömningen ska ske jämfört med fyra stycken tvåfackskärl	Kunden måste själv ombesörja att ”buda” för hämtning av vissa fraktioner
Oemballerat avfall i separata fack eller behållarna är tydligt och pedagogiskt	Kan vara tungt för kunden att bära ut behållarna som budas inför tömning. Det kan vara begränsande för en del kunder att kunna använda systemet
	Alternativet innebär den lägsta tömda volymen av samtliga alternativ
Arbetsmiljö	
Ingen manuell hantering av tvåfackskärlen vid tömning	Tungt manuellt arbete med att lyfta, bära och tömma behållarna[14] som budas, vilket medför risk för skador på personalen
Sidlastartömning gör det lättare att undvika risker för personalen vid tömning av tvåfackskärlen, då arbete utanför fordonet är begränsat	Risk för stora mängder avfall[15] i behållarna som budas och som måste bäras och tömmas manuellt
	Tömning av de budade fraktionerna innebär arbete bakom bilen och kan innebära risker vid starkt trafikerade vägar och vägar med höga hastigheter
	Behållarna som budas riskerar vintertid att stå i vägen för plogning eller bli översnöade/överskottade
Tekniska begränsningar	
Teknik för tömning av tvåfackskärl med sidlastare har utvecklats och finns i drift på marknaden vilket gör att det går att fortsätta med insamling med sidlastare i regionen	Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas
Standardkärl med mellanvägg kan användas. Locken behöver dock vara av ”butterfly” modell	Volymen vid varje tömningstillfälle för tunga fraktioner som samlas in genom budning måste begränsas för att inte innebära för tunga lyft

[14] Framförallt behållarna innehållande glasförpackningar och returpapper som riskerar bli tunga
[15] De stora mängderna beror på att systemet kommer att nyttjas av samtliga villor och fritidshus och att fraktionerna uppstår kontinuerligt

Fördelar	Nackdelar
Enfackskärl vid t.ex. gemensamhetslösningar eller små flerbostadshus kan delvis betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheter för mat- och restavfall, plast- och pappersförpackningar	Utvecklingsbehov föreligger av behållare och fordon för budning av aktuella fraktioner. Samtliga steg behöver i detalj tänkas igenom och provas ut för att fungera så optimalt som möjligt
Tömning av kärlen kan ske med både sidlastande och baklastande fordon	Erfarenheter saknas av budningstjänster för tyngre förpackningsfraktioner och returpapper i stor skala
Insamling med tvåfacksbilar gör att fordonet kan fyllas mer effektivt jämfört med fyrfacksbilarna	Enfackskärl för glas- och metallförpackningar samt returpapper vid t.ex. gemensamhetslösningar eller små flerbostadshus kan inte betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheter
Ekonomi	
Tvåfackade fordon kan användas för tömning av tvåfackskärlen, vilket begränsar investeringarna (för entreprenören) jämfört med ett fyrfackssystem	Kostnaderna för insamling av de budade fraktioner blir höga p.g.a. att det är svårt att skapa en effektiv logistik
Investering krävs bara för två tvåfackskärl	Hantering och tömning av de budade fraktionerna blir kostsam eftersom de sammantagna arbetsmomenten är tidskrävande och ineffektiva
Kostnaden för investeringen i behållare för de budade fraktionerna är låg	
Insamlingen av de budade fraktionerna kan ske med en lastbil som är billigare vid inköp jämfört med en sopbil	
Högre prestation vid insamling med sidlastare än med baklastare	
Ingen investering krävs i anläggning för sortering av olikfärgade påsar	

Insamlingsresultatet kan sannolikt, baserat på erfarenheter från andra kommuner, bli bra med hög källsorteringsgrad och hög kvalitet på de insamlade fraktioner i tvåfackskärlen. Sannolikt blir kvaliteten för de budade fraktionerna också hög. För de budade fraktionerna är källsorteringsgraden dock mer osäker då systemet kan riskera upplevas för omständligt. Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas.

Upplägget med budning kan ur servicesynpunkt upplevas mindre användarvänligt med tunga lyft för kunden, att kunden behöver ”buda” för hämtning och att fraktionerna behöver lagras i bostaden i större utsträckning än för övriga analyserade system.

Erfarenheter saknas gällande budning av tyngre fraktioner i stor skala. Det tunga manuella arbetet innebär en dålig arbetsmiljö med risk för skador på personalen. Samtidigt är hanteringen kostsam p.g.a. sämre möjligheter till

god logistik och att de sammantagna arbetsmomenten bedöms vara tidskrävande och ineffektiva. Budningstjänsten riskerar innebära många transporter, vilket är negativt ur miljösynpunkt.

3.2.4 Alternativ 3b: Separata kärl för mat- och restavfall, tvåfackskärl (1 st) och budningstjänster

Alternativ 3b innebär att befintliga kärl för mat- och restavfall behålls initialt[16], ett tvåfackskärl (240 liter) tillkommer och kombineras med budning av tre förpackningsfraktioner och returpapper. Skillnaden jämfört med alternativ 3a är att matavfall och pappersförpackningar samlas in i de separata kärl som villor och fritidshus redan har idag (140 resp. 190 liter). Totalt besöks varje villa ca 52 ggr/år[17] av sopbilen och den tömda volymen vid fastigheten blir 255 liter per vecka.

I Tabell 11 presenteras för- och nackdelar med insamling av matavfall och pappersförpackningar i separata kärl; restavfall och plastförpackningar i ett tvåfackskärl och budning av glas- och metallförpackningar och returpapper som samlas in i mindre behållare (ca 30 liter). Aspekterna insamlingsresultat, miljö och service är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och har därför markerats med grönt.

Tabell 11 För- och nackdelar med insamling i separata kärl för mat och restavfall, tvåfackskärl (1 st) tillsammans med budningstjänster för villa och fritidshus

Fördelar	Nackdelar
Insamlingsresultat	
Sannolikt[18] hög källsorteringsgrad av mat- och restavfall, plast- och pappersförpackningar.	Osäker källsorteringsgrad för fraktioner som behöver budas
Sannolikt[19] hög kvalitet på utsorterade förpackningar	
Miljö	
Felsortering vid sidlastartömning kan upptäckas genom att använda kamera för att övervaka tömningen av kärlet in i bilen, vilket gör att återkoppling kan ske till enskilda hushåll för förbättrad kvalitet	Sidlastartömning innebär att felsortering inte upptäcks innan tömning av kärlet sker i bilen, vilket kan påverka lassens kvalitet
Lätt att göra kvalitetskontroller av de oemballerade förpackningarna och returpappret som samlas in i behållarna som budas	Fler transporter med sopbil och lastbil för att ombesörja insamlingen av samtliga fraktioner jämfört med fyrfackssystemet och det optiska systemet, varje fastighet besöks 52 ggr/år
Förpackningar och returpapper kan lämnas löst vilket gör att behovet av plastpåsar blir lågt jämfört med olikfärgade påsar	Transporterna för fraktionerna med budning riskerar innebära ett liknande körmönster som för sopbilen vilket gör att ingen besparing i transportarbetet sker

[16] För abonnenter i Örnsköldsviks kommun som saknar matavfallskärl så tillkommer inköp av dessa
[17] De två separata kärlen töms varannan vecka, tvåfackskärlet var fjärde vecka och budningsbilen besöker fastigheten var fjärde vecka vilket totalt ger att fastigheten besöks 52 ggr/år.
[18] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.
[19] Begränsade erfarenheter från insamling av förpackningar med tvåfackssystem i andra kommuner.

Fördelar	Nackdelar
Transporterna för fraktionerna som budas sker med mindre lastbil, vilket ger mindre utsläpp per körd kilometer jämfört med en sopbil	Budningstjänsterna riskerar innebära fler transporter till och från avlämningsplatsen för avfallet p.g.a. att färre hushåll kan betjänas på en dag jämfört med system med kärl men även att kärlen i lastbilen riskerar bli fulla efter relativt få hushåll
	Personbilstransporter till ÅVS riskerar fortsätta för fraktionerna som ska budas samtidigt som systemet innebär att lastbilen åker runt för insamling vid hushållen
Service	
Två tömningstillfällen gör det lättare för kunden att veta när tömningen ska ske jämfört med fyra stycken tvåfackskärl	Innebär tre kärl på fastigheten (istället för två tvåfackskärl som i alt 3a)
Oemballerat avfall i separata fack eller behållarna är tydligt och pedagogiskt	Hushåll behöver lagra fraktionerna som hämtas genom budning i bostaden
	Kunden måste själv ombesörja att ”buda” för hämtning av vissa fraktioner
	Kan vara tungt för kunden att bära ut behållarna som budas inför tömning. Det kan vara begränsande för en del kunder att kunna använda systemet
Arbetsmiljö	
Ingen manuell hantering av tvåfackskärlen vid tömning	Tungt manuellt arbete med att bära och tömma behållarna[20] som budas, vilket medför risk för skador på personalen
Sidlastartömning gör det lättare att undvika risker för personalen vid tömning av tvåfackskärlen, då arbete utanför fordonet är begränsat	Risk för stora mängder avfall[21] i behållarna som budas och som måste bäras och tömmas manuellt
	Tömning av de budade fraktionerna kan innebära risker vid starkt trafikerade vägar och vägar med höga hastigheter
	Behållarna som budas riskerar vintertid att stå i vägen för plogning eller bli översnöade/överskottade
	Tömning av ett extra kärl jämfört med alternativet med två tvåfackskärl (alt 3a)
Tekniska begränsningar	
Teknik för tömning av tvåfackskärl med sidlastare[22] har utvecklats och finns i drift på marknaden vilket gör att det går att fortsätta med insamling med sidlastare i regionen	Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas

[20] Gäller framförallt behållarna innehållande glasförpackningar och returpapper,
[21] De stora mängderna beror på att systemet kommer att nyttjas av samtliga villor och fritidshus och att fraktionerna uppstår kontinuerligt
[22] En lösning som möjliggör tömning av tvåfackskärl med sidlastare används i t.ex. Lycksele.

Fördelar	Nackdelar
Enfackskärl och tvåfackskärl kan tömmas med samma sidlastande tvåfacksbil	Volymen vid varje tömningstillfälle för tunga fraktioner som samlas in genom budning måste begränsas för att inte innebära för tunga lyft
Standardkärl med mellanvägg kan användas för tvåfackskärlen. Locken behöver dock vara av ”butterfly” modell	Utvecklingsbehov föreligger av behållare och fordon för budning av aktuella fraktioner. Samtliga steg behöver i detalj tänkas igenom och provas ut för att fungera så optimalt som möjligt
Enfackskärl vid t.ex. gemensamhetslösningar eller små flerbostadshus kan delvis betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheter för mat- och restavfall, plast- och pappersförpackningar	Erfarenheter saknas av budningstjänster för tyngre förpackningsfraktioner och returpapper i stor skala
Tömning av kärlen kan ske med både sidlastande och baklastande fordon	Enfackskärl för glas- och metallförpackningar samt returpapper vid t.ex. gemensamhetslösningar eller små flerbostadshus kan inte betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheterna
Insamling med tvåfacksbilar gör att fordonet kan fyllas mer effektivt jämfört med fyrfacksbilarna	
Ekonomi	
Befintliga kärl för insamling av mat- och restavfall kan användas initialt, vilket gör att investeringar av kärl för de fraktionerna kan begränsas vid införandet	Kostnaderna för insamling av de budade fraktioner blir höga p.g.a. att det är svårt att skapa en effektiv logistik
Tvåfackade fordon kan användas för tömning av tvåfackskärlen, vilket begränsar investeringarna (för entreprenören) jämfört med ett fyrfackssystem	Hantering och tömning av de budade fraktionerna blir kostsam eftersom de sammantagna arbetsmomenten är tidskrävande och ineffektiva
Den initiala investeringen i kärl begränsas till ett tvåfackskärl och kompletterande matavfallskärl i Örnsköldsvik	Lägre prestation vid tömning av två separata kärl jämfört med ett tvåfackskärl
Kostnaden för investeringen i behållare för de budade fraktionerna är låg	
Insamlingen av de budade fraktionerna kan ske med en lastbil som är billigare vid inköp än en sopbil	
Högre prestation vid insamling med sidlastare än med baklastare	
Ingen investering krävs i anläggning för sortering av olikfärgade påsar	

I likhet med alternativ 3a så innebär alternativet sannolikt ett bra insamlingsresultat för insamlade fraktioner i de separata kärlen och i tvåfackskärlet medan källsorteringsgraden är mer osäker för fraktionerna som behöver budas. Upplägget kan vidare i likhet med alternativ 3a upplevas mindre användarvänligt för hushållen, innebära en dålig arbetsmiljö för

hämtningspersonalen samt att budningen innebär en kostsam hantering. Jämfört med alternativ 3a är skillnaden i huvudsak att befintliga mat- och restavfallskärl kan behållas vilket initialt innebär en lägre investeringskostnad, men som är av mindre betydelse över tid.

3.2.5 Alternativ 4: Olikfärgade påsar med separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glasförpackningar

Alternativ 4 innebär insamling i olikfärgade påsar för optisk sortering av restavfall, plast-, metall- och pappersförpackningar samt returpapper. Det separata kärlet för matavfall (140 liter) behålls och för abonnenter i Örnsköldsviks kommun som saknar matavfallskärl så tillkommer det. Färgade och ofärgade glasförpackningar samlas in i ett separat tvåfackskärl (240 liter) eftersom dessa fraktioner inte idag kan hanteras genom optisk sortering[23].

Befintliga restavfallskärl byts för majoriteten av hushållen mot större (370 liter), för att förpackningar och returpapper ska få plats. Tömning av kärlet för de olikfärgade påsarna och kärlet för matavfallet sker vid samma insamlingstur i en sidlastande tvåfacksbil. Totalt besöks varje villa 30 ggr/år[24] av sopbilen och den tömda volymen är 273 liter per vecka.

Den optiska sorteringen förutsätts ske i en anläggning som ägs av kommunerna.

Figur 8 **Köksskåp med källsorteringsutrustning för förpackningar och returpapper i olikfärgade påsar. Foto: Optibag AB**

I Tabell 12 presenteras för- och nackdelar med insamling i separat kärl för olikfärgade påsar av restavfall, plast-, metall- och pappersförpackningar samt returpapper; ett separat kärl för matavfall och ett tvåfackskärl för glasförpackningar. Aspekterna insamlingsresultat, miljö och service är avgörande för nyttan med insamlingssystemet och har därför markerats med grönt.

[23] Idag finns ingen färdig lösning för insamling av glas i det optiska systemet, utvecklingsarbete av påse för att samla in glas pågår

[24] Matavfallskärlet och kärlet för de olikfärgade påsarna töms varannan vecka och tvåfackskärlet för glasförpackningar töms ven gång i kvartalet, vilket betyder att varje villafastighet måste besökas totalt 30 ggr/år.

Tabell 12 För- och nackdelar med insamling i olikfärgade påsar för optisk sortering av restavfall, plast-, metall- och pappersförpackningar samt returpapper, separat behållare för matavfall och separat tvåfackskärl för glasförpackningar

Fördelar	Nackdelar
Insamlingsresultat	
Hög källsorteringsgrad på matavfall och sannolikt hög källsorteringsgrad på glasförpackningar som samlas in i separata kärl/fack	Lägre kvalitet på utsorterade förpackningar och returpapper i olikfärgade påsar än vid insamling i separata behållare/fack
Hög kvalitet på matavfall och sannolikt hög kvalitet på glasförpackningar som samlas in i separata kärl/fack	Risk för lägre källsorteringsgrad av förpackningar och returpapper i olikfärgade påsar än vid insamling i separata behållare/fack
Miljö	
Transportbehovet är begränsas till att varje fastighet besöks 30 ggr/år, vilket är det lägsta antal gånger en fastighet besöks av jämförda alternativ	Användning av plastpåsar i systemet innebär en miljöbelastning
Felsortering och lämnande av löst avfall i kärlet för olikfärgade påsar vid sidlastartömning kan delvis upptäckas genom att använda kamera för att övervaka tömningen av kärlet in i bilen, vilket gör att återkoppling delvis kan ske till enskilda hushåll för förbättrad kvalitet	Sidlastartömning innebär att felsortering inte upptäcks innan tömning av kärlet sker i bilen, vilket kan påverka lassens kvalitet. Insamling i olikfärgade påsar[25] försvårar också möjligheten till kvalitetskontroll
	Risk för att påsar går sönder vid insamling och eventuell omlastning vilket försvårar sortering och medför risk för förluster av material i sorteringsanläggningen
	Begränsad komprimering kan ge ett ökat transportbehov. Komprimeringen i fordonen måste begränsas för att minska risken för att påsar går sönder eller blir svåra att separera
	Sorteringsanläggningen kräver energi för driften, anläggningen behövs inte i övriga alternativ
Service	
Hushåll behöver inte lagra utsorterade förpackningar och returpapper i bostaden i större utsträckning	Allt avfall som läggs i kärlet för optisk sortering måste vara förpackat i plastpåse
Flexibelt volymutnyttjande i kärlet för fraktionerna som samlas in i de olikfärgade påsarna	Systemet kan upplevas otydligt då påsfärgerna behöver läras in och då utsorterat avfall är förpackat och inte synligt i behållarna
Vid behov kan antalet fraktioner utökas i framtiden, genom att komplettera med ytterligare påsfärger	Tillgång till de olikfärgade påsarna är avgörande för att systemet ska fungera
Alternativet med optisk sortering innebär den största tömda volymen av jämförda alternativ	Glasförpackningar kan inte hanteras i det optiska systemet utan insamling behöver ske i ett separat tvåfackskärl

[25] Möjlighet finns att ha mer genomskinliga påsar med mönster, där den optiska sorteringen istället för färg läser av ett mönster vilket kan underlätta kvalitetskontroller något

Fördelar	Nackdelar
Två tömningstillfällen gör det lättare för kunden att veta när tömningen ska ske jämfört med fyra stycken tvåfackskärl	Matavfall lämnas i ett separat kärl för att säkerställa kvaliteten, vilket innebär ett extra kärl på fasigheten för denna fraktion
Kunden slipper arbetet med att ”buda” för hämtning av vissa fraktioner	
Arbetsmiljö	
Ingen manuell hantering av kärl vid tömning	Distribution av påsar för flera fraktioner blir mer omfattande än för enbart en fraktion (matavfall)
Sidlastartömning gör det lättare att undvika risker för personalen, då arbete utanför fordonet är begränsat	
Tekniska begränsningar	
Vid insamling i olikfärgade påsar i samma kärl nyttjas kärlvolymen mer effektivt än om alla fraktioner samlas in i separata kärl/fack	Komprimeringen i fordonen måste begränsas för att minska risken för att påsar går sönder eller blir svåra att separera för fraktionen optisk sortering
Standardkärl och sidlastande standardfordon kan användas för tömning av separata kärl	Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas
Locken behöver dock vara av ”butterfly” modell för tvåfackskärlet	
Teknik för tömning av tvåfackskärl med sidlastare[26] har utvecklats och finns i drift på marknaden vilket gör att det går att fortsätta med insamling med sidlastare i regionen	
Enfackskärl vid t.ex. gemensamma insamlingsplatser eller små flerbostadshus kan betjänas på samma turer som hämtning från enskilda fastigheter	
Tömning av kärlen kan ske med både sidlastande och baklastande fordon	
Ekonomi	
Begränsat behov av investering i kärl[27] då fem av fraktionerna samlas in i samma kärl	Höga kostnader för plastpåsar

[26] En lösning som möjliggör tömning av tvåfackskärl med sidlastare används i t.ex. Lycksele.
[27] Initialt begränsas investeringskostnaden eftersom nuvarande matavfallskärl[27] kan behållas. För en del villor kan befintliga restavfallskärl användas även för förpackningar och returpapper. Investering i större kärl för de olikfärgade påsarna och som ersätter restavfallskärlet behövs dock för flertalet villor och fritidshus

Fördelar	Nackdelar
Begränsade investeringar för insamlingsentreprenören, som kan använda tvåfackade sidlastande fordon.	Idag finns ingen optisk sorteringsanläggning inom rimligt avstånd, utan kommunerna måste troligen själva investera i anläggningen
Högre prestation vid insamling med sidlastare än med baklastare	Ingen investering krävs i fyrfackskärl och fyrfacksbilar
Begränsade insamlingskostnader då fastigheterna besöks mer sällan än för övriga alternativ	

Insamlingsresultatet från fraktioner som samlas in i olikfärgade påsar uppvisar en lägre kvalitet än vid insamling i separata behållare/fack. Det finns också risk för en lägre källsorteringsgrad. Erfarenheterna i Sverige från insamling av förpackningar i olikfärgade påsar och optisk sortering är begränsade till anläggningen i Eskilstuna. Erfarenheter av insamling av förpackningar i tvåfackskärl med tvåfackad sidlastare saknas.

För villahushållen innebär insamling i olikfärgade påsar att avfall inte får läggas löst i kärlet utan allt avfall måste förpackas i särskilda påsar, vilket kan upplevas som opraktiskt.

Vid optisk sortering i flera fraktioner behövs en relativt stor tömd kärlvolym för merparten av abonnenterna när insamlingen av förpackningar ska ske fastighetsnära. En del hushåll kommer att kunna behålla den kärlstorlek som de har idag p.g.a. att hushållet är litet eller redan idag har valt ett relativt stort kärl. Sammantaget bedöms dock merparten av restavfallskärlen behöva bytas till större storlekar. Matavfallskärlen kommer kunna behållas, med komplettering för hushåll som saknar matavfallsinsamling i Örnsköldsvik. Glasförpackningar som idag inte kan samlas in i det optiska systemet kräver ett separat tvådelat kärl.

Kärlvolymen kan nyttjas mer effektivt vid insamling i olikfärgade påsar än om alla fraktioner samlas in i separata kärl/fack. Denna fördel kan vara viktig i riktigt trång bebyggelse med brist på ytor men är av mindre betydelse vid insamling från villor och fritidshus i Umeåregionen.

Vid optisk sortering är det viktigt att avfallet inte komprimeras för hårt då det kan göra att påsarna går sönder eller blir svåra att separera i den optiska sorteringen.

Ett införande av insamling i olikfärgade påsar för restavfall och metall-, pappers- och plastförpackningar samt returpapper från villor förutsätter att en sorteringsanläggning byggs i Umeåregionen. Med en central placering i regionen kan en gynnsam logistik skapas.

3.3 Komplementsystem

Insamling av förpackningar i olika typer av gemensamhetslösningar innefattas enligt gällande lagstiftning i begreppet fastighetsnära insamling och uppfyller

därmed kravet på fastighetsnära insamling. Med utgångspunkt från detta och kriterier enligt kapitel 3.1 har projektgruppen i samråd med Miljö & Avfallsbyrån bedömt att *insamling i separata kärl vid gemensamma insamlingsplatser för flera fastigheter* är ett lämpligt insamlingssystem för förpackningar och returpapper, där insamling med huvudsystemet inte bedöms kunna ske eller där fördelarna med komplementsystemet bedöms vara stora.

Insamling av fraktioner i separata kärl vid gemensamma insamlingsplatser för flera fastigheter kan ske genom ett samarbete mellan fastighetsägare som har ordnat en gemensam avfallslösning eller vara ett upplägg som kommunen förordat. Idag har kommunerna i Umeåregionen haft olika syn på gemensamma insamlingsplatser där Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner verkat för att styra insamling av avfall från fritidshus till gemensamma insamlingsplatser med separata kärl där det ansetts lämpligt, medan Örnsköldsviks kommun har infört gemensamma insamlingsplatser med separata kärl[28] där enskild hämtning inte kunnat införas. Inför val av inriktning för fritidshusens insamlingssystem bör erfarenheter utbytas mellan kommunerna.

En bedömning behöver göras gällande varje enskild fastighet om insamlingen av avfall ska ske genom huvudsystemet eller genom ett komplementsystem. Det går inte att säga generellt hur många hushåll det bör vara för att en gemensam insamlingsplats med separata kärl ska ordnas istället för att fastigheterna ska ha egna kärl, utan en bedömning behöver göras för varje enskild plats med hänsyn till platsens placering, fysiska möjligheter på platsen och logistik för insamlingsfordonen.

Där komplementsystemet bedöms vara aktuellt, bör hänsyn tas till logistiska förutsättningar och om tömning av komplementsystemet och huvudsystemet kan ske med samma fordon. Detta är av särskild betydelse för gemensamma insamlingsplatser på landsbygd och där tömningen innebär långa körsträckor. För att möjliggöra tömning med samma insamlingsfordon i komplementsystemet som i huvudsystemet kan kärlstorleken i komplementsystemet behöva begränsas.

Komplementsystem analyseras inte närmare i denna utredning.

[28] Eller krantömda behållare i Örnsköldsviks kommun

4 Omlastning vid FNI av förpackningar och returpapper

Avfall som samlas in från kommunerna i ett framtida FNI-system behöver, liksom idag, i allmänhet omlastas inför vidare transport till behandling eller återvinning. Ju fler fraktioner som ska samlas in desto större blir behovet av omlastning. Om omlastning behöver ske och i så fall var beror av flera olika faktorer där de viktigaste är:

- Logistik vid insamlingen, inklusive var insamlingsfordonen är stationerade, hur snabbt fordonen fylls under insamlingsturerna och var behandling/återvinning sker.
- Typ av insamlingssystem och insamlingsfordon.
- Antal fraktioner som samlas in.
- Vilket underlag som finns för omlastningsstationerna.

Kommunernas insamling av avfall i ett framtida FNI-system antas vara organiserad på samma sätt som nuvarande insamling av mat- och restavfall med gemensam entreprenad för Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner och med en separat entreprenad för Örnsköldsviks kommun. Insamlingen av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper förutsätts ske samordnat, till skillnad från nuvarande hantering enligt kapitel 2.3.6 där insamlade fraktioner samlas in och transporteras till flera olika anläggningar för omlastning eller behandling. Kommunernas insamling antas i nedanstående resonemang liksom i dagsläget delvis vara organiserad i tvåskift med chaufförsbyte under turerna, vilket är särskilt viktigt för att skapa effektiva insamlingsturer på landsbygd och mindre tätorter.

I praktiken finns det ett flertal aspekter som behöver beaktas vid beslut om insamlingen ska ske genom skiftkörning eller inte. Skiftkörning enligt nuvarande modell bedöms vara fördelaktigt för logistiken både nu och i ett framtida FNI-system med samordnad insamling av flera fraktioner, utifrån regionens geografiska struktur och befolknings-/avfallsunderlag. Om kommunerna väljer att upphöra med skiftkörning så kan det eventuellt komma att påverka behovet av omlastningsstationer där risk finns att det kan behövas fler stationer än i dagsläget. Kostnadsberäkningar på omlastningsstationer för samtliga fraktioner i andra kommuner visar att det en anläggning kan kräva investeringar på i storleksordningen 10 Mkr beroende på förutsättningarna på platsen. Även driften blir svårare att utföra på ett rationellt sätt vid ett mindre underlag. Det finns även en risk att det begränsade underlag som det skulle kunna handla om gör att avfallet behöver lagras relativt länge för att transporten av avfallet till behandling/återvinning ska bli kostnadseffektiv, vilket kan innebära risk för lokal miljöpåverkan kring anläggningen och att avfallets kvalitet påverkas.

Producentorganisationerna antas ha en mottagningsanläggning för förpackningar i Umeå.

4.1 Antal och placering av omlastningsstationer

Vid samordnad insamling av flera fraktioner vid samma insamlingsturer bör samtliga fraktioner transporteras till samma anläggning, vilket är grundläggande för logistiken.

Generellt bedöms insamlingsturerna i ett framtida FNI-system ta lika lång tid som i dagsläget eller längre, främst beroende på typ av insamlingsfordon. På turer där flera fraktioner samlas in samtidigt kommer insamlingsfordonet sannolikt fyllas snabbare. På vissa turer i tätbebyggda områden i Umeå och Örnsköldsvik bedöms detta kunna leda till att entreprenören efter lossning av insamlat avfall hinner med ytterligare en tur på samma dag. Även på turer på landsbygd och mindre tätorter kommer insamlingsfordonet att fyllas snabbare men med hänsyn till de längre körsträckorna bedöms detta inte skapa tidsmässigt utrymme för ytterligare en tur.

För att omlastning ska kunna ske av samtliga insamlade fraktioner på samma anläggning med utformning enligt krav på exempelvis väderskyddad mottagning av förpackningar kommer betydande investeringar att behöva göras, varför det är fördelaktigt att omlasta på så få anläggningar som möjligt. Det bedöms inte finnas tillräckligt underlag för en kostnadseffektiv lokal omlastning i någon av de mindre kommunerna.

Mot denna bakgrund bedöms omlastning av samtliga insamlade fraktioner från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner behöva ske på en anläggning i Umeå och av avfall från Örnsköldsvik på en anläggning i Örnsköldsvik. Det bedöms inte vara meningsfullt att omlasta på fler platser.

4.2 FNI-systemets betydelse för omlastningslösningen

Oavsett om den fastighetsnära insamlingen av förpackningar och returpapper sker i fyrfackskärl eller tvåfackskärl eller om vissa fraktioner samlas in i olikfärgade påsar för optisk sortering är det eftersträvansvärt att de fraktioner som samlas in samtidigt kan omlastas på samma anläggning i Umeå respektive Örnsköldsvik. Enligt uppgift från Vakin kommer det tidigast 2030 att kunna finnas omlastningsstation på Dåva i anslutning till förbränningsanläggningen. Till dess kommer mat- och restavfall omlastas på Dåva och övriga fraktioner avlämnas hos mottagare i Umeå.

Det kan även vara intressant att transportera vissa fraktioner direkt till producenternas mottagningsanläggning eller att transportera restavfall direkt till förbränningsanläggning utan omlastning. I så fall kan anpassningar behöva göras på den mottagande anläggningen så att samtliga fraktioner som samlas in med samma bil kan lämnas på anläggningen.

I alternativet med optisk sortering kommer de fraktioner som ska genomgå optisk sortering alltid att behöva transporteras till sorteringsanläggningen i Umeå där de olika fraktionerna måste omlastas innan vidaretransport till behandling, återvinning eller producenternas mottagningsanläggning. Det betyder exempelvis att insamlade fraktioner från Örnsköldsvik efter

omlastning måste transporteras till Umeå innan de kan transporteras vidare och att insamlat restavfall från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs inte kan transporteras direkt till förbränning.

Vid hantering på omlastningsstationen behöver dessutom särskilt följande beaktas:

- Vid insamling med fyrfacksfordon bör fraktionerna om möjligt kunna lämnas i direkt anslutning till varandra på omlastningsstationen.
- Vid insamling i alternativ med budningstjänster behöver plats för uppställning och tömning av kärl med insamlade fraktioner från budningen ställas av och kunna tömmas med sopbil på omlastningsstationen.
- Vid insamling i olikfärgade påsar med optisk sortering behöver omlastningen ske på ett skonsamt sätt så att påsarna inte skadas eller blir smutsiga.

5 Kostnadsberäkningar

Översiktliga kostnadsberäkningar har genomförts för alternativ med FNI av förpackningar och returpapper. Beräkningarna inkluderar kostnader för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper. Beräkningarna förutsätter kommunalt ansvar för insamling av förpackningar och avser fullt utbyggd FNI med 2023 års kostnadsläge. Enligt gällande lagstiftning får kommunerna ansvaret för insamling av förpackningar från 2024 och ersättning för kostnaderna för detta.

Resultaten av beräkningarna redovisas för Umeåregionen som helhet nedan. I Bilaga 2 och Bilaga 3 redovisas beräknade årskostnader respektive investeringar per kommun. Samtliga kostnader presenteras utan moms.

5.1 Generella beräkningsförutsättningar

Till grund för beräkningarna av kostnaderna ligger följande generella förutsättningar:

- Beräkningarna bygger på basfakta om kommunerna, såsom antal invånare, antal hushåll och prestation (antal tömda kärl per dag) vid nuvarande insamling.
- Administrativa kostnader för införande av FNI, såsom tillkommande kostnader för projektledning, planering och information har beräknats som en uppskattad engångskostnad på 100 kr/hushåll, baserat på erfarenheter från kommuner som har infört FNI, och har hanterats som en investering med avskrivningstid 10 år och internränta på 3 %[29].
- Anslutningsgraden till matavfallsinsamling och FNI är 100 %. Omfattningen av hemkompostering har inte beaktats i beräkningarna, eftersom det generellt inte påverkar insamlingskostnaderna i ett system med samordnad insamling av flera fraktioner.
- I samtliga alternativ antas insamling ske vid gemensamma insamlingsplatser med nuvarande omfattning. Detta avser främst fritidshus. Insamlingen från dessa gemensamma insamlingsplatser sker i separata kärl för respektive fraktion och samordnat med insamling från övriga villor och fritidshus, utom i alternativet med fyrfacksfordon där insamlingen från gemensamma insamlingsplatser förutsätts ske samordnat med insamlingen från flerbostadshus.
- Insamlade mängder vid FNI antas för respektive fraktion vara oberoende av typ av insamlingssystem. För insamling från villor och fritidshus antas mängderna ligga i nivå med mängderna vid insamling med fyrfackssystem i andra kommuner.

[29] Vald ränta i kalkylen bygger på SKR:s rekommenderade internränta (2,5 % för 2024), något uppräknad.

- Förbrukningen av papperspåsar för matavfall är 3 påsar/hushåll och vecka. Matavfallspåsarna kostar 0,50 kr/st[30].
- Insamlingskostnaden vid FNI beräknas baserat på erforderligt antal insamlingsfordon och chaufförer utifrån bedömda prestationstal (antal tömda kärl per dag). Prestationstalen har bedömts med utgångspunkt från prestation vid nuvarande insamling och nyckeltal från andra kommuner som samlar in avfall med olika typer av insamlingssystem utan vägning. Beräkningarna bygger på insamling i tvåskift men har förenklats genom att räkna med antal tömda kärl under en kortare med normallång arbetsdag (8 timmar), vilket har kompenserats med en längre avskrivningstid för fordonen (se nedan).
- Investeringar skrivs av enligt följande principer: Fordon skrivs av på 8 år, kärl på 10 år och komponenter i optisk sorteringsanläggning på 10-20 år. Avskrivningstiderna är valda utifrån vad som bedömts vara vedertaget. Internränta 3 %.
- Insamlingskostnaderna bygger på grundläggande nyckeltal för fordonskostnader (däck, verkstad/reservdelar, bränsle, skatt, försäkring och avskrivningar) och personalkostnader från kommuner med FNI i egen regi, inklusive arbetsledning. Arbetsledare motsvarande 10 % av antalet chaufförer har inkluderats i beräkningarna.
- Kärlkostnaderna har beräknats baserat på ungefärliga marknadspriser för kärl och montering, utkörning och taggning av nya kärl, återtagning av befintliga kärl och annan praktisk hantering i samband med systembytet.
- I beräkningarna har bortsetts från möjligheten att efter avskrivningstiden nyttja insamlingsfordon som reservfordon, samtidigt som kostnaden för reservfordon heller inte har beräknats särskilt.

Kostnaderna för omlastning av förpackningar och returpapper inför transport till återvinning, ÅVS:er som backup för FNI och för skrymmande förpackningar, behandling av mat- och restavfall samt löpande information har ej beräknats.

5.2 Systemspecifika beräkningsförutsättningar

Till grund för beräkningarna av kostnaderna för hanteringen av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper ligger följande förutsättningar som är specifika för vissa av de analyserade alternativa systemen:

- I samtliga alternativ förutsätts enmansbemanning vid insamling på landsbygd. I alternativ med fyrfacksbilar förutsätts tvåmansbemanning vid insamling i tätort.
- I alternativ där befintliga behållare används initialt efter införande av nytt insamlingssystem inkluderar beräkningarna även

[30] Exempel från aktuella upphandlingar.

reinvesteringskostnad för dessa behållare, i syfte att underlätta jämförelsen mellan analyserade alternativ.

- I alternativ där vissa fraktioner (förpackningar av metall, färgat och ofärgat glas samt returpapper) samlas in genom budning förutsätts följande nyckeltal:
    - Varje hushåll nyttjar budningstjänsten 13 gånger/år.
    - Insamlingsfordonen betjänar 50 hämtställen/dag.
- I alternativet med optisk sortering förutsätts följande:
    - Påsförbrukningen beräknas uppgå till 5,5 påsar/hushåll och vecka för förpackningar av papper, plast och metall samt returpapper. Påsarna kostar 0,49 kr/st[31].
    - 20 % av villor och fritidshus kan behålla befintlig kärlvolym för restavfall (190 liter) medan 80 % av villor och fritidshus måste byta till större kärlvolym (370 liter) för att volymen ska räcka även för utsorterade förpackningar av papper, plast och metall samt returpapper.
    - I syfte att minska risken för att påsar går sönder vid insamlingen begränsas komprimeringen vid insamling. Detta antas vid insamling i tätort ge 20 % lägre prestation vid insamling. Begränsningen av komprimeringen antas inte inverka på prestationen vid insamling på landsbygd.
    - Optisk sortering sker i egen anläggning som är dimensionerad för 20 000 årston, vilket tillgodoser Umeåregionens behov. Vid sortering av beräknad mängd förpackningar och restavfall på 14 000 ton/år har sorteringskostnaden beräknats till 980 kr/ton baserat på en investering enligt prisindikation från leverantör i april 2023.
    - Avfall från Örnsköldsvik omlastas lokalt och transporteras till optisk sortering i Umeå till en kostnad av 175 kr/ton för omlastning och 230 kr/ton för transport.

[31] Exempel från aktuell upphandling.

5.3 Årskostnader

I Tabell 13 presenteras beräknade ungefärliga årskostnader avseende insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i Umeåregionen. Kostnader för insamling från ett mindre antal hushåll som är anslutna till gemensamma insamlingsplatser ingår i samtliga alternativ. Kostnader för löpande administration, information, omlastning och återvinningsstationer som backup för FNI tillkommer.

Tabell 13 Ungefärliga årskostnader för kommunerna avseende insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper från *villor och fritidshus* i Umeåregionen, Mkr/år.

	Alternativ 1: FNI med fyr-fackskärl (2 st)	**Alternativ 2:** FNI med två-fackskärl (4 st)	**Alternativ 3a:** FNI med tvåfackskärl (2 st) för matavfall, restavfall och plast- och pappersförpack-ningar. Budningstjänster för övriga förpackningar och returpapper	**Alternativ 3b:** FNI med separata kärl (2 st) för matavfall och pappersförpack-ningar, tvåfackskärl för restavfall och plastförpackningar. Budningstjänster för övriga förpackningar och returpapper	**Alternativ 4:** FNI med olikfärgade påsar för pappers-, plast- och metall-förpackningar; returpapper och restavfall för optisk sortering. Separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glasförpackningar
Administration vid införande av FNI	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kärl	30,6	32,3	16,2	22,8	25,0
Kärl för budning	-	-	4,6	4,6	-
Påsar, inkl. distribution	4,5	4,5	4,5	4,5	16,0
Insamling i kärl	68,6	61,4	42,9	44,5	37,2
Insamling vid budning	-	-	45,5	45,5	-
Omlastning inför transport till optisk sortering[1]	-	-	-	-	0,8
Transport till optisk sortering[1]	-	-	-	-	1,1
Optisk sortering	-	-	-	-	13,9
Summa	**104,5**	**99,0**	**114,5**	**122,7**	**94,8**

1) Avser endast Örnsköldsvik.

Av Tabell 13 framgår att Alternativ 2 med fyra tvåfackskärl och Alternativ 4 med optisk sortering hamnar på ungefär samma kostnadsnivå. Alternativ 1 med två fyrfackskärl blir något dyrare än Alternativ 2 och 4. För Alternativ 1 och 2 blir kostnaderna för kärl och insamling högre medan Alternativ 4 medför kostnader

för färgade påsar och optisk sortering. I kostnaderna för Alternativ 4 ingår även kostnader för omlastning/transport inför optisk sortering avseende Örnsköldsvik.

I Alternativ 2 med fyra tvåfackskärl blir kärlkostnaden högre än i Alternativ 1 och 4. Insamlingskostnaden i Alternativ 2 blir, trots det stora antalet kärl, lägre än i Alternativ 1 vilket förklaras av automatisk tömning med sidlastare i Alternativ 2.

Alternativ 3a och 3b, som båda bygger på att vissa fraktioner hämtas genom budning på fasta turer, blir de mest kostsamma alternativen. Kärlkostnaderna blir visserligen relativt låga i båda alternativen men kostnaden för budning blir hög till följd av den orationella insamlingen med manuell hantering av behållarna. Om budningstjänsterna inte nyttjas fullt ut minskar budningskostnaden men den totala kostnaden för hanteringen riskerar ändå att överstiga kostnaderna för övriga alternativ. Dessa båda alternativ riskerar även att ge en mindre utsortering av förpackningar och returpapper, vilket riskerar att ge mer restavfall än övriga alternativ och därmed högre förbränningskostnader. Om hushållen istället väljer att lämna förpackningar och returpapper på ÅVS:er i högre utsträckning ökar kostnaderna för insamling via ÅVS.

Sammanlagt beräknas kostnaden för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus uppgå till ca 100 Mkr/år vid insamling i fyrfackskärl, fyra tvåfackskärl eller olikfärgade påsar för optisk sortering. Kostnaden för insamling i alternativen med budning av vissa fraktioner beräknas uppgå till ca 120 Mkr/år. I de alternativ där befintliga kärl delvis används initialt (Alternativ 3b och 4) beräknas årskostnaden initialt bli ca 13 Mkr/år lägre än beräknad årskostnad när samtliga kärl bytts ut.

En betydande del av beräknade kostnader avser förpackningar och kommer att ersättas av producenterna. För Alternativ 1, 2 och 4 avser ca 47 % av kostnaderna förpackningar, baserat på fördelningsnycklar enligt de kostnadsberäkningar som ligger till grund för Naturvårdsverkets ersättningsmodell. För Alternativ 3a och 3b avser drygt 50 % av kostnaderna förpackningar.

I Bilaga 2 presenteras beräknade årskostnader för respektive kommun. Sett till antalet villor och fritidshus ligger kostnaderna generellt på ungefär samma nivå i alla kommunerna, utom i Örnsköldsviks där kostnaderna är högre. Detta beror framförallt på kommunens stora yta och de långa körsträckorna vid insamling, vilket gör insamlingen kostsam. De skillnader som i övrigt finns mellan kommunernas kostnader är små och förklaras av exempelvis variationer i andelen hushåll på landsbygd och förekomst av gemensamma insamlingsplatser.

5.4 Investeringar och införandekostnader

I Tabell 14 presenteras beräknade investeringar i kärl och eventuell optisk sorteringsanläggning samt införandekostnader avseende projektledning, planering, information och övrig administration. Beräknade investeringar ligger till grund för årskostnaderna i kapitel 5.3.

Tabell 14 Ungefärliga investeringar i kärl vid införande av nytt insamlingssystem för matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper från *villor och fritidshus*, Mkr.[1]

	Alternativ 1: FNI med fyrfackskärl (2 st)	**Alternativ 2:** FNI med tvåfackskärl (4 st)	**Alternativ 3a:** FNI med tvåfackskärl (2 st) och budningstjänster	**Alternativ 3b:** FNI med separata kärl (2 st), tvåfackskärl (1 st) och budningstjänster	**Alternativ 4:** FNI med olikfärgade påsar, separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glasförpackningar
Införande	13	13	13	13	13
Kärl	261	275	138	195	213
Kärl för budning	-	-	39	39	-
Optisk sorterings-anläggning	-	-	-	-	84
Summa	**274**	**288**	**191**	**247**	**310**

1) Insamlingen utförs av entreprenörer, som även investerar i fordon.

Ett nytt insamlingssystem med fyrfackskärl för villor och fritidshus (Alternativ 1) innebär ett behov av investeringar i kärl på ca 260 Mkr, där hela investeringen sker initialt. Ett nytt insamlingssystem med fyra tvåfackskärl (Alternativ 2) innebär ett behov av investeringar i kärl på ca 275 Mkr initialt. Alternativ 3a med två tvåfackskärl är det alternativ som kräver minst investeringar i kärl på sammanlagt ca 180 Mkr. Alternativ 3b med separata kärl för matavfall och pappersförpackningar innebär en investering i kärl på ca 235 Mkr, varav ca 120 Mkr måste tas initialt och resten i takt med att befintliga kärl för matavfall och restavfall byts ut. Alternativ 4 med optisk sortering innebär en investering i kärl och optisk sorteringsanläggning på ca 310 Mkr, varav ca 190 Mkr måste tas initialt och resten i takt med att befintliga kärl för matavfall och 20 % av restavfallskärlen byts ut.

Införandekostnader avseende projektledning, planering, information och övrig administration vid införande av nytt insamlingssystem har uppskattats till i ca 100 kr/villa eller fritidshus. Detta innebär en investering vid införande av nytt insamlingssystem på ca 13 Mkr.

I Bilaga 3 presenteras beräknade investeringar för respektive kommun.

Härutöver tillkommer investeringar i omlastningsstationer. Hur stora dessa investeringar blir beror på lokala förutsättningar i respektive kommun, i vilken utsträckning omlastningen kan samordnas mellan kommuner och med andra avfallsflöden och om omlastningen kommer att utföras i egen regi eller av entreprenör. Investeringar i fordon har inte beräknats eftersom dessa investeringar görs av insamlingsentreprenören.

Oavsett vilket insamlingssystem som väljs kommer ÅVS:er att behövas som backup. Investeringar i detta system har inte beräknats.

6 Samlad bedömning

Vid utformning av ett insamlingssystem för avfall från hushåll är kommande lagkrav på kommunernas insamling av förpackningar grundläggande. Insamlingssystemet ska även ligga i linje med avfallsplanernas mål om bl.a. bättre sortering, god resurshushållning och strävan uppåt i avfallstrappan samt nationella etappmål om ökad återvinning och FN:s hållbarhetsmål enligt Agenda 2030. Flera förutsättningar och aspekter måste vägas in och de viktigaste av dessa är lokala förhållanden, den förväntade nyttan med insamlingssystemet (insamlingsresultat, miljö och service) samt systemets ekonomi. Övriga aspekter som analyserats i denna utredning är arbetsmiljö och tekniska begränsningar (inklusive flexibilitet och driftsäkerhet).

6.1 Förutsättningar för FNI i kommunerna

Förutsättningarna för FNI med de studerade insamlingsalternativen i Umeåregionen bedöms generellt vara goda. Baserat på de förutsättningar som beskrivs i utredningen bedöms det vara möjligt att införa en högre service vid insamling av förpackningar och returpapper för villor och fritidshus genom FNI i enlighet med kommande lagkrav istället för nuvarande insamlingssystem där hushållen är hänvisade till återvinningsstationer. I alla kommunerna finns ett väl utbyggt insamlingssystem för matavfall för villor och fritidshus.

Umeåregionen är i ett nationellt perspektiv stor till ytan men ändå väl sammanhållen geografiskt med två större orter (Umeå och Örnsköldsvik) som är centrala i nuvarande logistik vid insamling av avfall. Regionens stora yta gör att körsträckorna vid insamling av avfall på en del turer blir långa. Örnsköldsviks kommun är störst till ytan. För att öka förutsättningarna för en kostnadseffektiv insamling har kommunerna organiserat delar av insamlingen i tvåskift. Kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs gör dessutom gemensamma upphandlingar av insamlingsentreprenör för att ytterligare bidra till en effektiv logistik.

Framkomligheten för insamlingsfordon och möjligheten att få plats med fler eller större kärl bedöms generellt vara god. Placeringen av kärl vid vägar med högre hastigheter kan dock på vissa turer innebär utmaningar. De långa körsträckorna innebär också att behovet av samordning mellan insamling från villor och fritidshus med insamling från lägenheter blir viktig för logistiken på vissa insamlingsturer, vilket särskilt gäller Örnsköldsviks kommun där lägenhetsbebyggelse är vanligt i vissa s.k. serviceorter. Det kan därför behöva göras anpassningar på vissa hämtställen eller insamlingsturer, såsom omlokalisering av hämtställen, anslutning till gemensam insamlingsplats, byte av behållartyp eller val av alternativt insamlingssystem.

För att skapa en effektiv logistik krävs omlastning av samtliga fraktioner på liknande sätt som för mat- och restavfall idag, vilket blir särskilt viktigt när insamling ska ske av flera fraktioner.

6.2 Nytta med FNI

FNI av förpackningar och returpapper från villor och fritidshus ger en högre servicenivå i enlighet med kommande lagkrav och kan därmed förväntas ge ett bättre **insamlingsresultat** än nuvarande hantering där merparten av hushållen förutsätts transportera förpackningar och returpapper till återvinningsstationer. FNI ligger därmed i linje med såväl avfallsplanernas mål som nationella etappmål om ökad återvinning. Erfarenheter från många kommuner som har infört fyrfackssystemet visar på ett bra insamlingsresultat med hög källsorteringsgrad och rena fraktioner. Ett lika bra insamlingsresultat bedöms även kunna uppnås med insamling i tvåfackskärl, även om erfarenheterna av insamling av förpackningar med detta system i dagsläget är begränsade. Vid insamling i olikfärgade påsar för optisk sortering bedöms det vara svårare att uppnå ett lika bra insamlingsresultat beroende på bl.a. förekomst av felsorterat avfall i påsarna, risk för att den optiska sorteringen försvåras av påsar som gått sönder eller blivit smutsiga i samband med omlastning eller komprimering i insamlingsfordonet och till följd av förekomst av oemballerat avfall.

Beträffande **service** bedöms dock fyrfackssystemet vara att föredra framför tvåfackssystemet, som innebär fyra kärl på varje fastighet med sammanlagt fler tömningar än fyrfackssystemet och det blir därför svårare för kunderna att hålla reda på när kärl ska ställas ut för tömning. Även alternativet med optisk sortering, där glasförpackningar samlas in i ett separat tvåfackskärl, bedöms ge hög servicenivå men innebär fler kärl på fastigheten än i ett fyrfackssystem och kräver att alla fraktioner emballeras i påsar.

Med hänsyn till aspekten **miljö** medför FNI visserligen ökade transporter av avfall med sopbil men samtidigt minskar hushållens transporter av förpackningar och returpapper med personbil till återvinningsstationer. Minst transportarbete krävs normalt vid insamling av få fraktioner men då försvåras eller omöjliggörs en god resurshushållning av delar av avfallet. Samtidigt visar studier (t.ex. Avfall Sverige rapport 2017:09) av sortering och avfallshantering att avfall som samlas in för återvinning i normalfallet kan bära ett ganska stort transportarbete utan att miljönyttan av sorteringen går förlorad. Insamling i två fyrfackskärl där fyra fraktioner hämtas samtidigt innebär ett mindre transportarbete än insamling i fyra tvåfackskärl där två fraktioner hämtas samtidigt. Insamling i olikfärgade påsar för optisk sortering innebär färre tömningstillfällen än insamling i fyrfackskärl men kräver samtidigt reducerad komprimering och att avfallet först transporteras till optisk sortering innan det kan transporteras vidare till behandling eller återvinning. Miljönyttan med insamlingssystem som bygger på optisk sortering begränsas av förbrukningen av plastpåsar.

6.3 Ekonomi och övriga aspekter

Genomförd analys av insamlingssystemens **ekonomi** visar att kostnaden för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus kan förväntas uppgå till ca 100 Mkr/år vid insamling i fyrfackskärl, fyra tvåfackskärl eller olikfärgade påsar för optisk sortering. Alternativet med fyrfacks- respektive tvåfackskärl har de högsta kostnaderna för kärl och insamling. I alternativet med insamling i olikfärgade påsar är kostnaderna för kärl och insamling lägre men i detta alternativ finns istället kostnader för påsar och optisk sortering.

De alternativ som bygger på insamling av vissa fraktioner genom budning blir mest kostsamma med en årskostnad ca 120 Mkr/år för insamlingen av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus. I de alternativ där befintliga kärl delvis används initialt (ett av alternativen med budning och alternativet med optisk sortering) beräknas årskostnaden initialt bli lägre för att sedan öka när samtliga kärl bytts ut.

De investeringar som kommer att krävas av kommunerna till följd av införande av nytt insamlingssystem avser administration i samband med införande (projektledning, planering, information m.m.), kärl och eventuell optisk sorteringsanläggning. I samtliga alternativ tillkommer entreprenörernas investeringar i fordon. De alternativ som bygger på insamling av vissa fraktioner genom budning innebär lägst investeringar på sammanlagt ca 200-250 Mkr, beroende på i vilken utsträckning befintliga kärl behålls. Av övriga alternativ innebär ett insamlingssystem med fyrfackskärl lägst investeringar på ca 275 Mkr. Alternativet med fyra tvåfackskärl innebär något högre investeringsbehov på ca 290 Mkr. Högst investeringsbehov har beräknats för alternativet med optisk sortering (310 Mkr), beroende på att kommunerna förutsätts uppföra en optisk sorteringsanläggning.

Beträffande **arbetsmiljö** kan konstateras att all avfallshantering innebär risker från arbetsmiljösynpunkt, exempelvis avseende manuell hantering av kärl och exponering för lukt och sporer. I detta avseende bedöms det finnas möjligheter till en sund och säker arbetsmiljö vid FNI med fyrfackskärl utrustade med s.k. fronthjul för att underlätta förflyttning, med tvåfackskärl som töms med sidlastare och med olikfärgade påsar för optisk sortering, även om fler och större kärl ska hanteras. Insamling av fler fraktioner vid fastigheten ökar dessutom riskerna vid tömning av kärl längs större trafikerade vägar med hög hastighet oavsett system.

Insamling med fyrfackssystem innebär hämtning med baklastare där chauffören måste hantera kärl manuellt bakom bilen där särskilda anpassningar av insamlingsfordonet vid insamling på vissa turer kan bli nödvändigt. Exempel på anpassning av bilen kan vara högerstyrning med i-/urstigning mot vägrenen, varningslampa på taket, förbättrad arbetsbelysning bakom bilen och användning av fjärrkontroll. Det kan även krävas anpassning på vissa hämtställen eller insamlingsturer, såsom omlokalisering av hämtställen, anslutning till gemensam insamlingsplats,

byte av behållartyp eller val av alternativt insamlingssystem. Insamling med tvåfackad sidlastare innebär visserligen mindre risker för chaufförен vid tömning men från trafiksäkerhetssynpunkt kvarstår risken för olyckor med andra trafikanter när insamlingsfordonet stannar längs en trafikerad väg och ett mer stillasittande arbete för chaufförен. Insamling av förpackningar och returpapper genom budning innebär manuell hantering av boxar med fraktioner i stor skala, vilket betyder risk för förslitningsskador. Vid insamling i olikfärgade påsar är manuell påsborttagning efter optisk sortering en särskild utmaning från arbetsmiljösynpunkt.

De studerade systemen har olika typer av **tekniska begränsningar**, såsom möjlighet till utökat antal fraktioner, möjlighet att nyttja andra typer av behållare och fordon samt driftsäkerhet hos de tekniska lösningar som används. Insamling i tvåfackskärl innebär användning av kärl och fordon av standardtyp och större möjlighet att erbjuda olika typer av kärlstorlekar och hämtningsfrekvenser än i fyrfackssystemet, samtidigt som tvåfackssystemet kräver ett större antal kärl än fyrfackssystemet för att samtliga åtta fraktioner ska kunna samlas in på fastigheten.

Vid insamling i fyrfackskärl är möjligheten att använda andra typer av fordon begränsad. Systemet ger dock möjlighet att tömma traditionella enfackskärl för fraktioner som samlas in i de nedre facken i insamlingsfordonet, vilket kan vara värdefullt på turer där det finns behov av att hämta avfall från både villor och lägenheter. Om mängderna förpackningar och returpapper förändras över tid kan hämtningsfrekvens eller kärlindelning behöva anpassas eller kompletterande behållare behövas.

Vid insamling i olikfärgade påsar för optisk sortering finns tekniska begränsningar såsom att allt avfall måste förpackas i plastpåsar, att glasförpackningar måste hanteras separat, att komprimeringen i insamlingsfordonen måste begränsas och att påsborttagning till stor del måste ske manuellt.

7 Förslag till systemlösning

Nedan lämnas ett förslag till utformning av systemlösning för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus i Umeåregionen samt rekommendationer kring processen innefattande:

- Typ av insamlingssystem
- Omlastning
- Beslutsprocess
- Fortsatta förberedelser för införande

De olika delarna av förslaget till systemlösning (typ av insamlingssystem och omlastning) presenteras samlade i textrutor.

7.1 Typ av insamlingssystem

7.1.1 Huvudsystem och komplementsystem

I utredningen har fem olika alternativ utvärderats. Två av alternativen bygger på att ett flertal fraktioner samlas in genom budning, som enligt analysen riskerar att bli mycket kostsamt och även innebär nackdelar med hänsyn till såväl användarperspektiv som arbetsmiljö. Övriga alternativ är ekonomiskt ganska likvärdiga men är olika med hänsyn till insamlingsresultat, miljö och användarperspektiv vilka är aspekter som tillsammans utgör nyttan med insamlingssystemet och därför bedöms vara avgörande vid valet av huvudsystem.

Det alternativ som bygger på optisk sortering rekommenderas inte, främst på grund av riskerna för låg kvalitet på insamlat avfall och förluster av avfall i hanteringen men även på grund av förbrukningen av plastpåsar och behovet av att uppföra en sorteringsanläggning för Umeåregionens räkning.

Vid valet mellan fyrfackssystem och tvåfackssystem med fyra kärl och sidlastare är aspekter som insamlingsresultat, logistik och användarperspektiv avgörande men även arbetsmiljö behöver beaktas särskilt. Fyrfackssystemet kan, baserat på uppföljning i många kommuner, förväntas ge ett mycket bra insamlingsresultat. Detta gäller troligtvis även tvåfackssystem men erfarenheterna är ännu begränsade. Tvåfackssystem innebär dock att varje fastighet måste förses med fyra kärl (jämfört med två kärl i fyrfackssystem), vilket kan uppfattas som negativt från användarperspektiv eftersom fler kärl kräver större utrymme på fastigheten och medför fler tömningstillfällen att hålla reda på.

Logistiskt betyder detta betydligt fler tömningar än i fyrfackssystem och att det krävs fler hämtställen för att fylla bilen. En fördel med tvåfackssystem är systemets flexibilitet när det gäller vilka fordonstyper som kan användas (både sid- och baklastare), att både kärlstorlek och hämtningsfrekvens lättare kan varieras och att även enfackskärl för samtliga fraktioner vid

exempelvis gemensamma insamlingsplatser eller flerbostadshus kan tömmas på samma turer som tvåfackskärl hos villor och fritidshus med enskild hämtning. Flexibiliteten begränsas dock av att kärlstorlek och hämtningsfrekvens måste vara lämpliga för båda fraktionerna i respektive kärl. Möjligheten att använda sidlastare innebär att chauffören normalt inte behöver gå ur bilen vid tömning, vilket innebär högre säkerhet för chauffören. I Umeåregionen bedöms placering av kärl längs vägar med hög hastighet vara relativt vanligt på vissa turer, där tvåfackssystem med hämtning med sidlastare kan vara fördelaktigt. Det stora antalet tömningar innebär dock samtidigt fler stopp på vägen, vilket medför risker ur trafiksäkerhetssynpunkt. Oavsett insamlingssystem bedöms åtgärder för ökad säkerhet för chauffören vid tömning och ökad trafiksäkerhet krävas på vissa fastigheter.

Mot denna bakgrund bedöms fyrfackssystemet sammantaget vara att föredra framför tvåfackssystemet. Vid behov kan huvudsystemet ersättas av komplementsystem för vissa fastigheter eller på vissa turer i syfte att skapa en säkrare tömning eller bättre logistik.

Kommunerna föreslås införa insamling av avfall i **fyrfackskärl som huvudsystem** för villor och fritidshus med enskild hämtning. Systemet bedöms även kunna tillämpas för små flerbostadshus.

Om tömning av kärl inte kan ske på ett säkert sätt, utrymmesbrist på fastigheten föreligger eller framkomligheten för fyrfacksfordon är begränsad föreslås **komplementsystem i form av separata kärl på gemensamma insamlingsplatser**.

7.1.2 Kärlindelning

I utredningen har konstaterats att valet av kärlindelning i fyrfackskärlen är av betydelse för insamlingsresultatet men även för logistik och service. Med kärlindelning menas vilket av de större facken i själva kärlen respektive insatsbehållarna som ska användas för respektive fraktion, där Kärl 1 förutsätts tömmas 26 gånger/år och Kärl 2 13 gånger/år. Vid val av kärlindelning behöver flera olika aspekter beaktas, exempelvis logistik, hushållens behov av kärlvolym, önskade styreffekter, avfallets egenskaper och hur fordonet är dimensionerat. I utredningen har inte ingått att belysa och föreslå kärlindelning men som ett tillägg till rekommendationen om val av huvudsystem lämnas ändå översiktliga principiella rekommendationer.

Kärlindelning i fyrfackskärlen föreslås väljas enligt följande principer:

- **Restavfall** i ett stort fack i Kärl 2 med tömning 13 gånger/år. Det kan övervägas om mellanväggen ska placeras så att detta fack får 40 % av volymen i kärlet.
- **Plastförpackningar** i ett stort fack i Kärl 2 med tömning 13 gånger/år.
- **Pappersförpackningar** i ett stort fack i Kärl 1 med tömning 26 gånger/år. Det kan övervägas om mellanväggen ska placeras så att detta fack får 60 % av volymen i kärlet.
- **Matavfall** i ett stort fack i Kärl 1 med tömning 26 gånger/år. Matavfall kan även samlas in i en insatsbehållare med volym 60 liter men detta bedöms öka risken för fastfrysning och för enskilda hushåll kan volymen riskera att bli för liten.
- **Färgade och ofärgade glasförpackningar, metallförpackningar** och **returpapper** i insatsbehållare. Glasfraktionerna bör samlas in i olika kärl med hänsyn till fackvolymen i insamlingsfordonen.
- För hushåll med särskilda behov bör **extrakärl och/eller extratömning** erbjudas.

7.1.3 Samordning med insamling från små flerbostadshus

I syfte att bidra till en effektiv logistik bör insamlingen av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från små flerbostadshus samordnas med insamlingen från villor och fritidshus med fyrfackskärl. Detta gäller särskilt på turer med längre körsträckor där det kan förekomma mindre tätorter, s.k. serviceorter, där det finns små flerbostadshus. Grundläggande för denna samordning är att de kärl som används för de små flerbostadshusen kan tömmas med fyrfacksbilarna, vilket kan innebära att befintliga kärl behöver bytas ut och att turer behöver anpassas.

Samordning med insamling från små flerbostadshus föreslås ske enligt följande:

- **Befintliga kärl för små flerbostadshus byts ut** och ersätts med fyrfackskärl, på motsvarande sätt som för villor och fritidshus.
- **Planering av turer** sker så att de fraktioner som kan tömmas med fyrfacksbilen, d.v.s. de som töms i de nedre facken i bilen (t.ex. mat- och restavfall eller plast- och pappersförpackningar) och som eventuellt hanteras i separat enfackskärl, hämtas på samma turer som avfall från villor och fritidshus.

7.1.4 Insamling med grön rutt

Inledningsvis bör konstateras att för en stor del av bebyggelsen kommer införandet av s.k. grön rutt inte ge några fördelar p.g.a. att fordonet ändå behöver ta samma väg tillbaka och att en rundslinga inte är möjligt. Det betyder vidare att grön rutt endast är intressant för den del av bebyggelsen där det genom grön rutt går att åstadkomma en förbättrad logistik. Exempel på sådan typ av bebyggelse kan vara:

- Villahämtning i tätort där det går att köra en rundslinga och där fordonet inte behöver ta samma väg tillbaka.
- Landsbygd där det går att köra en rundslinga och där fordonet inte behöver ta samma väg tillbaka.

Insamling med grön rutt är tillämpbart för samtliga alternativ som har analyserats i denna utredning, både för alternativ med sidlastartömning och baklastartömning. Vid högre hämtningsfrekvens ökar den potentiella nyttan med insamling med grön rutt.

Behovet av grön rutt är större för alternativ med sidlastartömning för att slippa köra tillbaka för automatisk tömning av kärl på andra sidan vägen.

I alternativ som innebär baklastartömning är det, till skillnad från vid sidlastartömning, möjligt för chauffören att hämta kärl från båda sidor av vägen för tömning i den utsträckning trafiksituationen medger det. Det gör att antalet hämtställen och turer där grön rutt får effekt på logistiken kan bli mindre vid bakastartömning. För de vägsträckor där grön rutt kan bidra till förbättrad logistik bör ställningstaganden göras angående säkerhet för både chaufförer och avfallslämnare. Om anledningen till att införa grön rutt är att chauffören inte ska behöva hämta kärl från båda sidor av vägen vid tömning, bör en bedömning göras om det i det enskilda fallet är lämpligt att avfallslämnaren drar kärlen över vägen inför tömning. Det är därför viktigt att vara medveten om att grön rutt *alltid* innebär att någon - avfallslämnare eller chaufför - förväntas korsa vägen.

En annan aspekt som bör beaktas inför eventuellt införande av grön rutt är risk för skymd sikt när många kärl ställs upp på samma sida av en väg. I ett villakvarter kan det innebära en försämrad överblick över gatumiljön, med ökad risk för olyckor. Kärl som placeras på andra sidan vägen utanför fastigheten riskerar också att utgöra ett hinder vid snöröjning.

Det bedöms vidare olämpligt att införa grön rutt för behållare som ska tömmas genom budning. Utplacering av sådana behållare riskerar vintertid att försvåras med hänsyn till snöröjning eller bli översnöade/överskottade. Behållarna kan också öka risken för olyckor eftersom behållarnas storlek kan göra dem svåra att upptäcka i tid. Vid grön rutt ökar riskerna eftersom ungefär hälften av behållarna behöver placeras på andra sidan vägen utanför fastigheten.

Insamling med fyrfackskärl, vilket är det huvudsystem som förordas i denna utredning, sker alltid med baklastare. Baklastartömning gör att chauffören teoretiskt har möjlighet att hämta kärl för tömning från båda sidor av vägen. Chauffören bör dock generellt undvika att korsa vägar för att hämta kärl, i synnerhet längs vägar med höga hastigheter eller mycket trafik. Ur arbetsmiljösynpunkt kan grön rutt minska riskerna för chauffören men eftersom det innebär att avfallslämnaren tvingas korsa vägen med sina kärl kan grön rutt ändå vara olämpligt. På mindre kvarters-/villagator kan det i vissa fall bedömas vara säkert för chauffören att hämta kärl för tömning från båda sidor om vägen och där blir det av den anledningen inte relevant med grön rutt för fyrfackssystemet.

Sammantaget bedöms generellt betydelsen av grön rutt för att minska transportarbetet vid insamling vara begränsad. Insamling med grön rutt kan bidra till en effektiv logistik vid tömning av fyrfackskärl efter vissa vägar och i viss typ av bebyggelse.

Grön rutt föreslås tillämpas där det ger logistiska fördelar och kan ske med tillfredsställande säkerhet för både chaufför och avfallslämnare.

7.1.5 FNI av andra fraktioner

Fyrfackssystemet är i grunden utformat för insamling av åtta olika fraktioner. Om krav skulle införas på FNI av flera fraktioner kan detta lösas med hjälp av fyrfackssystemet utan att komplettera med fler kärl. Beroende på mängd och typ av fraktioner kan tänkbara lösningar vara att använda s.k. påhängsboxar eller att frigöra något av facken i fyrfackskärlen för insamling av tillkommande fraktioner genom att exempelvis samla in returpapper vid ÅVS:er eller att samla in vissa förpackningsfraktioner blandat i ett och samma fack, vilket i så fall kräver att dispens söks och beviljas.

En fraktion som skulle kunna bli aktuellt att samla in i fyrfackssystemet är textil. Utifrån krav i EU:s avfallsdirektiv ska textilavfall samlas in separat från den 1 januari 2025. Regeringen har nu (maj 2023) föreslagit att textil samlas in separat i särskilda insamlingssystem och att kommunerna får ansvaret för insamlingen. Andra exempel på fraktioner som det kan finnas skäl att samla in genom FNI är olika typer av elavfall.

Om krav skulle införas på FNI av fler fraktioner och kommunerna önskar samla in dessa i fyrfackssystemet föreslås kommunerna välja lösningar enligt följande:

- Frigör fack i fyrfackskärlen genom att **avveckla FNI av returpapper**.
- Frigör fack i fyrfackskärlen genom att **samla in vissa fraktioner blandat** i samma fack, t.ex. färgade och ofärgade glasförpackningar, för eftersortering. Kräver i så fall dispens.
- Komplettera insamlingssystemet med **påhängsboxar** med två eller tre fack.
- **Beakta noga mängd och egenskaper samt kvalitetskrav** på de olika fraktionerna vid ställningstagande om vilken lösning som ska väljas för insamlingen.

7.2 Omlastning

Förutsättningarna för en effektiv omlastningslösning i ett framtida FNI-system har analyserats översiktligt i utredningen. Genom att antalet fraktioner som ska hämtas ökar så behöver omlastningslösningen anpassas för att kunna hantera de fraktioner som samlas in med hänsyn till gällande lagstiftning, logistik och ekonomi. En grundläggande logistisk förutsättning för ett framtida fyrfackssystem enligt förslaget i denna utredning bedöms vara att insamlingen utförs av en gemensamt upphandlad insamlingsentreprenad för Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner och med en separat entreprenad för Örnsköldsviks kommun. Beroende på hur turerna

läggs upp kan insamling med tvåskift bidra till att bilarna fylls även på turer med långa körsträckor, vilket är av betydelse för omlastningslösningen.

Med utgångspunkt från hur nuvarande insamling av mat- och restavfall är organiserad föreslås kommunerna i ett framtida FNI-system med fyrfackskärl omlasta avfall enligt följande:

- Samtliga fraktioner som samlas in med samma bil bör kunna **omlastas på samma anläggning** och om möjligt kunna lämnas i direkt anslutning till varandra på omlastningsstationen.
- Omlastning av avfall föreslås ske på **två anläggningar**. Avfall från Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs kommuner bör omlastas i Umeå och av avfall från Örnsköldsvik i Örnsköldsvik. Omlastning på fler platser rekommenderas inte.
- Där så är möjligt och kostnadseffektivt kan **vissa fraktioner transporteras direkt till producenternas mottagnings-anläggning eller restavfall direkt till förbränningsanläggning** utan omlastning. I så fall kan anpassningar behöva göras på den mottagande anläggningen så att samtliga fraktioner som samlas in med samma bil kan lämnas på anläggningen.

7.3 Beslutsprocess

Innan kommunerna fattar beslut om systemlösning för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus föreslås ett fördjupat utredningsarbete genomföras innefattande följande punkter, utöver vad som omfattades av denna utredning:

- Komplementsystem för vissa specifika fastigheter eller vissa turer med hänsyn till exempelvis utrymme för kärl och framkomlighet för fordon samt arbetsmiljö och trafiksäkerhet vid insamling. Det har i utredningen framkommit att det på vissa turer på landsbygd förekommer hämtställen där kärl är placerade vid trafikerade vägar med hög hastighet. Utredningen bör klarlägga omfattningen av denna typ av hämtställen och föreslå tänkbara åtgärder såsom omlokalisering, hänvisning till gemensamma insamlingsplatser för flera fastigheter eller tvåfackssystem med sidlastarhämtning på berörda turer.
- Behov av och förutsättningar för samordning av insamlingen från villor, fritidshus och små flerbostadshus i mindre orter (serviceorter) med insamlingen från större flerbostadshus i syfte att skapa en effektiv logistik. Utredningen bör klarlägga omfattningen av förekomsten av större flerbostadshus i serviceorter och föreslå tänkbara åtgärder såsom byte till mindre kärl eller fyrfackskärl eller planering av turer där vissa fraktioner från flerbostadshus hämtas med fyrfacksbil. I kommuner med stor geografisk yta, omfattande förekomst av större

flerbostadshus i serviceorter och långa körsträckor kan resultatet av utredningen påverka valet av huvudsystem. Indikationer finns om att det särskilt i Örnsköldsviks kommun är vanligt att större flerbostadshus förekommer i serviceorter.

Inför beslut om lösning för omlastning föreslås även en fördjupad utredning genomföras innefattande skiftkörning vid insamling:

- Skiftkörning är av betydelse för möjligheten att skapa en effektiv logistik vid insamling genom att fylla bilarna även på turer med långa körsträckor och är även av betydelse för behovet av omlastningsstationer. Det finns dock även andra aspekter på skiftkörning som behöver beaktas.

Kommunerna föreslås därefter fatta beslut om systemlösning så att nytt insamlingssystem kan vara på plats i kommunerna senast 1/1 2027, i enlighet med kommande krav på fastighetsnära insamling av förpackningar tillsammans med en lösning för omlastning.

7.4 Fortsatta förberedelser för införande

I det fortsatta arbetet är det viktigt att kommunerna bevakar Naturvårdsverkets pågående arbete med revidering av beslutade föreskrifter om ersättning till kommuner som samlar in förpackningar (NFS 2023:1) samt den vägledning som Naturvårdsverket och Avfall Sverige ger angående det kommunala insamlingsansvaret för förpackningar.

Härutöver kommer kommunerna att behöva genomföra ett fortsatt utredningsarbete inför införande av det nya insamlingssystemet innefattande bl.a. följande punkter:

- Lokalisering och utformning av omlastningsstationer för att uppfylla förväntade kvalitetskrav på insamlade fraktioner. Flera aspekter behöver beaktas, exempelvis lokala fysiska förutsättningar och trafiksituation samt risk för miljöpåverkan.
- Organisation för det nya insamlingssystemet i respektive kommun, inkl. resurser för införande.
- Detaljerade ekonomiska beräkningar som underlag för budget och planering för införande av systemet.
- Alternativ användning av överblivna kärl. Kärl som blir över vid bytet av insamlingssystem för villor och fritidshus kan delvis nyttjas för annan insamling, t.ex. gemensamma insamlingsplatser för villor och fritidshus eller FNI för lägenheter och verksamheter. Detta är särskilt viktigt att beakta för kommuner som relativt nyligen infört matavfallsinsamling. Matavfallskärlen bedöms komma att vara avskrivna under de närmaste åren.
- Taxekonstruktion, inklusive abonnemangsalternativ, nivåer och styreffekter.

Kommunerna kommer även att behöva ta fram en plan för införande av systemet innefattande exempelvis följande viktiga moment:

- Tidplan
- Organisation
- Fysisk planering avseende t.ex. gemensamma insamlingsplatser
- Genomförande av åtgärder för förbättrad arbetsmiljö och trafiksäkerhet vid insamling
- Genomförande av åtgärder för ökad samordning mellan insamling från villor och flerbostadshus
- Upphandling av kärl och utsättning/hemtagning av kärl
- Upphandling av insamling. Krav bör ställas på att entreprenören visar hur fordon och insamlingsrutiner är anpassade för en sund och säker arbetsmiljö och god trafiksäkerhet även där kärl är placerade vid trafikerade vägar med hög hastighet.
- Information
- Anpassning av kundsystem för nya tjänster etc
- Revidering av taxor, föreskrifter (inkl. tjänster och dispenser), avfallsplaner, handböcker för avfallsutrymmen och transportvägar m.m.

Kommunerna föreslås vidareutveckla samverkan i regionen i syfte att skapa förutsättningar för att införa och driva det nya insamlingssystemet på ett kostnadseffektivt sätt, vilket också har varit utgångspunkten vid genomförda kostnadsberäkningar i denna utredning. I annat fall riskerar kostnaderna för exempelvis projektledning och informationsinsatser att bli högre än nödvändigt och stordriftsfördelar och samordningsmöjligheter för entreprenörer/leverantörer begränsas, med följden att kostnader för insamling och kärl riskerar att bli högre än beräknat.

8 Referenser

Rapporten bygger till stor del på konsulternas erfarenheter från arbete med utredningar och andra projekt om insamling i många kommuner. Härutöver har följande källor nyttjats i denna rapport:

Skriftliga källor

Införande av system för fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Guide nr 6, Avfall Sverige 2016

Vad slänger hushållen i soppåsen? Nationell sammanställning av plockanalyser av hushållens mat- och restavfall. Avfall Sverige rapport 2016:28

Handbok för avfallsutrymmen. Råd och anvisningar för transport, förvaring och dimensionering av hushållsavfall. Avfall Sverige 2018

PM Förslag till ersättningsmodell för kommuner som samlar in förpackningar, Avfall Sverige och Svenskt Producentansvar 2022

PM Uppnådda resultat med fastighetsnära insamling av förpackningar, Avfall Sverige 2023

Naturvårdsverkets föreskrifter om ersättning till kommuner för insamling av förpackningar som omfattas av producentansvar, NFS 2023:1

Avfallsplan för Umeåregionen (Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln, Vännäs). Resurshushållning för ett cirkulärt samhälle

Avfallsplan för Örnsköldsvik

Avfallsföreskrifter och avfallstaxor för kommunerna

Övriga lokala uppgifter om ekonomi, abonnemang, avfallsmängder, information, plockanalyser, kundnöjdhet m.m.

Insamlingsstatistik för förpackningar och returpapper, FTI AB 2021.

Muntliga källor

Elisabeth Johansson, Vakin AB

Helena Johansson, Vakin AB

Inger Olofsson, Bjurholms och Vännäs kommuner

Eva Glaas, Robertsfors kommun

Åsa Möller, Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB (Miva)

Bilaga 1 Orientering om insamlingssystem

I denna bilaga görs en översiktlig presentation av de vanligaste systemen för fastighetsnära insamling (FNI) av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från hushåll i villor och fritidshus.

System för FNI från villor och fritidshus med enskild hämtning

Nedan beskrivs de vanligaste tekniska lösningarna för fastighetsnära insamling som används som huvudsystem för i första hand villor och fritidshus.

Fyrfackskärl

Insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper i fyrfackskärl sker i ett 70-tal kommuner och har blivit allt vanligare på senare år. Lösningen är vanligast i villor och fritidshus och bygger oftast på två kärl med fyra fack vardera. Kärlen töms av ett insamlingsfordon med fyra fack.

De flesta kommuner och organisationer som har erfarenhet av denna form av insamling finns i södra Sverige men systemet används numera även i andra delar av landet. Den nordligaste kommunen som använder fyrfackssystemet är Härnösand och beslut har fattats att införa systemet i Skellefteå.

Figur 1 **Tömning av fyrfackskärl. Foto: Renhållningen Kristianstad**

Fyrfackskärlen utgörs vanligen av 370 liters kärl utrustade med mellanvägg och insatsbehållare med två mindre fack. Det finns även alternativ som bygger på 660 liters kärl som främst är avsedda för mindre lägenhetsfastigheter. Varje fastighet förses med två stycken fyrfackskärl, som ersätter befintliga kärl. Insatsbehållare finns med olika volymer och mellanväggens placering i sidled kan anpassas beroende på hur kommunen väljer att utforma systemet. Tömning sker vanligen enligt ett schema där det

ena kärlet töms varannan vecka och det andra kärlet var fjärde vecka. Hur kommunen väljer att disponera facken i kärlen varierar. För bättre arbetsmiljö används vanligen kärl med tre hjul för att minska risken för att tunga kärl behöver balanseras på två hjul. Fyrfackskärl kan kompletteras med särskilda påhängsbehållare för fler fraktioner, t.ex. lampor; batterier eller småelektronik, som hängs på kärlet inför tömning.

Figur 2 **Exempel på placering av fyrfackskärl vid fastighet. Foto: PWS AB**

Erfarenheter visar att insamlingssystem för förpackningar och returpapper med fyrfackskärl ger både rena fraktioner och ett högt utbyte[32]. Hög anslutningsgrad till och acceptans för FNI minskar mängden restavfall till förbränning. Undersökningar visar att valet av kärlindelning är av betydelse för insamlingsresultatet, där exempelvis allt fler kommuner samlar in restavfall i kärlet med lägre hämtningsfrekvens och mindre volym för restavfall för att styra mot ökad utsortering av förpackningar.

Kommuner som har valt detta system brukar lyfta fram systemets pedagogik och tydlighet med förvaring av avfallet oemballerat i separata fack i kärlen som bidragande orsaker till insamlingsresultaten. Kundnöjdheten är hög, men särskilt inledningsvis, innan kärlen är utställda, förekommer synpunkter på att kärlen är utrymmeskrävande. Fordonen är ungefär lika långa som traditionella treaxlade insamlingsfordon, men styr även på bakhjulen, vilket underlättar framkomlighet. Fyrfacksfordon kan kräva något större fri höjd vid tömning än traditionella insamlingsfordon. Till följd av fordonens högre vikt föreligger risk för högre axeltryck än vid insamling med traditionella insamlingsfordon.

[32] PM Uppnådda resultat med fastighetsnära insamling av förpackningar, Avfall Sverige 2023.

Tvåfackskärl

Insamling av avfall i tvåfackskärl förekommer i några kommuner för enbart mat- och restavfall samt som ett alternativt abonnemang i vissa kommuner som har infört fyrfackskärl. Kärlen töms vanligen med ett tvåfackat baklastande insamlingsfordon som är anpassat för tömning av tvåfackskärl. Teknik har även utvecklats för automatisk tömning av tvåfackskärl med sidlastare men erfarenheterna av denna lösning är ännu begränsade.

I ett system med insamling av flera fraktioner förses varje fastighet med upp till fyra stycken tvåfackskärl, som ersätter befintliga kärl. Kärlen kan ha volymen 240 eller 370 liter och är utrustade med mellanvägg. För voluminösa fraktioner som plast- och pappersförpackningar kan 370 liters kärl i vissa fall vara att föredra. Mellanväggens placering i sidled kan anpassas beroende på hur kommunen väljer att utforma systemet. För att ett tvåfackssystem ska uppfylla kommande lagkrav på separat insamling av samtliga fraktioner fastighetsnära krävs fyra stycken tvåfackskärl.

Insamling av förpackningar och returpapper i tvåfackssystem för samtliga fraktioner inklusive matavfall och restavfall tillämpas i dagsläget i fullskala i en kommun (Västervik), där fastighetsägarna erbjuds upp till fyra stycken 240 liters tvåfackskärl. Insamlingen i Västervik sker enligt ett särskilt tömningsschema där Kärl 1 för mat- och restavfall töms 26 gånger/år, Kärl 2 för pappersförpackningar och returpapper töms 13 gånger/år, Kärl 3 för plast- och metallförpackningar töms 10 gånger/år och Kärl 4 för glasförpackningar töms 3 gånger/år.

Figur 3 **Fyra stycken tvåfackskärl med fack för sammanlagt åtta fraktioner. Exempel från Västervik. Foto: Amalina Natur & Miljökonsult**

Lidköping är ett exempel på en kommun som har infört system med insamling av matavfall och restavfall respektive plastförpackningar och pappersförpackningar i tvåfackskärl. Insamling av matavfall och restavfall samt ett urval fraktioner av förpackningar i system med tvåfackskärl har även testats på försök i flera kommuner, däribland Karlstad samt några

kommuner i Göteborgstrakten (Lerum, Partille och Göteborg). I försöken har vanligen förutom mat- och restavfall, även plastförpackningar och pappersförpackningar samlats in. Exempel finns även på att returpapper på försök samlas in i ett tvåfackskärl i samma fraktion som pappersförpackningar för central eftersortering. Det finns även exempel på att metallförpackningar har samlats in i samma fraktion som plastförpackningar för central eftersortering men en sådan lösning uppfyller inte lagkravet på separat insamling utan kräver i så fall dispens.

Figur 4 **Tvåfackade 240 liters kärl med fack för olika fraktioner. Foto: Lidköpings kommun**

Eftersom erfarenheterna av insamling av flera fraktioner i tvåfackskärl i fullskala är mycket begränsade saknas underlag för att med säkerhet bedöma insamlingsresultatet men en bedömning är att insamlingsresultatet för de fraktioner som samlas in fastighetsnära bör bli jämförbart med insamling i fyrfackskärl. Vid utvärdering av försöket i Lidköping framkom att mängden restavfall till förbränning minskade kraftigt och att mängden i restavfallet av de fraktioner som samlas in fastighetsnära minskade med ungefär 50 %, vilket ligger i nivå med resultat från fyrfackssystem.

Kundundersökningar som genomförts i försöksområden visar på hög kundnöjdhet. I exempelvis Lidköping genomfördes ett försök innan insamlingssystemet infördes. Utvärderingen av försöket visade att hushållen som ingått i försöket var positiva och villiga att fortsätta samla in avfall på det sätt som testats under försöket. En stor andel av hushållen efterfrågade också möjlighet att få glas- och metallförpackningar hämtat fastighetsnära. Även vid försöket i Lerum, Partille och Göteborg efterfrågades möjlighet att få glasförpackningar hämtat fastighetsnära.

Bakgrunden till att kommuner inför insamling i tvåfackskärl är att detta är ett system som kan innebära begränsade investeringar och insamlingskostnader och erbjuder en relativt hög flexibilitet avseende hämtningsfrekvenser och behållarvolymer för olika fraktioner. Det stora antalet kärl som krävs om samtliga fraktioner ska samlas in vid fastigheten kan upplevas som en nackdel för kunden och innebär fler tömningar än exempelvis insamling med fyrfackskärl.

Olikfärgade påsar med optisk sortering

Vid insamling i olikfärgade påsar med optisk sortering sorterar hushållen avfallet i plastpåsar med en specifik färg för respektive fraktion. Påsarna läggs i samma kärl, som töms av en traditionell enfackad sopbil och transporteras till en sorteringsanläggning där avfallet sorteras maskinellt. Befintligt kärl kan i många fall behöva bytas till större volym för att samtliga fraktioner ska få plats. Avfallet matas in i anläggningen på transportband. Optisk avläsningsutrustning identifierar påsarnas färg och påsarna slås sedan av bandet och samlas i containrar för respektive fraktion. Påsarna öppnas därefter och plastpåsarna avskiljs.

Figur 5 **Transportband med olikfärgade påsar som sorteras efter färg med hjälp av optisk avläsning. Exempel från Eskilstuna. Foto: Optibag AB**

Tekniken med optisk sortering används som en del i insamlingssystemet för matavfall i ett 20-tal svenska kommuner. Några kommuner som tidigare har samlat in avfall i system med optisk sortering har valt att frångå systemet till följd av bl.a. bristande kvalitet på insamlat avfall eller lågt utbyte. Sammanställningar som Avfall Sverige har genomfört och erfarenheter från kommuner som har infört insamlingssystem av matavfall med optisk sortering visar på en lägre kvalitet på matavfallet än i papperspåsebaserade system med separat kärl för matavfall. En annan erfarenhet är att systemet kan vara mycket informationskrävande.

Till systemets mest utmärkande drag hör kravet på emballering av allt avfall i plastpåsar. Att lägga allt avfall i plastpåsar och dessutom i samma kärl försvårar även kvalitetssäkring av avfallet. En del kommuner menar att påsar av plast ger mindre tydliga signaler om vad som ska läggas i påsen.

Vid rötning av matavfall i plastpåsar är det viktigt att påsarna avlägsnas inför behandlingen för att inte orsaka problem vid behandlingen. Plastpåsar medför även ökad risk för synliga föroreningar, såsom plastfragment, i

biogödseln vilket är negativt vid användning på åkermark. Papperspåsar för matavfall vid optisk sortering är under utveckling men har hittills inte använts i full skala annat än på försök.

Kommuner som har valt att samla in avfall i system med optisk sortering brukar motivera valet med att systemet är enkelt att införa, inklusive att särskilda utrymmen och kärl inte krävs och att befintliga fordon och i många fall även körturer kan nyttjas. På senare år har beslut om stängning av flera optiska sorteringsanläggningar fattats, mot bakgrund av bl.a. ekonomiska aspekter, användning och förbrukning av plastpåsar samt förluster av utsorterat avfall i hanteringen.

Insamling av fler än två fraktioner i olikfärgade påsar för optisk sortering infördes för första gången i Sverige år 2011 i Eskilstuna kommun. Systemet har även införts i Strängnäs och Örebro kommuner, där Örebro har valt att hantera matavfallet i ett separat kärl. Sorteringen sker vid den enda svenska optiska sorteringsanläggningen för upp till sju fraktioner, vilken finns i Eskilstuna. Beslut har även införts om att samla in och sortera upp till åtta fraktioner i den optiska sorteringsanläggningen i Ljungby kommun.

Optisk sortering av flera fraktioner förekommer även i Norge men då för färre och delvis andra fraktioner än i Sverige. Att så få kommuner använder sig av detta system begränsar tillgången på drifterfarenheter och data, vilket gör det svårt att dra säkra slutsatser om systemet.

I Eskilstuna, som är den svenska kommun som har längst erfarenhet av systemet, sker optisk sortering i sju fraktioner: restavfall, matavfall, förpackningar av papper, plast och metall, returpapper och textil. Delar av avfallet eftersorteras också manuellt för att avskilja plastpåsar och eventuellt felsorterat avfall från vissa fraktioner. Glasförpackningar hanteras inte i systemet utan kräver ett separat insamlingssystem, t.ex. ÅVS:er.

I Eskilstuna tillämpas systemet endast i villabebyggelse. I lägenhetsbebyggelse sker insamling i separata behållare sedan många år. Erfarenheter från Eskilstuna visar att kvaliteten på utsorterade fraktioner i de olikfärgade påsarna från villahushållen är god, men att betydande mängder[33] förpackningar fortfarande lämnas vid ÅVS:erna eller läggs i påsen för restavfall. I Eskilstuna sker sorteringen i anläggningen genom en kombination av maskinell och manuell sortering. Kundnöjdheten bland villahushållen i Eskilstuna är hög. För hushåll där befintlig behållarvolym (190 liter) inte räcker för samtliga fraktioner kan behov av byte till större kärl föreligga. I annat fall kan dessa hushåll fortsätta att lämna avfall vid ÅVS:erna när kärlvolymen inte är tillräcklig. Oavsett om kärlvolymen är tillräcklig har glasförpackningar hittills samlats in via ÅVS:er eller annat separat insamlingssystem. I den optiska sorteringsanläggningen i Ljungby

[33] Mängden insamlade förpackningar och returpapper i påsen för restavfall från villahushåll i Eskilstuna enligt en plockanalys som gjordes 2011 efter att det nya insamlingssystemet infördes låg på ca 1,5 kg/hushåll och vecka, vilket kan jämföras med motsvarande mängd i kommuner med insamling vid återvinningsstationer på 1,7 kg/hushåll och vecka enligt Avfall Sverige Rapport 2016:28. Mer aktuella uppgifter saknas.

har försök även gjorts med insamling av glasförpackningar i särskilt anpassade påsar.

Vilken kvalitet och utsorteringsgrad som kan uppnås i lägenhetsbebyggelse vid insamling med optisk sortering av flera fraktioner är osäkert eftersom referenser från svenska kommuner i fullskala saknas men försök som gjorts i Eskilstuna indikerar att risken för bristande kvalitet på förpackningar och returpapper i olikfärgade påsar är högre från lägenheter än villor. Beträffande de utsorterade fraktionernas kvalitet kan även konstateras att avfall som är emballerat i påsar är svårare att kvalitetskontrollera än oemballerat avfall som läggs direkt i kärlet. Insamling av flera fraktioner i olikfärgade plastpåsar innebär ökad användning plast för tillverkning av påsar för samtliga utsorterade fraktioner.

I Norge förekommer optisk sortering i flera fraktioner i några kommuner. Tromsø är det enda exemplet där både matavfall och samtliga förpackningsfraktioner utom glas- och metallförpackningar samlas in genom optisk sortering. Totalt sorteras avfallet från Tromsø och Karlsøy kommuner i påsar med fem olika färger. Förpackningar av glas och metall samsorteras i en gemensam fraktion som samlas in vid ÅVS:er och separeras maskinellt. Vid jämförelse med Eskilstuna är Tromsø intressant därför att det liksom Eskilstuna är en större kommun med både villor och lägenheter. Tromsø kommun har dock, i motsats till Eskilstuna, valt att införa systemet i både villor och lägenheter. En annan viktig skillnad jämfört med Eskilstuna är den betydligt större behållarvolymen. För villahushåll är kärlvolymen 240 liter och tömning sker 1 gång i veckan (jämfört med 190 liters kärlvolym i Eskilstuna med tömning varannan vecka). Enligt det kommunala bolaget Remiks, som ansvarar för avfallshanteringen och driver den optiska sorteringsanläggningen, är denna kärlvolym nödvändig för att alla fraktioner ska få plats i kärlen. Kvaliteten på avfallet är tillräckligt hög för att bolaget ska få avsättning för utsorterade fraktioner. Enligt bolaget är hushållens kunskapsnivå och informationen om avfallshanteringen avgörande för resultatet och det är svårast att uppnå en hög kvalitet på avfall från hushåll i lägenheter, särskilt i områden med en stor andel studenter eller invandrare.

System för FNI från gemensamhetslösningar och flerbostadshus

Nedan beskrivs de vanligaste tekniska lösningarna för fastighetsnära insamling som används i vissa områden eller typer av bebyggelse och kan fungera som huvudsystem för flerbostadshus eller komplementsystem till huvudsystemet för villor och fritidshus.

Separata kärl

Insamling i separata kärl för respektive fraktion är den lösning som är vanligast för fastighets- eller kvartersnära insamling av förpackningar och returpapper. Insamling i separata kärl används främst i lägenhetsområden men förekommer även som komplementsystem i villa- och

fritidshusområden, vanligen genom ett samarbete mellan fastighetsägare som har ordnat en gemensam insamlingsplats. Kärlen töms vanligen med traditionella en- eller tvåfackade insamlingsfordon.

Figur 6 **Separata kärl i avfallsutrymme för mat- och restavfall och utsorterade förpackningar och returpapper. Exempel från Umeå. Foto: AB Bostaden i Umeå**

Vid insamling i separata kärl för lägenheter placeras kärlen för förpackningar och returpapper ofta i miljöhus tillsammans med kärl för restavfall och matavfall. Ett miljöhus i ett lägenhetsområde betjänar normalt 50-75 hushåll och placeras i anslutning till t.ex. ett gångstråk eller en parkeringsplats i området. Andra vanliga lösningar i lägenhetsområden är att placera kärl för förpackningar och returpapper i ett befintligt avfallsutrymme eller i någon form av sopskåp. Miljöhus i villaområden betjänar normalt ca 25 hushåll. I villaområden placeras miljöhuset ofta på en central plats i kvarteret eller vid exempelvis infarten till kvarteret.

Figur 7 **Miljöhus för mat- och restavfall, förpackningar och returpapper. Exempel på placering i lägenhetsområde i Västerås. Foto: Miljö & Avfallsbyrån**

Kommuner som har valt detta system för FNI brukar lyfta fram systemets pedagogik och tydlighet med förvaring av avfallet oemballerat i separata kärl som bidragande orsaker till insamlingsresultaten. Kundnöjdheten är vanligtvis hög. En allmän erfarenhet från detta system är att det är

utrymmeskrävande. Det kan konstateras att insamling av förpackningar och returpapper med separata kärl av bl.a. logistik- och utrymmesskäl inte lämpar sig för villabebyggelse med egen hämtning men erfarenheter visar att systemet fungerar bra i lägenhetsbebyggelse eller i villabebyggelse med gemensam hämtning som komplement till såväl traditionell insamling av restavfall och matavfall som till andra system för FNI av förpackningar och returpapper. Systemet kräver normalt inga särskilt anpassade kärl eller fordon. Hög anslutningsgrad till och acceptans för FNI minskar också behovet av ÅVS:er. Erfarenheter från olika kommuner visar att FNI av förpackningar och returpapper med separata kärl ger både rena fraktioner och en hög källsorteringsgrad. I Avfall Sveriges rapport 2017:19 presenteras erfarenheter från goda exempel på FNI av förpackningar och returpapper med separata kärl i Skåne. Nationella nyckeltal för renhet och utbyte saknas men data från några exempel presenteras i Avfall Sveriges PM från 2023 om uppnådda resultat med fastighetsnära insamling av förpackningar.

Underjordsbehållare

Underjordsbehållare används för såväl restavfall och matavfall som förpackningar och returpapper. Underjordsbehållare installeras ofta i tätbebyggda områden i syfte att skapa estetiskt tilltalande lösningar, bättre arbetsmiljö och en rationell insamling med effektivt utnyttjande av markyta. Insamling med underjordsbehållare är enligt leverantörer, entreprenörer och kommuner, ett av de snabbast växande insamlingssystemen i Sverige.

Behållarna finns i volym från några hundra liter upp till ca 5 m^3. Tömning av behållarna sker med komprimerande sopbil utrustad med kran. Moderna underjordsbehållare innebär ofta att hela behållarvolymen är under mark och att endast inkastet är synligt ovan mark.

Figur 8 **Inkast till underjordsbehållare (t.v.). Tömning av underjordsbehållare (t.h.). Foto: PWS AB (t.v.). San-Sac AB (t.h.)**

Flera leverantörer erbjuder delade underjordsbehållare för två fraktioner och speciella, täta, behållare för matavfall. Det utvecklas även lösningar där befintliga underjordsbehållare kan uppgraderas till delade. Tillval för underjordsbehållare kan vara t.ex. färganpassning av inkast och den del som i övrigt är ovan mark samt ljuddämpning för behållare för glas. Flera leverantörer erbjuder även underjordsbehållare med komprimering men denna lösning är än så länge vanligare i andra europeiska länder än Sverige.

Erfarenheter visar att det kan vara svårt att uppnå lika bra kvalitet på det sorterade avfallet, som vid insamling med separata kärl. En bidragande orsak till detta kan vara att insamling med underjordsbehållare innebär en högre grad av anonymitet och att avfallet i behållaren inte är synligt för avfallslämnaren. Tekniken har dock utvecklats för bättre sortering och möjligheter till kvalitetskontroll. Idag finns exempelvis inkast som förhindrar att större föremål läggs i behållaren och det har även utvecklats tekniska lösningar som underlättar okulärbesiktning av avfallet genom t.ex. inspektionsluckor. Tekniska lösningar för underjordsbehållare har tagits fram som möjliggör registrering av avfallslämning via kod eller nyckelbricka, vilket också utestänger obehöriga avfallslämnare.

Bilaga 2 Beräknade årskostnader per kommun

Redovisade årskostnader avser kommunernas beräknade kostnader för hantering av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus exklusive kostnader för löpande administration, löpande information, ÅVS:er som backup för FNI och för skrymmande förpackningar, omlastning av insamlade fraktioner samt transport och behandling av mat- och restavfall.

FNI med fyrfackskärl (2 st), Mkr/år

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Administration vid införande av FNI	0,02	0,05	0,05	0,3	0,04	0,04	0,25
Kärl	0,6	1,9	1,6	12,4	1,4	1,3	9,9
Påsar, inkl. distribution	0,1	0,2	0,3	2,0	0,2	0,2	1,5
Insamling i kärl	1,6	4,1	4,7	26,0	3,1	3,3	24,8
Summa	**2,4**	**6,3**	**6,7**	**40,7**	**4,8**	**4,8**	**36,4**

FNI med tvåfackskärl (4 st), Mkr/år

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Administration vid införande av FNI	0,02	0,05	0,05	0,3	0,04	0,04	0,3
Kärl	0,7	2,0	1,7	13,0	1,5	1,3	10,4
Påsar, inkl. distribution	0,1	0,2	0,3	2,0	0,2	0,2	1,5
Insamling i kärl	1,7	4,2	4,6	20,8	3,2	2,8	23,4
Summa	**2,4**	**6,5**	**6,6**	**36,1**	**4,9**	**4,4**	**35,5**

FNI med tvåfackskärl (2 st) och budningstjänster, Mkr/år

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Administration vid införande av FNI	0,02	0,05	0,05	0,3	0,04	0,04	0,3
Kärl	0,3	1,0	0,9	6,5	0,7	0,7	5,2
Kärl för budning	0,1	0,3	0,3	1,8	0,2	0,2	1,5
Påsar, inkl. distribution	0,1	0,2	0,3	2,0	0,2	0,2	1,5
Insamling i kärl	1,2	2,9	3,3	14,5	2,2	2,0	16,3
Insamling vid budning	0,9	2,5	2,5	19,9	1,9	2,3	15,1
Summa	**2,6**	**7,0**	**7,3**	**45,0**	**5,3**	**5,4**	**39,8**

FNI med separata kärl (2 st), tvåfackskärl (1 st) och budningstjänster, Mkr/år

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Administration vid införande av FNI	0,02	0,05	0,05	0,3	0,04	0,04	0,3
Kärl	0,5	1,4	1,2	9,2	1,1	0,9	7,3
Kärl för budning	0,1	0,3	0,3	1,8	0,2	0,2	1,5
Påsar, inkl. distribution	0,1	0,2	0,3	2,0	0,2	0,2	1,5
Insamling i kärl	1,2	3,0	3,3	15,3	2,3	2,0	16,8
Insamling vid budning	0,9	2,5	2,5	19,9	1,9	2,3	15,1
Summa	**2,8**	**7,5**	**7,7**	**48,5**	**5,7**	**5,8**	**42,5**

FNI med olikfärgade påsar, separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glas-förpackningar, Mkr/år

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Administration vid införande av FNI	0,02	0,05	0,05	0,31	0,04	0,04	0,25
Kärl	0,51	1,59	1,30	10,11	1,16	1,01	8,04
Påsar, inkl. distribution	0,3	0,9	0,9	7,1	0,7	0,8	5,4
Insamling i kärl	1,0	2,4	2,9	13,0	1,8	1,8	13,9
Omlastning inför transport till optisk sortering	-	-	-	-	-	-	0,8
Transport till optisk sortering	-	-	-	-	-	-	1,1
Optisk sortering	0,3	0,7	0,8	5,9	0,6	0,7	4,5
Summa	**2,1**	**5,6**	**5,9**	**36,4**	**4,3**	**4,3**	**33,9**

Kommentarer:

- **Administration, kundtjänst**: Kostnad för projektledning, information och övrig administration i samband med införande av nytt insamlingssystem.
- **Kärl**: Kapitalkostnad för investering i kärl för villor och fritidshus, inkl. montering, utsättning etc. Inkluderar även kapitalkostnad för investering i kärl för gemensamma insamlingsplatser med nuvarande omfattning samt reinvestering i befintliga kärl i alternativ där befintliga kärl delvis används.
- **Kärl för budning**: Kapitalkostnad för investering i boxar för budning av förpackningar av glas och metall samt returpapper.
- **Påsar, inkl distribution**: Avser papperspåsar för matavfall samt i alternativet med optisk sortering även plastpåsar för förpackningar av plast, papper och metall samt returpapper.
- **Insamling**: Fordons- och personalkostnader för insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus.
- **Insamling vid budning**: Fordons- och personalkostnader för insamling av förpackningar av glas och metall samt returpapper från villor och fritidshus vid budning.

- **Omlastning inför transport till optisk sortering**: Omlastning inför transport av restavfall, förpackningar av plast, papper och metall samt returpapper från Örnsköldsvik till optisk sortering i Umeå.
- **Transport till optisk sortering**: Transport av restavfall, förpackningar av plast, papper och metall samt returpapper från Örnsköldsvik till optisk sortering i Umeå.
- **Optisk sortering**: Optisk sortering av restavfall, förpackningar av plast, papper och metall samt returpapper.

Bilaga 3 Beräknade investeringar per kommun

Redovisade investeringar avser kommunernas beräknade investeringar för kärl för mat- och restavfall, förpackningar och returpapper från villor och fritidshus samt kostnader för införande av nytt insamlingssystem. Investeringar avseende insamlingsfordon, omlastningsstationer och återvinningsstationer har ej beräknats.

FNI med fyrfackskärl (2 st), Mkr

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Införande	0,2	0,5	0,5	7,5	0,4	0,5	3,4
Kärl	5,7	17,4	14,6	111,0	12,8	11,3	88,5
Summa	**5,9**	**18,0**	**15,1**	**118,5**	**13,1**	**11,8**	**91,9**

FNI med tvåfackskärl (4 st), Mkr

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Införande	0,2	0,5	0,5	7,5	0,4	0,5	3,4
Kärl	6,0	18,4	15,4	117,0	13,4	11,8	93,2
Summa	**6,2**	**18,9**	**15,9**	**124,5**	**13,8**	**12,3**	**96,6**

FNI med tvåfackskärl (2 st) och budningstjänster, Mkr

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Införande	0,2	0,5	0,5	7,5	0,4	0,5	3,4
Kärl	3,0	9,2	8,0	58,5	6,7	6,1	46,8
Kärl för budning	0,9	2,6	2,6	16,2	1,9	1,9	13,2
Summa	**4,1**	**12,3**	**11,1**	**82,2**	**9,0**	**8,4**	**63,4**

FNI med separata kärl (2 st), tvåfackskärl (1 st) och budningstjänster, Mkr

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Införande	0,2	0,5	0,5	7,5	0,4	0,5	3,4
Kärl	4,2	13,0	10,9	82,7	9,5	8,4	65,9
Kärl för budning	0,9	2,6	2,6	16,2	1,9	1,9	13,2
Summa	**5,3**	**16,1**	**14,0**	**106,5**	**11,8**	**10,7**	**82,6**

FNI med olikfärgade påsar, separat kärl för matavfall och tvåfackskärl för glasförpackningar, Mkr

	Bjurholm	Nordmaling	Robertsfors	Umeå	Vindeln	Vännäs	Örnsköldsvik
Införande	0,2	0,5	0,5	7,5	0,4	0,5	3,4
Kärl	4,6	14,3	11,6	90,9	10,4	9,1	72,2
Sorteringsanläggning	-	-	-	84,3	-	-	-
Summa	**4,8**	**14,8**	**12,2**	**182,6**	**10,8**	**9,5**	**75,7**

Kommentarer:

- **Införande**: Investeringar i form av kostnader för projektledning, planering, information och övrig administration i samband med införande av nytt insamlingssystem.
- **Kärl**: Investering i kärl för villor och fritidshus, inkl. montering, utsättning etc. Inkluderar även investering i kärl för gemensamma insamlingsplatser med nuvarande omfattning samt reinvestering i befintliga kärl i alternativ där befintliga kärl delvis används.
- **Kärl för budning**: Investering i boxar för budning av förpackningar av glas och metall samt returpapper.
- **Sorteringsanläggning**: Investering i en optisk sorteringsanläggning i Umeå, inklusive mark- och anläggningsarbeten, byggnad, mottagningsficka, optisk sorteringsutrustning, maskiner och containrar samt manuellt eftersorteringssteg. Hur investeringen belastar kommunerna är beroende av organisationen bakom ägande och drift av anläggningen.

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 72

Diarienr: KS-2025/00906

Revidering av föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anta förslaget till nya avfallsföreskrifter för Umeå kommun.

att föreskrifterna gäller från och med 2026-10-20

Ärendebeskrivning

I och med att producentansvarslagstiftningen ändrades 2024 förändrades också kommunernas ansvar för insamling av förpackningar från hushåll och samlokaliserade verksamheter som väljer kommunal insamling. Från 2027 ska insamlingen av förpackningar av papper, plast, metall och glas ske fastighetsnära.

Med utgångspunkt i ovanstående har Vakin påbörjat arbetet med att ställa om sin avfallshantering till fastighetsnära insamling.

Systemet finansieras av producenterna som ska ersätta kommunerna för kostnaderna utifrån en särskild ersättningsmodell, i huvudsak baserat på insamlad mängd, antal hushåll som är anslutna till fastighetsnära insamling och antal lättillgängliga insamlingsplatser (LIP). Även kvaliteten på insamlade förpackningar kan komma att påverka ersättningen.

Vakin har gjort en utredning baserad på:

- Insamlingsresultat, t.ex. insamlad mängd och kvalitet på utsorterade fraktioner

- Miljö, t.ex. möjlighet till kvalitetskontroll av insamlat avfall, transportbehov, behov av påsar för insamling, risk för förluster i hanteringen

- Service, t.ex. antal och storlek på kärl, tömningsfrekvens Arbetsmiljö, t.ex. behov av manuell tömning av kärl och behållare, säkerhet vid tömning, behov av lyft
- Tekniska begränsningar, t.ex. behov av särskilda fordon och behållare, flexibilitet avseende hämtningsfrekvens, behållartyper och antal fraktioner, framkomlighet för fordon, möjlighet att samla in avfall även från gemensamma insamlingsplatser och små flerbostadshus, erfarenheter av systemet i full skala, etablerbarhet.

- Ekonomi, t.ex. kostnadseffektivitet, investeringsbehov.

Ett pilottest har genomförts på Blåbärsvägen och Filgränd samt omvärldsbevakning av hur andra kommuner som redan infört fastighetsnära insamling och vilka lärdomar och erfarenheter de gjort.

I och med detta har en revidering av avfallsföreskrifterna varit nödvändig.

Förslaget har varit ute på samråd 5/5 till 30/6 och ungefär 150 synpunkter har kommit in. Vilka nämnder som yttrat sig samt vilka synpunkter som inkommit från allmänheten redovisas i samrådsredogörelsen.

Beslutsunderlag

- Förslaget till nya avfallsföreskrifter
- Samrådsredogörelse
- Tjänsteskrivelse inför styrelsebeslut Umeva 2403
- Rapport Vakin pilottest fastighetsnära insamling 2024
- Utredning insamling Umeå-regionen_2023-05-29 rev
- Bilaga 2 Omvärldsbevakning andra kommuners systemval.

Beredningsansvarig

Maria Eriksson, strategisk utveckling

Beslutet ska skickas till

Maria Eriksson
Helena Johansson, Vakin

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-28

Kommunstyrelsens planeringsutskott

ÖN 1:96

Diarienr: KS-2026/00915

Detaljplan för Ön 1:96 m.fl. (broetapp)

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige antar detaljplanen för Ön 1:96 m.fl., broetapp, enligt 5 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900).

Syfte
Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på Norra Ön.

Ärendebeskrivning
Arbetet med att upprätta detaljplanen påbörjades av Umeå kommun, Detaljplanering 2024-03-19.

Detaljplanen ger förutsättningar för två nya gång- och cykelbroar över Umeälven, som förbinder Ön med omgivande stadsdelar, samt en gång- och cykelväg mellan dessa broar över Ön. De nya broarna ansluter till befintliga gång- och cykelstråk på Teg, vid Norra Obbolavägen, respektive Öbackaparken.

Kommunen bedömer att ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning har därför genomförts. Genomförandet av detaljplanen kräver även tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken, vilket hanteras i en separat process.

Detaljplanen överensstämmer med intentionerna för nya gång- och cykelbroar i översiktsplan, Fördjupning för Ön, antagen 2008. Broarna och gång- och cykelkopplingen däremellan planläggs som en första etapp av planerad utveckling på Norra Ön.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00915

Illustration av ny gång- och cykelförbindelse mellan Teg – Ön – Öbacka.

Samråd/Granskning

Länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda sakägare, kommunala och statliga instanser har haft möjlighet att framföra synpunkter på förslaget. Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden 2025-02-17 t.o.m. 2025-03-14 samt granskning under tiden 2026-02-20 till 2026-03-22. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Samrådsmöte hölls den 25/2 2025.

Av de synpunkter som har inkommit under granskningstiden har ett granskningsutlåtande upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Av utlåtandet framgår bl.a. att planhandlingarna har kompletterats med reglering och beskrivningar avseende skyddsåtgärder kring artskydd samt geoteknik och erosion.

Umeå kommun, Detaljplanering gör bedömningen utifrån omfattningen av genomförda revideringar efter granskningsskedet att förnyad granskning inte behöver ske.

Antagande av detaljplanen föreslås överlämnas till kommunfullmäktige med anledning av att broarna är ett viktigt projekt för kommunen och av stort allmänt intresse.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00915

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-09-28
Protokollsutdrag BN 2026-09-23, BN § 211 – godkänd plan
Antagandehandlingar

- Plankarta daterad maj 2026
- Planbeskrivning daterad maj 2026

Övriga handlingar

- Granskningsutlåtande daterat maj 2026
- Samrådsredogörelse daterad februari 2026
- Miljökonsekvensbeskrivning daterad juni 2026

Beredningsansvariga

Magdalena Blomquist, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande

Magdalena Blomquist, planarkitekt

Kommunfullmäktiges beslut ska skickas till
detaljplanering@umea.se

Detaljplanering expedierar därefter beslutet till

- Sökande
- Sakägare som yttrat sig
- Länsstyrelsen

UMEÅ KOMMUN

Utlåtande

Diarienummer: BN-2024/00060

Detaljplan för fastigheten
Ön 1:96 m.fl. - broetapp
inom Ön i Umeå kommun, Västerbottens län

Ett förslag till detaljplan för fastigheten Ön 1:96 m.fl. - broetapp har upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön.

Samråd och granskning

Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden 2025-02-17 t.o.m. 2025-03-14 samt granskning under tiden 2026-02-20 till 2026-03-22. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Följande skriftliga synpunkter har inkommit under granskningen:

LÄNSSTYRELSEN

Har inkommit med ett yttrande, 2026-03-20, som redovisas i sin helhet nedan. Därefter inkom ett kompletterande granskningsyttrande, 2026-04-28, som också det redovisas i sin helhet nedan.

Granskningsyttrande 2026-03-20;

Beskrivning av ärendet
Detaljplanen har överlämnats till Länsstyrelsen för granskning i enlighet med 5 kap. 20 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detaljplanen handläggs med utökat förfarande.
Enligt 5 kap. 22 § PBL ska Länsstyrelsen under granskningstiden yttra sig över planförslaget, om planförslaget enligt Länsstyrelsens bedömning innebär att någon av överprövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL inte följs eller tillgodoses.

Syftet med detaljplanen
Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön.

Detaljplanens överensstämmelse med översiktsplanen

Umeå kommun
Postadress: 901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
Telefon: 090-16 10 00 (växel)
Webbplats: www.umea.se/kommun

Detaljplanering
Telefon: 090-16 64 90
Mejladress: detaljplanering@umea.se
Webbplats: www.umea.se/detaljplanering

Länsstyrelsen bedömer att detaljplaneförslaget överensstämmer med översiktsplanen enligt 4 kap. 33 § p.5 PBL.

Länsstyrelsens synpunkter - prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL
Länsstyrelsen bedömer, med hänsyn till prövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL och nu kända förhållanden, att ett antagande av detaljplanen inte kommer att prövas. Geotekniska förutsättningar är dock inte ännu bedömda, se avsnitt Geoteknik nedan.

Miljökvalitetsnormer
Närområdet kring vattenförekomsten är påverkat av bebyggelse och vägar till ca 40 %. Detta ger en preliminär klassificering av vattenförekomstens hydromorfologi som motsvarar otillfredsställande status. Bedömningen baseras på en nationell GIS-analys av digitaliserade satellitdata över markanvändning i kombination med en fördjupad analys av flygfoton av området. Dessutom är Lillåns fåra och stränder kraftigt påverkad av flottningsverksamhet eftersom i stort sett hela sträckan utnyttjades som skiljeställe för timmer. Rester av denna verksamhet finns kvar i form av strandskoningar, brofästen och andra strukturer. Denna påverkan är i nuläget inte inräknad i bedömningen, vilket gör att graden av hydromorfologisk påverkan sannolikt är underskattad. En försämring i hydromorfologin riskerar även att försämra biologiska kvalitetsfaktorer genom att livsmiljöer för djur och växter ytterligare begränsas eller försämras. Det gör därmed att övergripande ekologisk status riskerar att försämras i vattenförekomsten.

Dessa uppgifter är ännu inte kvalitetssäkrade och kan komma att korrigeras fram till samrådet om åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer för vatten för perioden 2028-2033 som inleds 1 november 2026. Ytterligare påverkan kan innebära en försämring av status för de morfologiska kvalitetsfaktorerna för Lillån.

Geoteknik
För de geotekniska förutsättningarna kan länsstyrelsen i nuläget inte lämna något yttrande. Länsstyrelsen har begärt in yttrande från Statens Geotekniska Institut (SGI) avseende de geotekniska förutsättningarna i området. SGI har meddelat att de ej har möjlighet att lämna yttrande inom önskad tid, men att ett yttrande kommer att upprättas. När detta mottagits av länsstyrelsen kommer slutsatserna i yttrandet att kommuniceras med kommunen.

Övriga frågor

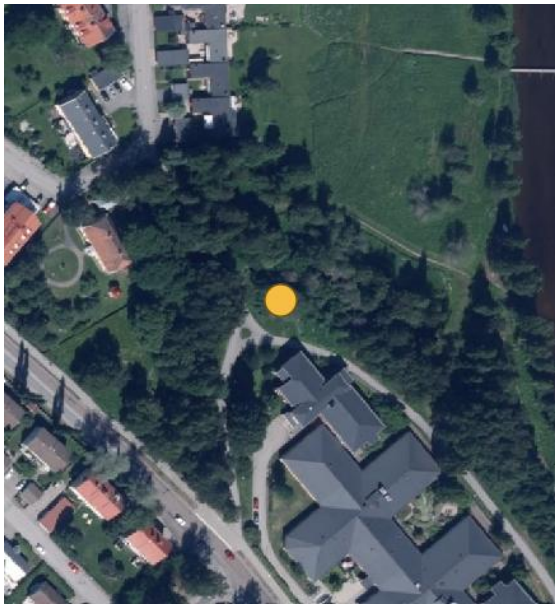
Kulturmiljö
Planbeskrivningen har uppmärksammat att byggnadsminnet Tegsgården från 1825 (som är skyddat enligt kulturmiljölagen) är beläget strax intill planområdet.

Beskrivningen har dock inte uppmärksammat att det finns en jordkällare i anslutning till landfästet på brons södra del. Jordkällaren har hört till byggnadsminnet Tegsgården, men ligger inte längre inom den fastigheten. På laga skifteskartan från 1876-77 finns två byggnader utritade nära denna yta (se markering av platsen nedan), möjligen kan en av dessa vara jordkällaren. Status och det kulturhistoriska värdet på jordkällaren är dock oklart i dagsläget.

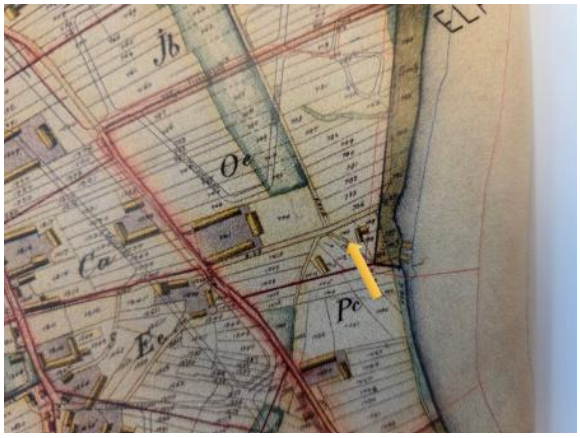
Vad gäller Öns nordvästra del så berör planen inte några lagskyddade kulturhistoriska värden eller andra kulturvärden av större betydelse.

Jordkällaren till vänster i tät vegetation.

Ungefärlig gul inprickning av jordkällaren på kartan. Tegsgården till vänster om den gula pricken.

Tegsgården under Oe, den gula pilen markerar ungefärlig placering av jordkällaren.

Naturmiljö

Naturmiljö allmänt

Planförslaget har bedömts innebära stora negativa konsekvenser på naturmiljön. På grund av områdets värden kommer flera anpassningar vara nödvändiga vid byggnationen tex. anpassad belysning, tidsreglering för när avverkningar kan genomföras, minskad yta för arbetsområde, faunadepåer, grumlingsförebyggande åtgärder, anpassad utformning av erosionsskydd/brofästen etc. Flera av dessa kan hanteras i tillståndsprövningen för vattenverksamheten som löper parallellt med planprocessen.

I MKB:n uppges: *”samtidigt innebär planförslaget att kvarvarande lövskogsmiljöer på norra Ön blir än mer känsliga för fler framtida ingrepp som ytterligare spär på de kumulativa effekterna i detta avseende”.* Fler exploateringar planeras på Ön, varpå det är viktigt att kommunen är medveten om att planförslaget i sin nuvarande form minskar marginalerna för annan exploatering i närområdet. Att anpassa utformningen och arbeten för denna åtgärd så att påverkan minimeras på naturmiljö och arter bör således vara av stort intresse för kommunen.

Generellt biotopskydd:

Biotopskyddsdispens har i MKB:n bedömts behövas för en allé vid Fiskegränd, om en arbetsväg behövs där. Detta omnämns inte i planbeskrivningen men behöver fångas upp av kommunen så att en dispens söks i god tid innan eventuellt utförande.

Artskyddsförordningen

- Det kan krävas en artskyddsdispens för fladdermöss.

Motivering: Precis som kommunen själva har bedömt för den andra planen på Ön (Norra ön bebyggelse) så ska påverkan på viloträd för fladdermöss ses som en förbjuden åtgärd och därmed hanteras med artskyddsdispens. Om det träd där spår från fladdermöss har dokumenterats behöver tas ned

eller att trädets funktion som viloplats påverkas negativt, krävs således en artskyddsdispens.
Skyddsåtgärder som måste utföras för att minimera påverkan på fladdermöss är för övrigt: jordkällaren på Teg ska skyddas under arbetets gång, belysning ska anpassas och regleras på broar och GC-väg. Det bör övervägas att införa reglering av belysning redan i planbestämmelserna.

- Ett minskat arbetsområde är nödvändigt för att minimera påverkan på vitryggig hackspett.

Motivering: 2 ha av det 20 ha värdefulla lövskogshabitatet på Norra Ön uppges i underlagen vara föremål för avverkning. Vad en sådan förlust av habitat kan innebära för vitryggig hackspett är inte helt lätt att avgöra. Gränsdragningen mellan en tillåten åtgärd till en otillåten åtgärd är inte skarp, varpå målet måste vara att hålla ned påverkan till ett minimum. Länsstyrelsen anser att det planerade markanspråket ligger i gränslandet och att det därmed inte är uppenbart att påverkan blir så liten att förbuden i artskyddsförordningen inte utlöses. Däremot ser Länsstyrelsen att det finns möjligheter att minska ned arbetsområdet och därmed spara betydligt mer av värdefulla lövskogshabitat än vad som nu är planerat. Genom att anpassa arbetsområdet till det absolut nödvändigaste finns det enligt Länsstyrelsens mening möjlighet att begränsa habitatförlusten så att förutsättningarna att kunna utföra planförslaget utan föregående artskyddsdispens ökar avsevärt.

- För övriga fågelarter, djur och växter ser länsstyrelsen ingen överhängande risk att förbuden i artskyddsförordningen utlöses. Dock krävs försiktighetsåtgärder och hänsyn vid utförandet.

Vidare bör kommunen vara medveten om att flera av slutsatserna från artskyddsutredningen (tex. för mindre hackspett) baserar sig på att arealen livsmiljö inte minskar lokalt på norra Ön i övrigt. Huruvida förbuden i artskyddsförordningen utlöses kan därmed förändras beroende på hur andra planer och exploateringar hanteras i närområdet.

Kompletterande granskningsyttrande 2026-04-28;

Länsstyrelsen har 2026-03-20 lämnat granskningsyttrande för rubricerad detaljplan. Vid detta datum saknades yttrande från Statens Geotekniska Institut. Yttrandet har sedermera inkommit och med anledning av vad som där framförs lämnas detta kompletterande granskningsyttrande.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL
Yttrandet från SGI lyfter ett antal brister i detaljplanen gällande de geotekniska förutsättningarna för detaljplanens genomförande. Ett antagande av detaljplanen i dess nuvarande utformning kommer att prövas.

Geoteknik

SGI´s yttrande bifogas detta. Länsstyrelsen har tillsammans med kommunen haft digitalt möte med SGI. Länsstyrelsens slutsats är att kommunen behöver utreda och redogöra för följande: Redovisning av befintliga samt planerade förhållanden behövs för samtliga brofästen. Markens lämplighet ska vara prövad och det ska framgå med vilket underlag som prövningen har gjorts. När detta underlag finns tillgängligt behöver ett extra samråd ske med Länsstyrelsen gällande de geotekniska frågorna.

STATENS GEOLOGISKA INSTITUT, SGI

(yttrandet utgör bilaga till Länsstyrelsens kompletterande granskningsyttrande)

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad detaljplan. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

Underlag:

1. Plankarta. Umeå kommun, daterad februari 2026.
2. Planbeskrivning. Umeå kommun, daterad februari 2026.
3. Erosions- och åtgärdsutredning. Upprättad av Tyréns, daterad 2022-04-20.
4. Översiktlig broutredning Norra Ön-Åbackas. Upprättad av ÅF, daterad november 2019.
5. PM – Bro över Lillån. Upprättad av Bjerking & Rundquist, daterad 2025-06-13.
6. PM – Bro över Storån. Upprättad av Bjerking & Rundquist, daterad 2025-06-13.
7. Samrådsredogörelse. Umeå kommun, daterad februari 2026.
8. PM/Geoteknik – Stabilitet vid västra landfästet för ny GC-bro Östteg-Norra Ön. Upprättad av Tyréns, daterad 2025-12-15.
9. Geoteknisk stabilitetsutredning, Norra Ön, Umeå. Upprättad av Tyréns, daterad 2021-10-22.
10. MUR (Markteknisk undersökningsrapport)/Geoteknik, stabilitetsutredning Norra ön. Upprät-tad av Tyréns AB, daterad 2021-10-22.
11. MUR (Markteknisk undersökningsrapport)/Geoteknik, GC-bro Östteg. Upprättad av Tyréns, daterad 2026-01-23.
12. Markteknisk Undersöksöknings Rapport (MUR), Broetapp Norra Ön. Upprättad av LejonGEO, daterad 2024-08-15.

SGI:s synpunkter

SGI har under samrådsskedet yttrat sig, (2025-03-12 och dnr 4.3.1-2502-0294) och då framfört att:

A. Det saknas redovisning av fält- och laboratorieundersökningar på landsidorna, så stabilitetsberäkningarna för dessa brofästen kan betraktas som

översiktliga. Utredningen av stabiliteten för samtliga brofästen behöver uppfylla som lägst detaljerad utredningsnivå.

B. Läget för västra bron över Lillån har ändrats och beräkningen för denna behöver revideras.
C. Stabiliteten behöver redovisas för befintliga och planerade förhållanden.
D. Stabilitetshöjande åtgärder behövs för brostöden. En genomförbar lösning behöver redovisas i planskedet och det behöver införas bestämmelser i plankarta som säkerställer att åtgärder utförs.
E. Bottenytan vid landfästen och brostöd behöver erosionssäkras. I bestämmelserna i plankartan anges att ”…erosionsskydd får anläggas…”. SGI överlät till länsstyrelsen att avgöra om bestämmelsen är tillräckligt tydlig och säkerställer att erosionsskyddet utförs.
F. Det behöver utredas om stabilitetshöjande och erosionssäkrande åtgärder behöver utföras på landsidorna av de båda broarna.
G. Kommunen och länsstyrelsen rekommenderades att bedöma om planområdet behöver utökas och/eller bestämmelser införas som säkerställer att sidostabiliteten blir tillfredsställande.
H. Bedömning av odränerad skjuvhållfasthet bör ses över och motiveringen förtydligas.
I. De geotekniska handlingarna bör kompletteras med grafiska sammanställningar av härledda värden för skjuvhållfasthet kring brostöden. Det bör även förtydligas hur de lokala förhållandena vid brostöden förhåller sig i relation till det generella medelvärdet för skjuvhållfasthet inom utredningsområdet som helhet.

I samrådsredogörelsen [7] framgår att de geotekniska utredningarna ska ha kompletterats. I planhandlingarna ingår inga geotekniska utredningar eller marktekniska utredningsrapporter men [8], [9], [10], [11] och [12] har skickats till SGI efter förfrågan. SGI anser inte att kommunen visat i planhandlingarna att marken är lämplig för planerad markanvändning.

I de geotekniska handlingarna som SGI fått efter förfrågan kan vi inte se att tidigare synpunkter hanterats bortsett från det västra landfästet där kommunen kompletterat med [11] och [8], där undersökningar och beräkningar utförts i planerat broläge. Här har beräkningar utförts för befintliga och planerade förhållanden och det finns en grafisk sammanställning av den odränerade skjuvhållfastheten. För övriga brofästen kan vi inte se att de geotekniska handlingarna har reviderats och därmed kvarstår synpunkt A, C, D, H och I för dessa. Även synpunkt F kvarstår vad gäller norra broläget för bron över Storån.

Vad gäller synpunkt H har valet av odränerad skjuvhållfasthet motiverats i [8] men kvarstår i [9].

Vad gäller synpunkt G så noterar vi att planområdet vid västra brofästet vid Lillån är ca 16 m brett. Vägbanken i stabilitetsberäkningen i [8] är ca 20 m.

Vi överlåter till kommunen och länsstyrelsen att avgöra om planområdet behöver utökas.

Vi noterar att [5] inte visar samma broläge som i plankartan [1] och att [8] och [11] inte listas i de geotekniska underlagen.

För att underlätta för kommunen i det fortsatta planarbetet anser SGI att kommunen bör upprätta en markteknisk undersökningsrapport och en PM Geoteknik för aktuell detaljplan. Detta skulle öka tydligheten och underlätta vid kommande lovgivning.

Sammanfattning
Tidigare framförda synpunkter kvarstår delvis och planen bör därför justeras inför antagande.

Extra samråd gällande geotekniska frågor

Ett extra samråd, angående geotekniska frågor, hölls mellan Länsstyrelsen, Statens geologiska institut och kommunen den 29 maj 2026.

Vid det extra samrådet framkom att de kompletterande utredningar kring geoteknik och stabilitetsåtgärder som kommunen låtit göra svarar upp mot de kompletteringar och förtydliganden som SGI efterfrågat. Därmed såg Länsstyrelsen heller inte några behov av ytterligare kompletteringar eller tillägg till sitt yttrande.

Kommentar

Prövningsgrunder
Kommunen noterar att det ska inledas ett arbete kring åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten för perioden 2028–2033 som kan komma att påverka framtida klassificering av vattenförekomsten. Det föranleder dock ingen förändring i de bedömningar gällande MKN för vatten som nu är gjorda inom ramen för planprocessen. Kortsiktigt uppstår små negativa effekter genom förhöjd grumling men dessa är övergående och på sikt bedöms påverkan på vattenkvaliteten bli obetydlig. Ingen statusförsämring bedöms uppkomma och möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten bedöms inte äventyras. Planförslagets påverkan beskrivs i planbeskrivning och till planen tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

För att öka tydligheten när det gäller de geotekniska förhållandena och underlätta för kommande processer har kommunen låtit upprätta en markteknisk undersökningsrapport och en PM Geoteknik för detaljplanen i enlighet med SGI:s rekommendation. Planbeskrivningen kompletteras och förtydligas med slutsatser och rekommendationer från PM Geoteknik. För att säkerställa att byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till risken för erosion införs i detaljplanen

utformningsbestämmelse för allmän plats för landfästen på norra Ön att landfäste ska pålas.

Övrigt
Kommunen känner väl till den jordkällare som tidigare tillhört Tegsgården och som nu ligger inom parkområdet på Tegssidan. Jordkällaren berörs dock inte av planområdet och bedömningen är att jordkällaren inte kommer att påverkas av ett genomförande av planen och att den fortsatt kommer att finnas kvar. Planbeskrivningen kompletteras med en beskrivning av jordkällaren och den bedömda påverkan. Jordkällaren kommer att skyddas under byggtiden.

I plankartan införs en egenskapsbestämmelse för allmän plats med betydelsen att belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur. Ev. artskyddsdispens kommer att hanteras inom ramen för genomförandeprocessen.

Arbetsområdets utbredning regleras inte i detaljplanen utan avgränsningen av arbetsområden utreds i tillståndsansökan för vattenverksamhet. Här är kommunens ambition att arbetsområdets utbredning ska vara så litet som möjligt för att så få befintliga träd ska påverkas. Artskyddsfrågan för fladdermöss kommer att hanteras samlat i tillståndsansökan för både planområdet för bron och GC-stråk samt arbetsområdet. Här ingår försiktighetsåtgärder och hänsyn som planeras under genomförandet av planen som på en översiktlig nivå beskrivs i planbeskrivning och plan-MKB och mer detaljerat i tillståndsansökan och tillstånds-MKB för att hanteras i tillståndsprövning för vattenverksamhet som löper parallellt med planprocessen.

Planbeskrivningen uppdateras med en beskrivning om att biotopskyddsdispens kan behövas för en allé vid Fiskegränd, om den påverkas av arbetsväg, så att dispens söks i god tid innan eventuellt utförande.

TRAFIKVERKET

Trafikverket har granskat remisshandlingarna och har inget att erinra mot att ärendet prövas positivt.

SWEDAVIA

Nuvarande planförslag bedöms inte innebära någon negativ påverkan på Umeå Airport.

Swedavia önskar dock att framföra följande:
Planområdet är inom riksintresset Umeå Airports påverkansområde för flyghinder och detta bör framgå av planbeskrivningen. På platsen ska inga objekt överstiga en totalhöjd (markläge + objekt) om 59,4 m ö.h.

Utöver ovan har Swedavia inga övriga synpunkter i denna granskning.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras med en beskrivning om att planen ligger inom påverkansområde för flyghinder.

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarsmakten lämnar inget svar i ärendet.

VATTENFALL

Vattenfall Vattenkraft AB, nedan Vattenfall, hänvisar till tidigare ingivet samrådsyttrande daterat den 30 maj 2025 och ingivet samrådsyttrande till det kompletterande avgränsningssamrådet för vattenverksamhet KS-2024/00842 och av Vattenfall däri framförda aspekter rörande broarnas utformning daterat den 18 mars 2026.

Då Vattenfall inte fick samrådsremissen för detaljplanen i tid gavs bolaget möjlighet att yttra sig i efterhand och noterar att yttrandet inte finns upptaget i samrådsredogörelsen till detaljplanen. Bolaget anser att yttrandet borde ha tagits med i samrådsredogörelsen med bemötande från kommunen. Till granskningsredogörelsen bör tidigare yttrande och aktuellt yttrande bemötas.

Vattenfall ser positivt på att Umeå kommun delvis justerat broarnas utformning med avseende på antal brostöd, även om detaljplanen inte reglerar broarnas utformning i detalj. Vattenfall anser att de av bolaget framförda aspekterna rörande broarnas utformning bör beaktas i det fortsatta arbetet med planeringen och genomförandet av broarna. Bolaget saknar uppgift om vilka riskbedömningar som har gjorts kopplat till risk för ökad iskravning och proppbildning samt hur detta inverkar på erosionsrisken i aktuell del av älven. Vattenfall anser att denna risk bör beaktas vid slutlig utformning av broarna.

Vattenfalls samrådsyttrande daterat 30 maj 2025

Inledningsvis får Vattenfall framhålla att bolaget inte har något att erinra mot tillåtligheten av uppförandet av broarna.

Kommunen behöver i sitt fortsatta arbete utreda om brokonstruktionerna kommer att ha en dämmande funktion som påverkar nivån på nedströmsvattenytan vid Stornorrfors kraftverk. Det kommer i så fall att föranleda produktionsbortfall i Vattenfalls verksamhet vid kraftverket. Omfattningen av ett eventuellt produktionsbortfall och storleken på ett framtida intäktsbortfall behöver således utredas och redovisas i ansökan. Vattenfall

förutsätter att kommunen kompenserar Vattenfall vid eventuellt produktionsbortfall.
Vattenfall noterar härutöver att det är relativt många brostöd i den föreslagna bron över Lillån, vilket i sig skulle kunna medföra en större risk för dämning än vid en konstruktion med färre brostöd. Vattenfall utgår ifrån att de överväganden som gjorts ifråga om de valda konstruktionerna kommer att redovisas inom ramen för den kommande MKB:n. Om de valda konstruktionerna, utöver den dämning som brostöden medför, innebär en förhöjd risk för iskravning eller igensättning förutsätts att detta beaktas vid beräkning av anläggningens dämmande effekt.

När det gäller åtgärdernas utförande under byggskedet vill Vattenfall för god ordnings skull erinra om att planeringen bör ske med beaktande av risken för högflödessituationer.

Vattenfall emotser en fortsatt underhandskontakt med projektet och bistår gärna vid en bedömning av eventuell påverkan på Vattenfalls verksamhet i Stornorrfors.

Kommentar

Vattenfall yttrade sig under samrådet och skickade sitt yttrande till Kommunstyrelsen, KS-2024/00842, och därmed registrerades inte yttrandet i byggnadsnämndens detaljplaneärende, BN-2024/00060. Yttrandet har i efterhand registrerats även i planärendet och tas nu med i utlåtandet för detaljplanen, se rubriken *Vattenfalls samrådsyttrande daterat 30 maj 2025* ovan.

Detaljplanen reglerar ingen detaljutformning av broarna såsom antalet brostöd eller konstruktion. Alla de frågorna, liksom risk för iskravning och proppbildning, hanteras i kommande tillståndsprövning och detaljprojektering. Kommunen kommer ha en fortsatt dialog med Vattenfall i de kommande processerna.

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker planförslaget med reservation för följande synpunkter:

Anläggandet av broarna medför stora negativa konsekvenser för värdefulla naturmiljöer som riskerar att förbuden i artskyddskyddsförordningen utlöses och att det krävs dispens för fridlysta arter som berörs.

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och planbeskrivningen behöver därför tydligare visa vilka konkreta skyddsåtgärder som behöver vidtas för att förbuden i artskyddsförordningen inte ska aktualiseras för fladdermöss och vitryggig hackspett.

Artskyddsutredningen bör fokusera på konsekvenserna av broetableringen för arter och deras livsmiljöer ur ett artskyddsperspektiv samt vad konsekvenserna bedöms bli om en viss skyddsåtgärd vidtas eller inte. I artskyddsutredningen bör fokus ligga på förslag på åtgärder, medan det i MKB:n och i planbeskrivningen bör förtydligas vilka konkreta skyddsåtgärder som faktiskt ska vidtas. Argumentationen behöver vara tydligt underbyggd med fakta och vad konsekvensen kan bli om rätt typ av skyddsåtgärder vidtas, alternativt uteblir.

Om MKB:n och planbeskrivningen inte blir tillräckligt tydliga i det här skedet kan krav på kompletteringar komma från prövande myndighet i senare skede med risk för ännu mer förseningar. Om underlaget är bristfälligt innebär det att planbeskrivning och MKB inte tillräckligt tydligt visar varför artskyddsdispens inte behövs och risken ökar för att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras.

I bilagd Miljökonsekvensbeskrivning för *Detaljplanen Ön 1:96 med flera (broetapp) Granskningsversion* finns specifika kommentarer om var i dokumentet förtydliganden är nödvändiga.

Bakgrund
Planens syfte är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön. Genomförandet av detaljplanen kräver tillstånd för vattenverksamhet enlig 11 kap miljöbalken.

På norra Ön pågår ett detaljplanearbete (BN-2013/00345) för att skapa förutsättningar att utveckla en ny stadsdel. För att delfinansiera broprojekten med bidrag från statliga stadsmiljöavtal har broplanen lösts ut från detaljplanen för norra Ön för att skynda på tillståndsprocessen för broprojektet.

I samrådsskedet framförde miljö- och hälsoskyddsnämnden följande synpunkter:

- Planbeskrivningen behöver kompletteras med skyddsåtgärder både inom och utanför planområdet för att minska negativa konsekvenser för naturmiljöer och säkerställa en gynnsam lokal populationsutveckling för berörda skyddade arter.
- Vid cykelvägen på Tegssidan ligger en jordkällare som både har ett kulturellt och värde som ett potentiell vinterkvarter för fladdermöss.
- För att säkerställa brokonstruktionen kan det behöva utföras stabilitetshöjande åtgärder vid broarnas landfästen. Förtydliga om åtgärder för att höja stabiliteten av strandbrinken kommer ske inom detaljplaneområdet, alternativt utöka detaljplaneområdet eftersom stabilitetsåtgärderna innebär varaktig ändring av nuvarande markförhållandena.
- Under arbetet med detaljplanen för att skapa förutsättningar för bostäder och verksamheter på norra Ön föreslogs det i dagvattenutredningen att avleda dagvattnet via ledningar vid brofästena. Detta för att minska

påverkan på strandmiljöerna. Om detta fortfarande är aktuellt bör broplanen kompletteras angående detta.

Samtliga synpunkter från nämnden i samrådsskedet har beaktats i granskningshandlingarna förutom den första punkten.

Kommentar

MKB och planbeskrivning kompletteras kring vilka konkreta skyddsåtgärder som planeras vidtas för att inte förbuden i artskyddsförordningen inte ska aktualiseras.

LANTMÄTERI

Planfrågor som berör Lantmäterimyndighetens kommande arbete Lantmäteriets arbetsuppgifter, efter det att detaljplanen har vunnit laga kraft, är att med stöd av detaljplanen avstycka föreslagna tomtplatser och inrätta/omforma/utöka gemensamhetsanläggningar för vägar och hamnar.

Vid genomgång granskningshandlingar (daterade februari 2026) har följande noterats:

För plangenomförandet viktiga frågor där planen måste förbättras
Planbeskrivning
Det står att planområdet berör befintliga servitut, i Genomförandebeskrivningen. Men det är inte angivet vilka och hur de påverkas, detta måste redogöras.

Plankartan
Kan inte hitta vad fastigheten heter på Tegsidan där bron ska ansluta, måste anges.

För plangenomförandet viktiga frågor där planen bör förbättras
Planbeskrivning
Det är väldigt svårt att förstå i de gamla befintliga planerna var broarna kommer ansluta till land, det bör ritas ut i de gamla planerna.
Det står angivet på många platser om Storån och Lillån men namnen är inte utsatta i någon karta. Dessa namn behöver även placeras ut i detaljplanekartan.

Det står inget hur snöhanteringen skall lösas för den del som är planlagd som gata.

Röda markeringar syns inte på figur 33.

Det är väldigt oklart hur stora kostnaderna kommer bli för fastighetsägarna på Ön genom den så kallade exploateringsersättningen. Sedan behöver det

även preciseras vilka dessa ”fastighetsägare på Ön” är och vilka ”fastighetsägarna i byarna på Ön” är.

Det bör framgå att gemensamhetsanläggningen bör omprövas så att det inte längre ska vara gemensamhetsanläggning i den del som planläggs som gata.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras i genomförandebeskrivningen med vilka servitut som berörs av planen och hur de påverkas.
Fastighetsnamnet, för fastigheten där bron ansluter på Tegssidan, finns angivet på plankartan i den del av fastigheten som ligger i älven.
Vilka delar av gällande planer som berörs av planförslaget beskrivs i text.
Markeringar på figur 33 justeras.

Den fördjupade översiktsplanen, Fördjupning för Ön, beskriver utvecklingen av ny bebyggelse på Ön. De två gång- och cykelbroarna samt gång- och cykelkopplingen över Ön som planläggs i denna detaljplan (BN-2024/00060, *Ön 1:96, broetapp*) är ett steg i en etappvis utbyggnad av Ön i enlighet med Fördjupning för Ön. Även pågående detaljplan för Norra Ön (BN-2013/00345) är ett steg i utbyggnaden.

Övriga fastighetsägare/exploatörer som genom planläggning kan komma att utveckla Ön har nytta av allmänna anläggningar som planläggs i ovanstående detaljplaner. Finansiering av de broar som planläggs i denna detaljplan (BN-2024/00060) kan således komma att ingå i exploateringsersättning vilket regleras i exploateringsavtal med berörd exploatör.

Ett särskilt dokument för exploateringsersättning på Ön, med fastställda principer och nivåer för ersättning kommer att upprättas i samband med detaljplanen för Norra Ön (BN-2013/00345).

Grundprincipen när det gäller allmän plats, gata, med kommunalt huvudmannaskap är att fastighetsägare/ga eller kommun kan ta initiativ till inlösen. Syftet med planläggningen innebär att det är kommunen som ska sköta den korsningen vid Nabbvägen.

Kommunen uppfattar det inte som praktiskt att ompröva ga:3 idag eftersom omprövning ändå kommer ske i samband med planläggningen av norra Ön. Där planeras vägnätet och huvudmannaskapet också på ett annat sätt.

BRAND- OCH RÄDDNINGSNÄMNDEN/BRANDFÖRSVAR

Brandförsvaret inget att erinra.

UMEÅ ENERGI AB

För fjärrvärmeledningar och bredbandsledningar inget att erinra.

För elledningar (Elnät AB):
Inom planområdet förekommer regionnätsluftledning samt regionnätskabel. Luftledning finns på Ön och passerar tilltänkt yta för väg mellan broarna. Regionnätskabel återfinns vid brofästet på stadssidan. Se nedan för karta som visar vart dessa ligger. Om luftledning eller kablar behöver flyttas eller justeras bekostas detta av exploateringsprojektet. Detta kräver en ledningssamordning.

Kommentar

Luftledning bedöms inte beröras av exploateringen utöver anpassningar vid arbete under och i närheten av den. Påverkan på och hantering av regionnätskabel studeras vidare i detaljprojektering, i samråd med Umeå Energi. Eventuella åtgärder förorsakade av exploateringsprojektet bekostas av detsamma.

VÄSTERBOTTENS MUSEUM AB

Västerbottens museum konstaterar att det reviderade förslaget innebär en ändrad placering av bron över Lillån samt av gång- och cykelvägen på Tegssidan. Den föreslagna sträckningen ligger i direkt anslutning till byggnadsminnet Tegsgården.

Tegsgården, uppförd 1825 och byggnadsminnesförklarad 1969, har höga kulturhistoriska värden som omfattar såväl huvudbyggnaden som dess

parkliknande miljö. Den nya sträckningen riskerar att medföra en påtaglig påverkan på byggnadsminnet och dess närmiljö, både genom intrång i parkmiljön och genom anläggningsarbeten av väg och bro. Föreslagen placering av väg och bro riskerar även att försvåra förståelsen av platsens historiska karaktär och sambandet mellan byggnaden och dess omgivning (t ex jordkällaren) och övriga spår.

Museet anser därför att lokaliseringen bör omprövas och att placeringen bör återgå till det förslag som redovisades i plankartan inför samrådet. Broförbindelsen och dess anslutningar bör i stället utredas med utgångspunkt i att undvika intrång i byggnadsminnets direkta närmiljö.

Förslag på åtgärder
Västerbottens museum bedömer att planförslaget, i den del som avser brosträckningen vid Tegsgården, innebär en negativ påverkan på byggnadsminnet och dess omgivning. Museet förordar därför att sträckningen ses över och att alternativa lösningar prövas.

En konsekvensanalys av det nya förslagets påverkan på byggnadsminnets kulturvärden bör genomföras inom ramen för planarbetet.

Kommentar

Broförbindelsen över Lillån föreslås få en placering som, på Tegssidan landar i befintligt parkområde, främst på grund av de svåra geotekniska förhållandena i det alternativ som föreslogs i samrådet. En annan viktig fördel med den placering som nu föreslås är att den bättre kopplar till befintliga gång- och cykelstråk i parkområdet och längs Norra Obbolavägen.

Kommunen bedömer att planförslaget inte kommer att påverka byggnadsminnet Tegsgården negativt. Parkområdet, som är allmän plats, intill Tegsgården kommer att bestå och så även jordkällaren så det sambandet förändras inte. Under byggtiden kommer åtgärder att vidtas för att inte byggnadsminnet ska påverkas.

NATURSKYDDSFÖRENINGEN UMEÅ MED OMNEJD, NATURSKYDDSFÖRENINGEN VÄSTERBOTTEN

Föreningens övergripande inställning till exploatering av Ön
Föreningen är i grunden positivt inställd till utveckling av gång- och cykelvägar i Umeå stad samt tillgängliggöranden av rekreationsområden i och i närheten av staden. Vi menar dock när det kommer till Ön, mitt i Umeälven i centrala Umeå, att det är en för Sverige nästan unik stadsnära naturmiljö som rätt förvaltad skulle kunna bli en stor attraktionskraft för staden och dess invånare. Med en försiktig förvaltning skulle Ön kunna tillgängliggöras för umebornas rekreation samtidigt som naturvärdena bibehålls och till och med ökas, något som omöjliggörs med de planer kommunen har för att exploatera Ön.

Vidare menar vi att det är ett bakvänt förfarande att först anlägga en GC-väg på Norra Ön, innan den större detaljplanen för bebyggelse av Norra ön är granskad och antagen. I broutredningen hänvisar man till tillgängliggörande av rekreationsvärden och förbindelser till den tänkta bebyggelsen. Den planerade exploateringen genom bebyggelse kommer till stor del förstöra just de rekreationsvärden som motiverar brobygget.

Som vi ser det kommer den större detaljplanen för bebyggelse på Norra Ön att hamna i strid med artskyddsförordningen och därför potentiellt aldrig kunna genomföras. Motiven för att påbörja brobyggen till Ön innan den detaljplanen är antagen anser vi därför är svårmotiverat, inte minst utifrån de konstaterade naturvärden som finns där.

Sist men inte minst, det finns redan tre broar till ön. Om man på allvar vill tillgängliggöra Öns rekreationsvärden utan att samtidigt förstöra naturvärdena skulle dessa broar kunna uppdateras och knytas samman tydligare för gång och cykeltrafikanter, eventuellt ihop med anläggandet av en bro enbart från centrum-sidan med minimala markanspråk i jämförelse med de broar som i den aktuella remissen planeras. Nedan följer vårt yttrande om de mer specifika frågor som broutredningen väcker.

Vårt yttrande i sammanfattning

Nedan följer vårt yttrande över broutredningen i granskningsfasen. Vi lyfter där fram och kommenterar frågor som rör artskydd och markförhållanden. Det för oss in i resonemang om frågor som rör fragmentering och isolering av arters livsmiljöer, konnektivitet, kumulativa effekter kompensation åtgärder samt tillägg till vad som redan framkommit om hur detta förhåller sig rättspraxis i artskyddsfrågor. Vi lyfter specifikt några arter med särskilt högt skyddsvärde och visar hur även små ingrepp kan vara av stor betydelse i redan fragmenterade områden.

Sammantaget är vår bedömning att det aktuella brobygget kan komma att hamna i strid med artskyddsfrågor och därför är svårgenomförd i sin nuvarande form. Åtgärden kan också behöva belysas gentemot naturrestaureringsförordningens krav som i sig betonar behovet av att bevara och öka andelen gröna områden i stadsmiljöer och nå god miljöstatus samt gynnsam bevarandestatus för livsmiljötyper som omfattas av habitatdirektivet. För att undvika det bör broarna byggas på så vis att naturvärdena inte äventyras. Vår förståelse är att det innebär att broarna måsta anläggas så att i princip ingen skog behöver avverkas och erosionsskydd inte heller anläggas. Att ett fåtal naturvärdesträd skulle avverkas vid anläggningen torde vara försumbart i sammanhanget så länge detta kompenseras. Detta skulle naturligtvis innebära ett stort avsteg från nuvarande tekniska detaljer i planbeskrivningen. Om brobygget rent tekniskt kan omformas och utföras på det viset är inte vår sak att uttala oss om.

Det är också av vikt att vattnets kvalitet och risk för försämring beaktas, något som regleras i vattendirektivet.

Kommentar

Kommunen har beviljats stadsmiljöavtal för medfinansiering av gång- och cykelbroarna till Ön som har en begränsning i tid. De aktuella broarna planläggs därför i en egen detaljplan, för att kommunen ska hinna ta del av stadsmiljöavtalet, då detaljplanen för norra Ön innehåller en rad osäkerheter. De nya gång- och cykelbroarna kommer att bli viktiga för Umeå både ur ett rekreativt och socialt perspektiv samt kunna bidra till ökad framkomlighet för de hållbara färdsätten.

Kommunens bedömning är att broarna kan genomföras utan att naturvärden på platsen långsiktigt äventyras. MKB och planbeskrivning har kompletterats med förslag till skyddsåtgärder, bl.a. med att trädfällningar och avverkningar utförs utanför fåglarnas häckningstid och tider för migration och yngelkolonier av fladdermöss. Påverkade strandskogar ska återplanteras. I tillståndsansökan för vattenverksamhet ingår ytterligare skyddsåtgärder under genomförandet av planen/byggfasen för att klara artskyddet.

VÄSTERBOTTENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (VOF)

Härmed avges remissyttrande från Västerbottens ornitologiska förening (VOF) gällande förslaget till ny detaljplan för broförbindelser till Ön (Ön 1:96 m.fl.). VOF har tagit del av utsänt underlag och fokuserar i detta yttrande på de aspekter rörande fågelskydd och biologisk mångfald som inte i tillräcklig grad belyses eller preciseras i de befintliga utredningarna.

1. Artskyddsutredningen avseende vitryggig hackspett (vitryggen)

Underlaget tar särskilt upp frågan om befintliga lövskogar på ön är tillräckligt stora för att utgöra ett eget revir för vitryggen. Å ena sidan kommer man fram till att Ön tycks ”utgöra ett gränsfall till att vara del av ett fullgott revir för vitryggen”. Men man påpekar också att ” Dock ska det kanske inte dras för stora växlar på resultaten; häckningsförsök har under senare år bevisligen gjorts även i områden som inte hamnar i kategorin med högsta habitatvärde.”

VOF vill i sammanhanget hänvisa till två nyare studier (Ettwein et al., 2025; Ettwein et. al, 2026) om storleken på vitryggens behov av lämpliga biotoper, både för häckning och resten av året. Dessa båda studier pekar på att revirstorlek under häckningstid kan antas vara så lite som ca 20–50 ha men under övrig tid på året mycket större. Utifrån dessa källor och utredningens egna slutsatser så finns det därmed anledning att inte utesluta att vitryggen finner Ön lämplig som habitat för häckning. Mot bakgrund av att vitryggen är i behov av betydligt större områden med lämplig biotop i form av lövskog utanför häckningstid under större delen av året så finns det givetvis

också anledning att totalt sett värna dessa miljöer i det aktuella området, även om vitryggen skulle häcka i närheten i stället.

2. Förtydligat skydd under häckningstid (EU-dom C-784/23)

Underlaget nämner att avverkning bör ske utanför häckningstid. VOF vill dock understryka betydelsen av det nya förhandsavgörandet från EU-domstolen (mål C-784/23) från augusti 2025.

- **Kvalifikationsgräns:** Enligt den senaste tolkningen från Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen omfattas avverkning av förbudet mot störning om skogen innehåller cirka **tio häckande fågelpar per hektar**. Med tanke på de höga naturvärdena i strandskogarna på Ön är det högst sannolikt att denna täthet uppnås.
- **VOF kräver:** Att kommunen genomför en specifik inventering för att fastställa par-tätheten per hektar i de berörda lövskogspartierna för att säkerställa att förbudet i artskyddsförordningen inte överträds genom "avsiktlig störning".

3. Standardiserad uppföljning och metodik

Underlaget föreslår uppföljning men preciserar inte metodvalet.

- **Metodkrav:** BirdLife Sverige betonar att inventeringar måste utföras under lämpliga tider på året för att relevanta arter ska upptäckas med stor sannolikhet.
- **VOF kräver:** Att all uppföljning av skyddsvärda fåglar sker enligt Naturvårdsverkets **"Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar"**. För de arter som identifierats på Ön, såsom hackspettar och rovfåglar, bör specifika metoder som "Förenklad revirkartering" (metod 3.6) användas för att mäta huruvida bevarandemålen uppnås.

4. Ekologisk kompensation enligt BirdLife Sveriges riktlinjer

Även om underlaget nämner att konsekvenserna kan minskas genom kompensation, saknas en tydlig tillämpning av BirdLife Sveriges principer.

- **Trestegshierarkin:** BirdLife Sverige anser att ekologisk kompensation ska följa tre steg: undvika, minimera och sist kompensera. Kompensation får aldrig vara en förevändning för exploatering av områden som annars inte hade tillåtits.
- **VOF kräver:** Om skada på strandskogens ekologiska funktion bedöms som oundviklig, ska kompensation ske genom **restaurering eller skydd av likvärdig livsmiljö** i närområdet. Detta bör inkludera

skapande av nya boplatser såsom holkar för hålbyggare i urbana miljöer där naturliga hålträd går förlorade.

5. Störningsskydd vid drönaranvändning, belysning, kanalisering av besökare

Underlaget berör ljusstörningar, men saknar riktlinjer för drönare som ofta används vid inspektion och byggnation av broar. Det behöver planeras med hänsyn till fågelskydd genom kanalisering av besökare.

- **Drönarpolicy:** Fåglar störs uppenbart av drönare, särskilt under häckningstid. BirdLife Sveriges inställning är att drönare ska undvikas i känsliga fågelmiljöer såsom strandängar och skogsområden med skyddsvärda arter.
- **VOF kräver:** Ett uttryckligt förbud mot drönaranvändning inom arbetsområdet under perioden mars–augusti för att skydda häckande fåglar. Vidare bör belysningen på broarna utformas så att den inte bara minimerar spilljus utan även undviker att fungera som en **barriär för fågelsträck** nattetid, i linje med BirdLife Sveriges riktlinjer för urban miljö.

6. Datatransparens och rapportering

För att säkerställa att beslutsunderlaget är korrekt och tillgängligt krävs noggrann rapportering.

- **Artportalen:** BirdLife Sverige förväntar sig att alla naturvårdsintressanta observationer rapporteras till Artportalen.
- **VOF kräver:** Som ett villkor för projektet ska samtliga inventeringsdata från konsultutredningar laddas upp i Artportalen. Information om särskilt känsliga arter (t.ex. vitryggig hackspett eller sommargylling) ska hanteras med vederbörlig sekretess genom dolda observationer för att undvika otillbörlig störning från besökare.

Sammanfattningsvis anser Västerbottens ornitologiska förening att föreslagen exploatering innebär så stora ingrepp i unika strandmiljöer att kraven på försiktighetsmått, metodval och kompensation måste skärpas avsevärt för att projektet ska kunna anses förenligt med modern artskyddspraxis.

Kommentar

Miljökonsekvensbeskrivningen har kompletterats med förslag till skyddsåtgärder, bl.a. med att trädfällningar och avverkningar utförs utanför fåglarnas häckningstid och tider för migration och yngelkolonier av fladdermöss. Detta innebär att avverkning ska ske främst under vintertiden mellan den 15 okt - 1 mars. Skyddsåtgärder för att minska påverkan under genomförandet/byggfasen hanteras i tillståndsansökan för

vattenverksamhet. Nödvändiga avverkningar av enstaka träd inom arbetsområdet som av tvingande skäl måste ske utanför den tiden krävs en specifik utredning huruvida trädet används av för häckande fåglar eller som viloplats för fladdermöss.

Kommunen ställer alltid krav på att intressanta arter som observeras vid natur- och riktade artinventeringar ska inrapporteras till artportalen av inventeringsansvarig.

Skyddsåtgärderna i MKB har kompletterats med att under perioden mellan mars - augusti inte får användas drönare för inspektion av broar eller arbetsområdet. Akut nödvändiga drönarinsatser genomföras helst mitt på dagen mellan 11 - 16.

BIRDLIFE SVERIGE

BirdLife Sverige lämnar här nedan synpunkter med anledning av planförslaget med preliminärt syfte att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön. Föreningen ser aktuell detaljplan som en del i en framtida exploatering av Ön som sannolikt kommer att aktualisera artskyddsförordningens förbudsregler med anledning av förekomst av mindre hackspett och vitryggig hackspett m.fl. För mer detaljerade synpunkter i detta hänseende hänvisas till yttranden från Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) och Naturskyddsföreningen i Umeå.

Bakgrund

Umeå kommun planerar att utveckla en stadsdel på norra delen av Ön. Utvecklingen innebär att delar av naturmiljöerna som finns på Ön idag ersätts av bebyggelse, vilket påverkar många arters livsmiljö. Stora delar av befintlig strandlövskog kommer behöva tas ner för att möjliggöra stabilitets- och erosionsåtgärder. Utgångspunkten är att majoriteten av strandskogarna ska återställas för att på sikt återskapa naturvärden, medan vissa delar iordningsställs som parkmark. Umeå kommun föreslår att avsätta områden på Ön till naturområden i syfte att säkerställa en gynnsam populationsutveckling för de fridlysta arter som riskerar att påverkas negativt av bebyggelseutvecklingen. Kommunen gör bedömningen att den planerade bebyggelseutvecklingen, tillsammans med de områden som föreslås att bevaras, har anpassats i tillräcklig omfattning för att artskyddsförordningens förbud inte ska aktualiseras för majoriteten av förekommande arter.

BirdLife Sveriges bedömning och ståndpunkter

För att avgöra om exploateringen riskerar att utlösa förbuden i artskyddsförordningen behöver en bedömning göras avseende hur såväl mindre som vitryggig hackspett nyttjar norra Ön, hur arterna påverkas av borttagandet av livsmiljöer och om det finns skyddsåtgärder som kan vidtas för att påverkan inte ska uppstå. I bedömningen behöver även ställning tas till om

störningen saknar betydelse för att återupprätta arterna på en tillfredsställande nivå. Norra Ön ligger inom en utpekad värdetrakt för vitryggig hackspett, vilket medför att lövskogar med betydande livsmiljövärden bör gynnas för att främja artens bevarande. Av hittills redovisade planer framgår att ungefär 20 hektar lövskogsmiljöer på norra Ön försvinner i och med den planerade exploateringen.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål P 10706-21 måste utredningen för en detaljplan utesluta risken för otillåten störning av skyddade arter. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) upphävde den för målet aktuella detaljplanen med hänvisning till att Stockholms stad inte i tillräcklig omfattning hade utrett den mindre hackspettens status och överlevnadsmöjligheter. På mycket liknande sätt upphävdes en detaljplan i Härryda kommun i mål P 1715-23. Dessa domar påvisar att förväntad störning som kommer av föreliggande detaljplan kräver dispens från artskyddsförordningen.

P 1715-23: ”Domstolen noterar därtill att planen, utöver den naturmark som sparats i planområdets nordvästra del, inte säkerställer några andra av de i artskyddsutredningen föreslagna åtgärderna för att minimera påverkan på arterna. Vidare är det genom utredningen inte klarlagt i vilken omfattning det behövs och finns förutsättningar att meddela eventuella dispenser från förbuden i artskyddsförordningen (jfr 14 § artskyddsförordningen)… Mark- och miljööverdomstolen bedömer, med utgångspunkt i den enligt detaljplanen medgivna markanvändningen samt vad som genom utredningen framkommit om naturvärdena och skyddade arter inom eller i anslutning till området, att förhållandena är sådana att ett genomförande av planen kan antas medföra betydande miljökonsekvenser i form av påverkan på skyddade arter.”

P 10706-21: ”Det finns i och för sig inte något formellt krav på att eventuellt behövliga dispenser ska ha inhämtats innan beslut om detaljplan fattas. Om frågan om skyddade arter tas upp först sedan övriga prövningar slutförts finns det dock en risk att någon verklig prövning av förutsättningarna för undantag från skyddet inte kommer till stånd (se rättsfallet RÅ 2005 ref. 44). Regelsystemet måste anses förutsätta att den information som krävs i dessa avseenden ska finnas tillgänglig i ett ärende om detaljplan, genom en miljökonsekvensbeskrivning eller, om det är tillräckligt, genom utredning i enklare form. Ett bristfälligt beslutsunderlag kan vara skäl för att ett beslut att anta en detaljplan inte kan godtas (se bl.a. rättsfallet MÖD 2014:4).”

BirdLife Sverige menar att negativ påverkan på Öns ekologiska funktion för mindre respektive vitryggig hackspett står i strid med artskyddsförordningen och det lagstiftade skydd som EU-domstolen fastställt i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 Skydda skogen. Artskyddsförordningen införlivar fågeldirektivet i svensk miljölagstiftning och tolkningen ska således ytterst ske utifrån EU-domstolens praxis. I Skydda skogen poängterades att stor vikt ska läggas på vilken skada som den planerade verksamheten utgör

för den aktuella livsmiljön och för kontinuerlig ekologisk funktion (KEF) för berörda arter. KEF ska upprätthållas inom ett enskilt område, även om risk för försämrad bevarandestatus saknas ur ett större (regionalt/nationellt) perspektiv. Detta är också fastslaget bland annat genom Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 3276-20.

Landets mark- och miljödomstolar konstaterar i allt större utsträckning att hänsyn måste tas till kumulativa effekter, eftersom EU-domstolen i de Skydda skogen fastslog kravet att myndighets- och domstolsbeslut måste inbegripa landskapsperspektivet. Detta blir särskilt tydligt då exploateringar sammantaget berör stora landskapsavsnitt och därmed väsentligt förändrar mängden befintligt habitat av särskilda slag/kvaliteter. Enligt gällande rättspraxis måste alla fågelarter vars populationsnivå bedöms vara otillfredsställande föreskrivas sådan hänsyn som krävs för att populationen, liksom dess KEF, kan återupprättas. Bedömningen av hur en fågelarts population kan återupprättas till en tillfredsställande nivå behöver kunna styrkas och motiveras utifrån aktuella underlag och bästa möjliga vetenskapliga kunskap från fall till fall.

Det saknas vetenskapligt stöd för att planerad habitatförlust och störning kan kompenseras med de åtgärder som kommunen har föreslagit. Härvid bör påtalas att Mark- och miljööverdomstolen tydligt slagit fast att skyddsåtgärder måste vara konstaterat effektiva och verksamma senast vid tidpunkten för exploateringens genomförande. BirdLife Sverige anser inte att de föreslagna åtgärderna kan anses utgöra en sådan försiktighetsåtgärd som säkerställer att kvaliteten på de för mindre och vitryggig hackspett tillgängliga livsmiljöerna kan bibehållas.

BirdLife Sverige menar, utifrån ovanstående konstateranden, att Umeå kommun måste söka vederbörlig artskyddsdispens för de verksamheter som påverkar aktuellt revir för mindre hackspett samt vidtar nödvändiga kompensationsåtgärder för att bibehålla KEF för såväl mindre som vitryggig hackspett i området.

Avverkning under häckningstid

BirdLife Sverige vill avslutningsvis uppmärksamma om EU-domstolens förhandsavgörande i mål C-784/23 Voore Mets, av vilket framgår att såväl gallring som avverkning av skog med rikt fågelliv ska vara förbjuden under fåglarnas häckningstid. Domen fastställer vidare kravet på medlemsstaterna att bevara och återställa tillräckligt varierande och stora livsmiljöer för att bibehålla och återställa fågelpopulationer på/till tillfredsställande nivåer (se punkt 51).

Voore Mets har nu börjat implementeras i Sverige, t.ex. av Mark- och miljödomstolen i Umeå i mål M 383-25: *”När det kan konstateras att det finns cirka tio häckande fågelpar per hektar i en skog som ska avverkas, innebär kalhuggning och gallring under fåglarnas häcknings- och uppfödningsperiod att risken godtas för att fåglar dödas eller att deras bon eller ägg*

förstörs eller skadas vilket inte är tillåtet enligt fågeldirektivet. I den mån den störning som avverkningen medför har en betydande inverkan på målet att bibehålla populationen av de berörda fågelarterna på en tillfredsställande nivå, eller att återställa populationen till en sådan nivå är åtgärden även otillåten på den grunden (p. 60). Domstolen slog även fast att det, i enlighet med försiktighetsprincipen, kan vara motiverat att utgå från att ett visst antal häckande fågelpar förekommer utifrån skogens typ och ålder samt på det förhållandet att ett antal exemplar identifierats vid en kontroll på de berörda skiftena (p. 61).
Mark- och miljödomstolen konstaterar att det utifrån vad som framkommit om skogens värden som livsmiljö för fåglar och de fågelförekomster som kunnat konstateras vid inventering framstår som att ett relativt stort antal fågelpar kommer att häcka inom de områden som SFV avser att kalhugga. Domstolen bedömer att en avverkning inom häckningsperioden därmed innebär ett medvetet risktagande för att ej ännu flygfärdiga fågelungar dödas eller att fåglars bon och ägg förstörs eller skadas vid en avverkning. Därutöver kan en avverkning anses innebära en avsiktlig störning av häckande individer av tretåig hackspett, även långt utanför det anmälda området. En sådan störning saknar inte betydelse för att återupprätta populationen till en tillfredställande nivå. Avverkning inom häckningsperioden i de båda anmälda skogsområdena är därmed förbjudet enligt 4 § artskyddsförordningen. Det krävs därmed en artskyddsdispens för att utföra den anmälda avverkningen inom fåglars häckningsperiod, som generellt kan sägas vara från 1 april till 31 juli."

Även Mark- och miljööverdomstolen har uttalat sig med anledning av Voore Mets, t.ex. i mål M 4743-23: *"Bristen på utredning innebär att det inte heller är möjligt att bedöma huruvida avverkningen riskerar att förstöra eller skada fåglars bon eller ägg (4 § första stycket 2 artskyddsförordningen)."* I mål M 4039-24 konstaterade MÖD att den anmälda avverkningen stred mot samma förbud, eftersom bolaget inte hade redovisat underlag avseende boträd eller häckningsmiljöer, och att det därmed inte var möjligt för domstolen att föreskriva om försiktighetsåtgärder.

Kommentar

Det här samrådet omfattar planområdet som tas i anspråk för anläggandet av broarna och GS-stråket, inte detaljplanen för bebyggelse som Birdlife Sverigen hänvisar till i sin bakgrundsbeskrivning.

Som ett underlag till det nu aktuella planförslaget för broetappen har även en artskyddsutredning (Pelagia, 2026) utförts i vilken detaljerade bedömningar görs av planens påverkan på i området förekommande skyddade arter. I utredningen förutsätts ett värsta scenario där i princip all naturmark inom det preliminärt skisserade arbetsområdet för byggskedet bedöms försvinna. I praktiken bedöms det dock troligt att dessa ingrepp i viss mån kan minskas genom god anpassning och hänsyn i byggskedet. Anläggandet av broarna och GC-stråket max 0.79 ha skog istället för 20 ha skog. För att

säkerställa en kontinuerligt ekologisk funktion har det genomförts en habitatanalys för vitryggig hackspett.

I både detaljplanen och tillståndsansökan har det redovisats skyddsåtgärder för att minska påverkan av skyddade arter så att artskyddet inte utlösas, bland annat att trädfällningar och avverkningar utförs utanför fåglarnas häckningstid och tider för migration och yngelkolonier av fladdermöss. För nödvändiga avverkningar av enstaka träd inom arbetsområdet som av tvingande skäl måste ske utanför den tiden krävs en specifik utredning huruvida trädet används av för häckande fåglar eller som viloplats för fladdermöss.

Sammantaget bedöms, med stöd av utförd artskyddsutredning, att planförslaget bör kunna genomföras utan att artskyddsförbud utlöses om planerade skyddsåtgärder genomförs och god hänsyn tas i byggskedet.

POSTNORD

PostNord har i uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten vilket bland annat innebär att det är PostNord som ska godkänna placeringen och standarden på postmottagningsfunktionen. I denna roll representerar PostNord samtliga postoperatörer som är verksamma i det aktuella området.

Post ska kunna delas ut miljövänligt, kostnadseffektivt och med hänsyn till arbetsmiljön för chaufförer och brevbärare. För att det ska kunna genomföras i praktiken behöver utdelningen standardiseras.

Vid nybyggnation av villor och radhus placeras postlådan i en lådsamling vid infarten till området. I flerfamiljshus ska man ta emot sin post i en fastighetsbox i anslutning till entrén. Färdvägen till postanordningen ska vara öppen och farbar året runt för valt fordon, samt ges möjlighet att vända.

Kontakta PostNord i god tid på utdelningsforbattringar@postnord.com för dialog gällande godkännande av postmottagning i samband med nybyggnation eller annan förändring gällande befintlig alt ny infrastruktur.
En placering som inte är godkänd leder till att posten inte börjar delas ut till adressen.

Kommentar

Planförslaget medför inte nya bostäder. Däremot kan de nya gång- och cykelbroarna komma att underlätta för posttjänsten då det skapas fler passager över älven och fler kopplingar till Ön.

SXK (SVENSKA KRYSSARKLUBBEN) BOTTENVIKSKRETSENS HAMN- & FARLEDSKOMMITTE

Angående Detaljplan för fastigheterna Ön 1:96 m.fl. (broetapp) inom Ön i Umeå kommun, Västerbottens län SXK (Svenska Kryssarklubben) har tidigare avgett synpunkter rörande broarnas påverkan på den segelfria höjden, längs Umeälven. Då Lillåns segelfria höjd redan är begränsad till ca 3,6 m så lämnar vi den därhän.

Älvens segelfria höjd i farleden från havet via Storån och till Kyrkbron är sedan tidigare begränsad till 9 m av Obbolabron, järnvägsbron över Stor-Sandskär och Kolbäcksbron/E4. Från Kyrkbron reduceras höjden till endast 3,8 m. Bland inkomna yttranden så framförs, förutom i vårt, i ytterligare åtta yttranden oro för ytterligare begränsningar av framkomligheten. Oron för ytterligare höjdbegränsningar i älven är alltså utbredd. Trots att de flesta aspekter avhandlats så nämns väldigt lite om framkomligheten på älven.

Till exempel nämns i ”Planbeskrivning Ön 1:96…”, under Fri passage längs älven (s 15) endast passage på land, inget om framkomligheten på älven. I ”Planbeskrivning Ön 1:96…” nämns på sid. 22 en vertikal begränsning upp till +0,6 m över angivet nollplan (över RH2000). Både i text och i illustrationer har man utgått från 3,8 m segelfri höjd! Brobanornas lutningar/backar och landanslutningar utgår från denna höjd. Hur en brohöjd som INTE ytterligare begränsar framkomligheten på älven skulle påverka brolutningar, landanslutningar, omgivningar och nödvändiga landområden, framför allt på Öbackaområdet, ser vi inte vara belyst.
I kommentarer till yttrandena påminns om att ”detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan”. Trots detta påstående gör vi bedömningen att bestämmelserna i detaljplanen endast villkorar att brokonstruktionen inte ska finnas under vattenytan. Och att man genom att endast nämna 3,8 m höjd, och konsekvenser av den, redan i detaljplanen begränsat den fria höjden. Vi finner det utmärkt att ni på detta sätt uttryckligen förbjudit en vägbank.

Men vi yrkar att ni förutom de föreslagna bestämmelsetexterna även ska införa: ”Därtill får fri höjd under brospannet inte begränsas till mindre än vad Kolbäcksbron idag begränsar den höjden till”. Obs att segelfria höjder ska ha marginal för t ex högt vattenstånd. Verkliga höjderna är högre (minst 0,5 m) mätt från normalvattenstånd. www.transportstyrelsen.se TSFS 2019:12.

Svenska Kryssarklubben är en rikstäckande organisation från 1924, med syftet att på ett hållbart sätt främja fritids- och långfärder till sjöss, friluftsliv, samt värna och sprida kunskap om natur- och kulturmiljön längs våra kuster, i våra skärgårdar och sjöar.

Kommentar

Broarnas segelfria höjd regleras inte i detaljplanen, varken för bron över Lillån eller Storån. I Storån regleras dock en minsta flarledsbredd till minst 80 meter.

I utformningen av broarna, en process som pågår parallellt med planen, har man utgått från förutsättningarna att broarna ska ha en flack lutning för att de ska vara tillgängliga och bekväma för gång- och cykeltrafik. En annan förutsättning är också att broarna ska landa i befintliga marknivåer både på Ön och på fastlandet. Detta för att undvika omfattande markmodellering samt påverkan på befintliga miljöer och rekreationsstråk. Man har dock utgått från en minsta segelfri höjd på 3,8 meter på Storån men för utformningen i stort så har funktionen för gång- och cykeltrafiken varit prioriterad och vägledande.

YTTRANDE 1

Fantastisk utveckling av staden!

YTTRANDE 2

Vad jag kan se framgår det inte någonstans av planutredningen hur förslaget ska kunna genomföras inom kommunens klimatmål?
Det känns aningen osannolikt att mängden armerad betong och stålrör som kan antas behövas för brokonstruktionen kan falla inom kommunens ramar för beslutade klimatmål. Förslaget bör för rimlighetens och transparensens skull kompletteras av en livscykelanalys för klimatpåverkan för att visa på hur det ska klara klimatmålen.
Ett vanligt argument som tycks återkommande i kommunens planeringsretorik är att det bygger bort bilberoende. Detta skulle i så fall behöva bevisas i utredningen att det faktiskt är gynnsamt ut ett utsläppsperspektiv med en rimlig beräkning. I nuläget står invånare i de centrala delarna av Umeå för betydligt större utsläpp än boende på landsbygden enligt kommunens egna klimatrapport vilket ju säger emot denna logik.
Det tycks inte heller finnas några tankar kring hur centralisering och förtätning ska väga upp för minskade möjligheter och intresse för att bedriva jordbruk i kommunen (när normen blir att alla ska bo i centrum och alla bostäder byggs centralt).

Kommentar

Livscykelanalys ingår som del i projekterings - och byggskedet. Vidare ställs skall-krav för armeringsstål och betong som ej får överskridas. Efterlevnad av dessa ska styrkas genom EPD:er för verifiering. Även för konstruktionsstål ska EPD/Mijlövarudeklaration redovisas, men där finns än så länge inga aktuella värden från Trafikverket.

YTTRANDE 3

Det ser på plankartan ut som att brofästet/gång- och cykelvägen på Tegssidan passerar nedre delen av "Västbergsbacken", den enda rejäla och mycket uppskattade bob- och pulkabacken i området. Se till att bron/gång- och cykelvägen inte saboterar möjligheterna att fullfölja åk med pulka längst ner i backen.

Kommentar

Anslutningen av bron över Lillån på Tegssidan är tänkt att utformas som en landbro just för att inte påverka pulkabackens funktion. Landbron kommer att gå högt över den nedre marknivån, minst 3,5 meter, så att det fortfarande kommer att vara möjligt att åka pulka och gå under bron utan problem. Bilden nedan är en illustration av hur bron kan tänkas utformas.

Illustration från toppen av pulkabacken.

YTTRANDE 4

Brons placering mot Teg har på kort tid ändrats från att ansluta till toppen av pulkabacken Västbergsbacken till att nu gå 50 m norrut - och de anslutande cykelvägarna mot Norra Obbolavägen har i underlaget ritats in att gå i direkt anslutning till tomtgräns mot fastigheten Backsvalan 5. Detta är en placering av cykelväg vi kraftigt motsätter oss - oavsett brons placering. Fastigheten skulle i så fall då ha vägar/cykelvägar i direkt anslutning i alla riktningar och den nya gång/cykelvägen skulle passera bara några meter från husets sociala ytor i söder såsom uteplats och lusthus. I broutredningen som presenterats (med anslutning ovanför Vestbergsbacken) föreslås att cykelvägen genom parken skall dras ungefär i mitten av denna. Vårt önskemål är att så mycket av träden som möjligt kan få stå kvar i denna lummiga parkmiljö (rikt fågelliv med bla. hackspett) och att cykelvägen mot Norra Obbolavägen planeras in med hänsyn till boende i fastigheten och därmed dras så långt söderut som det är möjligt. Det finns idag en upptrampad stig genom parken och rimligen placerar man cykelvägen i närheten av denna. Som riktlinje är att eventuella nya cykelvägar ej dras

närmare huset än 35 meter. Skulle en cykelväg dras i allt för nära anslutning mot tomtgräns kommer vi behöva bygga ett tätt buller-/insynsskydd likt andra fastigheter i området gjort. Alternativ till detta är en hög och tät vintergrön häck av tuja eller gran.

Kommentar

Den exakta utformningen av gång- och cykelvägens placering i det befintliga parkområdet är inte fastlagd och regleras inte heller i planen. Ambitionen är att kunna spara så många som möjligt av de befintliga träden inom parkområdet.

YTTRANDE 5

En detaljplan bör väl ha ett motiv, syfte och allmänt intresse. ÖN 1:96 som detaljplan saknar allt detta som en enskild detaljplan. Sett som ett enskilt projekt, hur motiverar kommunen att så mycket skattepengar läggs på nya cykelbroar när det redan finns en cykelbro 400 meter norr om föreslaget läge? Är det för trångt på befintlig cykelbro? Vem kommer att använda broarna? Var är motivet att anlägga ytterligare en cykelbroar? Svaret är att det inte finns ett motiv, syfte eller allmänt intresse med fler broar när det redan finns en. Om det inte finns ett formellt motiv, syfte eller allmänt intresse då följer man inte PBL och då ska ingen detaljplan genomföras. Motsätter mig att dessa broar planläggs då det inte finns ett motiv, syfte eller allmänt intresse.

Kommentar

Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön. Eftersom älven är en barriär mellan stadens olika delar är det av stort allmänt intresse att skapa fler passager över den och blir allt mer angeläget i en växande stad. Planförslaget har också stöd i översiktsplanen.

YTTRANDE 6

Jag motsätter mig starkt att bron över Lillån byggs i den nya föreslagna positionen. Underlaget är bristfälligt och bifogar många andra placeringar och utredningar än den som nu egentligen föreslås. Illustrationer är heller inte uppdaterade. Den nya positionen plöjer, åtta meter bred, rakt in i en fågelrik skogsdunge, och av vissa bilder att döma har man planerat fortsätta sträckningen rakt fram genom ytterligare ett mindre skogsområde i parken mellan Tegsgården och Tegs äldre center - istället för att ansluta till befintlig cykelväg. Nämnda park är i nuläget ängsmark. Som boende skulle jag dessutom påverkas rejält av att få cykelväg på en tredje (!) tomtsida, och jag tror jag talar för även möjliga framtida ägare av byggnadsminnet, när jag menar att det är den enda privata sidan av huset som därmed (för-) störs. Istället för att kunna ge passerande en vy över huset på lämpligt avstånd, kommer sannolikt konsekvensen bli att en tråkig - både för husägare och passerande - tät häck behöver planteras som insynsskydd. Synpunkt

angående Gestaltningsprogram två bropar Sida 7 Analys av rörelser och målpunkter. Man förefaller underskattat vilket flöde som torde riktas mot Avion-området, och där en rak och smidig väg riktas mot köpcentrets baksida, och lämpligast nås via gamla bron (Ögatan-Övägen) eller den kommande kombinerade bil och cykelbron över Lillån i sydligare läge (mellan Flottargatan och Lamellgatan).

Kommentar

Den exakta utformningen av gång- och cykelvägens placering i det befintliga parkområdet är inte fastlagd och regleras inte heller i planen. Ambitionen är att kunna spara så många som möjligt av de befintliga träden inom parkområdet.
Ett av syftena med broarna är att utöka gång- och cykelvägnätet och överbrygga barriären, som älven utgör, centralt i Umeå och att främja de hållbara färdsätten.

YTTRANDE 7[1]

Synpunkter på kompletterande avgränsningssamråd samt detaljplan från fastighetsägarna Skarven 6

Först vill vi påtala att den ”nya” placeringen av bron över Lillån med anslutning på Tegssidan cirka 50 meter längre norrut **inte alls blir bra.** Alla tidigare tydliga argument för den ursprungliga placeringen, faller platt med den ”nya” placeringen.

- Den flacka älvbrinken vid den ”nya” placeringen av brofästet över Lillån på Tegssidan, innebär att antingen bron ska gå på brostöd långt in över land eller att man ska fylla ut med extremt stora mängder massor. Oavsett byggnadssätt kommer synintrycket att bli visuellt störande och ett stort fysiskt ingrepp på parkområdet och den befintliga kälkbacken, samt bäckravinen.
- Om nu bron skulle placeras strax uppströms kälkbacken, hur ska det då vara möjligt att kunna fortsätta använda backen till just kälkåkning. En kälke fortsätter en lång bit på snön, trots att backen har planat ut. Det snöar som bekant dåligt under broar.
- Bäckravinen som i så fall till stor del måste fyllas igen, innebär en förlust av mångfalden av växt- och djurliv. Där vi bor ser vi bland annat ofta fladdermöss över ängen som med säkerhet har delar av sitt tillhåll i anslutning till bäckravinen. Dessutom hörs ofta den Mindre Hackspetten trumma från bäckravinen, lock/revir-läten från Rosensångare, Busksångare samt Stenknäck. Vi kan inte se att det är någon inventering gjord vid bäckravinen vid Östteg beträffande fladdermöss. Inventering av fåglar i området är gjord i begränsad omfattning. En inventering speciellt med sikte på fladdermöss, känns absolut angeläget med hänsyn till artens skyddsvärde.

[1] Yttrande som inkom i Avgränsningssamråd tillhörande tillståndsärende för Vattenverksamhet (KS-2024/00842) men som även bedöms höra till planärendet. Infördes i utlåtandet inför antagande av planen.

- ”Översiktsplan Umeå Kommun” sidan 42 talar om: ”*…Därtill utgör älvslandskapet den allra viktigaste naturmiljön med riktig vildmark nära staden. Dessa ”gröna motorvägar” kopplas till stadens parker och följande utpekade viktiga stråk; älvstråket…*” I figuren på samma sida talas även om vikten av gångavstånd mindre än 250 meter till bland annat pulkabacke.
- I dokumentet ”Fördjupning för Ön” beskrivs på sidan 23: ” *Älvnära lövskogar har stort värde för den biologiska mångfalden i älvslandskapet och utgör viktiga spridningskorridorer för många arter. Skogarna är viktiga för att bevara artrikedom av fåglar som t ex den rödlistade mindre hackspetten som bl a häckar inom planområdet”* Detta förstärker argumentet att spara bäckravinen med dess lövskog och biologiska mångfald.
- Under 7.3 skriver ni: *”…det sydligare läget bedömdes vara byggnadsteknisk mycket svårt att genomföra då älvbrinken på platsen är mycket hög och brant*.” Under 11.3.2 skriver ni: *”Anläggning av brofästet innebär en extra last på älvbrinken på Ön, som står i sin naturliga rasvinkel*”…”*erforderliga stabiliseringsåtgärder kan genomföras, genom anläggning av erosionsskydd, avlastning av släntkrön och/eller stödfyllning…*” Mig veterligen är älvbrinkarna väldigt lika både i höjd och vinkel. Därför borde åtgärderna på Ö-sidan av älven vara möjliga även på Tegs-sidan. Med detta sagt finner jag argumentet för byggnadsteknik som försumbart.
- Att flytta brofästet 50 meter mot norr, innebär ett ännu större intrång och förfulning i anslutning till den drygt hundraåriga kulturbyggnaden Tegsgården. Dessutom riskerar den flerhundraåriga jordkällaren att komma i sämre läge eller kanske helt måsta rivas.
- Argumentet för buller på Tegs Vård- och Omsorgsboende borde inte få styra placeringen av bron som ska finnas kvar i minst 100 år. Dessutom bör den närmast berörda huskroppen kunna ”sättas på paus” under byggtiden.
- Vi upplever att ingenjörsfirman Bjerking AB saknar lokal förankring och inte fullt ut förstått värdet av tidigare framförda synpunkter vid föregående avgränsningssamråd.
- Ett förslag till en alternativ placering skulle kunna vara att låta bron landa vid cykelbanan mellan Östtegsskolan och Tegs Vård- och Omsorgsboende. Med denna placering av bron får skolbarnen en nära och säker färdväg till skolskogen på Ön. Dessutom är spännvidden mellan fastland och Ön något mindre på detta ställe.

Vi vill att ni till detta även uppmärksammar våra tidigare inskickade kommentarer vid samrådet i mars 2025. Nej – Gör om hela processen och återgå till den tidigare placeringen av brofästet vid nocken av kälkbacken.

- Vi vill att ni återkopplar till oss vad beslutet blir efter att detta avgränsningssamråd är slutfört och beslut är taget av myndigheten.
- Vi vill också att ni anger på vilket sätt som vi närboende och kommunmedborgare kan överklaga eventuellt beslut av brofästets placering på Tegssidan.

Kommentar

Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön. Eftersom älven är en barriär mellan stadens olika delar är det av stort allmänt intresse att skapa fler passager över den och blir allt mer angeläget i en växande stad. Planförslaget har också stöd i översiktsplanen. Anslutningen av bron över Lillån på Tegssidan är tänkt att utformas som en landbro just för att inte påverka pulkabackens funktion. Landbron kommer att gå högt över den nedre marknivån, minst 3,5 meter, så att det fortfarande kommer att vara möjligt att åka pulka och gå under bron utan problem. Den exakta utformningen av gång- och cykelvägens placering i det befintliga parkområdet är inte fastlagd och regleras inte heller i planen. Ambitionen är att kunna spara så många som möjligt av de befintliga träden inom parkområdet. Bedömningen är också att brofästets placering på Tegssidan inte påverkar Tegsgården eller jordkällaren.

Ändringar efter granskning

Planhandlingarna ändras på följande punkter:
Plankartan

- en utformningsbestämmelse för allmän plats införs för att belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur
- en utformningsbestämmelse för allmän plats för landfästen på norra Ön att landfäste ska pålas

Planbeskrivningen

- kompletteras med en beskrivning påverkansområde för flyghinder
- kompletteras med en beskrivning av jordkällaren och den bedömda påverkan
- MKB och planbeskrivning kompletteras kring vilka konkreta skyddsåtgärder som planeras vidtas
- kompletteras med slutsatser och rekommendationer från PM Geoteknik

Övrigt

- Utlåtandet kompletteras med Vattenfalls samrådsyttrande.
- Utlåtandet kompletteras inför antagande med ett yttrande som inkom i Avgränsningssamråd tillhörande tillståndsärende för Vattenverksamhet (KS-2024/00842) men som även bedöms höra till planärendet.

SAMMANFATTNING

Byggnadsnämnden föreslås godkänna detaljplanen och lämnar över den till kommunfullmäktige för antagande.

Detaljplanering, Umeå kommun, maj 2026

Miljökonsekvensbeskrivning

Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp)

Antagandesversion

Umeå kommun

240797-Umeå-Generalkonsult broar Norra Ön | 2026-06-12

Miljökonsekvensbeskrivning

Uppdragsnamn
240797-Umeå-Generalkonsult broar Norra Ön Stockholm

Uppdragsgivare
Umeå Kommun
Anna Löfqvist

Konsult: Bjerking
Uppdragsledare och MKB-redaktör: David Reuterskiöld

Datum 2025-09-15

Senast rev. datum 2026-06-12

Medverkande:
Emelie Stengård, MKB-handläggare, hydrogeolog
Ludvig Almqvist, MKB-handläggare, hydrogeolog
Susanna Gunnarsdotter, Specialiststöd förorenad mark
Jan Pons Dreifeldt, Specialiststöd buller & vibrationer
Joakim Wallgren, Specialiststöd geoteknik
Kristoffer Osnes, Specialiststöd brokonstruktion
Maria Hedman, Specialiststöd, landskapsbild

Bjerking AB · Box 1351, 751 43 Uppsala · Box 9251, 102 73 Stockholm · Växel: 010-211 80 00 · bjerking.se
Org.nr 556375-5478 F-skattebevis

Sammanfattning

Umeå kommun utarbetar en detaljplan benämnd *Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp)* som ska skapa planmässiga förutsättningar för en ny gång- och cykelförbindelse över Umeälven mellan Teg och Öbacka, via norra Ön. Planen möjliggör anläggande av broar över Lillån och Storån samt av en ny GC-väg över norra Ön. Denna rapport utgör en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av planförslaget och bedömer dess effekter och konsekvenser för miljön och människors hälsa. På Ön förekommer ett antal fridlysta arter och MKB:n belyser även om planförslaget riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Broarnas tekniska och gestaltningsmässiga utformning är inte fullt klarlagda men preliminära förslag på huvudsaklig utformning har tagits fram. Landfästen och mellanstöd kommer att utföras i betong och att grundläggas med stålrörspålar som borras ner till fast underlag. Erosionsskydd av stenmaterial läggs kring mellanstöd och landfästen. Bron över Lillån anläggs strax norr om Tegs vård- och omsorgsboende medan bron över Storån anläggs i höjd med Arkitekthögskolan vid Öbacka. I genomförandeskedet kommer ett arbetsområde, som är betydligt större än planområdet, att behöva nyttjas tillfälligt.

Markerna inom och närmast intill planområdet utgörs på norra Ön främst av naturmark och vid Teg och Öbacka i huvudsak av parkmiljöer. Naturvärdena är höga, främst i strandskogarna på Ön. Merparten av planområdet omfattas av strandskydd och den berörda sträckan av Umeälven utgör ett riksintresse för yrkesfisket. Umeälvens mynning, cirka 5 km nedströms Ön, utgör ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. I kommunens översiktsplanering är norra Ön utpekad som ett större område för stadsutveckling.

Inför och under arbetet med detaljplanen har alternativstudier utförts i form av alternativa lokaliseringar för, och utformningar av, broarna. För bron över Lillån har ett sydligare läge för landfästet vid Teg studerats men valts bort på grund av geotekniskt svåra förutsättningar och platsbrist i byggskedet. För bron över Storån har tre olika lägen studerats med alternativa varianter avseende anslutningar mot land och teknisk standard.

Planförslagets miljökonsekvenser jämförs både mot nuläget och ett nollalternativ som motsvarar förmodad utveckling i området om planen inte antas. I detta fall har nollalternativet bedömts innebära att nuvarande förhållanden i huvudsak består, åtminstone på kort och medellång sikt.

Landskapsbilden påverkas genom tillkomsten av nya gång- och cykelbroar som påverkar vyerna över älven med störst konsekvenser för det lokala, relativt orörda årummet vid Lillån. För naturmiljön på land uppstår påtagliga negativa konsekvenser främst till följd av ingrepp i värdefulla strandskogar på norra Ön och förlust av ett större antal värdeträd. Kvarvarande naturmark förlorar också i kvalitet genom fragmentering, ändrat mikroklimat och ökad störning. Då ingreppen endast berör en liten del av norra Öns lövskogar bedöms dock planen kunna genomföras utan betydande försämring av Öns funktion som länk i den regionala ekologiska lövskogskorridoren längs Umeälven. Även växt- och djurlivet i vatten påverkas negativt till följd av ingrepp i värdefulla strandzoner, muddring i strandzoner och grumlingseffekter. Grumlingen blir dock begränsad och klingar snabbt av nedströms. Dess effekter bedöms också bli kortvariga och övergående. Planförslaget bedöms därmed inte riskera att försämra vattenförekomstens statusklassning eller äventyra möjligheterna att nå gällande miljökvalitetsnormer för vatten.

Planen innebär också ingrepp i livsmiljöer för flera skyddade arter bland annat mindre hackspett, vitryggig hackspett och ett flertal arter av fladdermöss. Flera arter bedöms i viss mån påverkas av planförslaget men med stöd av utförd artskyddsutredning bedöms att planförslaget bör kunna genomföras utan att artskyddsförbud utlöses om planerade skyddsåtgärder genomförs och god hänsyn tas i byggskedet.

För rekreation och friluftsliv innebär planförslaget påtagliga positiva konsekvenser genom att tillgängligheten till Ön, som utgör ett attraktivt område för närrekreation, förbättras avsevärt för många boende i centrala staden. Planen bidrar även till att nya attraktiva kopplingar tillskapas och binder samman älvens bägge sidor vilket ökar tillgängligheten i staden och skapar bättre förutsättningar för bland annat arbetspendlare och vardagsresor med hållbara färdsätt.

Under byggskedet påverkas närliggande boendemiljöer av byggbuller. Då kommunen avser att etablera pålar till broarnas grundläggning genom borrning blir dock bullerstörningarna förhållandevis små. Även markvibrationer kan uppstå i byggskedet men de förutsätts bli begränsade genom kravställning på byggarbetenas utförande. Risker kopplade till ras och skred förekommer men är väl kända. De bedöms kunna hanteras genom lämpliga stabiliserande åtgärder så att planförslaget kan genomföras utan ökade risker för människors hälsa och säkerhet. Inte heller risker kopplat till översvämning bedöms öka i någon beaktansvärd grad till följd av planförslaget. Nedan ges en sammanfattning av planförslagets miljökonsekvenser i tabellform.

Miljöaspekt	**Kommentar**
Landskapsbild	Måttliga negativa konsekvenser genom ingrepp i det orörda, naturpräglade årummet i Lillån vid Teg och genom öppnandet av det skyddade landskapsrummet på norra Ön.
Naturmiljö på land	Stora negativa konsekvenser främst knutet till ingrepp i strandskogar av högt naturvärde på Ön som utgör livsmiljö för skyddade och rödlistade arter. Med ambitiösa skyddsåtgärder i byggskedet för att minimera skador på värdefull skog och värdeträd finns eventuellt förutsättningar att minska de negativa konsekvenserna till måttliga.
Naturmiljö i vatten	Lokalt och kortsiktigt uppkommer tydliga negativa konsekvenser för vattenlevande flora och fauna genom muddring och påförande av stödfyllnad och erosionsskydd i strandzoner md höga naturvärden samt genom grumling. Effekterna är dock övergående och med planerade naturanpassningar bedöms likvärdiga naturvärden återkomma relativt snabbt. Sammantaget bedöms planen därmed innebära små negativa konsekvenser för naturmiljö i vatten.
Ytvatten	Kortsiktigt uppstår små negativa effekter genom förhöjd grumling men dessa är övergående och på sikt bedöms påverkan på vattenkvaliteten bli obetydlig. Ingen statusförsämring bedöms uppkomma och möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten bedöms inte äventyras.
Markmiljö och sediment	Obetydliga konsekvenser. I byggskedet berörs mark med förhöjda föroreningshalter föroreningsspridning bedöms kunna undvikas genom god masshantering. Arsenikhaltiga älvsediment kommer i viss mån spridas nedströms men halterna bedöms vara naturliga för platsen och inte orsaka försämrade förhållanden vid återsedimentering.
Rekreation och friluftsliv	Stora positiva konsekvenser genom tillgängliggörande av attraktiva närrekreationsområden för många boende i centrala Umeå och förbättrade möjligheter att färdas tvärs älven till fots och med cykel.
Boendemiljö avseende buller och vibrationer	Under byggskedet uppkommer buller och vibrationer främst vid pålning och spontning. Beräkningar visar dock att Naturvårdsverkets riktvärden för buller kan klaras med anpassade byggmetoder i kombination med skyddsåtgärder. Vibrationer kan orsaka viss störning men det förutsätts att kravställning i byggskedet begränsar effekterna. Sammantaget bedöms därmed de negativa konsekvenserna för boendemiljön till följd av buller och vibrationer bli små.
Risk och säkerhet	Viss risk för ras, skred, erosion och översvämning föreligger utmed älven. Förhållandena är dock väl kända och bedöms tekniskt hanterbara varför planen bedöms kunna genomföras utan negativa konsekvenser för risk och säkerhet.

Innehåll

Sammanfattning **3**

1 Inledning **7**

1.1 Bakgrund 7

1.2 Miljöbedömning och MKB 8

2 Avgränsningar och metodik **8**

2.1 Detaljeringsgrad 8

2.2 Geografisk avgränsning 9

2.3 Tidsmässig avgränsning 9

2.4 Avgränsning av miljöaspekter 9

2.5 Bedömningsmetod 11

3 Planförslaget i korthet **13**

3.1 Planens syfte 13

3.2 Nya broar 14

3.3 Gång-och cykelväg 16

3.4 Arbetsområde under byggtiden 16

3.5 Skyddsåtgärder och miljöanpassning 17

4 Nuvarande förhållanden **18**

4.1 Markanvändning 18

4.2 Fysisk planering 18

4.3 Strandskydd 21

4.4 Riksintressen 21

5 Nollalternativet **23**

5.1 Framtida markanvändning 23

5.2 Klimatförändring 23

5.3 Effekter och konsekvenser av nollalternativet 24

6 Studerade alternativ **25**

6.1 Bro över Lillån 25

6.2 Bro över Storån 26

7 Planens miljökonsekvenser **29**

7.1 Landskapsbild....29
7.2 Naturmiljö på land....31
7.3 Naturmiljö i vatten....35
7.4 Skyddade arter....38
7.5 Ytvatten....51
7.6 Markmiljö och sediment....53
7.7 Rekreation och friluftsliv....55
7.8 Boendemiljö avseende buller och vibrationer....56
7.9 Risk och säkerhet....60

8 Samlad bedömning....62
8.1 Miljömål....64

9 Förslag till uppföljning....65

10 Referenser....66

Bilagor

Bilaga 1: Inventering och bedömning av naturvärde – Norra Ön (Enetjärn, 2017)

Bilaga 2: Norra ön broetapp inventering av naturvärdesträd och eftersök av fladdermusspår i Hålträd (Tyréns, 2025)

Bilaga 3: Artskyddsutredning för nya bro- och vägförbindelser till norra Ön (Pelagia, 2026)

Bilaga 4: Inventering av fladdermöss på norra Ön (Umeå kommun, 2023)

Bilaga 5: Naturvärdesinventering av bottenmiljön vid norra Ön (Pelagia, 2025)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Umeå kommun utarbetar en detaljplan benämnd Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp) som möjliggör en ny förbindelse över Umeälven mellan Teg och Öbacka, via norra Ön. Förbindelsen omfattar två nya gång- och cykelbroar, en över Lillån mellan Teg och norra Ön samt en över Storån mellan Ön och Öbacka. Vidare ingår en ny gång- och cykelväg (GC-väg) över norra delen av Ön mellan de båda broarna (se figur 1). Den östra bron, över Storån, ansluter till fastlandet i Öbackaparken nära Arkitekthögskolan medan den västra bron, över Lillån, ansluter till fastlandet strax norr om Tegs Vård- och omsorgsboende.

Figur 1. Karta över planområdets läge i centrala Umeå mellan Teg och Öbackaparken samt över norra Ön.

Anläggandet av nya gång- och cykelbroar till och från Ön innebär arbete i älvens vattenområde i sådan omfattning att det kräver tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kapitlet miljöbalken. Detta kan inte erhållas inom ramen för detaljplaneprocessen utan kommunen kommer att ansöka om tillstånd hos Mark- och miljödomstolen i en separat process som sker delvis parallellt med planprocessen.

1.2 Miljöbedömning och MKB

Umeå kommun har bedömt att ett genomförande av detaljplanen (Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp) kan antas medföra betydande miljöpåverkan (Umeå kommun, 2024). Därmed ska en miljöbedömning av planen göras vars övergripande syfte är att integrera miljöaspekter i planarbetet så att en hållbar utveckling främjas. Ytterligare ett viktigt syfte med miljöbedömningen är att ge allmänhet, organisationer, myndigheter och andra intressenter möjlighet att påverka planens utformning.

Miljöbedömningen omfattar dels en process, miljöbedömningsprocessen, dels framtagandet av en produkt, en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av planförslaget. Miljöbedömningsprocessen innebär att miljöbedömaren följer planarbetet på nära håll, flaggar för troliga effekter och konsekvenser av olika vägval och utformningar och bidrar med förslag till åtgärder för att undvika eller minimera negativ påverkan och skapa mervärden för miljö, hälsa och hållbar utveckling. MKB:n är det dokument som beskriver det slutliga planförslagets effekter och konsekvenser för miljön och människors hälsa. Detta dokument utgör en MKB till Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp).

2 Avgränsningar och metodik

2.1 Detaljeringsgrad

Omfattningen och detaljeringsgraden på bedömningarna och analyserna i en MKB ska anpassas till vad som är rimligt med hänsyn till den aktuella planens innehåll och detaljeringsgrad. Då denna MKB gäller en detaljplan för ett mindre område belyser MKB:n planens konsekvenser på en förhållandevis detaljerad och lokal nivå.

Den övergripande kommunala planeringens mer generella konsekvenser för miljön i ett vidare perspektiv, som bäst belyses i miljöbedömningen av kommunens översiktsplan och dess fördjupningar, behandlas därmed inte i denna MKB. Ett undantag görs avseende den regionala ekologiska lövskogskorridoren längs nedre Umeälven. Eftersom de ytor som berörs av den aktuella detaljplanen ingår i en viktig länk för denna korridor belyser MKB:n detaljplanens konsekvenser för lövskogskorridorens ekologiska funktion i ett mer övergripande sammanhang.

Vid avgränsning av innehållet i en MKB ska det, enligt Miljöbalken, även beaktas att vissa frågor bättre kan bedömas i samband med prövningen av andra planer och program, eller i tillståndsprövningen av verksamheter och åtgärder.

Beträffande konsekvenser kopplat till annan pågående detaljplanering av norra Ön, som sker inom ramen för detaljplanen Ön 1:96 med flera – Norra Ön BN-2013/00345, hänvisas till den MKB som upprättats till samrådsversionen av den detaljplanen.

Gällande tillståndsprövning kommer de arbeten i vatten som behövs för anläggandet av broarna att kräva tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalkens 11:e kapitel, vilket kommunen avser att söka hos Mark- och miljödomstolen. Vissa av de effekter och konsekvenser som specifikt kan kopplas till den aktuella vattenverksamheten kommer därför att belysas mer detaljerat i den MKB som ska ingå i ansökningshandlingarna om tillstånd till vattenverksamhet.

2.2 Geografisk avgränsning

Det geografiska område som beaktas i miljökonsekvensbeskrivningen omfattar såväl själva planområdet som de angränsande områden där påverkan av betydelse bedöms kunna uppstå till följd av planens genomförande, det så kallade influensområdet. Eftersom influensområdets gränser varierar för olika miljöaspekter har inget exakt geografiskt influensområde definierats på karta. Istället framgår av konsekvensbeskrivningarna inom vilka områden konsekvenser bedöms uppstå för respektive miljöaspekt.

2.3 Tidsmässig avgränsning

En MKB ska beakta effekter som uppstår på såväl kort som medellång och lång sikt. Hur långt in i framtiden bedömningar bör sträcka sig och kan ske med rimligt god förutsägbarhet varierar beroende på bland annat planens genomförandetid, annan pågående planering, exploateringstryck, återhämtningstider för tillfälligt påverkade naturmiljöer samt andra förändringsprocesser. Genomförandetiden för den aktuella detaljplanen är satt till fem år efter att planen vunnit laga kraft, vilket bedöms kunna ske under 2026. Planen kan därmed antas vara fullt genomförd i början av 2030-talet.

Då planens genomförande i detta fall är tydligt kopplad till en större anläggningsentreprenad som kan förväntas börja inom några år och sedan pågå under 2–3 års tid kan många effekter naturligt knytas antingen till byggskedet, då konsekvenserna ofta är som störst men i många fall endast kortvariga och övergående, eller till driftskedet som kännetecknas av mer begränsade, men ofta långvariga eller permanenta, konsekvenser.

Något specifikt horisontår för hur långt in i framtiden som konsekvensbeskrivningarna i MKB:n sträcker sig har inte identifierats. Tyngdpunkten i analyserna ligger dock på de närmaste 10–15 åren, som kan sägas motsvara tidsintervallet för effekter på kort och medellång sikt, då det bedöms vara möjligt att göra bedömningar med förhållandevis god säkerhet. Därutöver görs mer övergripande bedömningar på lång sikt, bland annat kopplat till klimatförändringar, där tidshorisonten kan variera mellan olika miljöaspekter.

2.4 Avgränsning av miljöaspekter

En MKB ska avgränsas så att den endast belyser de miljöaspekter som bedöms kunna påverkas i betydande grad till följd av planens genomförande eller som bedöms motiverade att belysa med hänsyn till allmänhetens intresse. I tabell 1 presenteras de miljöaspekter som belyses i MKB:n tillsammans med en kort motivering. Urvalet baseras på kommunens undersökning av om detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan och de synpunkter som inkommit i samband med avgränsningssamrådet.

I tabellen listas även en rad miljöaspekter som nämns i miljöbalken men som inte bedömts relevanta att behandla i denna MKB tillsammans med en kort motivering om varför.

Tabell 1. Miljöaspekter som behandlas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljöaspekt	Behandlas i MKB:n	Motivering
Landskapsbild	Ja	Broarna kommer att utgöra nya landmärken som påverkar landskapsbilden längs Umeälven och karaktären på de lokala årummen i Lillån och Storån vilka delvis är känsliga för den aktuella typen av påverkan.
Naturmiljö och biologisk mångfald	Ja	Planförslaget påverkar ett flertal områden inom och i direkt anslutning till planområdet som har höga naturvärden. Öns lövskogar utgör även en viktig länk i den regionala ekologiska korridoren av lövskog utmed nedre Umeälven.
Skyddade arter	Ja	I området finns flera fridlysta arter varför MKB:n belyser planens påverkan på dessa samt huruvida risk föreligger att konflikter med artskyddsbestämmelserna kan påverka möjligheterna att genomföra planen.
Ytvatten och MKN för vatten	Ja	Anläggandet av broar enligt planförslaget leder temporärt till grumling av älvens vatten vilket kan påverka vattenkvaliteten. Broar och landfästen påverkar även älvens hydromorfologi vilket i sin tur kan påverka älvens statusklassning och möjligheterna att nå gällande miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten.
Markmiljö och sediment	Ja	Planförslaget innebär markarbeten i jord och sediment där föroreningar samt sulfidhaltigjord påträffats.
Rekreation och friluftsliv	Ja	Planförslaget förbättrar tillgängligheten till norra Ön som utgör ett attraktivt närrekreationsområde för många boende i centrala Umeå.
Buller i boendemiljö	Ja	Ett stort antal bostäder i närområdet, inklusive vård- och omsorgsboendeäldreboende och skola, kommer att påverkas av buller i samband med anläggningsarbetena.
Risk och säkerhet	Ja	Delar av planområdet, främst i älvbrinkarna, präglas av geotekniska förhållanden som medför risk för ras, skred och erosion.
Kulturmiljö	Nej	De åtgärder som planförslaget möjliggör bedöms inte ha sådan karaktär att de påverkar riksintresset för kulturmiljö knutet till Umeå centrum eller kulturmiljön vid Tegsgården som utgör ett byggnadsminne. I byggskedet bedöms närliggande kulturlämningar kunna skyddas. Inga betydande negativa konsekvenser för kulturmiljön bedöms därmed uppkomma.
Grundvatten	Nej	Inom planområdet finns ett mäktigt ler- och siltlager vilket underlagras av grövre jord som rymmer ett undre stängt grundvattenmagasin. Aktuella schaktarbeten bedöms dock inte medföra risk för hydraulisk upptryckning. Pålning för landfästen och mellanstöd kommer att genomtränga ler- och siltlagret men detta är så mäktigt att pålningen inte bedöms orsaka kontakt mellan akvifererna. Därmed bedöms inga betydande effekter uppkomma med avseende på grundvatten.
Luft	Nej	Planförslaget bedöms inte påverka luftkvalitén i någon omfattning av betydelse. MKN för luft riskerar inte att överskridas.

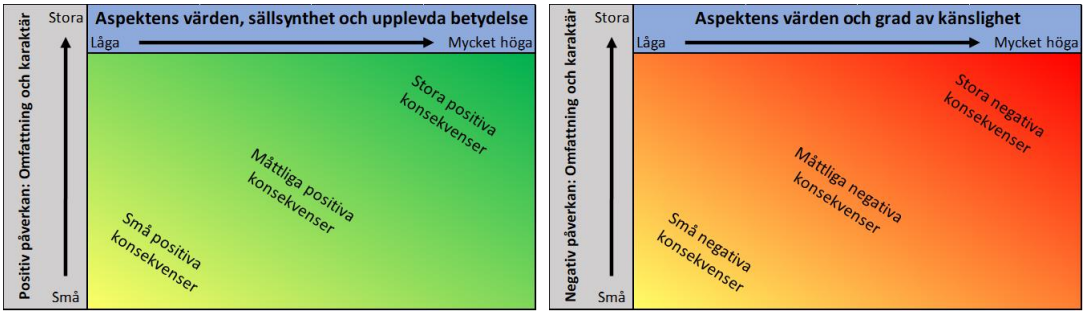
2.5 Bedömningsmetod

I MKB:n beskrivs planförslagets huvudsakliga påverkan på varje miljöaspekt och vilka effekter och konsekvenser denna påverkan förväntas medföra. I enlighet med miljöbalken beaktar bedömningarna både direkta, indirekta och kumulativa konsekvenser (se faktaruta) som uppstår på kort, medellång eller lång sikt. Både tillfälliga och bestående samt positiva och negativa konsekvenser bedöms och redovisas. Varje aspekt kan påverkas på flera olika sätt och i vissa fall kan både positiva och negativa effekter och konsekvenser uppkomma för samma aspekt. För varje aspekt avslutas beskrivningarna med en sammanvägd konsekvensbedömning i en sjugradig skala, från stora positiva till stora negativa, enligt tabell 2 nedan.

Tabell 2. Konsekvensskala för miljöbedömning med färgkodning.

Stora positiva	Måttligt positiva	Små positiva	Inga/ obetydliga	Små negativa	Måttligt negativa	Stora negativa

Planförslagets konsekvenser bedöms både gentemot nuläget och nollalternativet. Konsekvensbedömningarna görs med stöd av Bjerkings bedömningsmodell. Denna består av diagram där de berörda miljöaspekternas värden/upplevda betydelse, sällsynthet och känslighet graderas på x-axeln och omfattningen och karaktären av den påverkan som följer av planens genomförande, och som kan vara såväl negativ som positiv, graderas på y-axeln (se figur 2).

Figur 2. Illustration av Bjerkings modell för bedömning av positiva (vänster) och negativa (höger) effekter och konsekvenser där de berörda miljöaspekternas värden/upplevda betydelse, sällsynthet och känslighet viktas mot förmodad omfattning och karaktär på den påverkan som följer av planens genomförande.

Bedömningarna av karaktär och omfattning av den påverkan som uppkommer görs i sin tur genom en sammanvägning av effekternas och konsekvensernas omfattning, karaktär och beständighet med stöd av de parametrar som redovisas i figur 3.

Positiv påverkan: Omfattning och karaktär	Stora	Förbättring av kvalitet/funktion	Kvantitativ omfattning	Effektens varaktighet
		Stor	Stor	Permanent
		Påtaglig	Medelstor	Långsiktig
		Måttlig	Måttlig	Medellång
	Små	Marginell	Liten	Kortsiktig

Negativ påverkan: Omfattning och karaktär	Stora	Försämring av kvalitet/funktion	Kvantitativ omfattning	Effektens varaktighet
		Total	Stor	Permanent
		Påtaglig	Medelstor	Långsiktig
		Begränsad	Måttlig	Medellång
	Små	Marginell	Liten	Kortsiktig

Figur 3. Stödparametrar vid bedömningar av karaktär och omfattning av den påverkan som följer av planens genomförande i Bjerkings modell för bedömning av effekter och konsekvenser i miljökonsekvensbeskrivningar.

Generellt leder kvantitativt stora och varaktiga effekter som i hög grad påverkar miljöaspektens funktion och kvalitet till stora konsekvenser medan kvantitativt små eller endast kortvariga förändringar som får begränsad påverkan på aspektens funktion och kvalitet till små konsekvenser. Värderingen är oundvikligen i viss mån subjektiv men görs av sakkunnig personal med god kunskap om den aktuella miljöaspekten och stäms av inom konsultgruppen för att säkerställa väl avvägda bedömningar.

Direkta, indirekta och kumulativa effekter

I miljöbalken sägs att en miljökonsekvensbeskrivning ska belysa konsekvenser som uppstår till följd av såväl direkta, som indirekta och kumulativa effekter.

Direkta effekter är, som namnet antyder, effekter som sker som en direkt följd av att en plan genomförs, till exempel förlust av naturmiljöer som tas i anspråk för bebyggelse.

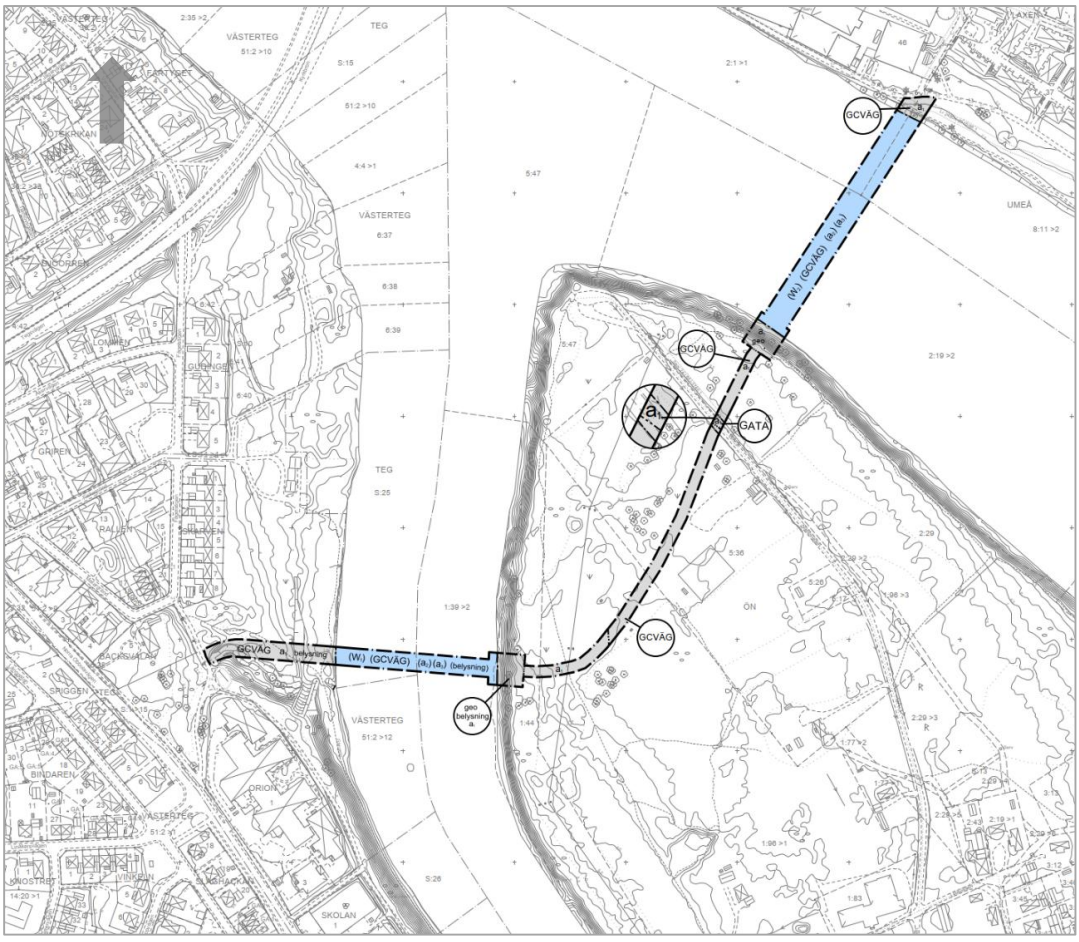
Indirekta effekter är effekter som sannolikt kan förväntas ske som en följd av att en plan genomförs men som annars inte hade skett. Till exempel om anläggande av en ny väg tillgängliggör ett obebyggt område som därför på sikt kan förväntas bli exploaterat med verksamheter eller bostäder.

Med **kumulativa effekter** menas effekter från flera olika påverkanskällor. Det kan gälla såväl befintlig påverkan från existerande verksamheter som tillkommande effekter till följd av beslutade men ännu ej genomförda planer eller verksamheter.

3 Planförslaget i korthet

3.1 Planens syfte

Syftet med Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp) är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön. Planområdet omfattar de ytor i älven och dess strandzoner där broarna ska anläggas samt det stråk över norra Ön där ny GC-väg planeras. Broarna planläggs som vattenområde som får överbyggas med bro. Anslutningar med landfästen samt stråket över Ön planläggs som allmän plats GC-VÄG (Umeå kommun, 2026-06-02), se figur 4.

Figur 4. Utsnitt av planförslagets plankarta, antagandeversion (Umeå kommun, 2026-06-02).

Det nu aktuella planförslaget var tidigare en ingående del i den större detaljplanen för Ön 1:96 – Norra Ön, BN-2013/00345 (se även avsnitt 4.2.2.2) men kommunen har under processens gång valt att bryta ut anläggandet av broarna i en egen detaljplan. Orsaken är att tidsplanen för den större detaljplanen har förskjutits i väntan på kompletterande underlagsutredningar. Samtidigt har kommunen beviljats stadsmiljöavtal om statlig delfinansiering för tillskapandet av gång- och cykelkopplingar till norra Ön. Det statliga stödet är dock villkorat med att åtgärden genomförs senast 2029 vilket kräver att åtgärden har stöd i en detaljplan som vunnit laga kraft.

3.2 Nya broar

3.2.1 Utformning

Broarnas tekniska och gestaltningsmässiga utformning är ännu inte fullt klarlagda. Preliminära förslag till utformning och gestaltning har dock tagits fram för att möjliggöra bedömning av praktisk genomförbarhet. Fundamenten till mellanstöden, och troligen även till landfästena, utförs i betong och grundläggs med stålrörspålar som borras ner till fast underlag. Pålarna, särskilt pålar till stöd närmast farleden i Storån, behöver sannolikt dragförankras för att stå emot islaster. Vidare kommer erosionsskydd att anläggs kring mellanstöd och landfästen. Vid behov utförs även andra stabilitetshöjande åtgärder kring landfästena för att motverka risk för jordskred i älvbrinkarna.

3.2.2 Bro över Lillån

Landfästet på Tegsidan förläggs cirka 50 meter norr om Tegs vård- och omsorgsboende, där älvbrinken är relativt flack, och ansluts till befintligt gång- och cykelvägnät (se figur 4). På Ön anläggs landfästet i befintlig strandbrink. Bron kommer att utföras med som mest fem brospann och fyra mellanstöd varav tre i vattnet i Lillån, och det fjärde på land i ådalen på Tegsidan (se figur 5). Brobanan planeras bli cirka 8 meter bred och brons totala bredd blir cirka 10 meter. Segelfri höjd, det vill säga det fria avståndet mellan vattenytan vid medelvattenstånd och brons lägsta punkt, under brons centrala del i Lillån planeras till 3,6 meter.

Figur 5.Illustration av preliminärt förslag till utformning av bro över Lillån. Överst: Vy från Lillån mot ny bro i norr. Nederst: Vy över brodäck med räcken och stolpar i trä. Källa: (Bjerking & Rundquist, 2025-12-18). Observera att slutlig utformning av bron inte är bestämd och kan komma att skilja sig från illustrationerna.

Fri passage under bron ska säkerställas utmed stranden på Tegsidan där befintligt strandstråk och parkområde fortsatt blir tillgängligt efter att bron anlagts. Överbyggnaden utförs med ett brodäck av betongplattor som vilar på stålbalkar. Broräcken och eventuellt belysningsstolpar är

tänkta att helt eller delvis utföras i trä som en gestaltningsmässig anpassning till platsens historik med timmerflottning.

3.2.3 Bro över Storån

Bron över Storån anläggs mellan norra Ön och Öbackaparken där landfästet ansluts till Strandpromenaden i höjd med Arkitekthögskolan (se figur 4). Bron är planerad att utföras med en central bågbrodel som ansluter till balkbroar i stål eller betong. Bron kommer att utföras med upp till sju spann där bågbrodelen har en spännvidd på knappt 90 meter och spann för anslutande balkbroar varierar mellan cirka 20 – 30 meter. Inklusive landfästena får bron som mest åtta stöd, varav maximalt sex mellanstöd i vattnet i Storån (se figur 6). Brobanan planeras bli cirka 8 meter bred och brons totala bredd blir cirka 10 meter. Segelfri höjd planeras till 3,8 meter under brons centrala del.

Figur 6. Illustration av preliminärt förslag till utformning av bro över Storån. Överst: Vy från Ön mot Öbacka . Nederst: Vy från Öbacka strandpromenad. Källa: (Bjerking & Rundquist, 2025-02-28). Observera att slutlig utformning av bron inte är bestämd och kan komma att skilja sig från illustrationerna.

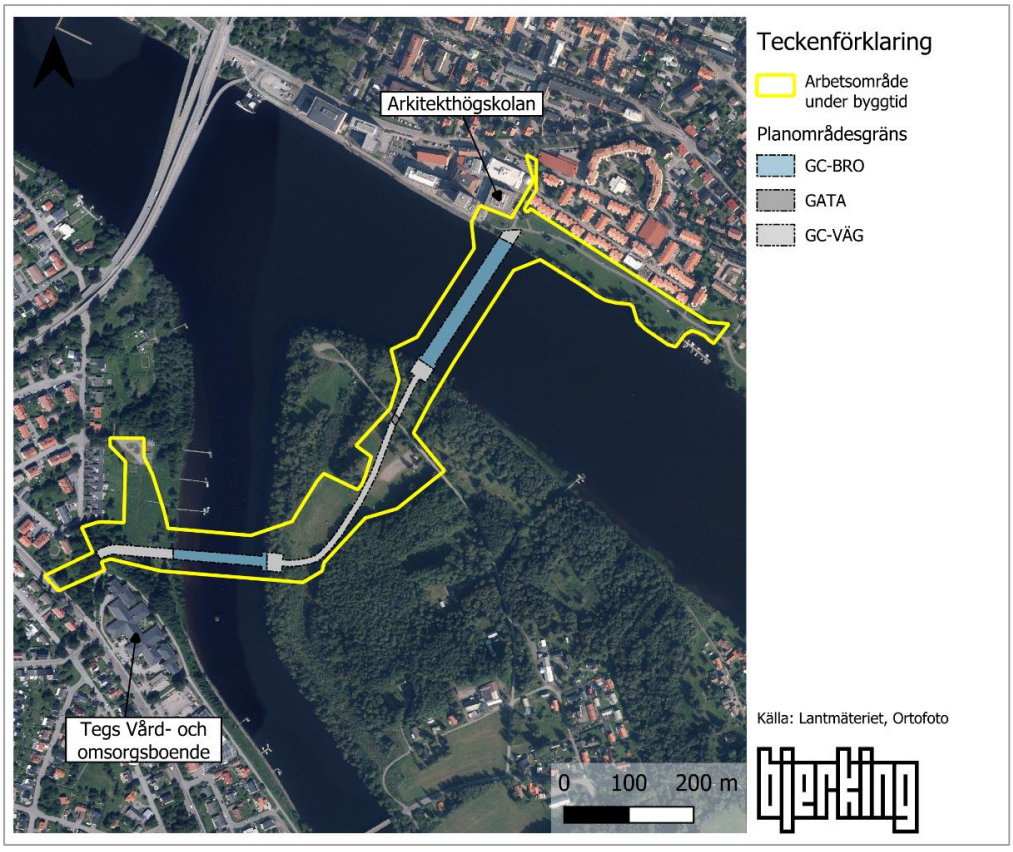
3.3 Gång-och cykelväg

En GC-väg anläggs mellan Teg och Öbacka, via de två broarna och över norra delen av Ön. GC-vägens bredd blir cirka 5 meter på Ön och 8 meter över broarna. Vägen förses på hela sträckan med belysning för att skapa god sikt och säkerhet samt för att främja den upplevda tryggheten.

3.4 Arbetsområde under byggtiden

Detaljplaneområdet omfattar endast de ytor som upptas av de färdiga anläggningarna, det vill säga broarna med tillhörande landfästen samt den nya GC-vägen över norra Ön. Under anläggningsskedet behöver därutöver även delar av de närliggande ytorna nyttjas tillfälligt som arbetsområde, vilket är en förutsättning för att planen ska kunna genomföras. En karta över de ytor som preliminärt bedöms behöva ingå i arbetsområdet framgår av figur 7.

De landområden som berörs av tillfälliga arbeten kommer till största delen att påverkas under byggskedet genom röjning av befintlig vegetation, markberedning, byggvägar, upplagsytor med mera. Vid och nedom landfästena på Ön kommer även permanenta stabilitetshöjande åtgärder i form av stödfyllnad och erosionsskydd att behöva anläggas inom arbetsområdet såväl inom som utanför detaljplaneområdet. Efter byggskedet kommer de ytor som endast nyttjas tillfälligt att återställas till ett likartat utseende som idag.

Figur 7. Preliminärt uppskattat arbetsområde under byggtiden i förhållande till planområdesgränsen.

3.5 Skyddsåtgärder och miljöanpassning

För att miljöanpassa planförslaget, främja en hållbar utveckling och minimera negativa konsekvenser avser Umeå kommun att utföra en rad skyddsåtgärder varav de viktigaste listas nedan.

- Grumlingsminimerande åtgärder ska vidtas vid arbeten i vatten. Anläggande av mellanstöd i vatten görs innanför tätspont.
- Arbeten närmast vattendragens strandkanter utförs innanför länsar för att fånga upp eventuellt spill eller läckage av olja och andra flytande föroreningar.
- Grumlande arbeten anpassas i tid för att minimera störning på vandrande fisk.
- Ett kontrollprogram för byggskedet ska upprättas som säkerställer regelbunden kontroll av renat länsvatten innan detta släpps till recipient.
- Uppschaktade jordmassor ska provtas och massor med föroreningshalter över gällande riktvärden för den aktuella markanvändningen ska transporteras bort och hanteras enligt gällande regelverk.
- Avverkning av värdeträd och värdefull skog inom arbetsområdet ska endast ske i nödvändig omfattning och en rutin för att säkerställa detta ska upprättas inför byggskedet. Lämpliga skyddsåtgärder tas fram för träd som avses sparas inom och i anslutning till arbetsområdet.
- För att undvika störning på fåglars häckning samt på fladdermöss under koloni- och migrationsperioder ska skogsavverkning och vegetationsröjningar i arbetsområdet utföras mellan 1:a oktober och 1:a april
- För att minimera störning på fladdermöss och andra nattaktiva djur ska ingen belysning kopplat till entreprenadarbetena förekomma i arbetsområdet utanför arbetstid under perioden 1 april till 1 oktober.
- Befintlig äldre jordkällare omedelbart intill arbetsområdet vid Teg ska skyddas genom avspärrning i byggskedet
- Erosionsskydd ska naturanpassas för att främja deras funktion som livsmiljö för växter och djur.
- Efter byggskedet ska ny strandlövskog återetableras inom tillfälligt nyttjade ytor där skog avverkats. En skötselplan för återplantering ska tas fram.
- De mest bullrande arbetsmomenten i byggskedet förläggs till dagtid (mellan 07 och 19) på vardagar. Vissa undantag kan dock förekomma inom ramen för Naturvårdsverkets allmänna råd.
- I driftskedet kommer belysningen till GC-vägen att anpassas, i enlighet med bestämmelse i detaljplan, i syfte att minimera ljusstörningar för nattaktiva djur.

Utöver de ovan nämnda åtgärderna ges i kapitlet om planens miljökonsekvenser i vissa fall rekommendationer om ytterligare åtgärder för att undvika, minimera eller kompensera för negativ påverkan på specifika miljöaspekter eller arter.

4 Nuvarande förhållanden

4.1 Markanvändning

Markerna inom och närmast intill planområdet upptas idag huvudsakligen av naturmark. På norra Ön finns en bård av lövskog i de strandnära delarna medan den centrala delen utgörs av före detta odlingsmark som nu är obrukad och under pågående igenväxning. Här korsar planområdet också en mindre lokalväg (Nabbvägen).

På Tegsidan utgörs marken i och i anslutning till planområdet av en blandning av lövskogspartier och öppen parkmark med funktion för rekreation, bad, båtbryggor, odlingslotter med mera. Här finns även en mindre bäckravin. På älvens östsida, vid Öbacka, utgörs berörda ytor främst av parkmark med inslag av träd samt av befintlig gång- och cykelväg. Naturvärdena är på flera platser höga, särskilt i strandskogarna utmed älvbrinkarna på Ön.

Idag finns förbindelser mellan Ön och fastlandet dels via E4, som passerar över älven via Öns södra spets med en trafikplats för av- och påfarter till Ön. Därutöver finns en äldre bro (Öbron) för blandtrafik till Ön över Lillån i förlängningen av Ögatan.

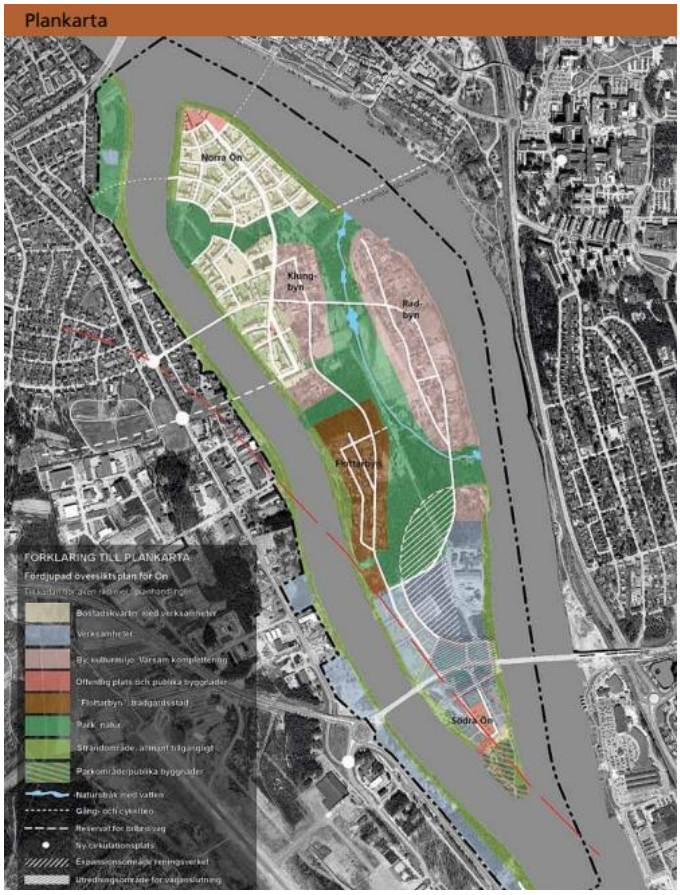
4.2 Fysisk planering

4.2.1 Översiktsplanering

Ön är i kommunens översiktsplanering utpekad som ett större område för stadsutveckling. Enligt den fördjupade översiktsplan för området, som antogs 2008, och förklarades aktuell 2016, är målet att etappvis under en 15–20-årsperiod skapa en ny hållbar stadsdel på Ön (se figur 8).

Den fördjupade översiktsplanen uttrycker höga ambitioner avseende miljöanpassning och hållbar utveckling. Samtidigt förespråkas omfattande exploatering av norra Ön med tät stadsbebyggelse av kvartersstruktur och upp till fem våningar höga hus. Totalt planeras här för 2500–3000 lägenheter och 5000–6000 boende.

Stora delar av Öns strandområden ska enligt planen också till-

Figur 8. Plankarta från gällande fördjupad översiktsplan för Ön som antogs 2008 och som anges som aktuell på kommunens hemsida.

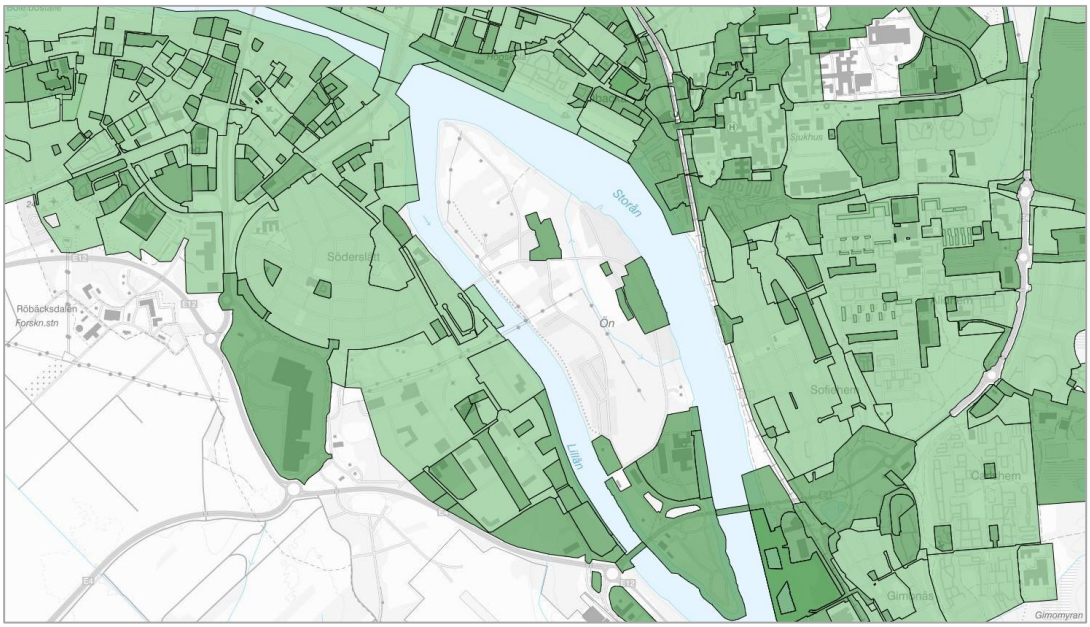
gängliggöras genom anläggande av promenadstråk, cykelvägar och strandpromenader.

Den fördjupade översiktsplanen inrymmer även flera nya broförbindelser med Ön. Bland annat omnämns två broar för gång- och cykeltrafik i ungefär samma lägen som i nuvarande förslag till detaljplan. Därutöver förespråkar den fördjupade översiktsplanen anläggande av ytterligare en gång- och cykelbro över Storån i höjd med Ankargränd och en ny bro för biltrafik över Lillån söder om den befintliga Öbron (se figur 8).

4.2.2 Detaljplanering

4.2.2.1 Gällande planer

Det aktuella planförslaget för broetappen ligger i centrala Umeå och de närliggande områdena väster och öster om Umeälven utgörs av urbana områden som till största delen omfattas av gällande detaljplaner vilka i allt väsentligt är utbyggda (se figur 9).

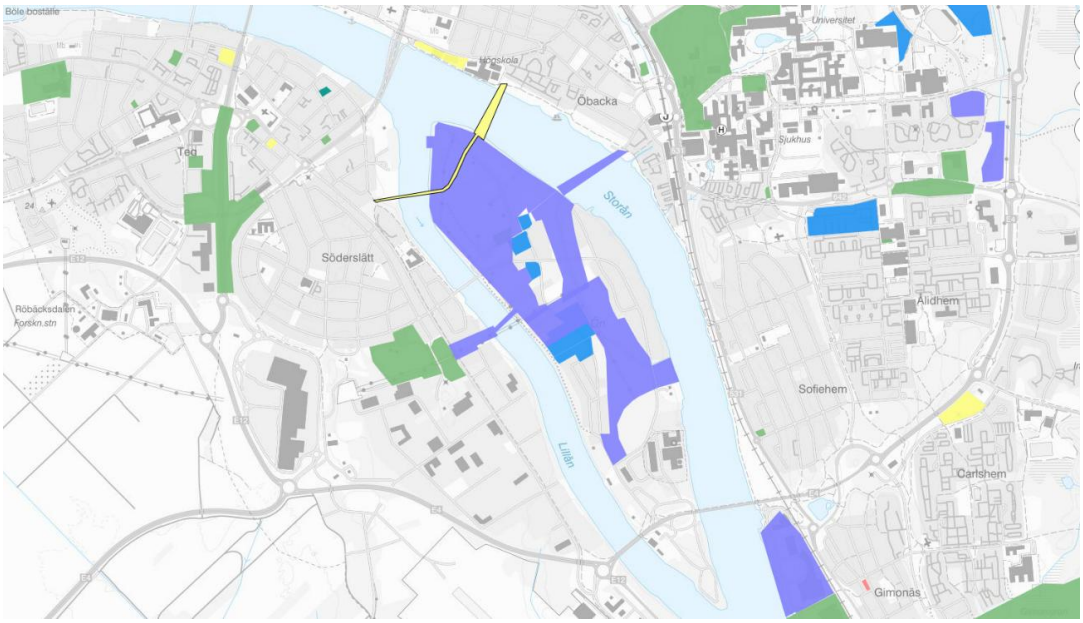

Figur 9. Utdrag (2025-12-31) över kommunens karta över gällande detaljplaner. Planer antagna före år 2000 markeras med ljusgrön och nyare planer med mörkgrön ton.

Inom norra delen av Ön finns ännu inga gällande detaljplaner, undantaget mindre ytor kring Lillåvägen och Storåvägen för vilka detaljplaner antogs under 2012/2013. Även dessa planer är idag i huvudsak utbyggda. Däremot pågår detaljplaneläggning av norra Ön (se nedan).

4.2.2.2 Pågående planer

I enlighet med den fördjupade översiktsplanen för Ön pågår för närvarande omfattande detaljplanering av stora delar av Ön (se figur 10).

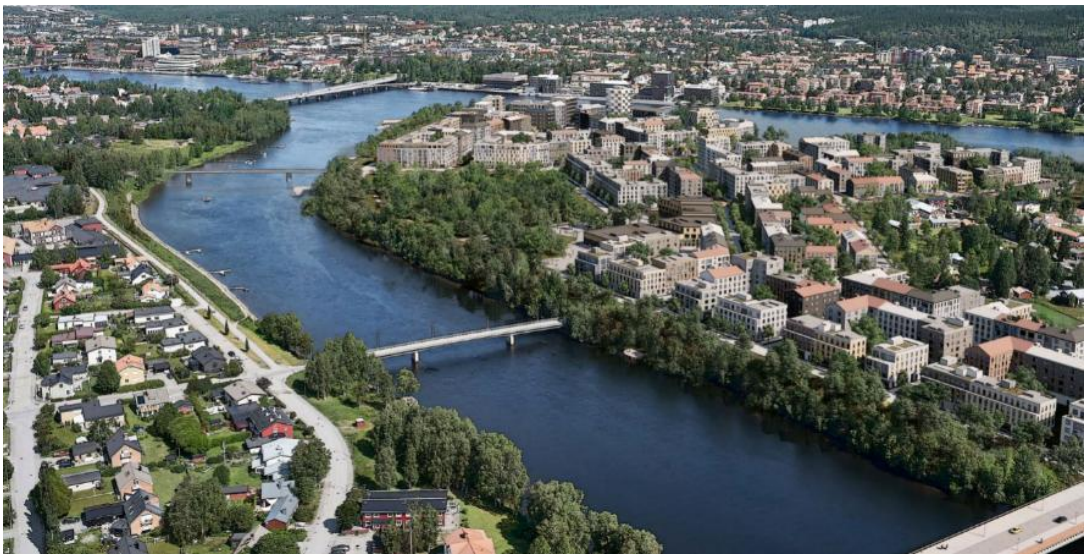
Figur 10. Utsnitt (2026-04-21) från kommunens karta över pågående detaljplaner. Färgkodning anger aktuellt planskede enligt följande: Grönt: Planbesked, lila: samråd, gult: granskning, blått: vilande. Den nu aktuella planen för broetappen är markerad med svart ytterlinje. Övriga lilatonade ytor inom Ön ingår i detaljplanen Ön 1:96 med flera – Norra Ön, BN-2013/00345.

För norra delen av Ön sker arbetet inom ramen för detaljplanen Ön 1:96 med flera – Norra Ön, BN-2013/00345. Syftet med denna plan, som var föremål för samråd under 2021, är bland annat att skapa planmässiga förutsättningar för en ny stadsdel med plats för cirka 2 800 nya bostäder med inslag av verksamheter (se figur 11).

Figur 11. Plankarta (t.v.) samt illustrationskarta (t.h.) från samrådsversionen av detaljplan för Ön 1:96 m.fl. – Norra Ön, BN-2013/00345.

I likhet med vad som anges i den fördjupade översiktsplanen är förslaget att stadsdelen ska utformas med blandad bebyggelse i kvartersstruktur. Bostäder tillkommer främst som lägenheter i flerfamiljshus (se figur 12).

Figur 12. Visualisering av bebyggelseutveckling från samrådsversionen av detaljplan Ön 1:96 m.fl. – Norra Ön, BN-2013/00345. Bron centralt i bild är den befintliga Öbron. Den större bron i bildens nederkant illustrerar en i planförslaget föreslagen ny bilbro och den mindre bron längre norrut anger ungefärligt läge för ny gång- och cykelbro vid Teg.

De båda broar som planläggs i den nu aktuella detaljplanen för Ön 1:96 med flera (broetapp) var tidigare en ingående del i den större detaljplanen för Norra Ön och då planerade lägen för dem framgår också av figurerna.

4.3 Strandskydd

Med undantag för de delar av GC-vägen på Ön som ligger mer än 100 meter från vattenbrynet omfattas hela planområdet i nuläget av strandskydd enligt miljöbalken. För att möjliggöra detaljplanens genomförande innehåller planförslaget bestämmelser om att strandskyddet ska upphävas inom berörda delar av planområdet. Som särskilda skäl för upphävandet anges i planförslaget att området behöver tas i anspråk för en ny gång- och cykelförbindelse över älven vilket bedöms utgöra ett angeläget allmänt intresse samt att de aktuella anläggningarna för sin funktion måste ligga vid vattnet och att behovet inte kan tillgodoses utanför området.

Vidare anges att planområdet ligger centralt och är viktigt för att stärka kopplingen mellan stadens sidor och Ön. De nya gång- och cykelbroarna förbättrar tillgängligheten, främjar hållbara färdsätt och bidrar till bättre miljö i centrala Umeå.

4.4 Riksintressen

4.4.1 Yrkesfiske

Ume- och Vindelälven är ett av fyra vattendrag med högst produktion av laxsmolt i landet och älvarna är upptagna som ett riksintresse för yrkesfisket i form av lek- och rekryteringsområde samt vandringsväg för lax. Utpekandet innebär att de berörda vattnen skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra yrkesfiskets bedrivande.

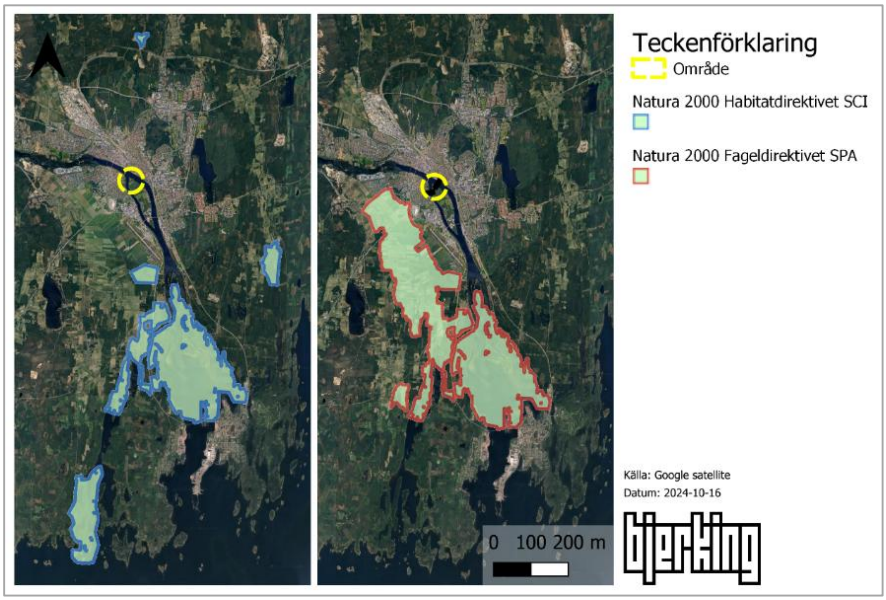
Beträffande Umeälvens nedre del är det funktionen som vandringsväg som är det viktiga att beakta då lekområdena i huvudsak är koncentrerade till snabbt strömmande vattendragssträckor med sten- och grusbottnar längre uppströms i vattensystemet.

4.4.2 Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden inom Europeiska unionen (EU) som har etablerats för att bevara och skydda hotade arter och naturtyper av europeiskt intresse. Syftet med Natura 2000 är att säkerställa biologisk mångfald genom att skydda de mest värdefulla och hotade arterna och deras livsmiljöer i EU. Nätverket omfattar både terrestra och marina områden och är det största nätverket av skyddade områden i världen.

Natura 2000-områden är skyddade enligt fågeldirektivet (SPA, special protection area) och/eller enligt art- och habitatdirektivet (SCI – site of community interest). Dessa direktiv beskrivs nedan. Direktivens skydd har implementerats i svensk lag genom miljöbalkens 7:e kapitel. Enligt Miljöbalken 7 kap. 28 a § krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Kravet gäller även åtgärder som vidtas utanför själva Natura 2000-området och tillstånd får endast medges om de livsmiljöer som området avser att skydda inte kan skadas och de arter som ska skyddas inte utsätts för störningar som kan försvåra deras bevarande.

Deltaområdet kring Umeälvens mynning, cirka 5 km nedströms Ön, utgör ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet benämnt Umeälvens delta. Samma område ingår även i ett Natura 2000-område enligt fågeldirektivet, som utöver själva deltat även omfattar en större yta med lövskogsdominerade låglänta slättområden på älvens västsida. Detta område benämns Umeälvens delta och slättområden (se figur 13). Omkring 25 km uppströms Ön mynnar Vindelälven i Umeälven. Vindelälven är en av Sveriges fyra oreglerade nationalälvar och utgör också ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet.

Figur 13. Natura 2000-områdena ”Umeälvens delta” (skyddat enligt art- och habitatdirektivet) respektive ”Umeälvens delta och slätter” (skyddat enligt fågeldirektivet). Platsen för det aktuella planområdet är ungefärligt markerat med gul cirkel.

5 Nollalternativet

Nollalternativet är en beskrivning av den förmodade utvecklingen i och intill planområdet om den aktuella planen inte antas. Nollalternativet innebär också att andra förändringar i området som kan förutses kopplat till genomförandet av gällande planer, tillståndsgivna verksamheter och andra beslutade åtgärder genomförs, liksom att klimatet successivt förändras enligt gällande prognoser (Naturvårdsverket, 2024). Även Umeås vision om 200 000 invånare samt de utvecklingsriktlinjer som ges i den gällande översiktsplanen med tillhörande fördjupningar för de centrala stadsdelarna och Ön beaktas. I detta fall beskriver nollalternativet förmodat utseende i området cirka 10–15 år fram i tiden (det vill säga till omkring 2035 – 2040).

5.1 Framtida markanvändning

Med avseende på framtida markanvändning innebär nollalternativet att förslaget till detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp) inte genomförs. Därmed anläggs inga gång- och cykelbroar över Storån och Lillån på de aktuella platserna. GC-vägen över Ön anläggs inte heller. De äldre detaljplaner som finns antagna för området (se figur 9) är i allt väsentligt redan utbyggda och bedöms inte innebära några större nyexploateringar inom ytorna närmast planerade landfästen vid Teg eller Öbacka.

På norra Ön förespråkar den fördjupade översiktsplanen för Ön anläggande av en ny stadsdel med tät flervåningsbebyggelse i kvartersstruktur. Denna inriktning preciseras också i det pågående detaljplaneärendet Ön 1:96 med flera – Norra Ön, BN-2013/00345 som var på samråd 2021. Denna detaljplan är dock inte antagen varför det inte är säkert att den kommer att genomföras och den utgör därmed inte heller en del av nollalternativet till den nu aktuella planen för broetappen.

Vid nollalternativet uteblir således större fysiska ingrepp i skogar och andra naturmiljöer på norra Ön och vid Teg och de idag rådande förhållandena inom dessa områden bedöms i huvudsak bestå på kort och medellång sikt (10–15 år). Inga stabilitetshöjande åtgärder eller erosionsskydd kommer heller att anläggas i slänterna ner mot älven vid de platser som pekas ut i planförslagen och landskapsbilden utmed Storån och Lillån förblir i huvudsak lik dagens.

5.2 Klimatförändring

Klimatet bedöms fortsätta att bli varmare i ungefärlig enlighet med SMHI:s scenarier för RCP 4,5 (medelhögt utsläppsscenario). Jämfört med referensperioden 1971–2000 innebär detta en ökning av årsmedeltemperaturen i Umeåtrakten på 2,5 – 3,5 grader för perioden 2041–2070 och 3,5 – 4,5 grader för perioden 2071–2100 (SMHI, 2025).

Klimatförändringen påverkar även vattenföringen i Umeälven. Vid naturliga förhållanden skulle förändringarna generellt inneburit ökad medelvattenföring men minskade flödestoppar till följd av mindre markant snösmältning på våren. När effekterna av regleringen i vattensystemets befintliga kraftverksdammar viktas in ändras dock bilden så att även toppflödena förmodas öka (SMHI, 2025). En sammanställning av hur flödena bedöms förändras procentuellt jämfört med referensperioden 1971 till 2000 framgår av tabell 3.

Tabell 3. Av SMHI prognosticerade framtida flödesförändringar vid olika flödessituationer i nedre Umeälven till följd av klimatförändringen vid en fortsatt global uppvärmning enligt ett medelhögt scenario (RCP4,5). Förändringen anges i procent och redovisas uppdelat på oreglerade förhållanden och vid beaktande av befintliga regleringar.

	Oreglerat scenario		Nuvarande regleringar	
Tidsperiod	**2041–2070**	**2070–2100**	**2041–2070**	**2070–2100**
Medelvattenföring	8 %	10,4 %	7,9 %	10,3 %
2-årsflöde	-9,4 %	-12,3 %	2,3 %	3,1 %
50-årsflöde	-5,2 %	-6,8 %	4,2 %	5,8 %

5.3 Effekter och konsekvenser av nollalternativet

Då inga broar och ingen GC-väg anläggs uppkommer det vid nollalternativet ingen lokal förändring av landskapsbilden. Inga ingrepp sker heller i de berörda områdenas naturmiljöer och ingen grumling eller annan påverkan på bottnar och vattenmiljöer i älven tillkommer. Störningar på norra Öns naturmiljöer i form av ljud, ljus och mänsklig närvaro förblir låg även om viss mindre ökning från dagens nivåer kan förmodas ske på sikt till följd av den allmänna utvecklingen. Inga konflikter med artskydd bedöms uppkomma.

Vattenkvaliteten i älven påverkas fortsatt av befintliga utsläpp från punktkällor och diffusa utsläpp men ingen tillkommande grumling eller annan påverkan på vattenkvaliteten sker kopplat till anläggandet av broarna. För markmiljö och sediment på älvbottnen fortsätter de nuvarande förhållandena att råda i oförändrat skick.

Eftersom inga nya gång- och cykelkopplingar skapas över älven eller mellan fastlandet och Ön uteblir vid nollalternativet också de fördelar som broarna skulle medfört för gång- och cykeltrafikanter och för hållbart resande. Tillgängligheten till norra Öns attraktiva rekreationsområden förblir begränsad för boende i centrala Umeå och det höga bilberoendet för resor till och från Ön består. Även broarnas bidrag till förbättrade förutsättningar för hållbara färdsätt tvärs älven och mellan olika målpunkter i staden uteblir och förutsättningarna att tillgodose stadens växande efterfrågan på bostäder med lågt bilberoende försämras.

Boendemiljöerna intill planområdet kommer likt idag fortsatt att vara utsatta för buller från trafik och andra befintliga bullerkällor samt tillfälliga störningar i samband med olika byggprojekt, dock inte från byggnation av cykelbroar i nu aktuella lägen.

I takt med uppvärmningen av klimatet kommer högvattenföringen i älven att öka i ungefärlig enlighet med SMHI:s prognoser vid bibehållna regleringar av vattensystemet. De ökade flödestopparna innebär en ökad risk för översvämning av låglänta områden nära älven och kan påverka riskbilden för ras och skred i älvbrinkarna. Lokalt vid de nu aktuella landfästena, där nuvarande park- och naturmark behålls, bedöms dock förhållandet inte få några betydande konsekvenser från ett säkerhetsperspektiv.

6 Studerade alternativ

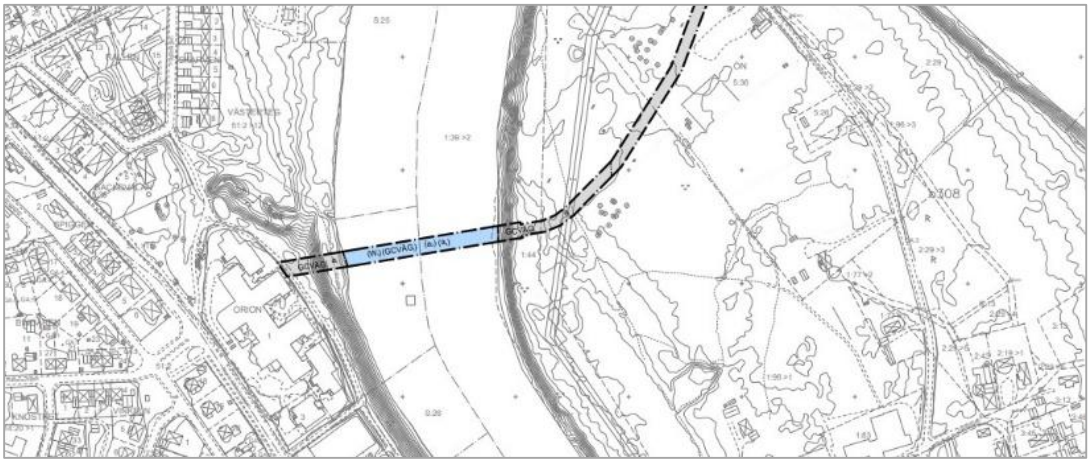
6.1 Bro över Lillån

6.1.1 Alternativ lokalisering av landfäste vid Teg

Den nu valda lokaliseringen av bron över Lillån, så som den presenteras i avsnitt 3.2, sammanfaller i stort med det läge som pekas ut i den fördjupade översiktsplanen för Ön och med det läge som presenterades i samrådsversionen av detaljplanen för Ön 1:96 m.fl. – Norra Ön, BN-2013/00345.

Inför samrådsversionen av den nu aktuella detaljplanen, Ön 1:96 med flera (broetapp), studerades och presenterades ett alternativt läge där landfästet på Teg var placerat ett 50-tal meter längre söderut, i höjd med Tegs vård- och omsorgsboende (se figur 14). Fördelar med detta alternativ ansågs vara att konflikt med pulkabacken kunde undvikas och att det gav mindre påverkan på landskapsbilden i ådalen liksom på natur- och kulturmiljön genom att ingrepp i befintlig bäckravin i högre grad kunde undvikas.

Alternativet valdes dock bort främst då det bedömdes vara byggtekniskt mycket svårt att genomföra. Utöver att älvbrinken på platsen är hög och brant, visade geotekniska förutsättningar att området är olämpligt för byggnation med avseende på risk för ras och skred. Detta i kombination med praktiska begränsningar av arbetsutrymmet, gjorde utförandet betydligt mer komplicerat. Till nackdel för alternativet talade även att det bedömdes innebära risk för skada på Tegs vård- och omsorgsboende, som inte är pålgrundlagt ner till fast underlag, och att det skulle medföra större bullerstörningar för boende på vård- och omsorgsboendet jämfört med det nu valda, mer nordligt placerade läget.

Figur 14. Utdrag från plankarta till samrådsversionen av detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp) som visar en alternativ lokalisering av bron över Lillån, med sydligare placering av landfästet vid Teg, som var aktuell vid plansamrådet.

6.1.2 Andra alternativa lokaliseringar

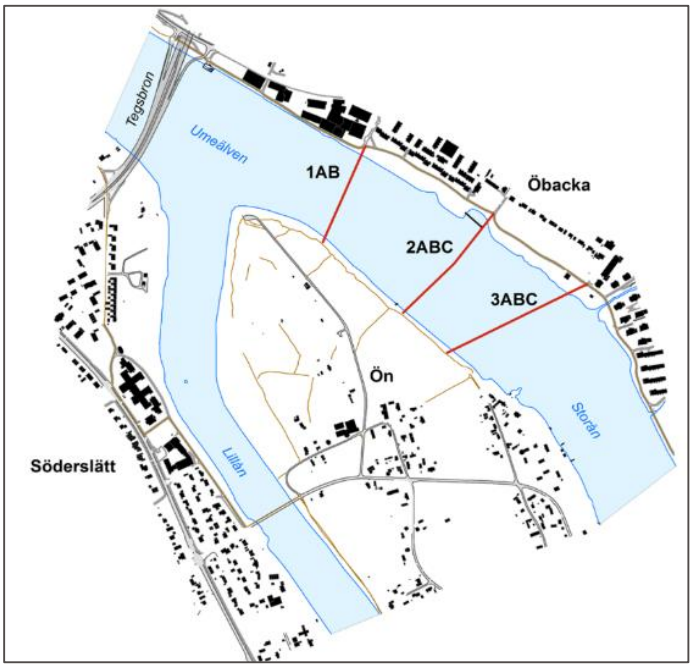
Andra alternativa placeringar av en gång- och cykelbro över Lillån såväl norr som söder om det nu aktuella läget har tidigare studerats och avfärdats då de bedömts hamna för nära befintliga

kopplingar över älven (Kyrkbron respektive Öbron) och därmed inte skulle få samma gynnsamma effekt för gång- och cykeltrafiken.

6.2 Bro över Storån

Under 2019 gjordes en studie om alternativa lokaliseringar av en ny bro över Storån vilka presenteras nedan. Som framgår av figur 15 omfattade studien tre geografiskt olika lägen (1–3) där det för varje läge även studerades två till tre alternativa varianter (ABC) med avseende på anslutningar mot land och befintliga vägnät och med olika teknisk standard. Vissa alternativ var anpassade enbart för gång- och cykeltrafik medan andra, i läge 2 och 3, även skulle möjliggöra fordonstrafik i form av räddningsfordon och kollektivtrafik (ÅF, 2019). Alternativen utvärderades översiktligt med avseende på utformning och teknisk genomförbarhet, kostnad samt omgivningspåverkan på landskapsbild, boende och behovet av utfyllnad i älven.

Påverkan på naturmiljöer bedömdes i detta skede inte men har i det fortsatta arbetet bedömts vara förhållandevis likvärdig mellan alternativen vad avser påverkan på värdefull strandskog på Ön och på vattenmiljön i Storån. Därmed har valet av läge i huvudsak baserats på andra frågor kopplat till funktion, genomförbarhet, nytta och kostnader. Nedan beskrivs respektive alternativ med motiveringar till gjorda val.

Figur 15. Alternativa brolägen i Storån. Utdrag ur Översiktlig broutredning Norra Ön-Öbacka, (ÅF, 2019).

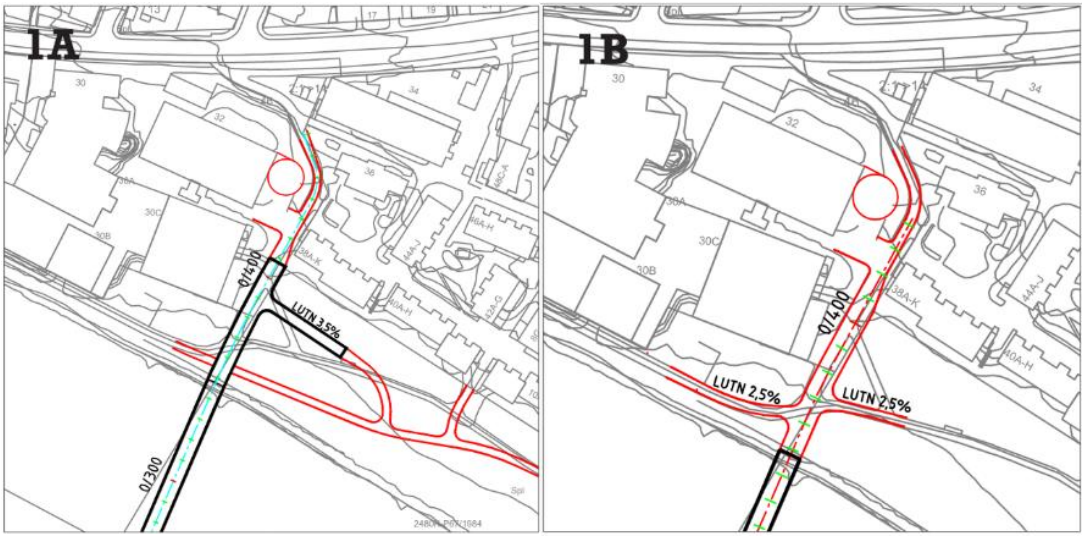
6.2.1 Läge 1 alternativ A och B

Läge 1 för bro över Storån var beläget mellan Öns nordligaste del och området öster om konstnärligt campus (se figur 16) och motsvarar i huvudsak det valda läget i förslaget till detaljplan för broetappen. Motiv till beslutet var att läge 1 innebar kortast brolängd och lägst anläggningskostnad. Läge 1 innebar även färre mellanstöd, mindre ingrepp i älven och mindre omfattande pål-

ningsarbeten vilket begränsar negativ påverkan i form av bland annat buller och grumling. I studien ingick två varianter (A och B) av läge 1 med olika lokalisering och utformning på Öbackasidan.

I alternativ 1A hade bron en högre höjd närmast Öbacka och passerade över strandpromenaden, som på en delsträcka flyttades till en lägre nivå närmare älvstranden. Landfästet för bron låg i detta alternativ cirka 70 meter in på fastlandet. På grund av nivåskillnaden krävdes även anläggande av en 150 meter lång anslutningsramp mellan strandpromenaden och bron (se figur 16), vilket bidrog till att alternativet valdes bort. Rampen begränsade också sikten ut över vattnet från Öbackasidan och bedömdes som något mer kostsam.

I alternativ 1B, som motsvarar det valda alternativet, låg bron på en lägre nivå närmast Öbacka med landfästet i direkt anslutning till strandpromenaden. Genom att höja strandpromenaden närmast intill bron på en upp till 2 meter hög bank kunde denna anslutas direkt till bron. Därmed bibehölls god och gen framkomlighet för gång- och cykeltrafik, vilket stärkte tillgängligheten och funktionaliteten i det lokala trafiknätet samtidigt som intrången i Öbackaparken begränsades.

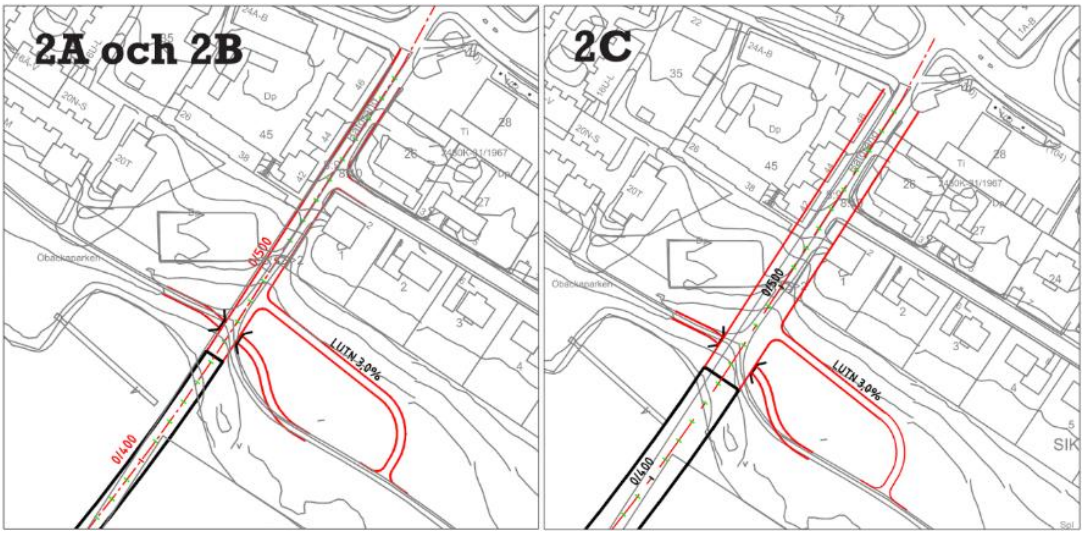
Figur 16. Studerade alternativ bro över Storån läge 1A och 1B. Utdrag ur Översiktlig broutredning Norra Ön-Öbacka (ÅF, 2019).

6.2.2 Läge 2 alternativ A, B och C

För läge 2 mellan Ön och Öbacka i höjd med Båtgränd fanns tre förslag på broalternativ (se figur 17).

2A. Gång- och cykelbro, 8 m bred, dimensionerad för servicefordon (max 12 ton),
2B. Gång- och cykelbro 8 m bred, dimensionerad för utryckningsfordon (max 32 ton)
2C. Bro för gång-, cykel- och kollektivtrafik, 18 m bred, dimensionerad för full trafiklast.

Alternativ 2 valdes bort med anledning av att det förutom i ingrepp i parken även bedömdes innebära oacceptabelt stora intrång i småbåtshamn och boendemiljöer.

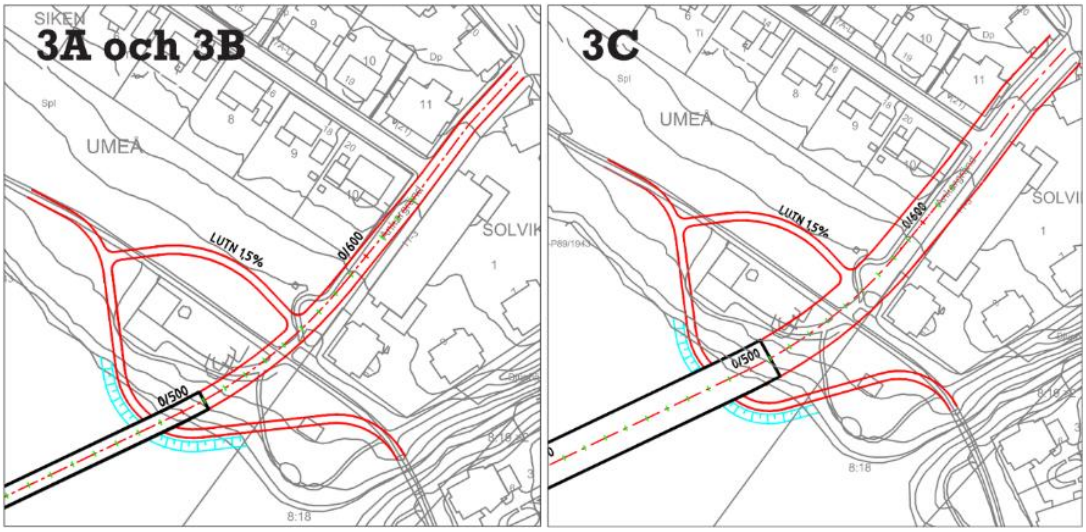

Figur 17. Studerade alternativ bro över Storån läge 2A, 2B och 2C. Utdrag ur Översiktlig broutredning Norra Ön-Öbacka (ÅF, 2019).

6.2.3 Läge 3 alternativ A, B och C

För broläge 3 i höjd med Ankargränd studerades tre varianter (se figur 18)

3A. Gång- och cykelbro, 8 m bred, dimensionerad för servicefordon (max 12 ton),
3B. Gång- och cykelbro 8 m bred, dimensionerad för utryckningsfordon (max 32 ton)
3C. Bro för gång-, cykel- och kollektivtrafik, 18 m bred, dimensionerad för full trafiklast.

Figur 18. Studerade alternativ bro över Storån läge 3A, 3B och 3C. Utdrag ur Översiktlig broutredning Norra Ön-Öbacka (ÅF, 2019).

En bro i läge 3 prioriterades bort i den nu aktuella detaljplanen för broetappen eftersom den bedömdes ge mindre nytta för genomfartstrafik tvärs älven än det valda läget. Mot alternativet talade även att det innebar den längsta brolängden (upp till 360 m) samt att det krävde anläggande av en bank i älvens vattenområde vid landfästet på Öbackasidan. Variant 3C gav därutöver även stora intrång i boendemiljöer.

7 Planens miljökonsekvenser

I följande avsnitt beskrivs de effekter och konsekvenser som ett genomförande av planförslaget bedöms leda till för de miljöaspekter som belyses i MKB:n. För varje aspekt ges först en inledande beskrivning av rådande förhållanden och värden följt av konsekvensanalyserna. I några fall ges även förslag på skyddsåtgärder eller anpassningar av planförslaget för att minimera negativa effekter och främja en hållbar utveckling. Konsekvenserna beskrivs i huvudsak gentemot nuläget vilket i detta fall i allt väsentligt även bedöms motsvara konsekvenserna gentemot nollalternativet. Avslutningsvis ges för varje miljöaspekt en sammanvägd bedömning av konsekvenserna i den bedömningsskala som redovisas i avsnitt 1.2.

7.1 Landskapsbild

7.1.1 Rådande förhållanden

I ett mer översiktligt landskapsperspektiv präglas landskapsbilden utmed det aktuella avsnittet av älvdalen av den breda lugnflytande älven med huvudsakligen bebyggda strandzoner men även med ett rikt inslag av grönska och träd. Siktlinjerna längs älven bryts redan idag av ett flertal broar; såväl gång- och cykelbroar som broar för fordonstrafik.

Från både västra och östra älvstranden utgör Ön ett distinkt inslag i utblickarna över älven där främst norra delen av Ön lokalt vid Konstnärligt campus och Öbackaparken, samt från Teg, bidrar med vyer av orörd natur med lövskogsklädda stränder.

Från Tegsidan domineras upplevelsen av det lokala årummet vid planerat broläge av naturvyer och lugn atmosfär om än med inslag av mänsklig närvaro bland annat i form av befintliga båtbryggor, GC-väg samt av silhuetterna av Kyrkbron och Öbron längre upp- respektive nedströms (se figur 19). Här bedöms den lokala landskapsbilden vara förhållandevis känslig för förändring som ökar platsens urbana karaktär.

Figur 19. Landskapsupplevelsen av det lokala årummet kring Lillån vid Teg domineras idag av rofylldhet och orörd natur med endast små ingrepp i form av båtbryggor, GC-väg och stenskoningar.

Landskapet utmed Storån kännetecknas i högre grad av stadsmässiga vyer där storskaliga byggnadskomplex, hårdgjorda ytor och öppen parkmiljö är en mer närvarande del av landskapsupplevelsen. Här bedöms årummet i mindre grad vara känsligt för förändring i form av tillkommande broförbindelser över älven.

På norra delen av Ön domineras landskapet av skog, med inslag av igenväxande före detta odlingsytor som bildar lokala landskapsrum. Det är ett mer eller mindre sammanhängande naturområde och kan ses som ett naturligt landskapsobjekt. En luftburen kraftledning går längs västra sidan av Öns norra del. I övrigt är strandzonerna på norra Ön i allt väsentligt oexploaterade och upptas av en sammanhängande bård av varierande bredd med lövdominerad strandskog.

7.1.2 Konsekvenser av planförslaget

Planens genomförande innebär att två nya broar tillkommer över älven. Broarna utgörs av relativt smäckra gång- och cykelbroar men är i bredd snarlika medelstora bilbroar och kommer att utgöra markanta nya landmärken som påverkar landskapsbilden lokalt från älvens stränder och delar av Ön.

Över Lillån anläggs den nya bron på en relativt ostörd åsträcka, även om vissa befintliga anläggningar är väl synliga i landskapsvyn. Här bedöms att en ny åtta meter bred bro, huvudsakligen i stål och betong, inverkar tydligt negativt på det lokala årummets rofyllda naturprägel. Bron får också en relativt lång sträckning över land i älvdalen på Tegsidan, inklusive ett landstående brofundament, som lokalt påverkar vyerna och upplevelsen av älvdalen påtagligt, främst från befintliga strandpromenader vid Teg. Sammantaget kan detta göra att det lokala årummet skiftar karaktär och i högre grad upplevs som en urban miljö. Räcken och belysningsstolpar i trä, som skisserats i det preliminära gestaltningsförslaget, och knyter an till Lillåns historik med timmerflottning, bidrar dock i viss mån till att bron smälter bättre in i det omgivande landskapet och mildrar delvis dess inverkan på landskapsupplevelsen.

Bron över Storån planeras få en gestaltning som syftar till att skapa dynamik i det större älvrummet och samtidigt göra bron till ett tydligt landmärke i den lokala stadsbilden kring Öbackaparken och norra Ön. Brons ingrepp i de längre utblickarna längs Storån och Umeälven bedöms bli begränsat då den berörda sträckan redan idag har en urban prägel där de längre utblickarna över älven delvis redan är påverkade av större broar för vägtrafik.

På norra Ön är den planerade GC-vägen mellan broarna förlagd i kanten av den öppna gräsmarken som en anpassning till den befintliga miljöns strukturer och naturvärden. Den färdiga vägen i sig bedöms därmed endast orsaka små ingrepp i den befintliga landskapsbilden på norra Ön. Planens sammantagna påverkan på landskapsbilden innebär dock, trots de anpassningar som gjorts, en tydlig påverkan på de idag orörda lokala landskapsrummen inom norra Ön. Detta bland annat genom att nya öppningar mot vattnet uppkommer där landfästena skapar luckor i den idag sammanhängande bården av strandskog.

Vidare kommer de nya broarna med mellanliggande cykelväg att öka tillgängligheten till Ön påtagligt. Därmed kommer också antalet gång- och cykelrörelser i området att öka markant vilket i sig kan påverka upplevelsen av det lokala landskapet. Belysningen på broarna kommer också att påverka landskapsbilden väsentligt under dygnets mörka timmar, då delar av Ön blir synliga

även kvällstid och ljusen kommer att synas väl över vattnet. Ön kommer att göra sig påmind från närliggande områden, och upplevas som en mer integrerad del i staden.

Samtidigt innebär planen att området kan upplevas av betydligt fler människor och att nya utblickar över älven och dess stränder skapas från Ön och de nya broarna, vilket kan upplevas som positivt av många.

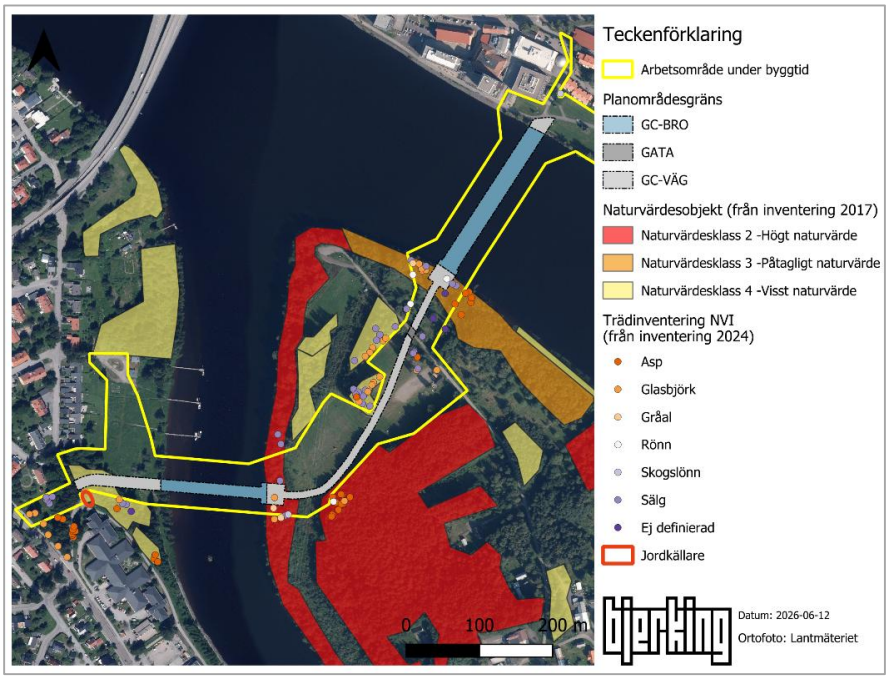
Sammantaget bedöms att de föreslagna broarna medför måttliga negativa konsekvenser för landskapsbilden jämfört med nuläget, främst till följd av att bron över Lillån oundvikligen får en negativ påverkan på det lokala årummets lugna naturkaraktär. Även jämfört med nollalternativet, som åtminstone på kort och medellång sikt innebär att nuläget i huvudsak består, bedöms planförslaget medföra måttliga negativa konsekvenser för landskapsbilden.

7.2 Naturmiljö på land

I detta avsnitt beskrivs rådande förhållanden och konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald på land i ett generellt perspektiv. Specifika beskrivningar avseende skyddade eller rödlistade arter finns i avsnitt 7.4.

7.2.1 Rådande förhållanden

Norra delen av Ön är glest bebyggd och domineras av skog med inslag av tidigare odlingsmarker som slutat brukas under senare tid och nu befinner sig i varierande stadier av igenväxning. Stora delar av området hyser höga naturvärden. Vid en naturvärdesinventering från 2017 (Enetjärn, 2017, även bifogad som bilaga 1) bedömdes att stora delar av norra Öns naturmiljöer utgör naturvärdesobjekt av högt, påtagligt eller visst naturvärde (se figur 20).

Figur 20. Stora delar av norra Ön har värdefulla naturmiljöer. Kartan visar identifierade naturvärdesobjekt från en naturvärdesinventering (Enetjärn, 2017) och en fördjupad inventering av värdeträd (Tyréns, 2025). Även läget för en jordkällare vid Teg visas som ev. kan fungera som boplats för fladdermöss.

De högsta värdena är knutna till strandskogarna i älvbrinkarna, där de nedre delarna tidvis översvämmas vid högvatten. Dessa skogar har lång skoglig kontinuitet och en hög grad av naturlighet, rikt inslag av grova träd och rik tillgång på död ved. En längre sammanhängande bård av strandskog utmed Öns nordvästsida, som sträcker sig förbi platsen för den planerade nya bron, har tagits upp som ett värdeobjekt av klass 2 (högt naturvärde). Även ett större aspdominerat skogsområde med inslag av grova lövträd beläget centralt på norra Ön strax söder om planerad ny GC-väg har förts till värdeklass 2. Strandzonen på östsidan, mot Storån, har också värdefulla skogsmiljöer och har tagits upp som ett objekt av påtagligt naturvärde (klass 3).

En fördjupad inventering, från 2024, av värdeträd och deras potential som boplats för fladdermöss har också utförts inom de ytor som berörs av planförslaget (Tyréns, 2025, bifogad som bilaga 2). Vid denna inventering noterades ett stort antal värdeträd av flera olika arter (se figur 20), varav ett flertal utgjordes av hålträd. Några av håligheterna kan eventuellt nyttjas av enskilda fladdermusindivider som viloplats men bedömdes vara för små och grunda för att hysa några kolonier.

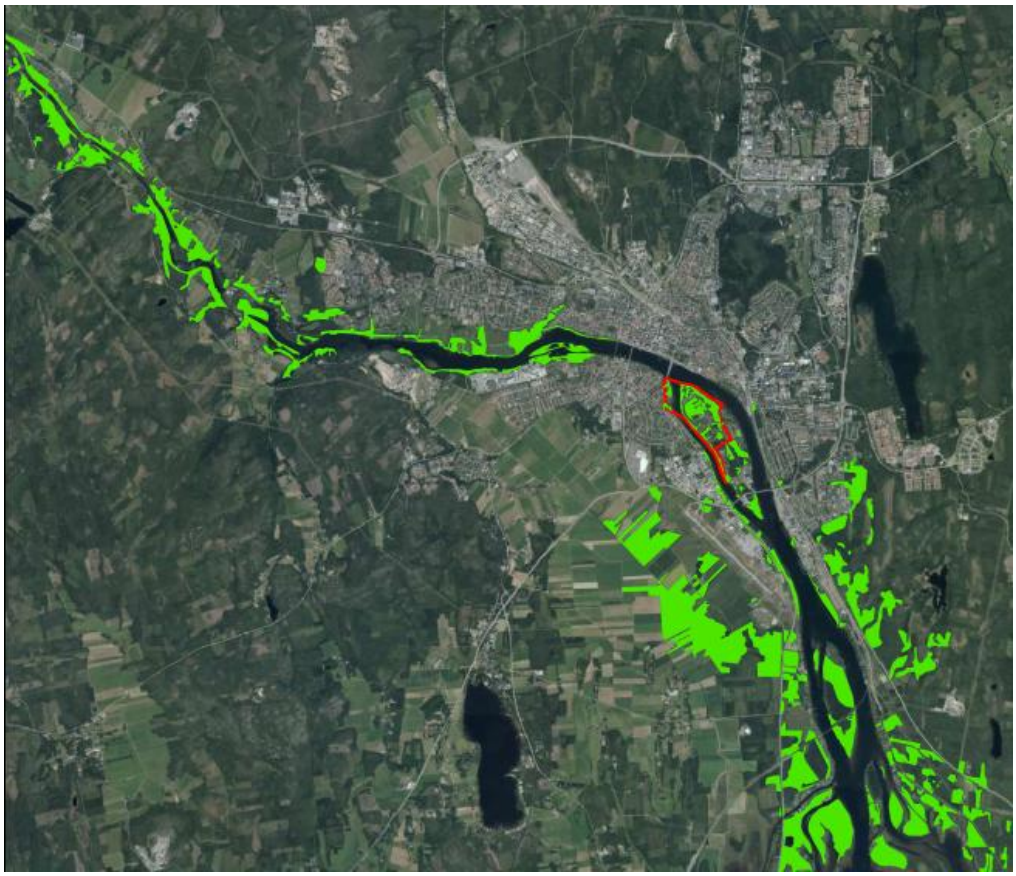
På fastlandssidan vid Teg finns också några mindre områden med lövdominerad skog, bland annat en liten bäckravin, som tagits upp som värdeobjekt av klass 4 (visst naturvärde). Vid den möjliga tillfarten till arbetsområdet, i förlängningen av Fiskegränd, finns en dubbelsidig björkallé som omfattas av biotopskydd. Inom Öbackaparken på älvens östra fastlandssida har ingen naturvärdesinventering utförts. Parken består här av klippta gräsmattor ner mot älven med inslag av solitärträd av främst björk men även andra, huvudsakligen yngre, planterade lövträd. Dessa ytor bedöms ha begränsade naturvärden.

Naturmiljöerna på norra Ön har en hög artrikedom och de älvnära lövskogarna tillhör till de biologiskt rikaste biotoperna inom Umeå kommun med en mångfald av svampar, tickor och insekter som i sin tur ger födoresurser åt fåglar och andra djur. Ett flertal skyddade eller rödlistade arter, liksom andra så kallade värdearter, som indikerar att miljön har höga naturvärden, förekommer knutet till de olika naturmiljöerna. Bland annat häckar flera rödlistade fågelarter i området, såsom grönsångare, rosenfink och mindre hackspett som alla är rödlistade i kategorin nära hotad (NT). Även den akut hotade vitryggiga hackspetten, som förekommer utmed nedre Umeälvens lövskogsmiljöer, har vid flera tillfällen observerats födosökande på Ön, dock utan att några häckningar noterats (Pelagia, 2026).

Flera fladdermusarter förekommer också i området och en inventering från 2023 ger tydliga indikationer på att en koloni av nordfladdermus sannolikt finns i ett hus på norra Ön (Umeå kommun, 2023, bifogad som bilaga 4). Eventuellt har även brunlångöra eller någon av Myotisarterna vattenfladdermus, mustaschfladdermus och/eller tajgafladdermus fasta boplatser på Ön, men här saknas säkra dataunderlag. Även andra arter kan tillfälligt nyttja miljöerna på och kring norra Ön. Vidare har utter noterats på Ön men tycks endast förekomma tillfälligt (Pelagia, 2026).

Bland kärlväxter förekommer de fridlysta arterna blåsippa och revlummer på Ön. Blåsippa har noterats i det större aspskogsbeståndet inom norra Ön och revlummer, som är mycket vanlig i frisk-fuktig skogsmark i norra Sverige, förekommer spridd på flera platser. Eventuellt finns även ett bestånd av finnros, som också är fridlyst, men det är inte bekräftat att det faktiskt rör sig om ett naturligt bestånd av denna art.

I ett vidare perspektiv utgör nedre Umeälvens strandnära lövskogsmiljöer en viktig regional ekologisk korridor och spridningsväg i landskapet. Korridorens ekologiska funktion är beroende av att likartade lövskogsmiljöer förekommer i tillräcklig omfattning och kvalitet utan för stora luckor samtidigt som tidigare exploateringar redan har försvagat kopplingen mellan älvdalens lövskogsmiljöer upp- och nedströms Umeå (se figur 21). Kvarvarande lövskogar på norra Ön utgör därmed en viktig länk i upprätthållandet av förbindelsen mellan större sammanhängande lövskogsmiljöer nordväst och sydost om staden.

Figur 21. Karta över lövskogsområden (grönt) längs Umeälvens dalgång och med inventeringsområdet från 2017 års naturvärdesinventering av norra Ön markerat i rött. Bild från (Enetjärn, 2017).

7.2.1 Konsekvenser av planförslaget

Ett genomförande av detaljplanen med anläggande av broar samt GC-väg innebär ingrepp i strandskog av naturvärdesklass 2 (högt värde) och 3 (påtagligt värde) på västra respektive östra sidan av Ön. Därutöver sker även små ingrepp i skogsmiljöer av värdeklass 4 (visst värde) på Ön samt på älvens västsida vid Teg.

Ingreppen gäller dels ytor som tas i anspråk permanent för anläggningarna, dels omkringliggande ytor som behöver nyttjas under byggskedet inom det arbetsområde som preliminärt har avgränsats och som även sträcker sig utanför planområdesgränsen. Inom arbetsområdet kom-

mer befintlig vegetation till största delen att påverkas kraftigt genom avverkning, röjning, utjämning av mark och anläggande av byggvägar. Delvis kan även den ytliga jordmånen komma att avlägsnas.

En uppskattning av de arealer naturmark med högre värden som berörs av planens genomförande redovisas i tabell 4, fördelat på naturvärdesobjekt av olika värdeklasser och uppdelat på permanenta och temporära ingrepp. I skogsmarker där befintliga naturvärden behöver mycket lång tid för att utvecklas bedöms de temporära ingreppen i praktiken orsaka lika stor negativ påverkan på naturmiljön som de permanenta. Detsamma gäller för avverkning av värdeträd som generellt har hög ålder.

Tabell 4. Uppskattad areal inom identifierade naturvärdesobjekt som berörs vid ett genomförande av planen uppdelat per värdeklass och i permanenta respektive tillfälliga ingrepp.

Bortfall av naturvärden	Naturvärdesklass 2	Naturvärdesklass 3	Naturvärdesklass 4
Permanent ingrepp (m^2)	450	600	1000
Temporärt ingrepp (m^2)	2600	2200	1050
Total berörd areal (m^2)	**3050**	**2800**	**2050**

Även om de ytor som berörs arealmässigt är små sett till den totala arealen värdefulla naturmiljöer i området innebär de lokalt en betydande påverkan på norra Öns värdefulla strandskogar genom att de skapar luckor i, och fragmenterar längre sammanhängande stråk av strandskog.

Detta leder i sin tur till ändrat mikroklimat och ökad störning i kvarvarande, angränsande skogspartier. Det tillkommer även en permanent ökad störning inom närliggande skogsområden i form av ljud, ljus och mänsklig närvaro. De på detta sätt påverkade ytornas kvalitet och ekologiska funktion som livsmiljöer kommer därmed i viss mån att försämras för många arter.

Beroende på hur väl arbetsområdet kan anpassas och hänsyn kan tas till enskilda träd bedöms vidare att mellan 30 och 40 identifierade naturvärdesträd behöver fällas inom arbetsområdet. Flertalet av dessa står inom strandskogsområdena på Öns västra och östra sida men även ett tiotal träd vid Teg kan beröras liksom enskilda solitärträd på Ön. Inom det preliminära arbetsområdet på Ön finns även två träddungar, en vid Nabbvägen och en mer centralt belägen) som tillsammans hyser ytterligare ett 15-tal värdeträd. Preliminärt bedöms det troligt att flertalet av dessa träd kan skyddas genom instängsling under byggtiden men det kan inte uteslutas att även dessa behöver fällas.

Värdeträden har en nyckelroll som kärnelement i de skogliga naturmiljöerna i området och har stor betydelse för upprätthållandet av biologisk mångfald. Träd med håligheter kan bland annat ha betydelse som viloplats för fladdermöss, även om hålen är för små för att hysa hela kolonier. Fällning av ett större antal värdeträd medför därmed lokalt stor negativ påverkan på naturmiljön.

Flera av träden i björkallén i förlängningen av Fiskegränd kommer sannolikt också att behöva beskäras kraftigt, eller fällas helt, för att skapa en tillfartsväg av tillräcklig bredd i byggskedet. Alléträden bedöms inte ha sådana värden att de utgör naturvärdesträd men ingrepp i allén kräver dispens från biotopskyddet.

Beträffande norra Öns funktion som länk i den ekologiska lövskogskorridoren utmed Umeälven utgör passagen förbi Umeå tätort redan idag en svag länk i denna korridor till följd av tidigare exploateringar av strandskog i älvdalen, inklusive på Ön. Kvarvarande äldre strandskogar på

Ön med hög grad av naturlighet har därmed kommit att utgöra en lokal värdekärna som fyller en mycket viktig funktion i upprätthållandet av en ekologisk förbindelselänk mellan större sammanhängande skogsarealer nordväst och sydost om staden.

Alla tillkommande ingrepp i Öns strandskogar som bidrar till att ytterligare försvaga denna länk kan tillsammans med tidigare exploateringar innebära att de kumulativa effekterna överskrider kritiska tröskelnivåer som kraftigt försvagar länken. I detta perspektiv är varje sådant ingrepp påtagligt negativt för naturmiljön och kan leda till isolering, successiv försvagning och i förlängningen till utdöenden av lokala artpopulationer.

I det aktuella fallet är ingreppen i Öns naturmiljöer arealmässigt begränsade och de planerade anläggningarna, broar och GC-väg för gående och cyklister, är till sin karaktär sådana att den ökade störning de orsakar i driftskedet är förhållandevis liten. Anläggande av broar och GC-väg enligt planförslaget bedöms därmed kunna genomföras utan att Öns nuvarande funktion som länk i den regionala ekologiska korridoren utmed Umeälven påverkas i någon mer betydande grad. Samtidigt innebär planförslaget att kvarvarande lövskogsmiljöer på norra Ön blir än mer känsliga för fler framtida ingrepp som ytterligare spär på de kumulativa effekterna i detta avseende.

Sett till de samlade ingreppen i värdefulla naturmiljöer, vilka utgör del av livsmiljön för ett flertal skyddade eller rödlistade arter, och avverkningen av ett stort antal naturvärdesträd, bedöms planförslaget sammantaget innebära stora negativa konsekvenser för naturmiljön på land jämfört med såväl nuläget som nollalternativet. Om god och ambitiös hänsyn genomgående tas i byggskedet, i form av anpassningar för att så långt möjligt bevara naturvärdesträd och minimera ingrepp i naturvärdesbiotoper, kan konsekvenserna eventuellt begränsas till måttligt negativa.

7.3 Naturmiljö i vatten

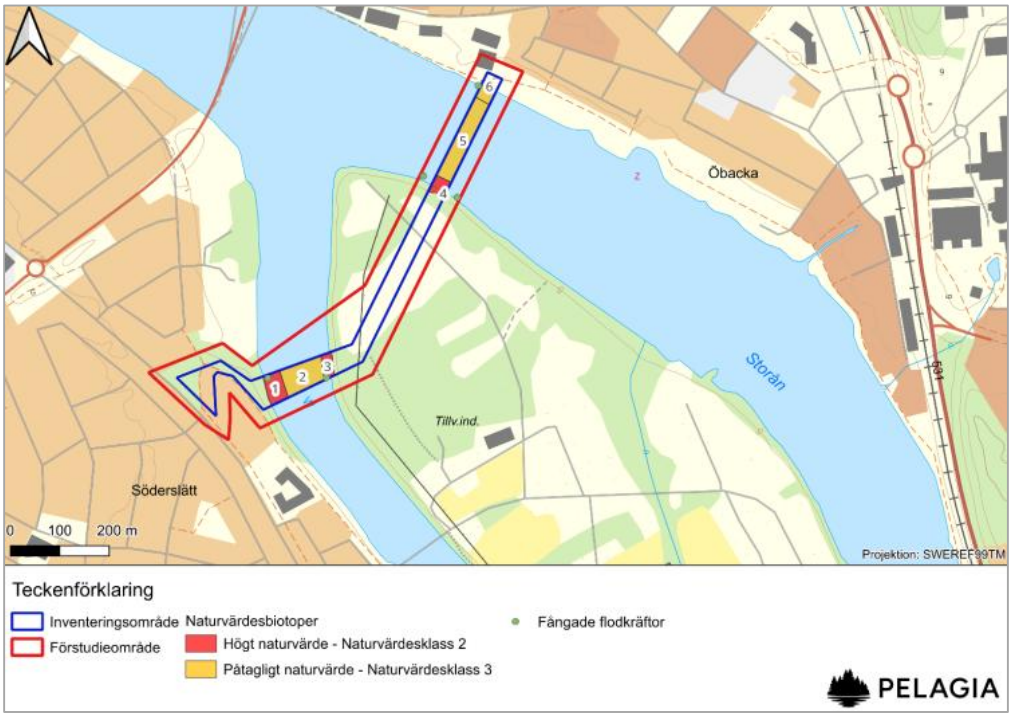
I detta avsnitt beskrivs rådande förhållanden och konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald i vatten i ett generellt perspektiv. Specifika beskrivningar avseende skyddade eller rödlistade arter finns i avsnitt 7.4.

7.3.1 Rådande förhållanden

Vattenmiljöerna i Lillån och Storån har höga naturvärden. Under 2024 utfördes en inventering av strand- och vattenmiljön på platserna för de då aktuella brolägena med det huvudsakliga syftet att identifiera eventuell förekomst av bottenlevande arter med särskild betydelse för biologisk mångfald (Pelagia, 2025). För Storån är samma broläge fortsatt aktuellt medan broläget för Lillån har förskjutits något mot norr, främst på Tegsidan. Bottenstrukturen bedöms dock vara likartad vid det nya och det gamla läget för bro över Lillån och inventeringsresultaten bedöms därmed vara representativa även för det nya läget (Pelagia, 2025).

Vid inventeringen bedömdes att de strandnära zonerna på båda sidor av Lillån och på Öns norrsida mot Storån har höga naturvärden medan de centrala delarna av åfårorna bedömdes ha påtagliga värden (se figur 22).

Bland annat noterades flodkräfta, som är akut hotad (CR), i de strandnära zonerna både på fastlandssidan och vid Ön i både Lillån och Storån. I övrigt växer flotagräs (sårbar, VU) partivis inom alla delsträckor av bottnarna. Även lake (NT) finns på den berörda sträckan av älven och utmed Öns strandnära områden noterades också en obestämd art av nejonöga.

Figur 22. En inventering av undervattensmiljön 2024 visar att de berörda ytorna i älven har höga eller påtagliga naturvärden. Bild från (Pelagia, 2025).

7.3.2 Konsekvenser av planförslaget

Planförslaget innebär lokala ingrepp i strandzoner av naturvärdesklass 2 (högt naturvärde) där de nya landfästena med tillhörande erosionsskydd planeras. Ingreppen består dels i direkt ianspråktagande av bottenytor, dels påverkan genom muddringsarbeten på intilliggande ytor för att möjliggöra angöring med pråmar i byggskedet. Inom de berörda ytorna kommer vattenvegetation och bottenlevande fauna att försvinna. Mindre bottenytor av värdeklass 3 (påtagligt värde) tas också i anspråk där fundament till mellanstöd och omgivande erosionsskydd ska anläggas.

De berörda ytorna har höga värden men är små till ytan. De ytor som endast påverkas tillfälligt, liksom ytor där erosionsskydd läggs ut, bedöms också relativt snabbt kunna återfå liknande förhållanden och värden som idag. Många bottenlevande arter är till exempel snabba att återkolonisera ytor genom individer som driftar med strömmen från områden längre uppströms. Mellanstöd, landfästen och erosionsskydd kan lokalt även bidra till en mer variabel vattenmiljö genom tillkomst av strukturer som bidrar till ökad variation av bottenmiljöer och strömförhållanden.

I byggskedet kommer även grumling att uppstå lokalt och temporärt, genom uppvirvling av sediment. Grumlande moment bedöms i första hand vara schaktarbeten på älvbottnen inför anläggande av brofundament samt lokala muddringsarbeten i strandzonerna vid planerade landfästen. Det förutsätts att grumlande arbeten utförs innanför tätspont eller i kombination med andra grumlingsminimerande åtgärder, såsom siltgardiner. Vidare förutsätts att grumlande arbeten anpassas i tid för att minimera störning på vandrande fisk.

De grumlande partiklarna kommer att transporteras nedströms i älven. SMHI har i en underlagsutredning utfört modellberäkningar av hur koncentrationen av suspenderat material i vattnet kan påverkas vid schaktarbeten för anläggande av mellanstöd och hur långt nedströms sedimentet kan transporteras (SMHI, 2026). Beräkningarna har antagit att arbetena utförs inom tätspont men med ett spill till vattnet motsvarande 4 % av det uppgrävda materialet. Beräkningen baseras vidare på att bottenmaterialet överst huvudsakligen utgörs av grus och sten och därunder av sand och silt. Bedömningen grundas på resultat från en tidigare studie cirka 7 km uppströms och på att finare sediment från högre upp i avrinningsområdet till stor del sedimenterar i uppströms belägna kraftverksdammar.

Resultaten visar att den tillkommande grumlingen av sand- och siltpartiklar närmast nedströms arbetena genomgående ligger under 10 mg/l suspenderat sediment (SMHI, 2026). Närmast platserna för de grumlande arbetena bedöms detta ändå innebära en märkbar förhöjning av älvens naturliga halter som generellt är låga på den aktuella sträckan. Grumlingen klingar sedan successivt av nedströms. Enligt SMHI:s beräkningar återsedimenterar sand inom någon km från Ön medan silt beroende på flödessituationen kan transporteras drygt en mil nedströms och därmed i någon mån nå älvens mynningsområde. Halterna av suspenderat material från anläggningsarbetena minskar dock till obetydliga nivåer inom några kilometer från brolägena.

Vid återsedimentering kan grumlande partiklar orsaka negativ påverkan på älvens växt- och djurliv genom att de lägger sig på vattenväxters bladytor och försämrar dessas förmåga till fotosyntes med nedsatt vitalitet som följd. Djurlivet kan påverkas negativt bland annat genom att sediment täcker fiskrom, vars syretillförsel då hämmas, och förändrar mikrohabitatet för bottenlevande fauna. Då grumlingen blir förhållandevis begränsad bedöms den endast medföra små och lokala konsekvenser för älvens växt- och djurliv. Effekterna bedöms också bli kortvariga. Inom Natura 2000-området Umeälvens delta och slätter, som delvis även är skyddat som naturreservat, bedöms påverkan från grumling bli försumbar och inte riskera att orsaka någon betydande påverkan på de värden som Natura 2000-utpekandet avser att bevara.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms planförslaget sammantaget medföra små negativa konsekvenser för naturmiljön i vatten. Detta främst genom direkta ingrepp i strandzoner med höga naturvärden vid landfästen och mellanstöd samt genom tillfälligt förhöjd grumling i och närmast nedströms arbetsområdet. Konsekvenserna bedöms dock vara lokala, kortvariga och övergående och på några års sikt bedöms planförslagets konsekvenser för naturmiljön i Umeälven bli obetydliga. Bedömningarna gäller både jämfört med nuläget och nollalternativet.

7.4 Skyddade arter

Artskyddet i fridlysningsbestämmelserna i 4–15 §§ artskyddsförordningen innebär förbud mot att genomföra vissa åtgärder som kan leda till att skyddade arter dödas, skadas eller försvinner från den plats där de förekommer. För de strikt skyddade arter som är upptagna i artskyddsförordningens bilaga 1 omfattar skyddet även arternas livsmiljöer.

Skyddet gäller även inom detaljplanelagt område och kan inte upphävas inom ramen för planprocessen. För att genomföra åtgärder i strid mot förbudet krävs istället dispens från artskyddet. Dispens innebär ett undantag från förbudet och kan enbart medges om kriterierna i artskyddsförordningen är uppfyllda. Enligt gällande praxis ska förbuden bedömas strikt och det saknas utrymme att utöka undantagsmöjligheterna. Därmed är det angeläget att påverkan på skyddade arter så långt möjligt undviks så att dispenskrav inte utlöses.

En plan som medger åtgärder som strider mot artskyddet för någon art kan därmed inte genomföras såvida inte dispens erhålls. Om det inte bedöms föreligga möjligheter att erhålla dispens ska sådana planer inte antas och de kan komma att överprövas av Länsstyrelsen eller upphävas av Mark- och miljödomstolen. En MKB för en detaljplan ska därmed bedöma om planen är förenlig med artskyddsförordningen eller om den bedöms utlösa något av förbuden i artskyddsförordningens 4, 6, 7, 8 eller 9 §§.

Ett genomförande av det aktuella planförslaget för broetappen innebär att flera områden, särskilt lövskogsområden på norra Ön, tas i anspråk permanent eller påverkas kraftigt i byggskedet. Dessa miljöer utgör livsmiljö för ett antal skyddade arter. Det gäller flera arter av fladdermöss, utter, vissa kärlväxtarter samt alla förekommande vilda fåglar. Med anledning av detta har kommunen under en följd av år låtit utföra ett antal inventeringar för att få god kunskap om förekommande skyddade arter på Ön.

Som ett underlag till det nu aktuella planförslaget för broetappen har även en artskyddsutredning (Pelagia, 2026) utförts i vilken detaljerade bedömningar görs av planens påverkan på i området förekommande skyddade arter. I utredningen förutsätts ett värsta scenario där i princip all naturmark inom det preliminärt skisserade arbetsområdet för byggskedet bedöms försvinna. I praktiken bedöms det dock troligt att dessa ingrepp i viss mån kan minskas genom god anpassning och hänsyn i byggskedet. Artskyddsutredningen bifogas MKB:n som bilaga 3. Nedan återges ett sammandrag av slutsatserna från artskyddsutredningen med vissa kompletterande bedömningar. För mer uttömmande beskrivningar hänvisas till bilagan.

Det ska även nämnas att kommunen inom ramen för detaljplanen för Ön 1:96 med flera – Norra Ön, BN-2013/00345 under 2025 har initierat ett 12:6-samråd med länsstyrelsen. Det underlag som överlämnats inför detta samråd omfattar bl.a. en tidigare artskyddsutredning som belyser påverkan på skyddade arter vid utbyggnad av hela norra Ön i enlighet med den detaljplanen.

7.4.1 Fåglar

Alla vilda fåglar i Sverige omfattas av fridlysning enligt artskyddsförordningen 4 §. Enligt denna är det förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,

2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,

3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och

4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningsperiod, om störningen har väsentlig betydelse med hänsyn till fågeldirektivets syfte att

a) bibehålla populationerna av fågelarterna på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, med beaktande även av ekonomiska krav eller rekreationsbehov, eller

b) anpassa populationerna av arterna till den nivå som anges i a).

Avsiktlighet omfattar i sammanhanget även åtgärder som egentligen har ett annat syfte men där verksamhetsutövaren förstår att en förutsägbar konsekvens av deras genomförande blir att vilda fåglar påverkas i strid med artskyddet, till exempel att en skyddad art sannolikt störs i strid med punkt 4 ovan.

Enligt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket bör en tillfredsställande populationsnivå för en fågelart tolkas som en nivå som innebär att arten långsiktigt kan finnas kvar inom sitt naturliga utbredningsområde där även bedömningen av lokala förekomster och regional status behöver beaktas i förhållande till förekomsten på nationell nivå (Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket, 2024).

7.4.1.1 Allmän påverkan på fåglar

Planförslaget påverkar fåglar främst till följd av den avverkning av lövskogsbestånd som kommer att ske vid landfästena, inom arbetsområdet på Ön och på älvens västsida vid Teg. Förutsatt att avverkning och röjning görs utanför fåglarnas häckningstid bedöms det för många vanliga fågelarter, som enligt gällande rödlista har livskraftiga bestånd i landet, som uppenbart att ingreppen inte påverkar upprätthållandet av en tillfredsställande populationsnivå och därmed inte aktualiserar behovet av artskyddsdispens.

7.4.1.2 Prioriterade fågelarter

Mot bakgrund av ovanstående har artskyddsutredningen avgränsats till att belysa planförslagets påverkan på de så kallade prioriterade fågelarter som noterats häcka eller tillfälligt uppträda på Ön. Med prioriterade fågelarter avses arter som är rödlistade, listade i bilaga 1 till fågeldirektivet eller har minskat med 50 procent eller mer sedan 1980. Totalt beskrivs i artskyddsutredningen påverkan på 28 sådana fågelarter.

Sedan artskyddsutredningen skrevs har en ny rödlista antagits där vissa av dessa arter avförts från rödlistan och nu betraktas som livskraftiga. En uppdaterad lista över kvarvarande rödlistade arter framgår av tabell 5. För nio av arterna, som endast uppträder tillfälligt på Ön, bedöms ingen påverkan av betydelse uppkomma. Samma bedömning görs för tornseglare, som häckar på Ön, men inte i de miljöer som berörs av de ansökta åtgärderna.

För ytterligare fem rödlistade arter bedöms att anläggande av broar och GC-väg på norra Ön visserligen påverkar häckningsrevir men att påverkansbilden är så begränsad och arterna så allmänna i området att risken för påverkan av betydelse på populationsnivå kan uteslutas. Detta gäller björktrast, drillsnäppa, grönfink, gulsparv och rödvingetrast. Även för kattuggla, som häckar på Ön, bedöms påverkan bli obetydlig och begränsad till eventuella födosöksområden.

För resterande sju naturvårsintressanta arter, som i första hand anses kunna bli påverkade av de planerade åtgärderna, kommenteras påverkan på varje enskild art nedan.

Tabell 5. Prioriterade fågelarter som häckar eller uppträder tillfälligt på Ön och som belyses i utförd artskyddsutredning. Kategori (kat.) anger vilken kategori av prioriterade fågelarter respektive art tillhör. För rödlistade arter anges rödlistekategori (NT: Nära hotad, VU: Sårbar, EN: starkt hotad eller CR: akut hotad). B1: arter upptagna i bilaga 1 till Fågeldirektivet. Ö: Övriga naturvårdsintressanta arter.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Kat. 2025	Status	Påverkan på livsmiljö
Björktrast	*Turdus pilaris*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön
Busksångare	*Acrocephalus dumetorum*	NT	Häckande (1 år)	Markanspråk inom häckningsrevir på Östteg
Drillsnäppa	*Actitis hypoleucos*	NT	Häckande	Markanspråk och störningseffekter vid häckningsrevir på norra Ön
Gråspett	*Picus canus*	B1	Tillfällig	Nej
Grönfink	*Chloris chloris*	VU	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön
Grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön
Gulsparv	*Emberiza citrinella*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir
Kattuggla	*Strix aluco*	Ö	Häckande	Sannolikt obetydlig påverkan på eventuella födosöksområden.
Lundsångare	*Phylloscopus trochiloides*	VU	Tillfällig	Nej
Mindre flugsnappare	*Ficedula parva*	B1	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön
Mindre hackspett	*Dryobates minor*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön/Östteg
Rosenfink	*Carpodacus erythrinus*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön och Östteg
Rödvingetrast	*Turdus iliacus*	NT	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön och Östteg
Sommargylling	*Oriolus oriolus*	EN	Tillfällig	Nej
Stare	*Sturnus vulgaris*	VU	Tillfällig	Nej
Stenknäck	*Coccothraustes coccothraustes*	Ö	Häckande	Markanspråk inom häckningsrevir på norra Ön och Östteg
Storspov	*Numenius arquata*	EN	Häckande	Nej
Sävsparv	*Emberiza schoeniclus*	LC	Tillfällig	Nej
Tornseglare	*Apus apus*	VU	Häckande	Nej
Tretåig hackspett	*Picoides tridactyles*	NT	Tillfällig	Nej
Törnskata	*Lanius collurio*	B1	Tillfällig	Nej
Vitryggig hackspett	*Dendrocopos leucotos*		Tillfällig	Små förluster av lämpliga livsmiljöer inom potentiella revir (sommar och/eller vinter).

7.4.1.3 Busksångare

Sen invandrare från Finland vars svenska utbredning är koncentrerad till landets östra delar, från Norrbotten till Västmanland-Södermanland-Gotland. Den svenska populationen bedöms endast uppgå till cirka 100–200 par men tycks stabil på denna nivå. Arten är etablerad i Umeå kommun där den främst förekommer på kustlokaler och öar längs Umeälvens dalgång. 2024 häckade ett par av arten i en lövdunge vid Teg som kan komma att beröras vid anläggandet av broar enligt planförslaget. Under 2025 har ingen häckning av arten noterats på platsen. Eftersom busksångare är ovanlig regionalt och nationellt skulle förlusten av ett revir kunna anses vara betydande i förhållande till den totala populationen i landet. Det bedöms dock i nuläget inte råda brist på häckningsbiotoper för arten som ofta endast häckar enstaka år på en och samma plats. Sammantaget bedöms den störning planförslaget medför för busksångaren sakna betydelse för artens populationsutveckling. Planförslaget bedöms därmed inte riskera att utlösa behov av artskyddsdispens med avseende på denna art.

7.4.1.4 Mindre flugsnappare

Mindre flugsnappare trivs i äldre, tät, ogallrad blandskog och de strandskogar där ingrepp planeras utgör lämpliga habitat för arten. 2017 fanns ett revir som omfattade stora delar av Ön och arten har häckat återkommande på Ön, dock inte se senaste åren. Arten är så pass ovanlig i Västerbotten att negativ påverkan på enskilda revir kan anses påverka populationen lokalt och regionalt. I detta fall är dock påverkan så pass begränsad att förutsättningarna för framtida häckningar på Ön inte bedöms påverkas på något betydande sätt. Planförslaget bedöms därmed inte riskera att utlösa behov av artskyddsdispens med avseende på mindre flugsnappare.

7.4.1.5 Rosenfink

Rosenfink har hävdat revir på Ön vissa år i sen tid och 2024 rapporterades sjungande rosenfink nordväst om brukshundsklubbens tidigare område. Sjungande rosenfink har även noterats 2018 och 2023 i samma skogsbestånd på Teg där även busksångare noterats och som kan komma att påverkas av planförslaget. Både på Ön och vid Teg finns lämpliga habitat för rosenfink som är knuten till halvöppna, buskrika betes- och odlingsmarker omgivna av buskage och lövträd. Häckningsmiljöer för enstaka par kan försvinna vid ett genomförande av planen men det torde fortsatt finnas relativt gott om lämpliga biotoper på Ön och vid Teg för arten. Rosenfinkens populationsutveckling förefaller heller inte vara negativ lokalt och den tycks relativt frikopplad från tillgång på häckningsbiotoper. Därmed bedöms att planförslaget bör kunna genomföras utan någon påverkan av betydelse för möjligheterna att återupprätta en tillfredsställande populationsnivå för Rosenfink. Det finns även goda möjligheter att på relativt kort tid kunna återetablera för arten lämpliga buskmarker inom eller i närheten av arbetsområdet på Ön och vid Teg vilket kommunen också har för avsikt att göra och beskriva i den skötselplan för återplantering som ska upprättas. Mot bakgrund av detta bedöms planförslaget inte riskera att utlösa behov av artskyddsdispens med avseende på rosenfink.

7.4.1.6 Stenknäck

Stenknäck är inte rödlistad i Sverige och har nationellt en ökande trend. Populationen i Västerbotten, som utgör nordgräns för arten, är dock liten och de flesta häckningarna av arten är knutna till Umeälvens nedre lopp. Arten har också haft ett revir på Ön vissa år under senare tid och förekomsten av arten här får i ett lokalt perspektiv ses som mycket skyddsvärd. Stenknäck

har även observerats några gånger vid Östteg. Planförslaget kan medföra små intrång i lämpliga livsmiljöer för arten. På Ön kan bland annat brynzoner med hägg, som är ett viktigt trädslag för arten, påverkas. Ingreppen är dock så begränsade att enskilda revir inte bedöms påverkas på ett avgörande sätt och därmed inte heller artens lokala population. Sammantaget bedöms planförslaget därmed inte riskera att utlösa behov av artskyddsdispens med avseende på stenknäck.

Även för denna art finns möjligheter att på relativt kort tid återskapa gynnsamma livsmiljöer på norra Ön och inom parkområdet vid Teg genom anläggande av brynzoner med bärande träd och buskar. Kommunen avser också att göra detta och kommer att beskriva åtgärderna i den skötselplan för återplantering som ska upprättas.

7.4.1.7 Grönsångare

Grönsångare lever i högstammig löv- och blandskog och ibland även i granskog och häckar årligen med något eller några par på norra Ön. Planens markanspråk påverkar endast grönsångarens häckningsbiotoper i begränsad utsträckning och arten bedöms fortsatt kunna häcka på Ön även om planförslaget genomförs. Det bedöms inte föreligga någon risk för påverkan av betydelse för upprätthållande av artens lokala, regionala eller nationella population. Mot bakgrund av detta bedöms planförslaget inte riskera att utlösa behov av artskyddsdispens med avseende på grönsångare.

7.4.1.8 Mindre hackspett

Mindre hackspett lever i löv- och blandskog med förekomst av äldre lövträd. Den svenska stammen uppskattades till cirka 4 200 par 2018. Arten har en starkt minskande trend i landet som helhet och minskningstakten mellan 2012–2021 uppgick till 56 procent. Den västerbottniska populationen uppskattades 2012 till cirka 220 par. Länets tätaste stam hittas längs Umeälvens nedre dalgång som utgör ett kärnområde för arten i länet. Vid återkommande inventeringar under 2000-talet har 22–25 revir identifierats mellan Holmsund och Norrfors. Ett fast revir finns på norra Ön med årliga häckningsförsök sedan 2004. Senast under 2023 noterades en lyckad häckning i strandskogen just öster om Öns norra spets. Under 2025, och även under vårvintern 2026, har trummande mindre hackspett rapporterats från norra Ön. Arten är lokaltrogen och en individ som häckat i ett område lever vanligen kvar i detta resten av sitt liv.

I nuläget finns ungefär 20 ha goda livsmiljöer för mindre hackspett på norra Ön. Sett strikt till artens habitatkrav borde detta inte räcka till ett funktionellt häckningsrevir och eventuellt omfattar reviret även ett större hemområde längs älven. Observationer av mindre hackspett har även gjorts på Tegsidan vilket kan vara fåglar från reviret på norra Ön.

I ett värsta scenario där all skogsmark inom arbetsområdet avverkas frångår cirka 0,6 hektar goda livsmiljöer för arten på norra Ön, samt 0,2 hektar potentiella födosöksområden på Tegsidan. Detta motsvarar cirka 2 % av ett sommarrevir och betydligt mindre av ett vinterrevir. Därtill kan arten bli störd under byggskedet och i viss mån även driftskedet genom ökad mänsklig närvaro. Effekterna av störningar i driftskedet är svåra att kvantifiera och beror delvis på hur intensivt bron och den nya GC-vägen kommer att nyttjas. I artskyddsutredningen konstateras dock att den liknande exploatering som skett vid anläggandet av Lundabron inte givit upphov till någon stark reaktion för det häckande paret kring Bölesholmarna, som rapporterats därifrån även under innevarande häckningssäsong.

Då endast en mindre areal livsmiljöer tas i anspråk bedöms det mest sannolika vara att revirets funktionalitet inte påverkas i sådan grad att den mindre hackspetten överger området. Sannolikt kommer inte heller gång- och cykeltrafiken över Ön i driftskedet bli så omfattande att det får någon mer betydande påverkan på arten. Reviret bedöms dock vara känsligt för kumulativa effekter från andra exploateringar och eventuella ytterligare markanspråk på Ön.

Med tanke på att mindre hackspett är knuten till en bristmiljö i form av lövskog med inslag av äldre lövträd och har tämligen stora revir kan varje revir i de lämpliga miljöer som återfinns i älvlandskapet vara betydelsefulla för artens population. Samtidigt finns ett mycket gott underlag som visar att det återstår ett flertal revir av mindre hackspett i nedre älvlandskapet och i motsats till den nationella trenden har den lokala trenden för arten varit stabil under en längre period.

Sammantaget bedöms risken som liten för att planförslaget, som innebär förhållandevis begränsade ingrepp i ett revir som sannolikt kommer att finnas kvar, ska orsaka påverkan av betydelse för upprätthållandet av en tillfredsställande populationsnivå för mindre hackspett.

7.4.1.9 Vitryggig hackspett

Vitryggig hackspett är en av de mest sällsynta häckfågelarterna i Sverige. 2023 bestod den kända svenska stammen av cirka 20 par varav många var knutna till nedre delen av större älvdalar i norra Sverige. Arten har i nuläget fasta revir utmed Umeälven inom några kilometer såväl upp- som nedströms Ön. Inga häckningar är emellertid kända från Ön som inte heller ingått i något känt revir. Under våren 2017 återfanns en ensam hanne på Ön vid tre tillfällen, varav ett då arten genomförde revirhävdande trumningar och två tillfällen då arten noterades födosöka.

Därefter har riktade inventeringar av arten utförts på Ön med 4–6 besök årligen under häckningstid mellan 2018 – 2023 utan att den påträffats. Sedan 2017 har dock individer av vitryggig hackspett observerats på Ön vid enskilda andra tillfällen och det bedöms möjligt att individer från närliggande revir ibland födosöker på Ön. Det finns också flera för arten lämpliga födosöksträd (naturvärdesträd) inom arbetsområdet.

Umeå kommun har under 2023 utfört en habitatsanalys för att identifiera de ytor som har bäst potential för vitryggen kring Umeå och nedre Umeälven. Analysen har pekat ut två skilda värdekärnor; ett kring Umeälvsdeltat med förlängning upp till södra Ön och ett inom lövskogarna längs Umeälven mellan Baggböle och Sörfors. De befintliga lövskogarna på norra Ön föll i analysen ut inom den högsta resp. nästa högsta värdeklassen.

Ett fullgott revir för vitryggen beskrivs grovt som minst 150 ha lämplig livsmiljö inom ett 500 hektar stort område (Naturvårdsverket, 2017). Arealen lämplig lövskog på Ön (cirka 20 hektar) är således för liten för att utgöra ett eget revir men i habitatanalysen anges Ön ligga på gränsen till att kunna utgöra en ingående del i ett sådant revir.

Vitryggig hackspett är så pass hotad och fåtalig att påverkan även på enskilda par och på artens födosöksområden inom kända revir bör betraktas som hot mot populationen på nationell nivå. Efter de anpassningar som gjorts för att minimera arbetsområdet innebär planförslaget att som mest 0,8 hektar lämpliga livsmiljöer för vitryggig hackspett försvinner. Denna siffra inkluderar ingrepp utanför vattenområdet i form av markanspråk vid landfästen och för ny GC-väg samt nödvändig avverkning och röjning inom arbetsområdet. Även ingreppen i bäckravinen vid Teg är medräknade. Sammanlagt utgör dessa skogspartier cirka en procent av arealen lövskog som krävs i ett typiskt häckningsrevir och en betydligt mindre andel av ett övervintringsrevir.

Exploateringen kan ses som ett exempel på en småskalig reduktion av artens livsmiljöer som vid övergripande markplanering och markanvändning bör undvikas så att det kan ske en fortsatt positiv utveckling och ökning av lämpliga livsmiljöer för den lokala populationen av vitryggig hackspett kring Umeå.

Detta betyder dock inte att varje ingrepp i lämplig lövskog på ett väsentligt sätt försvårar möjligheterna att återupprätta arten till en tillfredsställande populationsnivå. Då exploateringen i föreliggande fall planeras i ett område där arten inte häckar eller har uppehållit sig varaktigt och endast omfattar en mycket liten andel av de livsmiljöer som krävs för ett funktionellt revir bedöms ett genomförande av planförslaget inte utgöra en avsiktlig störning enligt artskyddsförordningen 4 § p. 4.

7.4.2 Fladdermöss

Samtliga arter av fladdermöss i Sverige är fridlysta enligt Artskyddsförordningen 4a §.

Enligt denna är det förbjudet att:

1. *avsiktligt fånga eller döda djur,*
2. *avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödnings-, övervintrings- och flyttningsperioder,*
3. *avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och*
4. *skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.*

Förbudet gäller enligt vägledande praxis från EU-domstolen på individnivå oavsett om arten har gynnsam bevarandestatus eller inte (Skydda skogen, 2021). Förbudets koppling till avsiktlighet är enligt Naturvårdsverket uppfyllt även för åtgärder som inte har som syfte att skada en art men där den som utför åtgärden förstår den förutsebara konsekvensen av sitt handlande och ändå genomför den. Därmed omfattas även exploateringsföretag som kan förväntas stå i strid med förbuden (Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket, 2024).

Bestämmelsen i punkt 4 syftar till att skydda den ekologiska funktionen hos fortplantningsområden och viloplatser. De fridlysta djurens fortplantningsområden och viloplatser har därmed inte ett självständigt skydd, utan det är deras funktion som fortplantningsområde respektive viloplatser, det vill säga deras kontinuerliga ekologiska funktion (KEF), som skyddas (Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket, 2024). Förbudet mot att orsaka skada på miljöns KEF gäller även åtgärder som orsakar gradvisa försämringar över tid, till exempel genom försämrat skydd, kvalitetsförlust, ökade störningar med mera.

En avgörande fråga vid bedömning av om en plan riskerar att stå i konflikt med skyddet enligt artskyddsförordningen 4a § är därmed huruvida dess genomförande påverkar upprätthållandet av KEF för de skyddade arterna på platsen.

7.4.2.1 Förekomst, status och ekologi

Under senare år har ett flertal inventeringar och andra undersökningar av fladdermöss utförts på Ön och inom Umeå kommun i stort (Ecocom, 2016) (Umeå kommun, 2023). Totalt är tio arter av fladdermöss kända från kommunen. Sedan år 2000 har också sju fladdermusarter noterats från Ön (se tabell 6).

Två av dessa arter, gråskimlig fladdermus och större brunfladdermus, förefaller endast nyttja miljöerna på Ön mer tillfälligt. Antalet observationer av dessa arter är fåtaliga och de har troligen

inte fasta boplatser på Ön. Ön tycks inte heller ha någon mer central betydelse för dem i samband med migrationsperioder. Planförslaget bedöms därmed inte orsaka sådan påverkan på dessa arter att förbuden i artskyddsförordningen riskerar att aktualiseras. För övriga arter sammanfattas artskyddsutredningens bedömningar av planförslagets påverkan nedan.

Den i särklass vanligaste fladdermusarten på Ön är nordfladdermus och 2023 gjordes observationer som tyder på att en koloni av arten finns i ett hus på norra Ön. Nordfladdermus är den överlägset vanligaste fladdermusarten i norra Sverige och den art med störst utbredning i landet. Under sommaren bildar arten yngelkolonier i olika byggnader. För övervintring nyttjas byggnader, grottor, klippskrevor och blockfält. Nordfladdermusen är sedan 2020 rödlistad som Nära hotad (NT) då en populationsminskning skett i södra Sverige. Det är ovisst om arten även minskat i norr och artens bevarandestatus i boreal biogeografisk region bedömdes vara gynnsam under perioden 2013–2018 (ArtDatabanken, 2019).

Tabell 6. Fladdermusarter som noterats på Ön vid utförda inventeringar och som belyses i utförd artskyddsutredning. Kolumn RL anger rödlistekategori enligt rödlista 2025 (NT: Nära hotad, VU: Sårbar, EN: starkt hotad eller CR: akut hotad).

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	RL	Status	Påverkan på livsmiljö
Brunlångöra	*Plecotus auritus*	NT	Potentiell koloni i planområdets närhet	Mindre förlust av födosöksmiljöer i bryn och skog. Potentiellt ökad ljusförorening
Gråskimlig fladdermus	*Vespertilio murinus*		Tillfällig under migrationsperioden	Obetydlig påverkan
Mustasch-/ tajgafladdermus	*Myotis mystacinus/ brandtii*		Potentiell koloni i planområdets närhet	Mindre förlust av födosöksmiljöer i bryn och skog. Potentiellt ökad ljusförorening
Nordfladdermus	*Eptesicus nilssonii*	NT	Sannolik koloni i byggnad på norra Ön nära planområdet.	Obetydlig påverkan
Större brunfladdermus	*Nyctalus noctula*		Tillfällig under migrationsperioden	Obetydlig påverkan
Trollpipistrell	*Pipistrellus nathusii*		Tillfällig under migrationsperioden	Obetydlig påverkan
Vattenfladdermus	*Myotis daubentonii*		Potentiell koloni i planområdets närhet	Mindre förlust av födosöksmiljöer i bryn och skog. Potentiellt ökad ljusförorening

Möjligen har också trollpipistrell, brunlångöra och/eller någon av Myotisarterna vattenfladdermus, mustaschfladdermus och tajgafladdermus fasta boplatser på Ön. Detta är dock mer osäkert. Brunlångöra är rödlistad som Nära hotad (NT) men är relativt vanlig i södra Sverige. I Västerbottens län, som utgör nordgräns för arten, är den dock sällsynt. Arten har noterats vid några tidigare tillfällen på Ön och under 2023 noterades den på norra Ön under reproduktionsperioden vilket tyder på att arten har en fast boplats på Ön (Grellmann, 2025)

Vattenfladdermus har regelbundet noterats från Ön vid utförda inventeringar, liksom antingen tajga- eller mustaschfladdermus vilka är svåra att skilja åt på ljudinspelningar. Vatten- och taigafladdermus är de vanligaste Myotisarterna i Västerbotten men även mustaschfladdermus förekommer. Arternas regionala och lokala populationstrender är i princip okända men alla arterna bedömdes ha gynnsam bevarandestatus i boreal biogeografisk region under perioden 2013–2018 enligt Sveriges rapportering till EU (ArtDatabanken, 2019).

Även trollpipistrell har under 2025 noterats på Ön under kolonitid vilket antyder en fast boplats i närområdet och troligen på Ön (Grellmann, 2025). Trollpipistrell är relativt vanlig upp till Dalälven och förekommer även spritt längs Norrlandskusten upp till södra Norrbotten. Den svenska populationen är ökande och arten är klassad som livskraftig. Den förekommer i alla typer av glesare skogar, trädbärande beteshagar, kantzoner och bryn ofta i närheten av vatten. Före 2025 har endast ett fåtal observationer gjorts.

7.4.2.2 Konsekvenser och förenlighet med artskyddet

Beträffande påverkan på fladdermössens boplatser bedöms planen sannolikt inte medföra någon påverkan av betydelse. Den byggnad där nordfladdermus sannolikt har en koloni påverkas inte. Resultaten från den värdeträdsinventering som utförts under 2025 visar också att det sannolikt inte förekommer några hålträd med potential hysa en fladdermuskoloni inom det område där planen kan medföra direkt påverkan. Möjligen kan enskilda träd med mindre håligheter, som potentiellt kan nyttjas tillfälligt av enstaka individer för dagvila, komma att tas bort. I övre delen av bäckravinen vid Teg finns en äldre jordkällare nära planerat landfäste som utgör en potentiell boplats för fladdermöss. Denna ligger just utanför det preliminärt avgränsade arbetsområdet och kommer att utsättas för störningar under byggskedet men kommer att bevaras och skyddas genom avspärrning.

I övrigt medför planen allmänna ingrepp i fladdermössens livsmiljöer på norra Ön genom avverkningar av strandskog och andra skogsytor. Avverkningarna innebär lokalt att gynnsamma födosöksmiljöer försvinner eller tappar i kvalitet. Det leder också till ökad fragmentering av skogsmiljön vilket kan skapa barriäreffekter särskilt för mer ljuskänsliga fladdermusarter och begränsa dessas nyttjande av kvarvarande skogsområden. Inte minst de mest ljusskygga fladdermusarterna, som i högre grad födosöker i mörka skogspartier, kan missgynnas av att skogen öppnas upp.

Beroende på hur gatubelysningen av broarna och GC-vägen utformas kan denna också i varierande grad fungera som en störande ljusbarriär för fladdermössens rörelser längs älven, främst för de mer ljuskänsliga arterna brunlångöra och tajgafladdermus. Tillsammans med redan befintliga barriäreffekter från belysning på befintliga broar och strandzoner kan de planerade broarna eventuellt även leda till kumulativa effekter som sammantaget kan få en större barriäreffekt för fladdermössens rörelser längs älven och minska tillgången till lämpliga födosöksplatser.

Artskyddsförordningen skyddar i första hand fladdermössens fortplantningsområden och viloplatser men även påverkan på arternas födosöksmiljöer kan behöva viktas in i bedömningen av om områdets kontinuerliga ekologiska funktion för fladdermöss upprätthålls. I detta fall bedöms planens påverkan på boplatser sannolikt inte vara av sådan karaktär att det riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Beträffande födosöksmiljöer bedöms planen för broetappen medföra viss negativ påverkan men värdeförlusterna bedöms vara begränsade sett till både areal och funktion och det bedöms finnas kvar gott om miljöer med god kvalitet i närområdet som bidrar till upprätthållandet av KEF för berörda arter av fladdermöss. Mot bakgrund av hittillsvarande resultat från utförda inventeringar bedöms det också tveksamt om norra Ön kan anses vara ett sådant viktigt eller kritiskt födosöksområde som avses i EUROBATS-avtalet.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att planförslaget bör kunna genomföras utan att krav på artskyddsdispens för fladdermöss aktualiseras.

Bedömningen förutsätter att planerade skyddsåtgärder efterlevs både i byggskedet och i utformningen av de permanenta anläggningarna. Bland annat är det viktigt att minimera arealen strandskogar och andra skogsmiljöer, samt antalet värdeträd, som avverkas i arbetsområdet vilket ska säkerställas genom den rutin för trädfällning som ska upprättas inför byggskedet. Även att belysningen på broar och längs GC-vägen anpassas för att bli så skonsam som möjligt för fladdermöss är angeläget, vilket planförslaget har en bestämmelse om. Detta kan till exempel ske genom val av armaturer som ger god avskärmning av ljuset, lägre ljusintensitet, varmare färgtemperatur och genom att säsongsvis dämpa, eller helt stänga av, belysningen under delar av dygnet. Mörka passager under broarna vid älvbrinkarna bör också eftersträvas för att minska barriäreffekten och underlätta fladdermössens rörelser längs brynzonerna utmed älven. Främst i strandbrinkarna på Ön bedöms detta vara möjligt utan större konflikt med trygghetsaspekter.

7.4.3 Utter

7.4.3.1 Förekomst, status och ekologi

Utter är, liksom fladdermöss, skyddad enligt artskyddsförordningen 4a §. Utterpopulationen i Sverige har sedan några decennier börjat återhämta sig efter en kraftig nedgång under senare delen av 1900-talet och arten är klassad som livskraftig på 2025 års rödlista. Uttern har i nuläget troligtvis också en livskraftig situation med gynnsam bevarandestatus i Västerbottens län.

Det finns flera sentida observationer av utter kring Umeälven i närheten av Ön, främst kring Broparken, där det också vistas mycket människor. Ett fåtal observationer från Ön visar också att uttrar emellanåt rör sig längs dess stränder. Strandkanter och brinkar av det slag som finns längs delar av Ön bedöms även generellt kunna utgöra lämpliga platser för uttergryt.

7.4.3.2 Konsekvenser och förenlighet med artskyddet

Planförslaget innebär viss påverkan på för uttern potentiella livsmiljöer genom att mindre delar av älvens strandzoner på norra Ön samt vid Teg och Öbackaparken tas i anspråk för brofundament och att skogen här röjs bort. Merparten av strandbrinkarna lämnas dock orörda och uttrar kommer fortsatt att kunna röra sig obehindrat längs älven på de landremsor som bildas under de nya broarna. Då det endast är fråga om gång- och cykelbroar tillkommer heller ingen risk att uttrar trafikdödas.

Kortvarigt under byggskedet kan störningarna vara sådana att uttrar undviker de berörda arbetsområdena. Mot bakgrund av att uttrar i nuläget endast nyttjar de aktuella platserna i liten grad bedöms detta inte få någon märkbar betydelse för området ekologiska funktion för utter. I driftskedet bedöms den störning som gång- och cykeltrafiken medför inte vara så omfattande att den påverkar uttrarnas rörelser utmed älvens strandzoner. Det är också troligt att de nya brofundamenten kan komma att nyttjas som revirmarkeringsplatser av uttrar, särskilt om strandpassagerna under bron förses med strategiskt placerade större stenar eller block vilket är att rekommendera. Sammantaget bedöms planförslaget inte påverka utter eller dess livsmiljöer i sådan grad att förbud enligt artskyddsförordningen aktualiseras.

7.4.4 Blåsippa

7.4.4.1 Förekomst, status och ekologi

Blåsippa är i Västerbottens län fridlyst enligt artskyddsförordningen 8 § vilket innebär förbud mot att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och att ta bort eller skada frön eller andra delar.

Blåsippa växer i skuggig eller halvskuggig skogsmark med näringsrik och väldränerad jordmån såsom ädellövskog, ängsgranskogar och liknande. Fröna sprids med myror och skotten växer ut från en flerårig jordstam. Enskilda individer kan bli mycket gamla under gynnsamma omständigheter.

Blåsippans utbredning omfattar södra halvan av Sverige med spridda fynd längs Norrlandskusten. Flera fynd är gjorda i strandnära lövskogar längs Umeälven. Det finns äldre inrapporterade fynd av blåsippa från Ön utan exakt fyndplats. Under 2023 noterades arten i södra delen av det större aspskogsbestånd som finns centralt på norra Ön.

7.4.4.2 Konsekvenser och förenlighet med artskyddet

Förekomsterna i aspskogsbeståndet på norra Ön berörs inte av planförslaget och arten bedöms inte heller påverkas i byggskedet. Ingen konflikt med artskyddet bedöms därmed råda.

7.4.5 Finnros

7.4.5.1 Förekomst, status och ekologi

Finnos är fridlyst enligt artskyddsförordningen 8 § och är en art av vildros som endast är känd från ett fåtal lokaler i norra Sverige och är rödlistad som sårbar (VU). Därutöver har förvildade exemplar från trädgårdsodling hittats på några platser i landets norra delar. Enligt Artfakta utgörs artens optimala miljö av glesa skogar med ytligt och rörligt grundvatten. I Västerbotten var finnros tills nyligen endast känd från Skelleftetrakten. Under 2023 påträffades dock tolv plantor, som potentiellt kan vara finnros, i den större aspskog som finns på norra Ön (Artportalen). Säker bestämning av fyndet har dock ännu inte gjorts och det kan eventuellt röra sig om trädgårdsrymlingar.

7.4.5.2 Konsekvenser och förenlighet med artskyddet

Växtplatsen inom aspskogen är inte närmare preciserad. Den aktuella aspskogen ligger utanför själva plangränsen och ligger ej inom ytor som tas i anspråk permanent. Det bedöms även finnas goda möjligheter att inför byggskedet detaljanpassa arbetsområdet så att ingreppen i aspskogen ytterligare minimeras eller undviks helt. Mer exakt läge för det eventuella beståndet av finnros kommer att mätas in i kommande skeden och det bedöms vara möjligt att bevara dess växtplats i samband med åtgärdernas genomförande. Arten bedöms också klara, och sannolikt gynnas av, ett visst ökat ljusinsläpp som kan uppkomma från eventuell röjning i närliggande områden. Mot bakgrund av detta bedöms planförslaget kunna genomföras utan konflikt med artskyddet. Skulle arten vid uppföljande inventeringar påträffas på platser som kräver att enskilda plantor behöver avlägsnas finns också goda möjligheter till kompensationsåtgärder genom att flytta dessa, alternativt etablera nya plantor via sticklingar eller frön från samma bestånd på lämpliga närliggande platser.

7.4.6 Revlummer

7.4.6.1 Förekomst, status och ekologi

Revlummer är fridlyst enligt artskyddsförordningen 9 § vilket innebär förbud mot att gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna. Lummerarter som grupp har otillfredsställande bevarandestatus i boreal biogeografisk region (ArtDatabanken, 2019). Arten revlummer är dock mycket vanlig i frisk-fuktig skogsmark i norra Sverige och är en livskraftig art utan utpekade hot. Revlummer har rapporterats från fem olika platser på Ön, bland annat från strandskogen längs Öns nordöstra del.

7.4.6.2 Konsekvenser och förenlighet med artskyddet

Fyndplatsen i strandskogen på nordöstra Ön ligger inom det arbetsområde som preliminärt bedömts kan behövas i samband med anläggandet av broar samt GC-väg enligt planförslaget. I viss mån bör det finnas möjlighet att detaljanpassa arbetsområdet och utförandet så att ingrepp i bestånd av revlummer undviks eller minimeras. Eventuellt kommer dock något mindre bestånd, eller delar av ett bestånd, av revlummer att försvinna vid ett genomförande av planförslaget. Antalet plantor eller kloner som berörs är dock begränsat samtidigt som arten även förekommer på flera andra närliggande platser på Ön som inte påverkas. Planförslaget bedöms därmed inte påverka artens bevarandestatus i området och därmed inte vara i konflikt med artskyddet.

7.4.7 Lax

7.4.7.1 Förekomst, status och ekologi

Lax, som är upptagen som nära hotad på 2025 års rödlista, vandrar upp genom Umeälven, via laxtrappan i Norrfors, och vidare till Vindelälven som utgör en av Sveriges fyra oreglerade nationalälvar. Laxen är inte strikt skyddad varhelst den förekommer men är upptagen i art- och habitatdirektivets bilaga 2 som en art av sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (natura 2000-områden) behöver utses för den. Vindelälven är upptagen som ett Natura 2000-område där lax är en av de utpekade bevarandearterna (Länsstyrelsen Västerbotten, 2019). Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka bevarandearter i ett Natura 2000-område kräver tillstånd även om de utförs utanför Natura 2000-området och tillstånd får endast medges om åtgärderna inte orsakar störning som försvårar bevarandet av arten i fråga.

7.4.7.2 Konsekvenser och förenlighet med gällande skydd

Vindelälvens laxstam är av mycket stort värde i ett europeiskt perspektiv och vid genomförande av åtgärder i älven är det mycket viktigt att laxens redan idag begränsade möjligheter att vandra i älven inte försämras.

Anläggandet av två broar enligt planförslaget innebär att det tillkommer ett flertal nya mellanstöd både i Storån och i Lillån. Under byggskedet kommer grumling att uppstå temporärt och lokalt vilket teoretiskt kan störa fiskars vandring. Genom att fundamenten anläggs innanför tätspont kommer grumlingen generellt att bli begränsad. Vidare etableras inte alla mellanstöd samtidigt varför grumlingen inte vid någon enskild tid bedöms bli så omfattande och spridd i älven att lax eller andra vandrande fiskarter undviker att passera brolägena. I driftskedet bedöms ingen påverkan ske på lax eller andra fiskarter i älven. Sammantaget bedöms att planförslaget inte orsakar sådan betydande påverkan på lax att åtgärderna kan antas komma i konflikt med skyddet

av lax knutet till Vindelälvens Natura 2000-område. Anläggandet av mellanstöd samt landfästen med tillhörande stödfyllnad och erosionsskydd bedöms inte heller påverka några lekområden för lax då utförda inventeringar inte påvisat några sådana på berörda bottenytor.

7.4.8 Flodkräfta

7.4.8.1 Förekomst, status och ekologi

Vid den inventering av bottenmiljöer som gjordes under 2024 noterades flodkräfta på de strandnära delarna på båda sidor av Lillån och Storån. Flodkräftan är liksom lax, upptagen i artskyddsförordningens bilaga 5 som reglerar fångst, handel och förvaltningsåtgärder. Dessa bestämmelser är dock inte av relevans i sammanhanget och flodkräfta omfattas i övrigt inte av något formellt skydd. Däremot är arten rödlistad i kategorin akut hotad (CR) till följd av kräftpest som sprids via signalkräftor. Norrlandsälvarna har länge varit en frizon för flodkräftan men under senare år har utbrott av kräftpest förekommit på flera håll till följd av olagliga utsättningar av signalkräfta. Även nedre Umeälven har drabbats av kräftpest 2011 respektive 2013.

7.4.8.2 Konsekvenser och hänsynsåtgärder

De planerade åtgärderna kommer lokalt att innebära direkta fysiska ingrepp på bottnar där flodkräfta förekommer vilket kan leda till att ett antal enskilda individer dödas. Skadan i detta avseende bedöms generellt bli liten. Honor med rom är normalt stationära men kräftorna bedöms ha god möjlighet att drifta undan från de direkt påverkade ytorna när störningar till följd av arbeten i vatten påbörjas.

Flodkräfta vill ha ett fast bottensubstratet och trivs inte på mjuka dybottnar varför igenslamning av bottnar till följd av grumling generellt kan anses negativt för arten. Mer omfattande sedimentackumulation, som kan orsaka låga syrekoncentrationer, kan också tvinga kräftor upp på land där de är mer utsatta för predation. Enligt en studie (Karlsson, 2020) är det tänkbart att negativ påverkan på större kräftdjur till följd av grumling är knuten just till deras reproduktionsfas och tidiga livsstadier samt till ökad predationsrisk i samband med skalömsningen. I detta fall bedöms dock grumlingen vid anläggande av de planerade broarna inte bli så omfattande att igenslamning av bottnar kan förmodas medföra någon betydande negativ påverkan på de lokala bestånden av flodkräfta i älven. I ett längre perspektiv bedöms också negativ påverkan till följd av frångående ytor av lämpliga bottnar som marginell och obetydlig.

Det bedöms dock som viktigt att arbeten i vatten inom planområdet föregås av samråd med Länsstyrelsen och Umeå kommun avseende behovet av åtgärder för att undvika risk för spridning av kräftpest. Eventuellt kan det till exempel vara motiverat att rengöra arbetsmaskiner och annan utrustning.

7.5 Ytvatten

7.5.1 Rådande förhållanden

7.5.1.1 MKN för vatten

Norra Ön är belägen inom vattenförekomsten (SE 708510–760630) som omfattar nedersta delen av älven, från Baggböle till mynningen i havet. Älven delar upp sig tillfälligt i Lillån respektive Storån när den passerar Ön. I förvaltningscykel 3 omfattar förekomsten både Storån och Lillån men i kommande förvaltningscykel 4 ska Lillån, som historiskt varit starkt påverkad av timmerflottning, urskiljas som en egen vattenförekomst. Klassningarna för cykel 4 är dock ännu inte tillgänglig vid upprättandet av denna MKB varför beskrivningar och bedömningar utgår från uppgifterna i förvaltningscykel 3 .

Miljökvalitetsnorm för vattenförekomsten är satt till god ekologisk status med tidsfrist till 2033 samt till god kemisk ytvattenstatus med undantag i form av mindre stränga krav för de i landet överallt överskridande ämnena kvicksilver och polybromerade difenyletrar (Länsstyrelsen, 2026). En sammanställning av vattenförekomstens MKN och statusklassning ges i tabell 7.

Tabell 7. VISS statusklassificering av recipienten Umeälven enligt förvaltningscykel 3.

Vattenförekomst	Ekologisk status		Kemisk status	
	Status *(dagsläge)*	**MKN** *(framtida mål)*	**Status** *(dagsläge)*	**MKN** *(framtida mål)*
Umeälven SE 708510–760630	Måttlig ekologisk status	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattenstatus	God kemisk ytvattenstatus med undantag

Idag uppnås inte miljökvalitetsnormen för ekologisk status som är klassad som måttlig för vattenförekomsten. Utslagsgivande är de hydromorfologiska parametrarna konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd. Dessa har idag måttlig status på grund av påverkan från vattenkraft, rätning och rensning av fåran för flottning samt ianspråktagande av mark i vattendragets svämplan och närområde för odling, bebyggelse eller annan verksamhet vilket har försämrat förbindelsen mellan vattendragsfåra och strand. Denna påverkan gör i sin tur att även kvalitetsfaktorn fisk bedömts ha måttlig status då den negativa påverkan på vattendraget bedöms vara så stor att förutsättningar saknas för ett varierat och långsiktigt hållbart fisksamhälle.

Kemisk status är klassad som uppnår ej god då gränsvärdena överskrids för kvicksilver (Hg) och polybromerade difenyleterar (PBDE). Halter av Hg och PBDE överskrids i Sveriges samtliga vattenförekomster till följd av långväga atmosfärisk deposition.

7.5.1.2 MKN för fisk- och musselvatten

Umeälven omfattas även av förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. I Naturvårdsverkets förteckning över sådana vatten är nedre Umeälven upptaget som ett så kallat laxfiskvatten. Därmed omfattas älven av MKN som bland annat anger att halten uppslammade fasta substanser i vattnet inte får överstiga 25 mg/l (Sveriges Riksdag, 2025).

7.5.2 Konsekvenser av planförslaget

Planförslaget påverkar vattenförekomsten genom anläggande av nya landfästen och mellanstöd samt erosionsskydd vilket påverkar bottensubstratet och innebär ytterligare ianspråktagande av mark i älvens närområde och svämplan. Arbeten kopplat till grundläggning av broarna kommer vidare att orsaka grumling vid spontning, pålning, schaktning och påförande av erosionsskydd. Även nederbörd på blottlagda ytor inom arbetsområdet samt eventuell bortledning av länsvatten från schakter kan temporärt under planens genomförandeskede bidra till förhöjd grumling.

Utförda spridningsberäkningar (SMHI, 2026) visar dock att haltökningen av suspenderat sediment i samband med anläggandet av broarna är begränsad och snabbt klingar av nedströms. Då grumlingen dessutom endast är kortvarig och övergående bedöms den inte påverka vattenkvaliteten på något sätt som försvårar uppnåendet av vattenförekomstens miljökvalitetsnormer. Den bedöms heller inte vara av sådan omfattning att den riskerar att påverka växt- och djurliv eller bottenmiljöerna nedströms märkbart.

Broarna bedöms inte heller riskera att försämra vattendragets hydromorfologiska status. Utförda nivå-, flödes- och strömningsberäkningar (SMHI, 2026) visar att broarnas dämningseffekt uppströms är marginell; cirka 1,5 cm i Lillån och 2,5 cm i Storån närmast uppströms broarna vid ett 100-årsflöde. Även broarnas påverkan på strömningshastigheten är marginell och lokal.

Förutsatt att god hänsyn tas i byggskedet och att arbeten i vatten förläggs under lämplig årstid bedöms störningarna kunna begränsas tillräckligt för att undvika någon mer betydande påverkan på fiskvandring. Planförslaget bedöms därmed kunna genomföras utan statusförsämring av vattendragets konnektivitet i upp– och nedströms riktning.

Planförslaget innebär tillkommande ingrepp i vattendragets närområde genom anläggande av landfästen med tillhörande erosionsskydd. Ingreppen är dock arealmässigt små och begränsas ytterligare av att svämplanets strukturer delvis kan bevaras under broarna.

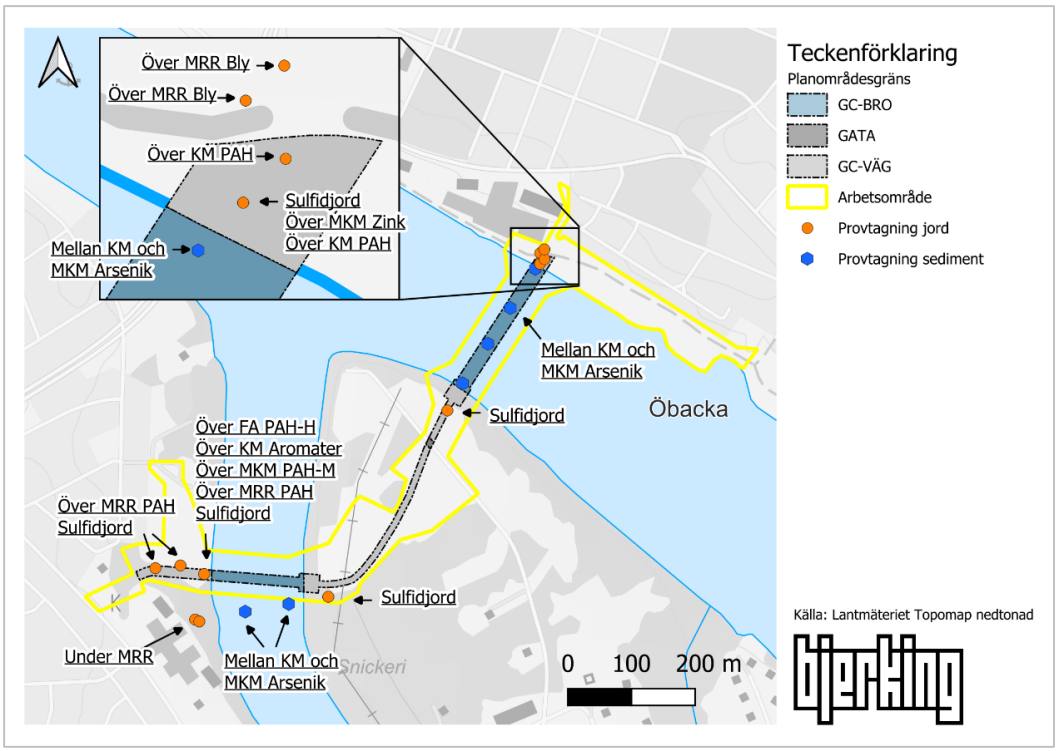
Enligt uppgift i VISS uppgår andelen anlagda ytor och/eller aktivt brukad mark i nuläget till cirka 17 procent av älvens närområde. Intervallet för måttlig status, som råder idag, är 15–35 procent. De tillkommande ingreppen är därmed så arealmässigt små att de kumulativa effekterna av befintliga och tillkommande anläggningar inte riskerar leda till att den totala andelen påverkad mark inom älvens svämplan eller närområde blir så hög att statusklassningen försämras.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att planförslaget medför obetydliga effekter på ytvattenkvaliteten i älven gentemot såväl nuläget som nollalternativet. Ett genomförande av planen bedöms också kunna ske utan att möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten äventyras. Med planerade skyddsåtgärder och god tidsmässig anpassning av arbetena bedöms det även vara möjligt att begränsa halterna av suspenderat material till under 25 mg/l som är en MKN enligt fisk- och musselvattendirektivet.

7.6 Markmiljö och sediment

7.6.1 Rådande förhållanden

De ytliga jordarterna inom undersökt område utgörs av älvsediment i form av sand, med undantag för kajen på fastlandet på Öbackasidan (öster om Ön) som utgörs av fyllning. Jorddjupet varierar mellan 8 och 50 meter (SGU, 2025). I älvsedimenten finns naturligt förekommande sulfidhaltiga sand- och siltlager med försurningsrisk (Tyréns, 2021; LejonGeo, 2024; Bjerking, 2025; Tyréns, 2025), figur 23. Sulfidjord har även påträffats på flera platser på norra Ön, Öbackasidan samt Tegsidan.

Figur 23. Kartillustration av resultat från utförda undersökningar av föroreningar i jord och bottensediment samt identifierade förekomster av sulfidjord.

När sulfidjord utsätts för syre till följd av schaktning oxideras sulfiden till sulfat vilket leder till att pH sänks. I de sura förhållandena som skapas frigörs metaller och svavel från jordens mineraler. Detta kan leda till förhöjda metallhalter som vid hantering av schaktmassor och via nederbörd kan spridas och orsaka förorening. Ämnena som urlakas ur den sura jorden kan få negativ inverkan på vattenkvaliteten i vattendrag och påverka vattenlevande organismer negativt.

Vid planerat landfäste på Tegsidan har förhöjda halter av aromater och polycykliska aromatiska kolväten (PAH:er) noterats i de ytliga jordlagren. PAH-H (PAH:er med hög molekylvikt) har uppmätts i halter överskridande riktvärdet för farligt avfall (FA) och PAH-M (PAH:er med medelhög molekylvikt) i halter över riktvärdet för mindre känslig markanvändning (MKM). Vidare har aromater i halter överskridande riktvärdet för känslig markanvändning (KM) påträffats i en provpunkt (Bjerking, 2025).

Aromater är organiska ämnen som innehåller minst en bensenring och de har flera dokumenterade negativa hälsoeffekter. PAH:er utgör en undergrupp av aromater som har minst två sammanfogade bensenringar. PAH:er finns i bland annat oljor, stenkol och kreosot. De kan även bildas vid ofullständig förbränning av organiskt material.

Vid planerat landfäste på Öbackasidan har provtagning visat på halter av zink, över Naturvårdsverkets riktvärde för MKM. Tungmetallerna kadmium och bly har noterats i halter över riktvärdet för mindre än ringa risk (MRR) (Bjerking, 2025). Vidare har halter av PAH-H uppmätts över riktvärdet för KM.

De sedimentprovtagningar som gjorts i älven visar på förhöjda halter av arsenik som ligger över riktvärdet för ”Interim Sediment Quality Guidelines (ISQG)” men underskridande halten för ”Probable effect level” (PEL)) (Bjerking, 2025).

ISQG innebär att halter över denna koncentrationsgräns medför 25 procents sannolikhet att vattenlevande organismer påverkas medan PEL innebär 50 procents sannolikhet för påverkan. Förhöjda arsenikhalter är vanligt förekommande i Sverige, framför allt i leror, varför dessa halter kan anses utgöra naturliga bakgrundshalter. Som jämförelse kan nämnas att de uppmätta halterna motsvarar riktvärden för jord mellan KM och MKM.

7.6.2 Konsekvenser av planförslaget

Planens genomförande innebär att jordmassor kommer att grävas upp på land, i strandkant och på älvbottnen för att möjliggöra grundläggning av landfästen och mellanstöd. Därmed kommer sannolikt massor med förhöjda föroreningshalter att behöva hanteras vilket kan innebära risk för spridning av föroreningar.

För att undvika detta avser kommunen att i byggskedet ställa krav att alla uppschaktade massor ska provtas och att massor med föroreningshalter över gällande riktvärden för den aktuella markanvändningen ska hanteras enligt gällande regelverk. Massor där halter av förorenade ämnen ligger under riktvärdena för den aktuella markanvändningen kommer så långt möjligt att återanvändas inom planområdet medan övriga massor ska köras till deponi eller användas på andra platser med erforderliga restriktioner.

Mot bakgrund av detta bedöms att schaktarbetena kan genomföras utan att någon mer betydande spridning av föroreningar uppkommer. Lokalt kan planförslaget i någon mån även medföra positiva effekter på jordens föroreningshalt genom att befintliga föroreningar avlägsnas. Förändringarna av jordens föroreningsstatus bedöms dock bli marginella.

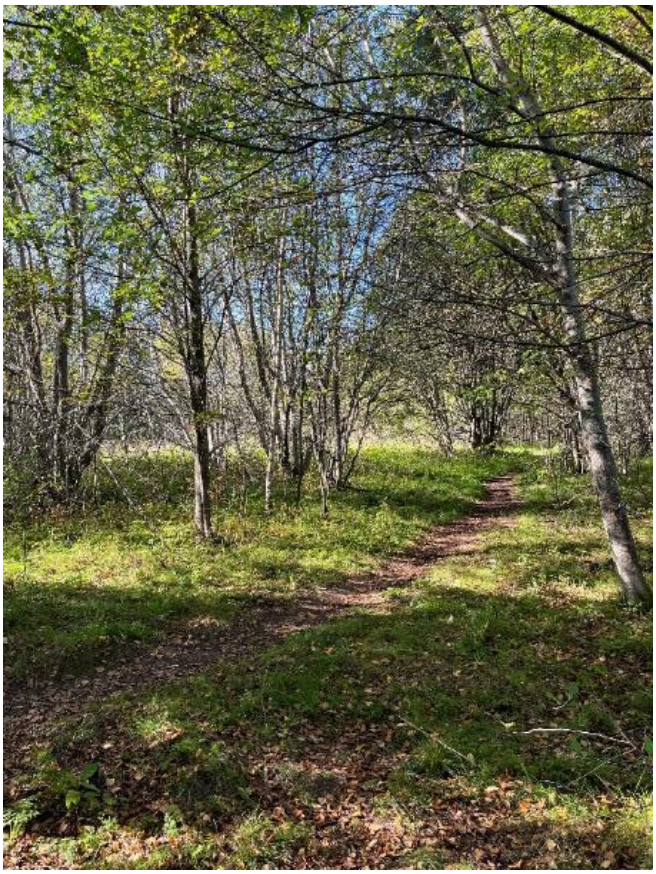
I samband med schaktarbeten i älven inför anläggandet av mellanstöd uppkommer viss spridning av sediment som enligt utförda prover har förhöjda arsenikhalter. Eftersom halterna sannolikt utgör naturliga bakgrundshalter bedöms dock arsenikhalten i älvens bottensediment vara likartad även inom de nedströms belägna bottnar där återsedimentering sker. Därmed bedöms att ett genomförande av planförslaget endast orsakar obetydliga förändringar jämfört med nuläget vad avser föroreningssituationen i sediment.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra obetydliga effekter avseende föroreningsgrad i jord och sediment förutsatt att massor med förhöjda föroreningshalter hanteras korrekt enligt ovan och att massor som tillförs området utgörs av rena massor. Bedömningen gäller både gentemot nuläget och nollalternativet.

7.7 Rekreation och friluftsliv

7.7.1 Rådande förhållanden

De befintliga grönområdena inom och i anslutning till planområdet erbjuder idag goda möjligheter till rekreation, särskilt för närboende och för verksamheten vid skolan på Östteg. I de älvnära grönområdena vid Teg finns odlingslotter, parkområden med upptrampade stigar och ytor för spontana aktiviteter, båtbryggor samt strandstråk längs vattnet. Även vid planerat landfäste vid Öbacka finns öppna parkmiljöer, ytor för lek och aktiviteter samt ett strandstråk utmed älven.

Figur 24. Inom Norra Öns grönområden finns flera gångstigar som erbjuder goda möjligheter till närrekreation

Öns naturmiljöer utgör en viktig lokal resurs för upplevelser av ro, avskildhet och naturupplevelser i nära anslutning till stadsmiljön. I nuläget är dock tillgängligheten till norra Ön begränsad för många boende i staden eftersom den enda befintliga förbindelsen över Storån är Kolbäcksbron i södra delen av Ön. Även för boende i stadens centrala delar på älvens västsida kräver en promenad på norra Ön en tydlig omväg via Öbron som ligger cirka 500 meter söder om planerad ny bro över Lillån.

Flera mindre, upptrampade gångstigar återfinns inom de befintliga grönområdena på Ön och dessa används frekvent av närboende (se figur 24). Den etablerade promenadslingan ”Hälsans stig” passerar östra delen av Teg, över den befintliga Öbron och fortsätter söderut längs Öns västra strand.

Fritidsfiske med handredskap är tillåtet kring Ön och utgör ett uppskattat inslag i det lokala friluftslivet. Idag kan fritidsbåtar med en maxhöjd upp till cirka 10 meter passera från älvens mynning, under Kolbäcksbron och via Storån upp till Kyrkbron som har en segelfri höjd på cirka 3,8 meter. I Lillån kan båtar med en höjd på upp till cirka 3,6 meter passera under Öbron.

7.7.2 Konsekvenser av planförslaget

Planens genomförande bedöms medföra betydande positiva effekter för friluftsliv och rekreation genom att tillgängligheten till Ön som närrekreationsområde och plats för friluftsliv förbättras påtagligt för ett stort antal boende i centrala Umeå. De nya broarna ökar även möjligheterna att

promenera och motionera i flera alternativa rundor. Samtidigt kan de nya broarna i viss mån inverka negativt på befintliga rekreativa värden i parkmiljöerna vid Teg och Öbacka genom påverkan på vyer och tillkomst av landfästen och mellanstöd. Under byggskedet kan även befintliga odlingslotter och andra grönytor komma att påverkas. Dessa effekter bedöms dock överlag bli relativt begränsade och områden som påverkats tillfälligt i byggskedet bedöms efter återställning kunna återfå likartad funktion och kvalitet som idag.

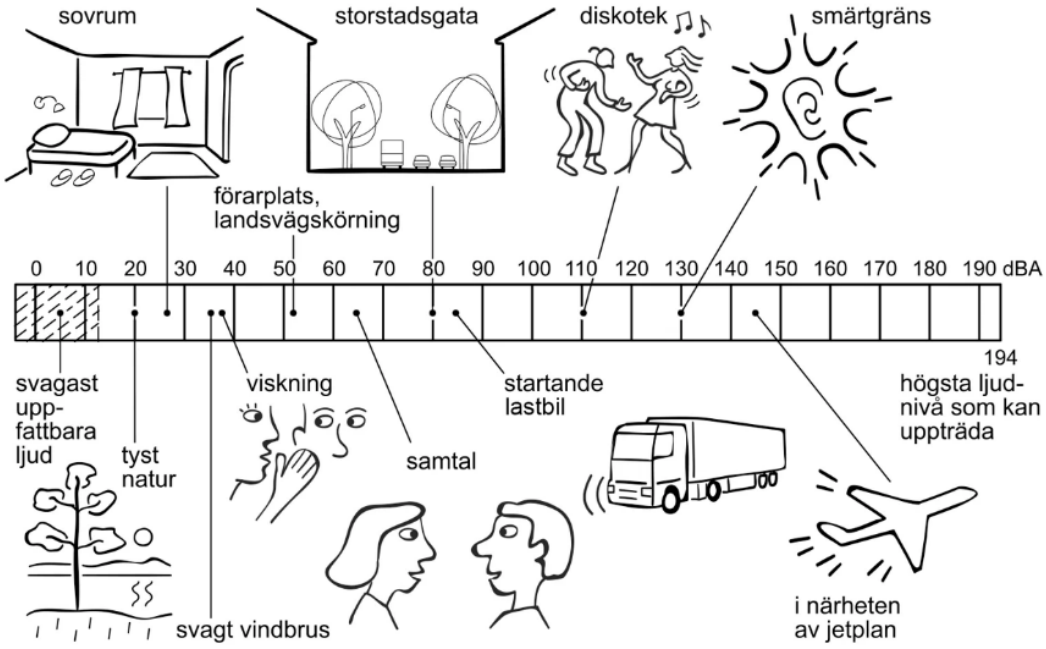
Under anläggningsarbetena kommer tillgängligheten temporärt att begränsas i anslutning till broarnas landfästen och där gångvägen anläggs på Ön. Framkomligheten på befintliga vägar och mer trafikerade gångbanor kommer så långt möjligt att upprätthållas även under byggskedet men tillfällig avstängning och/eller omledning kan i vissa fall bli aktuellt. Olägenheter till följd av detta bedöms dock bli små och relativt kortvariga.

Jämfört med såväl nuläget som nollalternativet bedöms planförslaget sammantaget innebära stora positiva konsekvenser för rekreation och friluftsliv, genom tillkomst av ett högattraktivt rekreationsstråk i tilltalande naturmiljöer vid älven i direkt anslutning till många människor.

7.8 Boendemiljö avseende buller och vibrationer

7.8.1 Rådande förhållanden

Buller brukar beskrivas som oönskat ljud och mäts i decibel (dB) eller decibel-A (dBA) som är en form av filtrerat mätvärde anpassat för att passa det mänskliga örats känslighet. För att beskriva ljudet under en viss tidsperiod används vanligen ekvivalent eller maximal ljudnivå där ekvivalent ljudnivå utgör en typ av anpassat medelvärde (Boverket, 2025). En ungefärlig uppfattning av hur olika bullernivåer (mätt i dBA) i omgivningen upplevs, presenteras i figur 25.

Figur 25. Illustration av hur olika bullernivåer (mätt i dBA) i omgivningen upplevs. Bild från Boverkets hemsida. Illustration: Kiran Maini Gerhardsson.

Planområdet omges av urbana miljöer främst i form av bostadskvarter och grönytor och ett stort antal boende kan potentiellt påverkas av bullrande arbeten vid genomförandet av planförslaget. Detta gäller de mest strandnära kvarteren inom Teg/Östteg på älvens västsida, i Centrum och Öst på stan på älvens östra sida samt bostäder på de norra och mellersta delarna av Ön.

Enligt Umeå kommuns bullerkartläggning (Umeå Kommun , 2016) är dessa områden i viss mån redan idag bullerutsatta, främst genom vägbuller närmast mer trafikerade leder och huvudgator (se figur 26). På norra Ön är däremot bullernivåerna generellt låga. Ekvivalent bullernivå ligger här till stor del under 45 dBA, dock med något högre nivåer (45–50 dBA) närmast norra spetsen dit buller från Kyrkbron i viss mån fortplantar sig över vattnet. Även inom älvens strandzoner vid Teg och Öbacka är bullernivåerna generellt låga och ligger till stor del under 45 dBA. Det gäller även strandsidan av Tegs vård- och omsorgsboende medan bullernivåerna intill fasaden mot Norra Obbolavägen är högre.

Figur 26. Bullerkartläggning av vägbuller (dygnsmedelvärden) enligt Umeå kommuns bullerkarta.

Naturvårdsverket har tagit fram allmänna råd om buller från byggplatser (Naturvårdsverket, 2004) som syftar till att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått vad gäller bullerstörningar från byggverksamhet. Råden innehåller riktvärden för bullernivåer, angivna som ekvivalent eller maximal ljudnivå, som inte bör överskridas utomhus respektive inomhus för bostäder samt vård- och undervisningslokaler vid olika tider på dygnet (se tabell 8).

Tabell 8. Riktvärden för buller från byggplatser angivna som ekvivalent ljudnivå i dBA.

Område	Helgfri måndag–fredag		Lördag, söndag och helgdag		Samtliga dagar
	Dag 07–19	Kväll 19–22	Dag 07–19	Kväll 19–22	Natt 22–07
Bostäder för permanent boende och fritidshus					
Utomhus	60 dBA	50 dBA	50 dBA	45 dBA	45 dBA
Inomhus	45 dBA	35 dBA	35 dBA	30 dBA	30 dBA
Vårdlokaler					
Utomhus	60 dBA	50 dBA	50 dBA	45 dBA	45 dBA
Inomhus	45 dBA	35 dBA	35 dBA	30 dBA	30 dBA
Undervisningslokaler					
Utomhus	60 dBA	-	-	-	-
Inomhus	40 dBA	-	-	-	-
Arbetslokaler för tyst verksamhet[1]					
Utomhus	70 dBA	-	-	-	-
Inomhus	45 dBA	-	-	-	-

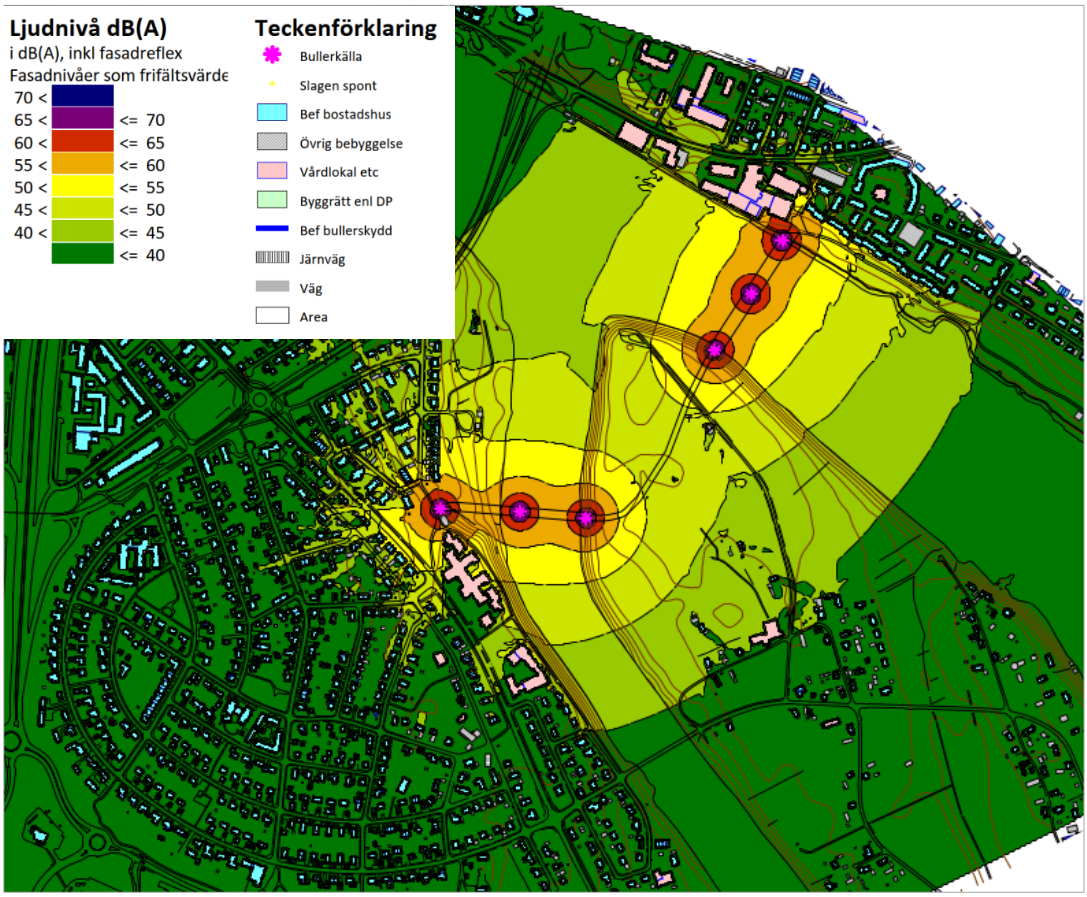
7.8.2 Konsekvenser av planförslaget

Under byggtiden kommer omgivande områden att påverkas av förhöjda bullernivåer från maskiner, transporter, packning, pålning och spontning. Även markvibrationer kan tidvis förekomma. Till de mest bullrande arbetena hör neddrivning av pålar för broarnas grundläggning samt installation av tillfällig spont runt schakter. Dessa arbetsmoment sker återkommande vid ett antal tillfällen under den två till tre år långa byggtiden, men endast under kortare perioder.

I MKB:n till detaljplanens samråds- och granskningsversioner bedömdes att Naturvårdsverkets riktvärden för byggbuller vid bostäder delvis kunde komma att överskridas i samband med de mest bullrande arbetena. Under våren 2026 har kommunen genomfört fortsatta utredningar av möjligheterna att genom anpassade byggmetoder och skyddsåtgärder begränsa bullerstörningarna ytterligare. Dessa studier har visat att det finns tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga lösningar för att överallt klara riktvärdet på 60 dBA som ekvivalentvärde för buller vid bostäder, skolor och vårdinrättningar (se figur 27). Kommunen avser därmed att kravställa detta i upphandlingen av en totalentreprenör som ska detaljprojektera och anlägga broarna.

Exempel på anpassningar för att klara riktvärdena är att pålar för broarnas grundläggning borras ner istället för att pålas på traditionellt sätt. Borrningen kan också utföras med olika teknik där vissa alternativ bullrar mindre än andra. Beträffande tillfällig spont kan denna vibreras ner i mark istället för att pålas vilket också innebär betydligt lägre bullernivåer. Tillfälliga avskärmningar runt bullerkällorna kan dämpa bullret ytterligare.

[1] Med arbetslokaler menas lokaler för ej bullrande verksamhet med krav på stadigvarande koncentration eller behov att kunna föra samtal obesvärat, exempelvis kontor.

Figur 27. Bullerutbredning vid de mest bullrande arbetsmomenten (neddrivning av pålar för brons grundläggning) i ett scenario med anpassade byggmetoder i kombination med skyddsavskärmning. Redovisade bullernivåer avser ekvivalentvärde och visar att naturvårdsverkets riktvärden klaras vid bostäder, skolor och vårdinrättningar.

Förutom arbeten med sättning av pålar kan byggskedet innebära allmänt förhöjda bullernivåer jämfört med normala förhållanden i området. Dock bedöms även dessa kunna begränsas så att riktvärdena i de allmänna råden inte överskrids. För boende närmast större befintliga trafikleder kan dock i viss mån det kombinerade bullret från trafik och byggnadsarbeten skapa kumulativa effekter som sammantaget medför en ökning av det upplevda bullret i boendemiljön.

Beträffande vibrationer kan dessa i viss mån variera beroende på slutligt val av teknik vid utförandet av olika arbetsmoment under byggskedet. Kommunen kommer att ställa krav på begränsning av vibrationer så att störningarna hålls på en rimlig nivå och att ingen risk för skador på byggnader eller anläggningar uppkommer.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att genomförandet av planen under en begränsad tid innebär små negativa konsekvenser för människors boendemiljö med avseende på buller och vibrationer. Bedömningen gäller såväl jämfört med nuläget som nollalternativet.

7.9 Risk och säkerhet

7.9.1 Rådande förhållanden

Risk är ett brett begrepp som kan tolkas olika beroende på sammanhang och perspektiv. I vardagliga sammanhang associeras risk ofta med sannolikheten för att allvarliga eller livshotande händelser ska inträffa. Inom ramen för riskanalyser definieras risk vanligtvis som en kombination av två komponenter: sannolikhet, det vill säga hur troligt det är att en viss händelse inträffar, och konsekvens, alltså hur allvarliga följder händelsen kan få.

Ras och skred

Utförda stabilitets- och erosionsutredningar av markförutsättningarna (Tyréns, 2021) (Tyréns, 2022) visar att Öns branta strandkanter står i sin naturliga rasvinkel vilket innebär att en ökad belastning på dessa kan orsaka ras och skred. För området vid landfästet för bron över Lillån vid Teg, där slänten mot älven är relativt flack, visar en kompletterande stabilitetsutredning från december 2025 (Tyréns, 2025; Tyréns, 2025) på stabila jordlager med goda marginaler mot ras och skred även vid uppförande av vägbank och med hänsyn till byggtrafik. Vid den aktuella platsen för landfästet för bron över Storån på Öbackasidan är slänten flack. Här har stabilitetshöjande åtgärder också redan vidtagits och erosionsskydd är etablerat (Tyréns, 2022).

Översvämning

Marken ovan strandbrinkarna på Ön är så pass högt belägen att ingen risk för översvämning föreligger. På Tegsidan löper en stig nära strandkanten vid brinkens fot som enligt utförda flödesberäkningar HQ100 (SMHI, 2026) ligger under nivån för högsta högvatten vid ett 100-årsflöde i älven. Denna kan därmed komma att översvämmas i nuläget.

7.9.2 Konsekvenser av planförslaget

Ras och skred

Anläggande av landfästen innebär en tillkommande last i älvbrinkarna på Ön, som står i sin naturliga rasvinkel, vilket kan medföra risk för ras och skred. Frågan är dock väl utredd från geotekniskt perspektiv och det bedöms tekniskt möjligt att vidta erforderliga stabilitetshöjande åtgärder vid grundläggning av broarna och genom etablering av erosionsskydd.

Vid det aktuella läget på Tegsidan, cirka 50 meter norr om Tegs vård- och omsorgsboende, visar en kompletterande stabilitetsutredning från december 2025 (Tyréns, 2025) att erforderliga stabilitetskrav är väl uppfyllda vilket förklaras av att älven på denna plats har en relativt flack slänt mot ån. De grundläggningsarbeten som krävs bedöms i utredningen inte medföra någon risk för stabiliteten. Enligt utredningen finns heller inga befintliga byggnader eller anläggningar i sådan närhet att de kan påverkas av grundläggningsarbetet.

Preliminärt planeras bron över Lillån att utföras med ett mellanstöd på land på Tegsidan för att begränsa behovet av en större vägbank i ådalen. Utredningen visar dock att betryggande stabilitet föreligger även om detta stöd skulle ersättas med uppbyggnad av en vägbank i slänten, från landfästet ner mot älven, där överytan på banken ligger på nivån +7,0 och banken avslutas minst 4 meter från strandkanten. Eventuellt anläggande av en vägbank bedöms däremot medföra sättningar i marken till följd av lastökningen.

Utredningen (Tyréns, 2025) visar även på tillfredsställande stabilitet för byggvägar, inklusive last från byggtrafik, längs älvstranden vid Teg och att upplag under byggarbetet kan ske norr om planerat landfäste förutsatt att de placeras minst 20 meter från strandlinjen. Även vid planerat landfäste på Öbackasidan bedöms stabiliteten vara tillfredsställande (Tyréns, 2022).

Mot bakgrund av ovanstående bedöms planförslaget kunna genomföras utan ökad risk för människors hälsa och säkerhet med avseende på olyckor till följd av ras eller skred. Därmed bedöms planförslaget inte medföra några negativa konsekvenser i detta sammanhang jämfört med nuläget eller nollalternativet.

Översvämning

Beräkningar visar att den dämning som de nya broarna ger upphov till är mycket marginell. Vattennivåerna strax uppströms de nya broarna förväntas öka marginellt – med cirka 0,86 cm i Lillån och 2,5 cm i Storån vid ett 100-årsflöde. Denna höjning bedöms inte medföra någon betydande förändring i översvämningsutbredningen jämfört med dagens förhållanden (SMHI, 2026). Vid modellering av framtida högvattenföringar enligt klimatscenarierna RCP4.5 (median) och RCP8.5 (hög) för år 2100, indikerar resultaten minskade flöden och lägre vattennivåer. Detta till följd av att klimatförändringarna i norra Sverige bedöms leda till en mindre markant vårflod i samband med snösmältning och då havsvattenståndet, som påverkar älvens vattennivå vid Ön, förväntas stiga mindre än landhöjningen i Umeåtrakten.

Mot bakgrund av detta bedöms planförslaget endast medföra obetydliga konsekvenser jämfört med såväl nuläget som nollalternativet vad avser risker för människors hälsa och säkerhet kopplat till översvämning.

8 Samlad bedömning

Planförslaget berör förhållandevis små ytor och har som specifikt syfte att möjliggöra anläggandet av en ny gång- och cykelförbindelse över Umeälven mellan Teg och Öbacka, via Ön. Ett genomförande av planförslaget innebär därmed anläggande av två nya broar, en över Lillån och en över Storån, samt av en ny GC-väg över norra Ön. De huvudsakliga miljökonsekvenserna av planen är kopplade till ingrepp i Öns värdefulla strandskogar, som utgör livsmiljö för ett flertal skyddade arter, direkta ingrepp och grumlingspåverkan av vattenmiljön i älven, förändrad landskapsbild, bättre förutsättningar för friluftsliv och rekreation samt buller under byggtiden.

Landskapsbilden påverkas genom att de nya broarna blir visuella landmärken längs älven vilket främst vid Lillån, där det lokala årummet är präglat av oexploaterade naturmiljöer, innebär negativ påverkan. Ökad tillgänglighet och tillgång till nya utblickar längs älven, mot Ön och över staden från de planerade broarna kan samtidigt bidra positivt till landskapsbilden.

För naturmiljön på land uppstår påtagliga negativa konsekvenser främst till följd av ingrepp i värdefulla strandskogar på norra Ön. Både permanenta och temporära ingrepp påverkar vegetation och jordmån och leder till förlust av naturmiljöer, fragmentering, ändrat mikroklimat och ökad störning från ljud, ljus och mänsklig aktivitet. Ett flertal värdeträd kommer att behöva fällas, men antalet kan eventuellt begränsas genom anpassningar under byggskedet. Då ingreppen endast berör en liten andel av norra Öns lövskogsmiljöer bedöms dock att planen kan genomföras utan någon betydande försämring av Öns funktion som länk i den regionala ekologiska lövskogskorridoren längs Umeälven.

Negativa konsekvenser för växt- och djurliv i vatten uppkommer lokalt och temporärt till följd av muddring och fyllning i värdefulla strandzoner samt grumlingseffekter. Utförda spridningsberäkningar tyder dock på att grumlingen blir begränsad och snabbt klingar av nedströms. Dess effekter bedöms bli kortvariga och övergående. Planförslaget bedöms inte riskera att försämra vattenförekomstens statusklassning eller äventyra möjligheterna att nå gällande miljökvalitetsnormer för vatten.

För rekreation och friluftsliv innebär planförslaget påtagliga positiva konsekvenser genom att tillgängligheten till Ön, som utgör ett attraktivt område för närrekreation, förbättras avsevärt för många boende i centrala staden. Planen bidrar även till att nya attraktiva kopplingar tillskapas och binder samman älvens bägge sidor vilket ökar tillgängligheten i staden och skapar bättre förutsättningar för bland annat arbetspendlare och vardagsresor med hållbara färdsätt.

Planen innebär också ingrepp i livsmiljöer för flera skyddade arter bland annat mindre hackspett, vitryggig hackspett och ett flertal arter av fladdermöss. Flera av arterna bedöms i viss mån påverkas av planförslaget men med stöd av utförda artskyddsutredningar bedöms att det, förutsatt att god hänsyn tas i genomförandeskedet, bör vara möjligt att genomföra planen utan att arterna påverkas i sådan omfattning eller på sådant sätt att artskyddsförbud utlöses. För att ytterligare minimera denna risk rekommenderas en rad skydds- och kompensationsåtgärder för mindre hackspett, vitryggig hackspett och fladdermöss. Skyddsåtgärderna handlar främst om att så långt möjligt spara och skydda skog och värdeträd inom temporärt nyttjade ytor i arbetsområdet. Kompensationsåtgärderna utgörs främst av kvalitetshöjande åtgärder i kvarvarande skogsområden på Ön samt åtgärder för att begränsa ljusföroreningar nattetid.

Under byggskedet kommer de närmast omgivande områdena att påverkas av förhöjda bullernivåer. Konsekvenserna begränsas dock betydligt genom att kommunen avser att etablera pålar för broarnas grundläggning genom borrning, istället för traditionell slagning med pålkran. Även beträffande vibrationer förutsätts att konsekvenserna begränsas genom kravställning på entreprenadarbetena.

De geotekniska förhållandena i området innebär generellt en risk för ras och skred i älvbrinkarna i samband med uppförande av nya anläggningar. Förhållandet är dock väl känt och med erforderliga stabilitetshöjande åtgärder bedöms planförslaget kunna genomföras utan tillkommande risker för människors hälsa till följd av ras och skred. Inte heller risker kopplat till översvämning bedöms öka i någon beaktansvärd grad. I tabell 9 ges en sammanställning av planförslagets konsekvenser.

Tabell 9. Sammanställning av planförslagets konsekvenser för behandlade miljöaspekter.

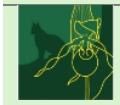
Miljöaspekt	**Kommentar**
Landskapsbild	Måttliga negativa konsekvenser genom ingrepp i det orörda, naturpräglade årummet i Lillån vid Teg och genom öppnandet av det skyddade landskapsrummet på norra Ön.
Naturmiljö på land	Stora negativa konsekvenser främst knutet till ingrepp i strandskogar av högt naturvärde på Ön som utgör livsmiljö för skyddade och rödlistade arter. Med ambitiösa skyddsåtgärder i byggskedet för att minimera skador på värdefull skog och värdeträd finns eventuellt förutsättningar att minska de negativa konsekvenserna till måttliga.
Naturmiljö i vatten	Lokalt och kortsiktigt uppkommer tydliga negativa konsekvenser för vattenlevande flora och fauna genom muddring och påförande av stödfyllnad och erosionsskydd i strandzoner md höga naturvärden samt genom grumling. Effekterna är dock övergående och med planerade naturanpassningar bedöms likvärdiga naturvärden återkomma relativt snabbt. Sammantaget bedöms planen därmed innebära små negativa konsekvenser för naturmiljö i vatten.
Ytvatten	Kortsiktigt uppstår små negativa effekter genom förhöjd grumling men dessa är övergående och på sikt bedöms påverkan på vattenkvaliteten bli obetydlig. Ingen statusförsämring bedöms uppkomma och möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten bedöms inte äventyras.
Markmiljö och sediment	Obetydliga konsekvenser. I byggskedet berörs mark med förhöjda föroreningshalter föroreningsspridning bedöms kunna undvikas genom god masshantering. Arsenikhaltiga älvsediment kommer i viss mån spridas nedströms men halterna bedöms vara naturliga för platsen och inte orsaka försämrade förhållanden vid återsedimentering.
Rekreation och friluftsliv	Stora positiva konsekvenser genom tillgängliggörande av attraktiva närrekreationsområden för många boende i centrala Umeå och förbättrade möjligheter att färdas tvärs älven till fots och med cykel.
Boendemiljö avseende buller och vibrationer	Under byggskedet uppkommer buller och vibrationer främst vid pålning och spontning. Beräkningar visar dock att Naturvårdsverkets riktvärden för buller kan klaras med anpassade byggmetoder i kombination med skyddsåtgärder. Vibrationer kan orsaka viss störning men det förutsätts att kravställning i byggskedet begränsar effekterna. Sammantaget bedöms därmed de negativa konsekvenserna för boendemiljön till följd av buller och vibrationer bli små.
Risk och säkerhet	Viss risk för ras, skred, erosion och översvämning föreligger utmed älven. Förhållandena är dock väl kända och bedöms tekniskt hanterbara varför planen bedöms kunna genomföras utan negativa konsekvenser för risk och säkerhet.

8.1 Miljömål

Riksdagen har beslutat om ett miljömålssystem som innehåller ett övergripande generationsmål och 16 miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Miljömålen är en grundläggande utgångspunkt för miljöarbetet i Sverige och ska beaktas vid all samhällsplanering.

I tabell 10 bedöms hur det aktuella planförslaget förhåller sig till de sex miljömål som bedöms vara relevanta i sammanhanget, det vill säga målen *giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, levande skogar, god bebyggd miljö* samt *ett rikt växt- och djurliv*.

Tabell 10. Planförslagets påverkan på möjligheterna att nå relevanta nationella miljökvalitetsmål.

Miljömål		Planförslagets bidrag till måluppfyllelse
	Giftfri miljö	Planförslaget bedöms inte motverka miljömålet. Förhöjda halter av föroreningar förekommer i området men dessa bedöms kunna hanteras utan att ökad spridning till miljön sker i någon betydande grad.
	Levande sjöar och vattendrag	Planförslaget medför endast lokala, kortvariga och övergående effekter på vattenkvalitet samt växt och djurliv i älven och äventyrar inte möjligheterna att nå gällande MKN för vatten. Det bedöms därmed inte motverka uppfyllandet av miljömålet.
	Grundvatten av god kvalitet	Schaktarbeten och pålning för grundläggning av brofundament bedöms kunna ske utan att den undre akvifer som finns i djupare jordlager under älven påverkas negativt. Planförslaget bedöms därmed inte motverka målet.
	Levande skogar	Planförslaget motverkar i viss mån målet genom att skog av högt värde behöver avverkas och intilliggande skogsytor påverkas negativt genom fragmentering och störning. Ett flertal värdeträd avverkas också.
	God bebyggd miljö	Planen möjliggör en ny förbindelse över älven som är till nytta för alla umeåbor och gynnar hållbara färdsätt i centrala Umeå. Detta ger förutsättningar för minskad biltrafik och minskade utsläpp. Planförslaget främjar därmed miljömålet.
	Ett rikt växt- och djurliv	Målet motverkas i viss mån genom ingrepp i livsmiljöer för flera skyddade eller rödlistade arter. Konsekvenserna är dock begränsade och åtgärderna bedöms kunna ske utan att aktualisera förbud enligt artskyddsförordningen. De kan också delvis minskas genom god hänsyn eller lämpliga kompensationsåtgärder.

9 Förslag till uppföljning

För att följa upp och övervaka den betydande miljöpåverkan som detaljplanen bedöms kunna medföra rekommenderas nedan angivna åtgärder. Eftersom det kan vara svårt att i förväg föreslå exakt hur uppföljning och övervakning bäst utförs kan anpassningar behöva göras i senare skeden.

- Uppföljande inventeringar bör utföras inom två år efter att planen genomförts av:
  - antal naturvärdesträd och areal strandskog som avverkas respektive bevaras inom arbetsområdet
  - ett urval av de skyddade eller rödlistade arter som förekommer i området, i första hand mindre hackspett, vitryggig hackspett och fladdermöss.
- Undersökning vid ett antal tillfällen av nyttjandegraden av den nya cykelförbindelsen.

Mer detaljerade kontroll- och uppföljningsåtgärder kopplade till arbeten i vatten under byggskedet kommer också att tas fram i det kontrollprogram för verksamhetsutövarens egenkontroll som upprättas och fastställs i samband med den tillståndsprövning av vattenverksamhet som måste föregå dessa arbeten.

10 Referenser

ArtDatabanken. (2019). *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv.*

Bjerking & Rundquist. (2025-02-28). *PM - BRO ÖVER STORÅN.*

Bjerking & Rundquist. (2025-12-18). *BRO NORRA ÖN - UMEÅ Skisser Lillån.*

Bjerking. (2025). *PM Miljöteknisk markundersökning - Broetapp Norra Ön, Umeå.*

Boverket. (den 30 09 2025). *Beskrivning av ljud och buller*. Hämtat från Boverket: https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/planeringsfragor/information-om-buller-och-goda-ljudmiljoer/beskrivning-av-ljud-och-buller/

Ecocom. (2016). *Inventering av fladdermöss på Ön, Umeå.*

Enetjärn. (2017). *Inventering och bedömning av naturvärde - Norra Ön.*

Ettwein, e. a. (2025). Seasonal variation in home-range size of the White-backed woodpecker. *Journal of Ornithology 166*, 435-445.

Grellmann, D. (den 26 09 2025). Ekolog. (Bjerking, Intervjuare)

Karlsson, M. K. (2020). *Kunskapssammanställning om effekter på fisk och skaldjur av mudddring och dumpning i akvatiska miljöer. En syntes av grumlingens dos och varaktighet. Aqua reports 2020:1. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser, Drottningholm L.* SLU.

LejonGeo. (2024). *Markteknisk Undersöknings Rapport (MUR)- Broetapp Norra Ön, Umeå kommun.*

Länsstyrelsen. (den 07 04 2026). *VISS*. Hämtat från Umeälven: https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA47861386

Länsstyrelsen Västerbotten. (2019). *Bevarandeplan för Natura 2000-området Vindelälven.*

Naturvårdsverket. (2004). *Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser .*

Naturvårdsverket. (2017). *Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett 2017 - 2021. Rapport 6770.* Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket. (den 03 09 2024). *Miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken*. Hämtat från Nuläge och framskrivet nuläge inom strategisk miljöbedömning: https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/nulage-och-framskrivet-nulage/

Pelagia. (2025). *Naturvärdesinventering av bottenmiljön vid norra Ön, Umeå kommun 2024.*

Pelagia. (2026). *Artskyddsutredning för nya bro- och vägförbindelser till norra Ön, Umeå kommun.*

SGU. (den 08 09 2025). *Kartvisare jorddjup*. Hämtat från https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jorddjup.html

Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket. (2024). *Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.1.*

Skydda skogen, Förenade mål C-473/19 och C-474/19 ECLI:EU:C:2021:166 (EU-domstolen den 21 03 2021).

SMHI. (den 02 10 2025). *Klimatscenariotjänsten*. Hämtat från SMHI: https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/klimatscenariotjansten/klimatscenariotjansten/met/vasterbottens_lan/medeltemperatur/rcp45/2071-2100/year/anom

SMHI. (2026). *Underlag till broutredning i Umeälven vid Ön.*

Sveriges Riksdag. (den 11 09 2025). Hämtat från Förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001554-om-miljokvalitetsnormer-for_sfs-2001-554/

Tyréns. (2021). *Geoteknisk stabilitetsutredning norra Ön, Umeå.*

Tyréns. (2021). *MUR - Stabilitetsutredning norra Ön.*

Tyréns. (2022). *Erosions- och åtgärdsutredning, norra Ön, Umeå.*

Tyréns. (2025). *MUR (Markteknisk undersökningsrapport)/ Geoteknik, GC-BRO ÖSTTEG.*

Tyréns. (2025). *Norra ön broetapp inventering av naturvärdesträd och eftersök av fladdermusspår i hålträd.*

Tyréns. (2025). *PM Geoteknik - STABILITET VID VÄSTRA LANDFÄSTET FÖR NY GC-BRO ÖSTTEG-NORRA ÖN.*

Umeå Kommun . (2016). Hämtat från Bullerkartläggning 2016: https://kartor1.umea.se/karta/Miljo/Buller/Bullerkarta2016

Umeå kommun. (2023). *Inventering av fladdermöss på norra Ön, Umeå kommun 2023.*

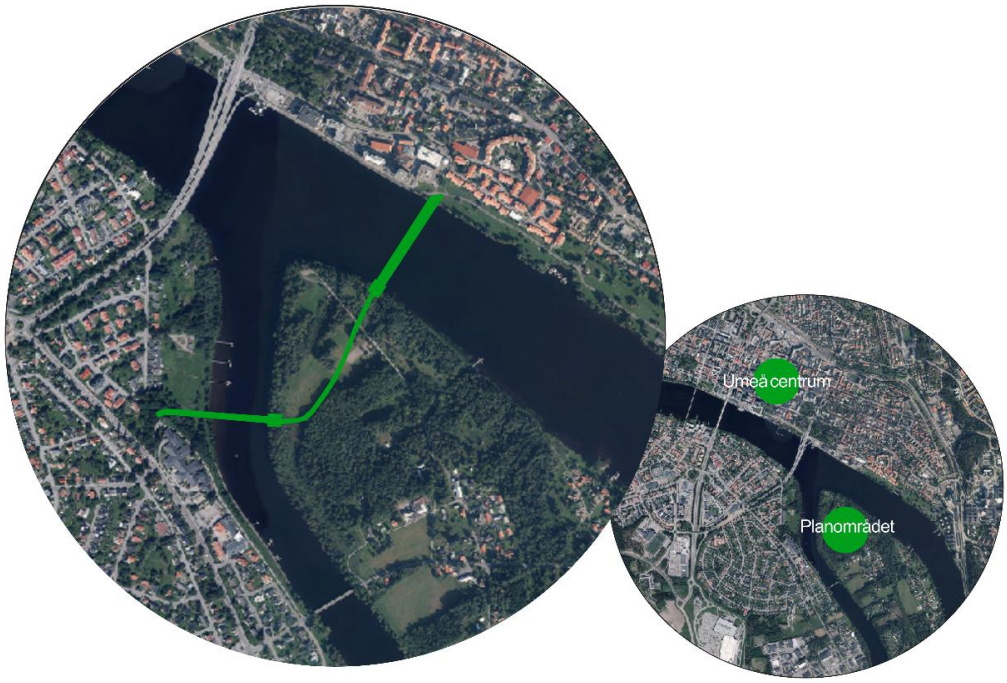
Umeå kommun. (2024). *Undersökning av betydande miljöpåverkan, broplan - Detaljplan, Ön 1:96 m.fl (broetapp).*

Umeå kommun. (2026-06-02). *Plankarta Ön 1.96 broetapp antagandeversion.*

ÅF. (2019). *Översiktlig broutrdning Norra Ön-Öbacka.*

Detaljplan för fastigheten Ön 1:96 m.fl., broetapp

inom Ön i Umeå kommun, Västerbottens län

PLANBESKRIVNING

maj 2026

Aktnummer:	Diarienummer:
	BN-2024/00060

Gällande lagstiftning:	Planbesked:	Detaljplan påbörjad:	Antagen:	Laga kraft:
PBL 2010:900 BFS 2020:8	BN § 60 2024-03-19	2024-03-19		

Detaljplaneprocessen

Om detaljplaner

En detaljplan reglerar hur mark och vatten får användas och hur bebyggelse och byggnadsverk får se ut. Detaljplanen reglerar rättigheter och skyldigheter. Plankartan är bindande vid prövning av exempelvis bygglov. Planbeskrivningen beskriver detaljplanens syfte och hur plankartan ska tolkas.

Under arbetet med detaljplanen tar kommunen ställning till hur marken får användas, utifrån en avvägning av allmänna och enskilda intressen. En detaljplan kan handläggas med standardförfarande, begränsat standardförfarande, utökat förfarande eller samordnat förfarande.

Denna detaljplan handläggs med ett utökat förfarande, processen beskrivs nedan,

Figur 1.

Figur 1. Detaljplaneprocessen, utökat förfarande.

Utökat förfarande

Kungörelse

Vid utökat förfarande ska kommunen inför samrådet kungöra förslaget till detaljplan. Kungörelsen ska göras i en ortstidning och anslås på kommunens digitala anslagstavla.

Samråd

Samråd av planförslaget sker med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, kända sakägare och andra berörda. Syftet med samrådet är att samla in information och synpunkter, förankra förslaget och få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt. De skriftliga synpunkter som inkommit under samrådstiden redovisas och bemöts i en samrådsredogörelse. Därefter justeras förslaget utifrån inkomna synpunkter. Samrådstiden är minst tre veckor.

Granskning

Planförslaget ska därefter tillgängliggöras för granskning i minst tre veckor. Om detaljplanen antas medföra betydande miljöpåverkan gäller minst 30 dagar granskningstid tillsammans med miljökonsekvensbeskrivning. Granskningen är ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter på planförslaget.

Antagande

Detaljplanen antas genom ett politiskt beslut av Kommunfullmäktige.

Laga kraft

Om detaljplanen inte överklagas får beslutet att anta detaljplanen laga kraft, vilket innebär att detaljplanen får rättsverkan. Därefter kan genomförandet av detaljplanen påbörjas.

Innehållsförteckning

Beskrivning av detaljplanen 1
Planens syfte 1
Planens huvuddrag 2
Planförfarande 3
Planhandlingar 3
Planeringsunderlag 4
Upplysningar 4
Samrådskrets 5
Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden 6
Kommunala ställningstaganden 6
Miljökvalitetsnormer 10
Strandskydd 13
Undersökning av miljöpåverkan 15
Planförslaget 18
Mark- och vattenanvändning 19
Stads- och landskapsbild 20
Kulturmiljö 27
Naturmiljö 29
Geotekniska förhållanden 40
Social miljö 42
Kommunikationer 43
Teknisk försörjning 46
Hälsa och säkerhet 47
Genomförandefrågor 53
Organisatoriska frågor 53
Fastighetsrättsliga frågor 55
Tekniska frågor 60
Ekonomiska frågor 60

Medverkande 61
Källor 61
Bilaga 62
Planbestämmelser med lagstöd 62

Beskrivning av detaljplanen

Under detta avsnitt beskrivs detaljplanen mer översiktligt. Här redovisas detaljplanens huvuddrag såsom användning, lägesbestämning, huvudmannaskap och genomförandetid. Mer ingående information finns under rubriken "Planförslaget - *förutsättningar, förändringar och konsekvenser"* under berörd rubrik.

Planens syfte

Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på Norra Ön.

Plandata

Stadsdel: Ön, Öbacka och Teg.

Planområdets area: 13 000 m^2. Se Figur 2.

Avstånd till Rådhustorget: 1 km.

Markägoförhållanden: Privat och kommunal ägo.

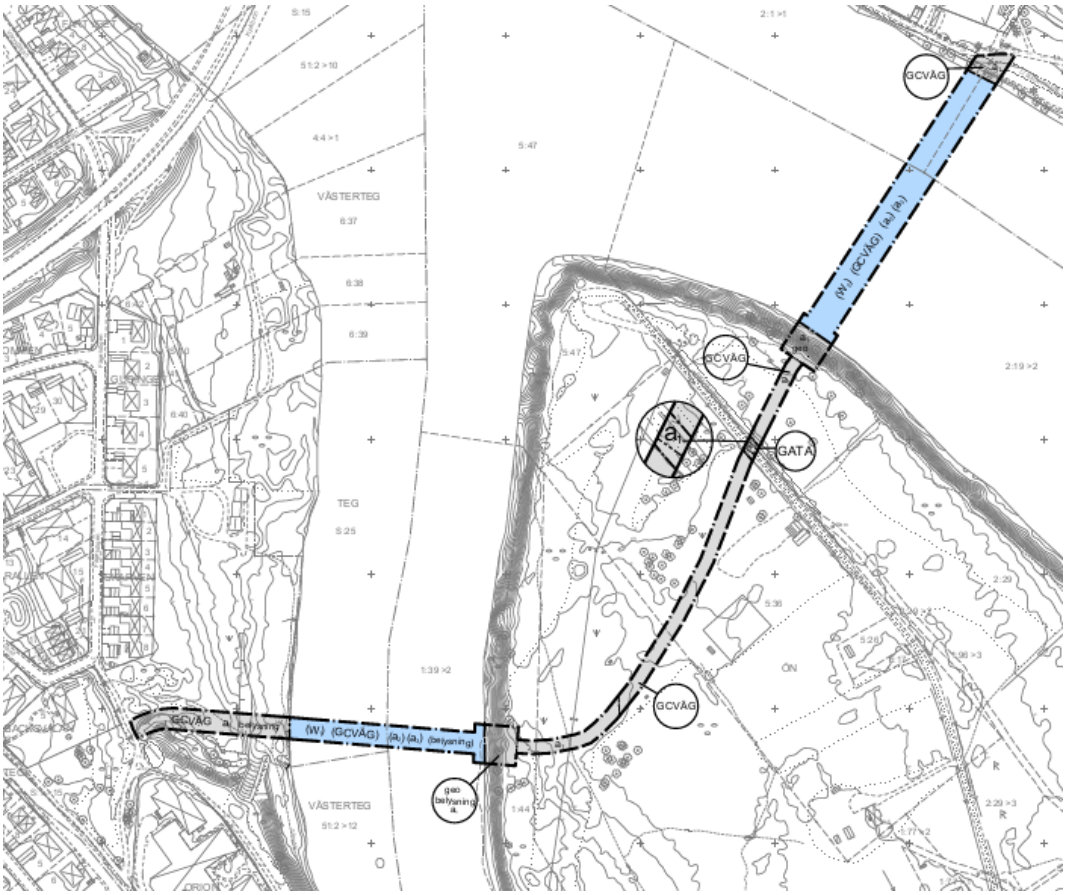
Vattenområden: Umeälven.

Figur 2 Avgränsning av planområde.

Planens huvuddrag

Detaljplanen ger förutsättningar för två nya gång- och cykelbroar över Umeälven, som förbinder Ön med omgivande stadsdelar, samt en gång- och cykelväg mellan dessa broar över Ön. De nya broarna ansluter till befintliga gång- och cykelstråk på Teg, vid Norra Obbolavägen, respektive Öbackaparken, se Figur 3.

Figur 3 Utdrag ur plankarta för detaljplan Ön 1:96 med flera (broetapp).

Kommunen bedömer att ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning har därför genomförts.

Detaljplanens effekter och konsekvenser för miljön och människors hälsa sammanfattas i planbeskrivningen beskrivs mer utförligt i miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tillhörande planen. Genomförandet av detaljplanen kräver även tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken, vilket hanteras i en separat process.

Detaljplanen överensstämmer med intentionerna för nya gång- och cykelbroar i översiktsplan, fördjupning för Ön. Placeringen av bron över Lillån har justerats efter detaljplanens samråd och överensstämmer med placeringen i översiktsplanens markanvändningskarta. Placeringen anpassas till kulturmiljön kring byggnadsminnet

Tegsgården samt natur- och parkmiljön på platsen. Även bron över Storån följer föreslagen placering i översiktsplanen. Broarna och gång- och cykelkopplingen däremellan planläggs som en första etapp av planerad utveckling på Norra Ön.

Umeälven, både Lillån och Storån, omfattas av miljöbalkens strandskydds-bestämmelser. Strandskyddet gäller 100 m på varje sida om Lillån och Storån. Vid byggnation av broarna samt gång- och cykelväg kommer anläggningsarbeten ske inom strandskyddsområden. Strandskyddet upphävs inom planområdesgräns för detaljplanen **[a_1, (a_2), (a_3)]**.

Allmän platsmark

Planförslaget reglerar allmän platsmark, på Tegssidan, Öbacka samt över Ön och över älven, i form av gång- och cykelväg **[GCVÄG** och **(GCVÄG)]** och en mindre del som gata **[GATA]**. På Teg respektive Öbacka ansluter planområdet till befintlig allmän platsmark. För att broarna ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till naturvärden på platsen regleras att belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur **[belysning och (belysning)]**. För att broarna ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till de geotekniska förhållandena på platsen och säkerhetsaspekter regleras genom utformningsbestämmelse för allmän plats för landfästen på Norra Ön att landfäste ska pålas **[geo]**.

Vattenområde

Då mellanstöden kommer stå i älven berör planen vattenområde. Detaljplanen reglerar området där broar får anläggas som vattenområde som får överbyggas med gång- och cykelbro **[($W_{1)}$]** för bron över Lillån och **[(W_2)]** för bron över Storån.

Planförfarande

Aktuell detaljplan handläggs med utökat planförfarande, enligt 5 kap. plan- och bygglagen, då ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan.

Planhandlingar

- Plankarta, maj 2026
- Planbeskrivning, maj 2026

Planeringsunderlag

- Inventering och bedömning av naturvärde Norra Ön, oktober 2017
- Översiktlig broutredning Norra Ön-Öbacka, november 2019.
- Gestaltningsprogram två bropar, december 2021
- PM bro över Lillån, juni 2025
- PM bro över Storån, juni 2025
- Erosions- och åtgärdsutredning Norra Ön, april 2022
- Inventering av naturvärdesträd och eftersök av fladdermusspår i hålträd, januari 2025
- Naturvärdesinventering av bottenmiljön vid Norra Ön, januari 2025
- Undersökning av betydande miljöpåverkan, januari 2025
- Miljökonsekvensbeskrivning broetapp, juni 2026
- Artskyddsutredning för nya bro- och vägförbindelser till norra Ön, januari 2026
- PM Geoteknisk utredning inför detaljplan nya GC-broar Ön, maj 2026
- Grundkarta, februari 2026
- Fastighetsförteckning, februari 2026

Upplysningar

Plankartan utgör själva detaljplanen, dess bestämmelser är juridiskt bindande enligt plan- och bygglagen (2010:900) och fungerar som ett skriftligt och visuellt avtal över hur marken får användas eller bebyggas. Detaljplanen utreder ansvarsfrågan för olika byggnationer och gemensamma anläggningar som avlopp och gator. Detaljplanen utreder också flera frågor som behöver lösas i ett sammanhang för att göra den nya mark- eller vattenanvändningen lämplig och hållbar över tid. Detaljplanen är därför styrande vid bygglovsprövning. Plankartan har tagits fram i Fokus Total 2023 och ”*BFS_2022_11_01_Bestammelsekatalog.xml*”

Planbeskrivningen är ett vägledande och förtydligande dokument till hur detaljplanen ska förstås genomföras och beskriver hur olika frågor eller förutsättningar har hanterats. Bilaga till planbeskrivningen redovisar sammanställning av planbestämmelser med motivering och lagstöd i tabellform.

Grundkartan är ett underlag för detaljplanearbetet som redovisar topografi och fastighetsförhållanden inom planområdet och dess närmaste omgivning.

Fastighetsförteckningen utgör kommunens bedömning av vilka som ingår i samrådskretsen. Därför anger fastighetsförteckningen vilka fastigheter, fastighetsägare och andra rättighetsinnehavare som berörs av planförslaget. Fastighetsförteckningen måste samordnas med grundkartan för att båda dokumenten ska redovisa samma uppdaterade fastighetsinformation. Under

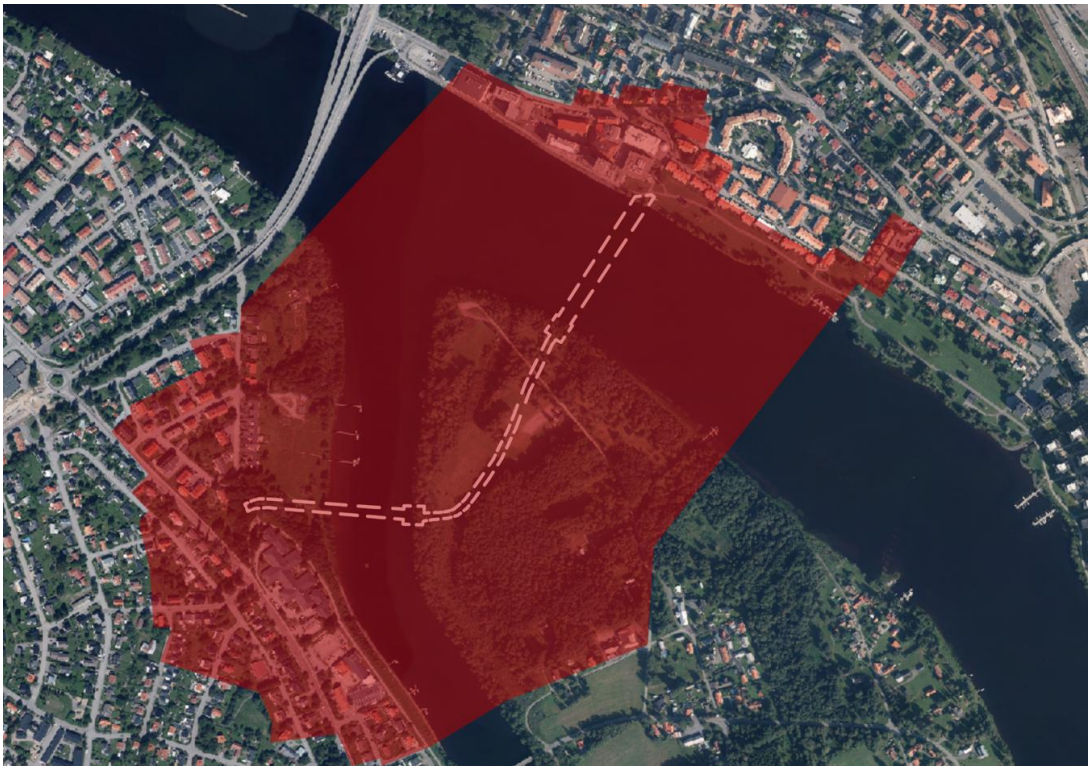
detaljplaneprocessen används fastighetsförteckningen som en adresslista för att skicka ut underrättelse om när planförslaget är på samråd eller granskning.

Genomförandet av detaljplanen kräver tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken. Parallellt med planprocessen pågår därför även en tillståndsprocess. Planprocessen och tillståndsprocessen har samma sakägarkrets och använder sig av samma fastighetsförteckning.

Samrådskrets

Detaljplanens samrådskrets består av närliggande fastighetsägare, rättighetsinnehavare, närboende och lokalhyresgäster som bedöms beröras direkt av ett genomförande av detaljplanen. I Figur 4 redovisas detaljplanens samrådskrets.

Under planprocessens gång blir fastighetsägare och andra rättighetsägare som bedöms ingå i samrådskretsen underrättade inför samråd och granskning. Endast de som lämnat synpunkter under samråd och granskning vars synpunkter *inte* blivit tillgodosedda blir underrättade om antagande.

Figur 4. Sakägarkrets i rött, planområdet i vit streckad linje.

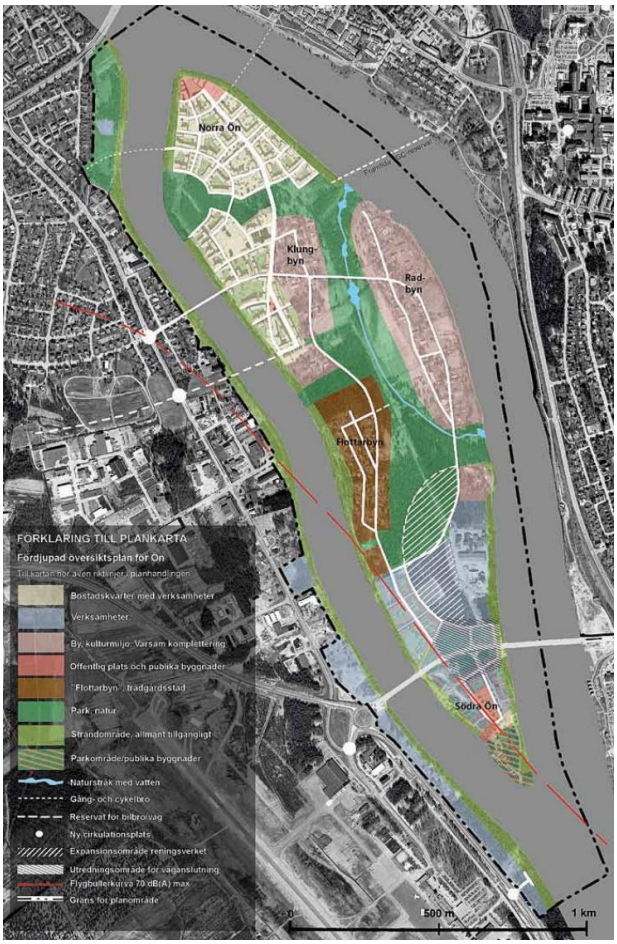
Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden

Kommunala ställningstaganden

Översiktsplan, fördjupningar och tematiska tillägg

Planförslaget omfattas av den fördjupade översiktsplanen för Ön[1]. Inriktningen i FÖP:en är bland annat ”bilsnål planering”, vilket innebär att två nya gång- och cykelbroar föreslås med anslutning mot Öbacka och mot Teg. Broarnas läge avser att ge gång- och cykeltrafikanter en konkurrensfördel framför bilen.

I planförslaget har placeringen av bron mellan Teg och Ön justerats något i förhållande till översiktsplanens markanvändningskarta. Se Figur 5. I nuvarande planförslag placeras bron något längre söderut inom parkområdet på grund av anpassning till kulturmiljö, naturmiljö samt geotekniska förutsättningar.

Figur 5. Markanvändningskarta i FÖP Ön.

[1] *Fördjupad översiktsplan för Ön* (FÖP Ön), antagen av kommunfullmäktige 2008, aktualiserad 2024.

Planförslaget bedöms ligga i linje med den i FÖP Ön beslutade planeringsinriktningen för Norra Ön, samt länsstyrelsens granskningsyttrande.

Detaljplaner

Planområdet berör planlagda områden på Öbacka och Teg.

På Öbacka berör planområdet den befintliga detaljplanen, Förslag till ändring och utvidgning av stadsplan för Öbackaområdet (2480K-P67/1984). Se Figur 6. Området som omfattas är planlagt som allmän plats, park eller plantering samt vattenområde. Berörd del ersätts av nu aktuell detaljplan.

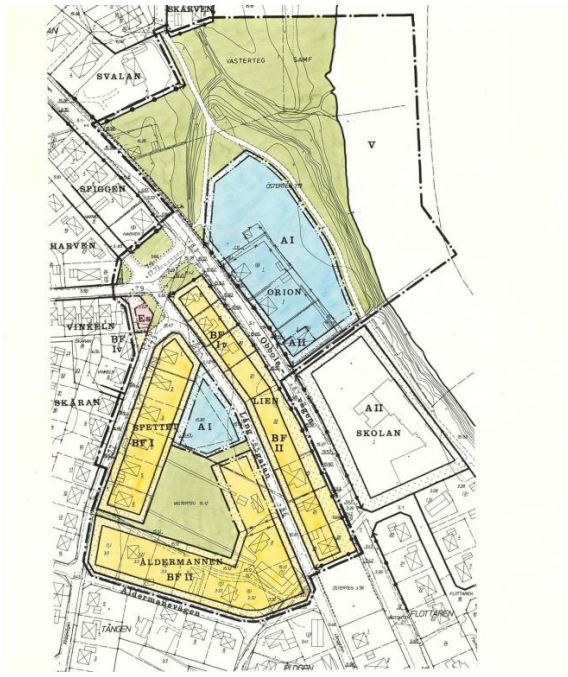
Figur 6. Förslag till ändring och utvidgning av stadsplan för Öbackaområdet (2480K-P67/1984).

På Öbacka omfattas också detaljplanen av Detaljplanen för fastigheten Laxen 31 m.fl. (Konstnärligt campus) (2480K-P09/37). Se Figur 7. Området som omfattas är planlagt som allmän plats, park samt öppet vattenområde där bryggor samt gång- och cykelbro kan bli aktuell. Berörd del ersätts av nu aktuell detaljplan.

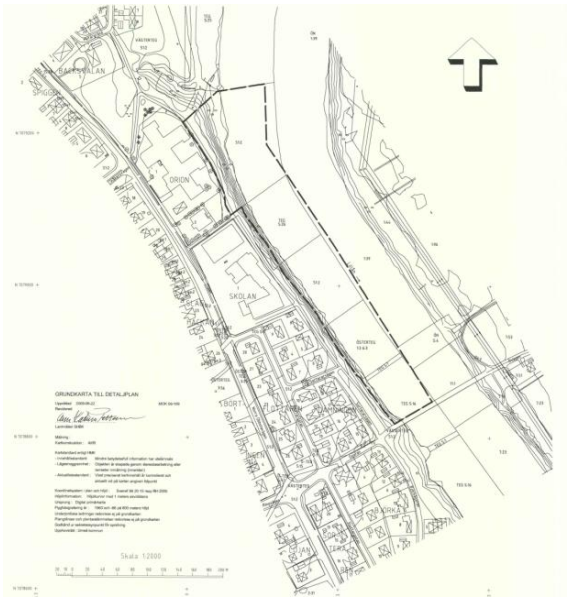

Figur 7. Detaljplanen för fastigheten Laxen 31 m.fl. (Konstnärligt campus) (2480K-P09/37).

På Teg omfattas detaljplanen av Förslag till ändring av stadsplan för kvarteret Orion m.m. jämte kvarteren Spettet och Åldermannen m.m. (A2/13) samt Upphävande för delar av Stadsplan för kvarteret Orion jämte kvarteren Spettet och Åldermannen & Stadsplan för Tegs municipalsamhälle (2480K-P09/44). Se Figur 8 och Figur 9. Området som omfattas är planlagt som allmän plats, park eller plantering. Berörd del ersätts av nu aktuell detaljplan.

Figur 8. Förslag till ändring av stadsplan för kvarteret Orion m.m. jämte kvarteren Spettet och Åldermannen m.m. (A2/13).

Figur 9. Upphävande för delar av Stadsplan för kvarteret Orion jämte kvarteren Spettet och Åldermannen & Stadsplan för Tegs municipalsamhälle (2480K-P09/44).

Pågående planprocesser

På Ön pågår detaljplanen för Norra Ön (BN-2013/00345). Delar av nuvarande planområde ingick i samrådet för detaljplanen för Norra Ön. Detaljplanens övergripande syfte är att skapa planmässiga förutsättningar för att utveckla en ny stadsdel inom centrala Umeå. Den nya stadsdelen ges förutsättningar att utvecklas till en långsiktigt hållbar del av staden, med ett genomtänkt transportnät och bebyggelsestruktur som kan möta stadens växande efterfrågan på bostäder och service.

Planbesked

Byggnadsnämnden beslutade 2024-03-19 §60 att inleda planläggning för fastigheten Ön 1:96 m.fl. – broetapp.

Planbesked är ett kommunalt beslut som lämnas för att formellt meddela om att kommunen tänker inleda eller inte inleda planläggning. Planbeskedet är inte bindande och kan inte överklagas. Kommunen kan också inleda planläggning utan att planbesked lämnats.

Kommunala beslut i övrigt

Cykeltrafikprogram (2018). *Programmets mål är att öka andelen resor som görs med cykel samt att trafiksäkerheten för cyklister ska förbättras.*

Riksintressen

Planområdet berörs av område som är av riksintresse för yrkesfisket. Skälet till riksintresset är att Ume-/Vindelälven är ett viktigt lek- och uppväxtområde för fisk, samt att laxen vandrar i älven på väg till sina lekområden.

Enligt 3 kap. 5 § miljöbalken ska planeringen för användning av mark- och vattenområden säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden och viktiga lek- och uppväxtområden för betydande arter.

Planförslaget bedöms sammantaget medföra små negativa konsekvenser för naturmiljön i vatten. Ett genomförande av planen leder till ingrepp i strandzoner med höga naturvärden vid landfästen och mellanstöd samt tillfälligt förhöjd grumling i och närmast nedströms arbetsområdet under byggskedet. Konsekvenserna bedöms dock vara lokala, kortvariga och övergående och på några års sikt bedöms planförslagets konsekvenser för naturmiljön, och därmed även riksintresset för yrkesfisket, i Umeälven bli obetydliga.

Planområdet ligger inom riksintresset Umeå Airports påverkansområde för flyghinder. Inom planområdet ska inga objekt överstiga en totalhöjd (markläge + objekt) om 59,4 m ö.h.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel, vars syfte är att komma till rätta med miljöpåverkan från mer diffusa utsläppskällor såsom trafik och jordbruk. En MKN kan anges som en halt eller ett värde (högsta tillåtna halt av ett ämne i luft, mark, eller vatten) men kan även beskrivas i ord. Normen ska avspegla den lägst godtagbara miljökvaliteten eller det önskade miljötillståndet, men tar vanligtvis sikte på hur mänsklig verksamhet ska utformas. Ett genomförande av en detaljplan får inte medföra att en norm överträds.

MKN kan ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen. Det finns idag MKN för olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477), olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660), olika parametrar i havsmiljön (SFS 2010:1341), olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt för omgivningsbuller (SFS 2004:675).

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft

Eftersom planen syftar till att möjliggöra för en ny gång- och cykelkoppling bedöms tillkommande trafik i och med detaljplanens genomförande inte innebära betydande luftutsläpp som leder till att MKN riskerar att överskridas.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Vattenmyndigheterna har det övergripande ansvaret att se till att EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet) genomförs i Sverige. Grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten har delats in i vattenförekomster för vilka bedömning har skett vilken ekologisk, kemisk eller kvantitativ status som vattnet har och vilka krav som ställs för att kunna upprätthålla och förbättra denna status.

Beslutande MKN innebär kortfattat att alla ytvattenförekomster ska uppnå eller behålla hög eller god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus samt att alla grundvattenförekomster ska uppnå eller behålla god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus (om inte undantag har meddelats). Yt- och grundvattenstatusen får generellt inte försämras.

Ett genomförande av en detaljplan får inte medföra att statusen försämras för någon av kvalitetsfaktorerna (ekologisk och kemisk).

Norra Ön är belägen inom vattenförekomsten (SE 708510–760630) som omfattar nedersta delen av älven, från Baggböle till mynningen i havet. Älven delar upp sig tillfälligt i Lillån respektive Storån när den passerar Ön. I förvaltningscykel 3 omfattar förekomsten både Storån och Lillån men i kommande förvaltningscykel 4 ska Lillån, som historiskt varit starkt påverkad av timmerflottning, urskiljas som en egen vattenförekomst. Klassningarna för cykel 4 är dock ännu inte tillgängliga vid

upprättandet av MKB (juni 2026), för detaljplanen, varför beskrivningar och bedömningar utgår från uppgifterna i förvaltningscykel 3.

Miljökvalitetsnorm för vattenförekomsten är satt till god ekologisk status med tidsfrist till 2033 samt till god kemisk ytvattenstatus med undantag i form av mindre stränga krav för de i landet överallt överskridande ämnena kvicksilver och polybromerade difenyletrar. En sammanställning av vattenförekomstens MKN och statusklassning ges i

Tabell 1.

Tabell 1. VISS statusklassificering av recipienten Umeälven enligt förvaltningscykel 3.

Vattenförekomst	Ekologisk status		Kemisk status	
	Status *(dagsläge)*	**MKN** *(framtida mål)*	**Status** *(dagsläge)*	**MKN** *(framtida mål)*
Umeälven SE 708510-760630	Måttlig ekologisk status	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattenstatus	God kemisk ytvattenstatus med undantag

Idag uppnås inte miljökvalitetsnormen för ekologisk status som är klassad som måttlig för vattenförekomsten. Utslagsgivande är de hydromorfologiska parametrarna konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd. Dessa har idag måttlig status på grund av påverkan från vattenkraft, rätning och rensning av fåran för flottning samt ianspråktagande av mark i vattendragets svämplan och närområde för odling, bebyggelse eller annan verksamhet vilket har försämrat konnektiviteten mellan vattendragsfåra och strand. Denna påverkan gör i sin tur att även kvalitetsfaktorn fisk bedömts ha måttlig status då den negativa påverkan på vattendraget bedöms vara så stor att förutsättningar saknas för ett varierat och långsiktigt hållbart fiskbestånd.

Kemisk status är klassad som uppnår ej god då gränsvärdena överskrids för kvicksilver (Hg) och polybromerade difenyleterar (PBDE). Halter av Hg och PBDE överskrids i Sveriges samtliga vattenförekomster till följd av långväga atmosfärisk deposition.

Miljökvalitetsnorm för fisk- och musselvatten

Umeälven omfattas även av förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. I Naturvårdsverkets förteckning över sådana vatten är nedre Umeälven upptaget som ett så kallat laxfiskvatten. Därmed omfattas älven av MKN som bland annat anger att halten uppslammade fasta substanser i vattnet inte får överstiga 25 mg/l.

Konsekvenser av planförslaget

Planförslaget påverkar vattenförekomsten genom anläggande av nya mellanstöd och landfästen samt erosionsskydd vilket påverkar bottensubstratet och innebär ytterligare ianspråktagande av mark i älvens närområde och svämplan. Arbeten kopplade till grundläggning av broarna kommer vidare att orsaka grumling vid spontning, pålning, schaktning och påförande av erosionsskydd. Även nederbörd på blottlagda ytor inom arbetsområdet samt eventuell bortledning av länsvatten från schakter kan temporärt under planens genomförandeskede bidra till förhöjd grumling.

Utförda spridningsberäkningar (SMHI, 2026) visar dock att haltökningen av suspenderat sediment i samband med anläggandet av broarna är begränsad och snabbt klingar av nedströms. Då grumlingen endast är kortvarig och övergående bedöms den inte påverka vattenkvaliteten på något sätt som försvårar uppnåendet av vattenförekomstens miljökvalitetsnormer. Den bedöms heller inte vara av sådan omfattning att den riskerar att påverka växt- och djurliv eller bottenmiljöerna nedströms märkbart.

Broarna bedöms inte heller riskera att försämra vattendragets hydromorfologiska status. Utförda nivå-, flödes- och strömningsberäkningar (SMHI, 2026) visar att broarnas dämningseffekt uppströms är marginell; cirka 1,5 cm i Lillån och 2,5 cm i Storån närmast uppströms broarna vid ett 100-årsflöde. Även broarnas påverkan på strömningshastigheten är marginell och lokal.

Förutsatt att god hänsyn tas i byggskedet och att arbeten i vatten förläggs under lämplig årstid bedöms störningarna kunna begränsas tillräckligt för att undvika någon mer betydande påverkan på fiskvandring. Planförslaget bedöms därmed kunna genomföras utan statusförsämring av vattendragets konnektivitet i upp- och nedströms riktning.

Planförslaget innebär tillkommande ingrepp i vattendragets närområde genom anläggande av landfästen med tillhörande erosionsskydd. Ingreppen är dock arealmässigt små och begränsas ytterligare av att svämplanets strukturer delvis kan bevaras under broarna.

Enligt uppgift i VISS uppgår andelen anlagda ytor och/eller aktivt brukad mark i nuläget till cirka 17 procent av älvens närområde. Intervallet för måttlig status, som råder idag, är 15–35 procent. De tillkommande ingreppen är därmed så arealmässigt små att de kumulativa effekterna av befintliga och tillkommande anläggningar inte riskerar leda till att den totala andelen påverkad mark inom älvens svämplan eller närområde blir så hög att statusklassningen försämras.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att planförslaget medför obetydliga effekter på ytvattenkvaliteten i älven gentemot såväl nuläget som nollalternativet. Ett genomförande av planen bedöms också kunna ske utan att

möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten äventyras. Med planerade skyddsåtgärder och god tidsmässig anpassning av arbetena bedöms det även vara möjligt att begränsa halterna av suspenderat material till under 25 mg/l som är en MKN enligt fisk- och musselvattendirektivet.

Strandskydd

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Strandskyddet gäller generellt vid alla kuster, sjöar och vattendrag och omfattar land- och vattenområden 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

I stort sett hela planområdet omfattas av strandskydd förutom en del av gång- och cykelvägen över Ön. För att möjliggöra ett genomförande av detaljplanen krävs ett upphävande av strandskyddet inom den del av planområdet som berörs. Om det föreligger särskilda skäl enligt 7 kap. 18 e § miljöbalken och intresset att ianspråkta området väger tyngre än strandskyddets syften, kan strandskyddet upphävas i samband med att detaljplanen får laga kraft.

Motiv till upphävande av strandskydd

Intresset att ta planområdet i anspråk bedöms väga tyngre än strandskyddets intressen. Planområdet ligger centralt i staden och det är angeläget för stadens utveckling att stärka kopplingen mellan de två sidorna av älven och Ön. De nya broarna leder till fler passager över älven, för gång- och cykeltrafik, vilket ökar tillgängligheten och rörligheten i staden och ger bättre förutsättningar att nyttja hållbara färdsätt. Det i sin tur kan leda till minskad påverkan av trafikbuller och förbättrad luftmiljö i centrala Umeå.

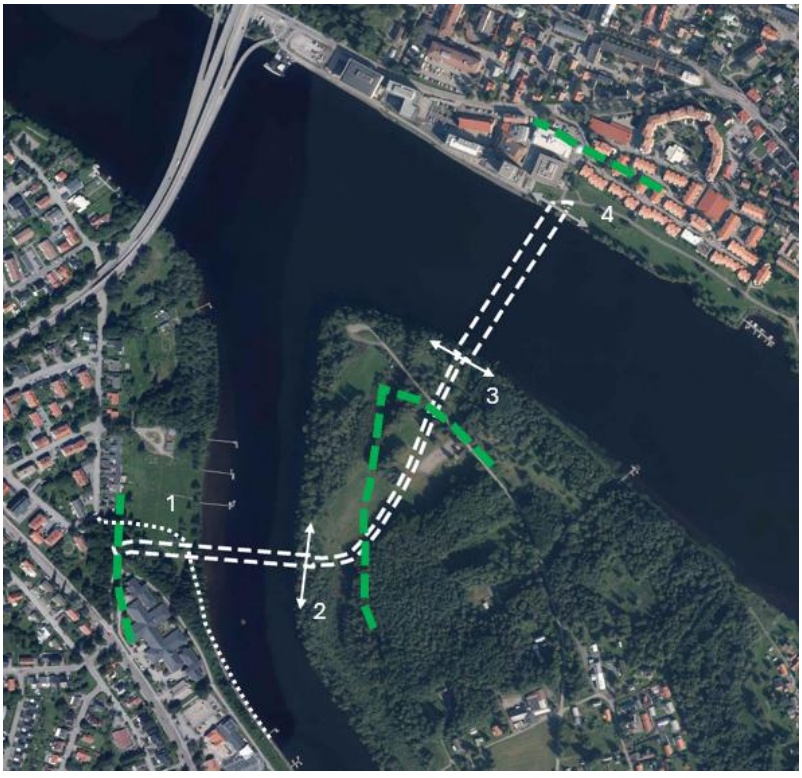
Särskilt skäl för upphävande av strandskydd

De särskilda skälen till att det aktuella området behöver tas i anspråk är att ny gång- och cykelförbindelse över älven utgör ett angeläget allmänt intresse (7 kap 18 e § punkt 5 MB) och att det är en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området (7 kap 18 e § punkt 3 MB). Alternativa placeringar av gång- och cykelkopplingar över älven har utretts. Den i detaljplanen föreslagna placeringen av broarna har bedömts som den mest lämpade både ur ett genomförandeperspektiv och att den gör mest nytta för gång- och cykeltrafiken i staden.

Fri passage längs älven

Planområdet är begränsat till det område som behövs för broarna och gång- och cykelväg dem emellan över Ön. Områdena närmast älven planläggs som allmän plats GCVÄG och blir en del av befintliga rekreativa gångstråk längs älven. På Tegssidan

kommer befintligt gångstråk utmed älven, nr 1 i Figur 10 nedan, fortsatt fungera som idag. Stränderna på Ön är i dag rätt så otillgängliga, eftersom de utgörs av branta slänter. Broarnas landfästen kommer att anläggas i befintlig marknivå, ovanför slänterna, vilket möjliggör passage under bron, nr 2 och 3 i kartbilden nedan. Landfästet i Öbackaparken, nr 4 i kartbilden, ansluter också till befintlig marknivå som ligger närmare älvens nivå men med ett öppet utrymme mellan landfästet och älven. Passage under bron i det här läget kommer inte att vara möjlig mer än för drift och underhåll av bron. Möjligheten att ta sig både över och under de nya broarna möjliggör fri passage längs älven och god tillgång till strandområdena.

Figur 10. Strandskyddets avgränsning, 100 m från strandlinjen, markerad med grön streckad linje. Strandskyddet upphävs för berörda delar inom planområdet. Vita markeringar och siffror symboliserar fria passager utmed stränderna.

Förenlighet med strandskyddets syfte

Föreslagen detaljplan bedöms vara förenlig med strandskyddets syften att stranden ska vara tillgänglig för allmänheten då marken närmast älven får markanvändningen allmän plats, gång- och cykelväg, och att det finns möjlighet till fria passager längs med strandområdena. Planen bedöms förenlig med strandskyddets syfte att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv genom att befintliga förhållanden endast i liten omfattning påverkas permanent och under byggskedet lokalt och kortvarigt.

Utifrån ovanstående avses strandskyddet upphävas inom område markerat med **[a_1, (a_2)** och **(a_3)]** i plankartan i samband med att detaljplanen får laga kraft.

Undersökning av miljöpåverkan

När en detaljplan upprättas eller ändras ska kommunen ta ställning till om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Planförslaget ska genomgå en undersökning enligt 6 kap. miljöbalken och miljöbedömnings-förordningen (SFS 2017:966), där omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan ska identifieras. Om undersökningen resulterar i att en betydande miljöpåverkan kan antas ska planförslaget utredas i en miljökonsekvens-beskrivning (MKB). En MKB ska redovisa kommunens bedömning av den påverkan på miljön som planens genomförande kan få. Det som framkommer i en MKB ska integreras i planarbetet och handlingen ska samrådas i samband med planprocessen.

Undersökningen visar på att risk för betydande miljöpåverkan finns avseende intrång i värdefulla naturmiljöer, påverkan av fridlysta arter, påverkan på vattenförekomst och stabilitet.

Beslut om betydande miljöpåverkan togs 24 januari 2025.

Enligt kommunens bedömning kan detaljplanens genomförande antas innebära en betydande miljöpåverkan varför en MKB har upprättats. De delar som i undersökningen visar på viss påverkan har belysts och arbetats in i planbeskrivningen.

Länsstyrelsen har tagit del av beslutet och delar kommunens bedömning att planen kan innebära betydande miljöpåverkan.

Miljökonsekvensbeskrivning

Kommunen bedömer att ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt 6 kap. miljöbalken, har därför genomförts.

Genomförandet av detaljplanen kräver tillstånd för vattenverksamhet och en tillstånds-MKB kommer därför även att uppföras. Detaljplanens MKB och tillstånds-MKB för vattenverksamheten samordnades i detaljplanens samrådsskede. Under samrådet för detaljplanen hänvisades därför till tillståndsprocessens samrådsunderlag, Underlag för avgränsningssamråd Norra Ön, Bjerking 2025-02-05, för beskrivning av även detaljplanens konsekvenser. Tillståndsprocessen är inne i ett kompletterande avgränsningssamråd för att kunna färdigställa en mer detaljerad tillstånds-MKB.

Detaljplanens konsekvenser beskrivs i en miljökonsekvensbeskrivning tillhörande planen, Miljökonsekvensbeskrivning, Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp). Miljökonsekvensbeskrivningen beskriver planförslaget och bedömer dess effekter och konsekvenser för miljön och människors hälsa.

Sammanfattning av miljökonsekvenser

Planförslaget berör förhållandevis små ytor och har som specifikt syfte att möjliggöra anläggandet av en ny gång- och cykelförbindelse över Umeälven mellan Teg och Öbacka, via Ön. Ett genomförande av planförslaget innebär därmed anläggande av två nya broar, en över Lillån och en över Storån, samt av en ny GC-väg över Norra Ön. De huvudsakliga miljökonsekvenserna av planen är kopplade till ingrepp i Öns värdefulla strandskogar, som utgör livsmiljö för ett flertal skyddade arter, direkta ingrepp och grumlingspåverkan av vattenmiljön i älven, förändrad landskapsbild, bättre förutsättningar för friluftsliv och rekreation samt buller under byggtiden.

Landskapsbilden påverkas genom att de nya broarna blir visuella landmärken längs älven vilket främst vid Lillån, där det lokala årummet är präglat av oexploaterade naturmiljöer, innebär negativ påverkan. Ökad tillgänglighet och tillgång till nya utblickar längs älven, mot Ön och över staden från de planerade broarna kan samtidigt bidra positivt till landskapsbilden.

För naturmiljön på land uppstår påtagliga negativa konsekvenser främst till följd av ingrepp i värdefulla strandskogar på Norra Ön. Både permanenta och temporära ingrepp påverkar vegetation och jordmån och leder till förlust av naturmiljöer, fragmentering, ändrat mikroklimat och ökad störning från ljud, ljus och mänsklig aktivitet. Ett flertal naturvärdesträd kommer att behöva fällas, men antalet kan eventuellt begränsas genom anpassningar under byggskedet. Då ingreppen endast berör en liten andel av Norra Öns lövskogsmiljöer bedöms dock att planen kan genomföras utan någon betydande försämring av Öns funktion som länk i den regionala ekologiska lövskogskorridoren längs Umeälven.

Negativa konsekvenser för växt- och djurliv i vatten uppkommer lokalt och temporärt till följd av muddring och fyllning i värdefulla strandzoner samt grumlingseffekter. Utförda spridningsberäkningar tyder dock på att grumlingen blir begränsad och snabbt klingar av nedströms. Dess effekter bedöms bli kortvariga och övergående. Planförslaget bedöms inte riskera att försämra vattenförekomstens statusklassning eller äventyra möjligheterna att nå gällande miljökvalitetsnormer för vatten.

För rekreation och friluftsliv innebär planförslaget påtagliga positiva konsekvenser genom att tillgängligheten till Ön, som utgör ett attraktivt område för närrekreation, förbättras avsevärt för många boende i centrala staden. Planen bidrar även till att nya attraktiva kopplingar tillskapas och binder samman älvens bägge sidor vilket ökar tillgängligheten i staden och skapar bättre förutsättningar för bland annat arbetspendlare och vardagsresor med hållbara färdsätt.

Planen innebär också ingrepp i livsmiljöer för flera skyddade arter bland annat mindre hackspett, vitryggig hackspett och ett flertal arter av fladdermöss. Flera av arterna bedöms i viss mån påverkas av planförslaget men med stöd av utförda artskyddsutredningar bedöms att det, förutsatt att god hänsyn tas i

genomförandeskedet, bör vara möjligt att genomföra planen utan att arterna påverkas i sådan omfattning eller på sådant sätt att artskyddsförbud utlöses. För att ytterligare minimera denna risk rekommenderas en rad skydds- och kompensationsåtgärder för mindre hackspett, vitryggig hackspett och fladdermöss. Skyddsåtgärderna handlar främst om att så långt möjligt spara och skydda skog och värdeträd inom temporärt nyttjade ytor i arbetsområdet. Kompensationsåtgärderna utgörs främst av kvalitetshöjande åtgärder i kvarvarande skogsområden på Ön samt åtgärder för att begränsa ljusföroreningar nattetid.

Under byggskedet kommer de närmast omgivande områdena att påverkas av förhöjda bullernivåer. Konsekvenserna begränsas dock betydligt genom att kommunen avser att etablera pålar för broarnas grundläggning genom borrning, i stället för traditionell slagning med pålkran. Även beträffande vibrationer förutsätts att konsekvenserna begränsas genom kravställning på entreprenadarbetena.

De geotekniska förhållandena i området innebär generellt en risk för ras och skred i älvbrinkarna i samband med uppförande av nya anläggningar. Förhållandet är dock väl känt och med erforderliga stabilitetshöjande åtgärder bedöms planförslaget kunna genomföras utan tillkommande risker för människors hälsa till följd av ras och skred. Inte heller risker kopplat till översvämning bedöms öka i någon beaktansvärd grad. Nedan ges en sammanställning av planförslagets konsekvenser, se Tabell 2.

Tabell 2. Planförslagets konsekvenser.

Miljöaspekt	**Kommentar**
Landskapsbild	Måttliga negativa konsekvenser genom ingrepp i det orörda, naturpräglade årummet i Lillån vid Teg och genom öppnandet av det skyddade landskapsrummet på Norra Ön.
Naturmiljö på land	Stora negativa konsekvenser främst knutet till ingrepp i strandskogar av högt naturvärde på Ön som utgör livsmiljö för skyddade och rödlistade arter. Med ambitiösa skyddsåtgärder i byggskedet för att minimera skador på värdefull skog och värdeträd finns eventuellt förutsättningar att minska de negativa konsekvenserna till måttliga.
Naturmiljö i vatten	Lokalt och kortsiktigt uppkommer tydliga negativa konsekvenser för vattenlevande flora och fauna genom muddring och påförande av stödfyllnad och erosionsskydd i strandzoner md höga naturvärden samt genom grumling. Effekterna är dock övergående och med planerade naturanpassningar bedöms likvärdiga naturvärden återkomma relativt snabbt. Sammantaget bedöms planen därmed innebära små negativa konsekvenser för naturmiljö i vatten.
Ytvatten	Kortsiktigt uppstår små negativa effekter genom förhöjd grumling men dessa är övergående och på sikt bedöms påverkan på vattenkvaliteten bli obetydlig. Ingen statusförsämring bedöms uppkomma och möjligheterna att nå uppsatta MKN för vatten bedöms inte äventyras.
Markmiljö och sediment	Obetydliga konsekvenser. I byggskedet berörs mark med förhöjda föroreningshalter föroreningsspridning bedöms kunna undvikas genom god masshantering. Arsenikhaltiga älvsediment kommer i viss mån spridas nedströms men halterna bedöms vara naturliga för platsen och inte orsaka försämrade förhållanden vid återsedimentering.
Rekreation och friluftsliv	Stora positiva konsekvenser genom tillgängliggörande av attraktiva närrekreationsområden för många boende i centrala Umeå och förbättrade möjligheter att färdas tvärs älven till fots och med cykel.
Boendemiljö avseende buller och vibrationer	Under byggskedet uppkommer buller och vibrationer främst vid pålning och spontning. Beräkningar visar dock att Naturvårdsverkets riktvärden för buller kan klaras med anpassade byggmetoder i kombination med skyddsåtgärder. Vibrationer kan orsaka viss störning men det förutsätts att kravställning i byggskedet begränsar effekterna. Sammantaget bedöms därmed de negativa konsekvenserna för boendemiljön till följd av buller och vibrationer bli små.

Risk och säkerhet	Viss risk för ras, skred, erosion och översvämning föreligger utmed älven. Förhållandena är dock väl kända och bedöms tekniskt hanterbara varför planen bedöms kunna genomföras utan negativa konsekvenser för risk och säkerhet.

Konsekvensskala för miljöbedömning med färgkodning

Stora positiva	Måttligt positiva	Små positiva	Inga/ obetydliga	Små negativa	Måttligt negativa	Stora negativa

Planförslaget

- förutsättningar, förändringar och konsekvenser

Under respektive rubrik i detta avsnitt beskrivs och motiveras planens utformning mot bakgrund av rådande planeringsförutsättningar. Först beskrivs förutsättningarna och därefter förändringar och konsekvenser till följd av detaljplanens genomförande.

Figur 11. Illustration av ny gång- och cykelförbindelse mellan Teg - Ön - Öbacka

Detaljplanen möjliggör för två nya gång- och cykelbroar över älven samt en gång- och cykelförbindelse dem emellan över Norra Ön, se Figur 11. Broarna förstärker den fysiska kopplingen mellan Umeås centrala stadsdelar, skapar gena stråk genom staden och ökar närheten till älven. De medverkar även till ökad rörelserikedom, att rörelse och aktivitet kan bli en naturlig del av vardagen och fritiden samt bidrar till att stärka en hållbar mobilitet där fotgängare och cyklister prioriteras.

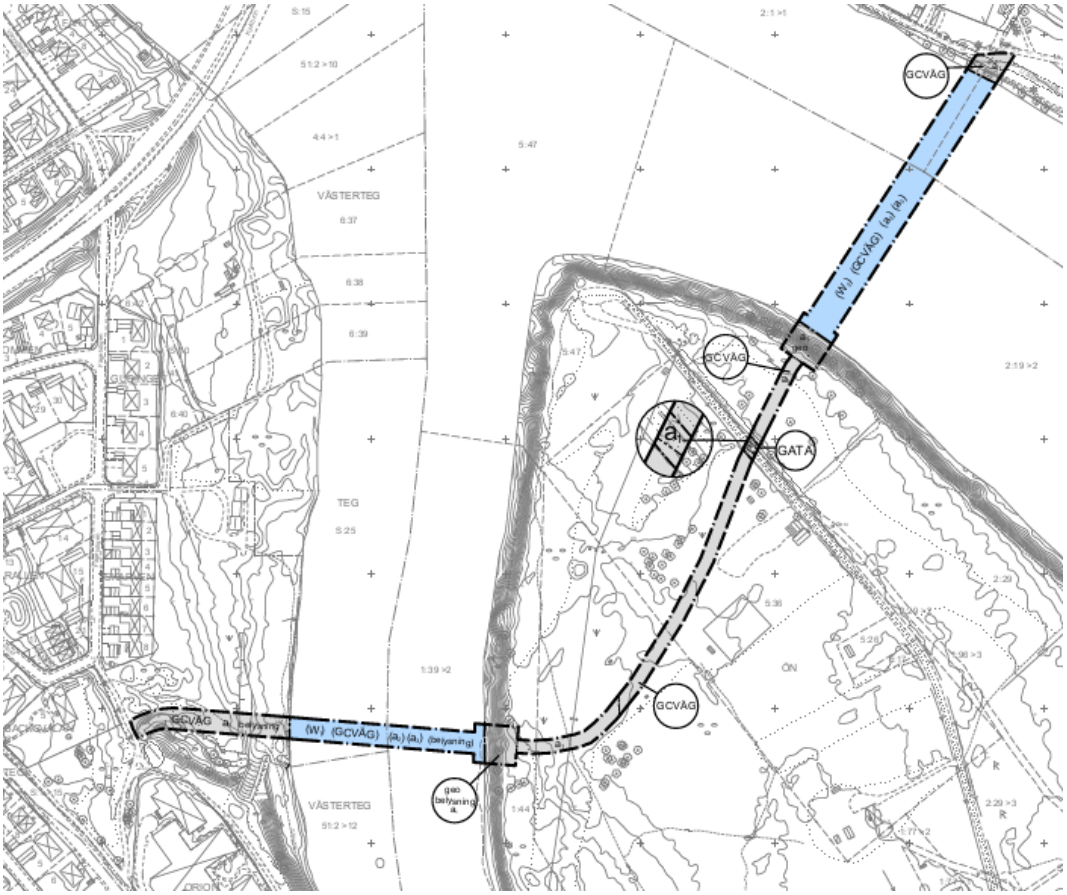
Mark- och vattenanvändning

Större delar av planområdet berör det som nu är natur- och parkmark. Mitt på Ön finns halvöppna naturmiljöer och strandlövskogar längs strandbrinkarna. Mitt på Ön korsar även planområdet en befintlig väg, Nabbvägen. På både Tegssidan och Öbackasidan ansluter planområdet till befintliga gång- och cykelbanor. På Tegssidan sluttar terrängen ner mot älven medan den på Öbackasidan är relativt flack. Strandbrinkarna på Ön sluttar brant ner mot älven. Planområdet omfattar även vattenområden i älven.

Förändringar och konsekvenser

Syftet med detaljplanen,**Fel! Hittar inte referenskälla.** är att inom området skapa p lanmässiga förutsättningar för allmän plats gång- och cykelväg **[GCVÄG]** och en mindre del som gata **[GATA]**. Gång- och cykelvägen binder samman Teg med Öbacka via Ön. Gata planläggs enbart över befintlig gata (Nabbvägen) mitt på Ön för att möjliggöra fortsatt biltrafik på Nabbvägen.

Utsnitt ur plankartan visar planområdets avgränsning, *Figur 12*.

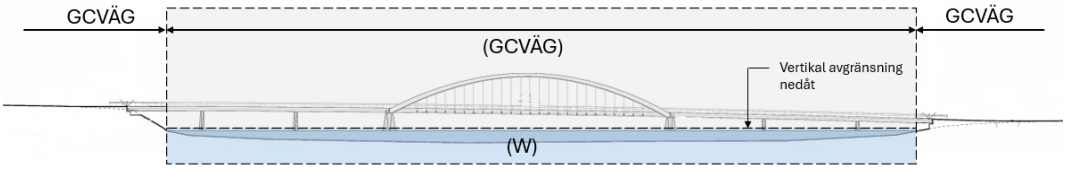

Figur 12. Avgränsning av planområdet.

Där gång- och cykelvägen går på bro över Storån regleras det i detaljplanen som allmän plats gång- och cykelväg som är avgränsad vertikalt nedåt till +0,6 meter över

angivet nollplan **[(GCVÄG)]**. Inom samma område är det reglerat som vattenområde som får överbyggas med bro. Inom området får även konstruktioner för brons funktion samt erosionsskydd anläggas. En farledsbredd på minst 80 meter ska finnas. Denna användning är avgränsad vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan **[(W_2)]**. Den vertikala avgränsningen innebär att användningen vattenområde gäller mellan nollplanet till +0,6 meter, vilket motsvarar medelvattennivån i älven, och användningen gång- och cykelväg är tillåten över +0,6 meter, se principskiss Figur 13.

Där gång- och cykelvägen går på bro över Lillån regleras det i detaljplanen allmän plats gång- och cykelväg som är avgränsad vertikalt nedåt till +0,6 meter över angivet nollplan **[(GCVÄG)]**. Inom samma område är det reglerat som vattenområde som får överbyggas med bro inklusive konstruktioner för brons funktion samt att erosionsskydd får anläggas. Denna användning är avgränsad vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan **[(W_1)]**. Den vertikala avgränsningen innebär att användningen vattenområde är tillåtet mellan nollplanet till +0,6 meter och användningen gång- och cykelväg är tillåtet över +0,6 meter.

Figur 13. Principskiss på reglering av broarna i detaljplanen.

Regleringen av broarna i detaljplanen, med vertikal avgränsning, syftar till att möjliggöra för gång- och cykelbroar över Lillån respektive Storån samtidigt som älvens karaktär och funktion av öppet vatten ska bibehållas under broarna.

För att minimera påverkan från belysning, på gång- och cykelvägar och broar, på nattaktiva djur regleras utformning av allmän plats med egenskapsbestämmelse **[belysning och (belysning)]**.

Stads- och landskapsbild

Området som berörs av planen är inte bebyggt idag. Sydvästra delen av planområdet omfattar en del av parkområde vid Tegs vård- och omsorgsboende. Planområdet ansluter i nordost till strandpromenaden vid Konstnärligt campus och Öbackaparken. Delen där planområdet går över Norra Ön består av skogbeklädda strandbrinkar samt halvöppna till öppna områden se Figur 14.

De planerade brolägena ligger i Lillån respektive Storån. Karaktärerna i årummet skiljer sig åt mellan Storån på Öns norra sida och Lillån på den västra. Kring Storån är landskapet öppet med en mer urban karaktär, anlagda stränder och bebyggelse som i delar som Konstnärligt campus och Öbacka närmar sig den norra älvstranden på

stadssidan. Lillån är mer intim och lummig med ett naturnära landskap med skogbeklädda älvbrinkar. Ösidan av Storån består även av en skogbeklädd älvbrink.

Viktiga vypunkter som kommer att påverkas av de nya broarna är framför allt längs norra älvstranden mellan Kyrkbron och Blå vägen en bit öster om Öbacka, från Kyrkbron i väster, från delar av södra älvstranden öster om Kyrkbron samt från strandnära delar av Norra Ön.

Figur 14. Planområdets läge vid Lillån respektive Storån.

Förändringar och konsekvenser

Parallellt med detaljplanen har en process kring utformningen av de nya gång- och cykelbroarna genomförts i form av broutredningar, gestaltningsprogram och utformnings-PM. Detaljplanen reglerar inte gestaltning eller utformning av broarna men processen har gett underlag för vad detaljplanen behöver ge utrymme och förutsättningar för.

De två tillkommande broarna utgör nya landmärken i älvlandskapet och blir ytterligare tillskott till tidigare generationer av broförbindelser med arkitektoniska uttryck från sina respektive tider med sina tekniska och funktionella villkor. Utgångspunkten för gestaltningen av de nya broarna är att hålla dem låga, med vilket menas att brobanorna ligger på en höjd som sömlöst ansluter till befintliga marknivåer för att ge god framkomlighet för gång och cykel. En annan utgångspunkt har varit att gestaltningen av broarna också ska vara underordnad de olika årummen och dess landskapsbild. Nedan beskrivs kortfattat den planerade utformningen för respektive bro.

Storån

Bron över Storån, se Figur 15–18 som ska utgöra förbindelse mellan Öbacka och nordöstra delen av Ön planeras bli en bågbro med dubbla bågar i svag lutning mot varandra. Den övergripande gestaltningsidén är en slank och kontinuerligt formad brobalk i stål med en flack lutning som landar på var sida så sömlöst som möjligt i övergången till anslutande mark och gc-vägar. Mitt i älven reser sig det höga bågspannet och markerar ett språng som kan ses på stora avstånd och markerar den viktiga nya stadskopplingen samtidigt som vattenspegeln visuellt frigörs.

Bron föreslås bestå av en bågbrodel i stål och anslutande stålbalkbroar från båda sidor om bågbron. Det bedöms behövas ca sex mellanstöd i betong som kommer att placeras i älven. Bron ansluter till land via landfästen som förstärks med erosionsskydd och eventuellt spont. Brobanan planeras bli genomgående 8 meter bred och ha en fri höjd på 3,5 meter, under bågarna på bron, för att drift och underhåll ska kunna utföras på ett rationellt sätt. Detaljplanen reglerar en farledsbredd på minst 80 meter under bågbron. Den seglingsfria höjden planeras bli minst 3,8 meter.

För att säkerställa brokonstruktionen kommer landfästen och mellanstöd att pålas till fast mark. Stabilitetshöjande åtgärder kommer att utföras i anslutning till landfästen där behov finns. Erosionsskydd anläggs i slänterna vid landfästena på Ön. Princip för anläggande av erosionsskydd kan ske enligt erosions- och åtgärdsutredning Tyréns (2022).

Figur 15. Illustration över möjlig utformning av bro över Storån. Källa: Rundquist och Bjerking.

Figur 16. Illustration över möjlig utformning av bro över Storån. Vy från Öbackaparken. Källa: Rundquist och Bjerking.

Figur 17. Illustration över möjlig utformning av bro över Storån. Vy från Ön mot Öbacka. Källa: Rundquist och Bjerking.

Figur 18. Illustration över möjlig utformning av bro över Storån. Vy mot Ön. Källa: Rundquist och Bjerking.

Bron över Storån planeras få en gestaltning som syftar till att skapa dynamik i det större älvrummet och samtidigt göra bron till ett tydligt landmärke i den lokala stadsbilden kring Öbackaparken och Norra Ön. Brons ingrepp i de längre utblickarna längs Storån och Umeälven bedöms bli begränsad då den berörda sträckan redan idag har en urban prägel där de längre utblickarna över älven delvis redan är påverkade av större broar för vägtrafik.

Lillån

Bron över Lillån, se Figur 14 och Figur 19–21, skapar förbindelse mellan Teg och västra delen av Ön. Gestaltningen av bron ska stärka den intima, lummiga känslan längs Lillån. Materialet, skalan och detaljerna anknyter till platsens historia genom referenser till timmerflottningen. Räcken, mellanstöd och brons undersida utformas för att upplevas på nära håll. Lillåbrons utformning är nyskapande, men stärker också

identiteten som älvsstad och värdesätter historien och igenkänningen. Lillåbron inspireras av kontrasterna mellan nytt och gammalt. Känslan av trä är betydelsefull och en mörk färgsättning stärker brons identitet.
Strandpromenaden är en viktig del av centrala Umeå, den ska vara upplevelserik, sammanhängande och tillgänglig. Bron får en rak linjeföring med ett högt läge över Lillån och dess branta stränder. Anslutningen till strandområdena på Ön och gång- och cykelvägen på Teg blir sömlös men det kommer också att vara möjligt att röra sig under bron på Tegssidan. Det höga läget möjliggör upplevelse av höjdskillnaden och den lummiga strandskogen.

Det bedöms bli tre mellanstöd i Lillån. Bron ansluter till landfäste på Teg i höjd med gc-bana i befintligt parkområde, ca 50 meter norr om Tegs vård- och omsorgsboende, via en ca 50 meter lång landbro. På Ö-sidan ansluter bron till landfäste i befintlig slänt ovan vattenlinjen.

Brobanan planeras bli genomgående 8 meter bred och ha en segelfri höjd på 3,6 meter. Höjden under landbron blir minst 3,5 meter i höjd med stigen utmed stranden. Parkområdet kring landfästet utformas för att bl.a. stärka och utveckla området kring den befintliga pulkabacken.

För att säkerställa brokonstruktionen utförs stabilitetshöjande åtgärder i de landfästen där behov finns. Strandnära slänter, där träd behöver fällas på grund av att arbeten för brobygget behöver utföras, stabilitetssäkras genom att erosionsskydd av kross- och naturstensmaterial anläggs. Princip för anläggande av erosionsskydd kan ske enligt erosions- och åtgärdsutredning Tyréns (2022).

Figur 19. Illustration över möjlig utformning av bro över Lillån. Teg till vänster i bild och Ön till höger. Källa: Rundquist och Bjerking.

Figur 20. Illustration över möjlig utformning av bro över Lillån. Vy från strandpromenaden på Teg, Ön till höger i bild. Källa: Rundquist och Bjerking.

Figur 21. Illustration över möjlig utformning av bro över Lillån. Vy mot Ön. Källa: Rundquist och Bjerking.

Över Lillån anläggs den nya bron på en relativt ostörd åsträcka, även om vissa befintliga anläggningar är väl synliga i landskapet. Här bedöms en ny åtta meter bred bro, huvudsakligen i stål och betong, tydligt påverka det lokala årummets rofyllda naturprägel. Bron får också en relativt lång sträckning över land i strandområdet på Tegsidan, inklusive ett landstående mellanstöd, som lokalt påverkar vyerna och upplevelsen av älvrummet påtagligt, främst från befintliga strandpromenader vid Teg. Sammantaget kan detta göra att det lokala årummet skiftar karaktär och i högre grad upplevs som en urban miljö. Räcken och belysningsstolpar i trä, som skisserats i det preliminära gestaltningsförslaget, och knyter an till Lillåns historik med

timmerflottning, bidrar dock i viss mån till att bron smälter bättre in i det omgivande landskapet och mildrar delvis dess inverkan på landskapsupplevelsen.

Gång- och cykelväg över Ön

På Norra Ön är den planerade GC-vägen mellan broarna förlagd i kanten av den öppna gräsmarken som en anpassning till den befintliga miljöns strukturer och naturvärden. Den färdiga vägen i sig bedöms därmed endast orsaka små ingrepp i den befintliga landskapsbilden på Norra Ön. Planens sammantagna påverkan på landskapsbilden innebär dock, trots de anpassningar som gjorts, en tydlig påverkan på de idag orörda lokala landskapsrummen inom Norra Ön. Detta bland annat genom att nya öppningar mot vattnet uppkommer där landfästena skapar luckor i den idag sammanhängande strandskogen.

De nya broarna med cykelväg kommer att öka tillgängligheten till Ön påtagligt. Därmed kommer också antalet gång- och cykelrörelser i området att öka vilket i sig kan påverka upplevelsen av det lokala landskapet. Belysningen på broarna kommer också att påverka landskapsbilden under dygnets mörka timmar, då delar av Ön blir synliga även kvällstid och ljusen kommer att synas väl över vattnet. Ön kommer att göra sig påmind från närliggande områden, och upplevas som en mer integrerad del i staden.

Planen innebär också att området kan upplevas av fler människor och att nya utblickar över älven och dess stränder skapas från Ön och de nya broarna, vilket kan upplevas som positivt av många.

Sammantaget bedöms att de föreslagna broarna medför måttliga negativa konsekvenser för landskapsbilden jämfört med nuläget, främst till följd av att bron över Lillån påverkar det lokala årummets lugna naturkaraktär.

Kulturmiljö

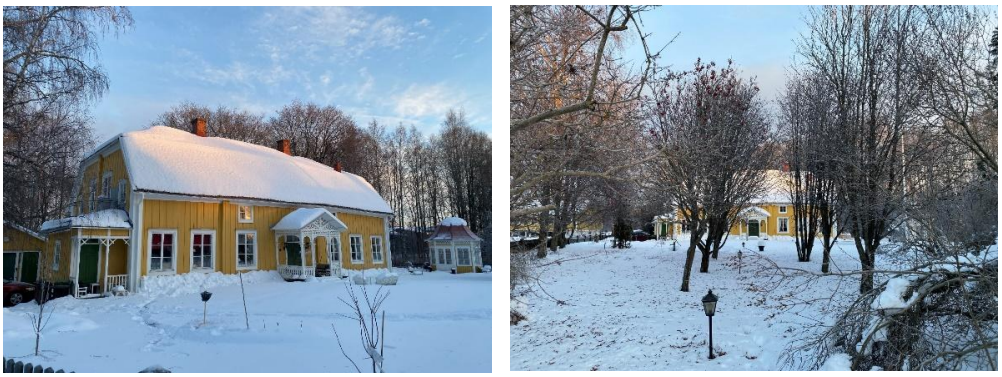
Planområdet ligger i anslutning till kulturmiljö av riksintresse, Centrala Umeå, i den del där gång- och cykelbron över Storån ansluter till Öbackaparken, se Figur 22.

Ny gång- och cykelbro över Lillån ansluter till befintlig gång- och cykelväg utmed stranden på Teg som ansluter till gång- och cykelstråk utmed Norra Obbolavägen på Tegssidan. I anslutning till den befintliga gång- och cykelvägen vid Norra Obbolavägen ligger Tegsgården, se Figur 22 och Figur 23.

Figur 22. Tegsgårdens läge, grön ringmarkering, samt gräns för kulturmiljö av riksintresse, streckad linje, i förhållande till planerade gång- och cykelbroar.

Tegsgården är en mindre herrgård uppförd 1825 för kommissionslantmätare Jonas Gustaf Stenberg. Herrgården har ett brutet valmat tak med tvåkupigt lertegel och skorstenar med vackert profilerade krön. Fasaden består av profilerad locklistpanel och synliga knutlådor. Fönstren är mittpostfönster med sex rutor. Byggnaden har också en rikt dekorerad förstukvist från 1894.

Figur 23. Tegsgården.

Inom parkområdet i anslutning till Tegsgården finns en jordkällare som har tillhört gården men den ligger inte längre inom samma fastighet och ingår inte i byggnadsminnet.

Förändringar och konsekvenser

Detaljplanen bedöms inte ha negativ påverkan på kulturmiljö av riksintresse, Centrala Umeå. Planförslaget bedöms i driftskedet heller inte påverka den befintliga kulturmiljön, byggnadsminnet Tegsgården. I byggskedet bedöms närliggande kulturlämningar kunna skyddas, så även jordkällaren. Inga betydande negativa konsekvenser för kulturmiljön bedöms därmed uppkomma.

Naturmiljö

Planen berör ett flertal naturmiljöer; strandlövskogar vid älvbrinkarna, halvöppna marker på centrala Ön och anlagd parkmark vid Öbacka. De berörda lövskogarna har bedömts med vissa naturvärden på Tegssidan och strandlövskogar med påtagliga till höga naturvärden längs stränderna på Norra Ön. Strandlövskogarna domineras av asp, rönn, sälg, björk, gråal och hägg med stor variation i ålder, grovstammiga träd och död ved i olika former. Strukturer som gynnar en stor artrikedom av framför allt insekter och fåglar.

Vid Öbacka berör planen anlagd parkmark utan nämnvärda naturvärden.

Figur 24. Kartan visar identifierade naturvärdesobjekt från en naturinventering (Enetjärn, 2017) och en fördjupad inventering av värdeträd (Tyréns, 2025). Även läget för jordkällare på Teg visas som ev. kan fungera som boplats för fladdermöss. Källa: MKB för detaljplan, Bjerking 2026.

I naturvärdesinventering, *Inventering och bedömning av naturvärden Norra Ön* (Enetjärn 2017), har naturvärden identifierats och klassats, se Figur 24. De högsta

värdena är knutna till strandskogarna i älvbrinkarna, där de nedre delarna tidvis översvämmas vid högvatten. Dessa skogar har lång skoglig kontinuitet och en hög grad av naturlighet, rikt inslag av grova träd och rik tillgång på död ved. En längre sammanhängande bård av strandskog utmed Öns nordvästsida, som sträcker sig förbi platsen för den planerade nya bron, har tagits upp som ett värdeobjekt av klass 2 (högt naturvärde). Även ett större aspdominerat skogsområde med inslag av grova lövträd beläget centralt på Norra Ön strax söder om planerad ny GC-väg har förts till värdeklass 2. Strandzonen på östsidan, mot Storån, har också värdefulla skogsmiljöer och har tagits upp som ett objekt av påtagligt naturvärde (klass 3).

En fördjupad inventering, från 2024, av värdeträd och deras potential som boplats för fladdermöss har också utförts inom de ytor som berörs av planförslaget (Tyréns, 2025, bifogad som bilaga 2). Vid denna inventering noterades ett stort antal naturvärdesträd av flera olika arter (se Figur 24), varav ett flertal utgjordes av hålträd. Några av håligheterna kan eventuellt nyttjas av enskilda fladdermusindivider som viloplats men bedömdes vara för små och grunda för att hysa några kolonier.

På fastlandssidan vid Teg finns också några mindre områden med lövdominerad skog, bland annat en liten bäckravin, som tagits upp som värdeobjekt av klass 4 (visst naturvärde). Vid den möjliga tillfarten till arbetsområdet, i förlängningen av Fiskegränd, finns en dubbelsidig björkallé som omfattas av biotopskydd. Inom Öbackaparken på älvens östra fastlandssida har ingen naturvärdesinventering utförts. Parken består här av klippta gräsmattor ner mot älven med inslag av solitärträd av främst björk men även andra, huvudsakligen yngre, planterade lövträd. Dessa ytor bedöms ha begränsade naturvärden.

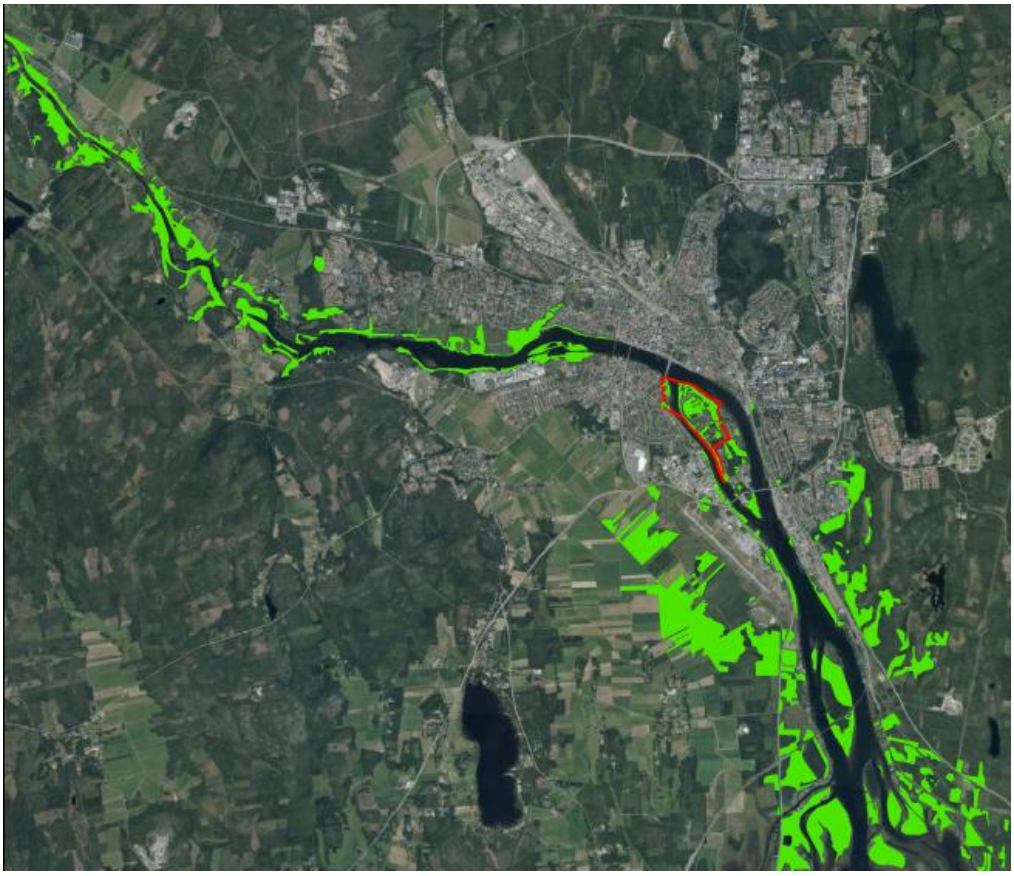
Naturmiljöerna på Norra Ön har en hög artrikedom och de älvnära lövskogarna tillhör till de biologiskt rikaste biotoperna inom Umeå kommun med en mångfald av svampar, tickor och insekter som i sin tur ger födoresurser åt fåglar och andra djur. Ett flertal skyddade eller rödlistade arter, liksom andra så kallade värdearter, som indikerar att miljön har höga naturvärden, förekommer knutet till de olika naturmiljöerna. Bland annat häckar flera rödlistade fågelarter i området, såsom grönsångare, rosenfink och mindre hackspett som alla är rödlistade i kategorin nära hotad (NT). Även den akut hotade vitryggiga hackspetten, som förekommer utmed nedre Umeälvens lövskogsmiljöer, har vid flera tillfällen observerats födosökande på Ön, dock utan att några häckningar noterats (Pelagia, 2026).

Flera fladdermusarter förekommer också i området och en inventering från 2023 ger tydliga indikationer på att en koloni av nordfladdermus sannolikt finns i ett hus på Norra Ön (Umeå kommun, 2023, bifogad som bilaga 4). Eventuellt har även brunlångöra eller någon av Myotisarterna vattenfladdermus, mustaschfladdermus och/eller tajgafladdermus fasta boplatser på Ön, men här saknas säkra dataunderlag. Även andra arter kan tillfälligt nyttja miljöerna på och kring Norra Ön. Vidare har utter noterats på Ön men tycks endast förekomma tillfälligt (Pelagia, 2026).

Bland kärlväxter förekommer de fridlysta arterna blåsippa och revlummer på Ön. Blåsippa har noterats i det större aspskogsbeståndet inom Norra Ön och revlummer,

som är mycket vanlig i frisk-fuktig skogsmark i norra Sverige, förekommer spridd på flera platser. Eventuellt finns även ett bestånd av finnros, som också är fridlyst, men det är inte bekräftat att det faktiskt rör sig om ett naturligt bestånd av denna art.

I ett vidare perspektiv utgör nedre Umeälvens strandnära lövskogsmiljöer en viktig regional ekologisk korridor och spridningsväg i landskapet. Korridorens ekologiska funktion är beroende av att likartade lövskogsmiljöer förekommer i tillräcklig omfattning och kvalitet utan för stora luckor samtidigt som tidigare exploateringar redan har försvagat kopplingen mellan älvdalens lövskogsmiljöer upp- och nedströms Umeå (se Figur 25**Fel! Hittar inte referenskälla.**). Kvarvarande lövskogar på Norra Ön utgör därmed en viktig länk i upprätthållandet av förbindelsen mellan större sammanhängande lövskogsmiljöer nordväst och sydost om staden.

Figur 25. Karta över lövskogsområden (grönt) längs Umeälvens dalgång och med inventeringsområdet från 2017 års naturvärdesinventering av Norra Ön markerat i rött. Bild från Inventering och bedömning av naturvärde Norra Ön, Enetjärn 2017.

Förändringar och konsekvenser

Ett genomförande av detaljplanen med anläggande av broar samt GC-väg innebär ingrepp i strandskog av naturvärdesklass 2 (högt värde) och 3 (påtagligt värde) på västra respektive östra sidan av Ön. Därutöver sker även små ingrepp i skogsmiljöer av värdeklass 4 (visst värde) på Ön samt på älvens västsida vid Teg.

Ingreppen gäller dels ytor som tas i anspråk permanent för anläggningarna, dels omkringliggande ytor som behöver nyttjas under byggskedet inom det arbetsområde som preliminärt har avgränsats och som även sträcker sig utanför planområdes-gränsen. Inom arbetsområdet kommer befintlig vegetation till största delen att påverkas kraftigt genom avverkning, röjning, utjämning av mark och anläggande av byggvägar. Delvis kan även den ytliga jordmånen komma att avlägsnas.

En uppskattning av de arealer naturmark med högre värden som berörs av planens genomförande redovisas i tabell 3, fördelat på naturvärdesobjekt av olika värdeklasser och uppdelat på permanenta och temporära ingrepp. I skogsmarker där befintliga naturvärden behöver mycket lång tid för att utvecklas bedöms de temporära ingreppen i praktiken orsaka lika stor negativ påverkan på naturmiljön som de permanenta. Detsamma gäller för avverkning av värdeträd som generellt har hög ålder.

Tabell 3. Uppskattad areal inom identifierade naturvärdesobjekt som berörs vid ett genomförande av planen uppdelat per värdeklass och i permanenta respektive tillfälliga ingrepp.

Bortfall av naturvärden	**Naturvärdesklass 2**	**Naturvärdesklass 3**	**Naturvärdesklass 4**
Permanent ingrepp (m^2)	450	600	700
Temporärt ingrepp (m^2)	5450	3100	3850
Total berörd areal (m^2)	5900	3700	4550

Även om de ytor som berörs arealmässigt är små sett till den totala arealen värdefulla naturmiljöer i området innebär de lokalt en betydande påverkan på Norra Öns värdefulla strandskogar genom att de skapar luckor i, och fragmenterar längre sammanhängande stråk av strandskog.

Detta leder i sin tur till ändrat mikroklimat och ökad störning i kvarvarande, angränsande skogspartier. Det tillkommer även en permanent ökad störning inom närliggande skogsområden i form av ljud, ljus och mänsklig närvaro. De på detta sätt påverkade ytornas kvalitet och ekologiska funktion som livsmiljöer kommer därmed i viss mån att försämras för många arter.

Beroende på hur väl arbetsområdet kan anpassas och hänsyn kan tas till enskilda träd bedöms vidare att mellan 30 och 40 identifierade naturvärdesträd behöver fällas inom arbetsområdet. Flertalet av dessa står inom strandskogsområdena på Öns västra och östra sida men även ett tiotal träd vid Teg kan beröras liksom enskilda solitärträd på Ön. Inom det preliminära arbetsområdet på Ön finns även två träddungar, en vid Nabbvägen och en mer centralt belägen) som tillsammans hyser ytterligare ett 15-tal värdeträd. Preliminärt bedöms det troligt att flertalet av dessa träd kan skyddas genom instängsling under byggtiden men det kan inte uteslutas att även dessa behöver fällas.

Värdeträden har en nyckelroll som kärnelement i de skogliga naturmiljöerna i området och har stor betydelse för upprätthållandet av biologisk mångfald. Träd med håligheter kan bland annat ha betydelse som viloplats för fladdermöss, även om hålen är för små för att hysa hela kolonier. Fällning av ett större antal värdeträd medför därmed lokalt stor negativ påverkan på naturmiljön.

Flera av träden i björkallén i förlängningen av Fiskegränd kommer sannolikt också att behöva beskäras kraftigt, eller fällas helt, för att skapa en tillfartsväg av tillräcklig bredd i byggskedet. Alléträden bedöms inte ha sådana värden att de utgör naturvärdesträd men ingrepp i allén kräver dispens från biotopskyddet.

Beträffande Norra Öns funktion som länk i den ekologiska lövskogskorridoren utmed Umeälven utgör passagen förbi Umeå tätort redan idag en svag länk i denna korridor till följd av tidigare exploateringar av strandskog i älvdalen, inklusive på Ön. Kvarvarande äldre strandskogar på Ön med hög grad av naturlighet har därmed kommit att utgöra en lokal värdekärna som fyller en mycket viktig funktion i upprätthållandet av en ekologisk förbindelselänk mellan större sammanhängande skogsarealer nordväst och sydost om staden.

Alla tillkommande ingrepp i Öns strandskogar som bidrar till att ytterligare försvaga denna länk kan tillsammans med tidigare exploateringar innebära att de kumulativa effekterna överskrider kritiska tröskelnivåer som kraftigt försvagar länken. I detta perspektiv är varje sådant ingrepp påtagligt negativt för naturmiljön och kan leda till isolering, successiv försvagning och i förlängningen till utdöenden av lokala artpopulationer.

I det aktuella fallet är ingreppen i Öns naturmiljöer arealmässigt begränsade och de planerade anläggningarna, broar och GC-väg för gående och cyklister, är till sin karaktär sådana att den ökade störning de orsakar i driftskedet är förhållandevis liten. Anläggande av broar och GC-väg enligt planförslaget bedöms därmed kunna genomföras utan att Öns nuvarande funktion som länk i den regionala ekologiska korridoren utmed Umeälven påverkas i någon mer betydande grad. Samtidigt innebär planförslaget att kvarvarande lövskogsmiljöer på Norra Ön blir än mer känsliga för fler framtida ingrepp som ytterligare spär på de kumulativa effekterna i detta avseende.

Sett till de samlade ingreppen i värdefulla naturmiljöer, vilka utgör del av livsmiljön för ett flertal skyddade eller rödlistade arter, och avverkningen av ett stort antal naturvärdesträd, bedöms planförslaget sammantaget innebära stora negativa konsekvenser för naturmiljön på land jämfört med såväl nuläget som nollalternativet. Om god och ambitiös hänsyn genomgående tas i byggskedet, i form av anpassningar för att så långt möjligt bevara naturvärdesträd och minimera ingrepp i naturvärdesbiotoper, kan konsekvenserna eventuellt begränsas till måttligt negativa.

Fridlysta arter

Fridlysningsbestämmelserna i 4–15 §§ artskyddsförordningen innebär förbud mot att genomföra vissa åtgärder som kan leda till att skyddade arter dödas, skadas eller försvinner från den plats där de förekommer. För de strikt skyddade arter som är upptagna i artskyddsförordningens bilaga 1 omfattar skyddet även arternas livsmiljöer och bevarandet av en kontinuerligt ekologisk funktion.

Skyddet gäller även inom detaljplanelagt område och kan inte upphävas inom ramen för planprocessen. För att genomföra åtgärder i strid mot förbudet krävs istället dispens från artskyddet. Dispens innebär ett undantag från förbudet och kan enbart medges om kriterierna i artskyddsförordningen är uppfyllda. Enligt gällande praxis ska förbuden bedömas strikt och det saknas utrymme att utöka undantagsmöjligheterna. Därmed är det angeläget att påverkan på skyddade arter så långt möjligt undviks så att dispenskrav inte utlöses.

En plan som medger åtgärder som strider mot artskyddet för någon art kan därmed inte genomföras såvida inte dispens erhålls. Om det inte bedöms föreligga möjligheter att erhålla dispens ska sådana planer inte antas och de kan komma att överprövas av Länsstyrelsen eller upphävas av Mark- och miljödomstolen. En MKB för en detaljplan ska därmed bedöma om planen är förenlig med artskyddsförordningen eller om den bedöms utlösa något av förbuden i artskyddsförordningens 4, 6, 7, 8 eller 9 §§.

Ett genomförande av det aktuella planförslaget för broetappen innebär att flera områden, särskilt lövskogsområden på Norra Ön, tas i anspråk permanent eller påverkas kraftigt i byggskedet. Dessa miljöer utgör livsmiljö för ett antal skyddade arter. Det gäller flera arter av fladdermöss, utter, vissa kärlväxtarter samt alla förekommande vilda fåglar. Med anledning av detta har kommunen under en följd av år låtit utföra ett antal inventeringar för att få god kunskap om förekommande skyddade arter på Ön.

Som ett underlag till det nu aktuella planförslaget för broetappen har även en artskyddsutredning (Pelagia, 2026) utförts i vilken detaljerade bedömningar görs av planens påverkan på i området förekommande skyddade arter. I utredningen förutsätts ett värsta scenario där i princip all naturmark inom det preliminärt skisserade arbetsområdet för byggskedet bedöms försvinna. I praktiken bedöms det dock troligt att dessa ingrepp i viss mån kan minskas genom god anpassning och hänsyn i byggskedet. Artskyddsutredningen bifogas MKB:n som bilaga 3. Nedan återges ett sammandrag av slutsatserna från artskyddsutredningen med vissa kompletterande bedömningar. För mer uttömmande beskrivningar hänvisas till bilagan.

Det ska även nämnas att kommunen inom ramen för detaljplanen för Ön 1:96 med flera – Norra Ön, BN-2013/00345 under 2025 har initierat ett 12:6-samråd med

länsstyrelsen. Det underlag som överlämnats inför detta samråd omfattar bl.a. en tidigare artskyddsutredning som belyser påverkan på skyddade arter vid utbyggnad av hela Norra Ön i enlighet med den detaljplanen.

Förändringar och konsekvenser

Planen innebär ingrepp i livsmiljöer för flera skyddade arter bland annat mindre hackspett, vitryggig hackspett och ett flertal arter av fladdermöss. Flera arter bedöms i viss mån påverkas av planförslaget men med stöd av utförd artskyddsutredning bedöms att planförslaget bör kunna genomföras utan att artskyddsförbud utlöses om planerade skyddsåtgärder genomförs och god hänsyn tas i byggskedet.

För att ytterligare minimera denna risk rekommenderas en rad skyddsåtgärder för mindre hackspett, vitryggig hackspett och fladdermöss. Skyddsåtgärderna handlar främst om att så långt möjligt spara och skydda skog och värdeträd inom temporärt nyttjade ytor i arbetsområdet. Kompensationsåtgärderna utgörs främst av kvalitetshöjande åtgärder i kvarvarande skogsområden på Ön samt åtgärder för att begränsa ljusföroreningar nattetid. Det finns flera anpassningar som är tänkbara för att minska ljusföroreningarnas effekt på fladdermöss. Ej upplysta passager vid strandkanten under brobanan kan minska risken för spridningsbarriärer. Ljusspridningen kan också begränsas genom att lyktorna riktas ned mot marken, rörelseutlöst gatubelysning samt lyktor med rött sken, då denna del av ljusspektrumet är mindre synligt för fladdermöss. Generellt bör frågan om ljusförorening ses ur ett större perspektiv vid planering då det är verkningsslöst om åtgärder för att minska på ljusspridning görs på en punkt som omges av annan gatubelysning och privata upplysta fastigheter. För att minimera påverkan från belysning, på gång- och cykelvägar och broar, på nattaktiva djur regleras utformning av allmän plats med egenskapsbestämmelse: belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur **[belysning och (belysning)]**.

Flera av de föreslagna skyddsåtgärderna kommer att utföras i genomförande- och driftskedet och preciseras i tillstånds-MKB och hanteras i tillstånd för vattenverksamhet. Skyddsåtgärderna kommer att beskrivas i den skötselplan, för bl.a. återplantering, som kommunen avser att upprätta.

Fåglar

Planförslaget påverkar fåglar främst till följd av den avverkning av lövskogsbestånd som kommer att ske vid landfästena, inom arbetsområdena på Ön och på älvens västsida vid Teg. Förutsatt att avverkning och röjning görs utanför fåglarnas häckningstid bedöms det för många vanliga fågelarter, som enligt gällande rödlista har livskraftiga bestånd i landet, som uppenbart att ingreppen inte påverkar upprätthållandet av en tillfredsställande populationsnivå och därmed inte aktualiserar behovet av artskyddsdispens.

Mot bakgrund av ovanstående har artskyddsutredningen avgränsats till att belysa planförslagets påverkan på de så kallade prioriterade fågelarter som noterats häcka

eller tillfälligt uppträda på Ön. För nio av dessa arter, som endast uppträder tillfälligt på Ön, bedöms planförslaget inte medföra någon påverkan på arternas livsmiljöer. För ytterligare nio arter bedöms att planförslaget visserligen påverkar häckningsrevir men att påverkansbilden är så begränsad och arterna så pass allmänna i området att risken för påverkan av betydelse på populationsnivå kan uteslutas. För åtta naturvårsintressanta arter, som i första hand anses kunna bli påverkade av planen, kommenteras påverkan på varje enskild art mer ingående i miljökonsekvens-beskrivningen. Sammanfattningsvis bedöms planföslaget kunna genomföras utan att artskyddsförbud utlöses om planerade skyddsåtgärder genomförs och god hänsyn tas i byggskedet. I miljökonsekvensbeskrivningen (Bjerking, 2026) återges ett sammandrag av slutsatserna från artskyddsutredningen med vissa kompletterande bedömningar.

Fladdermöss

Under senare år har ett flertal inventeringar och andra undersökningar av fladdermöss utförts på Ön och inom Umeå kommun i stort. Totalt är tio arter av fladdermöss kända från kommunen. Sedan år 2000 har också sju fladdermusarter noterats från Ön.

Beträffande påverkan på fladdermössens boplatser bedöms planen sannolikt inte vara av sådan karaktär att det riskerar att utlösa förbud enligt artskydds-förordningen. I övre delen av bäckravinen vid Teg finns en äldre jordkällare nära planerat landfäste som utgör en potentiell boplats för fladdermöss. Denna ligger just utanför det preliminärt avgränsade arbetsområdet och kommer att utsättas för störningar under byggskedet men kommer att bevaras och skyddas genom avspärrning.

Beträffande födosöksmiljöer bedöms planen för broetappen medföra viss negativ påverkan men värdeförlusterna bedöms vara begränsade sett till både areal och funktion och det bedöms finnas kvar gott om miljöer med god kvalitet i närområdet som bidrar till upprätthållandet av KEF (kontinuerlig ekologisk funktion) för berörda arter av fladdermöss. Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att planförslaget bör kunna genomföras utan att krav på artskyddsdispens för fladdermöss aktualiseras.

Bedömningen förutsätter att planerade skyddsåtgärder efterlevs både i byggskedet och i utformningen av de permanenta anläggningarna. Bland annat är det viktigt att minimera arealen strandskogar och andra skogsmiljöer, samt antalet värdeträd, som avverkas i arbetsområdet vilket ska säkerställas genom den rutin för trädfällning som ska upprättas inför byggskedet. Även att belysningen på broar och längs GC-vägen anpassas för att bli så skonsam som möjligt för i första hand fladdermöss är angeläget, vilket planförslaget har en bestämmelse om **[belysning].**

Grönstruktur och rekreation

Planområdet berör ett befintligt parkområde vid Lillån på Teg samt del av Öbackaparken på stadssidan, se Figur 26. Norra delen av Ön är inte planlagd men ingår i pågående planering för utvecklingen på Norra Ön. På Norra Ön kan man röra sig längs strandremsorna på upptrampade stigar. Alla områden utmed älven är viktiga ur rekreationssynpunkt.

Parkområdet på Teg är kuperat och består av öppna områden, kolonilotter och lövskogsdungar. Utmed stranden finns ett gångstråk med bänkar, bryggor och på den övre nivån går ett gång- och cykelstråk. En av slänterna är belyst och nyttjas flitigt som pulkabacke under vintern.

Öbackaparken sträcker sig utmed älvstranden på stadssidan från Konstnärligt campus ner till Djupbäcken. Öbackaparken är en samlande park för stadsdelen, de öppna gräsytorna med utsikt över älven är populära vistelseytor och den är en viktig del av de gröna parkerna som löper längs med älven. Genom Öbackaparken sträcker sig strandpromenaden, ett välfrekventerat gång- och cykelstråk.

Figur 26. Planområdets läge markerat på ortofoto.

Norra Ön består av varierande öppen mark, skogspartier och dungar, ledningsgata samt strandskogar.

Förändringar och konsekvenser

Planområdet är begränsat till det område som behövs för planerade gång- och cykelbroar samt gång- och cykelväg mellan broarna över Ön. Landfästen placeras och planeras genomföras med så litet intrång i befintlig miljö som möjligt. Landfästets placering på Tegssidan anpassas så att det går att passera under bron genom

parkområdet. Landfästet placeras också på avstånd så att nyttjandet av pulkabacken kommer att kunna fortgå när broarna färdigställts. Anslutningar till befintliga gång- och cykelstråk görs i befintliga nivåer för att minimera behovet av markmodellering genom att göra övergången till befintlig mark sömlös. Gång- och cykelvägen över Ön placeras för att minimera intrång i befintliga skogspartier och dungar.

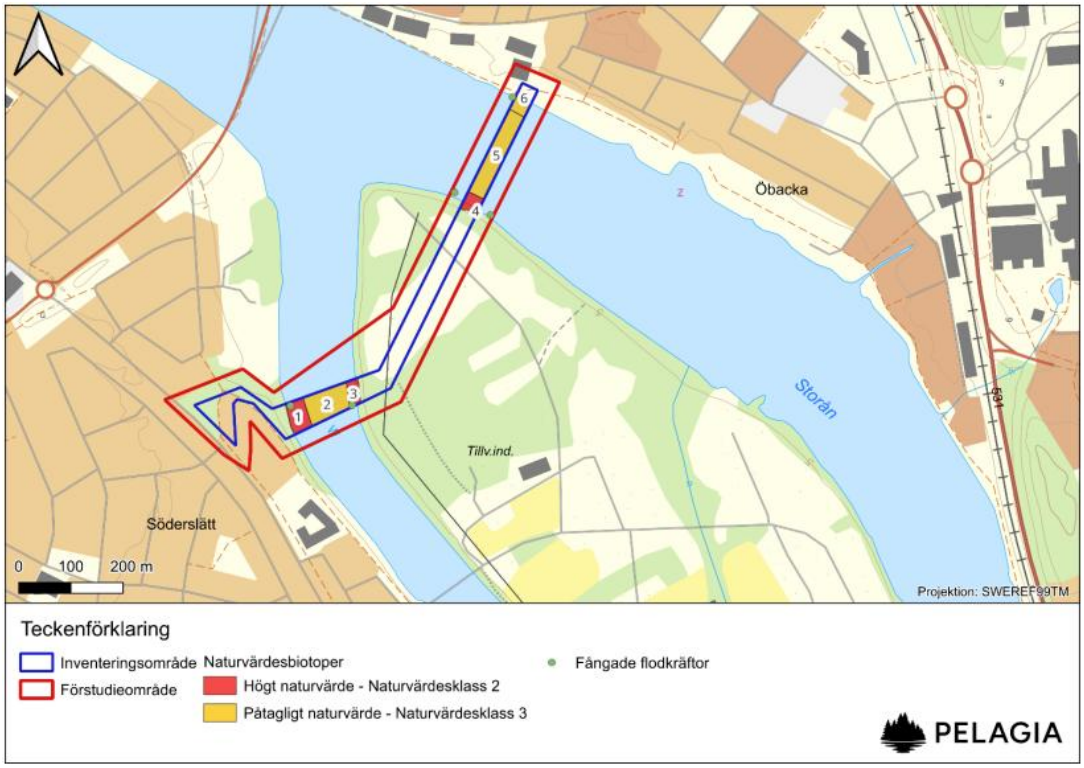
Ett genomförande av detaljplanen kommer påverka rekreation och friluftsliv under byggskedet med byggarbetsplatser och tillfälliga körvägar som hindrar tillgången till vattenområdena i anslutning till den planerade placeringen av broar.

När gång- och cykelbroarna är färdigställda bedöms de sammantaget innebära stora positiva konsekvenser för rekreation och friluftsliv, genom ett högattraktivt rekreationsstråk i tilltalande naturmiljöer vid älven i direkt anslutning till många människor som leder till att öka tillgängligheten till grönområdena i staden och ger fler möjlighet att nyttja dem.

Naturmiljö i vatten

Vattenmiljöerna i Lillån och Storån har höga naturvärden. Under 2024 utfördes en inventering av strand- och vattenmiljön på platserna för de då aktuella brolägena med det huvudsakliga syftet att identifiera eventuell förekomst av bottenlevande arter med särskild betydelse för biologisk mångfald. För Storån är samma broläge fortsatt aktuellt medan broläget för Lillån har förskjutits något mot norr, främst på Tegsidan. Bottenstrukturen bedöms dock vara likartad vid det nya och det gamla läget för bro över Lillån och inventeringsresultaten bedöms därmed vara representativa även för det nya läget.

Enligt utförd naturvärdesinventering (NVI) av bottenmiljön (Pelagia 2025) består botten i älven av en mosaik av nedbrutet organiskt material, grus, sand och lera. Bottnen är över stora delar mjuk med tydliga tecken på erosion från stark strömning som förändrar botten kontinuerligt. Även stora mängder med stockar har identifierats på botten och kan tänkas härröra från flottningstiden. Vid inventeringen bedömdes att de strandnära zonerna på båda sidor av Lillån och på Öns norrsida mot Storån har höga naturvärden medan de centrala delarna av åfårorna bedömdes ha påtagliga värden (se Figur 27).

Figur 27. Samtliga naturvärdesbiotoper med högre eller visst naturvärde (Klass 1–4).

Bland annat noterades flodkräfta, som är akut hotad, i de strandnära zonerna både på fastlandssidan och vid Ön i både Lillån och Storån. I övrigt växer flotagräs (sårbar) partivis inom alla delsträckor av bottnarna. Även lake finns på den berörda sträckan av älven och utmed Öns strandnära områden noterades också en obestämd art av nejonöga.

Förändringar och konsekvenser

Planförslaget innebär lokala ingrepp i strandzoner av naturvärdesklass 2 (högt naturvärde) där de nya landfästena med tillhörande erosionsskydd planeras. Ingreppen består dels i direkt ianspråktagande av bottenytor, dels påverkan genom muddringsarbeten på intilliggande ytor för att möjliggöra angöring med prånar i byggskedet. Inom de berörda ytorna kommer vattenvegetation och bottenlevande fauna att försvinna. Mindre bottenytor av värdeklass 3 (påtagligt värde) tas också i anspråk där fundament till mellanstöd och omgivande erosionsskydd ska anläggas.

De berörda ytorna har höga värden men är små till ytan. De ytor som endast påverkas tillfälligt, liksom ytor där erosionsskydd läggs ut, bedöms också relativt snabbt kunna återfå liknande förhållanden och värden som idag. Många bottenlevande arter är till exempel snabba att återkolonisera ytor genom individer som driftar med strömmen från områden längre uppströms. Mellanstöd, landfästen och erosionsskydd kan lokalt även bidra till en mer variabel vattenmiljö genom

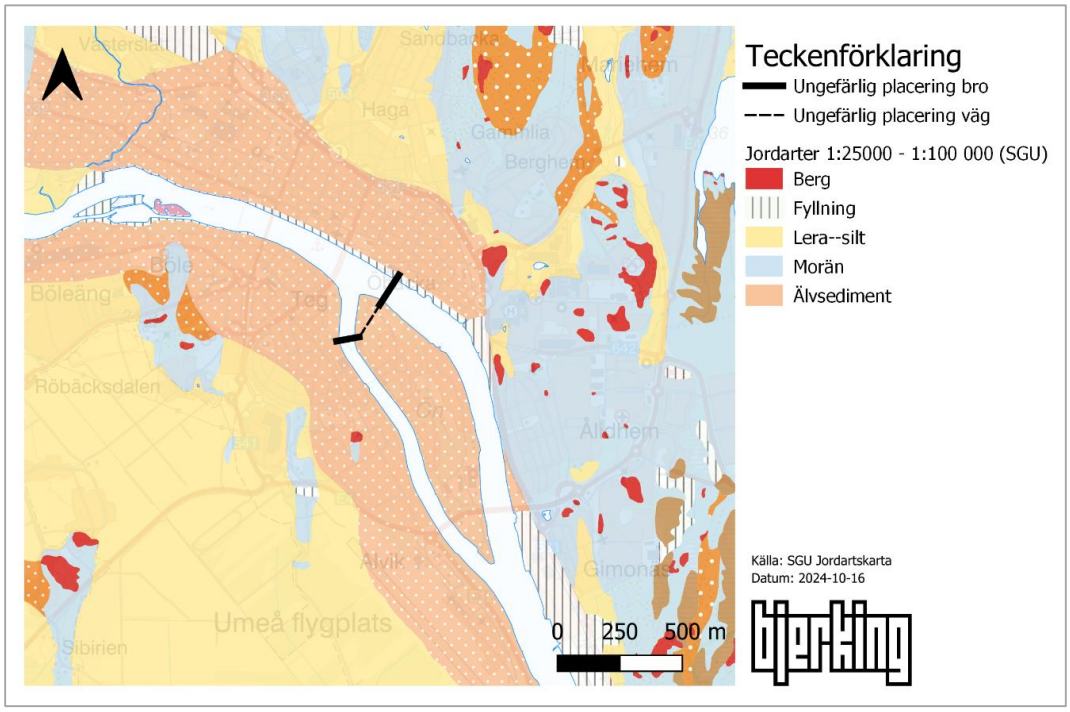
tillkomst av strukturer som bidrar till ökad variation av bottenmiljöer och strömförhållanden.

I byggskedet kommer även grumling att uppstå lokalt och temporärt, genom uppvirvling av sediment. Grumlande moment bedöms i första hand vara schaktarbeten på älvbottnen inför anläggande av brofundament samt lokala muddringsarbeten i strandzonerna vid planerade landfästen. Det förutsätts att grumlande arbeten utförs innanför tätspont eller i kombination med andra grumlingsminimerande åtgärder, såsom siltgardiner. Vidare förutsätts att grumlande arbeten anpassas i tid för att minimera störning på vandrande fisk.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra små negativa konsekvenser för naturmiljön i vatten. Detta främst genom direkta ingrepp i strandzoner med höga naturvärden vid landfästen och mellanstöd samt genom tillfälligt förhöjd grumling i och närmast nedströms arbetsområdet. Konsekvenserna bedöms dock vara lokala, kortvariga och övergående och på några års sikt bedöms planförslagets konsekvenser för naturmiljön i Umeälven bli obetydliga.

Geotekniska förhållanden

De ytliga jordarterna inom undersökt område utgörs av älvsediment i form av sand, med undantag för kajen vid Öbacka som utgörs av fyllning, se Figur 28.

Figur 28. Översiktlig karta med jordarter enligt SGU. De planerade broarnas läge samt mellanliggande väg visas i kartan.

Topografin varierar inom området. Enligt sonderingar utförda av Tyréns (2022) och LejonGEO (2024) är den generella topografin att markhöjder på fastlandet och på norra delen av ön ligger på ca +7 - +8 och ansluter till älven vid -3, en höjdskillnad på ca 10 m. Slänternas lutning varierar mellan 7˚ - 38˚.

Samtliga områden aktuellt för landfästena karakteriseras av ytliga friktionsjordar (sand/sandig silt) som överlagrar mäktiga lager av sulfidsilt, vilken lokalt övergår till lerig sulfidsilt. Morän återfinns på större djup (mellan 9–25 m). Sulfidjorden uppvisar låg hållfasthet och varierande dräneringsförhållanden.

Grundvattennivån är generellt ytlig och återfinns i eller strax ovan sulfidsiltens övre nivå. På Öbacka förekommer två akvifärer med något högre trycknivå på djupet, nära bergytan.

Förändringar och konsekvenser

Planförslaget innebär att landfästen för broarna föreslås anläggas i befintlig marknivå inom parkområde på Östteg, på Norra Ön vid Lillån och Storån samt i parkområde vid Öbacka. Landfästen kommer att pålas ner till fast mark.

För brofäste på Östteg uppfylls kraven på stabilitet gott och väl eftersom området endast sluttar svagt mot älven. För landfästena på Ön behövs erosionsskydd och på östra sidan även viss avschaktning av släntkrön för att marginalerna ska vara tillräckliga. För landfästet på Öbacka uppfylls kraven på stabilitet. För mer detaljerad beskrivning se avsnitt *Hälsa och säkerhet, Risk för ras, skred och erosion*.

Grundvatten

Grundvattenmagasin finns i de geologiska enheter som har en vattenförande förmåga. Grundvattenmagasin kan klassificeras som undre, övre, öppet och slutet beroende på vilka förhållanden som gäller i ett område, och förhållanden är i sin tur beroende av geologin.

Ett övre grundvattenmagasin har identifierats i fyllningen och det översta sandlagret (Bjerking, 2024a). Grundvattenmagasinet har kontakt med det öppna atmosfärstrycket och förhållandena är därmed öppna. Baserat på resultat från utförda funktionstest konstateras att det övre grundvattenmagasinet på Ön samt Tegsidan och Öbackasidan är torrt. Det vatten som infiltrerar genom fyllningen avrinner direkt till älven vid strandkanterna. Magasinet bedöms till stora delar av året vara torrt. Vid stora nederbördsmängder kan magasinet fyllas upp temporärt innan det avrinner till älven.

Det finns ett undre grundvattenmagasin i friktionsjorden som överlagras av ett tätande lager lera. Det undre magasinet har slutna förhållanden med övertryck vilket innebär att grundvattentrycket är högre än grundvattennivån. Det undre magasinet

bedöms inte ha någon hydraulisk kontakt med det övre magasinet, eftersom det finns ett tjockt täckande lerlager som skiljer dem åt.

Förändringar och konsekvenser
Planerad byggnation bedöms inte påverka det övre grundvattenmagasinet negativt.

Grundläggning av broarna som utförs genom att pålar slås eller borras ner i fast mark innebär att det tätande lerlagret, som avskiljer det undre grundvattenmagasinet från det övre, kommer penetreras. Eftersom det tätande lera-siltlagret har så pass stor mäktighet, upp emot 27 meter, bedöms lera-siltlagret sluta tätt runt pålarna och återställa egenskapen av ett tätande lager. Det bedöms således inte finnas någon risk att pålningsarbetet skulle orsaka en permanent påverkan på grundvattennivåerna. Det bedöms heller inte finnas någon risk för hydraulisk bottenupptryckning vid schaktarbeten kopplat till landfästena i och med de mäktiga lera-siltlagren.

Social miljö

Barnperspektiv

Barn och unga under 18 år utgör en femtedel av Sveriges befolkning. De har inte rösträtt, inte körkort och är beroende av vuxnas engagemang och arbete för att deras livsvillkor ska bli så bra som möjligt. Hur vi planerar, utformar och förvaltar den byggda miljön har stor betydelse för barns och ungas livsmiljöer. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Det ökar behovet av fokus på arbetet med barns rättigheter i fysisk planering och stadsutveckling. Enligt barnkonventionen är barn självständiga individer och de ska ges möjlighet att medverka och få sina behov tillgodosedda i den fysiska planeringen. Barns möjlighet till aktiviteter som främjar lek och rörelse och närhet till naturmiljöer har också stor betydelse. Att miljöer och lämpliga ytor är tillgängliga, upplevs trygga och är av god kvalitet främjar barns utveckling och är viktiga komponenter för barns uppväxt.

Förändringar och konsekvenser
Planförslaget innebär att det skapas en ny gång- och cykelkoppling över Ön. Detta innebär att barn och unga har större möjlighet att röra sig självständigt och trafiksäkert mellan Teg, Ön och Öbacka.

I genomförandeskedet är det viktigt att säkerställa att gång- och cykelvägen över Ön blir utförd och belyst på ett sådant sätt så att vägen upplevs som en trygg plats.

Tillgänglighet, trygghet och jämställdhet

Att känna sig trygg och kunna röra sig fritt är en demokratisk rättighet för alla människor. Alla ytor ska göras tillgängliga, trygga och användbara för alla grupper av

människor så långt det är möjligt, inom rimliga kostnader. Hinder för tillgänglighet kan, beroende på vem du är, finnas i allt från den fysiska miljön till platsens upplevda trygghet. Det är viktigt att identifiera aspekter som kan skada tillgängligheten för vissa för att skapa rum för så många som möjligt.

Höjdskillnaden inom planområdet är stor. Lillån kännetecknas av branta slänter ner mot älven. Även på östra sidan av Ön, mot Storån, är slänten brant, medan höjdskillnaden mellan marknivå och vattennivån inte är lika stor på Öbackasidan. På Ön, mellan de planerade landfästena, är marken dock relativt plan.

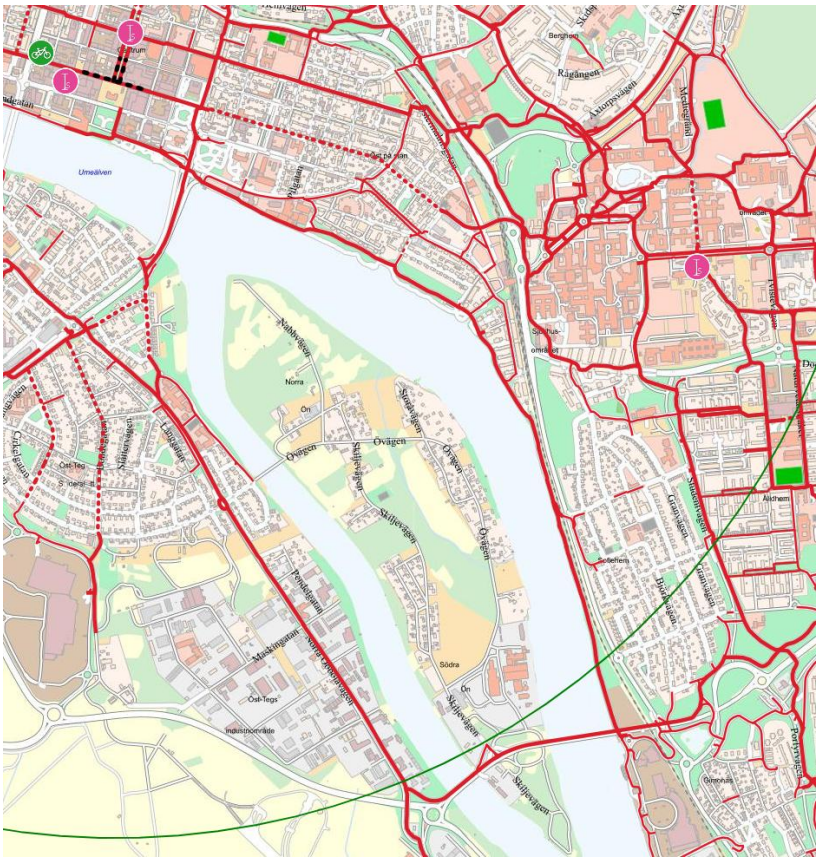
Förändringar och konsekvenser
De två nya gång- och cykelbroarna kommer utföras tillgängliga och följa de riktlinjer som finns för lutningar på broar och gång- och cykelvägar.

På bron över Storån kommer att ha en flack lutning för att ta upp den höjdskillnad som finns mellan Ön och Öbacka. Bron över Lillån kommer utföras mer plan då höjdskillnaderna är liten mellan de båda landfästena.

Kommunikationer

Gång- och cykeltrafik

Nedan visas ett utsnitt över gång- och cykelvägnätet i planområdets närhet, se Figur 29. Det finns idag ingen gång- och cykelkoppling över norra delen av Ön. Närmaste gång- och cykelkoppling över älven är Kyrkbron, norr om planområdet, och i söder över Kolbäcksbron.

Figur 29. Gång- och cykelvägnätet i närområdet idag. Tjockt rött streck: huvudvägnät. Smalt rött streck: lokalnät

Förändringar och konsekvenser

Planförslaget innebär att två nya gång- och cykelbroar anläggs mellan Ön och Teg respektive Konstnärligt campus och Öbacka. Mellan broarna anläggs en ny gång- och cykelväg på Ön, se Figur 30. Detaljplanen möjliggör även för att ansluta till befintliga gång- och cykelvägar på Teg och på Öbacka. På Teg ansluter bron över Lillån, genom en ny anslutning, till huvudvägnät för gång- och cykel längs med Norra Obbolavägen. På Öbacka ansluter bron över Storån till huvudvägnät för cykel som finns längs strandpromenaden.

Figur 30. Illustration av de nya gång- och cykelbroarna samt gång- och cykelväg över Ön.

Planförslaget innebär att det skapas en genare koppling där Umeås södra delar (Teg och Söderslätt) kopplas samman med de nordöstra delarna (Öst på stan/universitetsområdet/sjukhusområdet).

Kollektivtrafik

Det finns ingen kollektivtrafik inom eller i anslutning till planområdet.

Förändringar och konsekvenser
Ingen förändring eller konsekvens.

Fordonstrafik

Planområdet omfattar enbart del av Nabbvägen på Ön, vilken är en lågtrafikerad väg för fordonstrafik. I övrigt berörs inga vägar för fordonstrafik.

Förändringar och konsekvenser
Den nya gång- och cykelvägen på Ön kommer korsa Nabbvägen. Övergången ses över i genomförandeskedet. I övrigt ingen förändring eller konsekvens.

Teknisk försörjning

Dagvatten

Dagvatten är regn- och smältvatten som tillfälligt avrinner på markytan från vägar och andra hårdgjorda ytor. Under naturliga förhållanden infiltreras större delen av vattnet i marken, innan det når vattendrag. Dagvatten kan föra med sig föroreningar som olja, tungmetaller och näringsämnen till vattendrag och sjöar, vilket kan påverka vattenkvaliteten negativt. Dagvatten från planområdet avvattnas till Umeälven.

Det har inte identifierats något markavvattningsföretag inom detaljplaneområdet.

Förändringar och konsekvenser

Under byggskedet kan nederbörd på blottlagda ytor inom arbetsområdet samt eventuell bortledning av länsvatten från schakter temporärt bidra till förhöjd grumling. Utförda spridningsberäkningar (SMHI, 2026) visar dock att haltökningen av suspenderat sediment i samband med anläggandet av broarna är begränsad och snabbt klingar av nedströms. Då grumlingen dessutom endast är kortvarig och övergående bedöms den inte påverka vattenkvaliteten på något sätt som försvårar uppnåendet av vattenförekomstens miljökvalitetsnormer. Den bedöms heller inte vara av sådan omfattning att den riskerar att påverka växt- och djurliv eller bottenmiljöerna nedströms märkbart.

Snöhantering

Befintliga gång- och cykelvägar som angränsar till planområdet snöröjs av kommunen.

Förändringar och konsekvenser

Nya gång- och cykelbroar samt gång- och cykelvägar inom planområdet kommer att snöröjas av kommunen.

El, värme, fiber och tele

Det finns ett antal ledningar i planområdets närhet. Umeå energi har en ledningsrätt i planområdets norra del, se mer nedan under Genomförandefrågor.

Förändringar och konsekvenser

En fjärrvärmeledning planeras förläggas i broarna samt i gång- och cykelväg på Ön. Ledningssamordning behöver ske för all ledningsinfrastruktur och bör göras under projekteringen och beakta planerad utveckling av Norra Ön så att tillräckligt utrymme för allmänna ledningar säkerställs.

Hälsa och säkerhet

Detaljplanen får inte leda till störningar som kan innebära olägenheter för människors hälsa (vilket definieras i 9 kap. 3§ miljöbalken). Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan ha en menlig inverkan på hälsan och inte är tillfällig. Även de störningar som i första hand påverkar välbefinnandet kan vara olägenheter för människors hälsa, exempelvis buller. Bedömningen av om en störning inverkar menligt på hälsan beror på hur människor i allmänhet uppfattar situationen. För att störningen ska omfattas av miljöbalkens bestämmelse krävs att den har en viss varaktighet, antingen genom att den pågår under en sammanhängande tid eller att den återkommer, regelbundet eller oregelbundet.

Den negativa påverkan som kan uppstå på grund av detaljplanen bedöms vara acceptabel utifrån ett allmänt och kommunalt samhällsbyggnadsperspektiv. Kommunen gör bedömningen att planens genomförande inte leder till sådan skada som beskrivs i 14 kap. plan- och bygglagen.

Buller och vibrationer

Planområdet omges av urbana miljöer främst i form av bostadskvarter och grönytor och ett stort antal boende kan potentiellt påverkas av bullrande arbeten vid genomförandet av planförslaget. Detta gäller de mest strandnära kvarteren inom Teg på älvens västsida, i Centrum och Öbacka samt bostäder på de norra och mellersta delarna av Ön.

Enligt Umeå kommuns bullerkartläggning är dessa områden i viss mån redan idag bullerutsatta, främst genom vägbuller närmast mer trafikerade leder och huvudgator. På Norra Ön är däremot bullernivåerna generellt låga. Även inom älvens strandzoner vid Teg och Öbacka är bullernivåerna generellt låga. Det gäller även strandsidan av Tegs vård- och omsorgsboende medan bullernivåerna intill fasaden mot Norra Obbolavägen är högre.

Förändringar och konsekvenser

I samband med byggandet av broarna kommer närboende att påverkas av buller. I Sverige regleras bullerhantering av flera lagar och förordningar för att skydda människors hälsa och miljön. Naturvårdsverket har satt upp riktvärden för buller från byggplatser. Dessa riktvärden varierar beroende på tid på dygnet och typ av område.

Under byggtiden kommer omgivande områden att påverkas av förhöjda bullernivåer från maskiner, transporter, packning, pålning och spontning. Även markvibrationer kan tidvis förekomma. Till de mest bullrande arbetena hör pålning och installation av spont som ger upphov till de mest omfattande störningarna. Med tanke på arbetenas centrala läge i staden har kommunen i detta fall bedömt att slagning av pålar innebär

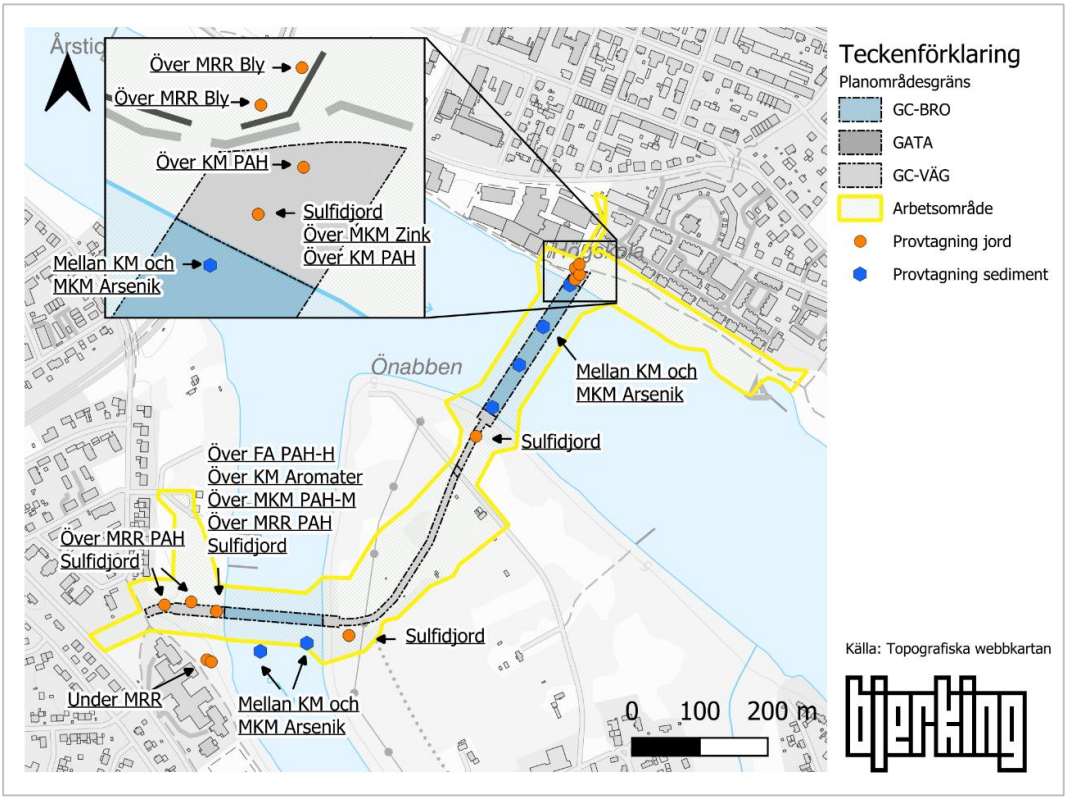
orimligt stora bullerstörningar och istället är avsikten att installera pålarna genom borrning, vilket innebär väsentligt minskade bullerstörningar.

En beräkning av bullernivåer vid anläggning av pålar genom borrning har utförts som ett underlag till planarbetet (Bjerking, 2026). Den totala tiden för anläggandet av broarna bedöms uppgå till mellan två och tre år. Pålningsarbeten bedöms ske återkommande vid ett antal tillfällen under denna tid, men endast under kortare perioder. Beträffande vibrationer kan dessa i viss mån variera beroende på slutligt val av teknik vid utförandet av olika arbetsmoment under byggskedet. Genomförda undersökningar och utredningar visar att det finns rimliga och tillgängliga metoder och skyddsåtgärder som kan säkerställa att ett genomförande av planen är möjligt. Mot bakgrund av ovanstående bedöms sammantaget att genomförandet av planen innebär små negativa konsekvenser för människors boendemiljö med avseende på buller och vibrationer.

Det buller som kan förväntas i driftskede, dvs när broar och gc-väg är färdigbyggda, är enbart kopplade till driftfordon så som väghållningsfordon, vilka uppehåller sig och utför arbete under en tidsbegränsad period och bedöms därför inte utgöra en störning som kräver åtgärder.

Förorenad mark och vatten

De ytliga jordarterna inom undersökt område består av älvsediment i form av sand, med undantag för kajen på fastlandet på Öbacka som utgörs av fyllning. Jorddjupet varierar mellan 8 och 50 meter (SGU, 2025). I älvsedimenten finns naturligt förekommande sulfidhaltiga sand- och siltlager med försurningsrisk (Tyréns, 2021; LejonGeo, 2024; Bjerking, 2025; Tyréns, 2025), Figur 31. Sulfidjord har även påträffats på flera platser på Norra Ön, Öbacka samt på Teg.

Figur 31. Kartillustration av resultat från utförda undersökningar av föroreningar i jord och bottensediment samt identifierade förekomster av sulfidjord.

Förändringar och konsekvenser

Planens genomförande innebär att jordmassor kommer att grävas upp på land, i strandkant och på älvbottnen för att möjliggöra grundläggning av landfästen och mellanstöd. Därmed kommer sannolikt massor med förhöjda föroreningshalter att behöva hanteras vilket kan innebära risk för spridning av föroreningar.

För att undvika detta avser kommunen att i byggskedet ställa krav att alla uppschaktade massor ska provtas och att massor med föroreningshalter över gällande riktvärden för den aktuella markanvändningen ska hanteras enligt gällande regelverk. Massor där halter av förorenade ämnen ligger under riktvärdena för den aktuella markanvändningen kommer så långt möjligt att återanvändas inom planområdet medan övriga massor ska köras till deponi eller användas på andra platser med erforderliga restriktioner.

Mot bakgrund av detta bedöms att schaktarbetena kan genomföras utan att någon mer betydande spridning av föroreningar uppkommer. Lokalt kan planförslaget i någon mån även medföra positiva effekter på jordens föroreningshalt genom att befintliga föroreningar avlägsnas. Förändringarna av jordens föroreningsstatus bedöms dock bli marginella.

I samband med schaktarbeten i älven inför anläggandet av mellanstöd uppkommer viss spridning av sediment som enligt utförda prover har förhöjda arsenikhalter.

Eftersom halterna sannolikt utgör naturliga bakgrundshalter bedöms dock arsenikhalten i älvens bottensediment vara likartad även inom de nedströms belägna bottnar där återsedimentering sker. Därmed bedöms att ett genomförande av planförslaget endast orsakar obetydliga förändringar jämfört med nuläget vad avser föroreningssituationen i sediment.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra obetydliga effekter avseende föroreningsgrad i jord och sediment förutsatt att massor med förhöjda föroreningshalter hanteras korrekt enligt ovan och att massor som tillförs området utgörs av rena massor.

Risk för ras, skred och erosion

Erosion i älvar är i grunden en naturlig process där vatten strömmar och nöter bort material från älvbotten och älvkanterna. Umeälven har ett varierande vattenflöde beroende på årstid och nederbörd, vilket påverkar erosionen. Under vårfloden ökar vattenflödet kraftigt, vilket kan leda till ökad erosion längs älvkanterna. Erosion bidrar till transport av sediment nedströms, vilket kan påverka vattenkvaliteten och ekosystemen i älven.

Totalstabiliteten i slänterna bibehålls förutsatt att ingen erosion sker i strandlinjen. Erosion i släntfot innebär en ökad risk för släntskred/ras varför det är viktigt att älven vid planerade anläggningar blir eller förblir erosionsskyddad. På övriga delar i närområdet är det också viktigt att den växtlighet som finns i slänten bibehålls alternativt att framschaktade slänter erosionsskyddas eller att återplanering utförs. Skulle tecken på erosion uppkomma i närområdet eller under byggtiden ska åtgärder vidtas, så som erosionsskydd samt återställande av eroderade massor och växtlighet.

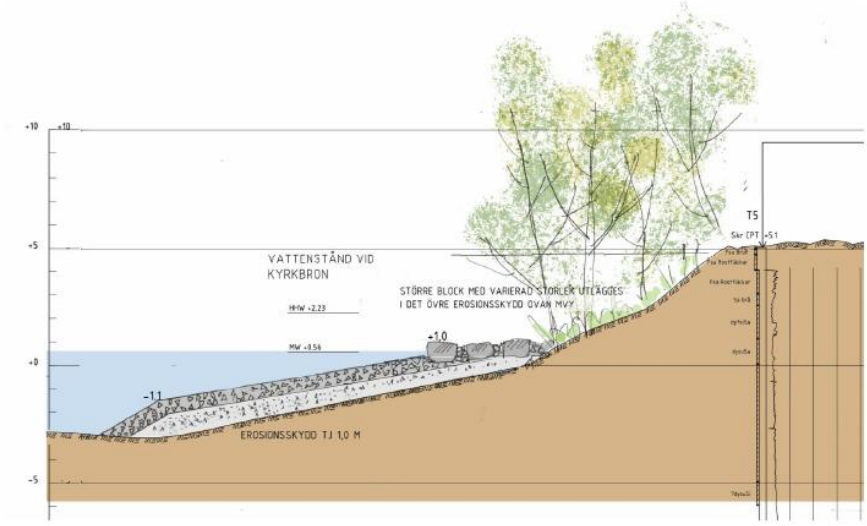
Förändringar och konsekvenser

Utförda stabilitets- och erosionsutredningar av markförutsättningarna visar att Öns branta strandkanter står i sin naturliga rasvinkel vilket innebär att en ökad belastning på dessa kan orsaka ras och skred.

Anläggande av landfästen innebär en tillkommande last i älvbrinkarna på Ön, som står i sin naturliga rasvinkel, vilket kan medföra risk för ras och skred. Frågan är dock väl utredd och från ett geotekniskt perspektiv bedöms det tekniskt möjligt att vidta erforderliga stabilitetshöjande åtgärder vid grundläggning av broarna och genom etablering av erosionsskydd.

För landfästet på Ön vid Lillån rekommenderas att strandlinjen vid landfästet ska erosionsskyddas. Lämplig utbredning är 7-10 meter åt varje håll kring området för brofästet och kan förslagsvis utformas enligt Figur 32. Dimensionering av erosionsskyddets utformning i detalj med exempelvis krävd stenstorlek är beroende av vattenhastigheten i älven samt islaster och görs i detaljprojekteringen. Vegetationen mellan erosionsskydd och närmaste brostöd eller avschaktad yta ska så

långt det är möjligt bibehållas, i annat fall behöver dessa ytor erosionsskyddas på annat sätt.

Figur 32. Förslagsskiss på erosionsskydd

För landfästena på Ön vid Storån behövs erosionsskydd och på östra sidan samt även viss avschaktning av släntkrön för att marginalerna ska vara tillräckliga. Avlastningen och erosionsskyddet bör utföras längs hela sträckan som arbetsområdet är planerat för och som minst 10 m ut från var sida om brofästet. Vegetationen mellan erosionsskydd och närmaste brostöd eller avschaktad yta ska så långt det är möjligt bibehållas, i annat fall behöver dessa ytor erosionsskyddas på annat sätt. Det rekommenderas även att portryckssituationen följs upp under byggtiden så att inte själva pålningsarbetet riskerar att påverka stabiliteten i slänten.

Vid den aktuella platsen för landfästet för bron över Storån på Öbackasidan är slänten flack. Här har stabilitetshöjande åtgärder också redan vidtagits och erosionsskydd är etablerat. För landfästet på Öbacka uppfylls kraven på stabilitet men även här bör uppföljning av portryck utföras under byggtiden för att inte riskera att påverka stabiliteten i samband med pålningsarbetet.

För brofäste på Östteg uppfylls kraven på stabilitet gott och väl eftersom området endast sluttar svagt mot älven. Marginalerna är så stora att inte heller en portryckshöjning av pålningsarbetet kan påverka stabiliteten i detta område. Enligt utredningen finns heller inga befintliga byggnader eller anläggningar i sådan närhet att de kan påverkas av grundläggningsarbetet. En vägbank genom området kan uppföras upp till nivå +7,0 utan att stabiliteten mot älven riskeras. Även byggvägar kan utföras i detta område utan att stabiliteten riskeras. Eventuella upplag bör placeras norr om det planerade broläget och minst 20 meter från strandlinjen.

Sammanfattningsvis är rekommendationerna för att säkerställa stabiliteten vid ett genomförande av planen att erosionsskydd ska anläggas vid landfästena på Norra

Ön, avlastning i form av avschaktning av krönet ska utföras vid landfästet på östra sidan av Ön, vegetation i slänter bör bevaras eller återställas för att motverka erosion, portryck och grundvattenförhållanden bör kontrolleras under byggskedet, särskilt vid pålningsarbeten samt att fyllningar och bankkonstruktioner ska dimensioneras med hänsyn till sättningar i de mjuka jordlagren.

I de beräkningar, och rekommendationer till följd av dessa, som är gjorda i stabilitets- och erosionsutredningar förutsätts landfästena grundläggas på pålar. Då det blir en förutsättning för ett genomförande av planen regleras i planbestämmelse **[geo]** att landfäste ska pålas. Under förutsättning att nämnda stabilitetshöjande åtgärder vidtas bedöms planförslaget kunna genomföras utan ökad risk för människors hälsa och säkerhet med avseende på olyckor till följd av ras eller skred.

Översvämning

Marken ovanför strandbrinkarna på Ön är så pass högt belägen att ingen risk för översvämning föreligger. På Tegssidan löper en stig nära strandkanten, i den låglänta parkmarken, som enligt utförda flödesberäkningar HQ100 (SMHI, 2026) ligger under nivån för högsta högvatten vid ett 100-årsflöde i älven. Denna kan därmed komma att översvämmas i nuläget.

Förändringar och konsekvenser

Beräkningar visar att den dämning som de nya broarna ger upphov till är mycket marginell. Vattennivåerna strax uppströms de nya broarna förväntas öka marginellt – med cirka 1,5 cm i Lillån och 2,5 cm i Storån vid ett 100-årsflöde. Denna höjning bedöms inte medföra någon betydande förändring jämfört med dagens förhållanden (SMHI, 2026).

Vid modellering av framtida högvattenföringar enligt klimatscenarier för år 2100, indikerar resultaten minskade flöden och lägre vattennivåer. Detta till följd av att klimatförändringarna i norra Sverige bedöms leda till en mindre markant vårflod i samband med snösmältning och då havsvattenståndet, som påverkar älvens vattennivå vid Ön, förväntas stiga mindre än landhöjningen i Umeåtrakten.

Mot bakgrund av detta bedöms planförslaget endast medföra obetydliga konsekvenser vad avser risker för människors hälsa och säkerhet kopplat till översvämning.

Räddningstjänst

Idag har räddningstjänsten åtkomst till Ön via Öbron samt anslutning vid Kolbäcksleden.

Förändringar och konsekvenser
De nya gång- och cykelbroarna samt dess anslutningar planeras utformas så att service- och snöröjningsfordon kan trafikera broarna. Det innebär att även räddningstjänst (ej brandbilar) och ambulans kan ta sig fram vid en eventuell insats på broarna.

Genomförandefrågor

Under detta avsnitt redovisas de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att detaljplanen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt. Även konsekvenserna av dessa åtgärder redovisas.

Organisatoriska frågor

Tidplan

Målsättningen är att detaljplanen ska antas hösten 2026. Den preliminära tidplanen baseras på att inga större förändringar sker under planprocessen.

Genomförandet kan påbörjas tidigast 2027. Tidpunkten för detta baseras på förutsättningen att beslutet att anta detaljplanen inte överklagas. Vid ett överklagande kan tidpunkten för detaljplanens laga kraft förskjutas.

Exploateringen kommer inledas med projektering och framtagande av nödvändiga förarbeten, tillstånd m.m.

Genomförandetid

Genomförandetiden är fem år från den dag planen får laga kraft.

En detaljplan får enligt 4 kap. 39 § plan- och bygglagen (2010:900) inte ersättas, ändras eller upphävas före genomförandetidens utgång om någon fastighetsägare som berörs motsätter sig det. Undantag kan göras om det behövs en ny detaljplan på grund av nya förhållanden av stor allmän vikt som inte har kunnat förutses vid den ursprungliga planläggningen. Undantag kan även ges för införande av bestämmelser om fastighetsindelning eller vissa rättigheter (exempelvis servitut). Om planen ersätts, ändras eller upphävs under genomförandetiden kan berörda fastighetsägare ha rätt till ersättning av kommunen.

Under genomförandetiden har fastighetsägare en garanterad byggrätt i enlighet med detaljplanen. Efter genomförandetidens utgång kan kommunen ändra eller upphäva detaljplanen utan att fastighetsägare får någon ersättning för byggrätt som inte kan

utnyttjas. I övrigt ligger detaljplanen fast och fortsätter gälla till dess att den ersätts, ändras eller upphävs.

Avtal

Planavtal
Planavtal har tecknats mellan sökande och Umeå kommun, Detaljplanering, 2024-09-17. Avtalet syftar till att reglera kostnader för arbetet med att upprätta denna detaljplan.

Exploateringsavtal
Ett exploateringsavtal beskriver bl.a. hur kostnaderna som uppstår när en detaljplan genomförs ska fördelas mellan kommunen och övriga exploatörer inom området. Den planerade stadsutvecklingen på Ön innebär omfattande ut- och ombyggnad av allmänna anläggningar och därmed stora investeringskostnader. Utvecklingen av Ön beskrivs i den fördjupade översiktsplanen, Fördjupning för Ön.

Projektet Norra Ön består av två detaljplaner som handläggs parallellt. Två gång- och cykelbroar samt en gång- och cykelkoppling över Ön planläggs i denna detaljplan (BN-2024/00060, *Ön 1:96, broetapp*) medan övrig planerad bebyggelse planläggs i detaljplan för Norra Ön (BN-2013/00345, *Ön 1:96 m.fl Norra Ön*). Umeå kommun avser inte att teckna exploateringsavtal för denna plan som avser broetappen.

Investeringarna i allmänna anläggningar inom Norra Ön (både BN-2024/00060, *Ön 1:96, broetapp* och BN-2013/00345, *Ön 1:96 m.fl. Norra Ön*) möjliggör även för andra fastighetsägare inom planområdet Norra Ön samt fastighetsägare i byarna på Ön att utveckla sina fastigheter. De fastighetsägare som nyttjar denna utvecklingsmöjlighet bör därför också bära en skälig del av kostnaderna för utbyggnad av de allmänna anläggningarna genom att medfinansiera investeringarna. Medfinansiering görs genom att en exploateringsersättning erläggs.

Exploateringen på Ön kommer att ske succesivt genom en etappvis utbyggnad under en längre tidsperiod. Det innebär att medfinansiering genom exploateringsersättning kan utgöra betalning för redan utförda åtgärder såväl som förskottering av åtgärder som ska utföras längre fram i tid. Finansiering av de broar som planläggs i denna detaljplan kan komma att ingå i exploateringsersättning. Ett särskilt dokument för exploateringsersättning, dels inom planområdet Norra Ön (BN-2013/00345, *Ön 1:96 m.fl Norra Ön*) dels för övriga Ön, ska upprättas.

Huvudmannaskap

Huvudmannaskap för allmän plats
Kommunen är huvudman för allmän plats inom planområdet. Kommunen ansvarar för utbyggnad och drift av allmän plats.

Fastighetsrättsliga frågor

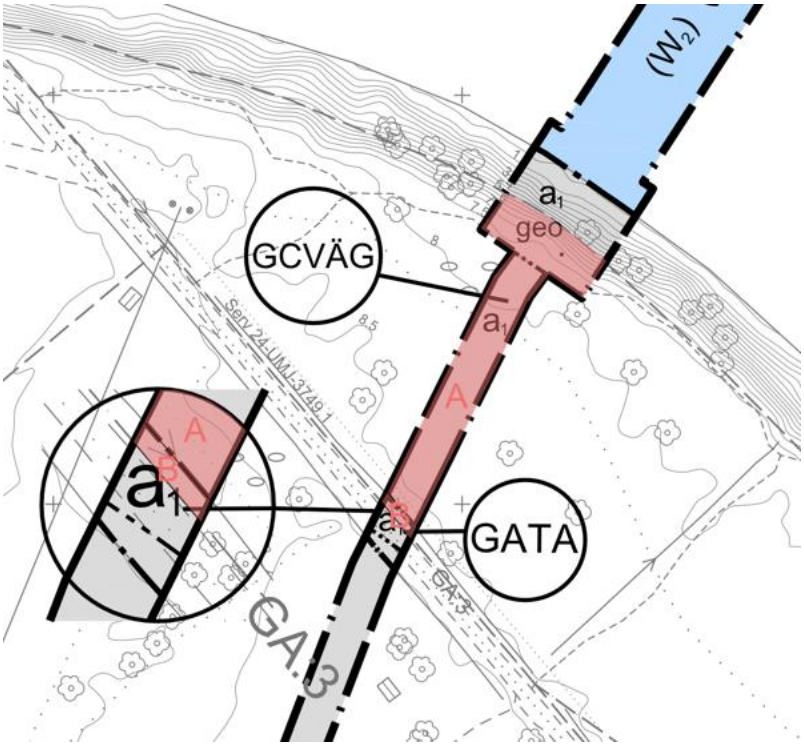
Fastighetsbildning

Detaljplanen medför att delar av befintliga privatägda fastigheter kan överföras till en kommunägd fastighet. För mark utlagd som allmän platsmark gäller att kommunen har en ovillkorlig rätt och en ovillkorlig skyldighet att lösa in marken på fastighetsägarens begäran. Det innebär att kommunen har rätt att lösa in mark för allmänna platser som kommunen ska vara huvudman för enligt detaljplanen. Markåtkomst och inlösen av mark kommer att ske enligt Fastighetsbildningslagen genom lantmäteriförrättning. Ersättning för den mark som överförs till kommunen bestäms enligt Expropriationslagen.

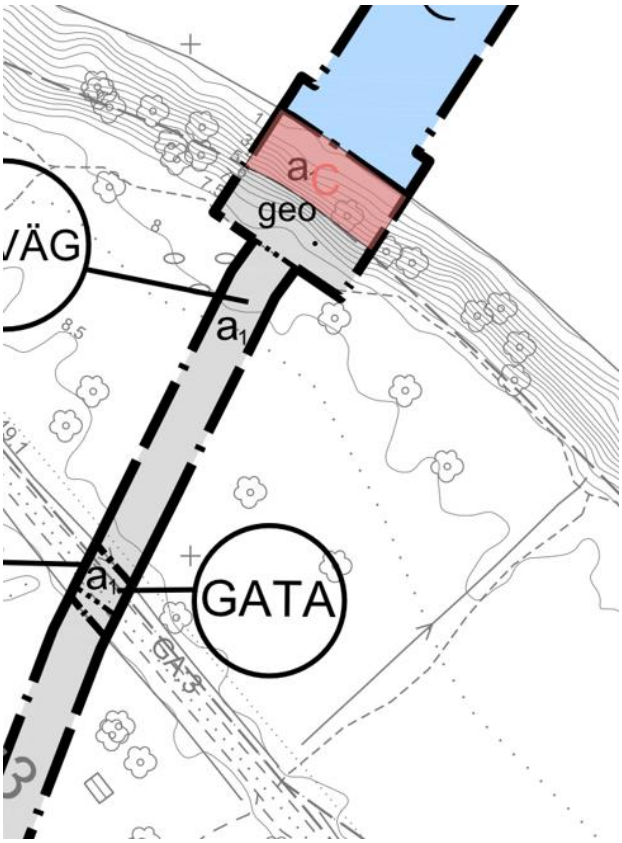
Fastighetsbildning sker efter ansökan om lantmäteriförrättning. Ansökan inlämnas till Umeå kommun, Lantmäterimyndigheten. Umeå kommun, Mark och exploatering, ansvarar för att ansöka om samt bekosta förrättningen.

Fastighet	Förändringar och konsekvenser
Ön 2:29	Markområde A planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och markområde B planläggs som allmän platsmark **[GATA].** Markområdena överförs till kommunägd fastighet. Se Figur 33.
Ön 2:19	Markområde C som avser landfäste planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG].** Se Figur 34. Rättighet för landfäste samt gång- och cykelbro över Storån kommer att belasta fastigheten Ön 2:19. Se Figur 35.
Umeå 2:1 (kommunägd)	Del av fastighet planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och vattenområde **[W_2]**.
Umeå 8:11 (kommunägd)	Del av fastighet planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och vattenområde **[W_2]**.
Ön 5:36 (kommunägd)	Del av fastighet planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och **[GATA]**.
Ön 1:96 (kommunägd)	Del av fastighet planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG].**

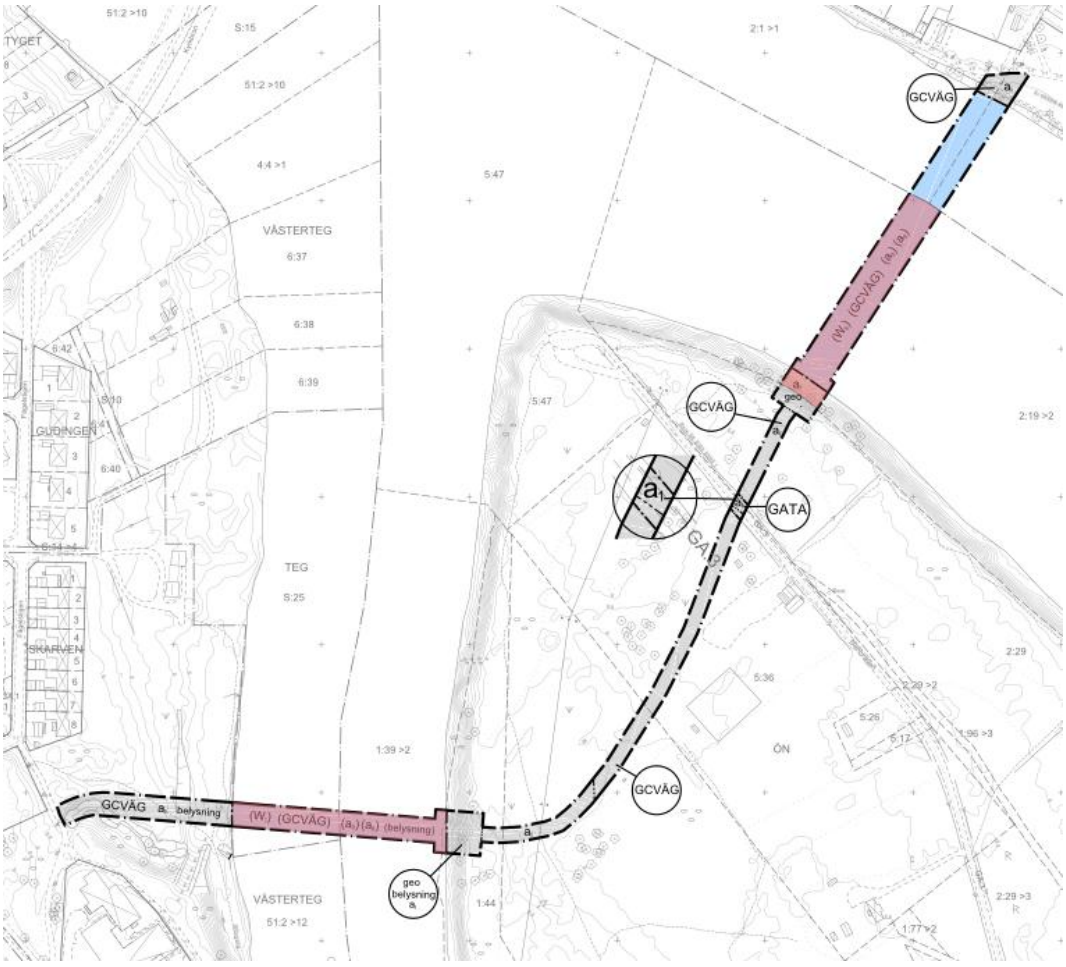
Ön 1:44 (kommunägd)	Del av fastighet planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och vattenområde **[W_1].**
Ön 1:39	Del av fastigheten planläggs som allmän platsmark **[GCVÄG]** och vattenområde **[W_1]**. Rättighet för gång- och cykelbro över Lillån kommer att säkerställas med servitut och belasta fastigheten Ön 1:39. Se Figur 35.
Teg s:25	Del av Teg s:25 kommer att planläggas som allmän platsmark **[GCVÄG]** och vattenområde **[W_1]**. Rättighet för gång- och cykelbro över Lillån kommer att säkerställas med servitut och belasta Teg s:25. Se Figur 35.

Figur 33. Marköverföringar Ön 2:29.

Figur 34. Marköverföringar Ön 2:19.

Figur 35. Rättighet för gång- och cykelbro på Ön 1:39, Teg s:25, Ön 1:44 (sydväst) och Ön 2:19 (nordöst). Se röda markeringar.

Gemensamhetsanläggningar

En gemensamhetsanläggning bildas genom prövning och beslut i en så kallad anläggningsförrättning av lantmäterimyndigheten. Det kan bli aktuellt när det finns gemensamma behov hos flera fastigheter som behöver lösas i ett gemensamt sammanhang, exempelvis tillfartsvägar, avloppsledningar etcetera.

Inom planområdet finns gemensamhetsanläggning GA:3 (Nabbvägen). Detaljplanen reglerar att del av Nabbvägen planläggs med allmän plats GATA med kommunalt huvudmannaskap, detta för att Nabbvägen fortsättningsvis ska kunna nyttjas för biltrafik. Konsekvenserna för förvaltande vägförening är att kommunen har väghållaransvar för den bit av vägen där gång- och cykelväg korsar Nabbvägen.

Vid en eventuell framtida omprövning av gemensamhetsanläggningen prövas bland annat frågor om gemensamhetsanläggningens utformning och placering. Initiativrätt till att ansöka om sådan lantmäteriförrättning har exempelvis kommunen och berörda fastighetsägare.

Servitut

Servitut är en rätt för ägaren av en fastighet att på ett visst bestämt sätt använda en annan fastighet (rättigheten är kopplat till fastigheten och inte person). Det kan till exempel röra sig om rätten att ta väg eller nyttja en brunn på annans fastighet. Det finns två typer av servitut, officialservitut och avtalsservitut. Ett officialservitut bildas eller upphävs genom lantmäteriförrättning, efter ansökan och prövning. Servitutet redovisas i fastighetsregistret och är knutet till fastigheten och gäller oavsett vem som äger den. Bildandet av officialservitut bekostas i huvudregel av sökanden. Officialservitut gäller för all framtid till det upphävs av Lantmäterimyndigheten efter ansökan och prövning.

Ett avtalsservitut bildas genom avtal mellan berörda fastighetsägare. Avtalet måste innehålla vissa moment som framgår av jordabalken. Servitutet gäller tills vidare om inte annat har överenskommits. Ett avtalsservitut kan skrivas in i fastighetsregistret. Inskrivning sker genom en skriftlig ansökan till Fastighetsinskrivningen.

Planområdet berör befintligt servitut, officialservitut. Umeå kommun har tecknat nya servitut för rättighet att anlägga och ha de nya gång- och cykelbroarna.

Ledningsrätter

Ledningsrätt är en servitutsliknande rättighet att använda någon annans mark för ledningsändamål. Ledningsrätt kan upplåtas för ledningar för allmänna ändamål såsom vatten och avlopp, data och telekommunikationsledningar. Ledningsrätt kan endast inrättas av lantmäterimyndigheten. Ledningsrätt gäller för all framtid eller tills den upphävs av Lantmäterimyndigheten efter ansökan och prövning. Vid bildande och upphävande kan det bli aktuellt med ersättning som bestäms i lantmäteriförrättningen.

De fastigheter som berörs är Umeå 2:1 och Umeå 8:11 ledningsrätten omfattar en starkströmsledning som ägs av Umeå energi.

Ledningsrätt	**Konsekvenser och åtgärder**
2480K-2018/88.1	Ledningsrätten kan vara kvar.

I detta fall, där den befintliga ledningen ska vara kvar i befintligt läge inom detaljplanen, säkras det i detaljplanen genom att området planläggs som allmän platsmark **[GC-VÄG]**. Ledningen och behov av ev flytt/justering av läge ska hanteras i projekteringen av broarna i dialog med Umeå Energi.

Tekniska frågor

Tekniska åtgärder

Detaljplanens syfte är att möjliggöra anläggandet av två gång- och cykelbroar samt en gång- och cykelväg mellan dem.

Behov av ytterligare utredningar eller tillstånd

Den planerade bron utgör tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken och ska därför prövas genom en tillståndsansökan i mark- och miljödomstolen. Anläggande av bro inklusive tekniska konstruktioner förutsätter miljödom. Tillståndsansökan planeras att lämnas in till mark- och miljödomstolen under 2026. Umeå kommun ansvarar för att lämna in tillståndsansökan.

Inför exploatering kommer särskilda utredningar och tillstånd att krävas, exempelvis detaljerad projektering av broarna och gång- och cykelvägen.

Ekonomiska frågor

Ekonomiska konsekvenser för privata fastighetsägare inom planområdet

Detaljplanen medför att mark behöver överföras från privatägd fastighet till en kommunägd fastighet, se *Fastighetsrättsliga frågor*. Ersättning för markinlösen utgörs av ekonomisk ersättning. Ersättning sker genom värdering i lantmäteriförrättning.

Detaljplanen medför också att kommunen behöver rättighet att använda annan fastighet, i detta fall tre privatägda fastigheter i älven, se *Fastighetsrättsliga frågor*. Servitutsavtal har tecknats. Ersättningsfrågan hanteras i tillstånd för vattenverksamhet.

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

Genomförandet av detaljplanen medför kostnader för Umeå kommun.

Kommunens exploateringsbudget får kostnader för:

- Framtagande av detaljplan med tillhörande utredningar
- Inlösen av mark samt ersättning för rättigheter
- Projektering och utbyggnad av allmän plats, d.v.s. gång- och cykelbroar samt gång- och cykelväg inom och i anslutning till planområdet
- Lantmäteriförrättningar

Kommunens investeringsbudget får kostnader för:

- Projektering och utbyggnad av allmän plats, d.v.s. gång- och cykelbroar samt gång- och cykelväg inom och i anslutning till planområdet

Kommunens driftsbudget får kostnader för:

- Drift och underhåll av allmän plats såsom snöröjning, löpande underhåll, reparationer m.m.

Ekonomiska konsekvenser för övriga berörda

Om befintliga ledningar behöver flyttas eller om ledningsnätet behöver kompletteras kan kostnader uppstå för berörda ledningsbolag.

Umeå energi får kostnader för utbyggnad av ledningsnät för el och fjärrvärme.

Planavgift

Planavgift regleras i ett särskilt planavtal.

Medverkande

Deltagande kommunala verksamheter:

Detaljplanering

Gator och parker

Lantmäteri

Mark och exploatering

Miljö- och hälsoskydd

Deltagande kommunala bolag:

Umeå Energi AB

Vatten och avfalls kompetens i norr AB (VAKIN)

Källor

Fotografier: Umeå kommun, om inte annat anges
Ortofoton: Lantmäteriet, om inte annat anges
Kartor och illustrationer: Umeå kommun, om inte annat anges

Bilaga

Planbestämmelser med lagstöd

Eftersom varje reglering ska ha stöd i detaljplanens syfte ställs krav på att stödet ska motiveras i planbeskrivningen. Motiv till planbestämmelser redovisas nedan i Tabell 4.

Detaljplanens syfte

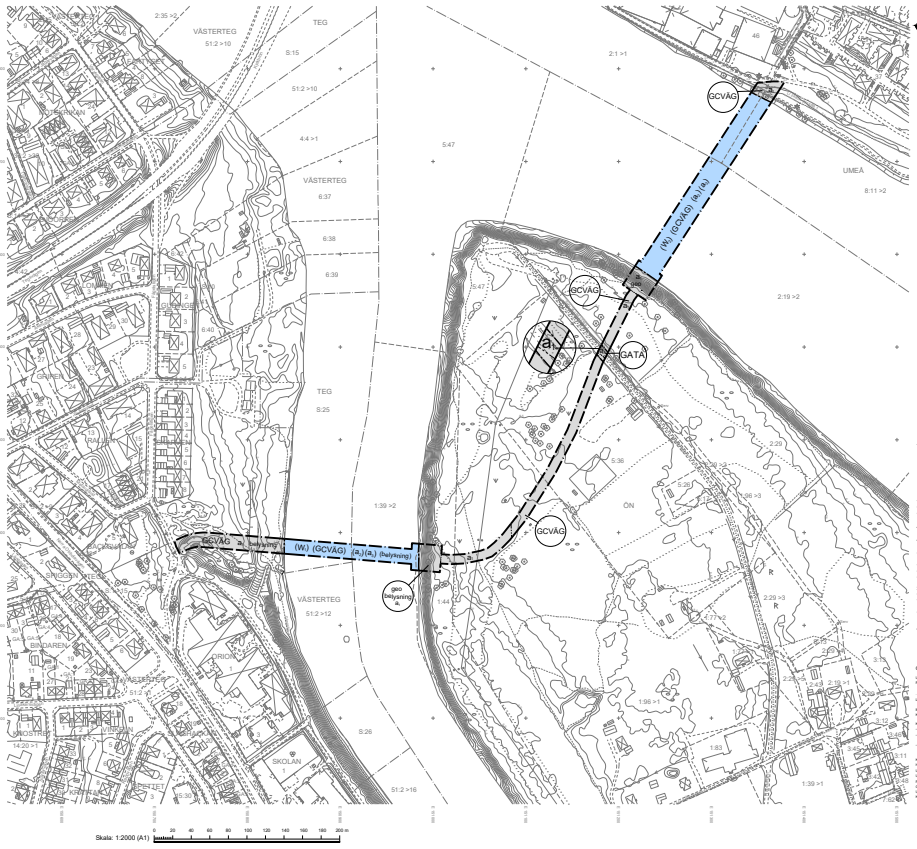
Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på Norra Ön.

Tabell 4. Redovisning av planbestämmelser med motivering och lagstöd.

Planbestämmelse	Motivering	Lagstöd
Allmän plats		
GATA	En liten del av befintlig väg, Nabbvägen, planläggs som gata för att möjliggöra fortsatt biltrafik på Nabbvägen.	2 kap. 3 § 1 PBL, 2 kap. 6 § 6 PBL
GCVÄG	Ny gång- och cykelväg med syfte att binda samman Teg med Öbacka via Ön. Bestämmelsen reglerar både anslutningar mellan de nya broarna och befintliga gång- och cykelvägar samt en ny gång- och cykelkoppling över Norra Ön mellan broarna.	2 kap. 3 § 1 PBL
(GCVÄG)	Ny gång- och cykelväg över Storån och Lillån. Regleringen möjliggör för ny allmän gång- och cykelbro. Bron är tänkt att byggas över och med mellanstöd i älven och bestämmelsen hänger ihop med regleringen av vattenområdet W_1 och W_2. Användningen är vertikalt avgränsad nedåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Regleringen i detaljplanen med vertikal avgränsning syftar till att möjliggöra för nya broar samtidigt som användningen av öppet vatten för älven kvarstår.	2 kap. 3 § 1 PBL
Vattenområde		
(W_1)	Där gång- och cykelvägen går på bro över Lillån regleras vattenområde som får överbyggas	2 kap 3 § 3 PBL

	med gång- och cykelbro. Inom vattenområdet får även konstruktioner för brons funktion samt erosionsskydd anläggas. Användningen avgränsas vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Regleringen i detaljplanen med vertikal avgränsning syftar till att möjliggöra för nya broar samtidigt som användningen av öppet vatten för älven kvarstår.	
(W_2)	Där gång- och cykelvägen går på bro över Storån regleras vattenområde som får överbyggas med gång- och cykelbro. Inom vattenområdet får även konstruktioner för brons funktion samt erosionsskydd anläggas med en minsta farledsbredd på minst 80 meter. Användningen avgränsas vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Regleringen i detaljplanen med vertikal avgränsning syftar till att möjliggöra för nya broar samtidigt som användningen av öppet vatten för älven kvarstår.	2 kap 3 § 3 PBL
Egenskapsbestämmelse för allmän plats		
a_1	Strandskyddet är upphävt Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra för att markområden inom 100 meter från Lillån respektive Storån kan ianspråktas för gång- och cykelvägar.	2 kap. 3 § 1 PBL
(a_2)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt nedåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra för att allmän plats i form av gång- och cykelbroar ska kunna åstadkommas, inom 100 meter från strandlinjen, över Lillån.	2 kap. 3 § 1 PBL
(a_3)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt nedåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra för att allmän plats i form av gång- och cykelbroar ska kunna åstadkommas, inom 100 meter från strandlinjen, över Storån.	2 kap. 3 § 1 PBL
(belysning)	Belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur.	2 kap. 6 § 1 PBL

	Kring Lillån förekommer fladdermöss som är fridlysta. Fladdermössen är nattaktiva och känsliga för ljusstörningar. För att minska påverkan från belysning på och kring gång- och cykelbron över Lillån behöver belysningen anpassas för att skydda fladdermössen. Regleras med utformningsbestämmelse av allmän plats som gäller gång- och cykelbro över Lillån. Bestämmelsen avgränsad vertikalt nedåt till +0,6 meter över angivet nollplan.	
belysning	Belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur. Kring Lillån förekommer fladdermöss som är fridlysta. Fladdermössen är nattaktiva och känsliga för ljusstörningar. För att minska påverkan från belysning på och kring gång- och cykelbron över Lillån behöver belysningen anpassas för att skydda fladdermössen. Regleras med utformningsbestämmelse av allmän plats som gäller gång- och cykelväg på var sida av Lillån.	2 kap. 6 § 1 PBL
geo	Landfäste ska pålas. För att landfästen ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till de geotekniska förhållandena på platsen och säkerhetsaspekter regleras genom utformningsbestämmelse för allmän plats för landfästen på Norra Ön att de ska pålas.	2 kap. 5 § 5 PBL
Egenskapsbestämmelse för vattenområde		
(a_4)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra för att konstruktioner för gång- och cykelbrons funktion samt erosionsskydd ska kunna utföras inom 100 meter från Lillåns strandlinje.	2 kap. 3 § 1 PBL
(a_5)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt uppåt till +0,6 meter över angivet nollplan. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra för att konstruktioner för gång- och cykelbrons funktion samt erosionsskydd ska kunna utföras inom 100 meter från Storåns strandlinje.	2 kap. 3 § 1 PBL

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmän plats

GATA	Gata
GCVÄG	Gång- och cykelväg
(GCVÄG)	Gång- och cykelväg. Avgränsad vertikalt nedåt till +0.6 meter över angivet nollplan

Vattenområde

(W)	Vattenområde som får överbyggas med bro. Inom området får konstruktioner för brons funktion samt erosionsskydd anläggas. Avgränsad vertikalt uppåt till +0.6 meter över angivet nollplan
(W$_1$)	Vattenområde som får överbyggas med bro. Inom området får konstruktioner för brons funktion samt erosionsskydd anläggas med en minsta fartledsbredd på minst 80 meter. Avgränsad vertikalt uppåt till +0.6 meter över angivet nollplan

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Upphävande av strandskydd

a,	Strandskyddet är upphävt.
(a,)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt nedåt till +0.6 meter över angivet nollplan

Utformning av allmän plats

geo	Landfästa ska pålas
belysning	Belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur.
(belysning)	Belysning ska anpassas för att skydda nattaktiva djur. Avgränsad vertikalt nedåt till +0.6 meter över angivet nollplan

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR VATTENOMRÅDE

Upphävande av strandskydd

(a,)	Strandskyddet är upphävt. Avgränsad vertikalt uppåt till +0.6 meter över angivet nollplan

GENOMFÖRANDETID

Genomförandetiden är 5 år över hela planområdet och börjar gälla fr.o.m. laga kraft

TECKENFÖRKLARING

GRUNDKARTA TILL DETALJPLAN

Översiktsbild

Antagandehandling
Till planen hör:
- Planbeskrivning

Beslut
Antagen:
Laga kraft:
Vidimeras:

Detaljplan för fastigheten
Ön 1:96 m.fl. Broetapp
inom Ön i Umeå kommun, Västerbottens län
Umeå kommun, Detaljplanering, maj 2026

UMEÅ KOMMUN
BN-2024/00060

UMEÅ KOMMUN

Samrådsredogörelse

Diarienummer: BN-2024/00060

Detaljplan för fastigheten
Ön 1:96 m.fl - broetapp
inom Ön i Umeå kommun, Västerbottens län

Ett förslag till detaljplan för fastigheterna Ön 1:96 m.fl. har upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön.

Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden 2025-02-17 t.o.m. 2025-03-14. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Nedan görs en sammanfattning av inkomna synpunkter, vilka kan begäras ut i sin helhet.

LÄNSSTYRELSEN

Yttrandet redovisas i sin helhet.

Beskrivning av ärendet
Detaljplanen har överlämnats till Länsstyrelsen för samråd i enlighet med 5 kap. 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detaljplanen handläggs med utökat förfarande.

Syftet med detaljplanen
Syftet med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på norra Ön.

Detaljplanens överensstämmelse med översiktsplanen
Länsstyrelsen bedömer att detaljplanen överensstämmer med översiktsplanen.

Länsstyrelsens synpunkter - prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL
Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL och nu kända förhållanden att ett antagande av detaljplanen inte kommer att prövas. Bedömningen förutsätter att de synpunkter som framgår nedan inarbetas i detaljplanen.

Umeå kommun
Postadress: 901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
Telefon: 090-16 10 00 (växel)
Webbplats: www.umea.se/kommun

Detaljplanering
Telefon: 090-16 64 90
Mejladress: detaljplanering@umea.se
Webbplats: www.umea.se/detaljplanering

Riksintressen
Riksintresset för yrkesfiske, Umeälven, bedöms inte påverkas negativt av planens genomförande. Riksintresseutpekandet omfattar Umeälven på grund av att denna används av olika fiskarter för att vandra till och från lek och uppväxtområden. Uppförande av broar kommer inte att långsiktigt påverka vandringsmöjligheterna, även om störningar kan antas uppstå under byggskedet.

Miljökvalitetsnormer
Miljökvalitetsnormer för vatten
Hydrologin i vattenförekomsten påverkas främst av vattenkraften, men morfologi och sidledes konnektivitet är påverkad av stadens hårdgjorda ytor inom älvens närområde och de utfyllnader som utgör stora delar av älvens stränder.

För att nå miljökvalitetsnormen behöver detta förbättras, inte stadigt försämras vilket är trenden idag. Det behövs en helhetssyn på hur älven genom Umeå påverkas av exploateringar då det är den kumulativa påverkan på vattenförekomsten som ska bedömas. Strandmiljöerna (både strand och älvens grunda områden) och skuggande trädbårder har försvunnit i flera av vattenförekomstens delar genom staden. Exempel på detta är stranden mellan Konstnärligt campus och Väven samt området vid VAKIN på Ön.

I planbeskrivningen konstateras att förekomsten av sulfid/sulfatjord samt ytavrinning vid anläggningsarbeten kan belasta älven med föroreningar och sedimenttransport och riskera möjligheten att följa MKN vatten. Det konstateras också att påverkan på MKN kommer att hanteras i kommande MKB. Även frågan om risk för påverkan på bottenmiljön och risk för erosion och sedimenttransport ska utredas i kommande MKB. Länsstyrelsen bedömer att kommunen har identifierat viktiga vattenfrågor och att dessa ska utredas vidare inför beslut om genomförande. Länsstyrelsen kan inte lämna ytterligare synpunkter i nuläget utan väntar in kommande MKB för att kunna göra mer detaljerade bedömningar.

Strandskydd
Strandskyddet gäller även i vattenområdet. Broarna måste därför utformas så att det är möjligt att även fortsättningsvis nyttja vattnet för friluftsliv, med exempelvis kanot och båt. Eventuella konsekvenser för detta bör beskrivas i planbeskrivningen, likaså hur broarna ska utformas och vilken segelfri höjd som planeras. Länsstyrelsen delar kommunens motivering till upphävande av strandskyddet.

Geotekniska frågor – risk för ras, skred och erosion
Länsstyrelsen har mottagit yttrande från Statens Geotekniska Institut. Detta bifogas i sin helhet. Länsstyrelsen delar de synpunkter som där framgår.

Övriga frågor

Naturvärden

På platsen för detaljplanen finns områden med höga och påtagliga naturvärden och lövskogen i området som helhet fyller en viktig ekologisk funktion för konnektivitet och biologisk mångfald längs Umeälven. Detaljplanen innebär att delar av dessa områden påverkas/försvinner och konsekvenserna av det ska beskrivas tydligt i MKB:n. Kommunen behöver därefter motivera lokaliseringen och varför en sådan påverkan kan accepteras samt motivera lämpligheten för det intrång i dessa miljöer som detaljplanen kommer att innebära.

Kommunen behöver beskriva hur mycket (arealen) lövskogsmiljö/ strandskogsmiljö samt vilka identifierade värden (död ved, naturvärdesträd, äldre träd) som förväntas försvinna resp. påverkas av detaljplanen. I beskrivningen ska det också framgå hur stor andel av Norra Öns lövskogsmiljö/strandskogsmiljö som detta motsvarar.

En specifik artskyddsutredning tas fram för planen. Påverkan på fridlysta arter såsom fladdermöss och fågelarter ska där beskrivas och bedömas. Vitryggig hackspett har diskuterats i omgångar vid detaljplaner vid Ön. Området ligger inom ett potentiellt revir samt inom värdetrakt för vitryggig hackspett så det är viktigt att denna art utreds och bedöms utifrån artskyddsförordningen. Hur nyttjar arten området? Vad innebär ianspråktagandet av marken för arten? Kumulativa effekter? Vilka utredningar har utförts hittills?

Även kumulativa effekter behöver utredas i MKB:n. Det pågår ett flertal andra planarbeten som innebär påverkan på strandskogar/lövskogar på ön och det har tidigare också utförts arbeten på Ön (erosionsskydd vid avloppsreningsverket tex) som behöver vägas in i den kumulativa utredningen.

Erosionsskydd

Erosionsskydd i strandkant och vid brostöd bör utformas så att de så långt som möjligt fungerar som livsmiljöer för växter och djur. Exponerad sprängsten eller annat likartat grovt substrat i strandkant och älvbotten bör undvikas eftersom det inte fungerar som habitat för växter, insekter, musslor mm. Naturvärdesinventeringen som Pelagia gjort stödjer det resonemanget.

Räddningstjänst

Planbeskrivningen bör uppdateras med ett avsnitt om åtkomst för räddningstjänst och ambulans vid en eventuell insats på broarna. Det bör framgå hur/om dessa kommer kunna köra på och/eller parkera nära brofästen på en/båda sidor älven.

Arkeologi

I den arkeologiska utredning som utförts i området har det inte påträffats några fornlämningar. Anläggandet av GC-vägen kommer därför inte att innebära några ytterligare arkeologiska undersökningar.

Buller
Enligt den översiktliga bullerutredningen är det 18 fastigheter som är bullerpåverkade under projekttiden. De mest bullerpåverkande aktiviteterna torde vara pålning och eventuell spontning, så det vore bra med en översiktlig skattning av omfattningen av dessa aktiviteter och vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas. Enligt planhandlingarna är projekttiden fem år för de två broarna. Om möjligt bör det i MKB framgå hur broarna planeras att byggas, avseende tidsaspekten. Kommer kommunen att färdigställa den ena bron först och sedan påbörja det andra broprojektet eller sker detta parallellt?

Kommentar

Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar en beskrivning hur älven, genom Umeå, kumulativt påverkas av exploatering. Redovisningen kommer särskilt att fokusera på kumulativa effekter på strandlövskogar, älvens morfologi och sidledes konnektivitet. Påverkan på MKN vatten i form av föroreningar och sedimenttransport redovisas i MKB liksom frågan om risk för påverkan på bottenmiljön.

Planbeskrivningen kompletteras med att det även fortsättningsvis kommer vara möjligt att nyttja vattnet för friluftsliv, med exempelvis kanot och båt. Detaljplanen reglerar inte hur broarna ska utformas eller den segelfria höjden.

Konsekvenserna av ett genomförande av detaljplanen för de områden med höga och påtagliga naturvärden och lövskogen i området, som fyller en viktig ekologisk funktion för konnektivitet och biologisk mångfald längs Umeälven, kommer tydligt att beskrivas i MKB:n. I den beskrivningen kommer det att framgå hur mycket (arealen) lövskogsmiljö/ strandskogsmiljö samt vilka identifierade värden (död ved, naturvärdesträd, äldre träd) som förväntas försvinna resp. påverkas av detaljplanen. I beskrivningen ska det också framgå hur stor andel av Norra Öns lövskogsmiljö/strandskogsmiljö som detta motsvarar.

En specifik artskyddsutredning tas fram för planen i vilken påverkan på fridlysta arter såsom fladdermöss och fågelarter beskrivs och bedöms. Kumulativa effekter på naturvärden av andra pågående planer och projekt på Ön kommer också att beskrivas.

Detaljplanen reglerar inte hur erosionsskydd kommer att utformas men planbeskrivningen kommer att kompletteras med en redogörelse för hur ett sådant erosionsskydd skulle kunna se ut. Planbeskrivningen uppdateras

också med ett avsnitt om åtkomst för räddningstjänst och ambulans vid en eventuell insats på broarna.

MKB kompletteras, med hänvisning till buller under byggskedet, hur broarna planeras att byggas, avseende tidsaspekten samt en översiktlig skattning av omfattningen av dessa aktiviteter och vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas. Miljöeffekter som uppstår under anläggningsarbeten för bron regleras i huvudsak inom den parallella processen för tillstånd vattenverksamhet. Generellt regleras just byggbuller av Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, NFS 2004:15.

Geotekniska frågor – risk för ras, skred och erosion kommenteras nedan under yttrande från Statens geotekniska institut.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT (bilaga till länsstyrelsens yttrande)

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad detaljplan. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

Underlag:
1. Plankarta, februari 2025.
2. Planbeskrivning, februari 2025.
3. PM Geoteknik, Tyréns, 2016-12-19, rev. 2021-10-22.
4. Markteknisk undersökningsrapport geoteknik (MUR/Geo), Tyréns, 2016-12-19, rev. 2021-10- 22.
5. Erosions- och åtgärdsutredning, Tyréns, 2022-04-20.
6. Översiktlig broutredning, ÅF, november 2019.

SGI:s synpunkter
Enligt 2 kap 5 § PBL ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion.

SGI har tidigare lämnat synpunkter på ett detaljplaneförslag (samrådshandling) daterat januari 2021. SGI:s yttrande är daterat 2021-02-08 med dnr 5.1-2101-0004. Aktuellt planförslag ingick då som en del i det tidigare planförslaget.

I det tidigare yttrandet framförde SGI att stabiliteten för brofästena behöver utredas och redovisas. I reviderad version av [3] har kompletterande stabilitetsberäkningar utförts för brofästena till de två gc-broarna som ingår i aktuellt planförslag. Det saknas dock redovisning av fält- och laboratorieundersökningar på landsidorna (sektion M-M och O-O), så stabilitetsberäkningarna för dessa brofästen kan betraktas som översiktliga. SGI anser

att det geotekniska underlaget och utredningen av stabiliteten för samtliga brofästen behöver uppfylla som lägst detaljerad utredningsnivå enligt SGI Vägledning 8.

Läget för den västra bron över Lillån har ändrats sedan det tidigare planförslaget, vilket innebär att beräkningen i sektion M-M är inaktuell. SGI anser att en revidering behöver göras.
I beräkningssektionerna L-L, N-N och O-O har beräkningar gjorts för enbart befintliga förhållanden och i sektion M-M endast för planerade förhållanden. SGI anser att stabiliteten behöver redovisas för befintliga och planerade förhållanden. I [3] kapitel 6.4.4 anges att stabilitetshöjande åtgärder behövs för brostöden, exempel ges på förstärkningsåtgärder såsom avlastning med lättfyllning eller stödkonstruktioner som t.ex. bankpålning. Vidare anges att lämpliga åtgärder är något som måste säkerställas vid detaljprojekteringen av vägarna/broarna. SGI anser att en genomförbar lösning behöver redovisas i planskedet och att det behöver införas bestämmelser i plankartan som säkerställer att åtgärder utförs. SGI kan dock inte utläsa att det finns bestämmelser i plankartan.

I [5] bedöms att bottenytan vid landfästena och brostöden behöver erosionsskyddas. I bestämmelserna W 1 o c h W 2 a n g e s att ”...erosionsskydd får anläggas…”. SGI rekommenderar länsstyrelsen att bedöma om detta är en tillräckligt tydlig bestämmelse som säkerställer att erosionsskydd utförs.

I [3] och [5] framgår att stabilitetshöjande och erosionssäkrande åtgärder behöver utföras på vardera sidan om brostöden på Ön. Det har ännu inte klarlagts om sådana åtgärder även krävs på landsidorna av de båda broarna, men SGI anser att det behöver utredas. Om ett initialt ras eller skred inträffar vid sidan av ett brofäste kan det medföra risk för sidogripande sekundärskred som når in i planområdet (påverkar gc-vägen). SGI anser att förstärkningsåtgärder därför behöver utföras vid sidorna av brofästena i samband med planens genomförande. Planområdets nuvarande gränser och bestämmelser säkerställer dock inte att sådana åtgärder utförs. SGI rekommenderar kommunen och länsstyrelsen att bedöma om planområdet behöver utökas och/eller bestämmelser införas för att säkerställa åtgärder som gör att sidostabiliteten blir tillfredsställande.

I [3] kapitel 5 anges att bestämning av valda värden har viktats mot resultaten från direkta skjuvförsök och att utvärdering av CPT-sondering med hänsyn till sulfidjord ger erfarenhetsmässigt för låga värden inom utredningsområdet. I [4] förefaller dock korrigerade värden från CPT-utvärdering med hänsyn till sulfid överensstämma relativt väl med resultaten från direkta skjuvförsök. SGI anser att denna bedömning bör ses över och att ett förtydligande bör införas i [3] som underbygger den gjorda bedömningen.

De geotekniska handlingarna bör kompletteras med grafiska sammanställningar av härledda värden för skjuvhållfasthet kring brostöden. Redovisningen bör förtydligas så att det framgår om de lokala förhållandena kring

brostöden avviker från (eller överensstämmer med) det generella medelvärdet för skjuvhållfasthet inom utredningsområdet som helhet.

Kommentar

De geotekniska utredningarna kompletteras så att stabiliteten kan redovisas både för befintliga och planerade förhållanden i samtliga aktuella sektioner.

Det geotekniska underlaget och utredningen av stabiliteten för samtliga brofästen kompletteras till att uppfylla som lägst detaljerad utredningsnivå enligt SGI Vägledning 8.

Bedömningen i kap 5 förtydligas och de geotekniska handlingarna kompletteras med grafiska sammanställningar.

Kommunen anser att regleringen enligt W1 och W2 är tillräckliga bestämmelser för att säkerställa att erosionsskydd utförs. Planområdet anpassas till att omfatta de markområden som krävs för förstärkning kring brofästena.

SKANOVA

Skanova har inget att erinra mot detaljplanen. Skanovas teleanläggningar/rättigheter berörs inte/påverkas inte av rubricerat planförslag.

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarsmakten lämnar inget yttrande i ärendet.

LANTMÄTERI

Lantmäterimyndigheten har inga synpunkter gällande samrådshandlingarna i ovan rubricerat ärende.

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Planbeskrivningen
Anläggandet av bron medför negativa konsekvenser för värdefulla naturmiljöer och skyddade arter som ska utredas vidare i MKB:n. Planbeskrivningen behöver då kompletteras med skyddsåtgärder både inom och utanför planområdet för att minska de negativa konsekvenserna för naturmiljöer och säkerställa en gynnsam lokal populationsutveckling för berörda skyddade arter.

Vid cykelvägen på Tegssidan ligger en jordkällare som både har ett kulturellt och värde som ett potentiell vinterkvarter för fladdermöss.

För att säkerställa brokonstruktionen kan det behöva utföras stabilitetshöjande åtgärder vid broarnas landfästen. Förtydliga om åtgärder för att höja stabiliteten av strandbrinken kommer ske inom detaljplaneområdet,

alternativt utöka detaljplaneområdet eftersom stabilitetsåtgärderna innebär varaktig ändring av nuvarande markförhållandena.

Under arbetet med detaljplanen för att skapa förutsättningar för bostäder och verksamheter på norra Ön föreslogs det i dagvattenutredningen att avleda dagvattnet via ledningar vid brofästena. Detta för att minska påverkan på strandmiljöerna. Om detta fortfarande är aktuellt bör broplanen kompletteras angående detta.

Samrådsunderlaget
I MKB bör det redovisas påverkan av brobygget och anläggning av GC-stråk på en jordkällare på Teg. Källaren har mycket höga värden som potentiell övervintringsplats för fladdermöss eftersom den är ostörd och troligtvis håller en temperatur över noll grad under vintern. Det finns inget skräp i källaren och massor med springor av olika bredd och djup som passar som gömslen för fladdermöss.

Enligt tidigare yttranden från Länsstyrelsen gällande ärenden i Umeälvslandskapet bör det den kumulativa påverkan som broarna har på sidledes konnektivitet och svämplaner utredas som ingår i bedömningen om broarnas påverkan på den ekologiska statusen vattenförekomsten.

Umeälven och dess stränder med strandlövskogar är en viktig spridningskorridor för artspridningen längs älven. I MKB:n behöver broarnas kumulativa påverkan på artspridningen längs älvdalen beaktas. Observera att belysta broar kan vara stora barriärer för nattaktiva djur. Belysningen behöver anpassas för att minska barriäreffekten.

Utreda i MKB:n hur störda naturmiljöerna efter anläggningen av broarna kan återställas. Frågan gäller förutom återställningen av arbetsområdet främst naturmiljön vid och i anslutning till brofästena där en återställning av naturmiljön vid strandbrinkarna förväntas begränsa fragmenteringen av naturmiljöerna längs ån, gestaltas för att skapa trygghet för gående och cyklister på bron samt minska erosionsrisk vid brofästen.

Kommentar

Konsekvenser för värdefulla naturmiljöer och skyddade arter kommer att utredas vidare i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB). Jordkällaren på Tegssidan påverkas inte av planförslaget men eventuell påverkan under byggskedet utreds i MKB. För övriga kompletteringar av MKB se kommentar till Länsstyrelsens yttrande.

Planhandlingarna kommer att kompletteras med förtydliganden kring de stabilitetsåtgärder som krävs för ett genomförande av planen och planområdet ska omfatta de markområden som berörs av erosions- och stabilitetsåtgärder.

Den dagvattenlösning som föreslås i detaljplanen för Norra Ön bedöms kunna genomföras men aktualiseras först när projektet ska genomföras.

TEKNISKA NÄMNDEN/GATOR OCH PARKER

Trafik och gata
Viktigt att säkerställa att frihöjden under broarna där gång- och cykelstråk ska passera inte understiger 3,50 meter så att vinterväghållning kan utföras.

Drift och underhåll
Inga synpunkter

Park och natur
Det är viktigt att man i fortsatt arbete i planprocessen och parallella arbetet med broarna tydliggör vikten av att brobygget med avseende på montering, upplagsytor, byggtrafik etc tar hänsyn till och skyddar befintlig natur, vegetation och parkytor.

Gator och parkers samlade yttrande
Viktigt att säkerställa frihöjden under broarna och att hänsyn tas till befintlig miljö vid byggandet av broarna.

Kommentar

Detaljplanen reglerar inte hur broarna ska utformas eller den fria höjden över land och vatten. Dessa detaljer fastställs i kommande projektering som tas fram av gator och parker och beslutas av tekniska nämnden.

MKB:n kompletteras med ett avgränsat arbetsområde för montering, upplagsytor, byggtrafik etc. Arbetsområdet påverkas endast under anläggningsskedet för planerad cykelväg och broar.

Tillfällig och permanent påverkan av miljöeffekter som kan uppstå under anläggning och drift av broarna regleras även av mark- och miljödomstolen, inom parallell process för ansökan om tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken.

BRAND- OCH RÄDDNINGSNÄMNDEN/BRANDFÖRSVAR

Brandförsvaret har inga synpunkter på planförslaget.

UMEÅ ENERGI AB

Fjärrvärmeledningar:
Inget att erinra

Elledningar:

Umeå Energi Elnät har behov och planerar att förlägga Elledningar i broarna och gång- och cykelväg på Ön.

Bredbandsledningar:
Broar bör vara konstruerade för att kunna hantera ett 110 rör för Fiberledningar.

Kommentar

Detaljplanen reglerar inte broarnas konstruktion. Den fastställs i kommande projektering och prövas av mark- och miljödomstolen efter ansökan om tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken.

VAKIN, UMEÅ VATTEN OCH AVFALL AB

Avfall och återvinning
Som det ser ut i dagsläget så är det ingenting som påverkar sophämtningen och därför har Vakin Hushållsavfall inga synpunkter.

Vatten och avlopp
Inom planområdet förekommer VA-ledningar både på Ön och vid strandkanten vid brofästena. Bifogar en karta som visar vart dessa ligger. Om VA-ledningar behöver flyttas bekostas detta av exploateringsprojektet. Ledningssamordning behöver ske för alla medium och bör göras under planprocessen och synkas med de andra etapper för utbyggnad av norra Ön så att tillräckligt utrymme för allmänna ledningar säkerställs.

I övrigt inget att erinra.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras med beskrivning av behov av ledningssamordning.

VÄSTERBOTTENS MUSEUM AB

Historik och beskrivning
Ön präglas av ett flackt landskap och är i huvudsak uppbyggd av finkornigt älvssediment i form av sand. Merparten av norra delen av Ön består av åkermark, igenväxande åkermark liksom skog som aldrig odlats upp. Öns ursprung som jordbruksby har medfört en bebyggelsestruktur som ur kulturhistorisk synpunkt är värdefull. Landskapet på Norra ön har hållits öppet fram till 1950-talet. Under andra hälften av 1900-talet har landskapet successivt växt igen på det som tidigare var ängs- och åkermark.

Nuvarande kulturvärden och skydd
Föreslagen bro vid Lillån ansluter till Tegsgården, Backsvalan 5. Ett byggnadsminne i en parkliknande miljö. Beskrivning av Tegsgården ges i Umeå kommuns *Byggnadsordningen för Teg*, antagen av byggnadsnämnden 2006-11-20: ”Tegsgården, mindre herrgård uppförs 1825 för kommissionslantmätare Jonas Gustaf Stenberg. Brutet valmat tak med tvåkupigt

lertegel och skorsstenar med vackert profilerade krön. Profilerad locklistpanel med synliga knutlådor. Sexrutors mittpostfönster. Rikt dekorerad förstukvist från 1894. Tidigare flankerad av två långa flygelbyggnader”

Föreslagen bro över Storån ansluter till Konstnärligt campus som är upptagen i *Byggnadsordning Öst på stan* med byggnaderna Arkitekthögskolan, Bildmuseet och Konsthögskolan. I förhållningssätt för området beskrivs det att Promenadstråket utmed älven utvecklas och ges ett attraktivt innehåll. Nämnda bebyggelse ligger inom ett riksintresse för kulturmiljön: Umeå centrum.

Planförslagets placering av bro över Storån följer föreslagen placering i översiktsplanen. Broar liksom gång- och cykelväg förhåller sig till Översiktsplanens beskrivning av utvecklingen på norra Ön liksom ställningstaganden i Fördjupning av Ön från 2008. Ett pågående detaljplanearbete genomförs för Norra Ön 1:96. Här har museet tidigare yttrat sig 2021.

Kulturhistoriska värden i bebyggelsen på Ön-Teg finns beskrivna i en inventering med bevarandeförslag som Västerbottens museum utfört på uppdrag av Umeå kommun 1997. I rapporten framhålls främst den gamla jordbruksbebyggelsen, vilken är lokaliserad till två områden – Radbyn och Klungbyn - samt resterande bebyggelse efter flottningen. Planområdet gränsar till Klungbyn och Radbyn, som är viktiga kulturmiljöer enligt *Kulturhistorisk bebyggelseinventering Del 1 – Umeå tätort* (1997) och *Fördjupad översiktsplan för Ön* (2008).

En arkeologisk utredning på fastigheterna Ön 1:44, 1:96 m fl har genomförts av Västerbottens museum 2020 på uppdrag av Umeå kommun. Inom fastigheten 2:29 finns en Övrig kulturhistorisk lämning, rester av en Husgrund. Se: Sandén, E. 2020. Arkeologisk utredning på fastigheterna Ön 1:44, 1:96 m fl, Umeå kommun och socken, Västerbottens län, 2019. Rapport Västerbottens Museum, uppdragsverksamheten dnr 468/19.

Museets synpunkter
Västerbottens museum anser att det är positivt att tillgången till älvlandskapets vackra vyer tillgängliggörs för fler än bara de boende på Ön. Vi ser med fördel på att gestaltning av grönstrukturer för den norra spetsen utvecklas vidare. Att den norra spetsen, på grund av sitt visuella läge i stadsbilden planläggs för att komma alla Umeås invånare till godo. Det är positivt att grönstrukturen efter strandkanten stärks genom planförslaget. Gestaltningsförslagen för broarna bedöms inte påverka landskapsbilden negativt i påtaglig grad. Bron över Lillån avseende skala och utformning smälter in i den befintliga miljön. Däremot kan broarna över Storån påverka landskapsbilden från kyrkbron mer påtagligt. Placeringen av bron över Lillån är anpassad till byggnadsminnet Tegsgården, vilket är positivt. Det är viktigt att utreda eventuella påverkan på byggnadsminnet under byggskedet.

Västerbottens museum har tidigare yttrat oss angående ÖN 1.96, 2021 och 2007. I båda yttrandena har Västerbottens museum uttryckt en oro för hur nya planförslag för Norra ön skulle påverka områdets kulturhistoriska och landskapsmässiga värden. Se följande citat:

”Utifrån beaktande av Öns centrala läge och synlighet i staden menar vi att planens genomförande innebär en sådan stor påverkan på hela Umeås stadsbild och siluett att konsekvensen av förändringarna bör genomlysas”. Yttrande angående Ön 1:96 mfl, detaljplaneförslag 2021-02-26

”Exempel på viktiga verktyg som i högre utsträckning kunnat nyttjas i planarbetet för att på ett varsammare vis anpassa mötet mellan det agrara och det urbana är grönstråk med både öppen mark och skogsridåer samt den mötande nya bebyggelsens placering, höjd, skala och karaktär. Positivt är att historiska stråk och rörelsescheman delvis har tillvaratagits i förslaget” Yttrande angående Ön 1:96 mfl, detaljplaneförslag 2021-02-26

”Den höga stadsmässiga bebyggelsen liksom utformningen av ett ”boulevard-stråk” känns främmande på Ön och får svårt att möta den lantliga miljön strax intill. Förslaget förutsätter även rivning av flera av de gamla gårdarna vilket är olyckligt. Den nya bebyggelsen bör begränsas och anpassas mer hänsynsfullt mot den gamla.” Samrådsyttrande inför Fördjupad översiktsplan för ÖN, 2007-12-13

Förslag på åtgärder
Eventuell påverkan på byggnadsminnet under byggskedet behöver utredas. I samband med fortsatt detaljplanläggning för området vore det positivt att se över grönstrukturer och hur dessa tillgängliggörs.

Kommentar

Detaljplanen bedöms inte ha negativ påverkan på kulturmiljö av riksintresse, Centrala Umeå. Planförslaget bedöms i driftskedet heller inte påverka den befintliga kulturmiljön, byggnadsminnet Tegsgården. I byggskedet bedöms närliggande kulturlämningar kunna skyddas. Inga betydande negativa konsekvenser för kulturmiljön bedöms därmed uppkomma.
Ett genomförande av detaljplanen kommer att innebära att fler får tillgång till de gröna miljöerna utmed älven.

POSTNORD

Post ska kunna delas ut miljövänligt, kostnadseffektivt och med hänsyn till arbetsmiljön för chaufförer och brevbärare. För att det ska kunna genomföras i praktiken behöver utdelningen standardiseras.
Vid nybyggnation av villor och radhus placeras postlådan i en lådsamling vid infarten till området. I flerfamiljshus ska man ta emot sin post i en fastighetsbox i anslutning till entrén. Färdvägen till postanordningen ska vara öppen och farbar året runt för valt fordon.

Kontakta PostNord i god tid på utdelningsforbattringar@postnord.com för dialog gällande godkännande av postmottagning i samband med nybyggnation eller annan förändring gällande befintlig alt ny infrastruktur.

En placering som inte är godkänd leder till att posten inte börjar delas ut till adressen.

Kommentar

Planförslaget innehåller inga nya bostäder som behöver utdelning av post. Däremot kan de nya gång- och cykelbroarna bidra till att post kan delas ut på ett miljövänligt och kostnadseffektivt sätt.

ÖHNS VÄGSAMFÄLLIGHET

Som ombud för Öhns Vägsamfällighet får jag lämna yttrande som avser både avgränsningssamrådet för gång- och cykelbroarna vid Norra Ön samt detaljplanen Ön 1:96 m.fl. - broetapp. Öhns Vägsamfällighet förvaltar vägnätet på Ön, gemensamhetsanläggningen Umeå Ön ga:3

Allmänt om broarna
I det som kallas driftsskedet, tiden efter att broarna färdigställts, har broarna en marginell påverkan på vägarna på Ön genom en viss tillkommande gång- och cykeltrafik på vägnätet. Broarna kan också innebära att de som idag reser till och från Ön med bil istället tar cykel, vilket har en positiv inverkan på trafikmiljön. Samfälligheten är därför positivt inställd till de nya broarna. Bilden är dock inte odelat positiv på grund av den stora påverkan som uppkommer under byggskedet.

Påverkan under byggskedet
Till Ön är transportmöjligheterna av naturen begränsade och transporter måste antingen ske via Ö-bron eller Kolbäcksbron. I rapporten beskrivs kommande arbeten och konsekvenser under byggskedet inom ett alltför begränsat geografiskt område. Av underlaget kan inte utläsas vilken omfattning av transporter av massor, material och arbetsfordon som kommer att bli aktuell trots att detta är en högst betydande del av projektet.

Transporter via Kolbäcksbron ser samfälligheten som helt uteslutet, eftersom detta skulle medföra tunga transporter genom villaområden på små vägar (Övägen och/eller Skiljevägen) som inte alls är dimensionerade eller lämpliga för detta. Det har också i planarbetet för Norra Ön konstaterats att även byggtrafik till Norra Ön förutsätter en ny bilbro som ansluter till Norra Obbolavägen. Vägsamfälligheten kan inte gå med på några byggtransporter från Kolbäcksbron via dessa vägar.

Det enda alternativet är därför transporter över Ö-bron där en kortare delsträcka av Övägen samt hela Nabbvägen nyttjas. För dessa delsträckor kan nämnas följande.

Ö-bron är smal och betjänar både fordonstrafik och gång- och cykeltrafik. Säkerheten för oskyddade trafikanter behöver vara väl tillgodosedd när bron används för byggtrafik. I övrigt har bron enligt en rapport från Trafikverket och ÅF, Åtgärdsplan och driftanmärkningar för konstruktion: *40-355-1 2016-09-14*, fått ett antal anmärkningar som kan ha betydelse för möjligheten till tunga transporter. Den allvarligaste och dyraste anmärkningen är vittring på betongpelare i skvalpzon som enligt rapporten behövde åtgärdas innan år 2019 till en (då) beräknad kostnad på 600 000 kr. Detta har ännu inte skett. Det har också konstaterats spjälkning i betongen på flera platser, dragsprickor och urlakning. Rapporten, liksom bron, har nu ytterligare nästan nio år på nacken och förnyade undersökningar av Ö-brons förutsättningar att klara tunga transporter behöver utföras för att säkerställa att den går att använda för ändamålet. Då Ö-bron är avgörande för åtkomst till vägnätet på Ön får bron inte skadas av transporterna och bron måste alltid vara tillgänglig för all trafik. En förnyad besiktning av bron samt åtgärder för att säkerställa att den inte skadas av transporterna är nödvändig.

Väl över på Ön kan Övägen i den sträcka som är aktuell förväntas ha rätt god bärighet, men detta måste ändå bekräftas genom undersökningar av vägen, både under planeringen fram till detaljplan och tillståndsprövning men också genom en besiktning innan några transporter faktiskt påbörjas.

Vidare norrut har Nabbvägen idag en väsentligt sämre standard. Mer ingående underhålls- eller renoveringsarbeten har inte utförts eftersom den sedan länge ”när som helst” ska rivas för exploateringen av Norra Ön. Tidigare verksamhet på Brukshundsklubben har nu också flyttat. Transporterna till och från arbetsområdet för broarna och gång- och cykelvägen kommer att vara både många och tunga. Nabbvägen kommer inte att hålla för det. Även om transporterna till nöds skulle kunna ta sig fram skulle vägen därefter vara helt förstörd.

Fastighetsrättsliga konsekvenser idag och framöver
Efter kommunens stegvisa inköp av mark samt flytten av Brukshundsklubbens verksamhet betjänar vägen främst skogsmark och igenväxande åkermark som tillhör antingen kommunen eller kommunägda AB Bostaden i Umeå.

Om en lantmäteriförrättning skulle utföras utifrån dagens förhållanden skulle vägen förmodligen inte vara en väg av betydelse för så många att den skulle ingå i det vägnät som utgör Ön ga:3. För en sådan omprövning krävs ingen detaljplan, utan var och en som är berörd skulle i princip kunna ansöka om omprövning direkt. En omprövning är för övrigt redan påkallad genom kommunens antagande av detaljplanen för Södra Ön, där delar av ga:3 planlagts som kommunal gata. I det fallet har en interimslösning genom avtal kommit på plats i väntan på en formell omprövning. Även Kolbäcksbrons tillkomst har förändrat trafikmönstren väsentligt.

Vägsamfälligheten har övervägt att begära en omprövning av gemensamhetsanläggningen med anledning av de redan inträffade förändringarna på Norra Ön i kombination med den sedan tidigare antagna detaljplanen för Södra Ön och bygget av Kolbäcksbron, men har hittills avvaktat med anledning av de ytterligare förändringar som aviserats. Nu tillkommer ytterligare en förändring att beakta.

Gemensamhetsanläggningen har aldrig utformats eller prövats för att utgöra anslutning för gång- och cykeltrafik till Norra Ön. Användning av Nabbvägen för byggtransporterna på kort sikt och gång- och cykeltrafik för allmänt nyttjande på lång sikt borde därför förutsätta att kommunen övertar Nabbvägen och därefter på eget ansvar utför transporter och efterföljande reparationer av vägen för att broarna efter uppförandet ska kunna vara åtkomliga åtminstone för gång- och cykeltrafik året om.

Samfälligheten anser att det är anmärkningsvärt att Nabbvägens skick och konsekvenserna av tung trafik på denna inte har uppmärksammats i planeringen. Det beror förmodligen på att inga kontakter med samfällighetens styrelse har förekommit för att diskutera förutsättningarna för att använda Öns vägar för projektet. Styrelsen har vid åtskilliga tillfällen kontaktat kommunen för att en dialog ska kunna föras kring alla planer som berör vägnätet och beklagar nu att det är först i samband med det breda allmänna samrådet som samfälligheten får del av planerna och ges tillfälle att lämna synpunkter.

Detaljplanefrågor
Vad som anförts ovan har främst betydelse för avgränsningssamrådet inför miljöprövningen, men behöver förstås också i relevanta delar beaktas även i detaljplanearbetet. Mera PBL-kopplade synpunkter lämnas härefter.

I planbeskrivningen anges att detaljplanen inte medför behov av omprövning av gemensamhetsanläggningen Ön ga:3. Hade denna detaljplan varit det enda som påverkar gemensamhetsanläggningen hade detta kanske varit rimligt. Som framförts ovan bedömer dock samfälligheten att det redan idag har skett sådana förändringar som innebär att Nabbvägen inte längre bör ingå i Ön ga:3, utan bör vara en väg som ägs och förvaltas av ägarna till fastigheterna på Norra Ön, d.v.s. kommunen och AB Bostaden i Umeå.

Det bör förtydligas varför en farledsbredd har angetts för bron över Storån men inte för Lillån. En hel del båttrafik går idag på Lillån. Att detaljplanen anger markanvändningen med vertikala begränsningar uppåt och nedåt gör den mera svårläst. Det borde i såväl detaljplan som miljöprövning tydliggöras vilken segelfri höjd som broarna ska åstadkomma. Detta finns i detaljplanen för Kolbäcksbron och bör finnas även i denna plan.

Masshantering inom projektet
Om det i samband med anläggningsarbetena för broarna och gång- och cykelvägen skulle uppkomma ett överskott av massor förordar samfälligheten

att någon uttransport av dessa inte sker förrän det är säkerställt att de inte behövs för några andra ändamål på Ön. Sådana transporter är inte miljömässigt motiverade.

Massorna bör på ett enkelt sätt kunna anordnas så att det på en lämplig plats byggs upp en mountainbikebana likt den som finns på Nydala. Det borde också vara enkelt att åstadkomma en kulle som är lämplig för vinterlek för barn och ungdomar och som kanske också kan utgöra en attraktiv älvsnära utsiktspunkt mot staden.

Om den stora exploateringen av Norra Ön blir verklighet är en senare fråga och fram till dess måste man med enkla medel kunna göra det mesta av marken på Norra Ön för de som är barn och ungdomar idag.

Kommentar

Inom kommunen regleras användningen av mark- och vattenområden genom detaljplanering. Detaljplanen sätter ramarna för efterkommande prövning av tillstånd (för tex bro) samt bygglov. Detaljplanen ska inte vara mer detaljerad än vad som krävs för att uppnå syftet med planen och för nu aktuell detaljplan finns ingen ambition att reglera broarnas utformning eller höjd.

Broarna utgör vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken och anläggningarnas utformning och miljöpåverkan prövas därför av mark- och miljödomstolen, parallellt med nu pågående planprocess. Domstolen kan inte lämna tillstånd i strid mot en detaljplan och det är därför viktigt att planen inte föregår prövningen eller blir så detaljerad att den utgöra ett hinder för val av bästa möjliga teknik vid tidpunkten för tillståndsprövning.

För detaljplanen krävs ingen omprövning av Ga:3, men under anläggandet av broarna behöver transporter till och från arbetsområdet ordnas. Arbetsområdet på Ön kommer att nås via del av Övägen och Nabbvägen. Dessa vägar har enskilt huvudmannaskap och ingår i dagsläget delvis i gemensamhetsanläggningen ga:3 som förvaltas av Öhns vägsamfällighet, i vilken kommunen redan ingår som delägare. Då kommunen troligtvis behöver nyttja dessa vägar mer än sitt andelstal under byggskedet kan det bli aktuellt att teckna en särskild överenskommelse om detta. Inför genomförandet behöver fördjupad dialog mellan kommunen och vägsamfälligheten föras.

Regleringen av broarna i detaljplanen syftar till att möjliggöra för gång- och cykelbroar över Lillån respektive Storån samtidigt som älvens karaktär och funktion av öppet vatten ska kunna bibehållas under broarna.

Planhandlingarna kompletteras med en generell beskrivning av planens genomförande och konsekvenser för befintliga vägar som kan beröras. Frågan kring huvudmannaskap för Nabbvägen förtydligas.

BALTICGRUPPEN

Balticgruppen AB är positiva till detaljplanen som möjliggör brokoppling mellan staden och kommande utveckling på ön. Detta bidrar till en förbättrad tillgänglighet och naturligt flöde till och från ön, samt mellan östra delen av centrala stan och Tegs östra delar. Planförslaget stärker också möjligheterna för invånare att välja hållbara färdsätt.

Planförslaget medger lågt liggande broar vilket grundar sig på de gestaltningsprinciper som är framtagna inom ramen för detaljplan. Detta för att mildra den visuella, negativa påverkan som högre broar kan ha på siktlinjer och stads- och landskapsbilden. Den flacka lutningen av broformen såväl som broars anslutning till befintliga marknivåer nära strandkanten bidrar till att upplevelsen av älven som barriär minskar och känslan i stället blir att människor upplever att de kan röra sig fritt i älvrummet. Detta gestaltningskoncept önskar Balticgruppen också präglar utformningen på gång- och cykelstråk längsmed norra älvsstranden, som sträcker sig från Konstnärligt campus till Centrumfyrkanten.

En konsekvens av detaljplanens genomförande är att stora flöden kommer att förekomma på den bro över Storån som ansluter till Konstnärligt campus. I egenskap av fastighetsägare för Laxen 48 vill Balticgruppen lyfta fram vikten av höga gestaltningsgrepp på de verksamheter som finns längsmed den norra älvsstranden, såväl vid strandkanten som på älven (inom den kommunala fastigheten Umeå 2:1:s enskilda vattenområde).

En annan konsekvens av detaljplanens genomförande är en eventuell begränsning av nuvarande båttrafik på älven. I detaljplanen är det stort fokus på flöden på land. Hur avser kommunen att framtidssäkra trafik till och från småbåtshamnar intill centrala stan? Hur arbetar kommunen för att inte begränsa tillgänglighet till och från staden via älven?

Balticgruppen anser att det allmänna stråket längst med den norra älvsstranden ska hålla samma höga gestaltningsnivå som finns beskrivet i rubricerad detaljplan. Det höga gestaltningsgreppet bör beaktas för verksamheter som finns såväl vid sidan om, som på älven. Därtill anser Balticgruppen att tillgänglighet för småbåtstrafik ska beaktas för att inte begränsa tillgänglighet till centrala stan via älven.

Kommentar

Tanken är inte att detaljplanen ska reglera broarnas utformning eller höjd. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå.

Detaljplanen för de nya gång- och cykelbroarna är avgränsad till broarna, inklusive brofästen, samt en gång- och cykelväg över Ön. På den norra sidan ansluter planområdet till befintligt parkområde och strandpromenaden vid Konstnärligt campus. Gestaltning av broar samt anslutande parkområden tas fram i kommande projekteringsskede.

CAMPUS X

Vi är mycket positiva till den planerade broförbindelsen från Teg via Ön till Umeälvens norra strand. De två broarna kommer att sammanbinda stadsdelarna på norra och södra sidan älven via den planerade bebyggelsen på norra Ön med ett stråk för gående och cyklister. Stråket är en viktig del i den infrastruktur som behövs för Umeås fortsatta utveckling genom hållbar tillväxt.

Planillustration
Det saknas planillustration i de egentliga planhandlingarna. För förståelsen av planförslaget bör en enkel illustration av broarna, deras höjder och angöringar mot befintligt GC-nät läggas till i planhandlingarna.

Vertikala avgränsningar i planbestämmelserna
Vi tycker att planbestämmelserna om vertikala avgränsningar av GC-vägar och broar är svåra att förstå. Kanske de kan förtydligas i en enkel planillustration.

Mindre utvidgning av planområdet vid Konstnärligt Campus
Arkitekthögskolan nyttjar ytan närmast söder om Arkitekthögskolan bl a för att ställa ut elevarbeten. Dessutom finns där en cykelparkering med tak. Vi föreslår att området tas med i aktuellt detaljplaneärende och planläggs som kvartersmark att ingå i Laxen 46. Det skulle överensstämma väl med hur marken faktiskt nyttjas idag.

Såvitt vi förstår kommer GC-banan öster om Konstnärligt Campus att flyttas något österut på ett avsnitt, blå markering i bilden nedan. Där bör stråket med bestämmelsen "x1" i gällande detaljplan kunna smalnas av något.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras med en planillustration samt en tydligare förklaring kring de vertikala avgränsningarna i plankartan.

Befintligt parkområde kring det norra brofästet är allmän plats, park, idag och kommunen bedömer att ytan kan behövas för genomförandet av de planerade broarna. Kommunen avser därför inte inkludera ytan i den här detaljplan med syfte att planläggas som kvartersmark.

SXK (SVENSKA KRYSSARKLUBBEN) BOTTENVIKSKRETSENS HAMN- & FARLEDSKOMMITTE

SXK (Svenska Kryssarklubben) har tagit del av detaljplanen och har följande synpunkter rörande broarnas påverkan på framkomligheten längs Umeälven. I planen har vi svårt att finna de planerade broarnas segelfria höjder vilket gör bedömningen av älvens tillgänglighet svårbedömd. Älvens segelfria höjd är sedan tidigare kraftigt begränsad av Obbolabron (10 m), järnvägsbroarna (10 resp. 9 m), Kolbäcksbroarna (Lillån 3,6 m, Storån 9 m), Övägens bro över Lillån (? m) och av Kyrkbron (3,8 m). Det medför att idag är Storåns segelfria höjd fram till Kyrkbron 9 m och att Lillåns segelfria höjd fram till Kyrkbron torde vara 3,6 m. Hur säkrar man att man inte ytterligare begränsar höjderna och avskär staden från havet, dvs att de nya broarnas höjder inte ytterligare begränsar fria höjden upp till Kyrkbron? Hur säkrar man att brobyggena inte minskar leddjupet för båttrafik längs älven? SXK är kritisk till att ytterligare begränsa den fria höjden upp till Kyrkbron och motsätter sig därför nya brobyggnationer som försämrar framkomligheten på Umeälven.

I planen (sid 46 och 47) står: "Ny gång- och cykelväg över Lillån. Avgränsad vertikal nedåt till + 5 meter över angivet nollplan. 4 kap. 5 § PBL

(GCVÄG2).” Lillån har idag en bro som begränsar till 3,6 m segelfri höjd! ”Ny gång- och cykelväg över Storån. Avgränsad vertikal nedåt till + 2 meter över angivet nollplan. 4 kap. 5 § PBL." Storån har idag en bro som begränsar till 9 m segelfri höjd! Är möjligen å-namnen förväxlade? Obs att angivna segelfria höjder är med marginal för t ex högt vattenstånd. Verkliga höjderna är högre (minst 0,5 m) mätt från normalvattenstånd. www.transportstyrelsen.se/TSFS/TSFS%202019_12k.pdf

Svenska Kryssarklubben är en rikstäckande organisation från 1924, med syftet att på ett hållbart sätt främja fritids- och långfärder till sjöss, friluftsliv, samt värna och sprida kunskap om natur- och kulturmiljön längs våra kuster, i våra skärgårdar och sjöar. Med cirka 40.000 medlemmar är vi en av landets och världens största båtorganisationer. Vi uppfyller därmed kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken på sådan ideell förening som får överklaga beslut enligt 13 kap. 12 § 1 pkt plan- och bygglagen.

Kommentar

Syftet med detaljplanen är att reglera och fastställa en lämplig användning av mark- och vattenområden, dvs att ange var en bro kan vara lämplig att anlägga. Brons mer detaljerade utformning kommer att regleras av Mark- och miljödomstolen inom den parallellt pågående ansökan om tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken. Mark- och miljödomstolen har då till uppgift att avgöra hur bron ska utformas i förhållande till övriga allmänna och enskilda intressen.

Planbeskrivningen kompletteras med en planillustration, över ett möjligt utförande av broarna, samt en tydligare förklaring kring de vertikala avgränsningarna i plankartan.

VÄSTERBOTTENS ORNITOLOGISKA FÖRENING, VOF

Yttrande från VOF rörande planer på gång och cykelbroar till norra delen av Ön över Lillån och Storån, Ume älv.

Av nedanstående artlista framgår att under de tre senaste åren har åtta sparsamt – sällsynt förekommande samt fyra mer talrikt förekommande, rödlistade, fågelarter i Västerbotten noterats med häckningskriterium på norra Ön inom det område som i Artportalen benämns ”Brukshundsklubben, Ön, Umeå” (se karta nedan).

Sommargyllingen är en av Sveriges mest sällsynta häckfåglar, med en stam i vårt land som beräknas omfatta 120 par (alla i Sydsverige, främst i Skåne). Arten är känd för sina höga och specifika miljökrav avseende de lövskogsområden som den bebor.

Av de uppräknade arterna är den mindre hackspetten den som mest påtagligt skulle drabbas av byggnationer av gång- och cykelvägar till och från

norra Ön. Arten lever främst i den gråalsdominerade strandskogen på norra Ön. Där har arten en känd förekomst sedan cirka 50 år.

Västerbottens Ornitologiska Förening avråder således till byggnationer av de planerade gång- och cykelbroarna på norra Ön på grund av i denna inlaga angivna uppgifter.

Nedan karta och artlista och detaljerade uppgifter hämtade från Artportalen, sökning ”Rödlistade arter, Brukshundsklubben, Ön, Umeå 2022 – 2025

Fynd i Artportalen, sökning ”Rödlistade arter, Brukshundsklubben, Ön, Umeå 2022 – 2025” utförd 14.3 2025. Endast arter med häckningskriterier är med på listan i denna inlaga.

Den stora cirkeln, med en grön och röd, fylld, cirkel i mitten avser sökområdet ”Ön, Brukshundsklubben, Umeå” på Artportalen.

Artlista:
Drillsnäppa: Ett ex 21.6 2024.
Mindre hackspett: En hanne besöker bebott 23.6 2023. En hanne permanent revir 11.4 - 16.5 2024.
Ärtsångare: En sjungande hanne 21.6 2024.
Grönsångare: Max 3 sjungande hannar 14 - 30.6 2022. En sjungande hanne 25.5 - 6.6 2023.
Talltita: En sjungande hanne 20.3 2023.
Sommargylling: En sjungande, adult hanne på Ön, öster och nordost om Brukshundklubben i östra strandskogen 14 – 15.6 2022. Arten är en stor raritet i Västerbotten.
Rosenfink: En sjungande hanne 20.5 2023. Två sjungande hannar 30.5 2023. Ett par i lämplig häckningsbiotop 31.5 2024.
Gulsparv: 2 sjungande hannar 16.4 2023. En sjungande hanne 31.5 2024.

Dessutom finns åtskilliga fynd under häckningstid inom området av mer talrikt förekommande, rödlistade arter, såsom björktrast, rödvingetrast, svartvit flugsnappare och grönfink.

Kommentar

En specifik artskyddsutredning tas fram för planen i vilken påverkan på fridlysta arter såsom fladdermöss och fågelarter beskrivs och bedöms. Artskyddsfrågan kommer också att hanteras inom ramen för den miljökonsekvensbeskrivning som görs för både detaljplanen och tillståndsprövningen för vattenverksamhet.

YTTRANDE 1

Har man tagit hänsyn till "segelhöjd" under broarna så att båtar kan komma till och ifrån Umeå centrum? Om man vill att Umeå ska vara en "sjöstad" bör detta tas i beaktande gällande utformningen av broarna.

Kommentar

Gång- och cykelbroarnas höjd över vattenytan regleras inte i detaljplanen. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå.
I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har. Detaljutformningen av broarna kommer slutligt att regleras inom parallell process för ansökan om tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken.

YTTRANDE 2

För det första så måste jag säga att broarna är väldigt fina, särskilt den som går över Lillån och ska påminna om flottningsepoken. Däremot så har jag synpunkter på broarnas ”räcken” där jag tycker det verkar som att dom ska vara glasförsedda, likadant som t.ex. Kolbäcksbron. För det första så är sådana glas under stora delar av året väldigt smutsiga och förfulande, om man inte ska tvätta dom med jämna mellanrum vilket kommer att öka underhållskostnaderna. För det andra så hindrar det snöröjningen när det inte går att bli av med snön för snöröjarna, vilket bör betyda att det blir en fördyring. Så mitt förslag är att använda typ ett vanligt metallräcke med öppningar istället. Ytterligare ett problem skulle kunna vara risk för skadegörelse och att glasen slås sönder och dom lär ju kosta en del att reparera?

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera vilka material broarna ska byggas av. Samtidigt med detaljplanen pågår en designprocess kring broarnas utformning. I det designförslag som hittills tagits fram har man inte föreslagit räcken i glas.

YTTRANDE 3

Trevligt att broarna äntligen byggs! Ser rätt bra ut – men nog kan väl även bron över Storån byggas i trä, som matchar Konstnärligt campus? Och lite, lite högre bör den nog vara för att möjliggöra båtrafik – varje meter har betydelse.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera vilka material broarna ska byggas av eller broarnas höjd över vattenytan. I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

YTTRANDE 4

Tydlig separering mellan cykel och gångväg, ej bara ett streck eller dyligt.

Kommentar

Detaljplanen reglerar inte broarnas utformning i detalj. Hur de olika trafikslagen ska skiljas åt på bron hanteras i detaljprojekteringen.

YTTRANDE 5

Jag tycker man har tänkt dåligt på höjden på broarna med tanke på fritidsbåtstrafiken på älven, speciellt på Storån där man nu begränsar höjden på fritidsbåtar som kan passera. Jag vet att höjden är begränsad på grund av kyrkbron men tycker inte det är anledning till att hindra trafik ända upp till den. Jag tycker även att bron över Lillån verkar vara lite väl låg. På den sidan begränsas höjden av de befintliga broarna men på illustrationen så verkar den vara lägre än de broarna. Ser även problem med hur nära brostöden är mellan varandra på bron över Lillån. Enligt illustrationen så är det otydligt om en fritidsbåt tar sig mellan brostöden. Sammanfattningsvis så menar jag att Umeå kommun inte har lagt tillräcklig tanke på fritidsbåtstrafiken utefter älven, ett ämne som är väldigt dåligt uppmärksammat av Umeå kommun.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå.

De nya gång- och cykelbroarna kommer att ha en viktig funktion för de hållbara färdsätten och rekreation centralt i Umeå och därför är tillgängligheten över broarna en viktig förutsättning för utformningen. Det innebär bl.a. att man jobbar med flacka lutningar och anslutningar i befintliga marknivåer. I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

Planhandlingarna kommer att kompletteras med tydligare illustrationer som bättre beskriver broarnas skala.

YTTRANDE 6

Jag lämnade synpunkter när den fördjupade översiktsplanen för Ön skulle tas fram och dessa gäller fortfarande. När det gäller brobygge: Se till att brofästet på Tegssidan lirar med "Västbergsbacken" bakom sjukhemmet och inte förstör förutsättningar för barn och vuxna att åka pulka och skrana. Allmänt: Se till att bevara så mycket som möjligt av naturmiljön längs strandbrinkarna på Teg och Ön. Tillgänglighet är en av flera aspekter. Natur- och rekreationsvärdet blir aldrig större än det är nu, innan utbyggnad.

Kommentar

Placeringen av brofästet på Tegssidan ska utformas så att det inte inkräktar på pulkabacken. Däremot kan det komma att finnas avspärrningar i närområdet under byggtiden. Utgångspunkten i brofästenas placering och utformning är att de ska göra så litet intrång som möjligt i de befintliga naturmiljöerna. Detsamma gäller för placering och utformning av gång- och cykelvägen över Ön.

YTTRANDE 7

Vi tycker att den segelfria höjden på alla framtida broar bör vara minst 6 meter vid medelvattenstånd. Vi har tidigare planer på att ev kunna lägga till med vårt fartyg r/v Botnica utanför Curiosum / Konstnärligt campus men det kommer inte att gå om broarna blir för låga.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå.

I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

YTTRANDE 8

Umeå kommun ska uppenbarligen inte bygga broar, lex Lundabron. Sluta slösa med massa pengar!

Kommentar

De två broarna är en viktig del i den infrastruktur som behövs för att Umeås fortsatta utveckling ska kunna ske hållbart. Broarna kommer att

sammanbinda stadsdelarna på norra och södra sidan älven via den planerade bebyggelsen på norra Ön.

Broarna är viktiga för utvecklingen av den nya stadsdelen på Ön, men också värdefulla för hela Umeå. Nya broar skapar nya genvägar/förbindelser i staden, vilket innebär att avstånden mellan målpunkter krymper och gör det enklare för många Umeåbor att ta del av stadens utbud. Broarna gör att tillgängligheten ökar och nya stråk skapas. Det blir både enklare och mer attraktivt att gå och cykla än att använda bilen.

YTTRANDE 9

Jag har synpunkter på bron mellan konstnärligt campus och ön. Här har Umeå stad en möjlighet att få ett nytt kännetecken genom en bro som sticker ut konstnärligt samt får en belysning som förstärker brons uttryck under den mörka årstiden. Den bro som ska byggas längre fram mellan ön och Öbacka strand bör få samma utformning som vid konstnärligt campus. Sticker broarna ut kommer många att tycka att broarna är vackra/häftiga dvs de som bor i Umeå tycker broarna berör dem. Broar som sticker ut d v s inte ser ut som alla andra gör att de blir fotograferade och bilderna kommer spridas runt om i Sverige och världen. Det gäller att förstärka Umeå stads varumärke.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera utformning eller belysning av broarna. Parallellt med detaljplanen pågår ett arbete kring broarnas gestaltning och utformning som sedan kommer att ligga till grund för kommande tillståndsansökan och projektering.

YTTRANDE 10

Förslaget bör i dess nuvarande form stå i uppenbar kontrast till Umeå kommuns, EUs och FNs miljömål om klimatneutralitet till 2045? Förslaget bör i allmänhetens intresse förtydliga dess koldioxidavtryck i form av CO2e och hur det kan genomföras och samtidigt möta miljömålet. Om detta inte kan uppnås bör planen rivas upp.

Kommentar

De två broarna är en viktig del i den infrastruktur som behövs för att Umeås fortsatta utveckling ska kunna ske hållbart. Broarna kommer att sammanbinda stadsdelarna på norra och södra sidan älven via den planerade bebyggelsen på norra Ön. Nya broar skapar nya genvägar/förbindelser i staden, vilket innebär att avstånden mellan målpunkter krymper och gör det enklare för många Umeåbor att ta del av stadens utbud. Broarna gör att tillgängligheten ökar och nya stråk skapas. Det blir både enklare och mer attraktivt att gå och cykla än att använda bilen.

YTTRANDE 11

Idag är Fågelstigen hårt belastad av gång och cykeltrafik. Trafiken från gång och cykeltrafikanter är inte anordnat på ett samlat sätt utan sker som varje trafikant önskar på Fågelstigen.

Det utgör i hög grad en risk för att olyckor kan inträffa för dessa trafikanter då de är mycket svåra att upptäcka för fastighetsägare (fordonsägare) på Fågelstigen. Under vintertid ökar risken ytterligare för att olyckor kan inträffa genom att man periodvis inte kan mötas två bilar på vägen pga av snömassorna som bildas på Fågelstigen. Idag tar inte gång och cykeltrafikanter hänsyn till att bilar inte kan mötas på vägen utan genar/korsar som de önskar mellan de mötande bilarna.

Genom den nya bron är det högst sannolikt att gång och cykeltrafiken ytterligare ökas på Fågelstigen. Därav vore det önskvärt anvisa hur gång och cykeltrafikanter ska färdas säkert på Fågelstigen på ett samlat och strukturerat sätt för att förhindra att olyckor inträffar mellan de olika trafikanterna.

Kommentar

Den planerade gång- och cykelbron över Lillån planeras ansluta till befintlig gång- och cykelbana vid Tegs äldrecenter med koppling till befintlig gång- och cykelväg utmed Norra Obbolavägen. Utifrån var de större målpunkterna finns lokaliserade så bedöms ökningen på Fågelstigen bli relativt liten. Idag samsas cyklister på samma yta som bilar på Fågelstigen. Låga fordonsflöden gör att det bedöms vara en lämplig lösning.
Gatuutrymmet längs Fågelstigen är bara 10 meter brett vilket är för smalt för att anlägga en separat gång- och cykelväg.

YTTRANDE 12

Jag tänker att det begränsar användningen av Umeälven som en möjlig transportväg för framtida tunga och skrymmande transporter om bron över Storån byggs med lägre seglingsfri höjd än kyrkbron. Det finns exempelvis 3 båtar som används som populära restauranger längs umeälvens norra strand. Med en låg bro mellan ön och norrsidan hindras alla möjligheter till liknande nya eller kompletterande inslag. Älven har i alla tider tjänat som en transportled för Umeåborna. Stäng inte den möjligheten för framtida invånare.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå. I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

YTTRANDE 13

I samrådshandlingarna hittar jag inget om broarnas segelfria höjd. Eftersom en bro begränsar framkomligheten på vatten så bör väl även broarnas höjd finnas med i samråd och tillståndsansökan? Kanske broarnas höjder finns nämnda i de underliggande dokument som refereras till i detaljplanen?

Älven är sedan tidigare kraftigt begränsad av Obbolabron (10 m), båda järnvägsbroarna/Kolbäcksbroarna (3,6 m resp 9 m) och av Kyrkbron (3,8 m). Hur säkrar man att man inte ytterligare begränsar höjderna och avskär staden från havet? Dvs att de nya broarnas höjder inte ytterligare begränsar fria höjden upp till Kyrkbron.

Obs att dom angivna segelfria höjderna är med marginal för t ex högt vattenstånd. Verkliga höjderna är högre (minst 0,5 m) mätt från normalvattenstånd. www.transportstyrelsen.se/TSFS/TSFS%202019_12k.pdf

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå. I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

YTTRANDE 14

Hur höga blir broarna? Tycker de ser låga ut på bilderna men hoppas jag har fel. Jag tycker att det är viktigt att båtar också kan trafikera älven.

Kommentar

Detaljplanen kommer inte att reglera broarnas höjd över vattenytan. Detta för att inte planen ska utgöra ett hinder vid kommande projektering eller i det långsiktiga perspektivet om andra behov kring broarnas funktion eller utformning skulle uppstå. I det arbete kring broarnas gestaltning och utformning, som sker parallellt med detaljplanen, har man utgått från samma segelfria höjd som Kyrkbron har.

YTTRANDE 15

Önskar separata tydligt markerade gångväg respektive cykelväg och med generös bredd. GC-väg vid nya Carlslundskolan bra exempel.

Kommentar

Detaljplanen reglerar inte bredden på gång- och cykelbroarna. De nya gång- och cykelbroarna planeras med en minsta bredd av 8 meter vilket ger gott om utrymme för både gående och cyklister. Broarna kommer att få en

separering mellan fotgängare och cyklister likt gång- och cykelvägen vid Carlslundsskolan men med ännu mer utrymme för respektive trafikslag.

YTTRANDE 16

Vi är positivt inställda till byggnationerna & broarna men vi är lite fundersamma angående byggnationernas påverkan på erosion längs med vår fastighet. Varför har man inte kontrollerat båda sidorna av ön? Hur kommer strandskoningen & brobyggnationen som ska göras uppströms påverka vår fastighet? Vi ska egentligen göra en strandskoning på vår fastighet, men efter att ha läst Tyrens utredning, känner vi oss tveksamma då vi uppenbart kom få ett förändrat flöde i älven? Frågan vi ställer oss är om kommunen kommer ta några kostnader för strandskoning på vår fastighet? Varför har vi inte fått dokumentation utskickat pappersvägen som berörd fastighet? Varför anses vi inte vara berörd fastighet då byggnationerna kommer påverka älvens cirkulations flöde? Är det en miss ifrån kommunens sida att man inte kontrollerat båda sidorna på ön?

Kommentar

I den erosions- och stabilitetsutredning som är gjord, i vilken man har föreslagit stabilitetsåtgärder längs stränderna, har båda sidorna av Ön utretts, men omfattar endast det områden som berörs av detaljplanen för norra Ön. Den detaljplan som nu varit på samråd omfattar bara de två norra gång- och cykelbroarna samt en sammanbindande gång- och cykelväg dem emellan över norra delen av Ön. De nya broarna bedöms inte påverka förutsättningarna för er fastighet och därför har ni inte heller fått utskicket.

YTTRANDE 17

The idea of a bridge is appealing—it would provide pedestrians with a way to cross and access the island. However, is a steel-and-concrete structure, with its particular aesthetic, truly in harmony with the buildings along the river? Could we instead envision a bridge that offers more than just passage? From an aesthetic and environmental perspective, shouldn’t the design be as refined and sensitive as possible? Rather than large, intrusive pillars in the water, could it be lighter, more delicate, and integrated into the landscape with greater care? This may well be the last bridge built across the river—shouldn’t it be one that fosters harmony, respects nature, and even contributes to the ecological health of the river? Could it be designed to enhance water quality and promote wildlife, recognizing that we must design for more than just humans? These are crucial questions that the current generic bridge design fails to address. Yes, new bridges can be valuable, but the continuation of so-called “sustainable” real estate projects must be critically examined.

This island might be the last remaining green space in Umeå’s center. In major cities worldwide, the importance of preserving such spaces is widely recognized—shouldn’t we cherish this one rather than risk scarring it forever with irreversible development? Instead

of more real estate, could we rewild the island, enhancing it for both Umeå's residents and the surrounding ecosystem? This is a question that must be asked. If you'd like to discuss this further, you can reach me by email. Many students and teachers from the Umeå School of Architecture share these concerns and question the continued reliance on outdated urban planning strategies.
P.S. There is an architecture school right here in Umeå—why not collaborate with them?

Kommentar

The two bridges are an important part of the infrastructure needed for Umeå's continued sustainable development. The bridges will connect the districts on the northern and southern sides of the river via the planned development on northern Ön. The detailed plan will not regulate the design or lighting of the bridges. Parallel to the detailed plan, work is ongoing regarding the design and appearance of the bridges, which will then form the basis for future project planning.

YTTRANDE 18

Jag bor precis där bron över Storån (kanske) ska byggas. Vill bara uttrycka min oro att min uteplats och balkong kommer att vara obrukbara under ett par år pga. tunga maskiner och byggdamm. Hade önskat att bron byggdes närmare stan, kanske i höjd med bildmuseet/arkitekthögskolan.

Kommentar

Gång- och cykelbrons placering över Storån följer placeringen i översiktsplanen och har valts både ur perspektivet att den ska vara till nytta för många men också utifrån praktisk genomförbarhet och möjligheten att ansluta till befintlig trafikstruktur. Ett genomförande av detaljplanen och konsekvenser också under byggskedet kommer att tydligare beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen som biläggs detaljplanen i granskningsskedet och den parallella ansökan om tillstånd för vattenverksamhet.

YTTRANDE 19

Först och främst: Kul med detta broprojekt, det kommer att bli riktigt bra då det är klart.

Positivt att pulkabacken Västerbergsbacken skyddas och blir mer lättåtkomlig för fler barn kommande generationer på båda sidor av älven. Förhoppningsvis kan området runt backen ner mot älven på sikt förädlas med grillplats, vindskydd och kanske även en badbrygga på sommaren. Som närboende kommer vi såklart att bli störda under byggtiden av buller från pålning och materialtransporter, men här litar jag på att detta kommer att planeras på bästa sätt för att minimera påverkan. Ett förslag är här att så långt det är möjligt nyttja ytorna på Ön för materiallagring samt övriga behov byggprojektet har (bodar etc.) då detta skapar minst påverkan för boende i området. De största farhågorna jag har är det relativt stora

arbetsområde som markerats ut på kartan i parken mellan Tegs äldreboende och Tegsgårdens herrgård. Vårt önskemål är här att en långsiktig plan för parkmiljön och eventuella nya gång/cykelvägar kring byggnadsminnet tas fram samt att en inventering och bevarandeplan för matkällaren som tidigare hörde till fastigheten inkluderas.

Kommentar

Detaljplanen är avgränsad till att omfatta bara det område som krävs för gång- och cykelbroarna, deras brofästen, anslutningar till befintliga gång- och cykelstråk på Teg respektive Öbackasidan samt gång- och cykelväg över norra Ön – d.v.s. den långsiktiga markanvändningen. Detaljplanen reglerar inte tillfällig markanvändning under byggskedet. Detaljplanens konsekvenser beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen tillhörande planen.

Parallellt med detaljplanen söks tillstånd för vattenverksamheten, enligt 11 kap miljöbalken. Det tillståndet är avgränsat att omfatta hela det område som påverkas av broarna på kort, medellång och lång sikt. Med kort sikt avses normalt miljöeffekter som uppstår under anläggningsskedet. Med medellång sikt tittar man på miljöeffekter som kan uppstå under brons drifttid och på lång sikt de miljöeffekter som riskerar att kvarstå även efter avveckling. Detta innebär att arbetsområdet som påverkas av miljöeffekter under anläggningsskedet av bron kommer att ingå i den kommande miljökonsekvensbeskrivningen för vattenverksamhet.

YTTRANDE 20

Svårt att som vanlig medborgare förstå hur stort detta projekt är. Förstå vad det får för konsekvenser för älven, miljön, och naturen i stort. Svårt att ha nån uppfattning redan nu. Men vis från tidigare brobyggen (här och i Skellefteå tex.) måste det ju vara fullkomligt, fullkomligt säkert att klara bygget i tid för att få EU-pengarna, för att man över huvudtaget ska starta.

Kommentar

Syftet med detaljplanen är att skapa förutsättningar för nya gång- och cykelbroar då planen reglerar hur kommunens mark och vatten får användas. Konsekvenser för älven, miljön, och naturen i stort kommer att redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen tillhörande detaljplanen.

Ett genomförande av planen kräver också att tillstånd om vattenverksamhet erhållits. Detaljplanen ger förutsättningar för möjligheten att ta del av beviljat Stadsmiljöavtal, för medfinansiering av genomförandet. Definitivt beslut om byggstart har inte fattats av kommunen i dagsläget.

YTTRANDE 21

Det är nu tredje gången jag lämnar in synpunkter gällande detaljplaner för Ön i Umeå. Vid de två andra detaljplanerna har ingen från berörd avdelning

på Kommunen bemödat sig att svara på frågor eller synpunkter som lämnats. Har inga större förhoppningar att det sker denna gång heller. Samrådsförfarandet är bara ett spel för galleriet som man brukar säga när allt egentligen är bestämt på förhand.

Denna detaljplan gällande två GC-broar saknar helt grund in något aktuellt behov för oss som bor på Ön. Det finns behovsmässigt ingen anledning av dessa broar så länge exploateringen av norra Ön är ett reellt beslutat och godkänt projekt. Det är lång ifrån säkert att norra Ön överhuvudtaget blir av. Lägg resurser och pengar där det finns ett faktiskt behov. Om alla miljoner som utredningar kostat i stället satsats på nuvarande bron över Lillån hade den både varit ny, bred och trafiksäker. Vi är i mycket större behov av en trafiksäker GC-bro över Lillån för alla de oskyddade trafikanter som behöver samsas med dubbelriktad trafik på den smala befintliga bron. Det finns ingen bro eller plats i Umeå Kommun som så osäker för oskyddade gång och cykelåkare som just bron över Lillån. Här åker lastbilar med gods, hjullastare med fulla grusskopor, bilar, cyklister, motionärer och små skolbarn huller om buller med stora risker för personskador utan att Ni med planeringsmonopol gör något. Ni ansvariga säger att Lillåbron är godkänd gällande dåtidens regler men faktum är att den snarast är livsfarlig! Jag förutsätter att ansvarige om det nu finns någon ställer sig upp när ett skolbarn blir skadat och tar på sig ansvaret. Jag och många på Ön vill och tycker det är mycket viktigare att nuvarande bro över Lillån åtgärdas snarast än att orimligt mycket resurser och skattepengar läggs på två helt omotiverade skrytbroar till projekt. Bron från Ön (mitten av planerat bostadsområde) till norra sidan förkortar avståndet till centrum från 2000 m till 1200 m. Endast 800 m kortare väg än idag, till vilken kostnad och nytta? Broar är inte billiga! Lundabron, Västra länken bron och Karlsgårdsbron i Skellefteå är tre skrämmande exempel. Bron från Ön till Tegssidan, vem är den till för? Om nya bil bron byggs och nuvarande bron över Lillån omvandlas till GC-bro vad behövs ytterligare en GCbro till? Två GC-broar på ett avstånd om 400 m, det måste vara feltänkt! Bron hamnar nära äldreboendet på Teg. Visst ingår det i planerna och budgeten att åldringarna får mer personal som kan ta dem ut på bron till Ön? Kanske det är därför det ska byggas en bro!? Det kanske är förklaringen. Läget för bron kommer väldigt nära Vestbergs pulkbacke. Den får inte förstöras av broplanerna utan att i så fall ersättas med annan motsvarande backe. Sluta slänga skattepengar på broar, utredningar och annat innan ni vet att projektet norra Ön är genomförbart.

Kommentar

Synpunkter som lämnas i samråd sammanställs och bemöts i en samrådsredogörelse. Samrådsredogörelsen offentliggörs till detaljplanens granskningsskede, som är nästa tillfälle att lämna synpunkter, på det justerade planförslaget. Projektet Norra Ön är ett stort projekt som av olika anledningar innehållit flera delprocesser som resulterat i att parallella planärenden slagits ihop respektive brutits ur det stora detaljplaneärendet. Det är olyckligt om det skapat förvirring.

De två nya broarna är en viktig del i den infrastruktur som behövs för Umeås fortsatta utveckling ska kunna ske hållbart. Broarna kommer att sammanbinda stadsdelarna på norra och södra sidan älven via den planerade bebyggelsen på norra Ön och bli en värdefull genväg för fotgängare och cyklister till stora målpunkter i staden. Pulkabacken kommer att vara kvar även i framtiden.

Ändringar efter samråd

Planhandlingarna ändras på följande punkter:

Plankartan

- Planområdet justeras efter justerat läge för gång- och cykelbro över Lillån.
- Regleringen av vertikal avgränsning av gång- och cykelbroar samt vattenområde justeras och förtydligas

Planbeskrivningen

- Resultatet från miljökonsekvensbeskrivningen arbetas in i planbeskrivningen.
- Beskrivningar revideras och förtydligas utifrån inkomna synpunkter och nya underlag.

Detaljplanering, Umeå kommun februari 2026

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2026-09-23

§ 211

Ön 1:96

Diarienr: BN-2024/00060

Detaljplan för Ön 1:96 med flera (broetapp)

Beslut

1. **Byggnadsnämnden godkänner detaljplanen för Ön 1:96 med flera, broetapp.**

2. **Byggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att anta detaljplanen för Ön 1:96 med flera, broetapp, enligt 5 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900).**

Syfte

Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på Norra Ön.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att upprätta detaljplanen påbörjades av Umeå kommun, Detaljplanering den 19 mars 2024.

Detaljplanen ger förutsättningar för två nya gång- och cykelbroar över Umeälven, som förbinder Ön med omgivande stadsdelar, samt en gång- och cykelväg mellan dessa broar över Ön. De nya broarna ansluter till befintliga gång- och cykelstråk på Teg, vid Norra Obbolavägen, respektive Öbackaparken.

Kommunen bedömer att ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning har därför genomförts. Genomförandet av detaljplanen kräver även tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken, vilket hanteras i en separat process.

Detaljplanen överensstämmer med intentionerna för nya gång- och cykelbroar i översiktsplan, Fördjupning för Ön, antagen 2008. Broarna och gång- och cykelkopplingen däremellan planläggs som en första etapp av planerad utveckling på Norra Ön.

Illustration av ny gång- och cykelförbindelse mellan Teg – Ön – Öbacka.

Samråd/Granskning

Länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda sakägare, kommunala och statliga instanser har haft möjlighet att framföra synpunkter på förslaget. Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden 17 februari – 14 mars 2025 samt granskning under tiden 20 februari – 22 mars 2026. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Samrådsmöte hölls den 25 februari 2025.

Av de synpunkter som har inkommit under granskningstiden har ett granskningsutlåtande upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Av utlåtandet framgår bl.a. att planhandlingarna har kompletterats med

reglering och beskrivningar avseende skyddsåtgärder kring artskydd samt geoteknik och erosion.

Umeå kommun, Detaljplanering gör bedömningen utifrån omfattningen av genomförda revideringar efter granskningsskedet att förnyad granskning inte behöver ske.

Antagande av detaljplanen föreslås överlämnas till kommunfullmäktige med anledning av att broarna är ett viktigt projekt för kommunen och av stort allmänt intresse.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2026-06-24
Antagandehandlingar

- Plankarta, daterad maj 2026
- Planbeskrivning, daterad maj 2026

Övriga handlingar

- Granskningsutlåtande, daterat maj 2026
- Samrådsredogörelse, daterad februari 2026
- Miljökonsekvensbeskrivning, daterad juni 2026

Beredningsansvariga

Magdalena Blomquist, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande

Magdalena Blomquist, planarkitekt

Beslutsordning

Ordföranden finner att byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutet med handlingar ska skickas till
Kommunfullmäktige, Umeå kommun

Kommunfullmäktiges beslut ska skickas till
detaljplanering@umea.se

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Byggnadsnämnden 2026-09-23

Detaljplanering expedierar därefter beslutet till

- Sökande
- Sakägare som yttrat sig
- Länsstyrelsen

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunstyrelsens planeringsutskott

Protokollsutdrag
2026-10-06

§ 82

ÖN 1:96

Diarienr: KS-2026/00915

Antagande: Detaljplan för Ön 1:96 m.fl. (broetapp)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anta detaljplanen för Ön 1:96 m.fl., broetapp, enligt 5 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900).

Syfte

Syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för infrastruktur i form av två gång- och cykelbroar samt förbindelse mellan dem på Norra Ön.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att upprätta detaljplanen påbörjades av Umeå kommun, Detaljplanering 2024-03-19.

Detaljplanen ger förutsättningar för två nya gång- och cykelbroar över Umeälven, som förbinder Ön med omgivande stadsdelar, samt en gång- och cykelväg mellan dessa broar över Ön. De nya broarna ansluter till befintliga gång- och cykelstråk på Teg, vid Norra Obbolavägen, respektive Öbackaparken.

Kommunen bedömer att ett genomförande av planen kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning har därför genomförts. Genomförandet av detaljplanen kräver även tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken, vilket hanteras i en separat process.

Detaljplanen överensstämmer med intentionerna för nya gång- och cykelbroar i översiktsplan, Fördjupning för Ön, antagen 2008. Broarna och gång- och cykelkopplingen däremellan planläggs som en första etapp av planerad utveckling på Norra Ön.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens planeringsutskott 2026-10-06

Illustration av ny gång- och cykelförbindelse mellan Teg – Ön – Öbacka.

Samråd/Granskning

Länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda sakägare, kommunala och statliga instanser har haft möjlighet att framföra synpunkter på förslaget.
Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden 2025-02-17 t.o.m. 2025-03-14 samt granskning under tiden 2026-02-20 till 2026-03-22. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Samrådsmöte hölls den 25/2 2025.

Av de synpunkter som har inkommit under granskningstiden har ett granskningsutlåtande upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Av utlåtandet framgår bl.a. att planhandlingarna har kompletterats med reglering och beskrivningar avseende skyddsåtgärder kring artskydd samt geoteknik och erosion.

Umeå kommun, Detaljplanering gör bedömningen utifrån omfattningen av genomförda revideringar efter granskningsskedet att förnyad granskning inte behöver ske.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens planeringsutskott 2026-10-06

Antagande av detaljplanen föreslås överlämnas till kommunfullmäktige med anledning av att broarna är ett viktigt projekt för kommunen och av stort allmänt intresse.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-09-28
Protokollsutdrag BN 2026-09-23, BN § 211 – godkänd plan
Antagandehandlingar

- Plankarta daterad maj 2026
- Planbeskrivning daterad maj 2026

Övriga handlingar

- Granskningsutlåtande daterat maj 2026
- Samrådsredogörelse daterad februari 2026
- Miljökonsekvensbeskrivning daterad juni 2026

Beredningsansvariga

Magdalena Blomquist, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande

Magdalena Blomquist, planarkitekt

Planeringsutskottets beslutsordning

Planeringsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunfullmäktiges beslut ska skickas till
detaljplanering@umea.se

Detaljplanering expedierar därefter beslutet till

- Sökande
- Sakägare som yttrat sig
- Länsstyrelsen

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-25

Kommunfullmäktige

Diarienr: KS-2025/00756

Planeringsdirektiv och budget 2027 samt plan 2028-2030

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar att:

- fastställa beslutet om planeringsdirektiv och budget 2027 samt plan 2028–2030, enligt fullmäktiges beslut 2026-06-15 §139.

Ärendebeskrivning
Umeå kommunfullmäktige fattade, 2026-06-15, beslut om planeringsdirektiv och budget för 2027 samt plan 2028–2030 (§139).
De år det är valår skall beslut om budget för kommande år fastställas av det nyvalda fullmäktige. (Kommunallagen 11 kap. 10§)

Beslutsunderlag
Kommunfullmäktiges protokoll 2026-06-15, § 139.
Planeringsdirektiv och budget för 2027 samt plan för 2028–2030.
Investeringsbudget 2027 och plan 2028–2030.
Mark- och exploateringsplan 2027–2030.

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-06-15

§ 139

Diarienr: KS-2025/00756

Planeringsdirektiv och budget 2027 samt plan 2028-2030

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa skattesatsen år 2027 till 22,80

att fastställa Socialdemokraternas och Miljöpartiets Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030 inklusive:

- **inriktningsmål och program, finansiellt mål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag till kommunens nämnder och bolag**
- **nettokostnadsbudget 2027 och plan 2028–2030 för respektive styrelse eller nämnd**
- **ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång**
- **bruttoutgifter i investeringsbudget för 2027 samt investeringsplan för 2028–2030 enligt bilaga 1**
- **bruttoutgifter i mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028–2030 enligt bilaga 2.**

att godkänna att kommunstyrelsen får göra tekniska förändringar av budgetramar under förutsättning att nämnderna är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget

att kommunstyrelsen inom fastställd investeringsbudget och plan får göra tidsmässiga förskjutningar av investeringar för att anpassa till förändrade förutsättningar

att fastställa kommunrevisionens budget för 2027 enligt bilaga 3.

att fastställa budget för lekmannarevisionen 2027 enligt bilaga 4.

att fastställa kommunfullmäktiges årshjul enligt bilaga 5.

att fastställa viktiga datum för kommunens nämnder och bolag 2027 enligt bilaga 6.

Reservation
Anders Ågren, för Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Alliansens budgetförslag.

Veronica Kerr, för Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Alliansens budgetförslag.

Lars Forsgren, för Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Sverigedemokraternas budgetförslag.

Davis Kaza, för Arbetarpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för Arbetarpartiets budgetförslag.

Ärendebeskrivning

Ärendegång

Vid näringslivs- och arbetsutskottets sammanträde 19 maj 2026 lägger Socialdemokraterna fram det med Miljöpartiet gemensamma budgetförslaget samt bilaga 1 – Investeringsbudget 2027 samt plan 2028 2030 och bilaga 2 - Mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028 2030.

Vid näringslivs- och arbetsutskottets sammanträde 26 maj 2026 lägger övriga partier i utskottet sina budgetförslag.

Vid kommunstyrelsens sammanträde 2 juni 2026 lägger övriga partier i kommunstyrelsen sina budgetförslag. Samtliga partier i kommunfullmäktige har möjlighet att skriftligt anmäla in sitt budgetförslag till kommunstyrelsens möte 2 juni.

Kommunfullmäktige 15 juni 2026 (debatt och beslut) Ärendet kompletteras efter kommunstyrelsens sammanträde 2 juni 2026 med kommunfullmäktiges presidiums förslag till beslut och handlingar:
att fastställa kommunrevisionens budget för 2027
att fastställa budget för lekmannarevisionen 2027
att fastställa kommunfullmäktiges årshjul.

Beslutsunderlag

- Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag till Planeringsdirektiv och budget 2027 samt plan 2028-2030.
- Bilaga 1 – Investeringsbudget 2027 och plan 2028-2030
- Bilaga 2 – Mark- och exploateringsplan 2027-2030.
- Bilaga 3 – Kommunrevisionens budget för 2027.
- Bilaga 4 – Budget för lekmannarevisionen 2027.
- Bilaga 5 – Kommunfullmäktiges årshjul.
- Bilaga 6 – Viktiga datum för kommunens nämnder och bolag 2027.
- Alliansens (M, C, L och KD) budgetförslag 2027.
- Vänsterpartiets budgetförslag 2027.
- Sverigedemokraternas budgetförslag 2027, rev. 2026-06-15.
- Arbetarpartiets budgetförslag 2027.
- KF-presidium Protokoll 2026-06-02.
- Debattregler.

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning 2026-05-19

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar att presenterat planeringsdirektiv från Socialdemokraterna och Miljöpartiet inklusive bilagor är inlämnat för fortsatt ärendegång enligt beskrivning.

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning 2026-05-26

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till Socialdemokraternas och Miljöpartiets Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030 med skattesatsen år 2027 till 22,80 inklusive:

- inriktningsmål och program, finansiellt mål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag till kommunens nämnder och bolag
- nettokostnadsbudget 2027 och plan 2028–2030 för respektive styrelse eller nämnd
- ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång
- bruttoutgifter i investeringsbudget för 2027 samt investeringsplan för 2028–2030 enligt bilaga 1
- bruttoutgifter i mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028–2030 enligt bilaga 2.

att godkänna att kommunstyrelsen får göra tekniska förändringar av budgetramar under förutsättning att nämnderna är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget

att kommunstyrelsen inom fastställd investeringsbudget och plan får göra tidsmässiga förskjutningar av investeringar för att anpassa till förändrade förutsättningar

att fastställa viktiga datum för kommunens nämnder och bolag 2027 enligt bilaga 6.

Propositionsordning som godkänns

Bifall mot avslag till Hans Lindbergs (S) yrkande, d.v.s. Socialdemokraternas och Miljöpartiets Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030 med skattesatsen år 2027 till 22,80 inklusive:

- inriktningsmål och program, finansiellt mål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag till kommunens nämnder och bolag
- nettokostnadsbudget 2027 och plan 2028–2030 för respektive styrelse eller nämnd
- ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång
- bruttoutgifter i investeringsbudget för 2027 samt investeringsplan för 2028–2030 enligt bilaga 1
- bruttoutgifter i mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028–2030 enligt bilaga 2.

att godkänna att kommunstyrelsen får göra tekniska förändringar av budgetramar under förutsättning att nämnderna är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget

att kommunstyrelsen inom fastställd investeringsbudget och plan får göra tidsmässiga förskjutningar av investeringar för att anpassa till förändrade förutsättningar

att fastställa viktiga datum för kommunens nämnder och bolag 2027 enligt bilaga 6.

Ordföranden finner att näringslivs- och arbetsutskottet bifaller förslaget.

Särskilt uttalande

Anders Ågren (M), Lena Andersson (M), Mattias Larsson (C) och Bore Sköld (V) deltar inte i beslutet, då de avser lägga egna förslag till planeringsdirektiv och budget på kommunstyrelsens sammanträde 2 juni 2026.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (Socialdemokraternas och Miljöpartiets) Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030 med skattesatsen år 2027 till 22,80 inklusive:

- inriktningsmål och program, finansiellt mål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag till kommunens nämnder och bolag
- nettokostnadsbudget 2027 och plan 2028–2030 för respektive styrelse eller nämnd
- ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång
- bruttoutgifter i investeringsbudget för 2027 samt investeringsplan för 2028–2030 enligt bilaga 1
- bruttoutgifter i mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028–2030 enligt bilaga 2.

Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C) och **Veronica Kerr (KD)** – Bifall till Alliansens budgetförslag 2027 inklusive skattesats 22,60.

Bore Sköld (V) – Bifall till Vänsterpartiets budgetförslag 2027 inklusive skattesats 22,80.

Lars Forsgren (SD) – Bifall till Sverigedemokraternas budgetförslag 2027 inklusive skattesats 22,80.

Propositionsordning som godkänns
Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets (Socialdemokraternas och Miljöpartiets) förslag *mot* Alliansens förslag *mot* Vänsterpartiets förslag *mot* Sverigedemokraternas förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets (Socialdemokraternas och Miljöpartiets) förslag.

Reservation
Anders Ågren (M), Lena Andersson (M) och Veronica Kerr (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för Alliansens budgetförslag.

Bore Sköld (V) och Ellen Ström (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för Vänsterpartiets budgetförslag.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för Sverigedemokraternas budgetförslag.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunfullmäktige 2026-06-15

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Hans Lindberg, Anders Ågren, Bore Sköld, Mattias Larsson, Lars Forsgren, Mariam Salem, Hanna Lundin Jernberg, Davis Kaza, Veronica Kerr, Andreas Lundgren, Petter Nilsson, Joline Göttfert, Anders Sellström, Elin Nejne, Patrik Brännberg, Christina Bernhardsson, Maria Lindvall, Ulrik Berg, Lars Brännström, Janet Ågren, Arvid Lundberg, Moa Brydsten, Helena Smith, Lennart Arvidsson, Tomas Wennström, Maja Westling Palmberg, Lars Nilsson, Ellen Ström, Igor Hell, Lena Andersson, Sven-Olov Edvinsson, Lena Karlsson Engman, Marianne Löfstedt, Johan Asplund, Mikael Berglund, Elmer Eriksson, Åsa Bäckström, Hanna Lundin Jernberg, Ari Leinonen, Fredrik Rönn, Emma Vigren, Daniell Andersson, Linda Lotare, Mehrana Bassami, Peter Vigren, Anders Norqvist, Jan-Olov Carlsson, Mikael Tjäder och Mikael Thyni.

Yrkanden

Hans Lindberg (S), Mariam Salem (MP), Andreas Lundgren (S), Elin Nejne (S), Christina Bernhardsson (S), Lars Brännström (MP), Janet Ågren (S), Arvid Lundberg (MP), Moa Brydsten (S), Helena Smith (S), Tomas Wennström (S), Lena Karlsson Engman (S), Johan Asplund (MP), Mikael Berglund (S), Åsa Bäckström (-)(V), Ari Leinonen (S), Emma Vigren (S), Mehrana Bassami (S) och **Peter Vigren (S)** – Bifall till kommunstyrelsens förslag: Socialdemokraternas och Miljöpartiets Planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030 med skattesatsen år 2027 till 22,80 inklusive:

- inriktningsmål och program, finansiellt mål, personalpolitiska mål samt tilläggsuppdrag till kommunens nämnder och bolag
- nettokostnadsbudget 2027 och plan 2028–2030 för respektive styrelse eller nämnd
- ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång
- bruttoutgifter i investeringsbudget för 2027 samt investeringsplan för 2028–2030 enligt bilaga 1
- bruttoutgifter i mark- och exploateringsbudget 2027 och plan 2028–2030 enligt bilaga 2.

Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L), Veronica Kerr (KD), Joline Göttfert (M), Anders Sellström (KD), Ulrik Berg (M), Maja Westling Palmberg (C), Igor Hell (M), Lena Andersson (M), Sven-Olov Edvinsson (C), Marianne Löfstedt (M), Elmer Eriksson (M), Fredrik Rönn (C), Anders Norqvist (L) och **Mikael Thyni (M)** – Bifall till

Alliansens budgetförslag 2027 (Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna) inklusive mål och uppdrag samt skattesats 22,60.

Bore Sköld (V), Lennart Arvidsson (V), Ellen Ström (V), Daniell Andersson (V), Linda Lotare (V) och **Jan-Olov Carlsson (V)** – Bifall till Vänsterpartiets budgetförslag 2027 inklusive mål och uppdrag samt skattesats 22,80.

Lars Forsgren (SD), Petter Nilsson (SD), Lars Nilsson (SD) och **Mikael Tjäder (SD)** – Bifall till Sverigedemokraternas reviderade förslag till budget 2027 inklusive mål och uppdrag samt skattesats 22,80.

Davis Kaza (AP) och **Patrik Brännberg (AP)** – Bifall till Arbetarpartiets förslag till budget 2027 inklusive mål och uppdrag samt skattesats 22,80.

Maria Lindvall (-)(L) – Bifall till eget förslag till budget där jag kopplar ett tillägg till Alliansens budget där avgiftsfria resor för barn och elever som reser till och från anpassad skola och LSS-fritids samt hemmet eller särskilt boende, införs.

Propositionsordning som godkänns
Ordförande informerar om att hon avser att ställa skattesatser mot varandra, därefter budgetförslag i sin helhet mot varandra och slutligen bifall mot avslag till resterande att-satser. Kommunfullmäktige godkänner propositionsordningen.

Skattesats
Bifall till skattesats 22,80 *mot* bifall till skattesats 22,60. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att bifalla att skattesatsen ska vara 22,80.

Budget i helhet
Bifall till kommunstyrelsens förslag (Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag till planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030) *mot* Alliansens budgetförslag 2027 *mot* Vänsterpartiets budgetförslag 2027 *mot* Sverigedemokraternas budgetförslag 2027 *mot* Arbetarpartiets budgetförslag 2027 *mot* Maria Lindvalls (-)(L) budgetförslag 2027. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att bifalla kommunstyrelsens förslag (Socialdemokraternas och Miljöpartiets budgetförslag). Votering begärs.

Huvudförslag: Kommunstyrelsens förslag (Socialdemokraternas och Miljöpartiets budgetförslag 2027).

Motförslag: Alliansens budgetförslag 2027 *mot* Vänsterpartiets budgetförslag 2027 *mot* Sverigedemokraternas budgetförslag 2027 *mot* Arbetarpartiets budgetförslag 2027 *mot* Maria Lindvalls (-)(L) budgetförslag 2027. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att som motförslag till huvudförslaget utse Alliansens budgetförslag 2027.

Voteringsproposition
Ja-röst för kommunstyrelsens förslag (S+MP) budgetförslag 2027.
Nej-röst för Alliansens budgetförslag 2027.

Omröstningsresultat
Med 31 ja-röster mot 22 nej-röster och 12 som avstår från att rösta beslutar kommunfullmäktige att bifalla kommunstyrelsens förslag (Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag till planeringsdirektiv, budget och investeringar för 2027 och plan 2027–2030. Voteringslista.

Bifall mot avslag till att godkänna att kommunstyrelsen får göra tekniska förändringar av budgetramar under förutsättning att nämnderna är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Bifall mot avslag till att kommunstyrelsen inom fastställd investeringsbudget och plan får göra tidsmässiga förskjutningar av investeringar för att anpassa till förändrade förutsättningar. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Bifall mot avslag till att fastställa kommunrevisionens budget för 2027 enligt bilaga 3. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Bifall mot avslag till att fastställa budget för lekmannarevisionen 2027 enligt bilaga 4. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Bifall mot avslag till att fastställa kommunfullmäktiges årshjul enligt bilaga 5. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Bifall mot avslag till att fastställa viktiga datum för kommunens nämnder och bolag 2027 enligt bilaga 6. Ordföranden finner att kommunfullmäktige bifaller förslaget.

Reservation
Anders Ågren, för Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Alliansens budgetförslag.

Veronica Kerr, för Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Alliansens budgetförslag.

Lars Forsgren, för Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Sverigedemokraternas budgetförslag.

Davis Kaza, för Arbetarpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för Arbetarpartiets budgetförslag.

Beslutet ska skickas till
Kommunfullmäktiges beslut inklusive det beslutade planeringsdirektivet med bilagorna 1,2, 5 och 6 skickas till nämnder och bolag.

Kommunfullmäktiges beslut inklusive det beslutade planeringsdirektivet med bilagorna 3 och 4 skickas till kommunrevisionen.

UMEÅ KOMMUN

Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2027

- *Ekonomiska ramar för budget 2027 och plan 2028–2030*
- *Grunduppdrag, driftbudget till nämnder*
- *Inriktningsmål och program*
- *Tilläggsuppdrag till nämnder och bolag*

Fastställd av: Kommunfullmäktige	**Diarienummer:** KS-2025/00756	**Datum, paragraf för beslut:** [20XX-XX-XX, § XX]	**Dokumentet styr:** -
Dokumenttyp: Plan	**Giltighetstid:** ej aktuellt	**Dokumentansvarig:** Stadsledningskontoret Ekonomi och styrning	

Innehåll

Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2027 1
Innehåll 2
Inledning 4
Förutsättningar för Planperioden 2027-2030 5
Ekonomiska förutsättningar 5
Demografisk utveckling 10
Näringslivskonjunktur 11
Bostadsmarknad och bostadsförsörjning 12
Arbetsmarknadskonjunktur, kompetensförsörjning och löneutveckling 12
Sammanfattning 13
Grunduppdrag och resurstilldelning till kommunens nämnder 14
Kommunstyrelsen 16
Byggnadsnämnden 20
Fritidsnämnden 22
För- och grundskolenämnden 25
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 28
Individ- och familjenämnden 31
Kulturnämnden 33
Miljö- och hälsoskyddsnämnden 35
Personalnämnden 37
Tekniska nämnden 39
Valnämnden 43
Äldrenämnden 44
Kommungemensamma nämnder 46
Umeå kommunföretag och de kommunala bolagen 46
Inriktningsmål och program 47
Inriktningsmål 48
Program för tillväxt 49
Program för social hållbarhet 51
Program för Klimatneutrala Umeå 2040 56
Personalpolitiska mål och uppdrag 60
God ekonomisk hushållning - Ekonomiska riktlinjer och finansiella mål 61

Finansiella mål ... 61
Uppföljning, analys och utvärdering ... 63
Budget 2027 och plan 2028–2030 för nämnder och styrelse ... 65
Tabell 1. Budgetramar nämnder och styrelse 2027 ... 65
Tabell 2. Specifikation av kommunstyrelsens budgetram ... 66
Tabell 3. Resultaträkning 2026–2030 ... 67
Tabell 4. Finansieringsbudget 2026–2030 ... 67
Tabell 5. Nyckeltal ... 68
Investeringsramar 2026–2030 ... 68
Tabell 6. Investeringsramar per nämnd ... 68
Tabell 7. Nya investeringsprojekt över 50 mnkr ... 69
Tabell 8. Investeringsram mark- och exploatering ... 69
Tabell 9. Investeringsram finansiell leasing ... 69
Tabell 10. Ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång ... 69
Redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen ... 70
Tabell 11. Prognos investeringsramar bolagskoncern ... 71

Inledning

I planeringsdirektiv 2027 med plan för 2028–2030 presenteras Socialdemokraterna och Miljöpartiets förslag till budget för 2027. Umeå kommun går in i budgetåret 2027 med både utmaningar och möjligheter. Det osäkra omvärldsläget ställer krav på politiskt ledarskap och handlingskraft.

Svensk ekonomi har inte utvecklats såsom förväntats, vilket påverkar kommunens budgetförutsättningar för 2027 på ett negativt sätt. Skatteunderlagstillväxten utifrån regeringens senaste vårproposition är sämre än tidigare prognoser. Det medför att Umeå kommuns förväntade skatteunderlagstillväxt skrivs ner med 69 miljoner kronor jämfört med planeringsdirektiv 2.

Med anledning av detta sänks resultatkravet kortsiktigt från 2 procent till 1 procent men planeras återställas under planeringsperioden då kommunen fortfarande står inför stora investeringsbehov. Då kommunen haft goda resultatnivåer under innevarande mandatperiod och ordning och reda i ekonomin finns goda förutsättningar att använda dessa medel för 2027 för att kompensera för regeringens tillkortakommanden med svensk tillväxt.

Budgeten för 2027 tar sin utgångspunkt i kommunfullmäktiges långsiktiga mål om ett socialt, ekologiskt, kulturellt och ekonomiskt hållbart Umeå med visionen om 200 000 invånare år 2050, samt hur Umeå ska fortsätta vara en attraktiv, trygg, jämlik och hållbar kommun. Budgeten syftar också till att skapa ekonomiska förutsättningar som möjliggör både kvalitet i verksamheterna och fortsatt utveckling av Umeå.

För 2027 presenteras ett större antal tilläggsuppdrag än tidigare år då ett antal uppdrag ej har hunnits slutföras under perioden, samtidigt som 2027 års budget är den första budgeten på kommande mandatperiod. Ett antal tilläggsuppdrag har varit av längre karaktär men målet är att slutföra dessa under innevarande år. Beroende på vad Umeåborna bestämmer i samband med valet i september och vilka de vill ska styra Umeå framåt under nästa mandatperiod bör antalet tilläggsuppdrag i därefter kommande budget minskas i linje med den av kommunfullmäktige beslutade riktlinje.

Socialdemokraterna och Miljöpartiets förslag till budget för 2027 för Umeå kommun är en budget för unga och äldre, trygghet och hållbarhet. Trots försämrade ekonomiska förutsättningar nationellt, låg svensk tillväxt och en regering som lånar till skattesänkningar är 2027 års kommunala budget en budget med reformer tack vare en kommunal och framtidssäkrad kommunal ekonomi.

Förutsättningar för Planperioden 2027-2030

Ekonomiska förutsättningar[1]

Osäkerhet präglar en vacklande omvärldskonjunktur

Osäkerhet tynger den globala ekonomin med konsekvensen att konsumtionen dämpas, investeringar uteblir och anställningsbeslut skjuts upp eller arbetsstyrkor minskas. Geopolitiska spänningar men främst USA:s handelskrig skapar osäkerhet kring den globala konjunkturen. Konsekvenserna för världsekonomin är svåra att förutse. Särskilt hög osäkerhet är förknippad till USA som är navet för världsekonomin och finansmarknaden. Tullsatserna på USA:s import har höjts markant, från omkring 3 procent till cirka 17 procent i genomsnitt. Trots det syns ännu ingen tydlig nedgång i den amerikanska utrikeshandeln. Det syns inte heller några stora negativa effekter för global tillverkningsindustri ännu: såväl global varuhandel som industriproduktion har fortsatt att stiga, till och med i snabbare takt än i fjol. Motåtgärder från omvärlden har varit begränsade och en eskalerande global handelskonflikt har därmed kunnat undvikas, åtminstone hittills. En stor osäkerhet kvarstår dock i hur utvecklingen kommer att se ut framåt. USA:s och Israels anfall mot Iran och de kort- och långsiktiga konsekvenser detta får för energiförsörjning och energipriser medför en väsentligt ökad osäkerhet.

Hög sysselsättning förmår inte lyfta europeisk tillväxt

Trots en tämligen stark arbetsmarknadsutveckling i Europa, där sysselsättningsgraden är den högsta på 20 år, är tillväxten svag. Med undantag för Spanien är BNP-tillväxten låg i de största ekonomierna i eurozonen och det syns inga tydliga tecken på någon snar vändning.

Tyskland, det största och mest handelsinriktade av länderna, brottas med försvagad konkurrenskraft för sin fordonsindustri, vilket utgör ett stort sänke för Europa. En utmaning för länderna blir att ställa om mot inte minst den expanderande försvarsindustrin, såväl i Tyskland som i övriga EU. Prognosen är att satsningarna på försvarsindustrin antas lyfta BNP flera procent i eurozonen kommande år.

[1] Avsnitt om global och nationell ekonomi baseras på SKR:s Ekonomirapport oktober 2025.

Tabell 3 • BNP-tillväxt i omvärlden

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Utfall	Prognos		Kalkyl		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Eurozonen	0,8	1,2	1,1	2,4	2,4	2,2
USA	2,8	1,5	1,4	2,4	2,1	1,8
Världen, handelsviktad*	1,8	2,3	2,3	2,1	2,2	2,2

* Handelsviktad baseras på global BNP viktad utifrån KIX-index. KIX är ett valutaindex baserat på flöden av varor och råvaror i den svenska utrikeshandeln.

Källor: Konjunkturinstitutet, Macrobond samt Sveriges Kommuner och Regioner

Globala styrräntor

Jämfört med åren före 2022, när styrräntorna började höjas, ligger flertalet centralbanksräntor på höga nivåer trots att de sänkts sedan 2023–2024. Detta är delvis en följd av att det har dragit ut på tiden att få ned inflationen efter pris- och kostnadschocken 2021–2022. Det tidigare så låga ränteläget hängde samtidigt ihop med en ihållande mycket låg global inflation. Högre inflation framöver kommer leda till ett högre ränteläge. Inte heller reala styrräntor – det vill säga nominella styrräntor justerade för inflationen – antas bli så låga som under det förra decenniet. Detta pekar också mot högre nominella styrräntor åren framöver jämfört med före 2022. Bedömning av hur USA:s och Israels anfall mot Iran påverkar ränteutvecklingen på sikt är behäftad med stor osäkerhet.

Svensk ekonomi präglas av konjunkturåterhämtning

Svensk ekonomi befinner sig i en utdragen lågkonjunktur efter flera negativa störningar de senaste åren. Svagare omvärldskonjunktur och mindre gynnsamma handelsförhållanden, och hög osäkerhet därtill, fortsätter att dämpa efterfrågan på svensk export. Samtidigt ger investeringar i infrastruktur, energiomställning och en omfattande upprustning av försvarsförmågan inom EU visst stöd till tillväxten de kommande åren.

Utsikterna för svensk ekonomi vilar därmed i hög grad på den inhemska efterfrågan, där hushållens konsumtion väntas bli den främsta drivkraften. Det är en bedömning som kvarstår sedan förra året men som blivit förskjuten med anledning av att hushållen hållit tillbaka sin konsumtion på grund av den osäkra omvärlden. Stigande reallöner, lägre bolåneräntor och en finanspolitik som stärker hushållens köpkraft talar för ökad optimism och konsumtion under 2026 och 2027. Bedömning av hur USA:s och Israels anfall mot Iran påverkar den svenska konjunkturåterhämtningen är behäftad med stor osäkerhet.

Nya ekonomiska förutsättningar framöver - det nya normala

Utöver den konjunkturella återhämtningen pågår samtidigt en mer varaktig anpassning. Priser, löneökningar samt räntor väntas stabilisera sig på högre nivåer jämfört med åren före 2020. Samtliga aktörer i ekonomin behöver anpassa sig till dessa nya ekonomiska förutsättningar, vilket påverkar konsumtion, sparande och investeringar. På kort sikt bidrar dessa skiften till en långsammare konjunkturåterhämtning då konsumtion och investeringar har blivit dyrare än tidigare. På längre sikt riskerar detta även att dämpa potentialen i ekonomin.

Högt tryck i staten men kommunsektorn återhållsam

Den offentliga konsumtionen ökar relativt mycket nästa år och kommer fortsätta göra det kommande år, med anledning av både utbyggnaden av rättsväsendet och upprustningen av militärt och civilt försvar. Det är framförallt den statliga konsumtionen som ökar starkt medan kommunal konsumtion utvecklas svagt kommande år, främst till följd av en allt långsammare befolkningstillväxt. Förutom svag befolkningstillväxt innebär senaste årens lägre födslotal och en åldrande befolkning behov av anpassning av verksamhet. Långsiktighet och anpassning- och omställningsförmåga blir därför centrala ledord för kommunsektorn framöver.

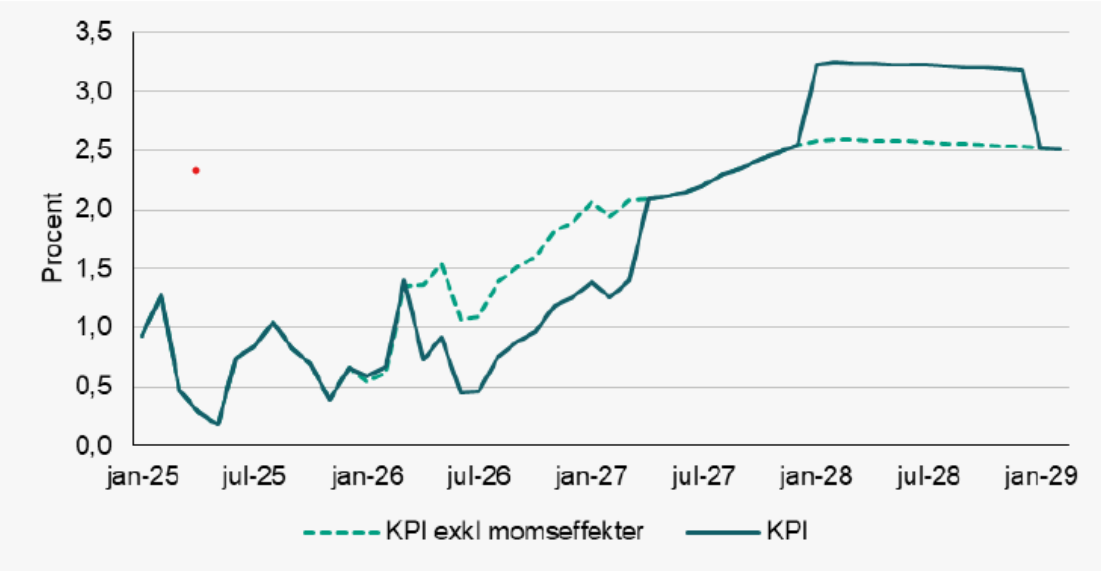
Låga prisökningar och sänkt livsmedelsmoms dämpar inflationen

KPIF-inflationen bedöms sjunka under 2026. Prishöjningar på livsmedel (exklusive moms) blir då mindre än 2025 men även hyreshöjningar samt inflationen för en lång rad varor och tjänster förutsätts 2026 bli lägre än 2025, som följd av ett gradvis avtagande kostnadstryck och en återgång till genomsnittliga prisökningar som gällde åren före inflationschocken.

Vid sidan om förändringar av marknadspriser på varor och tjänster kommer förslagen i Budgetpropositionen för 2026 att sätta stor prägel på inflationen kommande år. Särskilt den halverade livsmedelsmomsen, som införs i april 2026, får stor betydelse för inflationen då livsmedelspriserna utgör en stor del av KPI (nästan 14 procent). Momssänkningen bedöms ge en betydande prisnedgång, och inflationen helåret 2026 bedöms bli blir en halv procentenhet lägre enbart av detta skäl. Motsatta effekten sker när den tillfälligt halverade livsmedelsmomsen höjs, vilket antas ske i januari 2028. Sammanfattningsvis bedöms förändringarna av livsmedelsmomsen ge lägre inflation 2026–2027 men högre inflation 2028, se diagram nedan.

Diagram 7 • KPI-inflation i Sverige

Procent

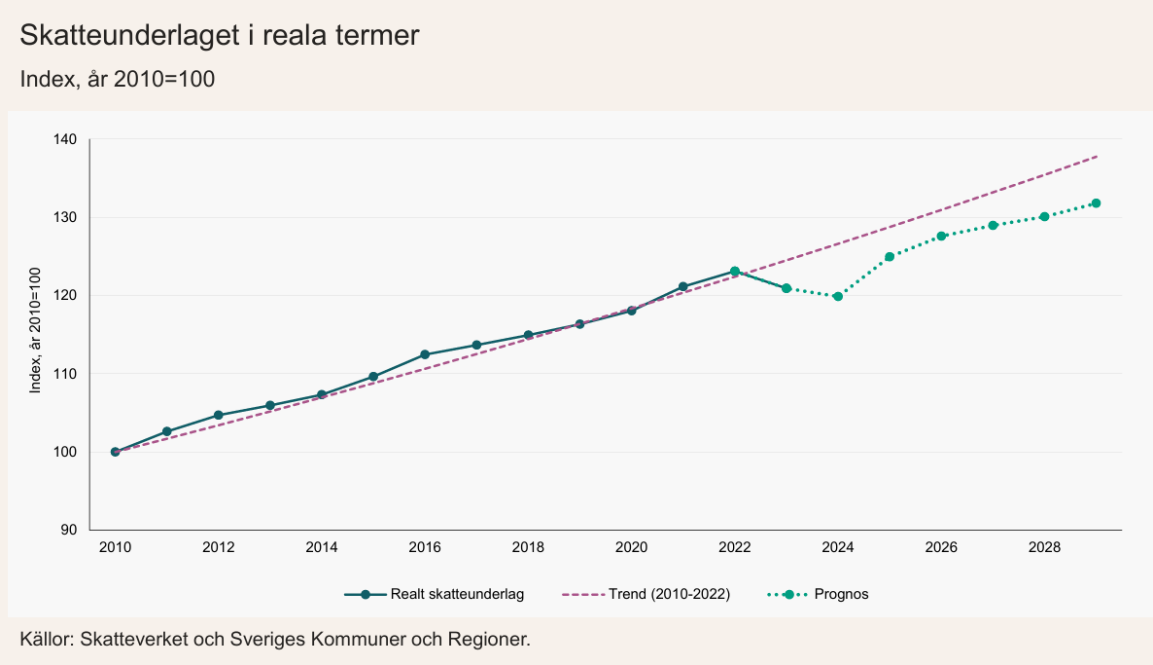
Källor: Macrobond och Sveriges Kommuner och Regioner

Konsekvenserna av pågående konflikt i mellanöstern och de konsekvenser detta får för energiförsörjning och energipriser och därmed för den svenska inflationsutvecklingen är svåra att överblicka och innebär därmed en väsentligt ökad osäkerhet.

Stabil skatteunderlagstillväxt, men svagare köpkraft i sektorn

Det kommunala skatteunderlaget bedöms under åren 2026–2027 öka mer än genomsnittet för de senaste 10 åren, med den starkaste utvecklingen 2027. Ökningstakten bedöms därefter minska och hamna under genomsnittet åren 2028–2029. Bedömningarna från regeringen respektive SKR om skatteunderlagets utveckling följer samma bana, dock är tillväxten något högre åren 2026-2027 och något lägre 2028-2029 enligt regeringen.

Kommunsektorns ekonomiska utrymme har emellertid försvagats varaktigt, då den höga inflationen 2023-2024 inneburit en högre prisnivå som minskat den verksamhetsvolym som skatteintäkterna kan finansiera. Detta ses i nedanstående diagram över den reala skatteunderlagsutvecklingen. I detta är dock ingen hänsyn tagen till den förändrade befolkningsstrukturen/försörjningskvoten.

Förutsättningar för Umeå kommun

Den prognos över skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning som ligger till grund för planeringen baseras på regeringens skatteunderlagsprognos. Skatteunderlaget bedöms öka med i genomsnitt 4,3 procent per år 2026–2029, med en starkare utveckling 2027 än övriga år. De första två åren överstiger skatteunderlagets tillväxt det historiska genomsnittet. Under dessa år ökar även det reala skatteunderlaget med ca 2 % per år, vilket innebär en ökad köpkraft. Under åren 2028-2029 bedöms skatteunderlagets tillväxt bli svagare än det historiska genomsnittet samtidigt som inflationen förväntas öka, vilket sammantaget leder till att tillväxten av skatteunderlaget blir mycket låg i reala termer.

Pensionskostnaderna stabiliseras under planeringsperioden. Prognos över inflationens utveckling, som påverkas av förändringar i Budgetpropositionen för 2026, medför att pensionskostnaderna förväntas sjunka 2027 till följd av låg inflation för att sedan öka betydligt till 2028.

Med ett oförändrat resultatkrav på 2% i kombination med föreslagen investeringsplan ökar låneskulden kraftigt de första åren då investeringsnivån är hög pga förskjutningar från tidigare år. I senare delen av planeringsperioden ökar självfinansieringsgraden och låneskulden utvecklas i långsammare takt. Soliditeten beräknas är i slutet av perioden vara högre än i senaste årsbokslut.

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Umeå kommun baserar sin prognos över skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning på regeringens prognos över skatteunderlagets utveckling och förändringar av generella statsbidrag och regleringar i Vårpropositionen för 2026 samt kommunens egen befolkningsprognos och skattesats enligt senaste beslutet.

Umeå kommun (mnkr)	Budget 2026	Prognos 2027	Prognos 2028	Prognos 2029	Prognos 2030
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning i budget 2026 och prognos 2027-2030	10 250	10 692	11 160	11 556	12 024
Specifikation prognos:					
Skatteintäkter	8 775	9 080	9 507	9 940	10 463
Inkomstutjämning	1 541	1 643	1 751	1 827	1 877
Kostnadsutjämning	-888	-944	-991	-1 056	-1 106
Regleringsbidrag	307	347	325	276	219
LSS-utjämning	216	247	249	250	252
Strukturbidrag	0	0	0	0	0
Införandebidrag	0	0	0	0	0
Slutavräkning	0	0	0	0	0
Fastighetsavgift	299	319	319	319	319
Summa	**10 250**	**10 692**	**11 160**	**11 556**	**12 024**

Kommunfullmäktige fastställde i juni 2025 skattesatsen för år 2026 till 22,80 kr. Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning beräknas öka med 443 miljoner kr mellan budget 2026 och budget 2027 och med 1 774 mnkr fram till 2030.

Demografisk utveckling

Umeå kommuns befolkningstillväxt under 2025 påverkades främst av två faktorer: ett fortsatt lågt barnafödande och en svagare befolkningstillväxt i riket, vilket minskade flyttströmmarna till kommunen. Antalet födda har minskat stadigt sedan 2020 och legat på låga nivåer sedan 2023. Denna utveckling fortsatte under 2025. Hushållens ekonomiska förutsättningar bedöms förbättras kommande år och kan på sikt bidra till en viss återhämtning i barnafödandet.

Rikets demografiska utveckling har också förändrats. Sveriges befolkning ökade med drygt 737 000 personer de senaste tio åren, motsvarande 7,5 procent eller i snitt 0,83 procent per år. SCB:s senaste prognos visar dock att tillväxten framöver blir betydligt lägre än tidigare beräknat. Till år 2036 väntas befolkningen öka med cirka 254 000 personer (2,4 procent), motsvarande en årlig tillväxttakt på 0,20 procent. Antalet födda steg tillfälligt under

pandemin men återgick därefter till den nedåtgående trend som präglat det senaste decenniet.

Umeå kommun följer denna nationella utveckling. Befolkningstillväxten 2025 ligger på samma nivå som 2024 men lägre än tidigare år. Den dämpade tillväxten förklaras av färre födda, högre utvandring och ett svagare inrikes flyttnetto till följd av rikets lägre befolkningstillväxt.

Studenterna utgör fortsatt en central del av Umeås demografi och kompetensförsörjning. Under höstterminen 2025 antogs rekordmånga studenter vid Umeå universitet, totalt 38 000, varav drygt 5 700 nybörjare. Umeås befolkningstillväxt är till stor del beroende av både den årliga tillströmningen av nya studenter och en kvarstanningsgrad bland examinerade som över tid legat runt 35 procent.

Den aktuella befolkningsprognosen för 2025–2036 baseras på den faktiska folkmängden 2024 och sträcker sig fram till och med år 2036. Prognosen pekar på en fortsatt stabil men något lägre tillväxttakt jämfört med föregående årsprognos. Umeås befolkning bedöms öka med cirka 11 300 personer, från 134 249 invånare år 2024 till omkring 145 500 invånare år 2036. Den genomsnittliga årliga ökningen är cirka 940 personer, med en något högre tillväxt i början och lägre mot slutet av perioden. Umeå väntas passera 140 000 invånare under år 2030.

Näringslivskonjunktur

Konjunkturinstitutet och Norrlandsfonden gör bedömningen att den långvariga lågkonjunkturen är i sitt slutskede och flertalet branscher ger uttryck för ett positivare konjunkturläge med högre förväntningar under 2026. Den positiva utvecklingen av nya arbetstillfällen inom försvar och myndigheter fortsätter och påverkar övrig näring. Tillverkande industri signalerar ökad ordertillgång. Handeln ser en ökning av privatkonsumtion och tjänstesektorn fortsätter utvecklas och är numera största enskilda bransch. Byggsektorn har fortsatta utmaningar men trots en lägre bostadsproduktion så signaleras en vändning. Fortfarande kvarstår osäkerhetsfaktorer kring det volatila världsläget som gör läget något svårbedömt. I vanlig ordning är Umeås styrka den stora branschbredden och kombinationen av privata och offentliga jobb. Även om den oerhört starka tillväxten i arbetstillfällen som varit de senaste fem åren till vissa delar avmattas så finns nya branscher som tar plats och har en tillväxt.

Bostadsmarknad och bostadsförsörjning

Förutsättningarna på bostadsmarknaden har förbättrats under det senaste halvåret. Inflationen har fortsatt nedåt enligt prognos och Riksbanken bedömer att styrräntan kan ligga kvar på 1,75 procent under en tid framöver. God inkomstutveckling, gynnsamma räntenivåer och befolkningstillväxt är avgörande faktorer för bostadsmarknadens utveckling, men årets demografiska prognos visar en något lägre befolkningsökning än tidigare, vilket dämpar efterfrågan något.

Den ekonomiska återhämtningen är försiktig och riskbilden fortsatt osäker. Hushållens konsumtionsmönster, finanspolitikens utformning och geopolitiska faktorer kan påverka både ränteutvecklingen och bostadsefterfrågan framåt.

Under 2025 har villapriserna och bostadsrättspriserna i Umeå sjunkit med 5,5 procent jämfört med året innan. Stigande bostadspriser stärker investeringsviljan medan fallande priser verkar i motsatt riktning och försvagar förutsättningarna för bostadsbyggande.

Bostadsbyggandet i Umeå kommun bedöms landa något lägre än 2024, omkring 800–900 färdigställda bostäder. De lägre nivåerna av påbörjade projekt under 2022–2025 innebär att färdigställandet minskar framför allt under 2026 och 2027, oavsett om konjunkturen förbättras. Även om planberedskapen har stärkts är det först efter 2028 som bostadsbyggandet bedöms kunna återhämta sig, vilket innebär att bostadsbristen väntas öka under 2026–2027 för att därefter gradvis minska.

Arbetsmarknadskonjunktur, kompetensförsörjning och löneutveckling

Arbetsförmedlingen visar i Arbetsmarknadsläget kvartal 3 2025 att det senaste årets pågående lågkonjunkturen fortsatt att sätta spår på svensk arbetsmarknad. Antalet inskrivna arbetslösa i riket ökade i genomsnitt kvartal tre 2025. Den relativa arbetslöshetsnivån har också ökat under perioden, till 7,0 procent. Västerbottens läns omfattande varsel och uppsägningar det gångna året har haft påverkan på länet, samtidigt som arbetslöshetsnivån fortsatt ligger på en nivå som är lägre än riksgenomsnittet. Den relativa arbetslöshetsnivån har ökat i länet som helhet men påverkan utanför Skellefteå kommun har varit relativt liten.

Umeå kommun och flera av kranskommunerna (som också utgör gemensam arbetsmarknadsregion), ligger fortsatt på 3,2 – 4,3% arbetslöshet. Det gör att det arbetsmarknadsläge som beskrivits i tidigare års budgetförutsättningar, till stor del kvarstår. Det vill säga fortsatta signaler om arbetskraftsbrist och relativt begränsade möjligheter att få ut tillräckligt från befintlig lokal och regional arbetskraft. Det utgör en utmaning när

konjunkturen förväntas vända uppåt med förväntat ytterligare arbetskraftsbehov i Umeåregionen.

SKR:s prognos för timlönekostnader 2027 beräknas till 3,5 % i genomsnitt för kommunal sektor.

Sammanfattning

Trots lågkonjunktur och osäkert världsläge så är det ekonomiska läget förhållandevis stabilt för kommunen under planperioden. Skatteintäkterna utvecklas enligt prognos väl under planeringsperioden, samtidigt som pensionskostnaderna stabiliseras.

Umeås befolkning fortsätter att öka om än i något lägre takt än tidigare år trots avstannande befolkningstillväxt nationellt. Fortsatt fallande trend avseende fertilitetstalen i riket bedöms på sikt få väsentlig påverkan på kommunernas demografiska sammansättning.

Umeå kommun har trots nationell lågkonjunktur relativt låg arbetslöshet, något som kan påverka såväl kommun som övriga aktörer om konjunkturen vänder upp under kommande år. Brist på arbetskraft är något Umeå delar med övriga Umeregionen. Lågkonjunkturens inverkan på bostadsproduktionen kan innebära ett hinder för ökad inflyttning. Även om planberedskapen har stärkts är det först efter 2028 som bostadsbyggandet bedöms kunna återhämta sig.

Grunduppdrag och resurstilldelning till kommunens nämnder

I mars 2021 fastställde kommunfullmäktige att alla nämnder och helägda bolag ska ha ett skriftligt grunduppdrag som förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden/bolaget och dess roll och ansvar. Grunduppdraget är specifikt för en nämnd eller ett bolag. Grunduppdragen ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Kommunfullmäktige fastställer grunduppdrag till nämnd och bolag och följer årligen upp hur nämnd/bolag hanterat sitt grunduppdrag.

För bolag framgår grunduppdraget i bolagsordning och konkretiseras genom bolagets ägardirektiv. För nämnd fastställs grunduppdrag för styrelse och nämnder i kommunens *Reglemente för kommunens nämnder och styrelse.* Det infogas därefter i planeringsdirektivet. Om det finns behov av revidering av grunduppdraget så sker det genom att reglementet revideras.

Grunduppdraget är utgångspunkt för verksamhets- och bolagsstyrning

Inom ramen för grunduppdraget har nämnd/bolag möjlighet att utifrån sina specifika förutsättningar och behov fastställa hur verksamhetsstyrning och uppföljning ska utformas. Vid utformning av nämnds- eller bolagsspecifik verksamhetsstyrning och uppföljning har dock nämnd och bolag att följa eventuella krav från lagstiftning och författning samt beslut och direktiv från kommunfullmäktige samt anvisning från kommunstyrelsen om hur styrning och uppföljning ska utformas.

Uppföljning av grunduppdraget

Uppföljning av grunduppdraget sker årligen genom att nämnd och bolag bedömer i vilken omfattning nämnden eller bolaget verkställt grunduppdraget och rapporterar sagda bedömning till kommunstyrelsen som sammanställer inför hantering i kommunfullmäktige. Respektive bolag rapporterar i anslutning till delårsrapport, årsredovisning och bolagsstyrningsrapport. Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att utforma anvisning för när och hur rapportering från nämnder och bolag ska ske.

Grunduppdrag och resurstilldelning (budget)

För att möjliggöra att nämnd/bolag har förutsättningar att fullgöra sitt grunduppdrag kan nämnd/bolag tilldelas resurser från kommunfullmäktige. Utöver medel som tilldelas från kommunfullmäktige kan nämnd och bolag ha andra intäkter som nyttjas för att finansiera nämndens eller bolagets grunduppdrag. Om kommunfullmäktige inte har fastställt annat gäller prioriteringsordningen:

- *Medel före grunduppdrag: Tillgängliga medel styr grunduppdragets omfattning (bredd/djup)*
- *Grunduppdrag före inriktningsmål: Om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före inriktningsmål fastställda av kommunfullmäktige.*
- *Grunduppdrag och inriktningsmål före tilläggsuppdrag: Om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag och inriktningsmål fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före eventuella tilläggsuppdrag fastställda av kommunfullmäktige.*

Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder

Budgetramar för nämnderna utgår liksom tidigare från samma procentuella andel som i kommunfullmäktiges senaste beslut. Inför 2027 är det dock justerat så att varje nämnd fått tilldelning i enlighet med PKV (Prisindex för kommunal verksamhet) i förhållande till relevant åldersintervall enligt befolkningsprognos 2025 (P25). Nämnderna har inför sina yttranden fått samma uppräkning per invånare i relevant åldersintervall, vilket innebär ett mer likvärdigt utgångsläge. Alla nämnder har hela befolkningen som relevant åldersintervall utom äldrenämnden (65 år och äldre), individ- och familjenämnden (1-65 år), för- och grundskolenämnden (1-15 år) och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (16-19 år).

En stor del av pensionskostnaderna, den del som avser kollektivavtalad pension ingår i personalomkostnadspålägget (PO- pålägget). Pensionskostnaderna sjunker något till 2027 till följd av antagandet om sänkt inflation och PO-pålägget anpassas till detta och sänks därmed. Även den del av PO-pålägget som avser lagstadgade arbetsgivaravgifter beräknas sjunka med anledning av den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgifter för unga under del av åren 2026 och 2027 som beslutades i samband med Budgetpropositionen för 2026. Sammantaget sänks PO-pålägget från 40,02% 2026 till 38,91% 2027. Ett lägre PO-pålägg innebär att kostnaderna minskar för nämnderna.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för

- *kommunkansli, arkiv och juridik*
- *arbetsgivarfrågor och lönehantering*
- *ekonomi, styrning och upphandling*
- *kommunikation*
- *markförsörjning och exploatering*
- *näringslivsutveckling*
- *säkerhet och trygghet*
- *strategisk utveckling och innovation*
- *översiktsplanering*

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Ekonomisk ram för kommunstyrelsen 2027 (mnkr)

Kommunstyrelsens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 348,39
Kommunstyrelsens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-63,72
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	1,41
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	1,95
Justering nettokostnader pensioner	14,18
Ökade avskrivningskostnader	-6,00
Bidrag till kulturbolag justeras enligt samråd	0,96

Västerbottens museum, ökat bidrag	-1,80
Norrlandsoperan, ökat bidrag	-1,19
Huvudskyddsombud	-2,00
Anslaget för oförutsedda behov och civil beredskap	-3,00
Kollektivtrafik	-2,00
Civil beredskap	-5,00
Förstärkning arbete mot segregation och utanförskap	-0,70
Kommungemensamma avgifter	-1,30
Småhuslyft	-0,30
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-1 416,91**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-68,53
Minskad kostnad för styrelsen pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*1,95*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Justering avseende pensioner och avskrivningar*
  Avskrivningar och utrangeringar har beräknats utifrån pågående investeringar och investeringsplan för perioden. Avseende pensionskostnader baseras budgeten på pensionsförvaltares kostnadsprognos för Umeå kommun.
- *Kollektivtrafik*
  Anslaget för kollektivtrafiken förstärks med 2 mnkr, där 1 mnkr avser ökad turtäthet och 1 mnkr avser införandet av enhetlig studenttaxa.
- *Kulturbolagen*
  Anslaget för uppdragsersättning till Västerbottens museum och Norrlandsoperan justeras i enlighet med ägarsamråd med sammantaget 0,96 mnkr. Utöver indexjustering tillskjuts 1,8 mnkr till anslaget för Västerbottens museum och 1,19 mnkr till anslaget för Norrlandsoperan för att kunna öka kommunens bidrag från och med 2027.
- *Huvudskyddsombud*
  Anslaget ”fackliga förtroendemän” förstärks med 2 mnkr för att stärka skyddsorganisationen genom ökat satsning på huvudskyddsombud.

- *Utvecklingsanslag*
  Anslaget för oförutsedda behov och civil beredskap förstärks med 3 mnkr.

- *Civil beredskap mm*
  Kommunstyrelsens budget förstärks med 5 mnkr avseende arbetet med civil beredskap, 0,7 mnkr för att stärka arbetet mot segregation och utanförskap, 1,3 mnkr för att säkerställa finansiering av kommungemensamma avgifter samt 0,3 mnkr för ett sk småhuslyft.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Kommunstyrelsen
Tilläggsuppdrag 2027:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att revidera ägardirektiven för Västerbottensmuseum där Umeå kommuns respektive Region Västerbottens ägarandelar ses över, samt där tillgängligheten till museets publika verksamheter säkerställs.
Tilläggsuppdrag 2027:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att revidera ägardirektiven för Norrlandsoperan där Umeå kommuns respektive Region Västerbottens ägarandelar ses över, samt där tillgängligheten till operans publika verksamheter säkerställs.
Tilläggsuppdrag 2027:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att ta fram ett nytt förvaltningsöverskridande arbetssätt för arbetet med 1 procentsregeln där ungas deltagande och jämställdhet säkerställs och där ungas delaktighet blir en naturlig del i arbetet med att utveckla Umeå och det offentliga rummet.
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2027:5 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att i dialog med interreligiösa rådet, Umeås trossamfund och andra relevanta aktörer utveckla arbetet och formerna för långsiktig samverkan mellan organisationerna och kommunens arbete med Umeå växer tryggt och säkert.
Tilläggsuppdrag 2027:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.
Tilläggsuppdrag 2027:7 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att tillsammans med föreningslivet arbeta trygghetsskapande och främjande avseende motorburen ungdom.
Tilläggsuppdrag: 2027: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att genomföra en omvärldsbevakning av andra jämförbara kommuners elitsponsring och ta fram en hållbar struktur för sponsring över tid som stärker idrottsstaden Umeå.

Tilläggsuppdrag: 2027:9 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och tekniska nämnden i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för badanläggningarna.
Tilläggsuppdrag 2027:14 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och tekniska nämnden i uppdrag att lämna förslag på hur långsiktig planering av lokal- och markförsörjning ska utformas. Förslaget ska ge förutsättningar för att lokalförsörjning till kommunala verksamheter är i balans, är hållbar över tid och utmynna i underlag som utgör grund för kommunens investeringsprocess.
Tilläggsuppdrag 2027:15 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och kulturnämnden i uppdrag att utreda hur en stödstruktur för de kulturella och kreativa branscherna och dess utövare bör utformas.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.
Tilläggsuppdrag 2025:7 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av kommunens arbete med antidiskriminering i syfte att göra en nulägesanalys av befintliga insatser, styrning och behov av aktiva åtgärder på området. Översynen ska också innehålla en omvärldsanalys av andra kommuner.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.
Tilläggsuppdrag 2021:8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

Byggnadsnämnden

I byggnadsnämndens uppdrag ingår att verkställa kommunens fysiska planering i form av nya detaljplaner, områdesbestämmelser samt stadsdels- och kvartersöversyner. Nämnden ansvar även för lovprövning, tillsyn och prövning av strandskyddsdispens. Nämnden tar beslut om bidrag för bostadsanpassningar. Inom nämndens område finns mätnings- och kartverksamhet, förvaltning av kommunens landskaps- och fastighetsinformation samt förädling av geografiska data. Nämnden ansvarar för den kommunala lantmäterimyndigheten samt för namnsättning av stadsdelar, gator med mera. Inom sina områden arbetar byggnadsnämnden för en hållbar utveckling i Umeå.

Ekonomisk ram för byggnadsnämnden 2027 (mnkr)

Byggnadsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-65,54
Byggnadsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-2,93
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,32
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	0,64
Minska handläggningstider detaljplan	-0,70
Teknisk utveckling geodata	-1,40
Lokal operativ samverkan	-0,30
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-69,91**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-4,37
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*0,64*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Kortare handläggningstider*
  För att minska handläggningstiderna inom detaljplan erhåller nämnden tillskott på 0,7 mnkr samt 1,4 mnkr för bättre systemstöd genom teknisk utveckling av geodata.
- *Lokal operativ samverkan (LOS)*
  Nämnden erhåller ett tillskott på 0,3 mnkr för arbete med Lokal operativ samverkan.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Byggnadsnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Fritidsnämnden

Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning. Nämnden erbjuder fritidsaktiviteter och inkluderande mötesplatser, för unga liksom för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. Nämnden har det samlade ansvaret för handläggning av kommunens föreningsbidrag, samt ett särskilt uppdrag att stödja föreningslivet och främja det ideella engagemanget.

Nämnden ansvarar för skötsel och uthyrning av idrotts- och fritidsanläggningar, både för elit- och breddidrott. I uppdraget ingår även skötsel av friluftsområden samt fiskefrämjande åtgärder. Nämnden har i uppdrag att erbjuda Umeås invånare badupplevelser, friskvård samt ansvara för simundervisning för samtliga grundskoleelever.

Ekonomisk ram fritidsnämnden 2027 (mnkr)

Fritidsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-166,27
Fritidsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-7,43
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,80
Teknisk ramjustering efter planeringsdirektiv 1	
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2026-01-07	39,56
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	0,91
Aktivitets- och verksamhetsstöd föreningsliv	-3,00
Summer zone	-0,50
Motorburen ungdom	-0,50
Norrbyskär som besöksmål	-0,50
Friluftsliv	-0,50
Navet	-2,00
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-139,43**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	26,84
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*0,91*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Aktivitets- och verksamhetsstöd mm*
  Nämndens erhåller tillskott avseende stöd till föreningslivet samt för arbete med sommaraktiviteter för barn och ungdomar inom ramen för Summer zone. En budgetförstärkning ges också kopplat till det tilläggsuppdrag som nämnden erhåller avseende motorburen ungdom.
- *Ökade budget för besöksmål, friluftsliv, bad*
  För att utveckla Norrbyskär som besöksmål erhåller nämnden 0,5 mnkr. Nämnden för också en budgetförstärkning på 0,5 mnkr för insatser kopplat till friluftslivet i kommunen, samt 2 mnkr för att stärka ekonomi kring badanläggningarna, i synnerhet Navet.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Fritidsnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2027:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.
Tilläggsuppdrag 2027:7 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att tillsammans med föreningslivet arbeta trygghetsskapande och främjande avseende motorburen ungdom.
Tilläggsuppdrag: 2027: 8 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och fritidsnämnden i uppdrag att genomföra en omvärldsbevakning av andra jämförbara kommuners elitsponsring och ta fram en hållbar struktur för sponsring över tid som stärker idrottsstaden Umeå.
Tilläggsuppdrag 2027:10 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.
Tilläggsuppdrag 2027:11 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att analysera och ta fram en långsiktig hållbar lösning för gästbryggan i Umeå centrum.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd

riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.
Tilläggsuppdrag: 2025:11 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden och kulturnämnden i uppdrag att initiera samarbete med och aktivera föreningslivet och studieförbunden utifrån civil beredskap.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

För- och grundskolenämnden

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och till fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor. Vidare har nämnden ansvar för skolpliktsbevakning och samverkan med fristående verksamheter i egenskap av hemkommun, samt att bevilja tillstånd och genomföra tillsyn av fristående förskoleverksamheter eller pedagogisk omsorg.

Nämnden ska säkerställa att den kommunala utbildningen utgår från grundläggande demokratiska värderingar och alla barn och elevers lika värde.

Ekonomisk ram för- och grundskolenämnden 2027 (mnkr)

För- och grundskolenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-2 384,94
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-09-09	5,21
För- och grundskolenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-106,34
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	61,07
Teknisk ramjustering efter planeringsdirektiv 1	
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2026-01-20	5,80
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	17,39
Fler vuxna i grundskolan	-17,00
Ökad kvalitet i förskolan	-11,00
Lågstadiesatsning – steg 1 införande av skolfrukost F-3	-6,00
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-2 435,82**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-56,08
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*17,39*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Fler vuxna i grundskolan*
  Nämnden erhåller en budgetförstärkning på 17 mnkr riktat till grundskolan för att möjliggöra fler vuxna i verksamheten för att stärka grundskolans verksamhet genom bättre förutsättningar för lärare och fritidspersonal.
- *Ökad kvalitet i förskolan*
  En budgetförstärkning på 11 mnkr riktas till förskolan för att finansiera en ökad andel förskollärare.
- *Införande av skolfrukost F-3*
  Som ett första steg i en satsning på tidiga åldrar i grundskolan tillförs 6 mnkr för införande av lågstadiesatsning via skolfrukost för årskurs F-3.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag För- och grundskolenämnden
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2027:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.
Tilläggsuppdrag 2027:10 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.
Tilläggsuppdrag: 2027:12 Kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden och tekniska nämnden i uppdrag att föra dialog med de fackliga organisationerna, samt att påbörja införandet av skolfrukost i lågstadiet F-3.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen

ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av nämndens ansvarsområden; gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, yrkeshögskoleutbildning som kommunen anordnar samt arbetsmarknadsinsatser och integration.

Nämnden ska säkerställa att dess verksamheter ger elever, studerande och deltagare grund för fortsatta studier, yrkesverksamhet, samt ett resursmässigt oberoende aktivt deltagande i samhället i övrigt.

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar boende i kommunen har tillgång till gymnasieskola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor.

Nämnden har ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret, kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, på gymnasienivå, som anpassad utbildning, yrkesinriktad vuxenutbildning (Yrkesvux), lärlingsutbildning inom komvux (Lärlingsvux) och svenska för invandrare (sfi) samt yrkeshögskoleutbildningar som kommunen anordnar.

Vidare svarar nämnden för att tillhandahålla arbetsrehabiliterande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Ekonomisk ram gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027 (mnkr)

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-680,84
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-09-09	-5,21
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens tilldelning enligt planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-30,66
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	-11,82
Teknisk ramjustering efter planeringsdirektiv 1	
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-12-09	1,70
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2026-01-20	-5,80

Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	5,05
Fler vuxna i skolan	-3,00
Elevvärdar	-1,40
Aktivitetskravet	-13.00
Utökning ferierarbete 17-åringar	-1,20
Sommarjobbslöfte 18-åringar	-7,70
Sommarjobb och studiemotiverande arbetslivsorientering för 15-16 åringar	-3,00
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-756,87**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-70,82
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*5,05*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Fler vuxna i skolan samt elevvärdar*
  Nämnden erhåller en budgetförstärkning på 3 mnkr riktat till gymnasieskolan för möjliggöra fler vuxna i skolan och därigenom stärka verksamheten genom ökad trygghet och bättre förutsättningar för lärare och elever. Nämnden erhåller också en budgetförstärkning avseende elevvärdar på 1,4 mnkr.
- *Aktivitetskravet*
  I juni förväntas riksdagen besluta om införande av ett skärpt aktivitetskrav för försörjningsstöd från och med oktober 2026. Nämnden erhåller en budgetförstärkning på 13 mnkr för detta 2027.
- *Feriearbete, sommarjobb och studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO)*
  Nämnden tilldelas också medel för att utöka feriearbete för 17-åringar, säkra sommarjobb för 18-åringar samt starta upp arbete med sommarjobb och studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO-jobb) för ungdomar 15-16 år.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden,

byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.

Tilläggsuppdrag 2027:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.

Tilläggsuppdrag 2027:10 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.

Tilläggsuppdrag 2027:13 Kommunfullmäktige ger gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att ta nästa steg i att skapa en cirkulär hub för människor och miljö inom ramen för arbetsmarknadsenhetens verksamhet där reströmmar som möbelåterbruk och textil hanteras**.**

Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.

Tilläggsuppdrag 2025:5 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att analysera behovet och utreda förutsättningarna för idrottshall för Vasaskolan, samt att gymnasie- och vuxenutbildningen ges i uppdrag att se över framtida programstrukturen på kommunens gymnasieskolor.

Tilläggsuppdrag 2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.

Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.

Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Individ- och familjenämnden

Individ- och familjenämndens grunduppdrag är att tillgodose behov av stöd och omsorg inom socialtjänstens lagstadgade ansvarsområde för att stärka och trygga den enskilde att leva ett självständigt liv. Socialtjänsten arbetar förebyggande för att främja jämlika levnadsvillkor.

Grunduppdraget omfattar att:

- ge stöd, omsorg och skydd till barn, unga och vuxna
- ge stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning
- ge stöd till självförsörjning och tillgodose behov av försörjningsstöd
- tillgodose behov av råd, stöd samt handläggning av familjerättsliga frågor
- tillhandahålla familjerådgivning
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i bostad med särskild service och under vistelsetid på daglig verksamhet

Ekonomisk ram för individ- och familjenämnden 2027 (mnkr)

Individ- och familjenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 872,19
Individ- och familjenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-83,66
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	12,43
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	10,06
Förebyggande verksamhet	-3,00
Viten	-5,00
Övrigt ramtillskott	-35,00
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-1 976.35**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-104,16
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*10,06*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*

- *Förebyggande verksamhet*
  Nämnden erhåller tillskott på 3 mnkr för att stärka det förebyggande arbetet (Team ungdom, samt uppstart av Bostad först) inom individ- och familjeomsorgen.
- *Viten*
  Nämndens ram förstärks med 5 mnkr i syfte att eventuella vitesföreläggande för ej verkställda beslut inte ska belasta ordinarie verksamhetsbudget.
- *Övrigt tillskott*
  Utöver ovanstående tillskjuts nämnden 35 mnkr i budgeten för 2027.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Individ och familjenämnden
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2025:3 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden och individ- och familjenämnden i uppdrag att analysera behovet och utreda förutsättningarna för annan boendeform.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Kulturnämnden

Kulturnämnden svarar för folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang samt den kommungemensamma konstsamlingen.

Utöver detta svarar Kulturnämnden för Sveriges Depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden ska medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor och i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser.

Kulturnämnden ska inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten, möjliggöra konstnärliga upplevelser, stödja skapande verksamhet, samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet samt stödja och främja internationellt kulturutbyte.

Ekonomisk ram för kulturnämnden 2027 (mnkr)

Kulturnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-177,71
Kulturnämndens tilldelning enligt förslag planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-7,94
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,86
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	1,08
Samordnare kulturell infrastruktur (KKB)	-0,70
KulturCrew	-0,50
Samordnare gestaltad livsmiljö	-0,70
Kultursamordnare ungas deltagande	-0,50
Implementering kulturlöftet (transporter)	-0,50
Folkbildning	-0,50
Ekonomisk tilldelning för 2026	**-187,11**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-9,40
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*1,08*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Tillskott*
  Nämnden erhåller tillskott i budget 2027 för samordnande av kulturell infrastruktur (KKB), gestaltad livsmiljö samt ungas deltagande. Nämnden erhåller också medel för KulturCrew som är en verksamhet för främjande av ungas delaktighet. För implementering av kulturlöftet och arbetet med folkbildning erhåller också nämnden ett tillskott enligt tabellen ovan.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Kulturnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att ta fram ett nytt förvaltningsöverskridande arbetssätt för arbetet med 1 procentsregeln där ungas deltagande och jämställdhet säkerställs och där ungas delaktighet blir en naturlig del i arbetet med att utveckla Umeå och det offentliga rummet.
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2027:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen tillsammans med fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att fortsätta arbetet med att motverka segregation genom att utveckla Medborgardialogen om segregation.
Tilläggsuppdrag 2027:10 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.
Tilläggsuppdrag 2027:15 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och kulturnämnden i uppdrag att utreda hur en stödstruktur för de kulturella och kreativa branscherna och dess utövare bör utformas**.**
Tilläggsuppdrag 2027:16 Kommunfullmäktige ger kulturnämnden i uppdrag att redovisa och säkerställa ungas delaktighet och tillgänglighet till kulturens verksamhet i kommunens olika stads- och kommundelar.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.

Tilläggsuppdrag: 2025:11 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden och kulturnämnden i uppdrag att initiera samarbete med och aktivera föreningslivet och studieförbunden utifrån civil beredskap.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

I miljö-och hälsoskyddsnämndens uppdrag ingår att möjliggöra god hälsa och en hållbar utveckling i Umeå. Nämnden ansvarar för prövning och tillsyn beträffande miljö- och hälsoskyddsområdet, livsmedelssäkerhet, alkohollagens område, tobak och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter samt receptfria läkemedel. Nämnden bidrar med underlag för en god samhällsplanering och utveckling inom miljöövervakning, energieffektivisering, klimatpåverkan och naturvård samt utgör ett kompetensstöd i miljöfrågor vid översikts och detaljplanering. Nämnden medverkar till en ökning av allmänhetens medvetenhet om miljö-, natur-, och hälsoskyddsfrågor samt energi, klimat, och hållbar konsumtion. Nämnden ansvarar även för budget- och skuldrådgivning, konsumentrådgivning och för kommunens förvaltare i enlighet med föräldrabalken.

Ekonomisk ram för miljö- och hälsoskyddsnämnden 2027 (mnkr)

Miljö- och hälsoskyddsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-22,65
Miljö- och hälsoskyddsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-1,01
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,11
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	0,41
Lokal operativ samverkan	-0,70
Motverka socioekonomisk utsatthet	-0,70
Hållbar mat	-0,35
Grönstruktur	-0,70
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-25,59**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-2,94

Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*0,41*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Tillskott*
  Nämnden erhåller tillskott avseende arbete med lokal operativ samverkan (LOS) samt arbete med att motverka socioekonomisk utsatthet. Utöver detta erhåller också nämnden tillskott avseende hållbar mat och arbete med grönstruktur.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Personalnämnden

Nämnden är kommunens samordnande nämnd för personalstrategiska frågor. Nämnden samordnar och verkar för att Umeå kommun har en enhetlig och sammanhållen personalpolitik samt följer upp och rapporterar utveckling och ställning i personalpolitiska frågor till kommunfullmäktige och nämnderna.

Ekonomisk ram för personalnämnden 2027 (mnkr)

Personalnämndens fastställda budget för 2025 (beslut i juni 2024)	-1,34
Personalnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-0,06
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,01
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	
Ledarskapsutveckling	-0,70
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-2,08**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-0,75
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Ledarskapsutveckling*
  Nämnden erhåller tillskott för att förstärka ledarskapsutbildningen i enlighet med tilläggsuppdraget nedan.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Personalnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:19 Kommunfullmäktige ger personalnämnden i uppdrag att förstärka ledarutbildningen och utveckla arbetet med ett mer närvarande ledarskap i kommunens verksamheter, samt att utbildningen för de lokala skyddsombuden stärks.
Tilläggsuppdrag 2027:20 Kommunfullmäktige ger personalnämnden i uppdrag att genomföra en omvärldsanalys hur andra kommuner har jobbat med flexibla helgdagar.
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen

inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Tekniska nämnden

Tekniska nämnden har ansvar för kommunens anläggningar, infrastruktur och allmänna platser såsom fastigheter, gator, vägar, parker och närskogar. Uppdraget innefattar att planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, kommunens IT- och kommunikationssystem och ID-nyckelorganisation samt Umeå kommuns fastigheter- både avseende verksamhetslokaler och boenden för sociala behov. Nämnden ska tillhandahålla färdtjänst, uppfylla kommunens uppgifter avseende trafikfrågor samt tillhandahålla intern service inom måltider och lokalvård.

Nämnden har också ansvar för att samordna Umeå kommuns fordonsanskaffning samt att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation. Tekniska nämnden ansvarar för uppbyggnad, drift och förvaltning av fast installerade och mobila reservkraftlösningar. Nämnden ansvarar vidare för lagerhållning, tillagning och distribution av reservlivsmedel, lagerhållning och distribution av reservdrivmedel samt lagerhållning och distribution av förbrukningsmaterial och reservdelar för att säkerställa försörjningen till prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.

Nämnden ansvarar för kommunens dagvattenhantering. Uppdraget innefattar även att svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Digital omställning och IT, Fastighet, Gator och parker, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Ekonomisk ram för tekniska nämnden 2027 (mnkr)

Tekniska nämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 633,70
Tekniska nämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-73,00
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	7,87
Teknisk ramjustering efter planeringsdirektiv 1	
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-12-09	-1,70
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2026-01-07	-33,75
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	5,09
Införande skolfrukost F-3	-6,00

Lokal för Centrum mot våld	-2,50
Klimatomställning	-1,00
Arboretum Norr	-1,00
Övrigt ramtillskott	-25,00
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-1 764,68**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-130,98
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*5,09*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Införande av skolfrukost*
  Som ett första steg i en satsning på tidiga åldrar i grundskolan tillförs 6 mnkr för införande av skolfrukost för årskurs F-3.
- *Lokal Centrum mot våld*
  Ett tillskott på 2,5 mnkr tilldelas nämnden avseende extern förhyrning av en lokal för Centrum mot våld (CMV).
- *Klimatomställning samt Arboretum norr*
  Nämndens budgetram förstärks med 1 mnkr för att stärka arbetet med klimatomställning samt ytterligare 1 mnkr riktat till Arboretum norr.

  Övrigt tillskott
  Utöver ovanstående tillskjuts nämnden 25 mnkr i budgeten för 2027.

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Tekniska nämnden
Tilläggsuppdrag 2027:3 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att ta fram ett nytt förvaltningsöverskridande arbetssätt för arbetet med 1 procentsregeln där ungas deltagande och jämställdhet säkerställs och där ungas delaktighet blir en naturlig del i arbetet med att utveckla Umeå och det offentliga rummet.
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag: 2027:9 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och tekniska nämnden i uppdrag att

ta fram en långsiktig plan för badanläggningarna.

Tilläggsuppdrag 2027:10 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden, kulturnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att inventera och tillgängliggöra mötes- och samlingsplatser för föreningslivet och allmänheten i stads- och kommundelar, samt synliggöra eventuella vita fläckar och områden där förutsättningar för närvarande är begränsad.

Tilläggsuppdrag 2027:11 Kommunfullmäktige ger fritidsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att analysera och ta fram en långsiktig hållbar lösning för gästbryggan i Umeå centrum.

Tilläggsuppdrag 2027:14 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och tekniska nämnden i uppdrag att lämna förslag på hur långsiktig planering av lokal- och markförsörjning ska utformas. Förslaget ska ge förutsättningar för att lokalförsörjning till kommunala verksamheter är i balans, är hållbar över tid och utmynna i underlag som utgör grund för kommunens investeringsprocess.

Tilläggsuppdrag 2027:17 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden i uppdrag att utifrån arbetet med civil beredskap öka takten i omställningen till fossilfri fordonsflotta.

Tilläggsuppdrag 2027:18 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden i uppdrag att utreda möjligheterna till lokal energidelning och energigemenskaper som ett sätt att stärka kommunens civila beredskap och robusthet.

Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.

Tilläggsuppdrag 2025:2 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden i uppdrag att som en konsekvens av förändrade demografiska förutsättningar säkerställa ett fortsatt effektivt lokalnyttjande, inklusive att tillse att frigjorda lokaler så långt det är möjligt nyttjas till verksamheter med ökade behov av lokaler, i syfte att hålla nere kommunens lokalkostnader och minska investeringsbehovet i nya lokaler. Förändrade investeringsbehov ska lyftas inom ramen för ordinarie planeringsprocess.

Tilläggsuppdrag 2025:3 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden och individ- och familjenämnden i uppdrag att analysera behovet och utreda förutsättningarna för annan boendeform.

Tilläggsuppdrag 2025:5 Kommunfullmäktige ger tekniska nämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att analysera behovet och utreda förutsättningarna för idrottshall för Vasaskolan, samt att gymnasie- och vuxenutbildningen ges i uppdrag att se över framtida programstrukturen på kommunens gymnasieskolor.

Tilläggsuppdrag 2025:6 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, fritidsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och tekniska nämnden i uppdrag att i dialog med berörda verksamheter och föreningslivet utreda förutsättningarna för att utveckla idrottsanläggningarna Gammlia Arena, Visionite Arena och Nolia Arena ur ett tillväxtperspektiv.

Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.

Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Valnämnden

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen, folkomröstningslagen samt lagen om kommunala folkomröstningar.

Ekonomisk ram för valnämnden 2027 (mnkr)

Valnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-19,94
Valnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt beslutad flerårsbudget	16,34
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	0,02
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-3,58**
Minskad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	16,36
Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*0,02*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Valnämnden
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Äldrenämnden

Grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem.

Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämndens ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Ekonomisk ram för äldrenämnden 2027 (mnkr)

Äldrenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 511,64
Äldrenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-67,55
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	-1,01
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Justering av PO-pålägg	10,50
Ökad grundbemanning	-20, 00
Utökning servicetjänster	-15,00
Fler sjuksköterskor	-3,00
Rehabilitering	-4,00
Utökning lokalt äldreomsorgslyft	-2,50
Närvarande ledarskap och ökat medarbetarinflytande	-1,00
Lokala skyddsombud	-1,00
Implementering och samordning ÄVTS via seniortorget	-0,50
Ekonomisk tilldelning för 2027	**-1 616,70**
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-105,06

Minskad kostnad för nämnden pga sänkt PO-pålägg 2027 jmf 2026	*10,50*

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- *För motivering av generella justeringar se avsnitt Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder s15.*
- *Medel för ökad bemanning*
  Nämnden erhåller ett tillskott på 20 mnkr för att öka grundbemanningen inom verksamheterna, 15 mnkr för utökning av antalet servicetjänster samt 3 mnkr för att öka antalet sjuksköterskor.
- *Rehabilitering och ökat lokalt äldreomsorgslyft*
  För att ytterligare stärka bemanningen inom nämndens verksamhetsområden tilldelas även ramtillskott för ökade rehabiliteringsinsatser 4 mnkr och ett ökat lokalt äldreomsorgslyft 2,5 mnkr.
- *Ledarskap och skyddsorganisation*
  För att öka det närvarande ledarskapet och möjliggöra ökat medarbetarinflytande tillskjuts 1 mnkr. För att stärka skyddsorganisationen tillskjuts 1 mnkr avseende lokala skyddsombud.
- *Nämnden får också 0,5 mnkr i tillskott för implementering och samordning av kraftsamligen Äldres välfärd, trygghet och säkerhet (ÄVTS) via seniortorget.*

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Äldrenämnden
Tilläggsuppdrag 2025:1 Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.
Tilläggsuppdrag 2023:1 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.
Tilläggsuppdrag 2023:2 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Kommungemensamma nämnder

Umeå kommun har fyra gemensamma nämnder med andra kommuner. Budget för dessa hanteras i samråd med övriga deltagande kommuner och fastställs av Umeå kommunfullmäktige. Umeås andel av de kommungemensamma nämndernas tilldelning ingår i det totala budgetbeslutet och framgår i tabell 1.

Tre av de kommungemensamma nämnderna får en ökad budgetram utöver modellberäknad uppräkning. Det är Umeå brand- och räddningsnämnd, Överförmyndarnämnden och IT-kapacitetsnämnden.

Umeå brand och räddningsnämnden erhåller ett tillskott på 14,5 mnkr avseende utökning av verksamheten kopplat till bla ytterligare en brandstation. Överförmyndarnämnden erhåller ett tillskott på 3,5 mnkr varav 2,1 mnkr avser ökat behov av förvaltare. It-kapacitetsnämnden erhåller ett tillskott på 8,6 mnkr för bl a kostnadsökningar på licenser.

Ovanstående beskriver budgettillskott avseende Umeå kommuns del av de kommungemensamma nämnderna.

Umeå kommunföretag och de kommunala bolagen

För bolag framgår grunduppdraget i bolagsordning och konkretiseras genom bolagets ägardirektiv. Inriktningsmål destinerade till enskilda bolag framgår i avsnittet Inriktningsmål och program. Tilläggsuppdrag riktade till ett eller flera av de kommunala bolagen framgår i nedanstående tabell.

Tilläggsuppdrag UKF/kommunala bolag
Tilläggsuppdrag 2027:4 Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen, kulturnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, samt AB Bostaden i uppdrag att arbeta med ungas delaktighet inför Ungdomshuvudstadsarbetet 2029.
Tilläggsuppdrag 2027:21 Kommunfullmäktige ger Umeå kommunföretag i uppdrag att genomföra en justering av kollektivtrafiktaxan så att alla studenter har samma subventionsgrad oavsett ålder.

Inriktningsmål och program

Kommunfullmäktige styr med inriktningsmål och program Kommunfullmäktige fastställde i mars 2021 riktlinjer för aktiverande styrning i Umeå kommun, där framgår att kommunfullmäktige använder inriktningsmål för att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer.

- *Inriktningsmålen kan syfta till att skapa såväl utvecklings- som driftskapacitet*
- *Inriktningsmålen berör alltid flera kommunala aktörer.*
- *Inriktningsmålen bör vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod.*
- *Inriktningsmålen ska vara minst 3 och maximalt 9*

Ett givet inriktningsmål ska enbart destineras till de namngivna nämnder och bolag som:

- *särskilt ska prioritera arbete med just detta inriktningsmål*
- *bedöms ha de reella förutsättningar som krävs för att inriktningsmålet ska uppnås*

På följande sidor presenteras kommunens inriktningsmål med tillhörande program. Även om inte alla nämnder är direkt involverade i arbetet med ett givet inriktningsmål och program så förväntas alla nämnder verka för att inriktningsmålen ska uppfyllas och att program med fokusområden och åtgärder kan verkställas. Eventuella inriktningsmål som destineras till bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv varpå förändrat ägardirektiv fastställs vid bolagstämma och därefter anmäls till kommunfullmäktige.

Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål som programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att upparbeta, upprätthålla och vid behov utveckla kommungemensam modell för programhantering.

Varje program inleds med beskrivning av vad som ska prioriteras och utgöra fokusområden under kommande planeringsperiod. För att följa och analysera kommunkoncernens utveckling mot målbilden kan kommunövergripande indikatorer kopplas till varje inriktningsmål. I varje program finns även förteckning över de styrande dokument som inryms i programmet.

Inriktningsmål

Mål 1. Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 1 destineras särskilt till: kommunstyrelsen, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, kulturnämnden, äldrenämnden, Umeå energi, AB Bostaden, Vakin, UPAB, samt Infrastruktur i Norr AB.

Mål 2. Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Samordningsansvar: kommunstyrelsen

Mål 2 destineras särskilt till: individ- och familjenämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden, tekniska nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, byggnadsnämnden, äldrenämnden, samt Umeå kommunföretag, AB Bostaden och UPAB.

Mål 3. Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 3 destineras särskilt till: för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, tekniska nämnden, byggnadsnämnden, äldrenämnden, samt Umeå kommunföretag.

Mål 4. Umeå ska vara klimatneutralt till 2040 Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 4 destineras särskilt till: kommunstyrelsen, byggnadsnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, tekniska nämnden, Umeå kommunföretag, AB Bostaden, Umeå energi, samt Vakin.

Program för tillväxt

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål 1 - Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Programmets syfte är att prioritera och lyfta viktiga fokusområden, faktorer och förmågor som Umeå behöver utveckla för att kunna bibehålla och stärka tillväxten. Umeå är på god väg men samtidigt behöver vi stärka arbetet inom angivna områden.

Följande fokusområden prioriteras för perioden 2026-2029:

1. **Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer**

Med en växande befolkning måste fler bostäder tillkomma och vi måste fortsätta växa med människorna i fokus. Nya bostäder ska komplettera befintliga stadsdelar och tätorter, samt tillkomma inom kollektivtrafikstråk. Nya bostadsområden ska ha hög täthet. Ett svagt bostadsbyggande är en tydlig hämmare av tillväxt och motsatt, en hög takt i bostadsbyggandet driver tillväxt och stärker även för Umeå viktiga branscher såsom bygg och fastighet. Planberedskapen måste öka i kommunen och målet är ge förutsättningar för minst 2000 bostäder per år. Huvudansvar: KS, BN

2. **Universiteten som tillväxtmotorer**

Universiteten har varit den enskilt viktigaste faktorn bakom Umeås starka tillväxt. Platsen Umeå och Umeå kommun har på många olika sätt växt ihop med universiteten och samverkan sker både på övergripande nivå men även brett inom områden som tex gemensamma innovationsmiljöer, kompetensförsörjning och talangattraktion. Huvudansvar: KS, PN, GVN

3. **Etableringar och företagens tillväxt**

Fokus på arbetstillfällen och hur vi kan nyttja och stärka Umeås diversifiering och förmåga att växa inom alla sektorer. Men även ett starkt fokus på att stärka Umeås förmåga att attrahera, omhänderta och utveckla etableringar utifrån omvärldens efterfrågan på ren energi och att Umeås specifika styrkor tillvaratas. Huvudansvar: KS, Umeå Energi

Uppföljning

Berörda nämner och bolagsstyrelser ska två gånger årligen rapportera resultatet av sitt arbete med inriktningsmålen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen sammanställer resultat och övergripande arbete med inriktningsmål och tillhörande program och redovisar i delårsrapport för perioden januari – augusti samt i årsredovisningen.

Riktade utvecklingsanslag för tillväxtområdet

Anslag (tkr)	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Utvecklingsanslag tillväxt	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904

Relaterade dokument

Övergripande styrdokument

- *Strategisk plan 2016–2028*
- *Umeå kommuns Översiktsplan*
- *Umeå kommuns Bostadsförsörjningsprogram*

Övriga relaterade dokument

- *Umeås stadsdelar – så står det till*
- *CEMR-deklarationen (jämställdhet)*
- *Globala målen – Agenda 2030*
- *Social progress declaration*

Program för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna, genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämställt och jämlikt som möjligt, och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla. En socialt hållbar kommun är inkluderande, trygg och skapar förutsättningar för välbefinnande för alla invånare. Det är viktigt att även ha ett intersektionellt perspektiv, där fler maktordningar synliggörs och beaktas.

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål två och tre: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden, samt Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv. Dessa mål tillhör de prioriterade inriktningsmål som kommunfullmäktige har valt att särskilt fokusera på. Det bör dock noteras att målen endast omfattar en del av det samlade området social hållbarhet.

Det finns en stark koppling mellan målen då social hållbarhet är komplext och kräver bred samverkan mellan aktörer på alla nivåer för att möta de gemensamma samhällsutmaningarna. I arbetet med social hållbarhet är ett helhetsperspektiv av stor betydelse, så att insatser inte enbart sker punktvis för särskilda platser eller särskilda grupper. Dessa inriktningsmål är sammanhängande dimensioner av det som gemensamt utgör social hållbarhet och bör inte hanteras separat från varandra.

Programmets fokus är på de övergripande utvecklingsområden där samverkan mellan olika förvaltningar, och med de kommunala bolagen, är avgörande för att uppnå inriktningsmålen. Arbetet för social hållbarhet ska även fortsätta främja sociala innovationer och medskapande mellan offentlig sektor, civilsamhälle, näringsliv, forskarsamhälle och alla andra som bor och verkar i Umeå.

Det nämndöverskridande uppdraget äldres välfärd, trygghet och säkerhet (ÄVTS) behöver fortsätta konkretiseras och implementeras.

Fokusområde 1 - Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Umeå ska växa till en hållbar storstad utan storstadens problem. Tillväxtmålet ska klaras utan att äventyra kommunens höga värden när det gäller tillit, trygghet och social sammanhållning, och utan att utveckla utsatta områden enligt polisens definition[2] .För att

[2] Se polisens förklaring av hur de arbetar med sin klassificering: Utsatta områden | Polismyndigheten

uppnå det målet är det avgörande att arbeta långsiktigt och i samverkan med två huvudsakliga prioriteringar:

1.1 Stärka inkludering och jämlikhet

När människor med olika etnisk bakgrund och/eller ekonomiska förutsättningar inte bor på samma områden, träffas på samma arbetsplatser eller möts i föreningslivet så minskar den sociala sammanhållningen. Därför är det viktigt att:

- *Främja goda och jämlika levnadsvillkor samt jämlika möjligheter för alla, genomförebyggande folkhälsoarbete, tillgång till utbildning, särskilt stöd till personer som står långt från arbetsmarknaden, och ett fördjupat arbete med att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter, inklusive inom den kommunala organisationen. Det är viktigt att särskilt främja goda uppväxtvillkor för barn och unga, oavsett föräldrarnas bakgrund, inkomst eller livsval, bland annat genom att motverka barnfattigdom.*
- *Skapa förutsättningar för social blandning, genom att öka flöden mellan stadsdelar, stärka mötesplatser, utveckla trygga och tillgängliga boendemiljöer och ett blandat bostadsbestånd där människor med olika ekonomiska förutsättningar har möjlighet att bo nära varandra.*
- *Stärka möjligheterna för dialog och delaktighet för att alla ska känna att de är en del av samhället och har möjlighet att göra sina röster hörda. Barn och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas, i enlighet med Barnkonventionens grundläggande principer.*

1.2 Förebygga brottslighet och våld

I Umeå ska brottsligheten fortsatt vara låg och tryggheten hög[3]. Därför är det viktigt att i samverkan mellan kommun, polis och andra aktörer:

- *Förebygga och motverka organiserad brottslighet, eftersom den utgör ett systemhot mot ett tryggt, öppet och demokratiskt samhälle[4]. Fokus bör ligga på att förebygga rekrytering av barn och unga till kriminella gäng (det arbete som pågår inom Umeå växer tryggt och säkert), samt att minska den organiserade brottslighetens påverkan och inkomstkällor genom att motverka narkotikahandel, välfärdsbrott, arbetslivskriminalitet, människohandel, infiltration och otillåten påverkan.*

[3] För mer data om brottslighet och trygghet i Umeå kommun, se Brottsligheten i Umeå - Lägesbild 2023
[4] Se Regeringens skrivelse 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet

- *Förebygga våld genom att öka medvetenheten om våld hos medborgarna och kompetenshöja kommunens medarbetare, i synnerhet de som arbetar med barn och unga. Två särskilt prioriterade områden utifrån kommunens lägesbild av brottsligheten är mäns våld mot kvinnor samt våld mot och mellan barn. Fokus bör ligga på förebyggande arbete, samt på att erbjuda snabbt och samordnat stöd till särskilt utsatta brottsoffer, och att utveckla riktade insatser för våldsutövare.*

I arbetet ingår att utveckla hur kommunen mellan olika förvaltningar kan arbeta mer tillsammans, samt med andra aktörer och civilsamhället, detta i syfte att förbättra och utveckla arbetsmetoderna för att skapa ännu bättre förutsättningar för tidiga insatser och långsiktiga verksamheter.

Fokusområde 2 - Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Jämställdhet är en övergripande strategisk fråga för kommunen och ska även fortsatt genomsyra samtliga program och verksamheter genom ett aktivt jämställdhetsarbete inom ramen för sina grunduppdrag. Det är viktigt att även ha ett intersektionellt perspektiv, där fler maktordningar synliggörs och beaktas. För att främja den sociala hållbarheten är det särskilt viktigt att:

2.1 Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering

Arbete med jämställdhet i samhällsutvecklingen har varit en central del av utformningen av staden i över fyra decennier. Umeå är en ledande stad i Europa inom jämställd och hållbar stadsutveckling. För att skapa en stad som är inkluderande och rättvis för alla invånare är både bredd och spets nödvändiga i arbetet:

- *Systematiskt integrera ett jämställdhetsperspektiv i utvecklingen av det offentliga rummet för att bygga en hållbar stad med och för de som ska leva i den. Detta innebär att säkerställa att alla, oavsett kön, kan vistas och röra sig i staden på lika villkor. Detta inkluderar även att ta hänsyn till olika behov och livsvillkor i planeringen och utformningen av offentliga platser.*
- *Genomföra särskilda pilotsatsningar för att flytta fram positionerna inom jämställd stadsplanering och aktivt utmana rådande maktstrukturer. Dessa satsningar kan inkludera innovativa projekt och initiativ som syftar till att främja jämställdhet på nya och kreativa sätt.*

Exempel på sådana satsningar kan vara att utveckla nya metoder för medborgardialog, testa nya teknologier och att främja sociala innovationer och medskapande mellan offentlig sektor, civilsamhälle, näringsliv, forskarsamhälle och alla andra som bor och verkar i Umeå.

2.2 Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling

Enligt Parisavtalet ska klimatomställningen och arbete för klimatanpassning främja jämställdhet. Parisavtalet säger också att utsläppsminskningar ska och kan utföras inom ramen för hållbar utveckling, där jämställdhet utgör ett av målen enligt Agenda 2030.

I takt med klimatomställningen är det viktigt att säkerställa en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället som innebär att vinsterna kommer flertalet till del samtidigt som kostnaderna och ansvaret fördelas efter bärkraft. Rättvisa är också centralt för att skapa acceptans för den hållbara utvecklingen.

Grunden i jämställdhetsarbetet handlar om att synliggöra livsvillkor och erfarenheter för flickor och pojkar, kvinnor och män i vår kommun, och vilka konsekvenser dessa får, för att utifrån denna analys genomföra åtgärder för en jämnare fördelning av makt och resurser samt för att skapa förutsättningar för alla att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation.

Uppföljning

Berörda nämner och bolagsstyrelser ska två gånger årligen rapportera resultatet av sitt arbete med inriktningsmålen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen sammanställer resultat och övergripande arbete med inriktningsmål och tillhörande program och redovisar i delårsrapport för perioden januari – augusti samt i årsredovisningen.

Relaterade dokument

- *Strategisk plan för Umeå kommun 2016–2028*
- *Umeå kommuns översiktsplan*
- *Umeå kommuns bostadsförsörjningsprogram*
- *Umeå kommuns program för hållbar landsbygdsutveckling*
- *Kulturpolitiskt program för Umeå kommun*
- *Program för tillgänglighet i Umeå kommun*
- *Avsiktsförklaring för en god, jämlik och jämställd hälsa i Västerbotten*
- *Umeå kommuns handlingsplan mot barnfattigdom*

- *Kommungemensam handlingsplan för det suicidförebyggande arbetet*
- *Överenskommelse om samverkan för att förbättra kompetensförsörjningen och påskynda individers etablering i arbetslivet mellan Arbetsförmedlingen, Umeåregionens kommuner och Samordningsförbundet*
- *Överenskommelse om samverkan och prioriteringar mellan Umeå kommun och Polismyndigheten 2025–2027*
- *Medborgarlöften Umeå 2025-2027*
- *Brottsligheten i Umeå - lägesbild 2023*
- *Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun*
- *Den europeiska deklarationen för jämställdhet på lokal och regional nivå (CEMR deklarationen)*
- *Länsstrategi Ett jämställt Västerbotten 2023–2030*

Program för Klimatneutrala Umeå 2040

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål 4 - Umeå ska vara klimatneutral till 2040

Programmets syfte är att minska utsläppen av växthusgaser för att bidra till att minska den globala uppvärmningen och de klimatförändringar som medföljer, i enlighet med Parisavtalet. Kommunfullmäktige har i februari 2020 antagit lokala miljömål och beslutat att Umeå ska vara klimatneutralt 2040[5], dvs ha nettonollutsläpp av växthusgaser.

Umeå kommunkoncern genomförde en nulägesanalys[6] av de utsläpp av växthusgaser som uppstår från den egna verksamheten. Analysen grundade sig på 2019 års tillgängliga data och visade att koncernen ger upphov till ungefär 20 % av de territoriella växthusgasutsläppen inom Umeå kommun.

Mot denna bakgrund ska följande fokusområden prioriteras för perioden:

Fokusområde 1 – Mobilitet och Transporter

Transporter har stor betydelse för klimatpåverkan – de står för ungefär hälften av all klimatpåverkan i Umeå. Därför kommer det behövas stora förändringar på det området för att klara klimatmålen. Samtidigt är mobilitet och transporter väldigt viktiga för att samhället ska fungera. Stadens alla aktörer och invånare behöver därför vara delaktiga i arbetet med att minska transporternas och resornas klimatpåverkan.

Umeå kommuns arbete med att bli ett mer transporteffektivt samhälle och minska klimatpåverkan från resor och transporter utgår från översiktsplanen och de strategier som finns där. Det finns flera redan beslutade program och styrdokument (se nedan), där strategierna konkretiseras – det är av största vikt att de åtgärderna effektbedöms och genomförs.

Fokusområde 2 - Bygg och anläggning

Bygget av nya hus, vägar och annan infrastruktur genererar stora klimatutsläpp. Samtidigt måste de byggnader och den infrastruktur som redan finns underhållas, vilket också medför utsläpp. En växande kommun behöver fler bostäder, utbyggnad av den kommunala servicen,

[5] Klimatneutralt Umeå 2040 - Klimatneutralt Umeå innebär att senast år 2040 ska Umeå inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Umeå ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990. (Definitioner har samma betydelse som Sveriges klimatmål.)

[6] [4] Nulägesanalysen presenteras i Umeå kommunkoncerns åtgärdsprogram för miljömålen.

och förbättrade förutsättningar för industri och företag att etablera sig och växa. Därför kommer det att krävas stora förändringar i materialval och byggteknik för att minska byggsektorns klimatpåverkan.

Fokusområde 3 - Energi, el och fjärrvärme

För att minska klimatutsläppen behövs en samhällsomställning och livsstilsförändringar med ett ökat fokus på bland annat energieffektivisering i byggnader, energirådgivning till privatpersoner och företag samt fortsatt utveckling av produktion av el och fjärrvärme och metoder för koldioxidinfångning.

Produktion och användning av el och fjärrvärme står för omkring en femtedel av Umeås totala växthusgasutsläpp. I och med Umeås tillväxt med fler bostäder och utveckling av industrier tillsammans med en elektrifiering av hela samhället inklusive transportsektorn kommer dessutom användningen av el att öka i Umeå liksom uttaget av effekt.

Fokusområde 4 - Cirkulär ekonomi

För att skapa hållbara affärsmodeller och samtidigt klara klimatmålen är det viktigt att ställa om från en linjär ekonomi till en så kallad cirkulär ekonomi. En linjär ekonomi bygger på att naturresurser utvinns, produceras, konsumeras och sedan blir till avfall. En cirkulär ekonomi bygger i stället på kretsloppstänkande, alltså att material och produkter återanvänds eller återvinns för att fortsätta skapa värde så länge som möjligt. Det handlar bland annat om att verka för ökad återvinning, matavfallsutsortering och användning av fjärrvärme liksom om olika satsningar på återbruk och reparationer.

Fokusområde 5 - Övergripande insatser

För att klara klimatmålen måste konkreta insatser inom områden med stor klimatpåverkan kompletteras med mer övergripande insatser för att utveckla kommunkoncernens förmåga att bidra till Umeås klimatomställning. Det handlar om exempelvis metodutveckling inom uppföljning, upphandling och klimatinvesteringsplaner samt kunskapshöjning och samarbete lokalt till internationellt. Även ledning, styrning och organisation likt etablering av gemensamma styr- och arbetsgrupper utifrån prioriterade områden är viktigt.

Uppföljning

Berörda nämner och bolagsstyrelser ska två gånger årligen rapportera resultatet av sitt arbete med inriktningsmålen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen sammanställer

resultat och övergripande arbete med inriktningsmål och tillhörande program och redovisar i delårsrapport för perioden januari – augusti samt i årsredovisningen.

Flera kommunala bolag, ex. Umeå Energi, Bostaden och VAKIN upprättar årligen hållbarhetsredovisningar. Där redovisas bland annat utsläpp från egna transporter, energianvändning och energiproduktion och relevanta mätetal ingår som en del i uppföljningen av programmet.

För varje fokusområde finns indikatorer som följs upp i programrapporteringen. Några av de viktigaste indikatorerna är förändring av territoriella samt kommunorganisatoriska CO2e-utsläpp, andel hållbart resande liksom användning av fossila bränslen. Det finns fortsatt behov av att utveckla uppföljningen inkl. indikatorer för vissa fokusområden och konsumtionsbaserade utsläpp.

För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.

Relaterade dokument till program för klimatneutralitet

Styrdokument antagna av KF/KS

- *Avfallsplan för Umeåregionen (KF 2020)*
- *Cykeltrafikprogram (KF 2018)*
- *Energiplan (KF 2025)*
- *Fotgängarprogram för Umeå (KF 2019)*
- *Godstrafikprogram (KF 2018)*
- *Inköps- och upphandlingspolicy (KF 2025)*
- *Kollektivtrafikprogram (KF 2021)*
- *Strategiska planen (KF 2016)*
- *Umeå kommuns Översiktsplan (KF 2018)*
- *Umeås lokala miljömål (KF 2020)*
- *Åtgärdsprogrammet för renare luft (KF 2015)*
- *Resepolicy (KF 2023)*

Kommande styrdokument

- *Arkitekturpolicy/träbyggnadsstrategi*
- *Handlingsplan för cirkulär ekonomi*

Undertecknade åtaganden

- *Klimatkontrakt 2030*
- *Circular Cities Declaration*
- *Covenant of Mayors*
- *Cities Race to Zero*
- *Umeå klimatfärdplan*
- *Climate City Contract – NetZero Cities*

- *Fossilfritt Sveriges avsiktsförklaring om utsläppsfria anläggningsentreprenader*

Umeå kommunkoncerns bolag

- *Affärsplan Bostaden*
- *Affärsplan Vakin*
- *Affärsplan UPAB*
- *Affärsplan Umeå Energi*
- *Hållbarhetspolicy -Umeå Energi*
- *Hållbarhetsstrategi -Bostaden*
- *Kollektivtrafikplan 2025-2028 (KF 2025)*
- *Ägardirektiv för de kommunala bolagen*
- *Miljöledningssystem (ISO 14 001) Umeå Energi, Vakin, delar av Umeå kommun*

Personalpolitiska mål och uppdrag

Välfärden står inför stora utmaningar gällande finansiering och personalbrist. Det behövs därför nya arbetssätt för att klara utmaningarna och här ger digitaliseringen avgörande möjligheter. Kommunen behöver också förbättra samverkan över förvaltningsgränserna och med andra organisationer.

Mål 5. Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället. Samordningsansvar: personalnämnden.

Mål 6. Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30. Samordningsansvar: personalnämnden.

Mål 7. Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden. Samordningsansvar: personalnämnden.

God ekonomisk hushållning - Ekonomiska riktlinjer och finansiella mål

Finansiella mål

Ekonomiskt resultat (kort sikt)

För att skapa stabilitet, minimera behov av ny upplåning och ha förmåga att hantera tillfälliga förändringar ska resultatet vara på en nivå som innebär att kommunen självfinansierar reinvesteringar och ger hög självfinansiering av nyinvesteringar. För 2027 sänks resultatmålet tillfälligt från 2 till 1 procent, för att möjliggöra nödvändiga satsningar inför 2027. I planen för 2028-2030 är resultat 2 procent.

Mål 8. Kommunens resultat ska uppgå till minst 1 procent av skatter, generella statsbidrag och utjämning 2027.

Soliditet (lång sikt)

Soliditeten visar kommunens långsiktiga betalningsförmåga genom att visa hur stor del av de totala tillgångarna som är finansierade med eget kapital. I måttet ingår även finansiell leasing samt den pensionsförpliktelse som ligger utanför kommunens balansräkning, syftet att ta med finansiell leasing och pensionsförpliktelsen är att visa kommunens handlingsutrymme på lång sikt.

Mål 9. Soliditeten ska uppgå till minst 31% och bibehållas eller stärkas över kommande 10 års period.

Utöver den styrning som utgår genom ovanstående finansiella mål sker även styrning genom två riskindikatorer som visar risk för undanträngningseffekter samt risk för att generationsprincipen ej efterlevs på lång sikt.

Risk för undanträngningseffekter

För att undvika en väsentlig risk för undanträngningseffekter där verksamheten ej kan upprätthållas på nuvarande nivå behöver kommunen säkra att andelen av skatter och bidrag som används för att finansiera räntekostnader och avskrivningar ej blir för hög.

Riskindikator 1. Andelen av skatter och bidrag som används för att finansiera räntekostnader och avskrivningar ska ej överskrida 9 %

Risk för att generationsprincipen ej tillgodoses

För att tillgodose generationsprincipen ska varje generation bära sina kostnader utan att överföra kostnader till nästa generation. Därför ska kommunens anskaffning av varaktiga tillgångar självfinansieras i hög utsträckning. I detta mått ingår finansiell leasing.

Riskindikator 2. Andelen låneskuld genom tillgångar ska ej överstiga 40%

Regler för god ekonomisk hushållning

Kommunfullmäktige fastställde i december 2024 nya riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

God ekonomisk hushållning innebär att under given tidsperiod är respektive nämnds och bolags ändamål/grunduppdrag tillgodosett, inom de finansiella och ekonomiska ramar som kommunfullmäktige angett och kommunens finansiella ställning är god.

I enlighet med fastställd riktlinje ska principerna för god ekonomisk hushållning omsättas i praktik genom att kommunen ska:

- *Beakta principerna för god ekonomisk hushållning i årlig planerings- och budgetprocess*
- *Bedriva den kommunala verksamheten på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.*
- *Upprätthålla en effektiv och ändamålsenlig organisation.*
- *Ha en god finansiell ställning i både kort (1 årigt) och långt (10 årigt) perspektiv.*
- *Vårda och underhålla fastigheter och andra tillgångar väl*
- *Ha ett proaktivt förhållningsätt och förmåga att i tid identifiera och genomföra nödvändiga åtgärder.*
- *Ha förmåga att identifiera och bedöma risker och konsekvenser som blir en följd av prioritering och vägval.*
- *Ha förmåga att genomföra prioriteringar och vägval som är nödvändiga för att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom de ekonomiska och finansiella ramar som kommunfullmäktige angett.*
- *Ha god kostnadskontroll och förmåga att hantera kostnadsmässiga avvikelser.*

Nämnder som redovisar eller befarar ett underskott som överstiger en procent av tilldelad budgetram ska, om underskottet uppgår till mer än 1 mnkr, snarast redovisa orsaker samt en pris- och tidsatt åtgärdsplan till kommunstyrelsen och vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en budget i balans.

Finansiering av arbete med destinerade inriktningsmål

Nämnd ska årligen avdela medel för att möjliggöra satsningar/utveckling i enlighet med inriktningsmål destinerade till nämnd.

Uppföljning, analys och utvärdering

Återrapportering till kommunfullmäktige från kommunstyrelse, nämnder och bolag sker via årsredovisning över föregående kalenderår. Årsredovisning sammanställs av kommunstyrelsen och överlämnas till kommunfullmäktige och revisorer inför kommunfullmäktiges sammanträde i april. Förutom årsredovisningen ska kommunstyrelsen sammanställa och överlämna ett delårsbokslut över årets åtta första månader, delårsbokslutet inkluderar kommunstyrelse, nämnder och bolag. Delårsbokslutet överlämnas till kommunfullmäktige och revisorer senast 15 oktober.

För att förbättra kommunfullmäktiges insyn och möjlighet att hantera avvikelser sker även återapportering från nämnder, bolag och kommunstyrelse till kommunfullmäktige via en förenklad rapport för perioden januari – april. Den förenklade rapporten innehåller information relaterad till bolagens ekonomi samt nämndernas ekonomi och personalförhållanden.

Övrig uppföljning

De kommunala verksamheterna följs upp och utvärderas kontinuerligt. Uppföljning och utvärdering sker med syfte att följa nämnders och bolags grunduppdrag samt uppfyllelse av inriktningsmål och tilläggsuppdrag, men även att uppnå kvalitet och utveckling av kommunens strukturella förutsättningar/resurser. Uppföljning och utvärdering ger även signaler om behov av och underlag för att kunna korrigera grunduppdrag, inriktningsmål, planering eller resursfördelning. Uppföljning sker till exempel genom:

- *uppföljning av grunduppdrag*
- *uppföljning av inriktningsmål & program*
- *uppföljning av tilläggsuppdrag*
- *resultatutvärderingar*
- *process- och kvalitetsuppföljning*
- *medborgar- och brukarundersökningar*
- *synpunkter och klagomål från medborgare och brukare*
- *uppföljning Intern kontroll*
- *förslag- och avvikelsehantering*

Intern styrning och kontroll

Kommunfullmäktige har beslutat om riktlinjer för kommunens arbete med intern styrning och kontroll. Den interna kontrollen skall baseras på riskanalyser och innehålla lämpliga åtgärder mot prioriterade risker. För mer information se Riktlinjer för Intern styrning och kontroll.

Lagstadgade planer

Umeå kommun är enligt lag ålagd att utarbeta vissa kommunala planer. Dessa lagstadgade planer bereds på kommunfullmäktiges uppdrag av aktuell nämnd och beslutas av kommunfullmäktige (om så krävs i lagstiftningen) alternativt ansvarig nämnd.

Budget 2027 och plan 2028–2030 för nämnder och styrelse

Budgetram för nämnd omfattar medelstilldelning för samtliga kostnader för nämndens verksamhet och innefattar att PO-pålägget förändras från 40,02 procent i budget 2026 till 38,91 procent i budget 2027.

Budgetramarna är nettokostnadsramar för styrelse och nämnder. Ramarna har beräknats utifrån nuvarande organisation. Eventuella organisationsöversyner och/eller överföring av verksamheter regleras genom beslut om tekniska förändringar av budgetramarna.

Tabell 1. Budgetramar nämnder och styrelse 2027

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kommunstyrelse*	-1 348 388	-1 416 914	-1 500 195	-1 563 303	-1 591 476
Teknisk nämnd	-1 633 700	-1 764 675	-1 801 017	-1 857 761	-1 939 739
För- och grundskolenämnd	-2 384 944	-2 435 819	-2 485 983	-2 564 308	-2 677 463
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	-680 839	-756 869	-772 456	-796 793	-831 953
Individ- och familjenämnd	-1 872 190	-1 976 354	-2 017 055	-2 080 606	-2 172 417
Äldrenämnd	-1 511 637	-1 616 698	-1 649 992	-1 701 978	-1 777 082
Byggnadsnämnd	-65 537	-69 910	-71 350	-73 598	-76 845
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	-22 654	-25 594	-26 121	-26 944	-28 133
Kulturnämnd	-177 706	-187 111	-190 964	-196 981	-205 673
Fritidsnämnd	-166 268	-139 432	-142 303	-146 787	-153 264
Kommunfullmäktige	-4 048	-4 120	-4 188	-4 257	-4 328
Valnämnd	-19 938	-3 576	-3 700	-20 000	-20 000
Personalnämnd	-1 336	-2 082	-2 125	-2 192	-2 289
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-104 497	-122 488	-125 010	-128 949	-134 639
Överförmyndarnämnd i Umeåregionen	-16 753	-20 814	-21 243	-21 912	-22 879
IT kapacitetsnämnd	-1 908	-10 619	-10 838	-11 179	-11 672
Umeåregionens nämnd för PA-system	-5 197	-5 404	-5 515	-5 689	-5 940
Summa nämndsramar	**-10 017 540**	**-10 558 479**	**-10 830 055**	**-11 203 238**	**-11 655 793**
Varav finansiella kostnader pensioner exkl löneskatt samt finansiell leasing**	-14 266	-81 267	-97 796	-101 225	-83 106
Summa verksamhetens nettokostnader (exkl finansiella kostnader)	**-10 003 274**	**-10 477 212**	**-10 732 260**	**-11 102 012**	**-11 572 687**

*Avser total ram för kommunstyrelsen vilken även innefattar av kommunfullmäktige beslutade åtaganden och finansiella kostnader för pensioner och finansiell leasing.

**Inklusive finansiell leasing fr o m 2027.

Tabell 2. Specifikation av kommunstyrelsens budgetram

Belopp i tkr

Kommunstyrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kraftverksamhet	107 000	107 000	107 000	107 000	107 000
Kollektivtrafik	-179 566	-187 566	-193 566	-199 566	-205 566
Umeå Folkets Hus	-26 821	-27 089	-27 360	-27 634	-27 910
Västerbottens Museum*	-19 093	-21 326	-21 893	-22 475	-23 073
Norrlandsoperan**	-35 645	-37 409	-38 298	-39 208	-40 140
Friskvårdsbidrag	-7 747	-7 825	-7 903	-7 982	-8 062
Fackliga förtroendemän	-14 235	-16 676	-17 265	-17 699	-18 095
Utdelning från UKF	0	0	0	0	0
Tillväxtanslag	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904
Anslag för oförutsedda behov och civil beredskap	-31 337	-34 337	-34 337	-34 337	-34 337
Avskrivningar	-620 757	-656 221	-693 387	-726 388	-754 653
Finansiell leasing:					
- avskrivningar		-111 768	-116 719	-116 322	-113 216
- finansiella kostnader		-66 600	-61 718	-56 623	-51 588
- justering hyreskostnader		178 368	178 437	172 944	164 805
Utrangeringar	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000
Pensioner nettokostnad	-180 381	-178 484	-209 819	-221 676	-198 898
Kommunstyrelsen administration, bidrag och politisk verksamhet övrigt	-292 902	-310 077	-316 463	-326 434	-340 838
Summa kommunstyrelse (inkl finansiella kostnader pensioner och finansiell leasing)	**-1 348 388**	**-1 416 914**	**-1 500 195**	**-1 563 303**	**-1 591 476**

*Utbetalning ska ske i enlighet med ägarsamråd och under förutsättning att Region Västerbotten fattar motsvarande beslut samt utifrån resultat av översyn av ägardirektiv.

**Bidraget avser driftbidrag till Norrlandsoperan AB. Bolaget ska utföra uppdrag som är nedtecknat i ägardirektiv och syftet med bidraget är att täcka underskott i verksamheten. I bidraget år 2027 ingår lokalbidrag med 8 864 tkr, driftbidrag med 28 545 tkr. Utbetalning ska ske i enlighet med ägarsamråd och under förutsättning att Region Västerbotten fattar motsvarande beslut samt utifrån resultat av översyn av ägardirektiv.

Tabell 3. Resultaträkning 2026–2030

Belopp i mnkr

	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Verksamhetens intäkter	2 345,6	2 427,3	2 480,5	2 564,8	2 676,2
Verksamhetens kostnader	-11 728,1	-12 136,5	-12 402,7	-12 824,1	-13 381,0
Avskrivningar*	-620,8	-768,0	-810,1	-842,7	-867,9
Verksamhetens nettokostnader	**-10 003,3**	**-10 477,2**	**-10 732,3**	**-11 102,0**	**-11 572,7**
Skatteintäkter, statsbidrag och utjämning	10 249,8	10 692,4	11 159,9	11 556,2	12 023,8
Finansiella intäkter	307,0	318,4	404,6	512,0	551,5
Finansiella kostnader*	-348,1	-425,8	-542,1	-665,8	-690,1
Fördelningsreserv för politiska prioriteringar			-67,0	-69,3	-72,1
Resultat	**205,3**	**107,7**	**223,2**	**231,1**	**240,5**

*Inklusive finansiell leasing fr o m 2027.

Tabell 4. Finansieringsbudget 2026–2030

Belopp i mnkr

	Budget 2026*	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Tillförda medel					
Resultat	205,3	107,7	223,2	231,1	240,5
Avskrivningar**	620,8	656,2	693,4	726,4	754,7
Pensionsavsättning	-28,2	-29,7	-22,0	-10,4	-20,2
Summa tillförda medel	**797,9**	**734,2**	**894,5**	**947,1**	**975,0**
Använda medel					
Nettoinvesteringar*	-1 754,8	-1 551,5	-1 567,1	-1 218,7	-1 073,3
Nettoutgifter mark- och exploatering	-161,7	22,4	-73,5	-161,9	-164,1
Summa använda medel	**-1 916,6**	**-1 529,1**	**-1 640,6**	**-1 380,6**	**-1 237,4**
Förändring av rörelsekapital	**-1 118,7**	**-794,9**	**-746,0**	**-433,5**	**-262,4**

* Inklusive beslutade ombudgeteringar från 2024 och 2025 samt prognosticerade investeringsbidrag.

**Exklusive finansiell leasing

Tabell 5. Nyckeltal

Finansiell leasing ingår.

	Budget 2026*	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Soliditet	32,9%	33,9%	34,8%	36,0%	37,5%
Andel låneskuld genom tillgångar	31,8%	33,8%	35,4%	35,7%	35,5%
Räntekostnader och avskrivningar andel av skatter, bidrag och utjämning	8,4%	8,5%	8,7%	8,8%	8,7%

*Justerat för bokslut 2025 inklusive ombudgeteringar av investeringar från 2025.

Investeringsramar 2026–2030

Tabell 6. Investeringsramar per nämnd

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026*	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kommunstyrelsen	-72 392	-136 345	-224 042	-72 307	-68 959
Teknisk nämnd	-1 513 840	-1 317 478	-1 237 519	-1 033 925	-850 701
För- och grundskolenämnd	-21 279	-18 820	-21 488	-17 462	-15 441
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	-9 735	-23 000	-8 000	-18 120	-33 253
Individ- och familjenämnd	-19 487	-19 926	-9 251	-9 339	-10 360
Äldrenämnd	-31 937	-22 937	-28 626	-20 222	-50 214
Byggnadsnämnd	-470	-470	-479	-489	-498
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	-282	-932	-287	-293	-299
Kulturnämnd	-7 850	-29 350	-15 947	-19 708	-11 167
Fritidsnämnd	-18 958	-23 200	-16 326	-16 643	-16 976
Valnämnd	-500	-500	-510	-520	-531
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-58 092	-13 550	-9 344	-9 631	-14 924
Summa styrelse/nämnd	**-1 754 821**	**-1 606 507**	**-1 571 820**	**-1 218 660**	**-1 073 323**
Investeringsbidrag**		55 000	4 700		
Summa inkl ombudgeteringar	**-1 754 821**	**-1 551 507**	**-1 567 120**	**-1 218 660**	**-1 073 323**

*Inklusive beslutade ombudgeteringar från 2024 och 2025.

**Avser investeringsbidrag för

Renmarkstorget - dagvatten, budget 2027

Renmarkstorget E-NORM, plan 2028

Tabell 7. Nya investeringsprojekt över 50 mnkr

Belopp i tkr

Projekt	Totalt 2027-2030	Total budget
Olofsdal vård- och omsorgsboende	403 000	403 000

Tabell 8. Investeringsram mark- och exploatering

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kommunstyrelse	-250 300	-255 750	-309 050	-423 100	-367 800
Investeringsbidrag		25 000	50 000	51 000	0
Summa nettoinvesteringar	**-250 300**	**-230 750**	**-259 050**	**-372 100**	**-367 800**

Specifikation av projekt redovisas i bilaga.

Tabell 9. Investeringsram finansiell leasing

Belopp i tkr.

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Inga nya eller förlängda leasingavtal					

Tabell 10. Ram för förvärv av finansiell anläggningstillgång

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Teknisk nämnd*		-25 000	-25 000	-25 000	0

*Avser förvärv av bostadsrätter.

Redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen

Utifrån nya lagkrav ska kommunens budget innehålla en redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen. Då bolagen står inför väsentliga investeringsbehov är det investeringsprognoserna och dess inverkan på de ekonomiska förutsättningarna som lyfts fram för Umeå kommun. Det bör dock observeras att kommunfullmäktige inte beslutar om investeringarna, utan det är endast en information. Vilka investeringar som ska genomföras beslutar respektive bolag själva. Fullmäktige ska dock ta ställning innan principiellt viktiga beslut fattas i de kommunala bolagen, exempelvis beslut om stora investeringar. Under planeringsperioden planeras dock inte för några sådana investeringar, utan kommunfullmäktige styr bolagen genom ägardirektiv och genom de kreditlimiter som fastställs inför varje budgetår.

Under perioden 2026–2030 uppgår den samlade investeringsprognosen för bolagskoncernen till ca 12 miljarder kronor, vilket innebär i snitt 2,4 miljarder per år. De största investeringarna planeras inom Umeva, AB Bostaden, Hamnen samt Umeå energi AB. Dessa bolag är de största bolagen i koncernen och de står för ca 85 procent av bolagskoncernens samlade investeringsvolym dessa år. Inom Umeva, kommunens VA-bolag, handlar den ökade investeringsnivån under perioden om investeringar för vattenförsörjning. Inom Umeå energi investeras det i värme, elnät samt grön omställning och inom AB Bostaden beräknas nyproduktion av bostäder komma gång under 2026 men framför allt under 2027–2029. Även ett nytt vård- och omsorgsboende ligger i planen. Bolagens investeringar är kassaflödesgenererande, dvs självbärande inom respektive bolag. Inom bolagskoncernen finns dock infrastrukturinvesteringar som inte är självbärande i det korta perspektivet, men som finansieras inom UKF-koncernen som helhet. Den största är renovering och utbyggnad av Umeå hamn. Detta åtagande innebär att det inte planeras för någon utdelning från UKF till kommunen under planeringsperioden. Nedanstående tabell visar de prognosticerade investeringsvolymerna för bolagskoncernen för 2026–2030 där de helägda bolagen framgår enskilt.

Tabell 11. Prognos investeringsramar bolagskoncern

Belopp i mnkr

	2026	2027	2028	2029	2030
Umeå Energi	546	658	996	300	300
Bostaden	618	638	767	725	530
Umeva	364	532	367	565	477
INAB	24	74	130	400	300
Hamnen	280	335	899	323	205
Övriga UKF	78	113	410	170	10
Totalt UKF	**1 910**	**2 350**	**3 568**	**2 482**	**1 821**

Investeringsbudget 2027 och plan 2028-2030

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Teknisk nämnd		**1 317 478**	**1 237 519**	**1 033 925**	**850 701**	**4 439 623**
Fastigheter		**878 695**	**776 318**	**684 824**	**524 771**	**2 864 608**
Brand- och räddningsnämnd		94 675	5 000	0	0	**99 675**
Brandstation Signalvägen, funktioner maa höjd beredskap	Påbörjad	14 000	0	0	0	**14 000**
Brandstation Umeå Östra	Påbörjad	80 675	5 000	0	0	**85 675**
Fritidsnämnd		10 000	8 224	229	233	**18 687**
Athena fritidsgård	Påbörjad	3 000	0	0	0	**3 000**
Ombyggnad föreningslokaler Holmsund	Nytt	7 000	8 000	0	0	**15 000**
Ram lokalanpassningar Fritid	Årligt ramanslag (reinvestering)	0	224	229	233	**687**
För- och grundskolenämnd		268 409	226 087	98 750	48 953	**642 199**
Brännlands skola (paviljong, tillgänglighet)	Påbörjad	10 000	0	0	0	**10 000**
Carlslundsskolan åk 7-9 nybyggnad sex paralleller	Påbörjad	500	0	0	0	**500**
FGN tillgänglighetsanpassningar mm	Nytt	5 000	5 000	5 000	5 000	**20 000**
För- och grundskolegårdar solskydd, belysning, lek	Årligt ramanslag (reinvestering)	7 000	7 066	7 133	7 202	**28 401**
Förskola Hissjö 2 avd	Ej påbörjad	8 000	14 000	0	0	**22 000**
Förskola Innertavle 4 avd	Ej påbörjad	0	1 000	25 400	15 000	**41 400**
Förskola Mariedal 6 avd	Påbörjad	200	0	0	0	**200**
Förskola Rödåsel 2 avd	Påbörjad	9 059	0	0	0	**9 059**
Förskola Stöcke 6 avd	Påbörjad	20 000	41 100	0	0	**61 100**
Förskola Sörmjöle 4 avd	Ej påbörjad	0	0	1 000	20 000	**21 000**
Förskola Tavelsjö 6 avd	Ej påbörjad	0	20 000	42 000	0	**62 000**
Förskola Yttersjö 4 avd	Ej påbörjad	42 000	1 000	0	0	**43 000**
Grisbackaskolan kök matsal 4 klassrum	Påbörjad	3 000	0	0	0	**3 000**
Grubbeskolan 2 klassrum, matsal	Påbörjad	12 500	12 500	0	0	**25 000**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Hedlundaskolan F-6 utbyggnad till två paralleller	Påbörjad	7 000	0	0	0	**7 000**
Innertavle ersätt en byggnad för åk 4-5	Påbörjad	16 000	0	0	0	**16 000**
Obbola skola F-9 utbyggnad två klassrum	Påbörjad	12 000	0	0	0	**12 000**
Ram anpassningar förskola	Årligt ramanslag (reinvestering)	550	561	572	584	**2 267**
Ram anpassningar grundskola	Årligt ramanslag (reinvestering)	1 100	1 122	1 144	1 167	**4 534**
Rödåsel skola, anpassning	Nytt	2 000	8 000	0	0	**10 000**
Rödängsskolan nybyggnad en parallell F-3	Ej påbörjad	8 500	54 738	16 500	0	**79 738**
Sandvik förskola, ombyggnation	Nytt	4 000	0	0	0	**4 000**
Stöcke skola nybyggnad två paralleller F-3	Ej påbörjad	100 000	60 000	0	0	**160 000**
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		42 631	1 122	0	0	**43 753**
Champinjonen vux elevökn	Påbörjad	75	0	0	0	**75**
Ram anpassningar Gym-Vux	Påbörjad	7 556	1 122	0	0	**8 678**
Vasaskolan gymn elevökn	Påbörjad	35 000	0	0	0	**35 000**
Individ- och familjenämnd		143 290	80 302	117 503	88 383	**429 479**
Anp ny lokal för daglig verksamhet etapp 1	Ej påbörjad	10 000	0	0	0	**10 000**
Daglig verksamhet Magistervägen	Påbörjad	63 714	20 000	0	0	**83 714**
Förstärkt serviceboende Malmen 27 2 plan	Påbörjad	13 000	0	0	0	**13 000**
Gruppboende Gimoplan	Påbörjad	0	8 864	0	0	**8 864**
Gruppboende Holmsund 2 plan	Ej påbörjad	20 000	1 000	0	0	**21 000**
Gruppboende Stenmorgärdet	Ej påbörjad	500	0	13 496	7 000	**20 996**
Gruppboenden 2 per år	Ej påbörjad	0	0	49 200	50 200	**99 400**
Gruppboenden Prydnadsbusken 2 plan	Påbörjad	4 000	0	0	0	**4 000**
IFN brandsäkerhet och arbetsmiljö, boenden	Nytt	12 000	12 000	12 000	12 000	**48 000**
Korttidsboende 1	Nytt	1 000	10 000	12 000	0	**23 000**
Korttidsboende 2	Nytt	1 000	10 000	12 000	0	**23 000**
Ram anp DV, anp LSS-boende mm	Årligt ramanslag (reinvestering)	18 077	18 438	18 807	19 183	**74 505**
Kulturnämnd		10 990	21 010	1 030	15 426	**48 455**
Bibliotek	Ej påbörjad	0	0	0	14 375	**14 375**
Kulturverksamhet fd Lövö skola	Nytt	10 000	20 000	0	0	**30 000**
Ram anpassning/renovering bibliotek	Årligt ramanslag (reinvestering)	990	1 010	1 030	1 051	**4 080**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Teknisk nämnd		243 200	258 663	257 590	217 439	**976 892**
Anpassningar arena	Nytt	5 000	0	0	0	**5 000**
Driftkontor TN kv Schablonen 8, 11	Ej påbörjad	0	15 000	0	0	**15 000**
Hippologum	Påbörjad	11 000	0	0	0	**11 000**
Kontor Magistervägen	Påbörjad	23 000	0	0	0	**23 000**
Kök ramanslag	Årligt ramanslag (reinvestering)	11 000	11 220	11 444	11 673	**45 338**
Lokalanpassning ej spec.	Årligt ramanslag (reinvestering)	25 000	30 600	31 212	31 837	**118 648**
Lokaloptimeringar TN	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 200	2 244	2 289	2 335	**9 068**
Reinvesteringar, pågående och generella	Årligt ramanslag (reinvestering)	117 000	123 540	125 111	127 413	**493 064**
Stadshuset Östra Stallarna	Påbörjad	0	29 075	37 956	0	**67 031**
Säkerhet lokaler, skolor mm	Nytt	5 000	5 000	5 000	5 000	**20 000**
Åtgärdsprogram Bygg och anläggning Fastighetsinvesteringar klimat	Påbörjad	6 500	6 500	6 500	6 500	**26 000**
Åtgärdsprogram Energi Fastighetsinvesteringar (lönsamma)	Årligt ramanslag (reinvestering)	20 000	19 278	19 663	20 057	**78 999**
Åtgärdsprogram Transporter Laddinfrastruktur tjänstefordon	Påbörjad	5 500	5 800	5 900	0	**17 200**
Ökad civilberedskap	Påbörjad	12 000	10 406	12 514	12 624	**47 544**
Äldrenämnd		65 500	175 910	209 722	154 337	**605 469**
Olofsdal vård- och omsorgsboende	Nytt	40 000	150 000	180 000	33 000	**403 000**
Ram anpassning kommunala lokaler och boenden	Årligt ramanslag (reinvestering)	5 500	5 610	5 722	5 837	**22 669**
Solgården VOB, anpassningar	Ej påbörjad	8 000	0	0	0	**8 000**
Sävar hemtjänstlokal/dagverksamhet dementa, del av VOB	Ej påbörjad	0	1 600	2 000	19 600	**23 200**
Sävar Vård- och omsorgsboende 60 pl	Ej påbörjad	0	6 700	10 000	83 900	**100 600**
ÄN brandsäkerhet och arbetsmiljö, boenden	Nytt	12 000	12 000	12 000	12 000	**48 000**
Gator och vägar		**311 812**	**313 009**	**190 604**	**160 467**	**975 893**
Teknisk nämnd		311 812	313 009	190 604	160 467	**975 893**
Djupbäcken Klimatanpassning	Ej påbörjad	20 000	20 000	0	0	**40 000**
Fordon 7 år	Årligt ramanslag (reinvestering)	10 000	10 154	10 311	10 471	**40 936**
GC/serviceväg resecentrum Drottningv	Ej påbörjad	2 185	0	0	0	**2 185**
GC-bro Sävarån	Ej påbörjad	13 030	15 600	0	0	**28 630**
GC-väg förläng Tomternavägen	Ej påbörjad	0	0	700	1 800	**2 500**
GC-väg förlängning parkering & resecentrum	Ej påbörjad	2 150	0	0	0	**2 150**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Humleparken inkl. GC	Ej påbörjad	3 000	3 500	0	0	**6 500**
Hållplats Skolgatan, Renmarkstorget	Nytt	4 000	0	0	0	**4 000**
Järnvägspassage Holmsund	Ej påbörjad	5 000	30 000	15 000	0	**50 000**
Kollektivtrafiknod Trandansen	Ej påbörjad	0	15 000	0	0	**15 000**
Kommun-& stadsdelssatsningar	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 200	2 244	2 289	2 335	**9 068**
Kontaktvägen	Ej påbörjad	2 000	10 000	7 500	0	**19 500**
Kungsvägen et 2	Påbörjad	1 000	7 000	0	0	**8 000**
Kungsvägen etapp 1	Påbörjad	11 250	6 750	0	0	**18 000**
Norra Obbolavägen	Ej påbörjad	1 405	3 595	0	0	**5 000**
Planskild Passage Tomterna	Ej påbörjad	11 258	11 258	0	0	**22 516**
Renmarkstorget	Påbörjad	0	0	15 000	0	**15 000**
Renmarkstorget - dagvatten*	Nytt	71 000	0	0	0	**71 000**
Renmarkstorget E-NORM*	Nytt	0	4 700	0	0	**4 700**
Rödängsvägen	Nytt	0	3 000	15 000	0	**18 000**
Skolgatan öst på stan, kollektivtrafik	Nytt	3 000	17 000	0	0	**20 000**
Skravelsjövägen i Röbäck	Ej påbörjad	500	2 000	12 500	6 000	**21 000**
Snödeponi Brännland	Årligt ramanslag (reinvestering)	6 000	0	0	0	**6 000**
Snötipp	Ej påbörjad	1 000	8 000	0	0	**9 000**
Sopkärl	Ej påbörjad	2 500	2 500	0	0	**5 000**
Stadsutveckling innanför ringen (tidigare väg 503)	Påbörjad	10 000	10 000	9 500	39 500	**69 000**
Storgatan	Påbörjad	2 000	4 588	4 587	0	**11 175**
Säkra anläggningarnas standard	Årligt ramanslag (reinvestering)	61 559	62 930	64 328	66 015	**254 832**
Tegsbron	Ej påbörjad	0	0	5 000	5 000	**10 000**
Tvärån Klimatanpassning	Ej påbörjad	20 000	20 000	0	0	**40 000**
Utredningar inför investeringar	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 100	2 122	2 144	2 167	**8 534**
Ålidhem stadsmiljö Gata	Ej påbörjad	935	3 000	0	0	**3 935**
Åtgärdsprogram Framkomlighetshöjande Kollektivtrafik	Ej påbörjad	3 750	3 750	0	0	**7 500**
Åtgärdsprogram Transporter Klimatanpassning	Årligt ramanslag (reinvestering)	12 100	11 220	11 444	11 673	**46 438**
Åtgärdsprogram Transporter Trafiksäkerhet och Hållbara färdsätt	Årligt ramanslag (reinvestering)	15 890	15 098	15 300	15 506	**61 794**
Älgvägen	Nytt	0	8 000	0	0	**8 000**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Älvsvatten	Nytt	11 000	0	0	0	**11 000**
IT		**68 841**	**85 664**	**99 563**	**109 929**	**363 997**
Teknisk nämnd		68 841	85 664	99 563	109 929	**363 997**
Bildskärman och tillbehör	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 824	2 498	2 548	2 599	**10 470**
Datorer Umeå Kommun	Årligt ramanslag (reinvestering)	21 181	35 796	39 375	43 313	**139 664**
Ram It FG	Årligt ramanslag (reinvestering)	15 531	15 792	16 108	16 558	**63 988**
Ram It GY	Årligt ramanslag (reinvestering)	13 399	14 236	14 521	14 811	**56 967**
Ram It infrastruktur	Årligt ramanslag (reinvestering)	14 807	13 749	17 774	22 946	**69 275**
Skrivare som tjänst	Årligt ramanslag (reinvestering)	1 100	3 593	9 238	9 702	**23 632**
Parker		**24 300**	**28 586**	**24 878**	**21 295**	**99 059**
Teknisk nämnd		24 300	28 586	24 878	21 295	**99 059**
Döbelns park	Ej påbörjad	4 000	0	0	0	**4 000**
Gatuträd	Årligt ramanslag (reinvestering)	660	673	687	700	**2 720**
Lekparker	Årligt ramanslag (reinvestering)	6 400	6 488	6 578	6 709	**26 175**
Olofsdals park	Ej påbörjad	0	4 000	0	0	**4 000**
Parker	Årligt ramanslag (reinvestering)	8 400	8 488	8 578	8 749	**34 215**
Skog	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 200	2 244	2 289	2 335	**9 068**
Strandprom Alla broar runt	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 200	2 244	2 289	2 335	**9 068**
Utredningar allmänt	Årligt ramanslag (reinvestering)	440	449	458	467	**1 814**
Utveckling döbelns- och vänortsparken	Nytt	0	4 000	4 000	0	**8 000**
Övriga		**33 830**	**33 942**	**34 057**	**34 238**	**136 068**
Teknisk nämnd		33 830	33 942	34 057	34 238	**136 068**
Belysning tätort	Nytt	20 000	20 000	20 000	20 000	**80 000**
Belysning utanför tätort	Nytt	5 000	5 000	5 000	5 000	**20 000**
Fastighet Inredning/ utrustning	Årligt ramanslag (reinvestering)	330	337	343	350	**1 360**
Maskiner (elektronik/digitalisering) MS	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 500	2 520	2 540	2 591	**10 152**
Ram Städ	Årligt ramanslag (reinvestering)	5 500	5 576	5 653	5 766	**22 495**
Volym och arbetssätt MS	Årligt ramanslag (reinvestering)	500	510	520	531	**2 061**
Kommunstyrelsen		**136 345**	**224 042**	**72 307**	**68 959**	**501 654**
Fastigheter		**53 000**	**53 000**	**53 000**	**43 000**	**202 000**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Kommunstyrelsen		53 000	53 000	53 000	43 000	**202 000**
Köp av fastigheter	Ej påbörjad	30 000	30 000	30 000	30 000	**120 000**
Medel till KS förfogande, civilberedskap	Ej påbörjad	20 000	20 000	20 000	10 000	**70 000**
Mexfastigheter, reinvesteringar	Nytt	3 000	3 000	3 000	3 000	**12 000**
IT		**4 400**	**4 488**	**4 578**	**4 669**	**18 135**
Kommunstyrelsen		4 400	4 488	4 578	4 669	**18 135**
Digitaliseringsreserv	Årligt ramanslag (reinvestering)	4 400	4 488	4 578	4 669	**18 135**
Kraft		**23 707**	**39 292**	**13 442**	**19 977**	**96 418**
Kommunstyrelsen		23 707	39 292	13 442	19 977	**96 418**
Förnyelse Kraftverk	Årligt ramanslag (reinvestering)	5 312	0	0	3 495	**8 807**
Investeringsprogram bygg	Årligt ramanslag (reinvestering)	776	0	0	55	**831**
Investeringsprogram damm	Årligt ramanslag (reinvestering)	5 558	10 857	6 204	10 260	**32 878**
Vidmakthållande Kraftverk	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 327	1 293	1 293	2 207	**7 118**
Övriga invest. Stornorrfors	Årligt ramanslag (reinvestering)	9 735	27 143	5 946	3 960	**46 783**
Övriga		**55 238**	**127 262**	**1 287**	**1 313**	**185 100**
Kommunstyrelsen		55 238	127 262	1 287	1 313	**185 100**
Investeringsreserv	Årligt ramanslag (reinvestering)	1 238	1 262	1 287	1 313	**5 100**
Muddring av farleden	Ej påbörjad	54 000	126 000	0	0	**180 000**
Äldrenämnd		**22 937**	**28 626**	**20 222**	**50 214**	**121 999**
Övriga		**22 937**	**28 626**	**20 222**	**50 214**	**121 999**
Äldrenämnd		22 937	28 626	20 222	50 214	**121 999**
Digitalisering, ny	Ej påbörjad	1 100	6 800	600	700	**9 200**
Inv/utrustning Sävar hemtjänstlokal/dagverksamhet dementa	Ej påbörjad	0	0	0	4 500	**4 500**
Inv/utrustning Sävar vård- och omsorgsboende 60 pl	Ej påbörjad	0	0	0	15 000	**15 000**
Inventarier/digitalisering extern förhyrning, ny	Ej påbörjad	4 237	3 800	767	782	**9 586**
Inventarier/Digitalisering/Hjälpmedel re	Årligt ramanslag (reinvestering)	17 600	18 026	18 855	29 232	**83 713**
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		**23 000**	**8 000**	**18 120**	**33 253**	**82 373**
Fastigheter		**0**	**0**	**10 000**	**25 000**	**35 000**
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		0	0	10 000	25 000	**35 000**
Forslunda	Ej påbörjad	0	0	10 000	25 000	**35 000**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Övriga		**23 000**	**8 000**	**8 120**	**8 253**	**47 373**
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		23 000	8 000	8 120	8 253	**47 373**
Inv Vasaskolan gymn elevökn	Ej påbörjad	15 000	0	0	0	**15 000**
Reinvesteringsmedel	Årligt ramanslag (reinvestering)	8 000	8 000	8 120	8 253	**32 373**
Kulturnämnd		**29 350**	**15 947**	**19 708**	**11 167**	**76 172**
Övriga		**29 350**	**15 947**	**19 708**	**11 167**	**76 172**
Kulturnämnd		29 350	15 947	19 708	11 167	**76 172**
Gestaltad livsmiljö	Årligt ramanslag (reinvestering)	6 000	6 000	6 000	6 020	**24 020**
Inv, flytt Västangårds	Nytt	2 500	0	0	0	**2 500**
Inventarier Bibliotek	Ej påbörjad	0	0	8 663	0	**8 663**
Kompaktarkiv	Nytt	11 000	0	0	0	**11 000**
Konst	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 200	2 244	2 289	2 335	**9 068**
Kultur reinvestering/ kostnadsbesparande	Årligt ramanslag (reinvestering)	7 650	7 703	2 757	2 812	**20 922**
För- och grundskolenämnd		**18 820**	**21 488**	**17 462**	**15 441**	**73 212**
Övriga		**18 820**	**21 488**	**17 462**	**15 441**	**73 212**
För- och grundskolenämnd		18 820	21 488	17 462	15 441	**73 212**
Inv Brännlands skola	Ej påbörjad	500	0	0	0	**500**
Inv Fsk Innertavle 4 avd	Ej påbörjad	0	0	1 400	1 200	**2 600**
Inv Fsk Stöcke ny 6 avd	Ej påbörjad	0	2 100	0	0	**2 100**
Inv Fsk Yttersjö 4 avd	Ej påbörjad	1 400	0	0	0	**1 400**
Inv Förskola Hissjö 2 avd	Ej påbörjad	0	700	0	0	**700**
Inv Förskola Tavelsjö 6 avd	Ej påbörjad	0	0	2 100	0	**2 100**
Inv Grubbeskolan	Ej påbörjad	0	500	0	0	**500**
Inv Obbola skola F-9 utbyggnad till två paralleller	Ej påbörjad	500	0	0	0	**500**
Inv Rödängsskolan nybyggnad en parallell F-3	Ej påbörjad	0	2 000	0	0	**2 000**
Inv Stöcke skola nybyggnad två paralleller F-3	Ej påbörjad	0	2 500	0	0	**2 500**
Inventarier kopplat till behov norra	Ej påbörjad	1 500	0	0	0	**1 500**
Inventarier kopplat till behov södra	Ej påbörjad	1 500	0	0	0	**1 500**
IT-åtgärder	Årligt ramanslag (reinvestering)	2 420	2 468	2 518	2 568	**9 974**
Reinvesteringsmedel inventarier förskola	Årligt ramanslag (reinvestering)	4 400	4 488	4 578	4 669	**18 135**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Reinvesteringsmedel inventarier grundskola	Årligt ramanslag (reinvestering)	6 600	6 732	6 867	7 004	**27 203**
Fritidsnämnd		**23 200**	**16 326**	**16 643**	**16 976**	**73 145**
Övriga		**23 200**	**16 326**	**16 643**	**16 976**	**73 145**
Fritidsnämnd		23 200	16 326	16 643	16 976	**73 145**
Inventarier nya projekt	Ej påbörjad	250	0	0	0	**250**
Norrbyskär som besöksmål	Nytt	3 250	0	0	0	**3 250**
Reinvesteringar enl utbytesplan	Årligt ramanslag (reinvestering)	9 900	9 900	10 088	10 290	**40 179**
Snötillverkning och belysning elljuspår	Nytt	1 000	0	0	0	**1 000**
Täckgolv och filtmatta	Ej påbörjad	2 500	0	0	0	**2 500**
Utbyte konstgräsplaner	Årligt ramanslag (reinvestering)	6 300	6 426	6 555	6 686	**25 966**
Individ- och familjenämnd		**19 926**	**9 251**	**9 339**	**10 360**	**48 876**
Övriga		**19 926**	**9 251**	**9 339**	**10 360**	**48 876**
Individ- och familjenämnd		19 926	9 251	9 339	10 360	**48 876**
Inventarier Daglig verksamhet Magistervägen	Ej påbörjad	7 000	0	0	0	**7 000**
Inventarier Gruppboende Holmsund 2 pl	Ej påbörjad	840	0	0	0	**840**
Inventarier Gruppboenden 2 per år	Ej påbörjad	0	350	260	1 100	**1 710**
Inventarier kontor socialtjänstpersonal Magistervägen	Ej påbörjad	2 000	0	0	0	**2 000**
Inventarier Servicelägenheter, förhyrda	Ej påbörjad	360	0	0	0	**360**
Inventarier Socialtjänstens Hus	Ej påbörjad	1 000	0	0	0	**1 000**
Investering inventarier ny	Årligt ramanslag (reinvestering)	4 656	4 749	4 844	4 941	**19 191**
Investering inventarier re	Årligt ramanslag (reinvestering)	3 300	3 366	3 433	3 502	**13 601**
Investering teknik	Årligt ramanslag (reinvestering)	770	785	801	817	**3 174**
Brand- och räddningsnämnd		**13 550**	**9 344**	**9 631**	**14 924**	**47 449**
Övriga		**13 550**	**9 344**	**9 631**	**14 924**	**47 449**
Brand- och räddningsnämnd		13 550	9 344	9 631	14 924	**47 449**
Anläggning av nya brandposter	Årligt ramanslag (reinvestering)	550	561	572	584	**2 267**
Ram	Årligt ramanslag (reinvestering)	10 000	8 783	9 059	14 340	**42 182**
Utrustning och inv ny brandstation	Ej påbörjad	3 000	0	0	0	**3 000**
Valnämnd		**500**	**510**	**520**	**531**	**2 061**
Övriga		**500**	**510**	**520**	**531**	**2 061**

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Valnämnd		500	510	520	531	**2 061**
Utrustning	Årligt ramanslag (reinvestering)	500	510	520	531	**2 061**
Byggnadsnämnd		**470**	**479**	**489**	**498**	**1 936**
Övriga		**470**	**479**	**489**	**498**	**1 936**
Byggnadsnämnd		470	479	489	498	**1 936**
Utrustning	Årligt ramanslag (reinvestering)	470	479	489	498	**1 936**
Miljö- och hälsoskyddsnämnd		**932**	**287**	**293**	**299**	**1 811**
Övriga		**932**	**287**	**293**	**299**	**1 811**
Miljö- och hälsoskyddsnämnd		932	287	293	299	**1 811**
Inventarier	Årligt ramanslag (reinvestering)	932	287	293	299	**1 811**
Totalsumma brutto		**1 606 507**	**1 571 820**	**1 218 660**	**1 073 323**	**5 470 310**
Investeringsbidrag*		-55 000	-4 700			**-59 700**
Totalsumma netto		**1 551 507**	**1 567 120**	**1 218 660**	**1 073 323**	**5 410 610**

*Investeringsbidrag

Renmarkstorget - dagvatten, Budget 2027

Renmarkstorget E-NORM, Plan 2028

Exploateringsplan 2027-2030

Investeringsbudget exploatering verksamhetsmark

Belopp i tkr.

Objekt	2027	2028	2029	2030	Totalt
Västerslätt/Rödäng	2 000	10 000	0	0	**12 000**
I20	1 000	1 000	0	2 150	**4 150**
Ersboda/Ersmark	7 000	6 000	20 000	10 000	**43 000**
Centrala stan	0	0	800	1 000	**1 800**
Mariehem	0	0	0	500	**500**
Röbäck	1 000	1 000	1 000	0	**3 000**
Ön	0	0	1 300	0	**1 300**
Klockarbäcken	5 000	73 500	68 500	98 500	**245 500**
Sävar	0	1 650	17 650	14 500	**33 800**
Umeå östra landsbygd	0	22 000	40 000	40 000	**102 000**
Holmsund/Obbola	3 000	1 000	10 000	5 000	**19 000**
Projektledning	2 800	2 800	2 800	2 800	**11 200**
Summa utgifter	**21 800**	**118 950**	**162 050**	**174 450**	**477 250**

Investeringsbudget exploatering bostadsmark

Belopp i tkr.

Objekt	2027	2028	2029	2030	Totalt
Backen	3 000	1 000	9 000	9 800	**22 800**
Ersboda/Ersmark	500	4 500	3 500	18 200	**26 700**
Centrala stan	50	450	2 850	33 050	**36 400**
Haga/Sandbacka	5 000	2 000	0	800	**7 800**
Universitetområdet	17 000	0	10 000	36 000	**63 000**
Röbäck	1 500	0	0	1 000	**2 500**
Teg	13 600	2 100	16 100	43 400	**75 200**
Ön	69 000	102 000	163 000	5 000	**339 000**
Ålidhemsområdet	0	20 000	0	0	**20 000**
Tomtebo	81 000	32 500	25 000	10 000	**148 500**
Sävar	0	0	0	500	**500**
Umeå östra landsbygd	0	0	0	500	**500**
Holmsund/Obbola	20 500	2 000	2 500	1 000	**26 000**
Umeå södra landsbygd	0	500	1 500	5 300	**7 300**
Hörnefors	0	250	4 800	6 000	**11 050**
Projektledning	2 800	2 800	2 800	2 800	**11 200**
Summa utgifter	**213 950**	**170 100**	**241 050**	**173 350**	**798 450**

Investeringsbudget exploatering markförvärv

Belopp i tkr.

Objekt	2027	2028	2029	2030	Totalt
Ospecificerade objekt	20 000	20 000	20 000	20 000	**80 000**

Investeringar	**255 750**	**309 050**	**423 100**	**367 800**	**1 355 700**
- Investeringsbidrag	-25 000	-50 000	-51 000	0	-126 000

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2025/01035

Tillägg: Kommunalråd 4 i ”Riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda”

Förslag till beslut

Arvodeskommittén föreslår kommunstyrelsen och kommunfullmäktige besluta:

att lägga till kommunalråd 4 till Riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige fastställde i juni 2026 en riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda (KF 2026-06-15 §142) som ska gälla för mandatperioden 2026–2030.

Tillägg i riktlinjen föreslås enligt nedan med anledning av inrättandet av ett kommunalråd 4.

Sida	Rubrik på avsnitt	Tillägg understrukna
s. 5	1.5 Begrepp och definitioner Kommunalråd	Ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande i kommunstyrelsen samt kommunalråd 4.
s. 16	Bilaga 1. Uppdrag med helt årsarvode och begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet	Ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande i kommunstyrelsen samt kommunalråd 4 benämns kommunalråd.
s. 16	Bilaga 1. Tabell Nämnd/styrelse Uppdrag Omfattning av referensbelopp	 Kommunstyrelsen Kommunalråd 4 1,10
s. 20	Bilaga 2. Helt årsarvode, Tabell Uppdrag Omfattning av referensbelopp Belopp	 Kommunalråd 4 1,10 1,1 x 1 092 012 = 1 201 213 kr

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/01035

Beslutsunderlag

Riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda_Fastställd i KF 2026-06-15

Beredningsansvariga

Lina Renfors

Beslutet ska skickas till

Anna Sandgren, SLK HR, Lön och pension
Carina Nilsson, SLK HR, Lön och pension
Linda Thelberg, SLK HR
Stefan Larsson, SLK HR

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lina Renfors
Koordinator, styrning och samordning

UMEÅ KOMMUN

Riktlinje för arvoden och ersättningar för förtroendevalda

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Diarienummer:
KS-2025/01035

Datum, paragraf för beslut:
2026-06-15, § 142

Dokumentet styr:
Förtroendevalda i Umeå kommun

Dokumenttyp:
Riktlinje

Giltighetstid:
2027–2030

Dokumentansvarig:
Arvodeskommittén

Innehåll

1. Inledning 4
1.1 Syfte 4
1.2 Lagar och andra krav 4
1.3 Omfattning och avgränsning 4
1.4 Giltighetstid 4
1.5 Begrepp och definitioner 5
2. Allmänna bestämmelser/regler 6
2.1 Förtroendevalda i kommunen 6
2.2 Förtroendevalda i kommunens bolag 6
2.3 Övriga som är utsedda av Umeå kommun 6
2.4 Belopp 6
3. Arvoden 7
3.1 Årsarvode 7
3.2 Arvode för sammanträde och förrättning 8
4. Ersättningar 9
4.1 Ersättning för resekostnader 10
4.2 Ersättning för förlorad arbetsinkomst 10
4.3 Ersättning för förlorad föräldrapenning 11
4.4 Ersättning för förlorad semesterförmån 11
4.5 Ersättning för förlorad pensionsförmån 11
4.6 Särskilda arbetsförhållanden 11
4.7 Ersättning för beredskap 12
5. Avgång och frånvaro årsarvoderade 12
5.1 Avgång under mandatperioden 12
5.2 Ledighet och frånvaro 13
6. Pension och försäkringar 13
6.1 Pensionsbestämmelser 13
6.2 Försäkringar 14
7. Rapportering och utbetalning 14
7.1 Utbetalning 14
7.2 Felaktigt utbetalda arvoden/ersättningar 15
8. Ansvar och roller 15
8.1 Kommunfullmäktige 15
8.2 Arvodeskommittén 15
8.3 Kommunstyrelsen 15

Bilaga 1. Förteckning över uppdrag där den förtroendevalde får årsarvode 16

Bilaga 2. Uppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda år 2027 20

1. Inledning

1.1 Syfte

Syftet med riktlinjen är att fastställa vilka arvoden och ersättningar som ska utgå till förtroendevalda i kommunen och hantering därav.

Riktlinjen utgör en rekommendation till kommunens bolag om vilka arvoden och ersättningar som ska utgå till förtroendevalda i bolagen.

1.2 Lagar och andra krav

Lagar

I Kommunallag (2017:725) 4 kap. 12–18 §§ regleras de ekonomiska förmånerna för förtroendevalda.

Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap § 23 a fastställer att bolagsstämman ska besluta om arvoden och annan ersättning för styrelseuppdrag till var och en av styrelseledamöterna.

Relaterade styrdokument i Umeå kommun

- Bestämmelser om omställningsstöd, pension och efterlevandeskydd för förtroendevalda, OPF-KR 26[1]
- Policy för omställning, pension och familjeskydd för styrelseledamöter i Kommunala aktiebolag
- Bilersättningsavtal (BIA)

1.3 Omfattning och avgränsning

Styrdokumentet riktar sig till förtroendevalda i kommunen samt i tillämpliga delar även ledamöter, lekmannarevisorer och suppleanter i kommunens hel- och delägda bolag (efter beslut av bolagsstämma).

1.4 Giltighetstid

Riktlinjen gäller för mandatperioden 2027–2030.

[1] Gäller för förtroendevalda invalda efter valet 2014

Bilaga 2; Uppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda år 20XX uppdateras varje kalenderår i enligt med bestämmelser i riktlinjen. En ny version av riktlinjen med uppdaterad bilaga publiceras på kommunens webbplats.

1.5 Begrepp och definitioner

Nedan begrepp används i riktlinjen med följande betydelse.

Arvode	Arvode är ekonomisk kompensation till en förtroendevald för arbete och ansvar som följer av det politiska uppdraget. Arvodets storlek är ett uttryck för uppdragets bedömda omfattning och ska inte uppfattas som arbetstid. Det kan inte likställas med lön som utgår vid en anställning.
Referensbelopp	Fast belopp från vilken uträkning av arvoden utgår. Anges i bilaga 2, räknas upp årligen.
Årsarvode	Arvode för ett uppdrag med ett fast årsbelopp. Utgår från ett grundarvode och uppdragets storlek avgör hur stor del av grundarvodet den förtroendevalde är berättigad till. Årsarvodet utbetalas månadsvis.
Timarvode	Arvode för sammanträde och förrättning som utgår per timme som uppdraget utförs.
Grundarvode	Arvode som utgår till alla timarvoderade för första timmen för påbörjat sammanträde/förrättning.
Ersättning	Ekonomisk ersättning för kostnader som den förtroendevalda har haft med anledning av sitt förtroendeuppdrag.
Sammanträde	Sammanträde i fullmäktige, fullmäktigeberedning, styrelse, nämnd eller utskott där protokollföringsskyldighet föreligger enligt kommunallagen eller där protokoll förs i huvudsaklig överensstämmelse med kommunallagens bestämmelse.
Förrättning	Ett uppdrag eller en aktivitet utanför vanliga sammanträden som en förtroendevald politiker behöver utföra som en del av sitt politiska uppdrag.
Kommunalråd	Ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande i kommunstyrelsen
Kommun-revisionen	Förtroendevalda med ansvar för oberoende granskning av kommunens verksamhet och ekonomi för att säkerställa att den sköts korrekt, effektivt och enligt kommunfullmäktiges beslut. Utses av kommunfullmäktige.
Lekmanna-revisor	Förtroendevald som granskar om ett kommunalt bolag sköts ändamålsenligt, drivs på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt samt har tillräcklig intern kontroll.
Kommunkoncern	Kommunens styrelser och nämnder samt hel- och delägda bolag

2. Allmänna bestämmelser/regler

2.1 Förtroendevalda i kommunen

Riktlinjen gäller för förtroendevalda som avses i 4 kap § 1 kommunallagen. Det vill säga ledamöter och ersättare i; kommunfullmäktige, fullmäktigeberedningar, kommunstyrelsen, nämnder samt revisionen.

Rätten till arvode respektive ersättning upphör när förtroendeuppdraget upphör.

2.2 Förtroendevalda i kommunens bolag

Kommunfullmäktige rekommenderar respektive bolagsstämma att besluta om att följa denna riktlinje för mandatperioden 2027–2030. Riktlinjen gäller då i tillämpliga delar för ledamöter och ersättare i bolagsstyrelser samt lekmannarevisorer.

Arvodet för ordförande och vice ordförande i bolagsstyrelser samt lekmannarevisorer i bolagen beräknas utifrån uppdragets omfattning. Varje bolag har max två lekmannarevisorer som reviderar, se bilaga 2.

Arvodet betalas ut av bolaget.

2.3 Övriga som är utsedda av Umeå kommun

Arvoden för personer som utses av kommunen till föreningar, stiftelser och andra sammanslutningar omfattas av föreningens/stiftelsens/sammanslutningens eventuella regler för arvoden och ersättningar. Arvodet betalas ut av föreningen/stiftelsen/sammanslutningen.

Personer som uppbär förtroendeuppdrag inom kommunkoncernen som utförs inom ramen för den egna anställningen i kommunen eller bolaget har inte rätt till arvode.

2.4 Belopp

Belopp för arvoden anges i *Bilaga 2*; *Uppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda år 20XX*.

Beloppen räknas upp årligen med samma procentsats som den genomsnittliga löneökningen i kommunen föregående år.

Utgångspunkten för uppräkningen är de belopp som anges i föregående års bilaga 2. Uppräkningen sker från och med den 1 januari.

3. Arvoden

Arvode kan utgå i form av:

1. Årsarvode som är ett fast arvode som betalas ut månatligen. Uppdraget kan variera i omfattning, vilket styr årsarvodets storlek.
2. Arvode för sammanträde och förrättning som utgår för enskilda tillfällen.

3.1 Årsarvode

Uppgifter som ingår i ett årsarvode:

- Rutinmässigt följa förvaltningens arbete
- Genomgång av ärenden med sekreterare, föredragande eller annan anställd med anledning av sammanträdet, besiktning, förrättning eller dyl
- Möten och överläggningar med lokala råd, samrådsorgan, andra nämnds/utskottspresidier
- Planeringsmöten
- Studiebesök eller annan likvärdig förrättning som sker inom uppdraget

Årsarvodet är funktionsrelaterat och ändras om den förtroendevalde får annan funktion.

Helt årsarvode

Uppdrag som ger rätt till helt årsarvode framgår av bilaga 1. Det rör sig om kommunalråd samt vissa nämndsordföranden.

I helt årsarvode ingår all tjänstgöring som är förenad med uppdraget samt eventuella tilläggsuppdrag inom ramen för kommunkoncernen.

Uppdrag som utförs för annan huvudman medför inga avdrag på arvodet. Det gäller också uppdrag där den helarvoderade utsetts av kommunen.

Begränsat årsarvode

Uppdrag som ger rätt till ett begränsat årsarvode framgår av bilaga 1. Här anges också omfattning av uppdraget.

I det begränsade årsarvodet ingår sammanträde i egen nämnd/utskott, justering av protokoll samt allt arbete som hänger samman med uppdraget.

Den som har ett begränsat årsarvode kan inneha andra uppdrag som ger rätt till arvoden och ersättningar. Det kan vara deltagande i andra sammanträden än det

egna huvuduppdraget (nämnd, utskott etcetera).

Om uppdraget kombineras med andra uppdrag inom kommunkoncernen kan omfattningen inte överstiga 1,0 av referensbeloppet.[2]

Årsarvode för gruppledare

Gruppledare för parti som har ledamot i kommunfullmäktige har rätt till ett begränsat årsarvode enligt bilaga 1.

Gruppledararvodet ska täcka allt arbete som har anknytning till gruppledarens verksamhet, exempelvis deltagande i beredning av budget, möten med kommunfullmäktiges presidium med mera.

Årsarvode för kommunfullmäktiges presidium

Ordförande, 1:e vice ordförande och 2:e vice ordförande i kommunfullmäktige har rätt till ett begränsat årsarvode enligt bilaga 1. Årsarvodet inkluderar all tjänstgöring som är förenad med uppdraget förutom sammanträden med kommunfullmäktige, här utgår sammanträdesarvode.

Kommunrevisionen

Kommunrevisionens ledamöter har rätt till ett begränsat årsarvode enligt bilaga 1 samt arvode för sammanträde/förrättning.

3.2 Arvode för sammanträde och förrättning

Ledamöter och ersättare får arvode och ersättning för sammanträden och förrättningar. Vilka sammanträden och förrättningar som är arvodesberättigade framgår nedan.

Presidier i styrelse, nämnder och utskott får inget sammanträdesarvode för sitt huvuduppdrag då det ingår i deras årsarvode.

Arvodes- och ersättningsberättigade sammanträden och förrättningar

Tjänstgörande ledamöter, närvarande ersättare och övriga förtroendevalda som getts närvarorätt får arvode och ersättning för sammanträden och förrättningar som framgår av nedan.

[2] Undantag är ordförande, vice ordförande eller annan utsedd ledamot i individ- och familjenämnden när de får beredskapsersättning i enlighet med avsnitt 4.7 nedan, vilket kan medföra att det totala arvodet överstiger 1,0 av referensbeloppet.

a) Sammanträden med kommunfullmäktige, fullmäktigeberedning och fullmäktiges utskott, kommunstyrelsen, övriga nämnder, nämndutskott och revisorernas sammanträden
b) sammanträden med utredningskommittéer, projektgrupper och arbetsgrupper
c) protokollsjustering
d) konferens, informationsmöten, studiebesök, uppdrag som kontaktperson studieresa, kurs eller liknande som rör kommunal angelägenhet och som har ett direkt samband med det kommunala förtroendeuppdraget,
e) förhandling eller förberedelse inför förhandling med personalorganisation eller annan motpart
f) överläggningar med företrädare för annat kommunalt organ än det den förtroendevalde själv tillhör
g) sammankomst med kommunalt samrådsorgan/ intressentsammansatt organ
h) överläggning med verksamhetsområdeschef eller annan anställd vid det kommunala organ den förtroendevalde själv tillhör
i) presidiemöte i fullmäktige, nämnd eller utskott.
j) besiktning eller inspektion
k) överläggning med utomstående myndighet eller organisation
l) fullgörande av granskningsuppgift inom ramen för ett revisionsuppdrag.

Några andra sammanträden eller förrättningar än de som anges ovan berättigar inte till ersättning.

Arvodets utformning

Arvodet räknas per timme, där första timmen utges i form av ett grundarvode och därefter som timarvode. Grundarvodet är tredubbelt timarvodet.

Arvode för del av timme, förutom första timmen, utges för varje påbörjad halvtimme med hälften av timarvodet. Sammanträdes- och förrättningsarvode ges för max 8 timmar per dag. I sammanträdesarvodet är partigruppsmöten invägt.

Grundarvode och timarvode framgår av *Bilaga 2;* U*ppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda för år 20XX*.

4. Ersättningar

Ersättningar utgår för vissa kostnader som den förtroendevalda haft med anledning av uppdraget.

4.1 Ersättning för resekostnader

Förtroendevalda har rätt till ersättning för resekostnad. Det gäller när avståndet från den förtroendevaldes fasta bostad eller arbetsplats till sammanträdesplatsen/förrättningsplatsen överstiger 10 km (enkel väg). Vid nyttjande av färdtjänst gäller samma regler och avstånd som ovan.

Vid resa med bil utges bilersättning med belopp som följer det kommunala reseavtalets bestämmelser. Det förutsätts att samåkning sker i görligaste mån. Om den förtroendevalde har rätt till bilersättning, utgår även ersättning för parkeringskostnader.

Den förtroendevalde ansvarar för att rapportera sina verkliga resekostnader till varje sammanträde.

Ersättning för resekostnader, parkeringskostnader och traktamente vid sammanträde eller förrättning utanför kommunen utges enligt de grunder som fastställts för kommunens arbetstagare i det kommunala reseavtalet; Bilersättningsavtal (BIA).

4.2 Ersättning för förlorad arbetsinkomst

Förtroendevalda som får arvode för sammanträde eller förrättning (enligt avsnitt 2.2) har rätt till ersättning för styrkt inkomstbortfall.

För förtroendevalda med begränsade årsarvoden upp till 0,4 av referensbeloppet utgår ersättning för förlorad arbetsinkomst med ett högsta antal timmar per år, se bilaga 1.

Den förtroendevalde måste själv begära ersättning för den förlorade arbetsinkomsten. Begäran om ersättning ska göras senast inom ett år från dagen för sammanträde eller motsvarande.

Begäran om inkomstbortfall ska göras på den blankett som kommunen tillhandahåller via kommunens hemsida och intranät. Den som är sjukskriven, föräldraledig eller arbetslös lämnar i stället en kopia av uppgift på det belopp som skulle ha utbetalats av Försäkringskassan eller arbetslöshetskassan.

Ersättningen för förlorad arbetsinkomst grundar sig på inlämnat intyg från den förtroendevaldes arbetsgivare om hur stort löneavdrag som görs för frånvaro på grund av förtroendeuppdrag hos kommunen. Avdraget beräknas per timme och för en månadsavlönad anges timavdraget beräknat utifrån en 30-dagarsmånad.

Förtroendevald som kan visa att en arbetsinkomst förlorats men inte till vilket belopp till exempel jordbrukare eller egen företagare har rätt till en schablonersättning beräknad på

kalenderdagsberäknade sjukpenning som Försäkringskassan skulle ha utbetalt på 80-procentsnivån, multiplicerad med 1,25.

Ersättning för restid inom kommunen utges för max 3 timmar per sammanträde.

Förtroendevald kan få ersättning för förlorad arbetsinkomst för heldag även om sammanträdet eller förrättningen varar kortare tid. Det gäller förtroendevalda som på grund av arbetets art inte har möjlighet att återgå till arbetet under pågående arbetsdag.

Förtroendevalda som är helt årsarvoderade eller har ett begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet

Ersättning för förlorad arbetsinkomst kan utges till förtroendevald som har ett begränsat årsarvode på totalt 0,4 eller mer av referensbeloppet, under förutsättning att det uppdrag den förtroendevalde ansöker om förlorad arbetsersättning för har en arvodering som understiger 0,4.

4.3 Ersättning för förlorad föräldrapenning

Förtroendevald som överlåter föräldrapenning till medförälder för att delta i ett arvoderat politiskt uppdrag har rätt till ersättning motsvarande den föräldrapenning som annars skulle ha utgått om den förtroendevalde inte fullgjort det politiska uppdraget.

4.4 Ersättning för förlorad semesterförmån

Förtroendevald som tar tjänstledigt från sin ordinarie sysselsättning har rätt till ersättning för styrkt förlorad semesterförmån, maximalt 12 procent på utbetald ersättning för förlorad arbetsinkomst. Anmälan/ansökan ska göras senast inom två år från datum för sammanträdet eller förrättningen.

4.5 Ersättning för förlorad pensionsförmån

För förtroendevald med begränsat årsarvode upp till 0,4 av referensbeloppet regleras detta i *Bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda* (OPF-KR).

4.6 Särskilda arbetsförhållanden

Förtroendevald som arbetar obekväm arbetstid och som har schemalagt arbetspass natt före/efter sammanträde eller förrättning kan få ersättning för förlorad arbetsinkomst inklusive semesterersättning och pensionsförmåner motsvarande två arbetspass med max 8 timmar per pass för att medge vila. Deltagande i sammankomster som inte direkt har med kommunalt

sammanträde att göra, till exempel allmänna partimöten och inläsning av handlingar berättigar inte till ledighet.

Förtroendevalda som är helt årsarvoderade eller har ett begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet

Särskilda arbetsförhållanden tillämpas inte för förtroendevalda som är helt årsarvoderade eller har ett begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet.

4.7 Ersättning för beredskap

En beredskapsersättning utgår till ordförande och vice ordförande i individ- och familjenämnden för den tid de är i beredskap[3] för akuta beslutsärenden. Ersättningen utgår utöver ordinarie årsarvode.

Beredskapen kan delegeras till annan särskilt förordnad ordinarie ledamot i Individ- och familjenämnden. Den ledamot som nämnden delegerar till har förutom beredskapsersättning också rätt till förrättningsarvode och förlorad arbetsinkomst för överläggningar och beslutsfattande som sker under beredskapsperioden.[4]

Belopp anges i *Bilaga 2*; *Uppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda för år 20XX.*

5. Avgång och frånvaro årsarvoderade

5.1 Avgång under mandatperioden

Avgår förtroendevald med årsarvode under mandatperioden fördelas arvodet mellan denne och den som inträder i dennes ställe i förhållande till den tid var och en av dem innehaft uppdraget.

Tidpunkt för avslut är datum då kommunfullmäktige beslutade om den förtroendevaldas avsägelse, om inte annat datum anges i kommunfullmäktiges beslut. Tidpunkt för ersättarens tillträde är datum då kommunfullmäktige beslutade om fyllnadsval, om inte annat datum anges i kommunfullmäktiges beslut. Förtroendevald som avslutar sitt uppdrag under mandatperioden kan därmed bli återbetalningsskyldig beroende på när i månaden avsägelsen gäller.

[3] Vilka arbetsuppgifter som ingår i beredskapen beslutas av individ- och familjenämnden.
[4] Vilka regler som gäller för förrättningar/överläggningar under beredskapen beslutas av individ- och familjenämnden.

5.2 Ledighet och frånvaro

För förtroendevalda som har årsarvode gäller nedan bestämmelser avseende, föräldraledighet, sjukdom och ledigheter för studier.

Föräldraledighet

Förtroendevalda med årsarvode har rätt att vara föräldralediga på heltid från sitt förtroendeuppdrag. Under föräldraledigheten görs avdrag på arvodet för motsvarande tid. Deltidsledighet beviljas ej.

Den förtroendevalda ansvarar för att anmäla sin föräldraledighet minst tre månader i förväg. Nämnden utser enligt reglementet, ersättare för ordförande och vice ordförande.

Sjukfrånvaro

Om en förtroendevald med årsarvode på grund av en längre tids sjukdom förhindras att fullgöra sitt uppdrag ska frånvaro av enskild förtroendevald anmälas. Avdrag på arvodet ska göras för motsvarande tid. Den förtroendevalda ansvarar för att rapportera om reducerat arvode. Den förtroendevalde ska även göra en anmälan till Försäkringskassan.

Partiell sjukfrånvaro påverkar inte arvodet.

Vid längre sjukfrånvaro utser kommunstyrelsen ersättare för ordförande och vice ordförande i styrelser och nämnder.

Ledighet vid studier

Förtroendevald med årsarvode har rätt att vara ledig från sitt förtroendeuppdrag för studier högst sex månader under en mandatperiod. Vid ledighet för studier upphör rätten till arvode under motsvarande period.

Vid ledighet för studier utser kommunstyrelsen ersättare för ordförande och vice ordförande i styrelser och nämnder.

6. Pension och försäkringar

Förtroendevalda omfattas av särskilda pensions- och försäkringsbestämmelser.

6.1 Pensionsbestämmelser

Villkoren för Omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF) för kommuner och regioner (KL) beslutas av respektive kommun och region och är inte kollektivavtal tecknade av Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Förtroendevalda i Umeå kommun invalda efter 2014 omfattas av ”Bestämmelser om omställningsstöd, pension och efterlevandeskydd för förtroendevalda, OPF-KR 26”. Se kommunens särskilt fastställda pensionsbestämmelser ”Bestämmelser om omställningsstöd, pension och efterlevandeskydd för förtroendevalda, OPF-KR 26”.

Bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda i kommunens bolag

Förtroendevalda i kommunens bolag omfattas av samma bestämmelser som förtroendevalda i kommunen. Bolagen rapporterar in till kommunen intjänad pension för de förtroendevalda och kommunen samordnar och betalar ut pension enligt gällande bestämmelser.

För att tydliggöra hur gällande bestämmelser ska tillämpas för bolagen finns en särskild utarbetad policy ”Policy för omställning, pension och familjeskydd för styrelseledamöter i Kommunala aktiebolag”.

6.2 Försäkringar

Förtroendevalda med årsarvode omfattas av tjänstegrupplivförsäkringen GL-F och arbetsskadeförsäkringen Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA-KL).

Grupplivförsäkringar GL-F

GL-F är en särskild grupplivförsäkring för förtroendevalda som avser att skapa trygghet för efterlevande vid eventuellt dödsfall. Försäkringen omfattar den förtroendevalda som har ett årsarvode som motsvarar minst 0,2 procent av referensbeloppet.

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada TFA-KL

För förtroendevalda i kommunen finns särskilda försäkringsvillkor vid arbetsskada, TFA-KL. Försäkringen gäller om en förtroendevald skadas eller blir sjuk på grund av sitt politiska uppdrag. Försäkringen gäller oavsett arvodesnivå.

7. Rapportering och utbetalning

7.1 Utbetalning

Årsarvodet utbetalas med en tolftedel per månad innevarande månad. Sammanträdes-/förrättningsarvoden utbetalas påföljande månad.

Arvoden och ersättningar till förtroendevalda i kommunens bolag betalas av respektive bolag.

7.2 Felaktigt utbetalda arvoden/ersättningar

Förtroendevald har en skyldighet att kontrollera sina arvodes- och ersättningsutbetalningar. Om fel uppmärksammas, ska detta, av den förtroendevalde omgående rapporteras. Eventuella felaktigheter korrigeras så snart som möjligt enligt rutin.

8. Ansvar och roller

8.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar om riktlinjer för arvoden och ersättningar inför varje mandatperiod.

8.2 Arvodeskommittén

Arvodeskommittén utgörs av kommunfullmäktiges presidium och kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott. Ordförande är kommunfullmäktiges ordförande och vice ordförande är kommunfullmäktiges 1:e vice ordförande.

Arvodeskommittén har rollen som lokal pensionsmyndighet.

Kommittén ansvarar för att:

- lägga fram förslag till kommunfullmäktige gällande riktlinjer för arvoden och ersättningar samt pensionsbestämmelser
- säkerställa en enhetlig, rättssäker och transparent hantering av frågor som rör de förtroendevaldas pensionsrätt, familjeskydd och eventuella omställning
- besluta om tolkningar av antagna regler och riktlinjer

Arvodeskommittén sammanträder minst två gånger årligen. Ordförandeberedning ska genomföras innan arvodeskommittén sammanträder.

8.3 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen beslutar om mindre justeringar av arvodesreglerna, som inte är av principiell art. Justeringar anmäls till kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen ansvarar för tillämpning och process för tolkning av riktlinjen.

Bilaga 1. Förteckning över uppdrag där den förtroendevalde får årsarvode

I bilagan fastställs omfattning av respektive uppdrag i kommunfullmäktige, kommunstyrelse och kommunens nämnder/utskott där innehavaren får årsarvode. Beskrivningen är uppdelad i två tabeller:

- En för förtroendevalda med helt årsarvode och de med begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet
- En för förtroendevalda med begränsat årsarvode upp till 0,4 av referensbeloppet

Uppdelningen görs eftersom andra bestämmelser för ersättningar och frånvaro gäller för de som har ett begränsat årsarvode på upp till 0,4 av referensbeloppet.

Uppdrag med helt årsarvode och begränsat årsarvode på 0,4 eller mer av referensbeloppet

Ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande i kommunstyrelsen benämns kommunalråd. De är de enda förtroendevalda i kommunkoncernen vars uppdrag kan överstiga 1,0 av referensbeloppet.

Övriga förtroendevalda benämns utifrån nedan tabell. Om uppdraget kombineras med annat uppdrag inom kommunkoncernen kan omfattningen aldrig överstiga 1,0 av referensbeloppet.[5]

Nämnd/styrelse	Uppdrag	Omfattning av referensbelopp
Kommunstyrelsen	Kommunalråd 1	1,25
	Kommunalråd 2	1,10
	Kommunalråd 3	1,10
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott	ledamot	0,7
Kommunstyrelsens planeringsutskott	ordförande	0,4
	vice ordförande	0,4
	ledamot	0,4
Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott	ordförande	0,6
Byggnadsnämnden	ordförande	0,8

[5] Undantag är ordförande, vice ordförande eller annan utsedd ledamot i individ- och familjenämnden när de får beredskapsersättning i enlighet med avsnitt 4.7 ovan, vilket kan medföra att det totala arvodet överstiger 1,0 av referensbeloppet.

	vice ordförande	0,5
För- och grundskolenämnden	ordförande	1,0
	vice ordförande	0,5
Gymnasie-och vuxenutbildningsnämnden	ordförande	1,0
	vice ordförande	0,5
Individ- och familjenämnden	ordförande	1,0
	vice ordförande	0,5
Personalnämnden	ordförande	0,4
Tekniska nämnden	ordförande	1,0
	vice ordförande	0,5
Äldrenämnden	ordförande	1,0
	vice ordförande	0,5

Uppdrag med begränsat årsarvode upp till 0,4 av referensbeloppet

För ordförande och vice ordförande med uppdrag som berättigar upp till 0,4 av referensbeloppet utgår ersättning för förlorad arbetsinkomst. Ett högsta antal timmar per år för respektive uppdrag specificeras i tabellen nedan.

Nämnd	Uppdrag	Omfattning av referens-belopp	Förlorad arbetsinkomst (max timmar/år)
Kommunfullmäktige	ordförande	0,3	510
	1:e vice ordförande	0,2	340
	2:e vice ordförande	0,15	255
Kommunfullmäktige	gruppledare*	0,15	255
Kommunfullmäktiges Jämställdhetsutskott	ordförande	0,2	340
	vice ordförande	0,1	170
Kommunstyrelsens hållbarhetsutskott	vice ordförande	0,3	510
	ledamot	0,1	170
Fritidsnämnden	ordförande	0,3	510
	vice ordförande	0,2	340
Kulturnämnden	ordförande	0,3	510
	vice ordförande	0,2	340
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	ordförande	0,3	510
	vice ordförande	0,2	340

Personalnämnden	vice ordförande	0,25	425
Valnämnden	ordförande	0,15	255
	vice ordförande	0,1	170
Gemensam nämnd Brand- och räddningsnämnden	ordförande	0,1	170
	vice ordförande	0,05	85
Gemensam nämnd IT-kapacitetsnämnden	ordförande	0,1	170
	vice ordförande	0,05	85
Gemensam nämnd PA-nämnden	ordförande	0,1	170
	vice ordförande	0,05	85
Gemensam nämnd Överförmyndarnämnden	ordförande	0,3	510
	vice ordförande	0,15	255

*Gäller för parti som har ledamot i kommunfullmäktige, dock inte om partiet har en annan ledamot som får 0,7 eller mer av referensbeloppet som fast arvodering.

Kommunrevisionen

För uppdrag i kommunrevisionen utgår sammanträdes-/förrättningsarvode samt ett fast årsarvode.

Kommunrevisionen	Uppdrag	Omfattning av referensbelopp
Kommunrevisionen	ordförande	0,04
	vice ordförande	0,025
	ledamot	0,015

Uppdrag i kommunens bolag

Styrelse	Uppdrag	Omfattning av referens-belopp	Förlorad arbetsinkomst (max timmar/år)
Umeå Kommunföretag AB (UKF)	ledamot	0,1	170
AB Bostaden (med dotterbolag)	ordförande	0,5	-
	vice ordförande	0,25	425
Umeå Energi AB (med dotterbolag)	ordförande	0,5	-
	vice ordförande	0,25	425
Umeå Vatten- och Avfallskompetens i Norr AB (Vakin) inkl. Umeva *	ordförande	0,5	-
Umeå vatten och avfall AB (Umeva)	vice ordförande	0,25	425

Umeå Parkerings AB (Upab)	ordförande	0,25	425
	vice ordförande	0,15	255
Umeå Deponi och avfallscenter AB	ordförande	0,25	425
	vice ordförande	0,15	255
Infrastruktur i Umeå AB (Inab)	ordförande	0,25	425
	vice ordförande	0,15	255
Umeå Hamn AB	ordförande	0,25	425
	vice ordförande	0,15	255
Visit Umeå AB	ordförande	0,15	255
	vice ordförande	0,1	170

*Vice ordförande i Vakin utses av Vindeln alt. Nordmaling.

Bilaga 2. Uppräkning av arvoden och ersättningar för förtroendevalda år 2027

Inledning

I bilagan fastställs belopp för arvoden och ersättningar för det aktuella året. Samtliga belopp räknas upp årligen varpå bilagan byts ut.

Metod för uppräkning

Beloppen räknas upp den 1 januari varje år med samma procentsats som den genomsnittliga löneökningen i kommunen föregående år (2027).

Referensbelopp

Referensbeloppet är: 1 092 012 kr

Helt årsarvode

Helt årsarvode uträknas utifrån den omfattning av uppdraget som anges i bilaga 1. Nedan är exempel på beräkning för förtroendevalda som har helt årsarvode.

Uppdrag	Omfattning av referensbelopp	Belopp
Kommunalråd 1	1,25	1,25 x 1 092 012 =1 365 015 kr
Kommunalråd 2	1,1	1,1 x 1 092 012 = 1 201 213 kr
Kommunalråd 3	1,1	1,1 x 1 092 012 = 1 201 213 kr
Övriga förtroendevalda med helt årsarvode	1,0	1,0 x 1 092 012 = 1 092 012 kr

Begränsat årsarvode

Begränsat årsarvode räknas utifrån den omfattning av uppdraget som anges i bilaga 1. Nedan är exempel på beräkning för förtroendevalda som har begränsat årsarvode.

Uppdrag, exempel	Omfattning av referensbelopp	Belopp
Vice ordförande, Tekniska nämnden	0,5	0,5 x 1 092 012 = 546 006 kr
Ledamot, Planeringsutskottet KS	0,4	0,4 x 1 092 012 = 436 805 kr
Ordförande, Kulturnämnden	0,3	0,3 x 1 092 012 = 327 604 kr

Belopp 2027

Arvode till kommunrevisionen

För uppdrag i kommunrevisionen utgår sammanträdes-/förrättningsarvode samt ett fast årsarvode enligt nedan. (2027)

Uppdrag	Omfattning av referensbelopp	Belopp, exempel
Ordförande	0,04	0,04 x 1 092 012 = 43 680 kr
Vice ordförande	0,025	0,025 x 1 092 012 = 27 300 kr
Ledamot	0,015	0,015 x 1 092 012 = 16 380 kr

Arvode för sammanträde och förrättning

Timarvode**:** 276 kronor (2027)

Grundarvode**:** utgör tredubbelt timarvode

Samman-trädestid (timmar)	Grund-arvode	Timarvode	Totalt (kr)
1	3 x 276		828
2	3 x 276	1 x 276	1 104
3	3 x 276	2 x 276	1 380
4	3 x 276	3 x 276	1 656
5	3 x 276	4 x 276	1 932
6	3 x 276	5 x 276	2 208
7	3 x 276	6 x 276	2 484
8	3 x 276	7 x 276	2 760

Ersättning för beredskap

Ersättning i form av ett arvode per vecka/dag utgår till ordförande eller vice ordförande i Individ- och familjenämnden när dessa har beredskap[6] för beslut i akuta ärenden.

Nämnden kan delegera ansvaret till annan ledamot i nämnden. Den ledamot som nämnden delegerar till har förutom arvode per vecka/dag också rätt till förrättningsarvode och förlorad arbetsinkomst för överläggningar och beslutsfattande som sker under beredskapsperioden.[7]

[6] Vilka arbetsuppgifter som ingår i beredskapen beslutas av individ- och familjenämnden.
[7] Vilka regler som gäller för förrättningar/överläggningar under beredskapen beslutas av individ och familjenämnden.

Belopp 2027

Exempel på beräkning anges nedan.

Beredskap IFN	Omfattning av referensbelopp	Belopp, exempel
Ordförande, vice ordförande	0,0014/vecka	0,0014 x 1 092 012 kr = 1 529 kr/vecka
Ledamot (när nämnden delegerar)	eller 0,0002/dag	0,0002 x 1 092 012 kr = 218 kr/dag

Ersättning för förlorad arbetsinkomst

Ersättningen för förlorad arbetsinkomst uppgår till högst 2 732 kronor per dag. Nedan finns exempel på beräkning av årsarvode och maximal ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Uppdrag, exempel	Omfattning begränsat årsarvode	Max antal timmar	Max ersättning
Ordförande	0,3	0,3 x 1 700 = 510	510 x 341,50* kr = 174 165 kr
Vice ordförande	0,2	0,2 x 1 700 = 340	340 x 341,50* kr = 116 110 kr

* 2 732 kr/8 timmar =341,50 kr/timme

Ersättning till lekmannarevisorer

Arvodet är beräknat utifrån revisionsuppdragets storlek och att varje bolag har max två revisorer som reviderar koncernen.

Bolag	Ersättning per revisor (kr)
Umeå Energi AB *	19 000
AB Bostaden*	19 000
Umeå Kommunföretag AB	19 000
Vatten- och Avfallskompetens i Norr AB (Vakin, inklusive Umeva)*	10 000
Umeå Hamn AB*	10 000
Infrastruktur i Umeå AB (Inab)*	10 000
Umeå Parkerings AB (Upab)	5 000
Umeå Deponi och avfallscenter AB	5 000
Västerbottens museum AB	5 000
Nolia AB	5 000
Väven AB	5 000
Visit Umeå AB	5 000

*inklusive dotterbolag

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-01

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00173

Redovisning av motioner under beredning, delrapport 2 - 2026

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att lägga rapporten till handlingarna

Ärendebeskrivning
I enlighet med kommunfullmäktiges arbetsordning ska en sammanställning av motioner under beredning redovisas till kommunfullmäktige två gånger per år, vid sammanträdet i april och oktober.

En sammanställning har gjorts som visar att det finns 28 anmälda motioner som inte har slutbehandlats av kommunfullmäktige, 1 har anmälts under 2024, 9 har anmälts under 2025 och 18 under 2026.

Beslutsunderlag
Delrapport 2 - 2026

Beredningsansvariga
Sofia Gustafsson

Beslutet ska skickas till
-

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

2026-09-28

UMEÅ KOMMUN

Sammanställning av motioner som är under beredning.

Delrapport 2 – 2026

Ärendenr	Anmäldes i KF	Motion angående	Beredningsläge
KS-2024/00893	2024-10-28	Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)	Återremitterad i KF. TN har yttrat sig.
KS-2025/00343	2025-03-31	Motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V).	IFN har yttrat sig.
KS-2025/00705	2025-08-25	Motion 21/2025: Det behövs fler ställplatser för husvagnar och husbilar i Umeå; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L), Veronica Kerr (KD)	TN har yttrat sig. KS ska yttra sig.
KS-2025/00729	2025-08-25	Motion 24/2025: Testa innan du köper – välfärdsteknik för en tryggare vardag; Veronica Kerr (KD)	IFN, ÄN och KN har yttrat sig. KS ska yttra sig.
KS-2025/00798	2025-09-25	Motion 30/2025: Transparens och kvalitetssäkring i äldreomsorgen, Veronica Kerr (KD)	ÄN har yttrat sig. KS ska yttra sig.
KS-2025/00855	2025-09-25	Motion 35/2025: Testpilot för självkörande taxitjänster i Umeå; Anders Norqvist (L)	TN har yttrat sig. KS ska yttra sig
KS-2025/00999	2025-11-24	Motion 37/2025: Inför avgiftsfria resor till och från LSS-fritids; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V)	IFN har yttrat sig. KS ska yttra sig.
KS-2025/01083	2025-12-15	Motion 43/2025: Stärk spelbranschen och den kreativa infrastrukturen i Umeå – för tillväxt, innovation och nya jobb; Veronica Kerr (KD) och Anders Sellström (KD)	KS ska yttra sig
KS-2025/01148	2025-12-15	Motion 44/2025: Inför tjänstegarantier för myndighetsutövning inom Umeå kommun; Anders Ågren (M), Mattias Larsson (C), Hanna Lundin Jernberg (L) och Veronica Kerr (KD)	KS ska yttra sig

KS-2025/01155	2025-12-15	Motion 47/2025: Rätt till servicetoalett; Maria Lindvall (-)(L)	TN och BN har yttrat sig.
KS-2026/00186	2026-01-26	Motion 2/2026: Stärk tryggheten inom äldreomsorgen – låt äldre välja vem som ska hjälpa dem; Anders Ågren (M)	ÄN, IFN och JUSK har yttrat sig.
KS-2026/00187	2026-02-23	Motion 3/2026: Förbättra arbetet med att Umeå ska växa tryggt och säkert; Joline Göttfert (M)	FN, KN, TN och JUSK har yttrat sig, KS ska yttra sig.
KS-2026/00204	2026-02-23	Motion 4/2026: Utred hållbara former för samhällsbetalda resor; Ellen Ström (V) och Tobias Holmbom(V)	TN och FGN har yttra sig. KS ska yttra sig.
KS-2026/00266	2026-03-30	Motion 6/2026: Åtgärder mot rasism i Umeås skolor; Tobias Holmbom (V) och Ellen Ström (V)	FGN, GVN och JUSK ska yttra sig
KS-2026/00267	2026-03-30	Motion 7/2026: Hög tid för Umeå kommun att lämna Fairtrade City; Lena Andersson (M)	MHN har yttrat sig.
KS-2026/00268	2026-03-30	Motion 8/2026: Dags att förkorta arbetstiden! Bore Sköld (V) och Lennart Arvidsson (V)	PN ska yttra sig
KS-2026/00330	2026-03-30	Motion 10/2026: Anställ läkare inom den kommunala hälso- och sjukvården; Elmer Eriksson (M)	ÄN har yttra sig.
KS-2026/00378	2026-04-27	Motion 11/2026: Umeå kommun behöver styra sin AI innan implementering; Patrik Brännberg (AP), Marika Atlegrim (AP), Katarina Norlund (AP)	TN har yttrat sig.
KS-2026/00413	2026-04-27	Motion 12/2026: Samordnat stöd för elever med NPF i Umeå kommun; Anna-Karin Sjölander (C)	GVN har yttrat sig, FGN och IFN ska yttra sig.
KS-2026/00448	2026-04-27	Motion 13/2026: Dags att bygga en evenemangsarena i Umeå värd namnet; Hanna Lundin Jernberg (L)	FN och JUSK har yttrat sig.
KS-2026/0052	2026-05-25	Motion 14/2026: Inrätta förskolesocionomer i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)	IFN och FGN ska yttra sig

KS-2026/00593	2026-06-15	Motion 15/2026: Tydliggörande av rätten att lämna protokollsanteckning; Davis Kaza (AP), Maja Westling Palmberg (C)	KS ska yttra sig
KS-2026/00693	2026-09-28	Motion 16/2026: Inkludera svenskt teckenspråk i kommunens minoritetsarbete; Hanna Lundin Jernberg (L)	KS ska yttra sig
KS-2026/00737	2026-09-28	Motion 17/2026: Inför vänskapsbänkar i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)	KS ska yttra sig.
KS-2026/00842	2026-09-28	Motion 18/2026: Stoppa den tunga genomfartstrafiken genom Röbäck; Mattias Larsson (C)	KS ska yttra sig
KS-2026/00863	2026-09-28	Motion 19/2026: Umeå behöver fler frilufts och naturreservat; Lasse Brännström (MP) och Lennart Frostensjö	KS ska yttra sig
KS-2026/00884	2026-09-28	Motion 20/2026: Förbättra röstningen i Umeå kommun under val; Joline Göttfert (M)	VN ska yttra sig
KS-2026/00885	2026-09-28	Motion 21/2026: Mobil förtidsröstning – rösta på Bokbussen; Maria Lindvall (-) (L)	VN och KN ska yttra sig

Umeå kommun
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott

Protokollsutdrag
2026-10-06

§ 325

Diarienr: KS-2026/00173

Redovisning av motioner under beredning 2026

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att lägga rapporten till handlingarna.

Ärendebeskrivning

I enlighet med kommunfullmäktiges arbetsordning ska en sammanställning av motioner under beredning redovisas till kommunfullmäktige två gånger per år, vid sammanträdet i april och oktober.

En sammanställning har gjorts som visar att det finns 28 anmälda motioner som inte har slutbehandlats av kommunfullmäktige, 1 har anmälts under 2024, 9 har anmälts under 2025 och 18 under 2026.

Beslutsunderlag

Delrapport 2 - 2026

Beredningsansvariga

Sofia Gustafsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

-